

الفريقان

بَيْنَ أَوْلِيَاءِ الرَّحْمَنِ وَأَوْلِيَاءِ الشَّيْطَانِ

بہ کوردی

نورسینی

ابن قتيبة

وہر گئی رانی

نوری هلمه وهند

به رنگی دوووم

ناریں

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نَارِينَ

الْفُرْقَانِ

بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان

ناوی کتیب: الفرقان بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان به کوردی.

نوسین: ابن تیمیہ.

وہرگیرانی: نوری ھمہ وہند.

نہ خشہ سازی ناوہ وہ: کومپیوٹہری نارین (کامران رفیق).

نورہ و سالی چاپ: چاپی یہ کہ م، سالی ۲۰۱۶ .

نرخ: ۲۵۰۰۰ د.ع .

ژمارہی سپاردن: (۷۶۱) ی سالی (۲۰۱۵) ی پیدراوہ.

ھولیر/ بازاری زانست بو کتیب و چاپہ مہنی

Website: www.nareenpub.com

E-mail: info@nareenpub.com

تہلہ فون: ۶۶۲۵۱۱۹۸۲ (۰۰۹۶۴)

موبایل: ۰۰۹۶۴۷۵۰۴۰۶۴۶۱۰

الفُرْقَان

بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان

به کوردی

به رگی دووهم

نووسینی

ابن تیمیة

وهرگیڕانی

نوری هه‌مه‌وه‌ند

نازیی

به شينك

سه بارهت به وهی كه پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) له و نه ولياو دؤستان چاكترن

كه پيغه مبه رنين

پيشينان و پيشه واياني نوممهت و سه راپاي دؤستاني خواي گه وره له سه ر نه وه
ريكه وتوون كه پيغه مبه ران له و نه ولياو دؤستان چاكترن كه پيغه مبه رنين^(۱)

(۱) _ موسولمانان له پيشيناني چاك و پيشه وايان و سه راپاي نه هلي سووننهت
له سه ر نه وه ريكه وتون كه چاكترن نه ولياو دؤستاني خواي گه وره پيغه مبه رانن، وه
پيغه مبه رايش له و نه وليايانه چاكترن كه پيغه مبه رنين، بويه هيچ كه سيك هه ر
پيگه يه كي هه بي له گه ل پيغه مبه راندا به راوورد ناكري، به پله ي پيغه مبه ران ناگات له
لاي خواي گه وره، چونكه هيچ فه زيلهت و چاكه كاريهك له گه ل پيغه مبه رايه تيدا يه كسان
نابيت، پاش پيغه مبه رانيش (الصديقون)ن: كه بريتين له و كه سانه ي كه زور پاستگون و
هيچ درويه كيان ليوه نابيستر يت _ له و باره وه پيغه مبه ري خوا ﷺ فه رمويه تي: ((لا
يَزَالُ الْعَبْدُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصَّدَقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى صِدْقًا)) واته: ((به رده وام
به نده پاستگو ده بيت و به دواي پاستي تيدا ده گه ر يت، تا به لاي خواوه به پاستگو
ده نو سر يت))، كه وا بوو (الصديق) كه سيكي زور پاستگو يه و، قسه ي پاست ده ليت و
به دواي پاستي تيدا ده گه ر يت، له هه موو بواريكدا له وه دا كه ده ليت، له وه دا كه
ده يبيست يت، به گشتي به دوايدا ده گه ر يت، هه والي هيچ شتيكيش نادا به كه س نادات
مه گه ر نه و شتانه ي كه به پاستي بينيو يه تي، نه و حه زي به وه يه به رده وام له گه ل خواي
گه وره داو پاشانيش له گه ل خه لكيشدا پاستگو بيت، پاش نه وانيش شه هيدانن، پاش
نه وانيش باقي نيماندارانن، وه كو نه وه ي خواي گه وره ده فه رموي: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ
أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾ [النساء: ۶۹] واته: وه هه ر كه سيك گوپرايه لي خوا و

پيغه مبه ر بکات جا ئه وانه له گه ل که سانیکن که خوا به هره ی پشتوو به سه ریاند له
پيغه مبه ران و پاستگۆیان و شه هیدان و پیاو چاکان وه ئه وانه چ هاوپی و هاوه لیکي
چاکن. ئا ئه مه یه پله کانی ئه هلی فه زل و چاکه کارانی ئه م ئوممه ته: پيغه مبه ران،
پاسگۆیان، شه هیدان، پیاو چاکان. به لام به لای صوفیه کانه وه دوستان دابه ش ده بیست
بۆ کوتاهه مینی دوستان و ... هتد، به لای ئه وانه وه چاکترینی دوستان کوتاهه مینیانه
که له باقی دوستان چاکتره، هه ندیکیشیان زیده پۆیی ده که ن و ده لێن: ئه ولیاو
دوستان له پيغه مبه ران چاکترن، کوتاهه مینی ئه ولیاو دوستان له کوتاهه مینی
پيغه مبه ران چاکتره، ئا ئه مه یه پیاوی صوفیه کان که زیده پۆیی له ئه ولیاو دوستاندا
ده که ن و پيشی پيغه مبه رانیان ده خه ن و، شاعیریکیان گوتویه تی:

مَقَامُ النَّبُوَّةِ فِي بَرْزَخٍ فَوْقَ الرَّسُولِ وَدُونَ الْوَلِيِّ

واته: جینگه و پله ی نوبوه ت له شوینیکدایه که میك له په سول به رزتره و له
خواره وه ی وه لی که وا بوو به لای ئه وانه وه جینگه و پله ی وه لی و دوست له جینگه و
پله ی پيغه مبه ر (الرسول) گه وره تره، ئه مه ش گه وره ترین گومراییه، ئه وان ده یلێن: وه لی
شته کان له و سه رچاوه بنه په تیه وه وهرده گریت که پيغه مبه ر لیوه ی وهرده گری، بۆیه
وه لی په سه ندر ده که ن، ده لێن: پيغه مبه ر له پینگه ی فریشه که وه شت وهرده گریت،
به لام وه لی راسته وخۆ و به بی هیچ واسیته و نیوه ندکاریك شت له خوای گه وره وه
وهرده گریت، بۆیه بانگه شه ی ئه وه بۆ وه لیه کانیان ده که ن که له گه ل خوای گه وره دا
داده نیشن و، خوای گه وره راسته وخۆ زانستیان پی ده به خشیت، هۆکاری هه ره موو
ئه مانه ش بۆ گومرایی و شوینکه وتنی شه یتان و پشت هه لکردن له قورپان و سوننه ت
ده گه رپته وه.

خوای گه وره بهنده کانی خوئی نه وانه ی به هره ی خوئی به سهردا رشتون بۆ چوار پله ریز به ند ده کات و، له و باره وه ده فهرموئی: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾^(۱) [النساء: ۶۹] واته: وه ههر که سیك گوێرایه لی خوا و پیغه مبه ر بکات جا نه وانه له گه ل که سانیکن که خوا به هره ی رشتوه به سهریاند له پیغه مبه ران و راستگوێان و شه هیدان و پیاو چاکان وه نه وانه چ هارپی و هاوه لیکی چاکن .

فه رمایشتی پیغه مبه ر خواش ﷺ هاتوه ده فهرموئی: ((مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ وَلَا غَرَبَتْ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ أَفْضَلَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ))^(۲) واته: ((پاش پیغه مبه ران تیشکی خۆر به سهر یه کێکدا دهر نه که وتوه و ئاوا نه بووه له نه بی به کر چاکتر بیت)).

(۱) _ نه وانه ی خوای گه وره به هره و نیعمه تی خوئی به سهردا رشتون، چوارن: پیغه مبه ران، راستگوێان، شه هیدان، پیاو چاکان، ئا نه مانه ن پیگه ی نیماندان به لای خوای گه وره وه .

(۲) _ لم أقف عليه بهذا اللفظ.

والذي في الترمذي (۳۶۸۴)، من حديث أبي بكر مرفوعاً: ((ما طلعت الشمس على رجلٍ خيرٍ من عُمرَ)) وإسناده ضعيف جداً. وضعفه الترمذي: وحكم عليه الشيخ ناصر بالوضع في (ضعيف الجامع ۵۰۹۹)، وانظر: ((الأحاديث الضعيفة)) (۱۳۵۷).

به لی، فه رمووده که ئاماژه بۆ فه زیله ت و چاکیتی ئیمامی نه بوبه کر ﷺ ده کات و، پاش پیغه مبه ران له هه موو خه لک به چاکتری داده نییت، به لام فه رمووده که (ضعف) ی تێدایه ، به لام پیگه و فه زلی ئیمامی نه بوبه کر ﷺ له چه نده ها ده قی (صحیح) ی دیکه دا جیگیر بووه له وانه ش، یه که م: خوای گه وره له قورئانی پیروژدا ده فهرمویت: ﴿إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ﴾ [التوبة: ۴] واته: نه گه ر ئیوه یارمه تی نه و

(پیتغمبهره ﷺ) نه ده نوره بینگومان خوا یارمه تی داوه کاتیک بی بهوایان دهریان کرد له مه که پیتغمبهر به کیک بوو له و دوو که سه کاتیک نه و دووانه (پیتغمبهر نه بوبه کی له نه شکوتی (نور) دا بوون نه و کات به هاوه له که ی ده گوت خه م مه خو. هاوه له که شی نه بوبه کر ﷺ بوو، دوو که س بوون: پیتغمبهری خوا ﷺ و نیمامی نه بوبه کر ﷺ بوو، که له کوچ کردندا ره فیتی بوو، پاش بوون به پیتغمبهر له مه که وه ره فیتی بوو تاوه کو نه و پوژه ی مرد، دووهم: پیتغمبهری خوا ﷺ له باره ی پیتغمبهر و نه بوبه کر وه ره رمویی تی: ((لَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا)) واته: ((نه گهر شیار بوایه خلیلیکم _ دوست و براده ری راستگوی، به نه مه کی، گیانی به گیانی _ مه لبراردیه به دلنیا یی نه بوبه کرم به خه لیلی خوم هه لده بزارد))، نه مه نامازه بو فه زل و چاکیتی نه و پیاوه ده کات، کاتی پیتغمبهری خوا ﷺ نه خوش کهوت نیمامی نه بوبه کری پاسپارد بو نه وه ی نویژ به موسولمانان بکات، ته نانه ت دایکان عانیسه _ خوی لی رازی بیت _ بو خزمه تی پیتغمبهری خوا ﷺ که رایه وه بو نه وه ی فرمان به نیمامی عومره ﷺ بکات، به لام تووره بوو، ره رمویی: فرمان به نه بوبه کر بکن بو نه وه ی نویژ به موسولمانان بکات، نه مه نامازه یه کی به هیزه بو فه زل و چاکیتی نه بوبه کر، چونکه چاکیتی به کانی نیمامی نه بوبه کر زدن سی به م: نه و چاکترینی خه لکی خوی پاش پیتغمبهران (عليهم الصلاة والسلام)، نه مه ش وه کو که ی له و نابه ته مباره که هانوره که ده ره رمویی: ﴿فَاُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالضُّلَّيَّةِ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ﴾ [النساء: ۶۹] جا نه وانه له که ل که سانیکن که خوی گه وره به هره ی خوی به سه ریاندا رشتووه له پیتغمبهران و راستگویان و شهیدان و پیار چاکان، نیمامی نه بوبه کریش به کیک له راستگویان _ خوی لی رازی بیت _ چواره م: خوی گه وره نه بوبه کری ﷺ به (اولو الفضل) ناوبردووه و،

ده فەرموی: ﴿وَلَا يَأْتِلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [النور: ۲۲] واتە: با سویتند نەخۆن ئەوانەتان کە خاوەن چاکە و سەرۆت و سامانن کە یارمەتی نەدەن بە خزمان و هەزاران و کۆچەرانی لە پێناوی خوادا، شامێد قسەکانمان لە نایەتە کە ئەو یە کە خۆی گەرە دە فەرموی: ﴿وَلَا يَأْتِلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ﴾ با سویتند نەخۆن ئەوانەتان کە خاوەن چاکەن، مەبەستی نێمامی ئەبۆبەکر رضی اللہ عنہ وە بە (أولو الفضل) ناوزەندی کردووە، ئەمەش وەسفیکە کە خۆی گەرە لە قورئانە کەیدا بۆ ئەو پیاووە بەرێزە ی دەکات، پێنجەم: ئەوەت بەس کاتێک پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم وە فانی کردو، زۆرێک لە عەرەب هەلگەرانەو، چ کە سایەتێک بەرامبەر بە هەلگەراوەکان وەستایەو؟ ئەبۆبەکر بوو رضی اللہ عنہ، ئەو کاتە ی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم مرد، هەوێلان تووشی کارەساتێک بوون کە هاوسەنگی خۆیانیان لە دەستدا، جگە لە نێمامی ئەبۆبەکر رضی اللہ عنہ کە بەهۆی بەهیزی نێمانە کە یەو وەکو شاخ و کێوکان جێگیر بوو، هەوایی مردنی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم پێدان، فەرمووی: ((ئەو ی موحەممەدی دەپەرست ئەوا موحەممەد وە فانی کرد، هەر کە سیش خۆی گەرە دەپەرستیت زیندوو و نامری))، لەو کارەساتەدا وەکو شاخ و کێوکان جێگیر بوو، ئەمانە چەندین هەلوێستی نێمامی ئەبۆبەکر رضی اللہ عنہ بوون، خۆی بۆ خۆی بۆ فەزڵ و چاکێتی ئەو پیاووە گەرە یە دەگەرێتەو، بۆیە هاوێلانێ دیکە رضی اللہ عنہ دانیان بەو فەزڵ و چاکێتییەدا دەناو، پێشیان دەخست.

فه زلی هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ و نوممه ته که ی

چاکترینی نوممه تان نوممه تی موحه مبه ده ﷺ ^(۱) له و باره وه خوی گه وده ده فره موی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] واته: نئوه (موسلمانان) باشتین گه لیک بوون بۆ خه لکی هیئرا بیته دی. مه وده ها خوی گه وده ده فره مویت: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ ^(۲) [فاطر: ۳۲] واته: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ﴾ له پاشان ئه م قورپانه مان به خشی به که سانی ﴿اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ که له ناو به نده کانماندا هه لمانبژاردن .

(۱) _ چاکترینی نوممه تان نوممه تی موحه مبه ده ﷺ، له و باره وه خوی گه وده ده فره موی: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰] واته: نئوه (موسلمانان) باشتین نوممه تیک بوون بۆ خه لکی هیئرا بیته دی فره مانده دهن به چاکه وه جله وگیری ده که ن له خراپه. له م نایه ته دا خوی گه وده به چاکترینی نوممه تان وه سفی کردوون که بۆ خه لک و مروفایه تی هیئرا بیته دی له نئو پیشینان و پاشیناندا، چاکترینی خه لکانی ئه م نوممه ته ش هاوه لانی به یری پیغه مبه ری خوابوون ﷺ، چاکترینی هه ره موو هاوه لانی ش نیمامی ئه بوبه که ره ﷺ، پاشان باقی جینشینانی تری پیغه مبه ری خوا ﷺ و، پاشانیش ئه و هاوه له ی که مرده ی به هشتیان پیدراوه .

(۲) _ خوی گه وده ده فره مویت: ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ﴾ واته قورپان ﴿الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾ ئه م نایه ته فه زلی ئه و نوممه ته ی تیدایه به وه ی که خوا هه لیبژاردوو، ئه م قورپانه ی پیبه خشین، که وا بوو ئه م نوممه ته نوممه تیکی هه لیبژاردراوه له لایه ن خوی گه وده وه، ئه مه ش نامازه یه کی گه وده یه بۆ فه زل و چاکیتی ئه م نوممه ته .

وقال النبی ﷺ فی الحدیث الذی فی المسند: ((أَنْتُمْ تُؤَقُّونَ سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللَّهِ))^(۱) حسن: أخرجه الترمذی (۳۰۰۱)، وابن ماجه (۴۲۸۷)، (۴۲۸۸)، وأحمد (۵، ۳/۵). واته پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((نِیَوِه حهفتا ئوممهت ته واد ده که ن نِیَوِه له هه ره موویان خیردار تر و به پِیزترن به لای خوی گه ورده وه)).

چاکترینی ئوممه تی موحه ممه دیش ﷺ بریتین له: سه ده ی یه که م^(۲) وقد ثبت عن النبی ﷺ من غیر وجه أنه قال: ((خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) متفق علیه . واته: ((چاکترین سه ده کان نه و سه ده یه که منیان له نیواندا نیردر، پاشان نه وانه ی به دویاند دین و، پاشانیش نه وانه ی به دویاندا دین)).

(۱) _ فهرمووده که ئاماژه بو فه زل و چاکیتی نه و ئوممه ته ده کات، نه و هس له پوژی قیامه تدا به دهر ده که ویت کاتیک هه موو ئومه تان کو ده بنه وه، حهفتا ئوممه ت، نه و ئوممه ته له هه موو ئوممه تانی تر خیردار تر و به پِیز تر دهن به لای خوی گه ورده وه.

(۲) _ چاکترینی ئوممه تی موحه ممه د ﷺ بریتیه له سه ده ی یه که م که هاوه لانی به پِیزی تیدا ژیاون ﷺ که پیغه مبهری خویان ﷺ له نیودا نیردراوه، هاوه لیتیان کردوه، لیوه ی فیر بوونه و، جیهادیان له پالدا کردوه، پاشی نه وانش سه ده ی دووه مه که تابعینی تیدا ژیاون و له سه ر دهستی هاوه لانی به پِیزه وه فیر بوون، پاشانیش شوینکه وتوانی تابعینه که له سه ر دهستی تابعینه کانه وه فیر بوون، نه مانه چاکترین نه و سه دانه ن که پیغه مبهری خوا ﷺ له باره یانه وه فهرموویه تی: ((خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ)) واته: ((چاکترین سه ده کان نه و سه ده یه که منیان له نیواندا نیردر، پاشان نه وانه ی که به دویاند دین و پاشانیش نه وانه ی که به دویاندا دین)). شاهیدی دانی پیغه مبهری خویه ﷺ بو سه ده چاکه کانی نه م ئوممه ته.

هر له باره‌ی فوزل و گه‌ورده‌یی و نوممه‌ته پیغه‌مبه‌ری خوا^{سید} له فهرمودده‌یه‌کی تردا ده‌فه‌رموئ: ((لَا تُسْبُوا أَصْحَابِي، فَإِلَّا نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ اتَّفَقَ مَعِيَ أَخَذَ نَفْسِي مِنْ أَدْرَاكِ مُدٍّ أَخْلَجْتُهُمْ وَلَا نَجِيبُهُ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۶۷۳)، ومسلم (۳۵۴۱)، واته: ((جه‌نیو به هاوه‌لانی مه‌ده‌ن، سویندم به وزاته‌ی نه‌فسی منی به‌ده‌سته، گه‌ریه‌کیک له‌نیوه به‌نه‌ندازه‌ی کیوی نوحد زیر بیه‌خشیت، به‌مشتی یه‌کیک له‌وان و، به‌نیودی مشت‌ی نه‌وانیش ناگات)).

پیشکه‌وتوانی یه‌که‌می کوچکردوان و پشتیوانان: له‌تیکرای هاوه‌لانی چاکترن^(۲).

(۱) _ فهرمودده‌که‌فه‌زل و چاکیتی هاوه‌لانی به‌پیزی تیدایه، که‌له‌سووکایه‌تی پیکردن و گالته‌پیکردن و جوین پیدانیان پیکری ده‌کات، ده‌فه‌رموئ: ((لَا تُسْبُوا أَصْحَابِي)) جوین به‌هاوه‌لانی مه‌ده‌ن، نه‌مه‌بو نه‌وان پیزلینانه، چونکه‌پیغه‌مبه‌ری خوا^{سید} به‌هاوه‌لانی خوی ناوی بردوون، له‌جوین‌پیدانیان پیکری کردووه، پاشان پیغه‌مبه‌ری خوا^{سید} فه‌زل و چاکیتی نه‌وانی پوون کردووه، فهرموویه‌تی: ((گه‌ریه‌کیک له‌نیوه به‌نه‌ندازه‌ی کیوی نوحد زیر بیه‌خشیت)) له‌پیناوی خودا ((به‌مشتی یه‌کیک له‌وان و، به‌نیوه‌ی مشت‌ی نه‌وانیش ناگات)).

(۲) _ به‌لی، پیشکه‌وتوانی یه‌که‌م له‌تیکرای هاوه‌لانی تر چاکترن، پیشکه‌وتوانی یه‌که‌م بریتین له‌وانه‌ی پیش (فتحی مه‌که‌ه) پزگار کردن موسلمان بوون، نه‌مانه‌پیشکه‌وتوانی یه‌که‌من، نه‌مان له‌وانه‌چاکترن که‌پاش (فتح مکة) پزگار کرنی مه‌که‌ه موسلمان بوون، مه‌به‌ست به‌(فتحی مکة) پزگار کرنی مه‌که‌ه ریککه‌وتنامه‌ی حوده‌یبیه‌به‌بو؟ چونکه‌ریککه‌وتنامه‌ی حوده‌یبیه‌پیشه‌کی (فتحی مکة) پزگار کرنی مه‌که‌ه بوو، خوی گه‌وره‌به‌(فتحی مکة) ناوی بردووه، له‌وباره‌شوه‌سوپه‌تیکی دابه‌زاندووه ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ [الفتح: ۱] واته: (نه‌ی موحه‌مه‌د^{سید}) بیگومان نیمه‌سه‌رکه‌وتنیکی ناشکرمان پیدایت (که‌ریککه‌وتنی حوده‌یبیه‌به‌). به‌لام بو خودی (فتحی مکة) پزگار کرنی مه‌که‌ه، خوی گه‌وره‌ده‌فه‌رموئ: ﴿وَإِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ [النصر: ۱] واته: کاتیک که‌یارمه‌تی و کومه‌کی خوا هات له‌گه‌ل سه‌رکه‌وتن (مه‌که‌ه‌نازاد کرا).

له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتِلَ أُولَئِكَ أَكْثَرُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتِلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى﴾^(۱) [الحديد: ۱۰]
 واته: یه کسان نین ئه وانه تان که له پیش گرتنی (مه ککه) دا مالیان به خشیوو جه نگان
 (له گه ل ئه وانه ی له دوی فته ت ئه و کارانه بکه ن) ئه وانه پله و پایه یان زۆر گه وره تره
 له وانه ی که له دوی (گرتنی مه ککه) مالیان به خشیوو جه نگان ﴿وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
 الْحُسْنَى﴾ وه خوا به لینی به هه شتی داوه به هر دوو لا.

له ئایه تیکی دیکه دا هه روه ها خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ
 الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾^(۲) [التوبة: ۱۰۰]
 واته: وه پیشکه وتوو یه که مه کان له کۆچ کردوان و یاریده ده ران ئه وانه ش زۆر
 به چاکی په پیره وی ئه وانیا ن کردوه و شوینیان که وتوون ﴿خوا لیان پازیه ئه وانیش له
 خوا پازین.

(۱) _ خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى﴾ خوای گه وره به لینی به
 هه شتی دا به هر دوو لا، ئه وانه ی پیش رزگارکردنی مه ککه موسلمان بوون و،
 ئه وانه ش که پاش رزگارکردن موسلمان بوون، به لام ئه وانه ی که پیش رزگارکردن
 موسلمان بوون چاکترن، که وا بوو ئیسلام ئایینی داده په روه ریه و هر که سیک له پله و
 مه نزله تی خویدا داده نیئت.

(۲) _ ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ﴾ پیشکه وتوو یه که مینه کانی
 کۆچ کردوان و پشتیوانان ئه وانه ن که پیش رزگارکردنی مه ککه موسلمان بوون،
 ﴿وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ﴾ هه روه ها ئه وانه ش که زۆر به چاکی په پیره وی ئه وانیا ن
 کردوه و، شوینیان که وتوون، به لام ئه وانه ی خویا ن ده دهنه پال ئه وان، له کاتی کدا به
 چاکی شوینیان نه که وتوون، ئه و فه زل و چاکه یه یان ده ستگیر نابیت. که سانیک زۆر

هەن خۆيان دەدەنە پال پيشيني چاك له كاتيكدا پتره و پربازي پيشيني چاك نازانيت، تەنانەت شتانكيش بە پيشيني چاكەو دەلكيتنيت كه له دورو نزیکهوه په یوه ندى به پتره و پربازي پيشيني چاكەو نيه، وهكو: زنده پوي و، ده رچوون له فەرمانى كارە بە دەستان و ... هتد، ئەو جوړه كه سانه به چاكى شوینی پربازو پرباوهرى پيشيني چاك نه كه وتوون، به لكو ئەو كه سانه به چاكى شوینكه وتوى پربازو پرباوهرى پيشيني چاك نه كه به باشى ناسیویانه، به بى هیچ زنده پوي و به بى نهرمى نواندنك، ئانه مانە چاكە كاران، كه به بى زنده پوي، به بى نهرمونيانى نواندن، به بى فەوتانندن په پرهوى پيشيني چاك ده كەن، مەرج نيه هەر كه سيك بليت: من شوینكه وتوى پربازي پيشيني چاكم نيتر پاست و دروست بيت تاوهكو به كه م جار به باشى تيیده گات، دووهميش له سەر ئەو پربازە به پتر چیت، ستيه ميش زنده پوي و نهرمى تیدا نه نوینيت، ئانه مه به ئەو كه سهى كه به چاكى شوینی پربازي پيشيني چاك كه وتوه.

پیشکەوتووہ یەکەمینەکان: ئەوانەن کە پیش (فَتْخ) مالیان بەخشیووە و جەنگاون، مەبەست بەو (فَتْخ)ەش: پێککەوتنی حودەیبیە، چونکە سەرەتای پزگار کردنی مەککە بوو^(۱) لەو بارەییەو خوای گەورە سورەتییکی دابەزاند ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ (۱) لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ﴿[الفتح: ۱-۲]﴾، فقالوا: يا فقالوا رسول الله، أو فتح هو؟ قال: ((نعم))^(۲) صحيح: وقد تقدم، والقائل عمر، واته: (ئەو موخەممەد ﷺ) بێگومان ئێمە سەرکەوتنێکی ئاشکرامان پێدايت (کە پێککەوتنی حودەیبیە) تا خوا خووش ببیت لە گوناھەکانی رابردوو داھاتووت. وتیان: ئەو پێغەمبەری خوا ﷺ، ئایا ئەو (فَتْخ)ە پزگارکردنە؟ فەرمووی: ((بەڵێ)).

(۱) _ بەڵێ، پێککەوتنی حودەیبیە سەرەتایەکی بوو بۆ پزگارکردنی مەککە، پێککەوتنی حودەیبیە پیشەکیەکی بوو بۆ پزگارکردنی مەککە، لە سالی حەوتەمی کۆچیدا بەسترا، پاش ئەو پێغەمبەری خوا ﷺ غەزا خەیبەری کرد کە خوای گەورە سەرکەوتنی پێبەخشی و پاشان سالی هەشتەم خوای گەورە مەککەیی بۆ پێغەمبەرەکی خۆی ﷺ پزگار کرد، لەم بارەو خوای گەورە دەفەرمووی: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ (۱) وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (۲) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴿[النصر: ۱-۳]﴾ واته: کاتێک کە یارمەتی و کۆمەکی خوا هات لەگەڵ سەرکەوتن (مەککە ئازادکرا) وە خەڵکت دبی کە پۆل پۆل دێنە ناو ئایینی خواوە ئەوسا ئێتر پەرەزدگارت بە پاک را بگرە بەهۆی ستایشی یەو وە داوای لێ بوردنی لێ بکە چونکە بێگومان ئەو زۆر گیراکەری پەشیمانی یە. لەو سالا دا چەندەها شاند لەهۆزەکانەو دەهاتنە خزمەتی پێغەمبەری خوا ﷺ و ئیسلام بوونی خۆیان را دەگەیاند، پاش پزگار کردنی مەککە.

(۲) _ ئەگەر چی پێککەوتنی حودەیبیە بە لای هەندێک لە هاوێلانەو یان بە لای زۆربەیی هاوێلانەو لە بەرزەو هندی موسلمانان نەبوو، بە لکو کەسانێکی زۆر لێ بێزار

بوون وه كو پيشه وا عومهرى كوپى خه تئاب ﷺ و هاوه لانى تريش، لىي بىزار بوون و
 وايان به ديدە كرد كه رېكه وتنى حوده ييبه بۆ موسلمانان جوړه سته ميكي تىدايه و، بۆ
 كافرانيش هيزو توانايى تىدايه، به لام واقع پيچه وانه ي نه وه بوو، رېكه وتنه كه بوو به
 (فُتْح) يَك بۆ موسلمانان، به لاي زور يَك له هاوه لانه وه رېكه وتنه كه بۆ كافران
 سهر كه وتن يَك بوو به لام حه قيقه ت به پيچه وانه وه بوو، سهر شوپى بوو بۆ كافران و
 سهر كه وتن بوو بۆ موسلمانان، چونكه جهنگ هيزور بويه وه، زالبونى كافران به سهر
 هوزه كانه وه نه ما، نيتر هر كه سيك ويستى موسلمان بوونى بوايه موسلمان ده بوو و، نه
 ده ترسا، نه وه ي ويستى كوچ كردنى بوايه كوچى ده كرد، له مه ككه وه زور به بى
 نه زيه ت بۆ مه دينه كوچيان ده كرد، به لام پيشتى به نهينى بوو، به مه ترسيه وه
 نه وانه يان ده كرد، له هه مان كاتيشدا بويه سهره تايه ك بۆ پزگار كردنى مه ككه .

وه چاڪترين پيشينه يه كه مينه كانيش بریتين له: چوار جینشینه كه^(۱)، چاڪترینی
نه وانیش نه بوبکره، پاشان عومره^(۲) له هاوه لآن و شوینکه وتوانیان به چاکه و،
پیشه وایانی نوممهت و، جه ماوه ریشه وه زانراو نه مه یه^(۳)

(۱) _ چاڪترين پيشينه يه كه مينه كانيش بریتين له چوار جینشینه كه، پاشان باقی
نه وانه ی مژده ی به هشتیان پیدراوه، پاشان کۆچکردوان، پاشانیش پشتیوانان،
هاوه لانی به شدار بووی جهنگی به درو نه هلی (بیعة الرضوان) هه موویان خاوه ن فەزل و
چاکه ن، نه ی نه و هاوه لانه ی که هر هه موو نه و فەزل و چاکانه یان تیدا کۆبۆته وه،
وه کو پیشکه وتن له موسلمان بووندا، به شداریکردنی جهنگی به در، کۆچکردن له
پیناوی خوادا، به شداربوون له پرگارکردنی مه ککه دا به شدار بوون له هر هه موو
غه زاکاندا له گه ل پیغه مبه ری خوادا ﷺ ده بی خاوه ن چ فەزل و چاکه یه ک بن؟! .

(۲) _ له نیوان نه هلی سوننه تدا جیاوازی نییه که چاڪترینی هاوه لآن به لکو
چاڪترینی نوممهت نه بوبه کره، پاشان عومره ﷺ، له م باره وه هیچ که سیك له نه هلی
سوننه ت ناكوکیی دروست ناکات، به لام له باره ی سییه م که سه وه جیاواز بوون ئایا
عوسمانه یان عه لیه ﷺ، بیروپای به هیتر و په سه ند تریش ئیمامی عوسمانه ﷺ،
چونکه هاوه لآن عوسمانیان هه لبرارد ته نانه ت ئیمامی عه لیش ئیمامی عوسمانی
هه لبرارد، ته نانه ت نه هلی شورش نه ویان په سه ند کرد، هه لیان بژارد چونکه چاڪترین
که سه پاش نه بوبه کرو عومره ﷺ.

(۳) _ له م باره وه هیچ که سیك رایه کی جیاوازتری نییه مه گه ر نه هلی گومپایی و
که سانی تری جگه له وان.

چه ندین به لگش هه ن نامارزه بو نه وه ده کهن و، له کتیبی ((منهاج السنة النبوية في رد من كرم أهل الشيعة ونقد ربه))^(۱) به دروژی باسما ن کردووه .

به گشتی هه ره موو تابه فه کانی سووننه و شیعه به کله لویستن: له سه ره نه وه ی چاکترینی نه م نوممه ته پاش پیغه مبه ره کهی علیه السلام به کیکه له جیننشینه کان^(۲)، به لام هیچ که سینکیش له پاش هاوه لان له هه ره موو هاوه لان چاکتر نابیت^(۳).

(۱) _ له کتیبی (منهاج) دا شیخولئیسلا م _ ره حمه تی خوا لیبی _ وه لامی کتیبی (منهاج الکرامه فی الإمامه) ی (الخلی) شیعی ده داته وه، هه روو ها کتیبه کهی شیخولئیسلا م _ ره حمه تی خوا لیبی _ به ناوی (منهاج الاعتدال فی الرد علی أهل الرفض و الاعتزال) یشه وه ده ناسرنت، چونکه وه لامدانه وه یه بو هه ردوو کۆمه لی شیعه و موخته زیله .

(۲) _ به لام شیعه کان ده لئین: پاش پیغه مبه ری خوا علیه السلام نیمامی عه لی علیه السلام چاکتره، نه هلی سووننه ش ده لئین: نیمامی نه بوبه کره علیه السلام، هه ردوکیشیان عه لی و نه بوبه کریش علیه السلام دوو جیننشینن له چوار جیننشینه که .

(۳) _ نه مه یاسایه، هه رگیز پاش هاوه لان هیچ که سیکی تر له هاوه لان چاکتر نابیت، نه گه ره به به رزترین پله کانی زانست و فه زلش بگات، هیشتا به پله و پایه ی هاوه لانی به ریز ناگات، چونکه هاوه لان به خه سه له تی هاوه لیتی پیغه مبه ری خوا علیه السلام جیا ده کرینه وه، نه مه ش پله و پایه یه که که سانی دیکه ناتوانن به ده سستی بینن، چونکه که سانی تر نه گه ر چی فه زل و، زانست و، کار و کرده وه شیان هه بیت، به لام هاوه لیتی پیغه مبه ری خوابان علیه السلام نییه، سه ده ی هاوه لانی به ریز له هه موو سه ده کانی تر چاکتره .

چاکترین ئەولیاو دۆستانی خوای گەرە: بریتین لەو کەسانە ی گەرەترین زانستی یان
 ھەبە دەربارە ی ئەو ی کە پیغەمبەری خوا ﷺ ھیناویەتی، وە گەرەترین کەسی
 شوینکە وتووی پیغەمبەری خوان ﷺ^(۱) وەکو ھاوہ لانی بەرپز ئەوانە ی تەواوترین و
 کاملترین کەسانی ئوممەتن سەبارەت بە زانین و شوینکەوتنی ئایینە کە ی، وە ئەبوبە کری
 صیددیقیش ﷺ تەواوترین و کاملترین کەسی زانیارو کردارکارە بەو ی کە پیغەمبەری
 خوا ﷺ ھیناویەتی^(۲)،

(۱) _ چاکترین ئەولیاو دۆستان بریتە لەو کەسای گەرەترین زانستی یان ھەبە
 دەربارە ی ئەو ی کە پیغەمبەری خوا ﷺ ھیناویەتی، وە گەرەترین کەسانی
 شوینکە وتووی پیغەمبەری خواشە ﷺ، ئامەنن چاکترین دۆستان، نە ئەو ی
 صۆفیەکان دەلێن: گواہ چاکترین ئەولیاو دۆستان کۆتاھەمین ئەولیاو دۆستانە،
 ھەندیکیشیان دەلێن: کۆتاھەمین ئەولیا لە پیغەمبەران چاکترە.

(۲) _ تەنانەت لە حودەیببەش کاتێ شتە کە بە لای ھاوہ لانی بەرپزەوہ ئالۆز بوو،
 بە تابیەت ئیمامی عومەر ﷺ چووہ لای ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ پێی فەرموو: بۆ لە
 ئایینە کەماندا زەللی بنوین. ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ فەرموو: ئە ی ئەو پیغەمبەری
 خوا ﷺ نییە ؟، ئیمامی عومەر ﷺ فەرموو: ئیمامی ئەبوبە کر ﷺ پێی فەرموو:
 کەوا بوو ملکہ چی بەو، سەرپێچی مە کە، ئەمە بوو ھەلۆستەکانی ئیمامی ئەبوبە کر
 ﷺ لە پێککەوتنی حودەیببە دا، ھیچ گومان و پارایی و دودلیەکی بۆ دروستنە بوو،
 ھیچ ئالۆزبونیک بۆ دروستنە بوو، ئەوہش بۆ بەھیزبوونی ئەو ئیمانە ی دەگەرپتەوہ کە
 بپرای وایە ئەمە پیغەمبەری خواشە ﷺ و شیاوینیە شتیک بکات فەرمانی خوای
 گەرە ی لەسەر نەبێت، کەوا بوو ھیچ پەخنەگرتن و ئالۆز بوونیک بوونی نابێت.

بۆیه ئه بوبه كر ﷺ چاكترين وهلى و دۆستى خواى گه وره يه ^(۱)، چونكه ئوممه تى موحومه د ﷺ چاكترينى ئوممه تانن و، چاكترينى هه مووشيان هاوه له به پژه كانى موحه ممه دن ﷺ و، چاكترين هاوه لانيش ئه بوبه كره ﷺ .

(۱) _ پيشه وا ئه بوبه كر ﷺ له پيغه مبه رى خوا ﷺ جيانه بووه، له و كاته وهى بۆيه پيغه مبه ر تاوه كو مردنى، مال و سامانى خۆى له پيناوى خوادا به خشى، هيج شتيكى بۆ نه فسى خۆى پاشكه وت نه ده كرد، به لكو مال و سامانه كهى خۆى و نه وه شى له شوين و لايه نى تره وه پيده گه يشت هه ره مووى له پيناوى خوادا ده به خشى، له گه ل پيغه مبه رى خوادا ﷺ پيكه وه له ئه شكه وته كه دا بوون، پيكه وه كوچيان كرد، كاتى پيغه مبه رى خوا ﷺ كوچى دوايى كرد كاره ساتيك تووشى موسلمانان بوو كه هه موويانى تووشى شوك كرد، به لام ئيمامى ئه بوبه كر ﷺ جيگير بوو و موسلمانانيشى جيگير كرد، وايلى كردن ته نها به ته ماي پاداشتى خواى گه وره بن و، خه مبار نه بن، جيگيرى كردن، وتاريكى بۆ خويندنه وه تا ئه و ئاسته ي ئيمامى عومه ريش ﷺ له و هه لويسته سامناكه دا به گوftarه كانى قايل بوو، پاشان كاتى عه ره ب هه لگه رانه وه ئيمامى ئه بوبه كر جيگير بوو تاوه كو خواى گه وره ئيسلامى به ته واوى پى جيگير كرد، هاوه لانى به پژه ده يان فهرموو: چۆن له گه لياندا بجه نكيين له كاتيكدان ئه وان شايه تومان دينن، ئيمامى ئه بوبه كر ﷺ فهرموو: سويندم به خوا دژى ئه و كه سانه ده جه نكم كه له نيوان نويزو زه كاتدا جياوازي ده كه ن، چونكه پيغه مبه رى خوا ﷺ فهرموو يه تى: ئه گه ر شايه تومان بيئن خوين و ماليان له من هه رام ده بيت مه گه ر به هه قى خۆى، زه كاتيش له و هه قه يه، سويندم به خوا ئه گه ر كاريله يه كم نه ده نى كه به پيغه مبه رى خوايان دا بيت، له سه ر ئه وه له گه لياندا ده جه نكم. پيشه وا

نه بوبه کر ﷺ پاش وه فاتی پیغه مبه ری خوا ﷺ ئیسلامی سه قامگیر کرد،
 مه لگه پاوه کان و دوو پووه کانی تیکشکاند، خوای گه وره ئیمامی نه بوبه کری کرد به
 هۆکاری جیگیرکردنی ئیسلام، نه مه چه ندین مه لویستی گه وره بوون به هاوشیوهی
 گه ورهیی شاخه وه ستاوه کان که له و ساته سهخت و دژوارانه دا به دهر له نه بوبه کر
 ﷺ که سی تری تیدا جیگیر نه بوو، نه مه ش بو به هیزی ئیمان و، راستگویی دلنیا
 بوونی و ئارام گرتنی له سهر مهینهت و کاره ساته کان ده گه ریته وه.

تایه فیه کی به هه له داچوو وایان ده زانی: که کوتاهه مینی ئه ولیا ده بیئت به چاکترینی ئه ولیا^(۱)، چونکه شته که یان له سه ر کوتاهه مینی پیغه مبه ران قیاس کرد^(۲) هیچ شیخیکیش له پیشکه وتوان ده باره ی کوتاهه مینی ئه ولیا قسه ی نه کردوه^(۳)، مه گه ر موحه ممه دی کوپی عه لی ئه لحه کیم ولترمذی^(۴)

(۱) _ که سانیکیان ده لئین: کوتاهه مینی ئه ولیا که له دوای هه موویانه وه هاتوه له هه ر هه موو ئه ولیاکانی تر چاکتره، با له پیشی ئه ویشه وه هاتبن، ئه مه ش گومراییه، له وه ش سه ختر ئه وه یه ده لئین: کوتاهه مینی ئه ولیا له پیغه مبه ران چاکتره، بیگومان قسه که یان کوفریکی ئاشکرایه _ په نا به خوا _.

(۲) _ ده لئین: وه کو چۆن کوتاهه مینی پیغه مبه ران موحه ممه د ﷺ له هه ر هه موو پیغه مبه رانی تر که له پیش خویه وه هاتوون چاکتره، ئاوه ها کوتاهه مینی ئه ولیاش له هه ر هه موو ئه ولیاکانی پیش خوی چاکتره.

(۳) _ کوتاهه مینی ئه ولیا تازه داهینراوه، خواپه رستان و، صوفیه کان و، زاهیدان له و باره وه قسه یان نه کردوه، به لکو ته نها پاشینانی ئه هلی ته صه وف له و باره وه قسه یان کردوه و، کیشی کوتاهه مینی ئه ولیایان داهیناوه.

(۴) _ ئه لحه کیم ولترمذی زانایه که له زاناکان به لام بیروپایه کی ته صه وفی هه یه، هه روه ها فه لسه فه شی هه یه و، له قسه و مه سستی راستیش دور ده که ویته وه، دانه ری کتیبی (نوادر الأصول فی الحدیث) ه، ئه و صوفی و زاناشه به لام هه ندیک له فه لسه فه و له ته صه وفیشی تیکه ل بووه، تا ئه و ئاسته ی تانه له فه زل و له پله و پایه شی دراوه، ئه و بووه که مه سه له ی کوتاهه مینی ئه ولیای داهیناوه، بۆ ئه ولیا کوتاهه مینیکی داناوه وه کو چۆن بۆ پیغه مبه ران کوتاهه مینیکی هه یه که موحه ممه د ﷺ و له هه موویان چاکتره.

که هر بار موه کشینکی دتومونه چنه شورتیکه هه‌ئێ تێدا کرێووه. بۆیه تابه‌یه‌یه‌ک
به پاشینا هه‌ریه‌مکێکیان بنگه‌شی نه‌وێد مکرد که خوی کوتاهه‌بینی نه‌ولیا به
کشتیکش نه‌وت بنگه‌شی واددکات که کوتاهه‌بینی نه‌ولیا له کوتاهه‌بینی
بیقه‌مه‌زان چکوه نه‌ بۆی هه‌یوونی زۆستی به‌ خوی گه‌ڕۆد (لعنه‌ الله)

(۲) گتی نه‌د پنه‌یه‌ نۆزیه‌یه‌وه (وته: پنه‌ی کوتاهه‌بینی نه‌ولیا) ئیتر هه‌ریه‌کێک
ده‌وات و بنگه‌شی وای دکرد که کوتاهه‌بینی نه‌ولیا به‌ به‌ پێدتی شته‌که‌ پێوچه.
به‌ر مه‌کی به‌ته. که‌چی هه‌یو که‌یت هه‌له‌ده‌ستیت و. بانگه‌شی نه‌وه‌ ده‌کات که
کوتاهه‌بینی نه‌وێنه‌یه. بۆ نه‌وه‌ی نه‌وه‌ زۆ و چاکه‌ پێوچه به‌ ده‌ست یه‌تیت.

(۳) نه‌ولیا: چاکترینان بریتیه‌ له‌وه‌ که‌سه‌ی که‌ له‌ هه‌یوان پارکار تره‌ له
خوترس تریت. له‌ هه‌یوانیش ئیعتای به‌ هه‌تر تریت. و ده‌ک خوی گه‌ڕۆد ده‌فه‌رموی:
يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ مَا كَانَ يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ وَالْجُودُ لَا يُغْنِي عَنْهُ كَثْرَتُهُ
يَتَذَكَّرُ إِلَىٰ مَا لَدُنَّ رَبِّهِ ۚ [۲۲-۲۳] و ته: ئاگه‌ران بۆ گومان نۆستانی خوا ترسیان له
مه‌ر تیه‌ خه‌فه‌تیش ناخۆن نه‌ولنه‌ی باوه‌ریان هه‌تا وه‌ هه‌میشه‌ خۆیان ده‌پارێزن و له
خوا ده‌ترسن. نه‌و شته‌ نه‌ به‌ پێشکه‌وتوله‌وه‌ تابه‌ت کرلوه‌وه‌ نه‌ به‌ پاشینانه‌وه‌ شه‌وه
تیه‌ت کرلوه‌. به‌ لکو نه‌وه‌ نه‌ زۆ و نیعه‌تیکێ خوی گه‌ڕۆه‌یه‌ ده‌یه‌ خشی به‌ هه‌ر
که‌سه‌ت خوی بیه‌وت. نه‌وه‌ی نه‌وان ده‌یێن گومراییه‌کی گه‌ڕۆه‌یه‌. به‌ لکو کوفر کرینه
به‌ خوی گه‌ڕۆد. دلوکارین خوی گه‌ڕۆد به‌مان پارێزیت. وه‌ نه‌وه‌ که‌سه‌ی نه‌م
ده‌روژه‌یه‌ی کردوه‌وه‌ نه‌نه‌ا نه‌له‌که‌یم و لهرمزی بوو.

(۴) چونکه‌ ده‌لێن: وه‌لی راسته‌وخۆ له‌ خوی گه‌ڕۆه‌وه‌ وه‌رده‌گریت، به
پنجه‌ولنه‌ی پێقه‌مه‌رانه‌وه‌ که‌ به‌ واسیته‌ و نیوه‌ندکارنتی فره‌شته‌وه‌ وه‌رده‌گرن، به‌ لام
نه‌ولیا له‌ گه‌ل خوی گه‌ڕۆه‌نا داده‌نیشن و، فه‌ریان ده‌کات، راسته‌وخۆ له‌ خوله‌و فه‌یر
ده‌یه‌. نه‌ماشاکه‌ن گومرا بوون مرو‌فی به‌ چ ئاستیکه‌ گه‌یانسه‌وه‌.

وه پیغه مبه ران له ریگه ی نه ولیاوه خواناسی و (العلم بالله) وهرده گرن^(۱) وه کو نه وه ی
(ابن عربی) له کتیبی (الفتوحات المکیة) و (الفصوص) دا^(۲) بانگه شه ی بو ده کات، نه وه
بوو پیچه وانه ی شهرع و عه قل بویه وه له گه ل موخاله فه کردنی هر هه موو پیغه مبه ران
و نه ولیا کانی خوی گه ورده دا^(۳)

(۱) _ تا نه و ئاسته ی ده لئین پیغه مبه ران زانیاری به خوا له ریگه ی کوتاهه مینی
نه ولیاوه وهرده گرن، بوچی؟ چونکه کوتاهه مینی نه ولیا راسته وخو له خوی گه ورده وه
وهرده گریت و، پیغه مبه رانیس له وانه وه سوود وهرده گرن.

(۲) _ ابن عربی که گومپایی و کوفر بیرو باوه پی (وحدة الوجود) ی بو دروستکرد،
بیرو باوه پی (وحدة الوجود) ی بلأوده کرده وه _ په نا به خوا _ و ده یگوت: مه خلوق و
خالق نییه، به لکو هه موو بوون و ووجود بریتیه له خوا، ده یگوت: نه و که سه ی بلایت:
خالق و مه خلوق هه یه موشریک و هاوه لپه رسته، گومپایی به و ئاسته ی گه یاند،
ده یگوت: ووجود به تیکپایی بریتیه له خوا، هیچ دابه شبونیک له نیوان خالق و
مه خلوقدا نییه.

(۳) _ قسه یه کی کرد که هیچ که سیك له کاتی خو ی و ئیستاش نایلیت: ده یگوت:
نه ولیا شیخی پیغه مبه رانن و، پیغه مبه ران له نه وانه وه وهرده گرن.

ئەو کەسەى ئایەتە کەى خۆای گەوردەى بەو جۆردە خۆیندەودە: (فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّكْفُ مِنْ تَحْتِهِمْ) پێی گوترا: (لا عقل ولا قرآن) واتە (نە عەقل و نە قورپان) ئاوەها نالین^(۱).

چونکە لە بۆی زەمەنەو پێغەمبەرەن لە ئەولای ئەم ئوممەتە پێشکەوتوترن، وە پێغەمبەرانیشت _ عليهم أفضل الصلاة والسلام _ لە ئەولیا چاکترن، نێتر چۆن هەموو پێغەمبەرەن لە کوتاهەمینی ئەولیاو کاروباری خوا پەرستیان وەردەگرن؟ ئەوان لەو بارە پەردان کە ئەولیاو دۆستان ناسینی خوا (معرفة الله) تەنها لەوێ کە لە پاش خۆیانەو دیت وەردەگرە، وا پادەگە یەنیت خوا ناسینی لە کوتاهەمینی ئەولیاو دۆستان بە دەست دینن^(۲)

(۱) _ دەگوتریت کە سێک ئەو ئایەتەى خۆای گەوردەى ﴿فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّكْفُ مِنْ تَحْتِهِمْ﴾ [النحل: ۲۶] واتە: ئەوسا سەبەنەکانیان لەسەریانەو پوخا بەسەریاندا. بەم جۆردە خۆیندەو: (فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّكْفُ مِنْ تَحْتِهِمْ) واتە: سەریانەکانیان لە ژێریانەو پوخا بەسەریاندا، ژنیکی دەشتە کیش گۆبیستی خۆیندەو کەى بوو، پێی گوت: باش تەماشای قورپان بکە، سەریان لەسەرەو یە نەک لە ژێرەو، هەرگیز سەریان لە ژێرەو نەبوو، بۆیە پێی گوت: (لا عقل ولا قرآن) واتە (نە قورپان نە و عەقلیش ئاوەها نالین)، چونکە قورپان بەو جۆردە نییەو، پیاو کەش ئەو عەقلەى نەبوو بێر بکاتەو کە سەریان لە سەرەو یە نەک لە ژێرەو، ئێین و عەرەبیش وەکو ئەو پیاو قەسەى کردووە، کاتى دەلێت: پێغەمبەرەن لە ئەولیاو شت وەردەگرن، واتە: کەسى لە کەسێکی پلە نزمتر لە خۆی دین وەر دەگەنیت.

(۲) _ چۆن ئەولیاکان ناسی خوا لەو کەسانەو وەردەگرن کە لە پاش خۆیانەو دین، ئایا دەگونجی پێشینەکان ناسینی خوا پاش خۆیانەو بە چەند بە سەدەو زەمەنیکەو وەرگرتن، کەسى عاقل ئەمە نالیت؟

به لام کۆتاهه مینی ئه ولیا له هه موویان چاکتر نییه ^(۱) وهك كۆتاهه مینی پیغه مبه ران که له هه موویان چاکتره ^(۲)، چونکه فه زل و چاکیتی موحه ممه د ﷺ به سه ر تیکرای پیغه مبه راندا به چه ندين دهق جیگیر بووه که ئاماژه بو ئه وه ده که ن به لام هه سه ری کۆتاهه مینی ئه ولیا هیچ شتیکی به سه ر نه هاتوو، له م باره وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ وَلَا فَخْرٌ)) ^(۳) صحیح: أخرجه مسلم (۲۲۷۸) واته: ((من گه وری هه موو نه وه ی ئاده م به بی شانازی)).

- (۱) _ ئه م مه سه له جیگه ی تیروانینه، چونکه کۆتاهه مینی ئه ولیاو دۆستان _ گریمانی ئه گه ره بی _ ئه گه ر چی ته نها بۆچونه و حه قیقیش نییه، له وانه ی پیش خوی چاکتر نییه، به لکو پیشکه وتوان له ئه و چاکترن.
- (۲) _ ئه مه قیاسیکی پووچه، چونکه ده لێن: کۆتاهه مینی ئه ولیاو دۆستان له هه موویان چاکتره وه کو چۆن کۆتاهه مینی پیغه مبه ران که موحه ممه ده ﷺ له هه موویان چاکتره، ئه مه قیاسیکی باتل و پووچه، له نیوان وه لی و پیغه مبه ردا جیاوازی هه یه، جیاوازیه کی زۆر له نیوان وه لی و پیغه مبه ردا به دیده کریت.
- (۳) _ پیغه مبه ری خوا ﷺ که فه رموویه تی: ((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ)) مه به سستی هه ره موو نه وه کانی ئاده مه ته نانه ت پیغه مبه رانیش _ علیهم الصلاة والسلام _، پاشان فه رموویه تی: ((وَلَا فَخْرٌ)) واته کاتی باسی ئه وه ی بۆ کردوین بۆ شانازیکردن نه بووه، به لکو ته نها مه به سستی ئه وه بوو باسی ئه و به ره و نیعمه تانه مان بۆ بکات که خوای گه وری پێی به خشیوو.

ههروهها فهرموویهتی: ((آتی باب الجنة، فَأَسْتَفْتِحُ، فَيَقُولُ الْخَازِنُ: مَنْ أَنْتَ؟ فَأَقُولُ: محمد، فَيَقُولُ: بَكَ أَمَرْتُ أَنْ لَا أَفْتَحَ لِأَحَدٍ قَبْلَكَ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۱۹۷)، من حدیث أنس رضی اللہ عنہ عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم. واته: ((دیمه دهرگای بههشت و داوای کردنه وهی دهکهه، خازنی بههشت دهلیت: تو کیی؟ دهلیم: موحه ممهه، دهلیت: فهرمانم پیکراوه بو تووی بکه موهو بو هیچ که سیکی پیش تووی نه که موه)).

له شهوی میعراجدا خوای گه وره پلهی پیغه مبهری خوای صلی اللہ علیہ وسلم به سه ره ره موو پیغه مبه راندا به رز کرده وه^(۲)،

(۱) _ فهرموده که ئاماژه بو ئه وه دهکات که پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چاکترینی هه موو خه لکه، چونکه یه که م که سه داوای کردنه وهی دهرگای بههشت دهکات، ته نانهت ریگه به خازنی بههشت نه دراوه بو هیچ که سیکی تری پیش موحه ممه صلی اللہ علیہ وسلم دهرگای بههشت بکاته وه، ئه مه به لگه یه له سه ره فزل و چاکیتی پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم که به به لگه کانی قورئان و سووننهت سه لمینراوه، به لام بانگه شهی صوفیه کان سه بارهت به فزل و چاکیتی کوتاهه مینی ئه ولایا هیچ به لگه یه کی له سه رنییه.

(۲) _ به لی، تاوه کو له میعراجه که دا حهوت چینی ئاسمانی تیپه پاند، ئه مه پله یه که پیغه مبه رانی پیشتر پیی نه گه شتون، به واتایه کی تر پیغه مبه ران له ئاسمانه کاندای بوون، که به هه ر ئاسمانیک ده گه یشت به لای ئه و پیغه مبه رانه دا تیپه ر ده بوو که تیایدا بوون، تاوه کو هه ر حهوت ئاسمانه کی تیپه پاند، ئیتر که وته سه رووی هه موو پیغه مبه رانی تره وه.

بۆیه بویه شایسته‌ترین کهس به و فرمایسته‌ی خوای گه‌وره که ده‌فرموی: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ﴾ ^(۱) [البقرة: ۲۵۳] واته: نه و پیغه‌مبه‌رانه‌ی (که باسکران) پیرزمان داوه به هه‌ندیکیان به‌سه‌ر هیندیکیاندا له و پیغه‌مبه‌رانه‌ی وایان بووه که خوا قسه‌ی له گه‌ل کردووه (به‌بی پهرده) وه هه‌ندیکیانی به‌رزکردوته‌وه چهند پله‌یه‌ک. وه چنده‌ها به‌لگی تریش له و باره‌وه هه‌ن.

(۱) _ خوای گه‌وره ده‌فرموی: ﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ﴾ نه و پیغه‌مبه‌رانه‌ی که باس کران پیرزمانداوه به هه‌ندیکیان به‌سه‌ر هیندیکیاندا، چونکه خوای گه‌وره پیرزی هه‌ندی له مه‌خلوقاتی خوی به‌سه‌ر هه‌ندیکی تریاندا ده‌دات، پیغه‌مبه‌ران و غه‌یری نه‌وانیش، ﴿مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ﴾ له و پیغه‌مبه‌رانه‌ی وایان بووه خوای گه‌وره به‌بی پهرده قسه‌ی له گه‌ل کردووه، که بریتیه له موسا پیغه‌مبه‌ر _ علیه السلام _، ﴿وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ﴾ وه هه‌ندیکیانی به‌رزکردوته‌وه چهند پله‌یه‌ک، موچه‌مه‌دی ﷺ به چن‌دین پله به‌رزکرده‌وه. به‌لام وه‌کو پیش‌تریش ناماژه‌ی پیدرا له پاستیدا که باسی نه‌مه ده‌کریت ته‌نها بۆ پوونکردنه‌وه و سوپاس گوزاریی خوای گه‌وره‌یه، بۆ شانازی کردن و کهم کردنه‌وه‌ی پیرزی کهسانی تر باس ناکریت، بۆیه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: ((لَا تُفَاضِلُوا بَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ)) واته: ((له نیوان پیغه‌مبه‌راندا چاکه به‌راورد مه‌که‌ن)) واته چاکه به‌راورد کردنیک که بۆ شانازی کردن بیت، هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: ((لَا تُفَاضِلُونِي عَلَى يُونُسَ بْنِ مَتَّى)) واته: ((پیرزی من به‌سه‌ر یونسی کوپی مه‌تنای پیغه‌مبه‌ردا مه‌ده‌ن)) مه‌به‌ستی پیرزانی شانازی کردن بوو.

وہ ہر بہ کیک لہ پیغہمبہران سروس و وہ حیان لہ لایہن خوائ گہورہ وہ بؤ دیت^(۱) بہ تابیہت موخہ ممد ﷺ کہ لہ پیغہمبہرایہ تہ کہ یدا پیویستی بہ غہیری خوی نہ بوو^(۲) شہریعہ تہ کہ ی نہ پیویستی بہ شہری پیشی خوی و وہ نہ بہ پاشتر نییہ^(۳)، بہ پیچہ وانہ ی غہیری خوی،

(۱)۔ جیاوازی پیغہمبہران لہ گہل کہ سانی تردا بریتیہ لہ وہ ی کہ پیغہمبہران لہ لایہن خوائ گہورہ وہ سرووشیان بؤ دیت، بہ لام غہیری پیغہمبہران سرووشیان بؤ دانابہ زیت، جگہ لہ پیغہمبہران بؤ ہیچ کہ سیکی دیکہ سرووش دانابہ زیت، پیغہمبہران چاکترین خہ لکی خوائ گہورہ و، بہ وہرگرتنی سرووشی خوائ گہورہ وہ تابیہت کراون۔

(۲)۔ پیغہمبہران لہ بواری پیغہمبہرایہ تہ کہ یاندا پیویستیان بہ غہیری خویان نییہ وہ کو ئہ وہ ی صوفیہ کان بانگہ شہ ی بؤ دہ کەن و، دہ لئین: پیغہمبہران پیویستیان بہ کوٹاہہ مینی ئہ ولیایہ و، سوودو کہ لکی لی وەر دہ گرن، لہ راستیدا پیغہمبہران پیویستیان بہ کہ سانی دیکہ ی خہ لک نییہ، چونکہ خوائ گہورہ بہ سرووشی دابہ زینراوی سہریان دہ ولہ مہندی کردوون، بہ تابیہت موخہ ممد ﷺ کہ شہریعہ تہ کہ ی شہریعہ تہ کانی پیشتر نہ سخ دہ کاتہ وہو لا دہ بات، بہ ہہ موو خہ لکی سہر زہمین ئادہ میزادو جنو کہ فہرمانیداو تہ نہا شوینی ئہ و بکہ ون۔

(۳)۔ بہ لی، شہریعہ تی موخہ ممد ﷺ شہریعہ تہ کانی پیش خوی نہ سخ کردووه و لا بردووه، بؤیہ پیویستی بہ شہریعہ تی پیغہمبہرانی پیشتر نییہ، وہ نہ پیویستی بہ پاشتریش دہ بیت لہ لایہن کوٹاہہ مینی ئہ ولیاوه، وہ کو ئہ وہ ی دہ لئین۔

وهك نه وهی مه سیح (علیه السلام) شوین كه وتوانی خوی له نږدیهی شهریه تدا بز نه وړاتی ده گرانده وه^(۱)، وه سه بارهت به شهریه تی ته وړات مه سیح هات و ته واری کرد^(۲)، بویه گاوه كان پنیوستان به پیغه مبه ره کانی توی پیش له مه سیح (علیه السلام) هه بوو: وه كو ته وړات و، زه بورو، ته واری بیست و چوار پیغه مبه ره کانی^(۳)،

(۱) _ مه سیح _ علیه السلام _ پیغه مبه ریكه له پیغه مبه ران به لام کتیبی کی شهریه تی سه ره خوی بو دانه زیوه، به لكو به و ته وړاته حوكمی ده كرد كه خوی گه وړه بو موسای دابه زاند بوو، به لام ته نها هندی شتی له ته وړات نه سخ كردو لا برد، له و باره وه خوی گه وړه ده فهرموی: ﴿وَلَا جَلَّ لَكُمْ بَغْضَ الَّذِي حُرِّمَ عَلَيْكُمْ﴾ [آل عمران: ۵۰] واته: وه هاتوم بو نه وهی هندی له و شتانهی كه قه ده غه كراوه لیټان حه لال بكم. به لام به گشتی نه و شوینكه وتوی ته وړات بوو كه خوی گه وړه بو موسای دابه زاند بوو، وه هر هه موو پیغه مبه رانی به نی ئیسرانیل به ته وړات حوكمیان ده كرد، له م باره وه خوی گه وړه ده فهرموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّ﴾ [المائدة: ۴۴] واته: بیگومان نیته ته وړاتمان ناره خواره وه كه پرنموونی و هووناکی تیدا بوو پیغه مبه ران حوكمی پیده كه ن.

(۲) _ له راستیدا ته نها هندی شتی ته وواکاری بو هینا، به لام بنه په ته كه هر ته وړات بوو.

(۳) _ به لی، به نی ئیسرانیل پنیوستان به ته وړات بوو كه بو موسا _ علیه السلام _ دابه زی، پنیوستان به پیغه مبه رانی پیشتر هه بوو، به پیچه وانهی موحه ممه ده وه پیغه كه خوی گه وړه شهریه تیكي سه رتا پاگیری پیبه خشی، چیر پنیوستی به وانهی پیش خوی نه بوو، وه پنیوستی به شهریه تیكي دیکه ش نییه كه له پاش خوی دابه زیت و، ته واری بکات.

وه نوممه تانی پښمان پښوستان به (مُحَدَّث) گه لیک هه بوو، به پیچه وانه ی نوممه تی موحه ممدوه ﷺ که تهنه نه ویان به س بوو، بویه له گهل نه ودا نه پښوستان به پیغه مبه ریکی ترو نه به (مُحَدَّث) یش بوو^(۱)،

(۱) _ به لی، نوممه تی موحه ممدوه ﷺ خوی گه وره به پیغه مبه ری خوا ﷺ و به شریعه ته که ی ده وله مندی کردن، بویه نه پښوستان به پیغه مبه رانی پیشتره و نه پښوستان به (مُحَدَّث) هه بوو، چونکه شریعه ته که ی له هه موو پویه که وه ته واوه. به واتایه کی تر تاوه کو پوژی قیامت پښوستان به هیچ پیغه مبه ریکی دیکه نییه، چونکه شریعه ته که ی ته واوه گشتیه و سهرتاپای مرقایه تی نه و شریعه ته یان به سه و، چی تر پښوستان به پیغه مبه ریکی تر نابیت، بویه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((أَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي)) واته: ((من کوتاهه مینی پیغه مبه رانم و هیچ پیغه مبه ریکی ترم به دوا دایه ت))، که وا بوو پاش پیغه مبه ری خوا ﷺ هر که سیك بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی بکات دروژنه و کافره به ده قی قورپان و سووننه ت، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ﴾ [الأحزاب: ۴] واته: موحه ممدوه ﷺ باوکی هیچ یه ک له پیاوه کانتان نییه به لکو نه و نیردراوی خواو کوتاهه مینی پیغه مبه رانه. به لام نه ولیاو دوستان کوتاهه مینیان نییه، به لکو هر که سیك گوپرایه لی خواو پیغه مبه ره که ی بوو، له خوی گه وره ترساو ته قواکار بوو، نه وه بیگومان وه لی و دوستی خوی گه وره یه.

به لکو نه وهنده فه زیله و چاکه و، زانیاری و، کرده وهی چاکه ی بۆ کۆکردوته وه ی له نیوان پیغه مبه رانی دیکه دا بلاوی کرد بووه ^(۱) ئیتر نه وه زله ی خوای گه وره پیی به خشی، به ته نها له خواوه بوو _ نه وه ی که بۆی دابه زاندو، بۆی نارد _ نه ک له ریگه ی واسیته و نیوه ندکاریی مرۆقه وه ^(۲).

(۱) _ خوای گه وره نه وهنده فه زیله و چاکه و زانیاری و زانستی بۆ پیغه مبه ره که ی ﷺ کۆکرده وه که له نیوان پیغه مبه رانی پیشتردا بلاوی کرد بوونه وه، شه ریه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ هه موو نه و شتانه ی تیدایه که مرۆقایه تی له هه ر زه مه ن و شوینیکدا پیویستی پیی بی، چونکه خوای گه وره شایه تی کامل بوون و ته واوی بۆ نه م شه رعه داوه و، ده فه رمویت: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ۳] واته: نه مپۆ ئایینه که تانم ته واو (کامل) کردوه بۆتان و چاکه و به هره ی خۆم به ته واوی پرشتوو به سه رتاندا و پازی بووم که ئیسلام ئایینتان بی. نه وه ش زانراوه که شتی (کامل و ته واو) پیویستی به غه یری خۆی نابیت، نه له پیشتر و نه له پاشتریشه وه.

(۲) _ نه وه ی خوای گه وره به پیغه مبه ره که ی خۆی به خشی، ته نها له خواوه بوو، له ریگه ی واسیته و نیوه ندکاریی هیچ مرۆقیکه وه نه بوو، له راستیدا نه مه به رپه رچدانه وه یه که بۆ نه وانه ی ده لێن: گوايه پیغه مبه ران له کۆتاهه مینی نه ولیاوه زانست و ناسینی خوا (العلم بالله) وه رده گرن، ده لێن: پیویستیان به کۆتاهه مینی نه ولیایه، چونکه کۆتاهه مینی نه ولیا راسته وخۆ له خوای گه وره وه وه رده گریت.

ئەمە بە پیچەوانەى ئەولیاو دۆستانەوہیە، چونکہ هەر یەکیك پەيامی موخەمەدى
 ﷺ پیگە یشت، نابیت بە وهلى و دوستی خواى گەورە مەگەر بە شوینکەوتن و
 پەپرەکردنى تەواوى موخەمەد ﷺ^(۱) وه پیاو چاکان هەموو ئەو پێنموونى و،
 زانستى بەسوودو، ئایینی راست و، کردەوہ چاکانەى بە دەستى دینیت تەنھا بەهۆى
 واسیتە و نێوەندکاری موخەمەدەوہیە ﷺ^(۲)

(۱) _ پاش ناردنى موخەمەد ﷺ هیچ کەسیك بە وهلى و دوستى خواى گەورە
 نابیت، مەگەر کەسیك بە تەواوی شوینی بکەویت و پەپرەوی بکات، لەم بارەوہ خواى
 گەورە دەفەرمویت: ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ
 غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [آل عمران: ۳۱] واتە: (ئەى موخەمەد ﷺ) بلى ئەگەر ئێوە خواتان
 خوش دەویت کەواتە دواى من بکەون تا خواش ئێوەى خوش بویت وه لە
 گوناھەکانتان خوش ببیت وه خوا لیخۆشبوی مېرەبانە. هەرۆهە خواى گەورە
 دەفەرمویت: ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ [النور: ۵۴] واتە ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
 الرَّسُولَ﴾ بلى فەرمانبەردارى خواو فەرمانبەردارى پیغەمبەر ﷺ بن. هەرۆهە
 دەفەرمویت: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [آل عمران: ۱۳۲] واتە: وه
 گوێراپەلى خواو پیغەمبەر بن بیگومان مېرەبانیتان لەگەڵ ئەکریت.

هەرۆهە دەفەرموێ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: ۷]
 واتە: وه ئەوہى پیغەمبەر ﷺ پێى دان وەرپیگرن وه ئەوہى لیتانى قەدەغەکرد وازى
 لیبینن.

(۲) _ هەموو ئەوہى ئیماندار بە دەستى دینیت، دوستى خوا بە دەستى دینیت، لە
 راستیدا بە هۆى واسیتە و نێوەندکاری شوینکەوتن موخەمەدەوہیە ﷺ، ئەوہش بە
 شوینکەوتن و پەپرەکردنى تەواوى پیغەمبەرى خوا ﷺ دەبیت، نەك وهكو ئەوہى
 ئەوان دەلێن: موخەمەد ﷺ ناسینی خوا لە کۆتاهەمینى ئەولیاوہ وەردەگریت.

وہ نہ گھر گوتی: من پیویستم به موحہ ممہدہ لہ زانستی پوولت (علم الظاہر) نہک لہ زانستی ناوہ کیدا (علم الباطن)^(۱) بہ واتاہ کی تر لہ زانستی شہریعہ تدا (علم الشریعہ) پیویستمان بہ موحہ ممہدہ نہک لہ زانستی حقیقہ تدا (علم الحقیقہ)، با دلنیا بیت لہ جوولہ کہو گاوردان خراپترہ، ئەوانہ ی گوتیان: موحہ ممہد پیغہ مہرہ بۆ نہ خویندہ وارہ کان نہک ئەہلی کیتاب^(۲)،

(۱) _ کہ سانیکیان دەلّین: من پیویستم به موحہ ممہدہ ﷺ تہنہا بۆ فیر بوونی زانستہ پو (علم الظاہر)، بہ لّام زانستہ پەنہانہ کان (علم الباطن) زانستی دلّانہ لہ مہدا پیویستم بہ موحہ ممہد ﷺ نییہ، من راستہ وخۆ ئەم زانستہ لہ خواہی گہورہ وہ وەر دہ گرم، ئەمەش دیسان گہورہ ترین کوفرہ، بہ لّکو ئیمہ لہ ہەردوو زانستہ کہدا پوالت و پەنہان پیویستمان بہ موحہ ممہدہ ﷺ، بۆیہ دلّہ کان چاک نابن و ئیمان ناہینن مہ گەر بہ شوینکە وتنی پیغہ مہرہ ﷺ.

(۲) _ ئەوانہ ی دەلّین: ئیمہ لہ زانستی پەنہان دا (علم الباطن) پیویستمان بہ پیغہ مہرہ نییہ، بہ لّکو تہنہا لہ زانستی پوالت تدا (علم الظاہر) پیویستمان پییہ تی، ئەم جوورہ کہ سانہ ئیمانیاں بہ ہەندئ قورپّان ہیئاوہو، بہ ہەندیکی تری کوفر دہ کہن، ئەمانہ لہو جوولہ کانہ خراپترن کہ دەلّین: موحہ ممہد پیغہ مہرہ، واتہ: ہەندیک لہ جوولہ کہ، چونکہ ہەندیک لہ جوولہ کہو گاوردہ کان ہەن دانبہ وەدا دەنّین کہ موحہ ممہد پیغہ مہرہ ی خواہی ﷺ بہ لّام دەلّین: تہنہا بۆ نہ خویندہ وارہ کان پیغہ مہرہ بووہ واتہ: عەرہ بہ کان، بۆ جوولہ کہ و گاوردہ کان پیغہ مہرہ نہ بووہ، ئەمە گہورہ ترین کوفرہ، چونکہ پەیا مہ کہ ی موحہ ممہد ﷺ گشتیہ بۆ ئادە میزاد و جنۆکہ، بہ لّام گہورہ ترین کوفر بەشی ئەو کہ سانہ یہ کہ دەلّین: ئیمہ ئیمان بہ زانستہ پوالت تہ کان (علم الظاہر) دینین، بہ لّام بۆ زانستی پەنہانہ کان (علم الباطن) ئیمہ بہ بی پیغہ مہرہ ان بہ دەستی دینین.

چونكه ئهوان برهوان به هه‌ندىك له ته‌ورات هه‌ناو به هه‌ندىكى ترى بيه‌روا بوون، بويه به‌وه كافر بوون، هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ى ده‌لىت: موچه‌مه‌د به زانستى په‌وكارىه‌وه (علم الظاهر) نيردرا نه‌ك به زانستى ناوه‌كى (علم الباطن)، با دلنيا بيت به هه‌ندىك له‌وه‌ى كه هه‌ناويه‌تى باوه‌پى هه‌ناوه‌و، به هه‌ندىكى ديكه‌ش كه هه‌ناويه‌تى كوفرى كردوه، ئه‌م كه‌سه كافره‌و^(١)

(١) _ پيغه‌مبه‌رى خوا ﷺ به هه‌ر دوو زانسته‌كه‌وه زانستى پوه‌اله‌ته و په‌نهان نيردراوه، به‌لام ئه‌و كه‌سه‌ى ده‌لىت: ته‌نها به زانستى پوه‌اله‌ت نيردراوه نه‌ك زانستى په‌نهان، ئه‌و كه‌سه ئيمانى به هه‌ندىك له قورئان هه‌ناوه كه زانستى پوه‌اله‌ته (علم الظاهر) وه به هه‌ندىكى ترى كوفرى كردوه كه زانستى ناوه‌كيبه (علم الباطن)، له‌و باره‌وه خواى گه‌وره ده‌فه‌رموى: ﴿وَيَقُولُونَ نُوْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا (١٥٠) أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا﴾ [النساء: ١٥٠-١٥١] واته: وه ده‌لىن باوه‌پ به هه‌ندىك (له پيغه‌مبه‌ران) ده‌هه‌نين وه باوه‌پ نا‌هه‌نين به هه‌ندىكى تريان و ده‌يانه‌وى له‌و نيوانه‌دا ريگه‌يه‌ك بده‌نه به‌ر ئا ئه‌وانه به‌راستى بى باوه‌پى ته‌واون. پيويسته ئيوه ئه‌م شتانه بزنان، چونكه له‌م كاته‌دا كاروباريان ئالوز و مه‌ترسيدار بووه، به لاي زوريك له خه‌لك و، به لاي ولا‌تانىكى زوره‌وه ئه‌مانه بوونه به نوينه‌رى ئيسلام و موسلمانان، بويه به‌ناچارى هه‌ر ده‌بى حه‌قيقه‌تيان ئه‌و كه‌سانه بزانى.

زۆر له وانه کافر تره، چونکه زانستی ناوه کی (علم الباطن) _ که بریتیه له: زانستی ئیمانی دلان و زانیاریه کانی و بارو حاله کانی (علم ایمان القلوب و معارفها و أحوالها) _ بریتیه له پهیدا کردنی زانست سه بارهت به حهقیقهت و شته جیگیره پاسته کانی ئیمانی ناوه وه (هو علم بحقائق الإيمان الباطنة)، وه ئه مه زۆر به پیز تره له زانینی تهها کارو کرده وه پواله تیه کان ئیسلام^(۱).

که وا بوو نه گهر که سیک بانگه شهیه کی وای کرد که گوايه موحه ممه د ﷺ تهها ئه م کارو بارو شته ئاشکراو پواله تیه نه ی زانیوه نه ک حهقیقهت و شته جیگیره پاسته کانی ئیمان، وه ئه و حهقیقه تانه ی ئیمانی په نهان له قورپان و سووننه ته وه وه رناگیرین، با دلنیا بیت باوه پی به به شیک له وه ههیه که پیغه مبهری خوا ﷺ هیناویه تی و کوفریش کردوه به به شه که ی تری^(۲).

(۱) _ ئیمانی نیو دله کان زۆر له ئیمانی ئاشکرای پوالهت و ئیسلامی ئاشکرای پواله تی به پیز تره، کرده وه ی دل وه ک ترس و ئومید و خاکیتی و ملکه چی و ... هتد ده گریته وه که شوینه کانیان دله، ئه و کرده وانه ی دل بنچینه یه بو ئیمانه پواله تیه که ئیمانه پواله تیه که ی له سه ر داده مه زری، چونکه ئه گهر ئیمان له دلدا نه بیت، با مروف نوپز بکات و، پۆژوو بگریت سوودی بو نابیت، تاوه کو له پوالهت و په نهایشه وه ئیماندار نه بیت.

(۲) _ ئه مه بهر په رچدانه وه ی زیده پۆی که رانی ئه هلی، وه کو زانراوه له سه ره تای دروستبوونیدا مه به ستیان تهها کۆششکردن له په رستن و، ته قه شوف و، به ده رخستنی زوهد بوو، ئه مه ش خۆی بو خۆی ستایش کراو نییه، چونکه قورپکردنی ئایینه که ی خوای گه وره یه، ناره حه تی ده خاته سه ر نه فسی مروف، چونکه کاتی چه ند که سیک له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ ویستیان په رستنه کانی نوپژو، پۆژوو، ژن نه خواستن له سه ر خۆیان قورپسکه نه وه، پیغه مبهری خوا ﷺ وه لامیدانه وه، پیی فهرموون:

((به لام من نويز ده که م و ده شنووم، پوژوو ده گرم و ده شیشکینم، هاوسه رگبریش ده که م، بویه هر که سینک له سووننه ته کانم لا بدات، له من نییه)) نایینی نیسلام نایینی مامناوه ندیتی و میانره وییه، چونکه دلی مرؤف به مامناوه ندیتی و میانره وی ناسووده ده بیت، به لام قورسکردنه وهی په رستن سهختی بۆ مرؤف دروست ده کات، له نه نجامیشدا ناتوانیت له سهر نه نجامدانی په رستنه کان به رده وام بیت، چونکه مرؤف ناتوانیت به رگی ناره حه تیه درێژخایه نه کان بگریت، له مرؤف داواکراوه له سهر نه نجامدانی په رستنه کان به رده وام بیت، بویه پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: ((أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ)) رواه البخاري، واته: ((خوشه ویستترین په رستنه کان به لای خواوه به رده وامترینیانه)) واته: ئینسان له سهر نه نجام دانی به رده وام بیت) با که میش بیت))، پیغه مبهری خوا ﷺ له بارهی ئه و که سانه وه که په رستنه کان له سهر خویان قورس ده که نه وه فرموویه تی: ((فَإِنَّ الْمُبْتَ لَا أَرْضًا قَطَعَ وَلَا ظَهْرًا أَبْتَى)) واته: وه کو ئه و که سه مه به که له ریکردندا حه وانه وه به خوی و چوار پیکه شی نادات و، پاشان چوارپیکه ی ماندوو ده بیت و خراپ ده بیت و، په کی ده که ویت و، له وانه یه له چۆله وانه کدا بمییتیه وه، ئیتر نه مه سافه که ی بری و، نه چوارپیکه شی بۆ خوی هیشه وه. ئانه مه یه سیفه تی ئه و که سانه ی که دین قورس ده که ن نه مه له لایه که وه، که خوی بۆ خوی مه ترسیداره و ریکری لیکراوه، له لایه کی دیکه شه وه مه ترسیه کی خراپتری هیه، نه ویش نه وه یه که چهند کرده وه یه کی نه نجام داوه پیغه مبهری خوی ﷺ فرمان له سهر نه بووه، نه ویش په لکیشی ده کات بۆ نیلحاد بوون له نایینی خوادا، وه کو ئه وه ی له سهر دهستی پاشینانی پوویدا، تا ئه و ناسته ی گوتیان: وه لی و دوست له پیغه مبهر چاکتره، به لام نایا له پیغه مبهران _ عليهم الصلاة والسلام _ چاکتر هه ن، نه وان ده لێن: نه خیر، نه ولیا چاکترن،

مه به سستیان به ئه ولیا صوفیه کانه، مه به سستیان نه وهیه که صوفیه کان له پیغه مبه ران چاکترن، چونکه راسته وخۆ شت له خواوه وهرده گرن، ئایا په گه زی مړوف ده توانیت راسته وخۆ له خواوه وهرگریت؟، نه خیر، نه و شته له توانای مړوفدا نییه، مه گه ر له ریگه ی وه حی و سروشه وه یان له ریگه ی قسه کردنی بیستراوی پشت په رده وه بیت وه کو موسا پیغه مبه ر _ علیه السلام _، به لام نه و که سانه ی بانگه شه ی وا ده که ن که راسته وخۆ له خواوه وهرده گرن، یان له گه ل خوادا داده نیشن و ده لئین: پیغه مبه ران ناسینی خوا له ئه ولیاوه وهرده گرن، چونکه ئه ولیا راسته وخۆ نه و زانسته له خواوه وهرده گرن و، پیغه مبه رانیش له ئه ولیاوه وهرده گرن، نه وانه له گومراییه کی گه ورده دان، نه وانه ته ماشاکه ن ده رچوون یان له ئایینی خوی گه وره به چ ئاستیکی خرابیکی گه یاندوون، بنچنه ی هه موو نه مانه بو بیدعه ده گه پیته وه، بیدعه مړوف بو شه رو خراپه راده کیشت، جا نه و شه رو خراپه یه له وانه یه زور بیت و، له وانه یه پیده چی که میش بیت، بیدعه خهیری تیدا نییه، له بهر نه مه یه پیغه مبه ری خوا ﷺ ناگاداری و ووشیاری له باره وه داوه، خه لکی به شیوه یه کی ترسناک لی ترساندوه، نه وان ده لئین: نه ولیا له پیغه مبه ران چاکترن، کوئا نه ولیا له کوئا پیغه مبه ر چاکتر، چونکه نه ولیا راسته وخۆ شته کان له خواوه وهرده گرن، مه به سستیان به نه ولیا صوفیه کانه که به نه ولیایان، بی ئابرووی و جورئت کردنیان به رامبه ر به خوا به و ئاسته ی گه یاندن، هوکاری نه مه ش ده گه پیته وه بو لیدانى ده روازه ی بیدعه و، ده رچوون له شه رعه که ی پیغه مبه ری خوا ﷺ، نه وان ده لئین: پیغه مبه ر زانستی ئاشکرای پواله تی وهرده گریت، به لام نه وان زانستی په نهان (علم الباطن) وهرده گرن، گوايه نه وان شتانیك ده زانن پیغه مبه ران نایزانن، چونکه پیغه مبه ران شته پواله کان وهرده گرن و، نه وه ش که بو خه لکی باسی ده که ن ته نها زانسته پواله تیه کانه، به لام

نهوليا حه قيقهت و شته په نهانیش ده زانن. نه وان ته نها له شتانيکدا شويڼی پيغه مبه ران
 ده که ون، نيترو و هکو نه وانه يان ليديت که بپروا به به شيک له کتيا بې خوا ده که ن و کوفر
 به به شه که ی تر ده که ن، چوڼ له شتانيکدا شويڼی پيغه مبه ر ده که ون و، له شتانيکي
 تريشدا موخاله فه ی ده که ن؟ چوڼ جيا ده بيته وه له پيغه مبه ر خوا و بانگه شه ی
 نه وه ش ده که ی تو له نه و چاکتری؟ نه مه بپروا بوونه به هينديک له شه ريعه ته که ی و
 بيپروا بوونه به هينديکي دیکه ی، دلنياه نه مه له کوفري نه و جووله کانه توند تره که
 خواي گه وره له باره يانه وه ده فه رموي: ﴿أَقْتَرُمُونْ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونْ بِبَعْضِ مَا
 جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا
 اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ [البقرة: ۸۵] واته: جا نايا بپروا ده هينن به هنديک له ته وپرات،
 و بې بپروا ده بن به هنديکي تري جا تو له ی نه و که سانه که واکه ن له نيوه هر
 ريسواي و به د ناوي به له ژيانی دونيادا وه له پوژي دوايشدا ده که پيترينه وه بو ناو
 سه ختري سزا وه خوا بې ناگا نيه له وه ی که ده يکه ن. ته ماشاي نه و هره شانه
 بکه ن له لايه ن خوا بو نه وانه ی نيمان به هندی له وه ی پيغه مبه ري خوا ﷺ دينن و،
 بې بپروا ده بن به هنديکي دیکه ی، چونکه نه وان ده لئين: له شته پواله تيه کان (الظاهر)
 گوپرايه لي پيغه مبه ر ﷺ ده بين و، له شته په نهان و شاراوه کاندا (الباطن) گوپرايه لي
 نابين، نه خير پيغه مبه ري خوا ﷺ زانستی پواله ت و په نهانی هيناوه، به لام نه وان
 ده لئين: نيمه له شته په نهان کان دا گوپرايه لي نابين و، له شته ناشکرا پواله تيه کان دا
 (الظاهر) گوپرايه لي پيغه مبه ر ﷺ ده بين، نه مه ش بپروا بوونه به هندی له وه ی
 پيغه مبه ري خوا ﷺ هيناويه تی و، بې بپروا بوونه به هنديکي دیکه ی.

وه نه مه له وکسه شه پ تر و خراپتره که ده لیت: ئیمان به هه ندیکی دینم و کوفر به هه ندیکی ده که م و، بانگه شه ی نه وه ناکات که نه وه ینده ی ئیمانی پی هیناوه ناست
نزمترین هه ر دوو به شه که یه^(۱).

(۱) _ جووله که برپا به هیندیکی دینن و، برپا به هیندیکی ناهینن، واته برپایان به وه یه که موحه ممه د ﷺ پیغه مبه ری خواجه به لام برپایان به وه نییه که بو نه وان نیردرابیت، به لام بانگه شه ی نه وه شیان نه کردوو که نه وه ی برپای پیده که ن ناست نزمترینی هه ر دوو به شه که یه، به لام صوفیه کان بانگه شه ی نه وه ده که ن که ناست نزمترینی هه ر دوو به شه که یه، نه مه ش له پوو پواله تیه که یه پووکاریه که یه، که له ناوه کیه که ناست نزمتره. واته نه وه ی که موحه ممه د ﷺ هیناویه تی ناست نزمترینه و، به بانگه شه ی نه وان نه وه ی نه یهیناوه ناست به رزتره.

گومرای نهوانه‌ی وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی له پیغه‌مبه‌رایه‌تی به‌چاکتر داده‌نین

وه نه‌و مولحیدانه: بانگه‌ش‌ی نه‌وه ده‌که‌ن که وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی له پیغه‌مبه‌رایه‌تی چاکتره^(۱) وه سه‌ر له خه‌لکی ده‌شیوینن و، ده‌لین: وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌ی موحه‌مه‌د له پیغه‌مبه‌رایه‌تی که‌ی چاکتره‌و، نه‌م شیعره‌ش ده‌لین:

مَقَامُ النُّبُوَّةِ فِي بَرْزَخٍ فَوْقَ الرَّسُولِ وَدُونَ الْوَلِيِّ! ^(۲)

واته: پله‌و پایه‌ی نبوه‌ت که‌مێک له پایه‌ی په‌سول به‌رزتره‌و له به‌و پایه‌ وه‌لش به‌نزمتره‌وه ده‌لین: ئیمه له وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌یدا به‌شداریتیمان کردووه که زۆر له په‌یامه‌که‌ی به‌رزتره‌، نه‌مه‌ش گه‌وره‌ترین گومرایه‌کانیا نه^(۳)،

(۱) __ به‌لێ، گوايه وه‌لی و دوست له پیغه‌مبه‌ر چاکتره‌، وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تیش له پیغه‌مبه‌رایه‌تی چاکتره‌، چونکه دوست پاسته‌وخۆ له خواوه شته‌کانی وه‌رده‌گریت. (۲) __ به‌لای نه‌وانه‌وه نه‌بی له په‌سول به‌رزتره‌، به‌لام له‌گه‌ڵ هه‌موو چاکه‌که‌یدا له وه‌لی و دوست نزمتره‌، که‌وا بوو به‌لای نه‌وانه‌وه وه‌لی له نه‌بی و له په‌سولیش به‌رزتره‌، ئایا دوا‌ی نه‌و گومرایه‌کانیا گومرایه‌کی تر هه‌یه؟، دێره‌که‌ش شیعرێ ئیبن و عه‌ره‌بیه.

(۳) __ نه‌وان ده‌لین: پیغه‌مبه‌ر وه‌لایه‌ت و په‌یامی هه‌یه‌، وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تیش له په‌یام چاکتره‌، بۆیه ئیمه له وه‌لایه‌ت و دوستایه‌تی که‌یدا به‌شداریمان کرد، نه‌گه‌رجی نه‌و به‌په‌یامه‌وه تایبه‌تکراوه‌، وه‌لایه‌ت له په‌یام چاکتره‌.

چونکه هیچ که سیک هاوشیوازیکى موچه ممدى نه کردوه له وه لایهت و
دوستایه تیه که یدا، نه ئیبراهیم و، نه موسا، نیتر نه و مولحیدانه چلن بتوانن
هاوشیوازیکى پیغه مبه ری خوا بکن نه و بکن^(۱).

وه هه موو ره سولیک نه بی بیه، وه هه موو نه بی به کیش وه لی و دوسته خوایه^(۱)،

(۱) _ پیغه مبه رمان موچه ممد ﷺ کوتاهمینى پیغه مبه رانه، خوی گه وده بز هه
هه موو مرفایه تی نار دویه تی، خوی گه وده به چاند خاسیه تیکه وه تاییه تی کردوه،
که له هیچ که سیکى دیکه دا نییه، بویه له پیغه مبه رانی دیکه چاکتره، هه که سیک
گومانی له مه دا هه بیت کافره، هه به کیک که سیکى تر له موچه ممد ﷺ به چاکتر
دابنیت کافره نه گه رچی نه وه ی به چاکى داناوه پیغه مبه ریکیش بیت له پیغه مبه ران،
که وا بوو ده بی بارو حالی نه و که سانه چۆن بیت که صوفیه ک له موچه ممد ﷺ
به چاکتر داده نین، بیگومان گه وده ترین کوفرو گه وده ترین گومرا بوونه.

(۲) _ پاش نه بووه ت په یای خوا گه وده ترین شته، له دواى نه وانه وه وه لی و
دوست دیت، ره سول: بریتیه له و که سه ی شه رعیکى بو وه حى کراوه و، فه رمانى
پیکراوه به خه لکی رابگه یه نی، به لام نه بیى: بریتیه له و که سه ی نیردراوه و حوکم
به شه ریه تی پیغه مبه رانی پیش خوی ده کات، وه کو نه بیه کانی به نی ئیسرا ئیل که
حوکمیان به ته ورات ده کرد که بو موسا دابه زینرا بوو، له م باره وه خوی گه وده
ده فه رموی: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ﴾ [المائدة: ۴۴] واته:
بیگومان ئیمه ته وراتمان نارده خواره وه که رینموونى و پووناکی تیدا بوو پیغه مبه ران
حوکمی پیده کهن. نه و پیغه مبه رانه حوکمیان پیده کرد که له پاش نه وه ات بوون،
نه وان ده لئین: ئیمه له نه بیه کان چاکترین، خویان خستوته پله ی به رزه وه، به لام
به لایانه وه ره سول نزمترین شته، به لای نه وانه وه ریزبه ندیه که به م جوړه یه: وه لی،
نه بی، ره سول. به لام یاساکه نه وه یه که په یای خوا له نه بووه ت گشتى تره، چونکه
هه ره سولیک نه بی به نه ک به پیچه وانه وه.

كەۋا بوو پەرسول ھەم نەبى و دۇستىيەت، ۋە پەيامەكەي نبوۋتەكە لە خۇگرتوۋ،
 نبوۋتەكەشى ۋەلايەت و دۇستايەتەكەي لە خۇگرتوۋ^(۱)، كەۋا بوو چۇن ئەۋەلايەت و
 دۇستايەتەي كە بەھزى نبوۋتەكەيەۋە بۇي بەدبەھتوۋە لە نبوۋتەكەي چاكتر بىت كە
 ۋەلايەت و دۇستايەتەكەشى بۇ بەدبەھتوۋە، ۋە ئەگەر ۋا دابنن كە خۋاي گەۋرە تەنھا
 كرىۋىتەي بە پىغەمبەر بە بى ئەۋەي ۋەلايەت و دۇستايەتەي خۋاي ھەبىت، ئەمە
 گرېمانىكى ھەلەۋنە گونجارە^(۲) چۈنكە لە ۋەلايەتەدا كە ۋەھى بۇ ناردوۋە ناگونجىت ۋەلى
 و دۇستى خۋا نەبىت^(۳) ۋە ھىچ نبوۋتەتەكەي نىيە لە ۋەلايەت و دۇستايەتەي خۋاي
 گەۋرە بەدەربىت^(۱)،

(۱) _ پىغەمبەرى خۋا ﷺ پەيام و نەبوۋت و ۋەلايەت و دۇستايەتەي ھەموۋى
 نىدا كۇ بۇتەۋە، نىتر چۇن ھۋفەك لەۋ چاكتر بىت.

(۲) _ ھەرگىز شىۋا نىيە خۋاي گەۋرە پىغەمبەرىك بنىرىت كە ۋەلى و دۇستى
 خۇي نەبىت، ئايا كەسى عاقل و ژىر شتى لەۋ جۇرە دەلەيت ؟ ھۋفەكان خۇيان بەم
 جۇرە قسانەۋە پابەند كرىۋە، بۇچى ؟ گۋايە خۋاي گەۋرە كەسىكى ناردوۋە ۋەلى
 نىيە، بەكەك نىيە لە ئەۋلىياكان نىيە، چۈنكە بە لاي ئەۋانەۋە تەنھا ئەۋلىيەي
 ھۋفەكان ئەۋلىيەي خۋان كە ھۋفەي.

(۳) _ بەلى، خۋاي گەۋرە ھىچ كەسىكى نەناردوۋە مەگەر بەكەك بوۋە لە دۇستانى
 خۇي، ھەرگىز دوزمىنى خۇي ناننرىت.

(۴) _ ۋە ھىچ نبوۋتەتەكەي نىيە بەدەربىت لە ۋەلايەت و دۇستايەتەي خۋاي گەۋرە،
 چۈنكە پەيام نەبوۋت لە خۇ دەگرت، نبوۋتەتەكەي ۋەلايەت و دۇستايەتەي لە خۇ دەگرت،
 ھەموۋ پەرسولەك نەبى يە، نەبوۋتەتەكەي ۋەلايەت و دۇستايەتەي لە خۇ دەگرت، ھەموۋ
 نەبىيەك ۋەلى و دۇستە، نەك بە پىچەۋانەۋە، بەلام مەرج نىيە ھەموۋ ۋەلى و دۇستەك
 نەبى و پەرسول نىيە، بەلكو ئەۋەلەل و شەرافەتە كە ۋەلى و دۇست شۋىنكەۋتوۋى
 پەرسول بىت، ئەگەر شۋىنكەۋتوۋى پەرسول نەبوۋ بىگومان دوزمەنە نەك دۇست.

له کاتیدا نه گهر واش دانرا نبوه تیکی بی وه لایهت و دوستایه تی هه بیت، نه وه دلنیا بن هیج که سبک ناتوانیت هاوشیوهی پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام له وه لایهت و دوستایه تی خوای گهرده دا بگات^(۱).

وه نه وانه ده لیت: وه کو نه وهی خاوه نی کتیبی (الفصوص) نیبن وعه ره بی^(۲) ده لیت: گوايه نه وان نه و شتانه ی بیانیه ویت له و سه رچاوه وه وه ری ده گرن که فریشته که لیوه ی وهرده گریت، بۆ پیغه مبهری خوای عَلَيْهِ السَّلَام سرووش ده کات^(۳)،

(۱) _ پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام ته واوترین و کاملترین دوستانی خوای گهرده یه، نه و چاکترین خه لکی خوايه، کوتاهه مینی پیغه مبهرا نه، چاکترین دوسته کانیتی، چاکترین پیغه مبهره کانیتی، فزل و چاکه کانی له پۆزی قیامه تدا له کاتی شه فاعه تی گهرده و، (المقام المحمود) دا ناشکرا ده بیت، کاتی پیغه مبهرا نی (أولو العزم) له شه فاعهت و تکاراری پاشه کشه ده که ن و، پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام پیش ده خه ن.

(۲) _ نیبن وعه ره بی چه ندین کتیبی هه یه پرن له ئیلحاد، وه کو (فصوص الحکم)، به داخه وه نه م کتیبه ته حقیق کراوه و چاپکراوه و، په نگه له کتیبخانه کانه و پیشانگا کانیشماندا بفروشریت، له کاتیکدا ئیلحادی تیدایه، هه روه ها کتیبی (الفتوحات المکیه) شی هه یه، به فتوحات ناویناوه گوايه خوای گهرده له مه که نه و شتانه ی فه تح کردوه و ناشکرا کردوه.

(۳) _ پیغه مبهری خوا له پینگه ی فریشته که وه وهرده گریت، په سول و نه بی هه ر دوکیان له پینگه ی فریشته وه وهرده گرن، که چی نه وان به ته نها پاسته وخۆ له سه رچاوه سه رکیه که وه واته: له خوای گهرده وه وهرده گرن، به م شیوه بیت نه وان له په سول و نه بی چاکترن، ته ماشاکه ن شه یتان به چ ناستیکی گه یاندوون. پاشان قسه یان له عه قلیشدا، به و جوړه بیروباوه پی فه لسه فیانه شیان بۆ دروست بوو، وه ک و فه یله سوفه مولحیده کانی یۆنان، کۆمه لیکیشیان چوونه سه ر پیبازی به ره می صوفی هیندیه کان.

هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوه بۆ ئەوەی کە ئەو شتەیان لە بیروباوەڕی فەیلەسوفە مولحیدەکانەوه پەیدا کرد، پاشان لە قالبی موکاشەفەوه دەریاندههێنا^(۱)، چونکە فەیلەسوفەکان دەیانگوت: ئەفلاک قەدیمەو ئەزەلیەو سەرەتای نییە^(۲)، وەکو ئەوەی نەرسەتو و شوێنکەوتوانی دەلێن، سەرەتاکە ی (موجب بذاته) یە^(۳)

(۱) _ فەلسەفەیان وەرگرت بە لا بە فەلسەفەیان ناوێنا، بە لکو بە موکاشەفەیان ناونا _ گواپە راستەوخۆ شتەکانیان لە خوای گەورەوه بۆ ئاشکرا دەبیّت _ لە کاتی کدا لە فەیلەسوفەکانیان دزیووه، داویانەتە پالی خوایان و، بە موکاشەفاتیان ناوناوه، دەلێن: ئەمانەمان بەهۆی وەلایەت و دۆستایەتی خواوه دەستگیر دەبیّت کە هیچ کەسیکی تر پێی ناگات.

(۲) _ فەیلەسوفە یۆنانیە کۆنەکان برۆیان بەخوای گەورە نییە، برۆیان بەوه نییە کە زاتیکی خولقینەر هەبیّت، دەلێن: ئەفلاک: واتە ئاسمانەکان و زەمین و شاخ و هەموو مەخلوقاتێ تر نەخولقینراوه و دانەهینراوه بە لکو هەر لە گەل بوونی خوای گەورەدا هەبووه، ئەمەش بە کۆ دەنگی و یەك دەنگی هەموو موسلمانان و تەنانەت جوولەکەو گاوانیش کوفرە، چونکە هیچ شتێک ئەزەلیی و بێ سەرەتا نییە جگە لە خوای گەورە، خوای گەورە خولقینەرەو، هەر شتێکی تر خولقینراوه.

(۳) _ (موجب بذاته): (موجب) پێچەوانەی (مُحَدَّث) ه واتە: پێچەوانەی داهینراو خولقینراوه، واتە هەر خۆی هەبووه و خوای گەورە دروستی نەکردووه، ئەمەش یەکیکە لەو مەسەلانەی کە بەلگەیە لەسەر کوفری ئێبن وسینا و کەسانی تری هاوڕای، ئەوان لەسەر بیروباوەڕی فەیلەسوفانی یۆنانی کۆن بوون، برۆانە: الأنزیت: (موقع الشيخ أبي مالك عبد الحميد بن خليوي الجهني: شرح الفرقان بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان)، وەرگێژ.

وهكو نه وهی پاشینانیان ئیبن وسینا و هاوشیوانی^(۱) ده یلین، نه و جوړه که سانه نالین: هه موو نه و شتانه هی په روه ردگاریکه که ناسمانه کان و زه مین و نه وهی له نیتوانیانداپه به شش پوژ دروستیکردون^(۲) وه گواپه خوی گه وره شته کانی به خواست و ویستی خوی دروست نه کردوه (ولا خلق الأشياء بمشيئة وقدرته)^(۳)،

(۱) _ ئیبن وسینا: به (الرئيس) ناو ده برت، بڼه رته له تاپه فهی ئیسماعیلیه، جوړه نیتو فه لسه فه وه، بو به که سیکي مولحید، بابی جوړه که بووه.

(۲) _ خوی گه وره ناسمانه کان و زه مینی به شش پوژ دروست کردون، نه و به بهینانه نه فلاکیش: واته پیره وهی نه ستیره کانیش (بحاري الكواكب) ده گریته وه، که واته نه مانه به دیهینراو و مه خلوقن، فه یله سوفه کان برپایان به نه ستیره کان هه بوو، وه له جیاتی خوی گه وره ده یانپه رستن بویه نه ستیره ناسی له سر دهستی نه وانه وه په یدا بوو، که پووداوه کانیاں بو کاریگری نه ستیره کان ده گه پانده وه، خوی گه وره پیی راگه یاندون که ناسمانه کان و زه مین و هه موو شتیکی دیکه ی دروستکردوه، که ووا بوو نه مانه دروستکراون و، نه زه لی نین وهکو نه وهی فه یله سوفه کان ده یلین.

(۳) _ به لکو له و برپایه دان که شته کان به زه رورهت و هر بو خوی له سروشته وه هه ن، له سروشتی هاتونه ته وجود، په روه ردگاریکي نییه به دیهینابیت و خولقاندبیتی، برپایان به په روه ردگار نییه، برپایان به پیغه مبه رانیش نییه، به لکو ته نها پشت به فه لسه فات و بیرو بوچونه کانی خویان ده به ستن.

وه گوايه خواى گه وره علمى به (الجزئیات) نيبه، نه وان يان به ته وایى نكولیی له زانینى،
خوای گه وره ده کەن، وه کو قسه که ی نه رستو، يان ده لێن: له راستیدا له کاروبار شه
گهراوه کاندای ته نها گه شتیه کان (الکلیات) ده زانیت^(۱) وه کو نه وه ی ئیبن وسینا ده یلنیت.

(۱) _ بپوایان به وه نیه خواى گه وره غه یب بزانییت، بپوایان به وه ش نیه که خواى
گه وره شه ورد و بچوکه کان (الجزئیات) له م گه ردونه دا بزانییت، (الجزئیات): بریتین له
پووداوه کان و مه خلوقاتى تری سه ر نه م زه مینه، بپوایان به هر هه مو نه مانه نیه،
نه مه یه بیروباوده ی فه یله سوفه کان، مه به ستى سه ره کی شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لى
بیت _ نه وه یه که بۆمان پوون بکاته وه صوفیه کان له کوپوه نه و نیلحاده یان وه رگرتووه،
نه وان له فه یله سوفه کانه وه وه ریانگرتووه، به راستى نه م بیروباوه په جیگه ی
سه رسوپومانه، گوايه خواى گه وره گه شتیات (الکلیات) ده زانییت و، به ش به ش و
دانه دانه کان (الجزئیات) نازانییت، هر هه مو ی گو مپاییه، خواى گه وره هه مو شتیک
ده زانییت، نه وه ی بووه، نه وه ی ده بییت، نه وه ی نه بووه، وه نه گه ر ببییت چۆن ده بییت،
خوای گه وره به هه مو شتیک زانایه، له راستیدا گه شتیات (الکلیات) ته نها له خه یالدا بوونی
هه یه، به لام له ده ره وه ته نها به ش به ش و دانه دانه کان (الجزئیات) هه ن، ته نها شتى
تایبه تی بینراوى به ش به ش و دانه دانه (الجزئیات) هه ن: نه وه مانگه، نه وه خوړه، نه وه
زه ویه، نه وه ئاسمانه، نه وه نه ستیره یه، نه وه به رده، نه وه ئاده مییه، نه مانه ن
به ش به ش و دانه دانه کان (الجزئیات)، به لام گه شتیات (الکلیات) ته نها له خه یالدا بوونی هه یه
بۆ نمونه ئینسانیه ت و مرقایه تی نه مه شتیکى گه شتییه (الکلیه)، ئایا له ده ره وه ی خه یال
شتیک هه یه به ناوی ئینسانیه ت و مرقایه تی هه ستى پى بکرنیت و ببینرنیت، نه خیر شتى
به و جۆره نیه، شتیک له ده ره وه نیه ئینسانیه ت و مرقایه تی ناوییت، له ده ره وه ته نها
به ش به ش و دانه دانه کان (الجزئیات) هه ن، واته شته کان به ورده کاری هه ن به نمونه ی
مروڤ: نه مه زه یده، نه مه عه مره، نه مه به کره، ته ماشا ده که ییت شته کان به ش به ش و
دانه دانه (الجزئیات).

حقیقه‌تی نه م قصه‌ش: نکلیرکدن له زانینی خوای گه‌وره به‌شته‌کان، نه‌گینا
 مه‌موو شمنیک له‌ده‌ره‌وره بینراوه‌و به‌شبه‌شه‌و دانه‌دانه‌یه (نَعَجْ خَزَنی)، نه‌فلاک:
 مه‌موو شمنیکی بینراوی به‌شبه‌شی دانه‌دانه‌یه (خَزَنی)، مه‌روه‌ما مه‌ره‌موو جفود
 چه‌شمنه‌کان (الأعیان) سیفات و کرده‌وه‌کانیشیان. نه‌گه‌ر به‌گویره‌ی بۆچونه‌کانی
 نه‌وان بیت بینگومان نه‌وه‌ی ته‌نها عیلمی گشتیات (الکلیات) مه‌بیت نه‌وا هیچ شتیک له
 باره‌ی موجودات و مه‌بوونه‌کانه‌وه نازانیت^(۱)، له‌کاتیکدا گشتیات (الکلیات) له
 راستیدا ته‌نها له‌خه‌یالدا بوونی مه‌یه نه‌ک له‌شته دیاریکراوه‌کان (الأعیان)^(۲).
 نه‌م باسه‌ش به‌دریژی له‌کتیبی (درء تعارض العقل و النقل)^(۳) و غه‌یری نه‌ویشدا
 مه‌یه .

(۱) _ به‌لی، مه‌ره‌موو مه‌بووه‌کان پارچه‌پارچه و به‌ش به‌شن، به‌لام گشتیات
 (الکلیات) ته‌نها له‌خه‌یالدا بوونی مه‌یه .

(۲) _ به‌لی، له‌ده‌ره‌وه‌ی خه‌یال گشتیات (الکلیات) بوونی نییه به‌لکو ته‌نها له
 خه‌یالدا بوونی مه‌یه، به‌لام پارچه‌پارچه و به‌ش به‌شه‌کان (الجزئیات) ده‌بینرین و
 برونیان مه‌یه .

(۳) _ به‌لی، شیخولئیسلاَم _ په‌حمه‌تی خوا لیبیت _ له‌کتیبه‌کانی دیکه‌یدا درێژه‌ی
 به‌م باسه‌داوه، که به‌په‌نگاری فیه‌له‌سوفان و مولحیدان بۆته‌وه‌و، به‌په‌رچی داونه‌ته‌وه،
 نه‌م کتیبه‌ نۆد به‌په‌یزه‌و، به‌چاکترین کتیبه‌کانی دانراوه، به‌گه‌وره‌ترین کتیبه‌کانی دانراوه
 له‌سه‌باره‌ت به‌باسکردنی عقل و نه‌قل، پێشه‌وا ئیبن ولقه‌یم _ په‌حمه‌تی خوا لی بیت _
 فه‌رموویه‌تی: کتیبی (درء تعارض العقل و النقل) بخوینه‌روه‌و کتیبکه له‌مه‌موو گه‌ردوندا
 هارناپه‌کی نییه، واته‌ هیچ که‌سینکی نه‌هلی زانست کتیبینکی وه‌کو نه‌وی نه‌نوسیوه‌و،
 چونکه به‌وردی قول بۆته‌وه له‌په‌ونکردنه‌وه‌و ناشکرا کردنی چه‌ندین نه‌ینیدا. نه‌وشتی
 له‌وشیوه‌یه باس نه‌کریوه مه‌گه‌ر له‌م کتیبه‌دا.

بیرویا و پره پوچه کانی نیبنوسینا و فه یله سوفان

به راستی کوفری نه و فه یله سوفانه له کوفری جووله که و گاوده کان^(۱)، به لکول کوفری موشرک و هاوه لپه رسته کانی عه ره بیش زۆر گه وده تره^(۲)، چونکه هه موو نه مانه ده لێن: خوا خولقینه رو داهینه ری ناسمانه کان و زه مینه، هه موو مه خلوقاتا به خواست و توانای ویستی خۆی خولقاندوه.

وه نه رستو و فه یله سوفه هاوشیوه کانی یۆنان هه ساره و بتیان ده په رست، فریشته و پیغه مبه ران ناناسن، له کتێبه کانی نه رستودا باسی هیچ شتیک له وانه نه کراوه، له راستیدا زۆربه ی زانستی نه وان ته نها له بواری زانسته سروشتیه کاندا بوو، به لام له بواری شته نیلاهییه کاندا هه ره یه کێکیان راستی که مبه وو، هه له ی زۆر بوو.

-
- (۱) به لێ، جووله که و گاوده کان باوه ریان به وه یه که خوا ناسمانه کان و زه مینی خولقاندوه، باوه ریان به پیغه مبه ران هه یه به باوه ریکی گشتی (مُحْمَل)، باوه ریان به بۆزی بوابی هه یه، به لام نه وان باوه ریان به هیچ شتیک نییه مه گه ره وه ی عه قل و خه بالیان بیسبێی، هه روه ها نه و چینه صۆفیه ش که شوینیان ده که ون به م شیوه یه.
- (۲) چونکه هاوه لپه رستانی عه ره بیش باوه ریان به یه که خوا په رستی په روه ردگارنتی (توحید الربوبیه) هه بوو، نه مه ش له قورپاندا هه یه، له م باره وه خوای گه وده ده فرمویت: ﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾ [الزمر: ۳۸] واته: سویند به خوا نه گه ر پرسیاریان لێ بکه یت کێ ناسمانه کان و زه وی دروست کربوه بی گومان ده لێن: خوا. به لام فه یله سوفان نه مه نالێن، به لکو ده لێن: ناسمانه کان و زه مین قه دیم و کۆنه بیسه ره تایه و، نه خولقینه راوه.

وه جووله كه و گاواره كان _ ته نانهت پاش نه سخ و دهستكاري و گوپيني
 نابينه كه شيان _ له بواړي ئيلاهيادا زور له وان زاناترن، به لام فهيله سوفه پاشينه كاني
 تريان وه كو _ ئين وسينا _ ويستيان له نيوان قسه ي فهيله سوفان و له نيوان نه وه ي
 كه پتغه مبه ران هيناويانه جوړه گونجاندك دروست بكن^(۱)، بويه چه ند شتيكيان له
 هندی نوصول و بنه پرتي جه همييه كان و موخته زيله كان و هرگرت و، له گهل قسه ي
 نه واندا تيكه ليان كردو، بيرباوه پيكيان لي دروست كرد كه پيده چي ت فهيله سوفاني
 ميلله تان و پيبازه كان خويان بده نه پالي راست بيت يان درو بيت، كه خراپه و
 جياوازي و له يه كه نه چوونكي زوري تيدايه و، له شوي ني تردا ناگادارن، له باره وه
 دراوه .

(۱) _ ئين وسينا فهيله سوفه، خوي داوه ته پال ئيسلام، كاتي ته ماشاي قورپان و
 سوننه تيكدو، ته ماشاي قسه ي فهيله سوفاني كرد، بويده ركوت هر دووكيان
 ناگونجين، بويه هولي دا جوړه گونجاندك له نيوان قسه ي نه وان و به لگه كاني قورپان و
 سوننه تدا بكات، بويه پوشاكيكي نابينداريي به فلسفه پوشي و، واپراگه ياند كه
 فلسفه موخاله فه ي قورپان ناكات، له راستيدا نه مه چه واشه كردني خه لكه،
 كوكردنه وه يه له نيوان دوو شتي در، سه رليشيواندني خه لكه .

وہ کاتیک ئەمانە تەماشایان کرد کاروباری پیغمبەرانی وەکو موسا، عیسا،
 موحمەد ﷺ بەراستی جیهانی پووشن و پووناک کردۆتەو، وە دانیان بەو داناکە
 ئەو ناموس و شەریعەتە ی بۆ موحمەد ﷺ دابەزینراوە گەورەترین ناموس
 و شەریعەتیکە لە دەروازە ی جیهانی دابیت، وە تەماشایان کرد پیغمبەرانی باسی
 فریشتە و جنۆکیان کردووە، ئیتر ویستیان لە نیوان ئەوانە و لە نیوان قسە ی پیشیانە
 یونانیەکانیاندا جۆرە کۆکردنەو و گونجاندنیک بکەن^(۱)، ئەو یونانیانە ی کە دورترین
 خەلک لە ناسینی خوا، فریشتەکانی و، کتیبەکانی و، پیغمبەرانی و، پۆزی
 دواپیەو. فەیلەسوفان دە عەقلیان داناو^(۲): بە (المجردات و المفارقات) ی ناو دەبن.

(۱) _ فەیلەسوفەکانی یۆنان لە فریشتەو، لە جنۆکە و، لە زانیی غەیب نکوڵیی
 دەکەن، بەلام ئیبن وسینا کاتیک تەماشای کرد پیغمبەرانی باسی فریشتەکان و
 جنۆکە دەکەن، ویستی پاکانە بۆ فەلسە بکات، بۆیە جۆرە پازاندنەو یەکی بۆ پۆشیی
 و، گوئی: فەلسەفە پیچەوانە ی ئەوانە نییە کە پیغمبەرانی هیناویانە، چەند شتیکیان
 داھینا بۆ ئەو ی فەلسەفە ی کۆنی پیبگونجین و، لە نیوان خەلکدا بلای بکەنەو،
 چونکە پێیان ناخۆش بوو پووچیتی و خراپەکانی فەلسەفە دەرکەوێت. ئا ئەمە یە
 ڕینگە ی ئەھلی گومراپی کات تەماشایان کرد بەلگەکان پیچەوانە ی گۆفتارەکانیانە،
 دەیگۆڕن بۆ ئەو ی لەگەڵ گۆفتارەکانیاندا سازیار بیت.

(۲) _ فەیلەسوفەکان دە عەقلیان داناو کە گواپە تەسەروف بە گەردوونەو
 دەکەن، بە بۆچونی ئەوان عەقلی یە کەم عەقلی دووھمی درستکردو، ئەقلی دووھمیش
 عەقلی سێ یەمی دروستکردو، بەو جۆرە تاوھکو دە یەم عەقل، بە بۆچونی ئەوان
 ھەموو شتیکی لە دروستکردنی عەقلی دە یەم، کە بە (العقل الفعال) ی ناو دەبن، بەلای

ئەوانەو ئەو عەقلە کێیە ؟ جبریلە _ علیە السلام _ ، ئەم بیروباوەرە کوفرە . بۆیە
 راستی فەرمووە شیخولئیسلام _ پەحمەتی خوا لیبیّت _ کاتێک دەلیت: کوفری
 ئەمانە لە کوفری جوولەکەو گاوردەکان گەورەترە . چونکە هەموو شتیکیان لەم
 گەردوونەدا کڕوو بە مەخلوقات و دروستکراوی دەستی جبریل . کە بە (العقل الفعال) ی
 ناودەبن ، دەیهەم عەقل ، ئەمان ئەم جوۆرە ئەقلانەیان هەبوو پیش ئەوێ چاویان بە
 گوشتاری پیغەمبەران بکەوێت ، دواي ئەوان شوینکەوتوانیان هاتن تەماشایان کرد
 پیغەمبەران لە بارەي فریشتەکانەو دواي ، بۆیە جوۆرە سازیار بوون و
 رێککەوتنیکیان لە نیوان گوشتاری پیغەمبەران و قسە پرۆپوچەکانی ئەو
 فەیلەسوفانەدا کردو ، گوتیان: ئەو عەقلانەي کە فەیلەسوفان لە بارەیانەو دواي ئەو
 فریشتانەيە کە لە گوشتاری پیغەمبەران دایە ، بپوانە : (شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن
 وأولیاء الشیطان ، موقع الدكتور خالد بن عبدالله المصلح علی الإنترنت) ، وەرگێژ .

بنچینه‌ی وشه‌ی (المفارقات) یش له زمانه‌ی عه‌ره‌بیدا له (مفارقة النفس للبدن) ده‌وه
 وه‌رگیراوه، واته: (جیابونه‌وه‌ی نه‌فس له‌جه‌سته)، ئه‌وه‌یان به (المفارقات) ناونا، واته
 له ماده جیا بۆته‌وه، به (المجردات) یشیان ناونا به‌هۆی سه‌ربه‌ست بوونی‌وه
 لێ (لَتَجَرَّدهَا عَنْهَا)، بۆ ئه‌فلاکیش بۆ هه‌ر فله‌کێک نه‌فسیکیان دانا، وه‌ زۆربه‌شیان
 کردویانن به‌ عه‌ره‌ز، هه‌ندیکیشیان کردویانن به‌ جواهر^(١).

وه‌ ئه‌و (المجردات) انه‌ی که‌ فله‌سوفه‌کان دایان ناوه‌ _ ئه‌گه‌ر به‌ ته‌واوی لێ
 بکۆلێته‌وه‌ _ ده‌بینیت شتانیکن ته‌نها له‌زه‌ین و بیردا بوونیان ده‌بی‌ت به‌لام له‌شته
 بینراوه‌ واقیعه‌کاندا نین^(٢)

(١) _ به‌لێ، هه‌ندی کردویانن به‌ عه‌ره‌ز، ده‌لێن: ئه‌م ئه‌فلاکانه له‌ ده‌ره‌وه‌ی زه‌ین
 و بیردا بوونی نییه‌ به‌لکو عه‌ره‌زن، عه‌ره‌زیش بریتیه‌ له‌وه‌ی که‌ بوونی به‌هۆی شتی
 غه‌یری خۆیه‌وه‌یه‌تی و، دیت و نامینیت وه‌کو په‌نگه‌کان ره‌ش و سپی و په‌نگه‌کانی تر
 ئه‌مانه‌ به‌هۆی شتی تره‌وه‌ ده‌بن و ده‌وه‌ستن، به‌لام جه‌وه‌ر هه‌ر شتی‌که‌ خۆی خۆی
 پاده‌گریت.

(٢) _ هه‌ر مه‌مووی خه‌یاڵاته‌ جه‌وه‌ر و عه‌ره‌زو شتانیتری له‌و جوهره‌ی ئه‌وان
 باسی ده‌که‌ن ته‌نها خه‌یاڵاتن و هه‌یچی تر.

نمونه‌ی نه‌مانیش وه‌کو نمونه‌ی هاوه‌لانی فیساغۆرسه که ژماره‌گه‌لیکی بیکۆتایان داناوه، به نمونه‌ی هاوه‌لانی نه‌فلاتۆنه که نمونه نه‌فلاتۆنیه خه‌یالاویه‌کانیان داناوه (الأمثال الأفلاطونية المجرّدة)، وه‌کو نه‌وه‌ی هیولای بیۆینه‌یان داناوه^(۱) زه‌مه‌ن و شوینیان داناوه که له بوون به‌ده‌ر بیّت. له کاتی‌کدا زیرکه چا بووکه به‌سه‌لیقه‌کانیان دانیان به‌وه‌دا ناوه که نه‌و شتانه له راستیدا ته‌نها له‌زه‌ین و بیردا بوونی هه‌یه نه‌ک له واقعی بینراودا.

وه کاتی‌ک که‌سانیک پاشینانیاں وه‌کو _ ئیبن وسینا _ ویستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی له‌سه‌ر ئوصول و بنه‌په‌ته بۆگه‌نه‌کانی نه‌وان جیگیر بکات: وای راگه‌یاند که پیغه‌مبه‌رایه‌تی سیّ تایبه‌تمه‌ندی هه‌یه^(۲) له هه‌ر که‌سی‌کدا بیّت نه‌وه پیغه‌مبه‌ره:

(۱) _ هیولاو ویّنه: هیولا واته‌ ماده، ویّنه‌ش واته نه‌و ویّنه‌یه‌ی له‌و ماده‌وه دروست ده‌بیّت، بۆ نمونه هیولای مایکره‌فون ئاسنه یان هه‌ر کانزایه‌کی تره، هیولای کتیب کاغه‌زه، نه‌وان هیولایان داناوه به‌لام به‌بیّ وینه‌و شیوه، ئایا هیچ که‌سی‌ک هه‌یه کانزایه‌کی بیۆینه‌و شیوه‌ی بینیبیّت، نه‌خیر، هیچ شتی‌ک بیۆینه‌و شیوه نییه، نه‌گه‌ر ویّنه‌ی نه‌بوایه بیرو هۆشی مرقۆ هه‌ستی پیّنه‌ده‌کرد، شیخولئیسلام _ په‌حمه‌تی خوا لیبیّت _ ده‌یه‌ویّت نه‌وه‌مان بۆ پوون بکاته‌وه که له کویه‌وه فه‌یله‌سوفه‌کان نه‌و جوّره قسه خراپه‌یان وه‌رگرتوه، نه‌وان ته‌نها له فه‌یله‌سوفه‌کانه‌وه وه‌ریانگرتوه، پیاوه‌پی فه‌یله‌سوفان نه‌مه‌یه.

(۲) _ به لای نه‌وانه‌وه پیغه‌مبه‌رایه‌تی به ده‌ست ده‌هینریّت، به هه‌لبژاردن نییه له لایه‌ن خوا‌ی گه‌وره‌وه، به‌لکو به‌چهند سیفاتیک که نه‌گه‌ر له هه‌ر مرقۆیکدا هه‌بیّت نه‌وا به ده‌ست دیّت.

به که م: هیزه کی زانستی هه بیټ، که به هیزی قودوسی ناوی ده بن، که به هویه زانست وه رگرت به بی فیر بوون^(۱).

دوره م: هیزکی خه یالکردنی هه بیټ^(۲) که شتانیکی به خه یالدا بیټیت له نه فسی خویه وه هه سستی پیبکات و لی تیبگات، به جوریک له نه فسی خویه وه وینه گه لیک بیټیت یاخود له نه فسی خویه وه دهنگه لیک بیبستیت، وه له دهره وه هیچ بوونیک نه بیټ، وه وایانراگه یاند گوايه نه وینانه فریشته کانی خوان، وه نه و دهنگانه گوشتاری خوی گهره ن.

سی به م: وه هیزکی کاریگه ریی هه بیټ، کاری پیبکاته سه ر هیولای جیهان.

وه موعیزاتی پیغه مبه ران و، که پامه تی نه ولیاو، کرده وه نا ئاسایه له سروشت به دهره کانی جادووگه رانیان بو هیزی نه فس (قوی النفس) گه راندوته وه، بویه دانیان به هه ندی له وانه دا ناوه که له گه ل ئوصول و بنه رته کانی خویاندا گونجاوه، که چی دانانیان به موعیزاتیکی وه کو گۆرینی داره که بو مارو، له تبوونی مانگ و، چه ند شتیکی دیکه ی به و شیوانه دا نه ناوه و، نکۆلی لیده که ن.

(۱) _ به هوی هیزه قودوسی هه که یه وه زانست به ده ست ده هیټیت به بی فیر بوون، ئایا نه مه ده شیټ؟ ئایا زانست به بی فیر بوون به ده ست دیت له نیوان هه ر هه موو مرو فایه تیدا؟

(۲) _ هیزکی خه یالکردنی بو خه لک هه بیټ، شتانیکیان پی بلیت هه یح حه قیقه تیکی نه بیټ، بلیت: زیندوو بوونه وه و، کو کردنه وه و، به هه شت و دۆزه خ هه یه، خه یالی نه م شتانه بکات که گوايه هیچ حه قیقه تیکی نییه، به لام ته نها له پیناو به رزه وه ندیه کانی خه لکدا. نه مه یه قسه ی فه یله سوفان.

وه له چهن دین شوینی دیکه دا به دریزی باسی نه مانه مان کردوه، وه نه وه مان
 بوونکردوته وه که نه و قسانه یان بۆگه نترین قسه ن، وه ئاماژه مان به وه داوه که نه وه ی
 نه وان به سیّ تایبه تمه ندیه که یان داناوه بۆ ده ست هیئانی پیغه مبه رایه تی، له وه ش
 گه وره تر بۆ نقریک له تاکه کانی خه لک و، شوینکه وتوانی پیغه مبه ران به دیدیت، وه نه و
 فریشتانه ی پیغه مبه ران هه والیان له باره یانه وه پیداوین زینده ن، بوین، گه وره ترین
 مه خلوقاتی خوان، نقر نقرن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ
 رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾^(۱) [المدثر: ۳۱] واته: وه که س ژماره ی له شکرانی په روه ردگاری تو
 نازانی مه گه ره ر خوی. که وا بوو فریشته ته نها ده دانه نین، عه ره زیش نین، به
 تایبه ت بانگه شه ی وا ده که ن که نه وه ی هه موو شتیکی لیکه وتوته وه: عه قلی به که مه،
 که جگه له خوی هه موو شتیکی لیکه وتوته وه، به لای نه وانه وه په روه ردگاری هه موو
 شتیکی جگه له خوا، هه روه ها هه ر عه قلیک په روه ردگاری هه موو نه وانه یه که له خوار
 خویه وهن، وه عه قلی کاریگه ری ده یه م په روه ردگاری هه موو نه و شتانه یه که له
 ژیره وه ی خولگه ی مانگدان.

(۱) _ نه وان ده فریشته نین وه کو نه وه ی بانگه شه ی بۆ ده که ن و، به ده
 عه قله که یان (العقول العشرة) ناو ده به ن، له راستیدا به ته نها خوای گه وره هه ر خوی
 ده زانیت ژماره ی نه و فریشتانه چهن دن، نه و فریشتانه هیئتی نه فسانه ی (قوی نفسانیه)
 نین، نه ندیشه ی نه فسانیش (هواجس نفسانیه) نین، وه کو نه وه ی فه یله سوفان پای
 ده گه یه نن و، ده لئین: نه و نه ندیشه نه فسانیه نه گه ر چاک بن نه وه فریشته ن و، نه گه ر
 پیس و خراپیش بن نه وه شه ی تانن، ده لئین: به راستی له ده ره وه دا هیچ فریشته و
 شه ی تانیک نییه و ته نها نه و نه ندیشه نه فسانیه ن.

وه له ئایینی هه موو پیغه مبه راندا پووچه لی و بی بنه مایی ئه و شتانه به ئاشکرا ده زانریت، چونکه هیچ به کێک له فریشته کان داهینه ری هه موو شتیکی جگه له خوای گه وره نین^(۱).

(۱) _ فریشته کان هیچ شتێک دروست ناکه ن، خۆیان خولقینراون، به نده ی خوای گه وره ن، به نده گه لیکی به پێزن، له راستیدا ته نها فه رمانی خوای گه وره جیبه جی ده که ن، خوای گه وره له و باره وه ده فه رموی: ﴿لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهٖ يَعْمَلُونَ﴾ [الأنبياء: ۲۷] واته: له خوا پێش ناکه ون به قسه و گوته وه ئه وان به فه رمانی خوا کار ده که ن. ئا ئه مانه فریشته کانن، هه روه ها خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِيٓ أَجْنِحَةٍ مِّثْلَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ﴾ [فاطر: ۱] واته: فریشته کانی کردووه به نێرراوانێک خاوه نی (چه ند جوړه) بالن: دووان و سیان و چوار. ئه وان هیچ نین جگه له وه ی به دیه ینراویکن له به دی هینراوانی خوای گه وره، بوونیان هه یه و ده بینرین.

(ضعیف) بوونی

نه و فەرموودانه‌ی که له باره‌ی چاکیتتی نه‌قله‌وه هاتوون

وه نه‌وان بانگه‌شه‌یه‌کی وا ده‌که‌ن گوايه عه‌قلی به‌که‌م بریتیه له‌و عه‌قله‌ی که له‌م فەرمووده‌یه‌دا باس کراوه: ((إن أول ما خلق الله العقل^(۱)، فقال له: أقبل، فأقبل، فقال له: أدبر، فادبر، فقال: وعزيتي ما خلقت خلقاً أكرم عليّ منك، فبك آخذ، وبك أعطي، ولك الثواب، وعليك العقاب))^(۲) واته: ((یه‌که‌م جار خوا عه‌قلی دروست کرد، پیتی فەرموو: وهره‌پیشه‌وه، هاته‌پیشه‌وه، پیتی فەرموو: بجۆ، چوو، ئیتر فەرمووی: به‌شکۆمه‌ندیم هیچ به‌دیته‌نراویکم به‌دی نه‌هیناوه له‌تۆ به‌پێرتنر بی‌ت به‌لامه‌وه، بۆیه به‌تۆ وهرده‌گرم، به‌تۆ ده‌به‌خشم، پاداشت بۆ تۆیه، سزاشت له‌سه‌ره)).

(۱) _ موضوع: قال الصاغاني (كما نقل عنه في كشف الخفاء ۸۲۳)، بلفظ: ((أول ما خلق الله العقل)): موضوع باتفاق.

ولزید کلام علی هذا الحديث انظر ((كشف الخفاء)) (۷۲۳)، بلفظ: ((إن الله لما خلق العقل، قال له: أقبل...)).

وانظر: ((سلسلة الأحاديث الضعيفة)) حديث رقم (۱)، ففيها كلام جيد بشأن الأحاديث الواردة في العقل وبيان ضعفها ووضعها، وهذا الحديث الذي بين أيدينا عزاه السيوطي إلى زوائد عبدالله ابن الإمام أحمد على ((الزهد)) لأبيه بسند فيه ضعف عن الحسن البصري مرفوعاً مراسلاً. قلت: وفضلاً عن الضعف الذي فيه فإن مراسلات الحسن البصري من أضعف المراسيل.

(۲) _ به‌لێ، نه‌و فەیلە‌سوفانە‌ی خۆیان داوہ‌تە پال ئیسلام دەیانە‌وئێ برە‌و به‌فەلسە‌فە‌ی کۆن ب‌دە‌ن، بۆ‌یە ئه‌م فەرمووده (موضوع) هه‌لبه‌ستراوه‌ درۆیه‌یان وەرگرتوه، گوايه یه‌که‌م شت که‌ خوا‌ی گه‌وره‌ خولقاندبیتتی عه‌قله‌، ئه‌مه‌ درۆیه‌، یه‌که‌م جار خوا‌ی گه‌وره‌ قه‌له‌می خولقاندووه‌.

هه روه ها نه و عه قله به قه له مېش ناو ده به ن^(۱) له بهر نه وه دی گنډ راو ده ته وه: ((۱))
 اهل ۱۰ سال الله الفلم)) صحيح: أخرجه أبوداود (۴۷۰۰)، والترمذي (۲۱۵۵)، و (۳۳۱۹)،
 واحمد (۲۱۷/۵)، من حديث عبادة بن الصامت رضي الله عنه مرفوعاً^(۱).

وه نه و هه رموده به ی سه باره ت به عه قل ده یگنډ نه وه درو یه و (موضیع) د به لای
 هه مو هه رموده ناسانه وه، وه کو نه وه ی نه بو حاتم نه لبوستی^(۲) و، و نه بولحه سه نه
 نه لداره فوتنی و، نیېن و لجه وزی و که سانی تر باسی ده که ن^(۱).

(۱) _ نه وه ی نه وان ده یکه ل (تحریف) ه گورپنه چونکه قه له م عه قل نییه، قه له م
 بوونه وه ریک بوو خوی گه ورده خولقاندی، پیی گوت: بنووسه ؟ گوتی: چ بنووسم؟
 هه رموی نه وه ی ده بیټ. که واته نه و به دی هینراویکی خوی گه ورده یه، عه قل نییه، له
 نیوان عه قل و قه له مدا جیاوازی هه یه، به لام نه وان تیکه ل و پیکه ل ده که ن و، سر له
 خه لک ده شتوینن، به دوی نه و شتانه دا ده که پین که بره و و بازا به پښازه پوچه که یان
 بدات، نه گه ر چی به م هه رموده هه لبه ستر اوانه ش بیټ.

(۲) _ ده لټن مه به ست به قه له م عه قله، نه وه ی دروست بیټ یه که م جار خوی
 گه ورده قه له می دروست کرد وه کو نه وه ی له هه رموده که دا هاتوه، به لام قه له م عه قل
 نییه.

(۳) _ نه بو حاتم ولبوستی: نیېن و حیبانی دانهری کتیبی (الصحيح) ه.

(۴) _ نه و پېشه وایانه ده لټن: به پاستی نه و هه رموده یه درو یه، سوپاس بو نه و
 خوی به ی که شوړه سوارانیکي له نه هلی سووننه ت په خساندوه له م دروژنانه و
 هه لبه ستکارانه ده پپارینن، خوی گه ورده کاره ساته که ی بو خویان گه پانده وه، سوپاس
 بو خوا، هیچ که سیک زاتی نییه به ده م پیغه مبه ری خواوه صلی الله علیه و آله درو هه لبه ستیت، نه گه ر
 مه ولی نه وه ش بدات خوی گه ورده که سانیکي بو ده ره خسینیت ناشکرایان بکه ن.

وه فہرموودہ کہ لہ هیچ یہ کیك لہ و کتیبہ فہرموودانہ دا نیبہ کہ پشتی
 پیدہ بہ ستریت^(۱) لہ گہل نہ وہ شدا بیژہ کی _ نہ گہر جیگیریش بیت _ بہ لگہ یہ
 لہ سہریان، چونکہ لہ م بیژہ یہ دا ہاتوہ: ((اول ما خلق الله تعالى العقل قال له . . .))
 واتہ ((یہ کہم سات کہ خوی گہ ورہ نہ قلی خولقاند پیی فہرموو . . .))، وہ لہ
 ریوایہ تیکی تر دا ہاتوہ: ((لما خلق الله العقل قال له . . .)) واتہ: ((کاتی خوی گہ ورہ
 عہ قلی خولقاند پیی فہرموو . . .))، کہوا بوو مانای فہرموودہ کہ: نہ وہ یہ کہ
 خوی گہ ورہ لہ یہ کہم ساتہ کانی خولقاندنی عہ قلدا لہ گہ لیدا دووا، مانای فہرموودہ کہ
 بہو جوڑہ نیبہ کہ عہ قل یہ کہم مہ خلوقاتی خوی گہ ورہ بیت^(۲).

(۱) _ نہم فہرموودہ لہ کتیبہ کانی فہرموودہ دا نیبہ، چونکہ نہ گہر فہرموودہ یہ کی
 پیغہ مہری خوا ﷺ بوایہ فہرموودہ ناسان پشتگوئیان نہ دہ خست.

(۲) _ وشہی (اول) مانای نہ وہ نیبہ کہ عہ قل یہ کہم بہ دی هیتر اوانی خوی گہ ورہ
 بیت، بہ لکو مانای نہ وہ یہ کہ یہ کہم سات خوی گہ ورہ خولقاندی لہ گہ لیدا دووا، وہ کو
 نہ وہی سہ بارہت بہ قہ لہ میش ہاتوہ، خوی گہ ورہ یہ کہم سات کہ قہ لہ می بہ دیہینا
 پیی فہرموو: بنووسہ، کہوا بوو وشہ کہ بو نہ وہ یہ کہ خوی گہ ورہ ہر کہ خولقاندنی
 لہ گہ لیدا دووا، بہ لام مانای یہ کہمین بوون، لہ دروست کردندا نا بہ خشیت، وشہی
 (اول) (منصوب) لہ سہر (الظرفیہ) واتہ: لیترہ دا ناوہ لفہرمانہ بۆ کات، واتہ: خوی
 گہ ورہ یہ کہم سات کہ دروستی کرد پیی فہرموو: وەرہ پیشہ وہ، وہ یہ کہم ساتیش
 کہ قہ لہ می دروست کرد پیی فہرموو: بنووسہ، یہ کہ میہ تیکی ریژہ ییہ نہ ک
 یہ کہ میہ تیکی پڑہایی وہ کو نہ وہی دہ گوتریت.

وشه‌ی (أَوَّل) ^(۱) (منصوب) ه له سهر (الظرفية) ت، وه‌کو نه‌وه‌ی له بیژه‌که‌ی دیکه‌شدا
هاتووه (لام)، واته ئاووه‌لفه‌رمانه بۆ کات. ته‌واوی فه‌رمووده‌که‌ش: ((ما خلقت خلقاً أکرم
عليّ منك. . .)) واته: ((هیچ به‌دیهنراویکم به‌دینه‌هیناوه له‌تۆ به‌پیزتربیت به‌لامه‌وه.
. . .)) نه‌مه‌مانای نه‌وه‌یه که‌ خوای گه‌وره‌ پیش نه‌و شتانیکیتری به‌دیهنناوه ^(۲).
پاشان ده‌فه‌رمویت: ((فبک آخذ، وبک أعطي، ولك الثواب، وعليك العقاب)) لی‌ره‌دا
ته‌نها چوار جور کرده‌وه‌و عه‌ره‌زی باس کردووه، که‌چی به‌لای نه‌وانه‌وه هه‌ر هه‌موو
شت و جه‌واهی‌ره‌کانی جیهانی سه‌روو و ژێروو له‌و عه‌قله‌وه که‌وتۆته‌وه، که‌وا بوو نه‌مه
له‌ کوێ و نه‌وه له‌کوێ؟!

(۱) _ نه‌گه‌ر وشه‌که (أَوَّل) بوایه به‌ (رَفَع)، ده‌بووه (مُبْتَدَأ) و ئیت‌ر داواکاریه‌که‌ی
نه‌وانی به‌جێده‌هینا، به‌لام وشه‌که له‌نیۆ فه‌رمووده‌که‌دا به‌ (نَصَب) هاتووه به‌م شیوه
(أَوَّل) واته ئاووه‌لفه‌رمانه بۆ کات.

(۲) _ به‌وانه‌ چۆن درۆکانیان به‌سهر خۆیاندا شکایه‌وه، ((ما خلقت خلقاً أکرم عليّ
منک...)) ((هیچ به‌دیهنراویکم به‌دینه‌هیناوه له‌تۆ به‌پیزتربیت به‌لامه‌وه...)) نه‌مه
به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌ پیش عه‌قل شتانیکی دیکه‌ی به‌دیهنناوه،
به‌لام ته‌نها له‌ مه‌خلوقاته‌کانی پیشتر چاکتر بووه، هه‌ر چه‌نده فه‌رمووده‌که
هه‌لبه‌ستراوه به‌لام شیخولئیسلام _ په‌حمه‌تی خوا لی‌بیت _ ده‌یه‌وێت هه‌ر له‌ چوار
چێوه‌ی قسه‌ درۆکانی خۆیانوه وه‌لامیان بداته‌وه.

حەقیقەتی عەقل

هۆکاری که واتنه هه له یان: بۆ ئه وه ده گه پێته وه که وشه ی عەقل له زمانی موسلماناندا مانایه کی جیاواز ده به خشیته له وشه ی عەقلی ئه یونانیانه دا^(۱)، (فإن العقل في لغة المسلمين مصدر عَقَلَ يَعْقِلُ عَقْلًا) واته (عەقل له پێناسه ی زمانه وانی دا چاووگه بۆ تیگه یشت تیده گات تیگه یشتن)، ئه مه ش له قورئانی پیروژدا هاتووه: ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾^(۲) [الملک: ۱۰] واته: وه ده لێن ئه گه ر قسه ی (پێغه مبه ران) مان ببیستایه یا تیگه یشتینایه ئه مڕۆ له هاورێ یانی دۆزه خ نه ده بوین. هه روه ها خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ [الرعد: ۴] واته: به راستی له وانه دا چه ند نیشانه ی پوون هه یه بۆ ئه وانه ی تیده گن.

(۱) _ عەقل هه یه، وه ئه قل خولقیتراره هه چ گومانی تیدا نییه، به لام ئه وه عەقله نییه که فه یله سوفان مه به ستیان وه ده یانه ویت، به لکو به لای موسلمانانه وه عەقل بریتیه له وه ی که خوای گه وره خولقاندویه تی و، به مڕۆفی سپاردووه، بۆ ئه وه ی زیانبه خش و سوود به خش، هه ق و باتل پێ لیک جیاکاته وه، پێوه بکات، به راستی عەقل به هره و نیعمه تیکی خوای گه وره یه، بۆیه هه ر کات مڕۆف عەقلی له ده ستدا وه کو ئاژه لی لیدیت، که وا بوو عەقل نیعمه ته، له مه خلوقه کانی خوای ته عالا یه به بی هه چ گومانیک، که وا بوو مانای عەقل به لای موسلمانانه وه زۆر جیاواز تره له مانای عەقل به لای فه یله سوفه یونانیه کانه وه، به لای ئه وانه وه گوایه عەقل خولقیتره ی گه ردوونه و، ته نها عەقل ئه م گه ردونه ی دروست کردووه.

(۲) _ عەقل بریتیه له وه ی که مڕۆف وینای شته کان له میشکی خۆیدا بکات، سیفه تیکه خوای گه وره به مڕۆفی سپاردووه، هه روه ها عەقلیش بریتیه له درک پێی

گوس و ننگه بلسن، خوی گه ورده ده فرموی: ﴿ثُمَّ نَحْنُ أَكْثَرُكُمْ بِمَنْعِهِمْ﴾
 ۱۱ | و نه: تا یا واده زانی نقره ی نه وانه ده بیصتن یا نغده گن، وانه
 ننگا گن و عه قلبان پیدا ماشکنت نه گینا نه وان عاقلن، شیت نبین، به لام عه قلبان پیدا
 ماشکنت و، له شنه کان ننگا گات له سر خزبان، هه روه ها خوی گه ورده له نایه ننگی
 نرما ده فرموی: ﴿ثُمَّ نَحْنُ أَكْثَرُكُمْ بِمَنْعِهِمْ﴾ [نقره: ۷۵] وانه: که چی له پاش
 ننگه لخمبی ده سنکاریان ده کرد. وانه پاش نه وه ی لینی ننگه شتن و عه قلبان پیدا شکا
 هه سنار به ده سنکاری کردن.

مەروەھا خوای گەورە دەفەر موی: ﴿أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا
أَوْ أَذَانٌ يَسْمَعُونَ﴾^(۱) [الحج: ۴۶] واتە: دەی ئایا ئەوانە بەزەوی دا نەگە پاون تا
دلیان مەبی بیری پی بکەنەو (لەو وێران بوونە) یا گوئیان مەبی گوئی پی بگرن (بۆ
پاستی).

مەروەھا مەبەست بە عەقل: ئەو غەریزەو خەسلەتە سروشتی و زگماکیە کە
خوای گەورە بە مۆفی داوێ تاوێ کو بە مۆیەو تێگات و کاروبارەکانی خوای
جێبەجێبکات.^(۲)

(۱) _ (يعقلون بها) واتە: بە مۆیەو تێدەگەن، مانای ئایەتە کە ئەو نییە کە بە
زەویدا بگەڕێن بۆ ئەوێ دلیان بۆ بخولقی نێت، نەخیر، چونکە دلەکانیان تێدا
خولقینراوێ مەبە، بەلام بۆ تێگەشتن بەکاری ناھێن، وەکو ئەوێ خوای گەورە
دەفەر موی: ﴿هُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ [الأعراف: ۱۷۹] واتە: دلیان مەبە بەلام پی
تێناگەن لە (پاستی).

(۲) _ عەقل دوو مانا دەبەخشێت، یەکیکیان ئەو غەریزەو خەسلەتە سروشتیە
زگماکیە کە خوای گەورە بە مۆفی بەخشیوێ، لە ئازەلان جیای دەکاتەو،
لەشیت جیای دەکاتەو، بەلام مانای دووێ: تێگەشتن و عەقل پێدا شکاندن
دەگەینێت.

به لام به لای فه یله سوفانه وه؛ عقل جه وه رنکی سه ره خو به پیوستی به یارمه تر
نییه وه کو هه ست پینکارنکی تیگه یشتوو^(۱)؛ نه مهش له گه ل نه وه ی پیغه مبه رو قورنار
ده یلین بزه و نه گونجاوه^(۲).

(۱) _ عقل شتیک نییه ببینریت، به لکو شتیکه خوی گه وه به مروفر
سپار بووه؛ له نهینیه کانی خوی گه وه به، وه کو روح وه کو شتانی تر، نابینریت.
ته نانه ت مروفر توانای جیا کردنه وه ی که سیک عاقل و که سیک شیتی نییه مه گر
له میانه ی ره فتاری هه بوکیانه وه بزانریت، نه گر به لای که سیک عاقل و که سیک
شیتدا تیپه بوویت، له و کاته دا هه بوکیان بیده نگ بوون، تو ناتوانیت بزانیت
کامیان عاقل و کامیان شیت، چونکه عقل نابینریت؛ به لکو نهینیه که خوی گه وه به
مروفری سپار بووه؛ به لام فه یله سوفان ده لیتن: نه خیر، عقل شتیک خولقی تراوه،
جه ستی هه به، چاره سازی ده کات، فرمان ده کات، قه دهغه ده کات، نه خیر نه
شتانه درویه، عقل له دهره وه نییه تا خه لکی ببینن؛ به لکو شتیک نهینیه جگه له
خوی گه وه که سی دیکه نابزانیت، وه کو روح که له مروفر و ناژه لایه و که سیتر
نابینیت، شتیک نهینی مه عنه ویه، شتیک بینراوی هه ستینکراو نییه بخولقی تیت و،
چاره سازی بکات، فهرمووده کهش برو و هه لیه ستراره، خوی گه وه نه یفه رمووه؛
دوواوه وهره پیشه وه بچو.

(۲) _ عقل شتیک نییه به خوی پاوه ستی و پیوستی به یارمه تی نه بیت،
جه وه ریش نییه، عهره ریش نییه، چ که سیک عقلی بینیه، ئایا که سیک له ئیه
عقلی بینیه ری بکات؟ کی بینویه تی؟ نهینیه که به م مروفره سپیر تراوه وه کو روح
نابینریت، به بو چونی نه وان عقل شتیکه ده چیته دهره وه، سه رده که ویت،
داده به زیت، به لام هه ر هه موو نه مانه درویه، خوی گه وه چه ندا مه خلوقاتی هه به
به دهر له خوی که سی تر نایان بینیت.

وه جیهانی دروستکراو (عالم الخلق): به لای ئه وانه وه _ وه کو ئه وهی ئه بوحامدی
ئه لئه زالی باسی ده کات _ جیهانی جهسته کانه (عالم الأجسام).

وه عه قل و نه فسه کانیش (العقول والنفس)، به جیهانی فه رمانه کان (عالم الأمر) ناو
ده بات.

وه پیده چیت عه قلله کان: به (عالم الجبروت) ناو به ریت، نه فسه کانیش: به (عالم
الملکوت) ناو به ریت، وه جهسته کانیش به (عالم الملک) ناو به ریت^(۱).

ئو که سهی شاره زای زمانی پیغه مبه ر نه بیئت و، مانا کانی قورپان و سوونته
نه زانیت: واتیده گات ئه وهی له سوونته تدا سه بارهت به (الملک) و (الملکوت) و
(الجبروت) هاتوون جوت و سازیارى ئه وانه که فه یله سووفه کان ده یلین، که چی
شته که به و جوړه نییه.

وه ئه مانه زۆر سه ر له موسلمانان ده شیوینن، وه کو ئه وهی ده لین: فه له ک
داهینراوه (مُحَدَّثْ)، واته: مه علوله، له کاتیکدا به لایانه وه فه له ک کۆنه (قدم)^(۲)،
داهینراوه یش (مُحَدَّثْ) نه بوونی له پیشی که وتوو، له زمانی عه ره بی و هیچ زمانی
به کیکى تریشدا نییه کۆنى ئه زه لی (القدم الأزلی) به داهینراو (مُحَدَّثْ) ناوبریت^(۳)،

(۱) _ هه ره موو ئه مانه ش هه لهن و، تیایدا شوینی قسه ی فه یله سووفه کان که وتوو.

(۲) _ ده لین: فه له ک داهینراوه (مُحَدَّثْ)، پاشان ده لین: فه له ک کۆنه (قدم)، که وا

بوو جیاوازی و له یه ک نه چوون له قسه کانیاندا به دی ده کړیت.

(۳) _ مه به ستیان سه رلیش یواندنه، ده لین: فه له ک داهینراوه (مُحَدَّثْ)، پاشان

ده لین: فه له ک کۆنه (قدم)، که وا بوو جیاوازی و له یه ک نه چوون له قسه کانیاندا به دی

ده کړیت، کاتیک ده لین: داهینراوه (مُحَدَّثْ) ده یانه ویت سه ر له خه لک بشیوینن، ده لین:

جیهان داهینراوه (مُحَدَّثْ)، هه ره موو مه خلوقات داهینراوه (مُحَدَّثْ) و هیچ شتیکی

هه ر بوو (قدم) تیدا نییه.

به لاد به رستی خوی گمزه هاولی دوه که تما خوی خولقینه ری هسور
شتیکه. وه هسور خولقینه ریش داهینرود (مَحْت). وه هسور داهینرولیکیش (مَحْت)
پاش نهودی که نهیوه بیوتی پی به خسرود. هاتوت بهیوه. نوستر
مه بهیوه کنی نهی و لاد تیه فکاتی جهمی و موخته زیله موذقه شهیه کی که
توتین بهیوه کنی. چونکه به تهلوی زتا نهیوه بهودی که پتقه بهران هسور
پینهوه.

۱۱- هیچ شیت نیه هار یوو (فته) بیت _ واته: هار خوی یو خوی هسور بیت
و خوی گمزه نروستی نه کرد بیت _ که ونیوه هسور شتیکی مه خلوقات له لایه
خوی گمزه یوه داهینرود (مَحْت). پاش نهودی که نهیوه له لایه خوی گمزه یوه
هاتوت بهیوه. بهی هیچ گوشتیت خوی گمزه داهینه رو خولقینه ری هسور شتیکی.
هسور شیت داهینرودو خولقینه ریش داهینرولیش پاش نهودی که نهیوه هاتوت
بیوت.

۱۲- جهمی و موخته زیله کن وستیان موذاقشی قه یله سوقان بکهن؛ به لاد
زانستی تهویدان پینه یوو یو نهودی تیایدا به کاری بیتن؛ چونکه پشتیان به زانستی
مه تیق و مشتومر دویه مست بویه به باشی وه لامیان نه دانه وه؛ به باشی وه لامی
قهینه سوقانین ته دایه وه. بویه تهوان به سهریادا سهرکه وتن؛ چونکه خویان به
قوتن و موخته پیر چت نه کرد یوو، به لکو زانستی مه تیق و مشتومریان پییوو؛
قهینه سوقانیش لهو نوو زانسته دا لهوان به هینتر بیون ئیتر وه لامیان دانه وه؛
به سهریادا سهرکه وتن. هار که سیت بیه ویت به ریه رچی ته هلی (باطل) بداته وه؛
زانستی پینه بیت بازو حلی وه کو نه وانی لیتیت و به سهریدا سهرده کهون؛ که وا یوو
شیاو نیه وه لامیان بریتنه وه مه گهر به زانستیکی ته ولوه وه.

۱۳- پشتیان به عقلی خویان و مه تیق و مشتومر به ست.

وہ مہ سہ لہ عہ قلیہ کانیشیان بہ تہ واری تیندا بہ کار نہ ہینا، بویہ نہ نیسلامیان
سہ رخست و، نہ دوژمنانیشیان بہ زاند^(۱)، لہ ہندی مہ سہ لہ بۆگہ نہ کانیا ندا ہاوبہ شیان
کردن، کہ چی لہ ہندی شتی ماقوولی راست و دروستیشدا مشتومریان لہ گہ ل
دہ کردن^(۲) نیتر بیتوانایی نہ وان لہ زانستہ کانی قورپان و سووننتہ و عہ قلیدا بوو بہ
ہۆکارگہ لیکہ ناشکرا بۆ بہ ہیتزتر بوونی گومرایان^(۳) وہ کو نہ وہی لہ شوینہ کانی تردا
نہ م بہ دریتی باسماں کردوہ^(۴).

(۱) _ ئەو جەھمی و موعتەزیلانە ئەئیسلامیان سەرخست و، نە دوژمانیشیان
بەزاند، چونکە زانستیان پێنەبوو، بە زانستەیی کە لە خوای گەرەوہ دابەزیوہ
وہ لامیان نہ دانەوہ.

(۲) _ بە لێ، لہ شتہ ماقوولہ راستہ کاندە مشتومریان لہ گہ ل دہ کردن، کہ چی لہ
شتہ ناماقوولہ پووچە کاندە ھاورایان بوون و دانیان پێدەدەنا، لہ بەر نہ وہی نہ قام بوون
و زانستیان پێ نہ بوو، ھەر کەس بہ تیگە یشتنہ وہ خۆی بہ قورپان و سووننتہ پەر
چە ک نہ کات دەرەنجام و ناکامی وہ کو دەرەنجام و ناکامی جەھمی و موعتەزیلہ کانی
لیندیت.

(۳) _ بە لگہ کانی قورپانی و سووننتہ و زانستی پیغەمبەریان پێنەبوو، ھەر وہا
بە لگہی عہ قلی ماقوولی راستیشیان پێنەبوو، بویہ بە رامبەر بہ دوژمنان شکستیان
ہینا، چونکە چەکی بہ ہیتزبان پێنەبوو بۆ بەرگری کردن.

(۴) _ شیخوئیسلام _ رەحمەتی خوا ئی بیت _ بۆ چەند کتیبیکی دیکہی خۆی
دەتان گەریتنیتەوہ، وەکو کتیبی (العقل والنقل) و کتیبی (نقض المنطق).

وه له وانه به نه وه په یله سوفانه جبریل (علیه السلام) بکه ن به و خه یال و تارماییه می که له نه فسی پیغه مبه ری خوادا ﷺ دروست ده بیټ^(۱) و، نه و خه یال و تارماییه ش می عه قله^(۲)، پاشانیش مولحیدانی صوږی هاتن و، بوون به هاو به شی په یله سوفه مولحیده کان و وایان راگه یاند نه وان نه ولیاو دوستانه خوان، گوايه وه لی و دوستیش له پیغه مبه ر چاکتره و، نه وان به بی هیچ واسیته و نیوه ندکار ټک چیان بوئ له خواوه وهرده گرن، وه کو نه وه ی نیبن وعه ره بی^(۳) دانه ری کتیبه کانی ((الفتوحات)) و ((الفصوص)) بانگه شه ی بڼ ده کات و ده لیت: نه و له و سه رچاوه وه وهرده گریټ که فریشته که لیوه ی وهرده گریټ و، بڼ پیغه مبه ری سرووش ده کات. سه رچاوه که ش به لای نیبن وعه ره بیه وه عه قله، فریشته که ش بریتیه له خه یال، خه یاله که ش سه ربه عه قله.

(۱) _ وه کو نه وه ی پیشتهر ثمازه ی پیدرا به لایانه وه فریشته خه یال و تارماییه که پیغه مبه ر خه یالی ده کات و، قسه ی له گه ل ده کات و، ده بی بیستیت، نه وان ده لیتن: نه م شته له دهره وه بوونی نیبه به لکو ته نها له زهین و بیري خویدایه، به لی به لای نه وانه وه فریشته بریتیه له و تارمایی و نه ندیشه و خه یالانه ی که به بیري مؤفدا دیت.

(۲) _ هی عه قله: واته تارمایی و خه یال و سیبه ری جبریل، که نه وان به (العقل الفیاض) واته عه قلی به خشه ری ناو ده به ن. بپوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان. وهرگیږ.

(۳) _ جیاوازی هه یه له نیوان نیبن وعه ره بی، که نه لف و لامی نیبه و، له نیوان نیبن و نه لعه ره بیدا به نه لف و لام، یه که م صوفیه و، دووه میش زانایه کی پایه به رزه، مالیکی مه زه به، کتیبی له ته فسیردا هه یه، کتیبی شه رحی ترمذی هه یه. چه ندین کتیبی تری به نرخ و به سوودی هه یه.

ئىبن وعەرەبى _ بە بانگەشەکردنى خۆى _ لە عەقلەو وەرەدەگرىت كە بنەرەت و نەصلى خەيالە، بەلام پىغەمبەر لە خەيالەو وەرەدەگرىت، بۆيە بە لاى خۆيەو و چۆتە سەرۆوى پىغەمبەر، بەلام نەگەر تاييەتمەندانى پىغەمبەر شتىكى ئاوەهايان باس نەکرد بىت، بە دلتىايى ئىبن وعەرەبى لەو جۆرە نىيە، ئىتر چۆن بەسەريدا سەرگەويت، بە تاييەت ئەو خەيالەتانهى ئەوان باسى دەكەن بۆ تاكەكانى نىماندارانىش بەدیدی، پىغەمبەررايەتیش شتىكى ترە.

ئىبن وعەرەبى و هاوشىۆەكانى _ نەگەر چى بانگەشەى ئەو بەكەن كە لە صۆفیهكانن _ ئەوا لە صۆفیهكانى سەر بە فەيلەسوفە مولحیدەكانن^(۱) لە صۆفیهكانى ئەهلى زانست نین، ئىتر چۆن لە شىخانى ئەهلى قورئان و سووننەت بن^(۲)،

-
- (۱) _ ئەوان لە صۆفیه ميانرەوەكان نین، هەندى لە نووسەرانی هاوچەرخ سەر لە خەلك دەشیۆینن و، دەلێن: صۆفیهكان لەسەر هەقن، ئەوان خواپەرستن، ئەوان... ئیمەش دەلێن: بەلى پىشینانیاں ئاوەها بوون، بەلام پاشینانیاں، نەخیر.
- (۲) _ بەلى، چونكە صۆفیهكان دوو بەشن وەكو ئەوێ ئامازەى پیدرا، بەشى يەكەم: صۆفیه زاھیدو خواپەرستەكان، ئەمانە لە چوار چۆیەى قورئان و سووننەت نەچوونە دەرەو، وەكو فوضەیلی كوپى عیاض و، جونەیدو، بىشرى حافی و، ئىبراھیمی كوپى ئەدھەم، ئەوانە صۆفیهكى ميانرەو بوون، ئەو پەرى شتەكەیان زوھدو خوا پەرستى زۆر بوو، بەشى دووھەم: صۆفیهكانى پاشینن ئەمانە مولحید بوون، كەواتە جیاوازی لە نىوان هەردوو بەشەكەدا هەيە، هێندىك لەسەر لە خەلك دەشیۆینن و دەلێت: صۆفیهت هەقە، بە نمونە بە صۆفیهكانى يەكەم دەهێننەو، دەلێت: صۆفیهت هەقە.

و هڪو چوڻ فوضهيلي ڪوپي عياض و، ٽيپراهيمي ڪوپي نه دهه م و، نه بي سوله يمانر
داراني و، مه عروفي ڪه رخي و نه لڄونه يدي ڪوپي موحه ممد و، سه هلي ڪوپي عه ببولاري
نه لته ستوري^(۱) و، هاوشتيوانيان _ په حمه تي خويان لي بيت _ شيخاني نه هلي قوربان
و سووننه ت بوون. هاوشتيوانيان _ په حمه تي خويان لي بيت _ شيخاني نه هلي قوربان
و سووننه ت بوون.

(۱) _ نه مانه زانان، صوفين به لام له قوربان و سووننه تدا زانا بوون، شويئي
قوربان و سووننه ت ده ڪه وتن. دهره نجاميش نه وهيه ڪه نابيت صوفيه چاڪه ڪاني
زهمه ني به ڪم به نمونه بينيته وه بو نه وه ي صوفيه ڪاني پاشيني پي به چاڪ ناو
به ريت، بلتيت: صوفيه ت خيري تيدايه، ته ماشاي جونه يد بڪن، ته ماشاي فوضهيلي
ڪوپي عياض بڪن، ته ماشاي ٽيپراهيمي ڪوپي نه دهه م بڪن، ٽايا صوفيه ڪاني پاشين
ڪه ده لئن: له گه ل خوادا داده نيشم و، ليويه وه رده گرم، فهرمانم پيده ڪات، ريگریم
ليده ڪات، پاست و خو زانست و زانياريتان له خواوه بو دينم وه ڪو فوضهيلي ڪوپي
عياض و، جونه يديو، بيشري حافي و، ٽيپراهيمي ڪوپي نه دهه من.

وہسفی فریشتہ کان لہ قورئاندا

خوای گہورہ لہ قورئاندا بہ چہند سیفاتیک فریشتہ کانئ وہسفکردووہ کہ لہ گہل
فسہی ئو گومرپایانہ دا جیاوازی زۆری ھہیہ^(۱)،

(۱) _ پیشتەر ئاماژہی پیدرا کہ شیخولئیسلام _ پەحمەتی خوا لی بی _ ئوہی
بیر ھیناوتەوہ کہ فەیلەسوفان دەلین: فریشتەکان ھیچ حەقیقەتیکیان لہ بووندا
نییە و تەنھا خەیاڵاتیکن کہ بہ خەیاڵی مەرؤفدا دین، بریتین لہ ھیزیک زەینی و بیری
پتفەمبەر وای خەیاڵ دەکرد کہ بۆ لای دیت و، فسہی لہ گەلدا کردووہ.... ھتد،
ھەر وەھا شەیتانەکانیش کہ ھیزگەلیکی شەپانین لہ زەین و بیری مەرؤفدا ئامادە دەبن،
ئا ئەمە یە گوشتاری فەیلەسوفان سەبارەت بە فریشتە و شەیتانەکان، فەیلەسوفان
بروایان بە غەیبیات نییە، شتەکان بە تیگەیشتنی خۆیان لیک دەدەنەوہ، بۆیە
شیخولئیسلام _ پەحمەتی خوای لی بی _ بەر پەرچی داوونەتەوہ، فەرموویەتی:
فریشتەکان بە دیھینراویکن لہ بە دیھینراوانی خوای گہورہ، لہ گەردووندا بوونیان ھەیە،
چەندەھا سیفاتیان لہ قورئاندا ھەیە، ئەوان ھیزگەلیکی زەینی و بیری نین، بە لکو
مەخلوقاتن، وەکو چۆن خوای گہورہ نەوہی ئادەمی دروست کردووہ ئاوہا جیھانی
جنۆکەو، جیھانی فریشتەو، جیھانی شەیتانەکانی دروست کردووہ، جیھانگەلیک ھەن
خوای گہورہ دروستی کردوون جگہ لہ زاتی خۆی ھیچ کەسیکی تر نایزانیت، خوای
گہورہ وەسفی فریشتەکانی کردووہ بەوہی بەندەگەلیکی خوان و، لہ ئاسمان لای
خۆین و، بە فەرمانی خۆی بۆ زەوی دادەبەزن، ھیندیکیان سرووش دادەبەزینن،
ھیندیکیان بۆ نووسینی کاروکرەوہی نەوہی ئادەم دادەبەزن، وە چەندەھا جۆریت
کہ ئەو ساقی تاییبەت بە خۆیان ھەیە، ئەوان جیھانیکی غەیب، جگہ لہ خوای گہورہ
ھیچ کەسیکی تر زانینی لہ بارەیانەوہ نییە.

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ﴾ (۲۶) (۱)
لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ (۲۷) يَغْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ (۲۸) وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَٰهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكْ نَجْرِي بِهِ جَهَنَّمَ
كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ (۲۹) ﴿[الأنبياء: ۲۶-۲۹] وه (وه بئى باوه پان) گووتیان خوای
گه وره مندالی بۆ خوای بریارداوه (که فریشته کانن) خوا پاک و بیگه رده (له م شتانه)
به لکو نه وانه (فریشته) به ندهی پیزگیراو (ی خوا)ن له خوا پیش ناکه ون به قسه و
ووته: وه نه وان به فه رمانی خوا کار ده که ن (خوا) ده زانی، ناگداره به نه وهی له دنیا
له بهر ده ستیاندایه وه به نه وهی له پوژی دوا پیدا بویان ناماده کراوه وه (فریشته کان)
تکا ناکه ن ته نها بۆ نه و که سه نه بئى (خوا) پازی بئى (تکای بۆ بکری) وه نه وان
(فریشته کان) له ترس و هه بیه تی خوا زۆر ده ترسن وه هه ر کام له وانه (فریشته کان)
بلئى بیگومان منیش په رستراوم جگه له خوا نه و به (ناگری) دۆزه خ تۆله ی لی
ده سه نین هه ر به و جوړه پاداشتی سته مکاران ده ده ی نه وه (تۆله یان لی ده که ی نه وه).

(۱) _ ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾ وه بیباوه پان گووتیان: خوای گه وره مندالی بۆ
خوای بریارداوه که فریشته کانن، چونکه گا وره کان ده لئین: عیسا کوپی خوا یه،
ها وه لپه رستانی عه ره بیش ده لئین: فریشته کان کچانی خوان، کوپ و کچیان بۆ خوای
گه وره دانا وه، فه یله سوفانیش وه کو نه وهی گو بیستی بوون، ده لئین: هی زگه لیکی
زهینی و بیرى و نه فسین، نا نه مه یه گو فتاری نه وان ده رباره ی فریشته کان، بۆیه خوای
گه وره بهر په رچی گا وردان ده داته وه، له نایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ
وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَٰهٍ﴾ [المؤمنون: ۹۱] واته: خوا هیچ پۆله یه کی بۆ خوای بریار نه دا وه
وه هیچ په رستراویکی تری له گه لدا نه بو وه. له نایه تیکی تریشدا به ها وه لپه رستان
ده فه رمویت: ﴿وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ إِنَّا لَا﴾ [الزخرف: ۱۹]

وه نه و فریشتانه ی که به ندهی خوای به خشندن به میینه یان داده نان. وه له و
 نایه ته دا خوای گه وره ده فره رموی: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ﴾، واته:
 هاوه لپه رستان و گاوران گوتیان: خوای گه وره مندالی بو خوی برپارداوه، هیندیکیان
 ده لئین: مه سیحه و، هیندیکي یشیان ده لئین: فریشته کان کچانی خوان، چونکه وشه ی
 ﴿وَلَدًا﴾ له زمانی عه ره بیدا کوپو کچیش ده گریته وه، هه ردوکیان به (وَلَدٌ) ناوده برین،
 پاشان ده فره رموی: ﴿سُبْحَانَهُ﴾ خوای گه وره پاگو بیگه رده له و شتانه، چونکه مندال
 به شیکه له باب و له بابی خوی ده چیت، خوای گه وره ش هیچ هاوشیوده یه کی نییه، وه
 باب پیویستی به کوپ ده بیت، خوای گه وره ش پیویستی به هیچ به کتیکي به دیهینراوانی
 خوی نییه، بویه خوای گه وره خوی به دور گرتووه له وهی که مندالی هه بوبیت، ﴿بَلْ
 عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ﴾ به لکو نه و فریشتانه به ندهی ریزگیروی خوان، وه سفی فریشته کانی
 کردووه به وهی که کچانی خوانین، به لکو به نده گه لیکي ریزگیروان، به نده گه لیکن له
 به نده کانی خوای گه وره، ﴿مُكْرَمُونَ﴾ واته: خوای گه وره ریزی گرتوون به گوپرایه لی و
 ناعه تی خوی، له ئاسمان دایناون، سیفاتانیکی پیداون له غهیری نه واندا نییه، خوای
 گه وره فریشته کانی له قسه لۆکه ی هاوه لپه رستان و فه یله سوفان به دور گرتووه،
 چه نده ها نه و سافی گه وره گه وره ی پیداون.

هروه ها خوی گوره ده فره موی: ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا مِنْ بَعْدِهِ لَن يَأْذَنَ لَهُ يَمَنُ يَشَاءُ وَيَرْضَى﴾^(۱) [النجم: ۲۶] واته: وه چهنده ها فرشته كه له ناسمانه كاندا هه ن تكاوشه فاعه تيان ههچ سووده نيه مه گهر دوی ئوهی كه خوا مؤلهت بدات بۆ كه سی كه خوی بیهوی و پازی بی.

(۱) _ ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ﴾ وه چهنده ها فرشته كه له ناسمانه كاندا هه ن، وشه ی ﴿كَمْ﴾ واتای زۆریتی ده گه یه نیت، چونكه وشه ی ﴿كَمْ﴾ پیده چی خه به ری بیت، لیره دا خه به ریه، هه وال و خه به ری شتیكمان ده داتی، وه پیده چییت بۆ نیستیفهام و پرسیارکردن بیت بۆ نمونه ده لیت: (كم عندك من كتب؟) واته (چه ند كتیبت هه یه؟)، ﴿وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ﴾ واته زۆر، چهنده ها فرشته له ناسمانه كاندا هه ن به فره مانی خوی گوره بۆ سه ر زهوی داده به زن، ﴿لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُ شَيْئًا﴾ تكا کاریان ههچ سوودیکی نیه مه گهر به مؤلهتی خوی گوره و، پازیبوونی له كه سی تكا كار با پیغه مبه ران و، ئه ولیاو، پیاو چاكانیش بن، چونكه ههچ یه كێك لای خوی گوره تكا ناكات مه گهر به مؤلهتی خوی گوره، وه پازی بوونیشی له كه سی تكا بۆكراو، به لام كافر تكاكاری سوودی بۆ نابیت، به لكو تكاكاری سوود به موسلمانان ده گه یه نیت، له وانه شایسته ی سزای خوی گوره بوونه، تكا کاریان بۆ ده كریت، نیت له سزادان پزگاریان ده بیت، مه گهر دوی ئوهی كه خوا مؤلهت بدات، واته به كه سی تكاكار ﴿وَيَرْضَى﴾ وه له كه سی تكا بۆكراویش پازی بیت كه پتویسته له ئه هلی ئیمان بیت، به لام كافران خوی گوره له باره یانه وه ده فره موی: ﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ [المدثر: ۴۸] واته: ئیتیر تكای تكاكاران ههچ قازانجیکیان پیناگه یه نیت. ههروه ها ده فره مویت: ﴿مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ﴾ [غافر: ۱۸] واته: سته مكاران نه ههچ دۆستنیکیان هه یه وه نه تكارێك به گوئی بکریت. ئانه وه بوو مه رجه کانی شه فاعهت و تكاکاری، شاهیدی قسه کانیشی ئوه یه كه ئایه ته كه وه سفی فرشته کانی تیدایه، له ناسمانن، زۆر زۆرن، له گه ل خوی گوره دا به ئه ده بن، تكا کاری بۆ ههچ كه سیك ناکه ن مه گهر خوی گوره ی لی پازیبیت.

هه روه ها له نايه تيكي تردا دهه رموي: ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ فِيهِمَا مِن شَيْءٍ وَمَا لَهُمْ فِي شَيْءٍ مِّنْ نَّهْمٍ﴾ (۲۲) وَلَا تَتَّبِعِ الشُّفَاعَةَ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَن أِذْنُ لَهُ (۲۳) ﴿١﴾ | سبأ: ۲۲-۲۳.

(۱) _ ﴿قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ﴾ واته: موچه ممه د ^{الله} بلی هاوار بکن له وانه ی که بیجگه له خوا به په رستراوتان دوزانین به قه ددر هره وردیله یه کیان به دهست نییه، نه وه فریشته کانیس ده گریته وه، چونکه فریشته کان عبادت کران و په رستران، کران به هاوبه شی خوی گه ورده، خه لکانیکی زده فریشته یان ده په رست، ﴿ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾ به لام نه وانه نه له ناسمانه کان و نه له زه ویدا به قه ددر هره وردیله یه کیان به دهست نییه، ﴿وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شَيْءٍ﴾ وه نه و په رستراوانه هاوبه شی خوی گه ورده نه بوون له دروست کردنی ناسمانه کان و زه ویدا، واته: نه خاوهن مولک بوون و نه هاوبه شی خوی گه وردهش بوون، ﴿وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّن ظَهِيرٍ﴾ وه هیچ یه که له وان یارمه تی دهری خوا نه بوون، له خولقاندن و ته گبیرسانی ناسمانه کان و زه میندا هیچ یه کیکی نه وان یارمه تیده ری خوی گه ورده نه بوون، به لکو خوی گه ورده پیویستی به یارمه تی هیچ که سیک نییه، ﴿وَلَا تَنْفَعِ الشُّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَن أِذْنُ لَهُ﴾ وه تکا کردن لای خوا سوودی نییه مه گه رب که سی که خوی گه ورده پیگه بدات، گوتراوه: نه نایه ته پیشه کانی شیرک و هاوه لپه رستی له بنه په ته وه دهره یناوه، چونکه په رستراو و هاوار پیکراو له جیاتی خوی گه ورده یا دهسته لاتداره یان هاوبه شی دهسته لاتداره یان نزیک به دهسته لاتداره به وه زاره تی که یا به پاویزکاریه ک، وه کو چوڼ پادشایان پاویزکار و پیاوانی نزیکیان هیه، یان هر تکا کاریکه لای خوی گه ورده تکا بږ خاوهن داواکه ده کات، خوی گه ورده هه مو نه و شتانه ی قه ده غه کردووه، هیچ که سیک بچو کترین شتی له ناسمانه کان و زه میندا به دهست نییه، هیچ که سیکیش له ناسمانه کان و زه میندا هاوبه شی خوی گه ورده

ناکات، هیچ یارمه تیده ریکی نییه ئامۆژگاری بکات و، کاریگه ری بخاته سه ر، چونک
پیویستی به یارمه تیده ران نییه، خه لکی پیویستیان پییانه، به لام خوای گه وره
پیویستی به و شتانه نییه، به لام دۆستانیکی هه یه خووشی ده وین و، خووشیان ده ویت،
ئه مه هه یه، شه فاعه ت و تکاریش ته نها به ریگه دانی خوای گه وره نه بیئت دروست
نابیت، به لام پادشایان و سولتانه کانی دونیا به پیچه وانه وهن ئه گه ر پازیش نه بن هه ر
تکایان لیده کریت، به لام هیچ که سیك زات ناکات تکارکاری لای خوای گه وره بکات
مه گه ر خوای گه وره خووی ریگه بدات، که وا بوو هیچ به هانه یه ک، هیچ به لگه یه ک بو
هاوه لپه رستان نه مایه وه بو ئه وه ی غه یری خوای گه وره بپه رستن، چونکه ئه وان
هاوبه شی خوانین، نزیکانی خوانین بو ئه وه ی شتیکیان به ده ست بیئت، شه فاعه ت و
تکاریش ته نها به ریگه پیدانی خوای گه وره ده بیئت، به لام مروقه کان تکایان
لیده کریت ئه گه رچی ریگه ش نه دن، ئه گه رچی پازیش نه بن، به لام ناچارن ئه و
شه فاعه ته قبول بکه ن چونکه پیویستیان به که سی تکا کاره، بۆیه ئه م ئایه ته شیرک
و هاوه لپه رستی له بنه رته وه پووچ کرده وه، شاهید له ئایه ته که ئه وه یه که
فریشته کان له کۆی ئه وانن که هاوه لپه رستان ده یانپه رستن و داوایان لی ده که ن، له
کاتی که ئه وان هیچ شتیکیان به ده ست نییه، هاوبه شی خوا نین، وه زیرو یارمه تی
ده ریش نین، ته نانه ت شه فاعه ت و تکاش ناکه ن مه گه ر به ریگه پیدانی خوای گه وره
نه بیئت.

ههروه ها سه بارهت به فریشته کان خوای عزوجل دهفه رموی: ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ (۱۹) ﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا
يَفْتُرُونَ﴾ (۲۰) ﴿[الأنبياء: ۱۹-۲۰]

(۱) - ﴿وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ تهنها بو خواجه نهوهی له ناسمانه کان و زه ویدایه،
هیچ که سیک هاو به شیخی خوای گه وره ناکات له مولکایه تیدا، جگه له که سانیکی که خوای
گه وره مولک و دهسته لاتیکی کاتییان ده داتی، پاشان لییان ده سیتریته وه به که سانیکی
بیکه ده دریت، نهوهی دانیشتووی دونیایه خاوهن مولک و دهسته لات نییه، لیی
وه رده گیریته و به که سانیتر ده به خشریت، سولتانه کان، نه میره کان و بهوشیوه به رده وام
ده بیت، نه گهر نه وه موو مه خلوقاته مولکی خوا بن که واته: چۆن له گهل خوای گه وره دا
بپه رستری، ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ﴾ وه نه و فریشتانه ی که لای خوان، ﴿لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾ هه رگیز
له په رستنی خوای گه وره لووت به رزی نانویتن، له کاتیکیدا پله و پایه یه کی به رزیان به لای
خوای گه وره وه هه یه که چی هیچ لووت به رزیه کیش نانویتن، نه وان به ندهن نیتر چۆن له گهل
خوای گه وره دا بپه رستری، ﴿وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ﴾ هه رگیز ماندووش نابن، له به رده وامیتی
خوا په رستنیشدا بیزار نابن و، به به رده وامیش خوای گه وره ده په رستن، ﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ شه وو پوژ ته سبیحات و ستایش ده که ن ماندوو نابن و سارد نابنه وه.
پاشان خوای گه وره له نایه تیکی ترده دهفه رمویت: ﴿مَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ
جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ﴾ [الأنبياء: ۲۹] واته: وه هه ر کام له وانه (فریشته کان) بللی
بیگومان منیش په رستراوم جگه له خوا نه وه به (ناگری) دوزخ توله ی لی ده سه نین هه ر به و
جوړه پاداشتی سته مکاران ده دهینه وه (توله یان لی ده کهینه وه)، نه گهر گریمانیکی واکرا
که به کیکی له فریشته کان گوتی: من خواوه ندم، خوای گه وره توندترین جوړی سزای
به سه رده ده سه پیښت، چونکه داوای شتیکی کردووه که مافی خوای گه وره یه. نه مه
گه وره ترین سته مه چونکه شيرک و هاو له پهرستی سته میکی زور گه وره یه، خوای گه وره له و
باره وه دهفه رموی: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ۱۳] واته: چونکه به پاستی هاو به ش دانان
بو خوا سته میکی زور گه وره یه.

خوای گه‌وره له قورپانی پیرۆزدا دووپانی ده‌کاته‌وه و پینی راگه‌باندوین یی
فریشته‌کان له‌سه‌ر شیوه‌ی ئاده‌میزاد چوونه‌ته دیده‌نی ابراهیم (علیه السلام)^(۱)

(۱) فریشته‌کان هه‌ن و، هیزگه‌لیکی زه‌ینی و بیری نین، به‌لکو زات گه‌لیکی
خولقینراون، پتفه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌رموویه‌تی: ((حَلَفْتُ الْمَلَائِكَةَ مِنْ نُّورٍ)) رواه مسلم،
واته: ((فریشته‌کان له‌نورو پووناکی خولقینراون)). له‌سه‌ر شیوه‌ی گه‌لیکی مروف‌بوون
به‌میوانی پتفه‌مبه‌ر ئیبراهیم _ علیه السلام _، چونکه ئاده‌میزاد توانای بینینی
فریشته‌کانی نییه له‌سه‌ر شیوه‌ی خویان، بۆیه فریشته‌کان به‌چه‌ند شیوه‌یه‌ک که به‌لای
مروف‌وه ئاسایی بیت بو‌یان ده‌رده‌که‌ون، خوای گه‌وره توانای خۆگۆرپینی له
فریشته‌کانی داوه، بۆیه له‌سه‌ر شیوه‌ی مروف‌بوون به‌میوانی پتفه‌مبه‌ر ئیبراهیم _ علیه
السلام _، کاتی بۆ سه‌ر گه‌لی لوط نێردران، ئه‌ویش ریزگرتن و، ئه‌وه‌نده‌ی پینه‌چوو
خه‌یرا پتفه‌مبه‌ر ئیبراهیم _ علیه السلام _ گویره‌که‌یه‌کی برژاوی بۆ هه‌ینان، به‌لام که
بینینی هیچ ناخۆن لییان ترسا، چونکه نه‌گه‌ر میوان له‌خواردنه‌که‌ی نه‌خوارد به‌کسه‌ر
که‌سی به‌رامبه‌ر ده‌ترسیت میوانه‌که نیاز خراپیکی هه‌بیت، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره
ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْنَا زَايِ اُنْدِيهِمْ لَا تَصِلْ اِلَيْهِ نَكِرْهُمْ وَاَوْحَسْنٰ مِنْهُمْ حَيْفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ اِنَّا
اَرْسَلْنَا اِلٰى قَوْمِ لُوطٍ (۷۰)﴾ [هود: ۷۰] واته: جا کاتی بینیی ده‌ستیان درێژ ناکه‌ن بۆی (و
لێی ناخۆن) نااسایی هاتنه‌ به‌ر چاوی و له‌ده‌روونی خۆیدا مه‌ترسی لێکردن (که نیازی
خراپیان هه‌بی) گوتیان مه‌ترسه به‌راستی ئیمه‌ نێراوین بۆ سه‌ر گه‌لی لوط. له‌نایه‌تیکی
تریشدا خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿قَالُوا اِنَّا اَرْسَلْنَا اِلٰى قَوْمِ نُجَيْرِمِمْ (۳۲) لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ
جَحَازَةً مِنْ طِينٍ (۳۳)﴾ [الذاریات: ۳۲-۳۳] واته: گوتیان بێگومان ئیمه‌ نێراوین بۆ
سه‌ر گه‌لی تاوانباران بۆ ئه‌وه‌ی به‌رد به‌سه‌ریاندا بیارینین له‌گه‌لی سوره‌وه‌کراو. دله‌یابان
کرده‌وه‌ هه‌والی کارو پاسپێریه‌که‌یان پتگوت، پووخته‌ی شاهیدی قسه‌کانمان ئه‌وه‌یه
که فریشته‌کان له‌سه‌ر شیوه‌ی ئاده‌میزاد دا ده‌به‌زن، که‌وا بوو نه‌گه‌ر هیزگه‌لیکی زه‌ینی
و بیری بوایه‌ن له‌سه‌ر شیوه‌ی مروف‌دانه‌ ده‌به‌زین.

ههروهه جبریل _ علیه السلام _ به شیوهی مرقفیکی تهواو خوی پیشانی مه‌ریه‌م
دا^(۱)، ههروهه جبریل _ علیه السلام _ له‌سه‌ر شیوهی ده‌حیهی نه‌لکه‌لبی ﷺ^(۲)

(۱) _ ههروهه جبریل _ علیه السلام _ هاته لای مه‌پیم، له کاتیکیدا خوی
له‌قه‌ومه‌که‌ی دووره په‌ریز گرتبوو، له‌نیوان خوی و که‌سو کاریدا په‌رده‌یه‌کی دانا بوو،
خوی بۆ خواپه‌رستی یه‌کلا کردبۆوه، فریشته‌که له‌شیوهی مرقفیکی ته‌واودا خوی
پیشاندا، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا
رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا﴾ [مریم: ۱۷] واته: ئینجا په‌رده‌یه‌کی دانا له‌نیوان خوی و
نه‌وان (که‌سوکاری) دا ئیمه‌ش جوهره‌ئیلمان نارد بۆ لای وه‌کو به‌شه‌ریکی ته‌واو خوی
پیشانی (مه‌پیه‌م) دا. واته: جبریل له‌سه‌ر شیوهی فریشته‌یی خوی دانه‌به‌زی، چونکه
مه‌ریه‌م توانای بینینی نه‌و شیوه‌یه‌ی نییه، به‌لکو له‌سه‌ر شیوهی مرقفیک که
نه‌ندامه‌کانی ته‌واو بیته‌ چووه لای مه‌ریه‌م، بۆ نه‌وه‌ی پیتی شادومان بیته و، لی‌ی دور
نه‌که‌ویته‌وه، ئیتر هه‌موو شتیکی پیگوت و، شته‌که به‌وه ته‌واوبوو که فریشته‌که
له‌پوچی خوی واته له‌و پوچه‌ی که له‌خوای گه‌وره هه‌لیگرتبوو فوی پیداکرد، ئیتر
به‌عیسا دور گیان بوو، باشه‌ ئایا نه‌مه‌ خه‌یال نه‌ندیشه‌ی نه‌فسیه‌و هه‌روهه‌ دا به
ناسانی بۆ مرقف دروست ده‌بیته؟ نه‌خیر، نه‌وه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که فریشته‌کان
مه‌خلوقین، له‌ده‌روهه بوونیان هه‌یه نه‌که ته‌نها له‌زه‌ین و بیرداین.

(۲) _ ههروهه جوبریل _ علیه السلام _ ده‌هاته خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌که‌مان

مرحه‌مه‌د ﷺ له‌سه‌ر شیوه‌ی پیاویک، هاوه‌لانیشی له‌خزمه‌تیدا بوون پیاوه‌که‌یان

دهیینی و، نه یانده زانی کییه، ده هات و له گه ل پیغه مبهری خوادا ﷺ ده دواو پاشان ده چوو ده ره وه هر وه کو پیاویک، چونکه نه گه ر به و جوړه نه هاتبا هاوه لان توانای بینینی یان نه ده بوو، ته نانه ت پیغه مبهری خواش ﷺ ته نها دوو جار فریشته که ی بینیبوو، له باره ی جاریکیانه وه خوی گه وره ده فره مویت: ﴿لَقَدْ رَأَاهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ [التکویر: ۲۳] واته: سویند به خوا بیگومان (فریشته ی سرووشی) دییوه له ئاسوی پووندا، له ئاسمان و له ئاسوی پووندا له سهر شیوه ی فریشته یی خوی پیغه مبهری خوا ﷺ دیبووی، جاری دووه میش لای (سِدرَة الْمُنْتَهَى) _ دره ختی کوناره له و په پی به هه شته دا که وتوته لای پاستی عه ر شه وه _ بینیبویه تی، جگه له م دوو جاره له سهر شیوه ی پیاویک ده یینی، هه روه ها له سهر شیوه ی دیحیه ی نه لکه لپی ﷺ که پیاویکی سه رو سیما جوان بوو، هاوه لی پیغه مبهری خوا ﷺ بوو.

صحيح: أخرجه البخاري (٢٦٣٤)، (٤٩٨٠)، ومسلم (٢٤٥١)، من حديث أسامة ابن زيد رضي الله عنه، ده چووه خزمه تي پيغه مبهري خوا رضي الله عنه، وه له سه ر شيوه ي پياويكي ده شته كيش^(١) البخاري (٥٠)، ومسلم (٩)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه. هه روه ها خه لكيش فريشته كان ده بينن . خواي گه وره وه سفي جبريل _ عليه السلام _ ده كات و، ده فهرمويت: ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ (٢٠) مُطَاعٌ ثُمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾ [التكوير: ٢٠-٢١] ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾.

(١) _ جار به جارش له سه ر شيوه ي پياويكي ده شته كي ده هاته خزمه تي پيغه مبهري خوا رضي الله عنه، نه گه ر له سه ر شيوه ي ده يحيه ي نه لكه لي رضي الله عنه بهاتبا هاوه لان واينده زاني ديهيه يه رضي الله عنه، به لام نه گه ر له سه ر شيوه ي پياويكي ده شته كي بوايه نه يانده ناسي.

(٢) _ له كوتاييه كاني سوږه تي (التكوير) دا خواي گه وره وه سفي ده كات و، ده فهرموي: ﴿وَلَقَدْ رَأَاهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ (٢٣) وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾ [التكوير: ٢٣-٢٤] واته: سويند به خوا بيگومان (فريشته ي سرووشي) ديوه له ناسوي پووندا وه نه وږده و چروك نيه له گه ياندي سرووشدا. ليږده دا به وه وه سفي جبريل ده كات كه پيغه مبهري خوا رضي الله عنه له ناسوي پووندا ديوه تي. هه ر

لهه مان سوره تدا خواى گه وره ده فره رموى: ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (۱۹) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ (۲۰) مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ﴾ (۲۱) [التكوير: ۱۹-۲۱] واته: بيگومان نر قورپانه گوفتارى په وانه کراویکی پایه به رزه (که فریشته ی سرووشه)، واته: به هیزه، لای خاوه نی عه رش (خواى گه وره) خاوه ن پایه یه، قسه په وایه له ناو فریشته دا، ده ست پا که. ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ واته: جو بریل _ علیه السلام _ قورپانی بز پیغه مبه ری خوا ﷺ دابه زاند، گوفتاری خواى گه وره یه و نه و به پیغه مبه ری خواى ﷺ را که یاندووه، واته: نیراویک بووه له نیوان خواو پیغه مبه ره که یدا، ﴿ذِي قُوَّةٍ﴾ هیزی جو بریل _ علیه السلام _ گه وره یه، تا نه و ناسته ی هه موو لادیکانی قه ومی (لوط) ی به لایه کی بالی هه لگرت، هیزیکی گه وره ی هه یه، وه کاتی هاواری به گه لی (شمرد) دا کرد هر هه موویان به یه کجار تیاجوون، هه وره تریشقه یه ک بوو هر هه موویانی له ناو برد، هیزیکی له رادده به ده ری هه یه، ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ به هیزه و پایه ی خوی هه یه به لای خواى خاوه ن عه رشه وه، له خواى گه وره وه نزیکه، ﴿مَكِينٍ﴾ واته: به لای خواوه پایه ی خوی هه یه، هر هه موو نه مانه وه سف و ستایشن بو جو بریل _ علیه السلام _، ﴿مُطَاعٍ﴾ فریشته کان گوپراه لی دهن، له ناسمان، سهر راست و ده ست پاکی سهر سرووشه به جوړیک نه زیادی ده کات و، نه که میشی ده کاته وه، به لکو وه کو خوی راپده گه یه نیت.

وہ پیغمبرِ مہرِ خوا ﷺ جبریلؑی لہ ناسوی پووندا بینی . مہر وہا خوی گہرہ
وہ سفی دہکات و، دہر مویت: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى (۵) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى (۶) وَهُوَ بِالْأُفُقِ
الْأَعْلَى (۷) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى (۸) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى (۹) فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى
(۱۰) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى (۱۱) أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى (۱۲) وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى (۱۳)
عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى (۱۴) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى (۱۵) إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى (۱۶) مَا زَاغَ
الْبَصَرُ وَمَا طَغَى (۱۷) لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى (۱۸)﴾^(۱).

(۱) _ نایہ تہ کان لہ سورہ تی (النجم) دایہ، خوی بی وینہ لہ نایہ تہ کانی سہرہ وہ
دہر موی و اتہ: جبریل _ علیہ السلام _ فیری کردوہ، پووخسار، پووخسار
جووانی، لہ سہر شیوہی راستہ قینہی خوی پاوہ ستاو بوو، کاتی لہ ناسوی بہرزی
ناسمان دابوو، واتہ: جبریل _ علیہ السلام _ لہ موخہ ممہد ﷺ نزیکبوویہ وہ، واتہ
جبریل لہ ناسودا لہ موخہ ممہد ﷺ نزیکبوویہ وہ، ئیر خوی گہرہ لہ پیگہی
جبریلہ وہ لہ گوختارہ کانی خوی بؤ بہ ندہ کہی خوی موخہ ممہد ﷺ سرووشی نارد،
لہ راستیدا پیغمبرِ خوا ﷺ نہ وہی بہ چاوی خوی بینویہ تی ہہ والی پیداوہو، لہ
گوختارہ کانیدا دروی نہ گوتوہ واتہ: دہمہ قالآ و مشتومپی لہ گہل دہکن دہربارہی
نہ وہی کہ بینویہ تی لہ شہوی میعراجدا پیغمبرِ خوا ﷺ جوہرہ ئیلی لای
درہختی (سدرۃ المنتہی) بینی، نہمہ جاری دووہم بوو واتہ: چاوی موخہ ممہد ﷺ
لاینداو، لہ مہ بہ ستیش تی نہ دہپہ پی، واتہ: لہ شوینہ تاییہ تہ کہ لایندہا، نہ لایداو
نہیشوو. پوختہی شاہیدی سہرہ کی قسہ کانمان لہ نایہ تہ کان نہ وہیہ کہ جوہریل _
علیہ السلام _ لہ دہرہ وہ دہبینریت، لہ زہین و بیردا نییہ، دیت، دیتہ ژورہ وہ،
دہچیتہ دہرہ وہ، فریشہ کان چوونہ دیدہنی پیغمبرِ ئیبراہیم _ علیہ السلام _
چوونہ ژورہ وہ پاشان چوونہ دہرہ وہ، نہمہ شیوہ وینہی زہینی ویری و خہ یالات
نین وہ کو نہ وہی فہیلہ سوفہ کان بانگہ شہی بؤ دہکن.

هروه‌ها به (صحیح)ی له فەرمووده‌ی پتفه‌مبه‌ری خودا ﷺ هاتوو که عن عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ لَمْ يَزَ جَبْرِيلُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي خُلِقَ عَلَيْهَا غَيْرَ مَرَّتَيْنِ، صحیح: آخره البخاري (۴۸۵۵)، ومسلم (۱۷۷)، من حديث عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا. واته: خاتوو عائشه -پازی خوای لی بیت- فەرموویه‌تی: پتفه‌مبه‌ری خوا ﷺ جبریلی نه‌بینیوه له‌سه‌ری نهر شیوه‌یه‌ی له‌سه‌ر خولقی‌نراوه دووجار نه‌بیت. واته جاری به‌که‌م: له ناسۆی هه‌ره به‌رزداو، جاری دووه‌میش: لای دره‌ختی (سدره المنتهی).

وه خوای گه‌وره له شوینیکی تردا به (الروح الأمين) وه‌سفی کردوو^(۱) له قورپان دا، وه به (الروح القدس) یش وه‌سفی کردوو^(۲)،

(۱) خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾ (الشعراء: ۱۹۲-۱۹۴) واته: وه به پاستی ئەم (قورپان) ه دابه‌زینراوی په‌روه‌ردگاری جیهانیانه جوپه‌ئیلی ئەمین هیتاب خواره‌وه بو سهر دلی تو بو ئەوه‌ی له ترسینه‌ران بی. له‌م نایه‌تانه‌دا خوای گه‌وره ئەوه‌ی پی‌پاگه‌یاندوین که ئەم قورپانه‌ی به جوپه‌ئیلدا ناردۆته خواره‌وه که به (الروح الأمين) وه‌سفی کردوو، واته: ئەمین و سهر پاسته له‌سه‌ر ئەو سروس و وه‌حیه‌ی پی‌سپێردراوه به پتفه‌مبه‌ری خوای ﷺ پاگه‌یه‌نیت، به ناستیک نه‌زیادی ده‌کات و، نه‌که‌میشی ده‌کاته‌وه، وه‌کو خۆی پایده‌گه‌یه‌نیت، شه‌یتانه‌کان به هه‌چ شیوه‌یه‌ک ناتوانن نزیکی ببه‌وه.

(۲) خوای گه‌وره له سوپه‌تی (الشعراء) دا به (الروح الأمين)ی وه‌سف ده‌کات، هه‌روه‌ها به (روح القدس) یشی وه‌سف ده‌کات، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ﴾ (النحل: ۱۰۲) واته: بلی جوپه‌ئیل دایه‌زاندوو له لایه‌ن په‌روه‌ردگانه‌وه، هه‌ر هه‌موو ئەمانه به‌لگه‌گه‌لیکی به‌هه‌ژن له‌سه‌ر ئەوه‌ی که فریشته‌کان زاتگه‌لیکن، بوونیان هه‌یه، ده‌بینرین، موحه‌مه‌د ﷺ بینیبوونی له‌سه‌ر

نه و شیوه یه ی خوی پیشان دابوون، که وا بوو نه گه ر فریشته کان هیزگه لیکی نه فسانی
بن هرگیز دهر نه ده که وتن و، هر وه ها قسه شیان نه ده کرد، جو بره نیل — علیه السلام
— چو وه خزمه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ وه چند پرسیاریکی سه بارهت به نیسلام و،
نیمان و، نیحسان و، تا کوتایی فه رموده که لیکرد، ثایا نه مه هیزی نه فسانیه ؟،
نه نانهت هاوه لانیس نه مه یان بینی.

وه چه ندین سیفاتی تریش که پوونی ده کاته وه جو بپرل _ علیه السلام _ گه وره ترین مه خلوقاتی خاوهن عه قلی خوی گه وره یه، جه سته و جه وه ریکه بۆ وهستان پشت به خوی ده به ستیت^(۱)، خه یال نییه و له نه فسی پیغه مبه ری خوادا بیت وه کو ئه وه ی فه یله سوفه مولحیده کان بانگه شه ی بۆ ده کهن، ئه وانیه ی بانگه شه ی وه لایه تی و دوستایه تی خوی گه وره ده کهن و، گوايه له پیغه مبه ران زاناترن^(۲).

(۱) _ جه وه ره به رامبه ره به عه ره زه، چونکه شته کان یا جه وه ره ن یان عه ره زن، جه وه ره بریتیه له هه ر شتیک ببینریت، جه سته یه که ده ببینریت، به لام عه ره ز جه سته ی نییه پشت به غه یری خوی ده به ستیت، بۆ نمونه ره نگه کان: سپی و، ره ش و، سوور ئه مانه عه ره زن که ده رده که ون و پاش ماوه یه ک نامینن، بۆیه عه ره ز پشت به خوی نابه ستیت و به خوی پاناوه ستیت، به لکو به هوی شتیره وه ده وه ستیت. به لام جه وه ره بریتیه له هه ر شتیک که به خوی بوه ستیت، بۆ وهستان پشت به خوی ده به ستیت پیویستی به یارمه تی هچی تر نییه، وه کو عه ره ز نییه که بۆ وهستان و مانه وه پشت به غه یری خوی به به ستیت، به نمونه ی ئه و ئه ندیشه و خه یالانه ی که له زه ی و بیردایه، ئه مانه عه ره زن که پاش ماوه یه ک نامینن، ئه ندیشه و خه یالات عه ره ون جه سته یان نییه، زاتیان نییه.

(۲) _ له گه ل هه موو ئه و درۆ و له پئی راست لادانه یاندا بانگه شه ی وه لایه تی و دوستایه تی خوی گه وره ش ده کهن و، گوايه له پیغه مبه رانیش چاکترن،

فہ بلہ سوفہ کان واپادہ گہ بنن خویان لہ پیغہ مہران چاکترن، گواہ درکیان
 بہ نہینہ کانی گہ ردوون کردوہ وہ... وہ...، تہنا لہ خویان بایی بوبون و ہیچی تر.
 مہستیان بہ وہ نہ کرد کہ خہ لکیکی بیتواناو بی دہ سہ لات و دہ ستہ پاچہن، ہیچ
 نازانن جگہ لہ وہی کہ خوی گہ ورہ فیتری کردوون، نہوان بانگہ شہی تہ واویتی و
 کہ مالیتی بۆ خویان دہ کەن، بانگہ شہی زانست و درک بہ حەقیقہ تہ کان بۆ خویان
 دہ کەن و... ہند. وہ گواہ نہوان لہ پیغہ مہران زانترن، چونکہ پیغہ مہران بہ ہوی
 فریشتہ کە وہ لہ خواوہ وەر دہ گرن، بہ لام نہوان راستہ وخۆ لہ خواوہ وەر دہ گرن، بۆہ
 نہوان لہ پیغہ مہران چاکترن، گواہ پیغہ مہران لہ غہیری خویانہ وہ وەر دہ گرن بہ لام
 نہوان راستہ وخۆ وەر دہ گرن، درک بہ شتہ کان دہ کەن، تاوہ کوئەم ئاستہ لہ خویان بایی
 بوبون، بۆہ خویان لہ پیغہ مہران بہ چاکتر دانا، دہ لئین: وہلی _ مہ بہستیان خویانہ _
 لہ پیغہ مہران چاکترہ.

نیلجادی نه وانه ی باوه پریان (وحدة الوجود)

مه به سستی حه قیقی نه مانه: نکۆلی کردنه له پایه کانی ئیمان، پایه کانی ئیمان بریتین له بپرواهیتان به خواو، فریشته کانی و کتیبه کانی و پیغه مبه رانی و پۆژی دواپی (١)
مه به سستی راسته قینه شیان نکۆلی کردنه له خوا ی خولقینه ر، نه وان بوونی خولقینراوانیان کردووه به مه مان بوونی خوا ی خولقینه رو (٢) گوتوو یانه:

(١) _ نکۆلی له پایه کانی ئیمان ده کهن، بپرواهیتان به خواو فریشته کانی و بپرواهیتان به پیغه مبه ران، چونکه بانگه شه ی نه وه ده کهن که نه وان له پیغه مبه ران چاکترن، هه روه ها بپروا به پۆژی دواپی ناکهن، شته کانیش به پیی به رژه وه ندی خویان لیکده ده نه وه.

(٢) _ به لی، له کۆتادا گه یشتنه بیروباوه پی (وحدة الوجود)، گوايه گه ردوون دابه ش نابیت بۆ خولقینراوان به جیاو و خوایه کی خولقینه ر به جیا، به لکو هه ره مووی پیکه وه بریتیه له خوا، ده لئین: یه کتاپه رستی نه وه یه که گه ردوون بۆ خولقینراوان به جیاو خوایه کی خولقینه ر به جیا دابه ش نه که یین، به لکو هه ره موو گه ردوون پیکه وه بکه یین به خوا، ئیتر هه ر شتیکت په رست نه وه تۆ خوات په رستووه، به بۆچونی نه وان نه و که سانه ی بت و، جنۆکه و، مرۆف ده په رستن خویان په رستووه، چونکه خوا بوونی په هایه بۆیه به خه لکانی (وحدة الوجود) ناوده برین، چونکه له و باوه په دان که بوون و وجود بۆ په روه ردگار و خولقینراو دابه ش نابیت، به لکو هه ره مووی به یه که وه په روه ردگار، نا نه مه یه یه کتاپه رستی به لای نه وانه وه، نه و که سه ش که بوون و وجود بۆ خوایه کی خولقینه ر به جیاو، خولقینراوان به جیا دابه ش ده کات، موشریکه لای نه وان.

(وجود - بوون) هه مووی به که، به ناستیک هه ندی له دروستکراوه کان به زات و رهس و هه ندیکی تر به جوره که یان له یه ک جیانه کرده وه (لم یميزوا بین الواحد بالعين و بحد بالحق)^(١)، هه موو نه وانه ی له بوون (وجود) دان به ژدارن له وه ی ناوی (بوون) یان به مهردا بدری (فإن الموحودات تشترك في مسمى الوجود)^(٢) وه کو چۆن موقفه کان له ناوی ئاده میزدا هاوبه شن، وه جوره کان ی ناژه لیش له ناوی ناژه لدا هاوبه شن، به لام نه م هار به شبوونه گشتیه دروست نابیت و نابیت به هاوبه شی گشتی مه گه ر له زهین و بیردا^(٣)،

(١) _ یه ک به زات و نه فس (الواحد بالعين): بۆ نمونه: ده گوتریت: زهید نه مه به کیکه به زات و نه فس، ته نها یه کیکه ده بینریت و ئاماژه ی بۆ ده کریت، ده گوتریت: سه عد نه مه ته نها یه کیکه به زات و نه فس، به لام یه ک به جۆر (الواحد بالنوع)، به م شپوه یه بۆ نمونه ده گوتریت: ئاده میزاد، نه مه یه ک جۆره، یا بۆ نمونه ده گوتریت: و شتر نه مه یه ک جۆره، ده گوتریت: مه پ و مالات نه مه یه ک جۆره، نه وان له نیتوان نه م بیوانه دا جیاوازیان نه کرد. بیوانه: ئینته رنیت: شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان، الشیخ عبدالله بن الجبرین. وه رگیتر.

(٢) _ هه ر هه موو بوونه وه ره کان له وه دا که ناوئراوه به بوئیتی و وجود هاوبه شن، واته: هه ر هه موویان له بوندان و مه وجودن، به لام له دهره وه دا دابه ش ده بین بۆ خولقیئراو و خوی خولقیئنه ر، دابه شده بین بۆ چه نده ها جیهان و جۆر، به لام نه وان دان به وه دا نانین که جیا بونه وه دابه شبوون هه بیت.

(٣) _ هه ر هه موو شته کان هه ن و مه وجودن، به لام خوی گه وره بوئیتی و وجودی ناییه ت به خوی هه یه ر، مه خلوقاتیش بوئیتی و وجودی تاییه ت به خویان هه یه، نه گه رچی هه ر هه موویان له ناوی بوئیتی و وجوددا هاوبه شن، نه مه ته نها له زهین و بیردایه.

چونکه تو بپوان نه و زیندیه تیه ی که له مرفدایه هه مان نه و زینده یه تیه نییه ی
له نه سپدایه (والا فالحيوانية القائمة بهذا الإنسان ليست هي الحيوانية القائمة بالفرس)^(١).

وه بونیتی و وجودی ناسمانه کان کوتومت خودی بونیتی و وجودی مرفد نییه،
کهوا بوو بونیتی و وجودی خوای خولقینه ریش وه کو بونیتی و وجودی
خولقینراوه کانی خوی نییه.

حه قیقه تی گوفتاره که شیان: هه مان گوفتاره که ی فیرعه ونه که خوای دروستکاری
په کخست^(٢) فیرعه ون نکولی له م بوون و وجوده بینراوه نه ده کرد، به لام وای
پاده که یاند هه ر خوی بو خوی له بوندایه و، هیچ دروستکاری نییه، وه نه وانیش هارپا
و سازباری بوون له و بوچونه یدا، به لام نه و بانگه شه یه شیان بو زیاد کرد که گواب
خودی فیرعه ون خوایه،

(١) _ ناده میزاده کان و نازه لان هه ره موریا ن له ناوی بونیتی و وجوددا هاوبه شن،
هه ر یه کیک له وانه هه ن و مه وجودن، هاوبه شن له بونیتی و وجوددا، به لام هه ر
یه کیکیان جیان و دابهش ده بن بو نمونه: نه مه نه سپه، نه مه گویدرینه، نه مه
وشتیه، نه مه مه پره، نه مه سه که، نه مه شیره، نه مه مرفه، نه مه فریشته یه، نه مه
جنوکه یه، له بونیتی و وجوددا جیا ده بنه وه، که ردوون بو چهنده ها بهش دابهش
ده بیت، جگه له خوای گهره، چهنده ها به شه، مه خلوقات هه ن له جیهانه کانی سه روو
و خواروو، که چی نه و نه فامن ده لین: دابهش بوون نییه و نه م که ردوونه پینکه وه
بریتیه له خوا.

(٢) _ حه قیقه تی گوفتاره که یان بریتیه له وه ی گوابه په روه ردگار نییه، وه کو
گوفتاره که ی فیرعه ون ﴿قَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ [النازعات: ٢٤] واته ووتی: من
په روه ردگاری هه ره گهره تانم. مه بهستی نه وه بوو که خوا نییه، هه روه ها ده یگوت

وَإِنَّا غَنَمْتُ لَكُم مِّنْ إِلَهِ غَيْرِي ﴿٣٨﴾ [القصص: ۳۸] واته: وانا زانم جگه له خوم هیچ
 په رستراویکی تر تان هه بی، نکولی کردن و بپروا نه بوونه به خوی خولقینه، بیرو
 بزچونی فه یله سووفه کان نه و نه فامانه ده لین: فیرعه ون بوی بوو به موشریک و
 هاره لپه رست چونکه دابه ش بونیکردو، گوتی: من په روه ردگاری هره گه ورده تانم، له
 کاتیکدا هره موو بونیتی و وجود پیکه وه بریتیه له په روه دگار، موسا پیغه مبه ریش
 _ علیه السلام _ نکولی له دابه شیه تیه که ی کرد، ددیانه ویت موسا پیغه مبه ریش _
 علیه السلام _ بکن به نه هلی (وحدة الوجود)، گوايه موسا پیغه مبه ر _ علیه السلام _
 ته نها نکولی نه م دابه شبوونه ی لیکرد، گوايه نه گه ر فیرعه ون بیگوتبا هه موو بونیتی و
 وجود یه که ده بووه که سیکی یه کتاپه رست و موسا پیغه مبه ریش _ علیه السلام _
 نکولی لی نه ده کرد. نه مه قسه ی نین و عه رده بی و قسه ی شوینکه وتوانی له
 فه یله سووفه صوفیه کان بوو، قسه ی نین و عه رده بی و، نین و قارض و،
 نه له فیفولتلمسانی وغه یری نه وانیش بوو، نانه مه یه قسه کانیاں دهر باره ی (وحدة
 الوجود).

بۆیه له فیڕعهون گومراتر بوون^(١)، ئەگەر چی ئەم گوشتارە ی فیڕعهون لە هی ئەوان بۆگەنتر بوو، بۆیه بئێهرستانیان وادانا کە تەنھا خاویان پەرستوو^(٢)، وە گووتیشیان: فیڕعهون لە پایە ی حوکمداریدا بوو، قوتبی کاتی خۆی بوو، بەلام هۆگریی بەکارهێنانی شمشیر بوو، با ستهمکاریش بێت لە پووی عورفی شەرعیەتی پووالەتییهوه^(٣)، بۆیه گووتی: من خوای هەرە گەرەتەنم واتە: ئەگەرچی هەمووان خاویان بەپێژەیهکی ئەوتۆ، ئەوه من لە هەمووتان گەرەتەترم، چونکە لە پووالەتەوه فەرمانپەرەوایی ئێوهم پێدراوه .

(١) _ بانگەشە ی ئەوهیان دەکرد کە گەردوون بریتیه لە خوا بەوهش لە فیڕعهون گومراتر بوون، چونکە فیڕعهون بانگەشە ی ئەوهی نەکرد کە گەردوون بریتیه لە خوا، بەلکو گووتی: ﴿قَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ [النّازعات: ٢٤] واتە ووتی: من پەرەردگاری هەرە گەرەتەنم، خۆی لەوان جیاکردهوه، بەلام ئەوان لە نێوان خولقینراوان و خوای خولقینەردا جیاوازی ناکەن، لە نێوان پەرەردگارو بەندەکانیدا جیاوازی ناکەن، لە نێوان دوو شتدا جیاوازی ناکەن.

(٢) _ ئا ئەمەیه ئەنجامی باوەر بوون بە (وحدة الوجود)، گوايه هەر کە سێک شتیکی پەرست ئەوه خوای پەرستوو، چونکە هەموو گەردوون بریتیه لە خوا، بۆیه بت و، مڕۆڤ و، ئازەل و، بەردو، درەخت بە قسە ی ئەوان خوايه .

(٣) _ مەبەستی ئێبن وعەرەبی و هاوڕاکانی ئەوهیه کە جیاوازی هەیه لە نێوان عورفی پووالەتی و عورفی پەنھان (العرف الظاهر والعرف الباطن)، گوايه فیڕعهون وەلی و دۆست بووه لە ناوہ پۆکدا بەلام لە پووکاردا زۆردار بووه، بەهێزی شمشیر حوکمداری کردووه، بپوانە: www.audio.islamweb.net، الشیخ ناصر بن عبدالکرم العقل: شرح باب توحید الربوبية من فتاوی ابن تیمیة، وەرگێژ.

وہ فہیلہ سوفہ کان دہلین: کاتی جادوگرہ کان راستگویی فیرعہ و نیان بؤ
دہرکوت لو قسانہ دا کہ کردی، دانیان پیدانا بؤی و، وتیان: ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا
تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾^(۱) [طہ: ۷۲]،

(۱)۔ ئەمە تەحریف و ھەلگیرانە ھەی قورپانە، چونکہ جادوگرہ کان تەوبەیان
کرد، کاتی موعجیزە و بەلگە و راستگویی موسا پیغەمبەریان _ علیہ السلام _ بؤ
دەرکوت سوژدەیان برد، تەوبەیان کرد، لەم بارە ھەو خوای گەورە دەفەر مویت:
﴿فَأَلْقِي السَّحَرَةَ سَاجِدِينَ﴾ (۴۶) قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ (۴۷) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿
[الشعراء: ۴۶-۴۷] واتە: ئینجا جادوگرہ کان خران (کەوتن) بە پوودا بە سوژدە
بردنە ھە (بۆخوا) گوتیان: ئەوا باوەرمان ھێنا بە پەرورەدگاری جیہانیان کہ
پەرورەدگاری موسا و ھاروونە. کاتیکیش فیرعە و ن ھەرشە ھێ کوشتنی لیکردن،
گوتیان: ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ (۷۲) إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا
خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السَّحَرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى (۷۳) ﴿[طہ: ۷۲-۷۳] واتە: جا
ھەرچیت لە دەست دیت بیکە بیگومان تۆ تەنھا لەم ژبانی دنیا دەستت دەروا و بریار
دەدەیت بە راستی ئیمە باوەرمان ھێنا بە پەرورەدگارمان بؤ ئە ھە ھە لە تاوانەکانمان
خۆش ببیت ھەر ھە ھە لە جادووەش کہ بە زۆر پیتکردن ھەو خوای گەورە (پاداشتی)
چاکترە و بەردەوامترە. تۆ لەم دنیا ھەدا دەمانکوژی بەلام ئیمە بە راستی بؤ لای
پەرورەدگارمان دەگە پینە ھە، دەرەنجاممان ھەر گەرانە ھە بؤ لای خوای گەورە،

گوفتاری جادوگره‌کان نه‌وه‌مان بۆ به‌ده‌رده‌خات که نه‌وان ئیمانداربوونه به‌خوای
 گه‌وره، به‌ته‌واوی به‌موسا پیغه‌مبه‌رو هاروونی برای بپوایان هیناوه. به‌لام
 فه‌یله‌سوفه‌کان ده‌لێن: نه‌خیر، جادوگره‌کان کاتی پاستگویی فیرعه‌ونیان بۆ
 ده‌رکه‌وت، گوئیان: ﴿قَاقُضِ مَا أَنْتَ قَاقُضٍ﴾ گوايه پاستگویی فیرعه‌ونیان بۆ ده‌رکه‌وت
 بۆیه کاروباری خوین دایه‌ده‌ستی و، گوئیان: ﴿قَاقُضِ مَا أَنْتَ قَاقُضٍ﴾، به‌لام دلنیابن
 نه‌مه واته‌گۆرین و هه‌لگیرانه‌وه‌ی گوفتاره‌کانی خوای گه‌وره‌یه، وه‌کو نه‌وه‌ی
 جادوگره‌کان له‌ فیرعه‌ون پازی بن و به‌ته‌واوی زانیبیتیان پاستگویه، بۆیه گوئیان:
 ﴿قَاقُضِ مَا أَنْتَ قَاقُضٍ﴾ تو په‌روه‌ردگاریی. ته‌ماشاکه‌ن ده‌لێن: فیرعه‌ون راستی گوتوه،
 به‌لام نه‌مه واته‌گۆرین و هه‌لگیرانه‌وه‌ی گوفتاره‌کانی خوای گه‌وره‌یه.

وہ دہلّین: قسہ کہی فیرعہ ون ﴿قَالَ أَنَا رُكُّمُ الْأَعْلَى﴾^(۱) [النازعات: ۲۴] واتہ گووتی: من پەرورەدگاری ھەرە گەرەتەنم، راست دەرچوو، کہ وابوو فیرعہ ون خودی خوای ھەق بوو.

پاشان نکۆلیان لە پۆژی دوايیکردو^(۲)، خەلکی دۆزەخیان وا دانا کہ لەزەت و خۆشی دەبینن (فَيَتَنَعَّمُونَ) وەکو چۆن ئەھلی بەھەشت لەزەت و خۆشی دەبینن (يَتَنَعَّمُونَ)، ئیتەر بە خواو، بە پۆژی دوايی و، بەفریشتەکانی و، کتیبەکانی و، پێغەمبەرانی کافر بوون^(۳)،

(۱) _ بە لای ئەوانەوہ کاتی جادووگەرەکان گوتویانە: ﴿فَأَقْضِي مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ مانای ئەوہبووہ ئەوان باوہریان کردووہ کہ فیرعہ ون خوای ھەرە گەرەدیانە، لیژەدا (شیخ الإسلام) _ پەرەحمەتی خوا لی بی _ گوشتارەکانی سەبارەت بە پەرورەدگار نەواوبوو، شیخ دەیەوێت کوفری ئەوانمان سەبارەت بە پایەکانی ئیمان، ئیمان بەخوامان بۆ پوونبکاتەوہ، گوايە ھەموو گەردوون پیکەوہ بریتیە لە خوا.

(۲) _ ھەرورەھا نکۆلیان لە پۆژی دوايیش کرد، وتیان: پۆژی دوايی بریتیە لە باروحوالیک تەنھا دەگۆرێت و ھیچی تر، بەلای ئەوانەوہ پۆژی دوايی بریتی نییە لە زیندوبونەوہو، پاداشت و، حیساب کردن و، بەھەشت و، دۆزەخ، شتی ئەوہایان نییە.

(۳) _ ئەمە یە حەقیقەتی فەیلەسوفان ئەوان بەخوای گەرە کافرن، بەفریشتەکان کافرن، واتە: دہلّین: فریشتە نییە، خوا نییە، بەلکو ھەموو گەردوون پیکەوہ بریتیە لە خوا، خوايەکی سەر بەخۆ نییە، بە پۆژی دوايی کافرن، واتە: دہلّین: بەھەشت و دۆزەخ نییە، باروحوالی ھەموو خەلک یەکەو، ھەمووان لەوہت و چیژ وەرەدەگرن، ئەھلی دۆزەخیش چیژ وەرەدەگرن.

له کاتیکدا بانگه‌ش‌یه‌کی وا ده‌ک‌ن که گوايه خویان پوخته‌ی تایبه‌ته تایبه‌ته کانن (خلاصة خاصة الخاصة)^(۱) له نه‌هلی وه‌لایه‌ت و دۆستایه‌تی خوای گه‌ورده‌ن و، گوايه خویان له پیغه‌مبه‌ران چاک‌ترن و، پیغه‌مبه‌ران له تاقه‌که‌ی (مشکاة) که‌ی نه‌وانه‌وه وهرده‌گرن^(۲).

لیره له‌م بابه‌ته‌ماندا شوینی پوونکرده‌وه و لیکدانه‌وه‌ی ئیلحادی نه‌وان نییه، به‌لام له‌به‌ر نه‌وه‌ی میان‌ه‌ی باسه‌که سه‌باره‌ت به‌نه‌ولیاو دۆستانی خوايه‌و، پوونکرده‌وه‌ی جیاکاریه‌کانی نیوان دۆستانی خواو دۆستانی شه‌یتانه‌و، نه‌مانه‌ش له‌هه‌موو خه‌لک زیاتر بانگه‌ش‌یه‌ی وه‌لایه‌ت و دۆستایه‌تی خوای گه‌وره‌و بۆ خویان ده‌ک‌ن، له‌کاتیکدا له‌هه‌موو خه‌لک زیاتر دۆستی شه‌یتانن بۆیه‌ ئاگاداریمان له‌باره‌وه‌ داوه‌و، خستومانه‌ته‌ پروو^(۳).

(۱) _ بانگه‌ش‌یه‌کی وا بۆ نه‌فسی خویان ده‌ک‌ن گوايه ته‌واوترین و کامل‌ترین تیک‌پرای خه‌لک‌ن له‌پرووی ئیمان و عه‌قله‌وه، گوايه شته‌که‌ی نه‌وان به‌یه‌کتابه‌رستی گه‌یاندوونی، که‌ بریتیه‌ له (وحدة الوجود)، بۆیه به‌لای نه‌وانه‌وه‌ هه‌ر که‌سیک باوه‌ری به (وحدة الوجود) نه‌بی‌ت هاوه‌لپه‌رست و موشریکه، نه‌و که‌سه‌ش باوه‌ری پی‌ی بی‌ت به‌کتابه‌رسته.

(۲) _ له‌ تاقه‌که‌ی (مشکاة) ده‌که‌ی نه‌وانه‌وه‌ وهرده‌گرن، گوايه نه‌وان پ‌نیشاندهری پیغه‌مبه‌رانن، چونکه له‌ پیغه‌مبه‌ران زانا ترن.

(۳) _ له‌به‌ر نه‌وه‌ی کتیبه‌که سه‌باره‌ت به‌ جیاکاریه‌کانی نیوان دۆستانی په‌حمان و دۆستانی شه‌یتانه‌و، نه‌وانیش بانگه‌ش‌یه‌ی دۆستایه‌تی خوای گه‌وره‌ ده‌ک‌ن و، گوايه دۆستانی تایبه‌تمه‌ندی خوان، بۆیه شیخولئیسلاام _ په‌حمه‌تی خوا لی بی _ ئاشکرای یکردوه‌و که دۆستانی شه‌یتانن و، دۆستانی خوای گه‌وره‌ نین، به‌درؤی خستونه‌ته‌وه‌و، گوفتارو گومانه‌کانی نه‌وانی هه‌لوه‌شاندوته‌وه‌.

بۆیه زلده ی قسه کانیان له پاستیدا تهنه ده باره ی بارو حاله ته شه ی تانیه کانه^(۱)، نه وهش ده لئین که ئیبنوعه ره بی خاوه نی کتییی (الفتوحات) گوتویه تی: به شی زه مینه ی حه قیقه ت، وه ده لئین: بریتیه له زه مینه یه کی خه یال^(۲)، دانی پیداده نیت نه و حه قیقه ته ی که له باره یه وه قسه ده کات بریتیه له خه یالات، خه یالاتیش جیگه ی نه سه پو فی شه ی تانه، چونکه شه ی تان شته کان به پیچه وانه وه به خه یالی مرقودا دینیت.

-
- (۱) _ پتویسته گومرایه کانیان پوون بکریته وه، چونکه هه یه و، گومرایه کانیان هه یه و، کتیبه کانیشیان هه یه، نه مه هه یه، له کتیبه کانی ئیبنوعه ره بیدا هه یه، له (الفتوحات المکیه) دا هه یه، له (فصوص الحکم) دا هه یه، که ئیستا چاپ ده کریت و نه حقیق ده کریت و له نیوان خه لکیدا بلآو ده کریته وه و، له پیشانگا کتیبه کانداه فرۆشریت، واتیده گه ن ئیبن وعه ره بی له به رزترین پله کانی زانست و تیگه یشتن دابه، نه وه ی ترسی لیده کریت بریتیه له وه ی پیده چی شته که سه ر له نه فامان بشیوینیت، بۆیه شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ شته که ی پوون کردۆته وه.
- (۲) _ به لای نه وه وه خه یالات هه یه حه قیقه ت و به لگه و جیگریه کی نییه، له پاستیدا قسه کانیان تهنه گومرایی و کوفریاته، له کاتی کدا بانگه شه ی نه وه ده که ن که ته واوترین و کاملترین هه مرو خه لکن له پووی زانست و تیگه یشتنه وه.

خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِیْضْ لَهُ شَیْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِیْنٌ﴾ (٣٦) وَأَنْتُمْ لَیْصُدُّوْنَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَیَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ (٣٧) ^(١) حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَیْتَ بَیْنِي وَبَیْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَیْنِ فَبِئْسَ الْقَرِیْنُ (٣٨) ^(٢) وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْیَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْتُمْ بِالْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ (٣٩) [الزخرف: ٣٦-٣٩].

(١) _ نه مانه ن دوستانی شه یقان چونکه پوویان له یادی خوای گه ورده وهرگیرا، بویه شه یقانه کان له نه ستوی گرتن و، خستنییه نیو نه م گومرایی و، تاریکستانی و، بارودوخه پر مه ترسیدارو سامناکانه وه _ په نا به خوا _ ، ﴿وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ﴾ وه هر که س پشت له یادی خوا هه لکات، له ناستی یادکردنه وه ی خوای گه ورده دا خوی نابینا بکات و، ته ماشای نه کات، ﴿نُقِیْضْ لَهُ شَیْطَانًا﴾ شه یقانیکی بو ناماده ده کریت، وه کو سزایه ک، که وا بوو هر که سیك پشت له خواو پیغه مبه ری خوا ﷺ هه لکات شه یقان له نه ستوی ده کریت، ﴿فَهُوَ لَهُ قَرِیْنٌ﴾ که هه میشه له گه لی بی و لی جیا نه بیته وه، ﴿وَأَنْتُمْ لَیْصُدُّوْنَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ﴾ شه یقانه کان نه مانه له ریگه ی پاست لاده دهن، بو نه وه ی به ته وای گومراییان له سه ر قایم بکات، ﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾ واش ده زانن به بیگومان هر نه وانن پینوین، نه مه ش له ته وایتی سزاکه یه، چونکه مروف نه گه هه لکات و، بزانیته هه لکات کردوه، زور له و که سه باشته که هه لکات کردوه، نازانیته هه لکات کردوه، به لکو خوی به پاست داده نیته، چونکه به که م ده که پیته وه به لام دووه م نا که پیته وه.

(٢) _ خوای گه ورده له دونیادا شه یقانیکی بو ناماده ده کات، که له گه لیدایه و لی جیا نابیته وه، به لام نه گه ر پوئی قیامت هات، مروفه که به و شه یقانه ی گومرایی کردبوو له دونیادا ده لیت: ﴿قَالَ يَا لَیْتَ بَیْنِي وَبَیْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَیْنِ﴾ ده لی خوزگه نیوانی

من و تو به قه دهر نيوان خوره لات و خورناوا بوايه، ﴿فَبِئْسَ الْفَرِيقُ﴾ ناي كه
 هاوپنیه کی خراپ بوویت، ﴿وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ﴾ نه م خوزگه خواستنه هیچ
 سودیكتان پی ناگه یه نی چونکه سته متان کرد، واته له پوژی قیامه تدا، ﴿أَنْتُمْ فِي
 الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ﴾ بیگومان نیوه له سزای سهخت دا هاوپه شن، نه ریتی باوی خه لك
 ناوه هایه كه نه گهر زیان و نازار به سهر هه موو خه لكدا هاتبیّت، ده لیّت: له بهر نه وه ی
 هه موو خه لكی ناوه هان كیشه نییه، نازاره كه ی له سهر سووك ده بیته وه، به لام له
 پوژی قیامه تدا هه ر كه سیك وا ده زانیّت هه ر هه موو سزاكه له سهر خویه تی به بی هیچ
 كه سی تر.

ههروهه خوی گه وره ده فره رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾^(١).

ههروهه خوی گه وره ده فره رمویت: ﴿يَعْلَمُهُمْ وَيُنَبِّئُهُمْ وَمَا يَعْلَمُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا﴾ [النساء: ١٢٠] واته: (شهیتان) به لَئِنِّیَان پیده دات و ناوات و ئومیدیان ده خات بهر دَلْنِیا بن شهیتان هیج به لَئِنِّیَکیان پی نادات جگه خه له تاندن نه بیّت .

(١) _ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ شیرک و هاوه لپه رستی نابورد ریّت مه گهر به ته و به کردن، نه مه به پیچه وانه ی نه و تاوانانه وهیه که له خوار هاوه لپه رستیه وهن، نه مانه ئومیدی بوردنیان ده کریت، ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ به لام جگه له وه هه رچی بیّت لیّ خوش ده بیّت له هه ر که سَیْک نه گهر خوی گه وره بیه ویت، له و تاوانانه ی له خوار شیرک و هاوه لپه رستیه وهن، ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ وه هه ر که سَیْک هاوه ل بۆ خوا دابنیت نه وه به پاستی گومرپا بووه به گومرپا بونیکی دور له پاستی. نه مه یه نه نجام و ئاکامیان _ په نا به خوا _ چونکه کاتی وازیان له قورئان و شوینکه وتنی پیغه مبه ری خوا ﷺ هینا، وه له گه ل بیرو نه ندیشه و خه یالاتی خویاندا چوون شهیتان له نه ستوی گرتن و، فریویدان و هه لیخه له تاندن و، تاوانه کانی بۆ پازاندنه وه تا به و دهره نجامه ناشیرینه گه یشتن، نه وانه ن دوستانی شهیتان برپوانه چۆن ویلبوونه، نه مه یه جیاوازی نیوان دوستانی خوا و دوستانی شهیتان له دونیا و پوژی دوا پیدا، ئیتر چۆن ده گوتریت: دوستانی خوا و دوستانی شهیتان به کسانن، نه وان به کسان نین.

ههروهه ها له نایه تیکی تردا خوای گه وره دهه ره موی: ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلَوْلَا الْفِتْنَةُ مَا آتَاكُمْ بِمُفْسِدَاتِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُفْسِرِحِي إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكُمُونَ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الْغَالِبِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾^(۱) [ابراهیم: ۲۲].

(۱) ... شیخولنیسلام ... ره حمه تی خوا لی بیت ... پیشتر نه وهی بوی پوونکردینه وه که زنده پوییکارانی و فه یله سوفان تووشی نیلحادو کوفر بوو بوون، چونکه سه ریچی پیغه مبه رانیان کرد، کاتیکیش سه ریچی پیغه مبه رانیان کرد سه ریچی کتیبه کانی خویان کرد، بویه خوای گه وره شهیتانی به سه ردا زال کردن، له م باره وه خوای گه وره دهه ره موی: ﴿وَمَنْ يَفْسُقْ عَنْ دِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ (۳۶) ﴿وَأَنَّهُمْ لَبِئْسَ أَوْلِيَاءُ الْغَالِبِينَ﴾ (۳۷) ﴿الزَّخْرَفُ: ۳۶-۳۷﴾ هه رکه س پشت له یادی خوای گه وره بکات شهیتانیکی بوی ناماده ده که یین که هه میشه له گه لی بوی و لی جیا نه بیته وه، وه بیگومان شهیتانه کان له پیگه ی پاست پیگرییان ده که ن واش ده زانن به بیگومان هه نه وانن له سه ر پینموونی نه وا هکاری نه وه ش بوی دووشت ده که پیته وه.

یه که م: پوو وه رگپرانیان له پیغه مبه ران و کتیبه کانی خوای گه وره. دووهم: به هه واو ناره زووات و عه قلی خویان کارده که ن. بویه خوای گه وره شهیتانی به سه ردا زال کردن گومپایی کردن و، پیشه وایه تی کردن و فریویدان و هه لی خه له تاندن، پاشان خوای گه وره به یادی هیناوه ته وه نه و شهیتانه ی که له دونیادا فریوی دان و هه لیخه له تاندن و بوی کوفر و نیلحاد شهیتان پیشه وایه تی کردن، له پوژی قیامه تدا خوی له وانه به ریده کات، هه رکات به یه که وه چونه دوزه خه وه خوی له شوینکه و توانی به ریده کات، ﴿وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ﴾ کاتی که کاره کان ته واو ده بی و، خوای گه وره له گه ل مه خلوقاتی خویدا حیساب ته واو ده کات و نه هلی به هه شت ده چنه به هه شته وه، نه هلی دوزه خ ده چنه دوزه خه وه، ﴿إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ

وَعَدَ الْحَقُّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ ﴿٦٤﴾ شەیتان دەلی: بێگومان خوا بە لێنی پێدان بە بە لێنی
 ھەق و راست وە منیش بە لێنم پێدان بە لام درۆم لە گەڵ کردن، شەیتان بۆی
 پوونکردنە وە کہ ھەر خۆی بوو سەرپێچی پیکردن و نە یەتیشیت پەیمانی خوای گەورە
 بە جێپێنن، بە ھۆی تاوان و پوو وەرگیرانیانە وە، لە راستیدا شەیتانیش بە سەر ئەم جوورە
 کەسانە و ھاوشیوەکانیاندا زال دەبێت، ئەگینا ھیچ دەسەلاتێکی بە سەر بەندە
 دڵسۆزەکانی خوای گەورەدا نییە، لە و بارە وە خوای گەورە لە ئایەتێکی تردا
 دەفەر موی: ﴿إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ [الإسراء: ٦٥] واتە: بێگومان بەندەکانی
 من دەسەلات بە سەریاندا نییە (و ناتوانی گومرایان بکەیت). شەیتانیش گوتویەتی
 [ص: ٨٣] واتە: ئەوانەیان نەبی کہ بەندە ی پاک و ھەلبژێردراوی تۆن. ئەوانە ی دڵسۆزی
 خوای گەورە بوون، ئەمەش باس دەکات بۆ ئەوێ خەفەتباریان بکات و، ئاخیان
 پێھە لکیشیت و، زیاتر خەمبارین و پەشیمانی ھەلکێشن، پاشان شەیتان بۆی
 پوونکردنە وە کہ زۆری لێنەکردوون و، ھیچ دەسەلاتێکی بە سەریانە وە نییە زۆریان
 لێبکات، بە لکو بە خوا خۆیان شوینی کەوتن، ﴿وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ﴾ وە من
 ھیچ زۆری و دەسەلاتیکە نە یوو بە سەرتاندا، ھیچ بە لگە و، زۆرو، ناچارە کی بە سەریاندا
 نەبوو، ﴿فَلَا تُلْمُوا نَفْسَكُمْ﴾ کە واتە لۆمە ی من مە کەن بە لکو لۆمە ی خۆتان
 بکەن، لە سەر ئەوێ پێمکردن لۆمە ی من مە کەن، چونکە من زۆرم لێنەکردن، بە لکو
 لۆمە ی خودی خۆتان بکەن، چونکە ملکہ چم بوون بە بی ھیچ زۆرو دەسەلاتیک، ﴿مَا أَنَا
 بِمُضْرِحِكُمْ﴾ بە راستی من ناتوانم بێم بە ھاواری ئێو وە، چونکە ناتوانم فریاتان بکەوم و،
 پزگارتان بکەم لەوێ کہ ئێوێ تێدان، ﴿وَمَا أَنْتُمْ بِمُضْرِحِي﴾ وە ئێوێش ناتوانن بێن بە
 ھاواری منە وە، چونکە ئێوێش ناتوانن پزگارم بکەن و، سەرم بخەن لەوێ کہ منی
 تێدام، ﴿إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ﴾

به‌راستی من بروام نه‌بوو به‌وه‌ی که پیشتر له‌دونیادا منتان کردبوو به‌هاوبه‌ش بۆ خوا، خۆی به‌ریکرد له‌هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی که به‌هۆی ئه‌وه‌وه له‌دونیادا ئه‌نجامیان دابوو، هه‌موو په‌یوه‌ندیه‌کانی نێوان خۆی و ئه‌وانی بچراند، ئانه‌مه‌یه‌ چاره‌نوسیان له‌ پۆژی قیامه‌تدا، چاره‌نوسی هه‌موو که‌سی‌کیشه که له‌ قورپان و سووننه‌ت پشت هه‌لکات و، ئه‌و صۆفیانه‌ش که شوینی شه‌یتان ده‌که‌ون چاره‌نوسیان هه‌مان چاره‌نوس ده‌بیئت، ﴿إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ به‌راستی سته‌مکاران سزایه‌کی سه‌ختیان بۆ ده‌بیئت. که‌چی خۆی گه‌وره له‌باره‌ی ته‌قواکارانه‌وه ده‌فه‌رموی: ﴿وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ﴾ [ابراهیم: ۲۳] واته: وه ئه‌وانه‌ی باوه‌ریان هه‌ناوه‌و کرده‌وه چاکه‌کانیان کردوه ده‌خرینه ناو به‌هه‌شتانی‌ک که پوباره‌کان دین و ده‌چن به‌ژی‌ریاندا به‌هه‌میشه‌یی تیایدا ده‌بن به‌ئیزنی په‌روه‌ردگاریان به‌خه‌ره‌اتنیان له‌و (به‌هه‌شته) دا به‌گوتنه‌ی سه‌لامه. ئا ئه‌مه‌یه ئاکام و ده‌ره‌نجامی هه‌ر که‌سی‌ک شوینی پێغه‌مبه‌ران بکه‌ویت، ﴿جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ ده‌خرینه نێو به‌هه‌شتانی‌که‌وه ترسیان نابیئت لیان به‌سه‌نرینه‌وه یان لیی دوربخرینه‌وه، به‌هه‌میشه‌یی هی خۆیان ده‌بیئت، ئا ئه‌مه‌یه ده‌ره‌نجامی بروابون به‌خواو، کتێبه‌کانی و، پێغه‌مبه‌رانی و، پۆژی دوا‌یی، به‌لام ئه‌مه‌ سه‌برو ئارامگرته‌ی ده‌ویت، له‌دونیادا هه‌ر له‌خۆوه به‌ده‌ست نایه‌ت، به‌لکو پێویستی به‌ئارام گرته‌ن و خوقایم کردنه، پێویستی به‌زانست و زانینه، هه‌ر له‌خۆوه به‌بی‌ماندووبن به‌ده‌ست نایه‌ت، به‌بی‌هیچ زانستی‌ک و، به‌بی‌ئارامگرته‌ن و خوجیگیر کردن، بۆیه خۆی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ (۲۳) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ (۲۴) [الرعد: ۲۳-۲۴] واته: فریشته‌کانیش ده‌چنه ژوره‌وه بۆ لایان له‌هه‌موو ده‌رگایه‌که‌وه (پێیان ده‌لێن)

سه لامتان لی بی چونکه نارامتان گرت (له دونیادا) جا چند سهر نه نجامیکی چاکتان بوو. که و ابو نه و شته یان به پیکه و ت و، ئاسانی ده ست نه که و ت، به لکو نارپه حه تیان چه شت و نارامیان گرت تا به ده ستیان هیتا. سهره نجامیش نه مه یه چاره نویسی نه وانه و هاوشیوه کانیا ن نه وانه ی سهرپیچی پیغه مبه رانیا ن کرد، سهرپیچی کتیبه کانی خوی گه وره یانکرد، به گویره ی عه قل و هه و او نارهنواتی خویان په فتاریانکردو، شهیتانه کان بوون به پیشه نگیان، شهیتانه کانی ئاده میزاد و جنۆکه بو نه م چاره نویسه به نازاره که له پوژی قیامه تدا رزگار بوونی بو نییه بردنی.

مهروده ها خوائ گه وره ده فهرموی: ﴿وَإِذْ زَيْنٌ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتْ الْفِتْنَانِ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرْوُونَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾^(۱).

(۱) _ نه مه هه لویستی که له هه لویسته کانی شهیتان له گه ل نه وهی ئاده مدا، که بریتی بوو له هه لویستی شهیتان له پوژی جهنگه به در دا، شهیتان به وینهی سه رکده یه که له سه رگه وره کانی عه رهدا بو بیباوه پان ده رکه وت و، پیی گوتن: ﴿وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ بیگومان من په ناده رو پاریزه ری ئیوهم، چونکه نه ریتی باوی عه ره بیش نه وه بوو که هانایان بو که سانی به هیزو سه رکده کان ده بردو، داوای یارمه تیان لیده کردن، بویه شهیتانیش له شیوهی پیاو ماقولیکدا خوی نیشان دان، ﴿وَإِذْ زَيْنٌ لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ شهیتان کرده وه کانی بو رازنده وه و پیی گوتن نه مړو هیچ که س به سه رتاند زال نابی بیگومان من په ناده رو پاریزه ری ئیوهم، پیی گوتن: مه ترسن، نه وه بوو تووشی کردن و، فریویدان و، هه لیخه له تاندن بو نه وهی بجهنگن، پیی گوتن: ﴿وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ﴾ نه مړو هیچ که س به سه رتاند زال نابی، نه مه لووتبه رزی و خه له تاندنه _ په نا به خوا _، پیی گوتن: ﴿وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ﴾ بیگومان من په ناده رو پاریزه ری ئیوهم، هیچ که س به ئیوه ناگات، ﴿فَلَمَّا تَرَأَتْ الْفِتْنَانِ﴾ ئینجا کاتی هه ر دوو تاقمه که پرو به پووی یه کتربوونه وه، ﴿نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ﴾ شهیتان پاشه و پاش به دواي خویدا گه پایه وه، کاتیکیش هه ردو به ره که تیکچرژان و، جهنگه که دهستی پیکرد، شهیتان رایکردو، به جیی هیشتن و ﴿وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ﴾ گوتی: به راستی من به ریم له ئیوه، کاتی تووشی کردن خوی لیبه ری کردن، هؤکاره که ی چ بوو؟ گوتی: ﴿إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرْوُونَ﴾ چونکه به راستی نه وهی من ده بیبنم ئیوه نایبینن، فریشته کانی له گه ل هاوه لان، له گه ل پیغه مبه ردا ﷺ به دیکرد، شهیتانیش هه رگیز له گه ل فریشته کاندایه کناگریت، بویه که فریشته کانی بینی رایکرد گوتی: ﴿إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ له خوا ده ترسیت. نه مه ته نها یه که هه لویستی شهیتان بوو به رامبه ر به دوستانی خوی له دنیا دا که بریتی بوو له جهنگی به در، هه لویستیشی له پوژی قیامه تدا به و جوړه یه که له نایه ته که ی سه ره وه دا زانیتان.

هروه ما پتفه مبری خوا له فرموده به کی (صحیح) دا ده فرموتی: ((إِنَّ قَدْ رَأَى حَبِیلَ یَزِیُّ الْمَلَائِكَةَ))^(۱) مرسل: أخرجه مالك في ((الموطأ)) (باب جامع الحج) من طريق براهیم بن أبي عتبة. واته: له پتفه مبری خواوه ﷺ ده گزیده وه فرمودی: ((شیتان له جهنگی به دردا جو پرده نیلی بینی سه پرده رشتی پیزی فرشته ده کات و ږنکیان ده خات بو چونه پتفه وه))، شیتانه کانش هر کات فرشته کانی خوابان به بیکرد که بو پشتگیری به نده کانی خوی دیانتیریت لیان هلدیت، چونکه خوی گوره به نده نیماندارد کانی خوی به فرشته کانی خوی پشتگیریده کات.

له م باره وه خوی گوره ده فرموتی: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾^(۲) [الأنفال: ۱۲] واته ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ﴾ (پتفه وه بیر) کاتیک که په روه ردگارت نیگای نارد ﴿إِلَى الْمَلَائِكَةِ﴾ بو فرشته کان ﴿أَنِّي مَعَكُمْ﴾ که بیگومان من (خوا) له که لتانم ﴿فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ دهی دلی که سانتیک قایم و دامه زراوکه ن که باوه ږیان هیتاوه.

(۱) ته فسیرو راځی نایه ته کی پتفه وه: ﴿إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ﴾ واته شیتان گوتی: چونکه به راستی نه وهی من ده بینم نپوه نایبین، شیتان چ بینی؟ شیتان له جهنگی به دردا نه وهی بینی که جو پرده نیل سه پرده رشتی پیزه کانی فرشته ده کات و ږنکیان ده خات بو چونه پتفه وه.

(۲) به لی، نه مه له جهنگی به دردا بوو، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ﴾ کاتیک که په روه ردگارت نیگای نارد بو فرشته کان که بیگومان من (خوا) له که لتانم، له که ن دابونه کی خوی گوره له که لدا بوونی سه رخستن و پشتگیری، ﴿فَثَبَّثُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ دلی که سانتیک قایم و دامه زراوکه ن که باوه ږیان هیتاوه، فرشته کان داده به زن بو قایم کړن و دامه زړاندنی دلی نیمانداران و پشتگیری

کربنيان، نهك خويان بجهنگن، بهلام پشتگيري و يارمه تي موسلمانان ددهدن بؤ
 نه وه ي به سهر دوزمنه کانياندا سهرکه ون، ده شگوتري: له جهنگي به در دا له پال
 هار دلاندا جهنگاون، بهلام به زفري دا دبه زن بؤ به هيژکردن و دلنيابي و نارام
 به خشين به موسلمانان و دورخستنه وه ي شهيتان ليتان، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ
 أَنِّي مَعَكُمْ﴾ نه و فريشته نه ي دابه زينه به در من (خوا) له گه لتانم، پاشان له هه مان نايه تدا
 خوي گه ورده ده فهرموي: ﴿سَأَلْتَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّغْبَ﴾ خوي گه ورده قايمي و
 جيگير بووني خسته دلي نيماندارانه وه نه گه رچي به ژمارهش كه م بوون، بهلام ترس و
 بيميني گه ورده ي خسته دلي كافران وه نه گه رچي به ژمارهش دوو نه وه ندي موسلمانان
 بوون، بهلام هيژه كه يان هيچ سووديني پينه گه يانندن، خوي گه ورده ترسيكي گه ورده ي
 خسته دليانه وه، له هه مان كاتيشدا هيژو نازايه تي و قايمي و جيگير بووني خسته دلي
 باوه ردارانه وه.

ههروه ها خوی گه وره دهه رمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا﴾^(١) [الأحزاب: ٩].

(١) - نه مه له جهنگی نه حزب دابوو که به جهنگی خندهق ناو ده بریت، جهنگه که به خندهق ناوبرا، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ به دهوری شاری مه دینهی پیروذا چالیکي قول و دریزی مه لکه ند، بۆ نه وهی پیکری له کافران بکات و، نه توانن بیتنه نپو شاره که وه، جهنگه که به نه حزبیش ناو ده بریت، چونکه هه ره هه مر هاوه لپه رستان کوبونه وه، به رامبه ر به پیغه مبهری خوا ﷺ کومه لیان به ست و، ده یانویست پیغه مبهری خوا ﷺ هاوه لانی له ناو به رن، به هوی نه و کومه له زوری سه ربازه زورانه وه، ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾ نهی نه و که سانهی که باوه پتان هیناوه بیر له چاکه و به هرهی خوا بکه نه وه به سه رتانه وه، که سه رکه وتنی پتیه خشین، ﴿إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ﴾ کاتی له شکرکی زورتان بۆ هات له جهنگی خندهقدا، له شکرکی زوری بیتاوه پان، نه ک قورپهیش به ته نها، به لکو هوزگه لیکی زوری تری عه ره بیشیان له گه لدا بوو، بۆیه به نه حزب ناو بران، ﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا﴾ نینجا نیتیه بایه کی به هیزمان بۆ ناردن، کاتی نابلقه ی سه ر موسلمانان دریزه ی کیشا خوی گه وره له شه ویک له شه وه کاندایه کی به هیزی بۆ ناردن، خپوه ته کانی مه لکه ندن، به رد بارانی کردن، ترسیکی زوری خسته دلپانه وه، بۆیه مه له اتن، هه روه ها فریشته کانیش له گه ل با به هیزه که دا دابه زین بۆیه ترسان و خیرا مه له اتن، له و باره وه خوی گه وره دهه رموی: ﴿وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا﴾ [الأحزاب: ٢٥] واته: وه خوا کافره کانی (قورپهیش له شکریان هینابوو بۆ سه ر مه دینه) که پانده وه به پق و مه راقه وه (بۆ وه لاتسی خویان) هیچ خپرو ناواتیکیان (له ناو بردنی نیمانداران) ده ست نه که وت خوا نیمان دارانی له جهنگ پاراست (به هوی بای توندو فریشته وه کافرانی پرژو بلاوکرد) وه خوا

همیشه به هیزی به دهسه لاته. هرده ها خوی گه ورده دهه رموی: ﴿وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا﴾ (۲۶) وَأَوْزَنَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَّوُّهَا (۲۷) ﴿[الأحزاب: ۲۶-۲۷] واته:

خوا (به نی قوره یزه) که پشتگیری نه وان (قوره یش و غه طمان) یان کرد هینانی به خواره وه، چونکه جوله که کانی به نی قوره یزه له گه ل پیغه مبری خوادا ﷺ ناپاکیان کرد، په یمانه که یان هه لوه شانده وه، چونکه پیشتر په یمانیان به پیغه مبری خوا ﷺ دابرو که نه گه ر مه دینه ی پیروز تووشی په لامار هات نه وان له گه ل موسلماناندا ده جه ننگن، به لام کاتی نه حزابه کان هاتن په یمانه که یان هه لوه شانده وه، چونه ریزی نه وانه وه، پاش شکست خواردنی بیباوه پان پیغه مبری خوا ﷺ غه زایکردن، غه زای به نو قوره یزه ی کرد، ثابلقه ی دان تا له قه لاکیان هاتنه خواره وه، هاوه لی به ریژ سه عدی کوپی مه عاز ﷺ حوکمی به سهردادان، چونکه خویمان به حوکمی سه عد رازیبون، نه و حوکمی به سهردادان که جه نگاهوره کانیان بکوژدین و، ژن و مندال و سهره وت و سامانیشیان بکری به ده سکه وت، به هوی نه وه که په یمانه که یان هه لوه شانده وه، له قه لاکیان وه ترسی خسته ناو دلپانه وه کومه لیکیان ده کوژن وه کومه لیکی تریان به دیل ده گرن (دوای تیاچوونی نه وان خوا) زهوی و خانو و سامانی نه وانی دا به نیوه هرده ها زهوی به کیش که پیتان پیا نه نابوو، نه و زهویه ش خه بهر بود که هی جوله که کان بود که دواتر خوی گه ورده به موسلمانانی به خشی. دهره نجام نه وه به که هموو نه وشته به هوی هه برو نارامگری و جیگیر بوونی موسلمانانه وه بود، پوخته ی شته که ش نه وه به که موسلمانان فریشته یان له گه لدا ده بیت به لام کافران و هاوه لپه رستان شهیتانیان له گه لدا به.

ههروه ها هه سه بارهت بهم بابه ته خوی گه وره دهفه رموی: ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾^(١) [التوبة: ٤٠].

(١) _ ههروه ها له هه لویستیکی سیّ یه مدا که بریتی بوو له باروحالی پیغه مبهری خوا ﷺ کاتی ویستی کوچ بکات و، به هاوه له کانی بگات، هاوه لپه رستان ویستیان پیگری لیبکه ن، له نیوان خویاندا راویژیان کردو کو بونه وه، له م باره وه خوی گه وره دهفه رموی: ﴿وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾ [الأنفال: ٣]. واته: وه (بیربکه ره وه) کاتیک ئه وانه ی بیباوه پ بوون پیلانیان له دژت ده گپرا تا به ندو کو ت بکه ن، یان بتکوژن یان (له مه ککه) دهرت بکه ن وه ئه وانه (به رده وام) فروفیل ده کهن وه خوایش له به رامبه ر ئه واند پیلان ده گپریت وه خوا چاکترینی پیلان گپرانه (به رامبه ر پیلان گپران). خوی گه وره پیغه مبه ره که ی خوی ﷺ له نیویانه وه دهره ینا له کاتیکدا هیچ ههستیکیان پینه کرد، خوی و ئه بوبه کری هاوه لی ﷺ چونه نیو ئه شکه وتی سه وره وه له باشوری مه ککه و، خویان تیدا شارده وه، هاوه لپه رستانیش به هه موو هوکاریک به دویاندا گه پان، خه لات و به خششیان دانا بو هه رکه س بیانیه یتته وه، به دویاندا گه پان تا چونه سه ر ئه شکه وته که و نه یانبینین، خوی گه وره چاوی بیباوه پانی له وان دورخسته وه، ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا﴾ ئه و کاته به هاوه له که ی ده ووت خه م مه خو بیگومان خوا له گه لمانه ئینجا خوا نارامی و ئاسایشی بو نارد ه خواره وه وه یارمه تی دا به سه ربازانیک که نه تانددین، فریشته کان دابه زینه خواره وه بو پشتگیری کردنی پیغه مبه ری خوا ﷺ و هاوه له به پیزه که ی ﷺ، ئیتر له ئه شکه وته که هاتنه ده ری و، چوون بو مه دینه ی پیروز

به سه لامه تی خوای گه وره، هیچ که سیک ریگری لیئه کردن تا به مه دینه ی پیروژ
 گه یشتن، ئا ئه مه یه ئاکام و ئه نجامی سه برو ئارام گری و جیگیر بوون له پیناوی
 خوادا. ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ﴾ به ئه بوبه کری هاوه لی فره موو، ئه مه شایه تیدانی
 هاوه لئیتی بۆ ئه بوبه کر، خوای گه وره شایتی هاوه لئیتی بۆ ئه بوبه کر ﷺ داوه، بویه
 نه گه ر گوترا ئه و هاوه له کییه؟ که خوای گه وره شایتی هاوه لئیتی بۆ داوه؟
 نه بوبه کره ﷺ، ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ چونکه ئیمامی ئه بوبه کر ﷺ به ترسه وه
 به پیغه مبه ری خوای ﷺ فره موو: ئه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ نه گه ری ه کیکیان
 ته ماشای به ریپی خوی بکات ده مانبینیت، پیغه مبه ری خواش ﷺ ئه بوبه کری ﷺ
 دلتیا کرده وه، فره موو: چۆن گومان به دووان ده به ی خوای گه وره سییه میان بیت،
 ئیتر خوای گه وره ئه وه ی دابه زاند داییه زاندو، بیباوه رانی به سه رشوپی گه پانده وه وه،
 پیغه مبه ری خواو هاوه له که ی له وان پاراست، ته ماشاکه ن دوو که س هر هه موو خه لکی
 مه که که چوونه ده ره وه بۆ گرتنیان که چی بیتوانا بوون له گرتنیاندا، دووان بوون و
 که سی تریان له گه ل نه بوو.

ديسان له نابه تيكي ديکه دا ده فهرموي: ﴿إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزِلِينَ﴾ (١٢٤) بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿١٢٥﴾^(١) [آل عمران: ١٢٤-١٢٥]

واته: (بیریان بخهړه وه) نه و کاته ی د هت گووت به بږوا داره کان نایا به ستان نییه په روه ردگارتان کومه کتان بکات به سی هه زار له فریشته دابه زینراوه کانه لای نه گمر نارام بگرن وه له خوا بترسن په لامارتان بدهن له م کاتانه دا په روه ردگارتان کومه کتان بکات به پینچ هه زار له فریشته نیشانه داره کان.

(١) _ گوتراوه نه مه له جهنگی به دردا بووه، وه گوتراوه له جهنگی نوحودا بووه که خوی گه وړه به هیزو سه رکه وتن یارمه تی موسلمانانیودا، ﴿وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ هَذَا﴾ په لامارتان بدهن له م کاتانه دا، ﴿يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ﴾ په روه ردگارتان کومه کتان بکات به پینچ هه زار له فریشته نیشانه داره کان، گوتراوه نیشانه کرابون به نیشانه گه لیک که له هی مروف ناچیت، یان نه سپه کانیان نیشانه کرابون، گوتراوه فریشته کان میزر گه لیک سپیان به سه ره وه بوو، گوتراوه تووکی نه سپه کانیان له تووکی نه سپی ناسراو نه ده چوو. نه مه کومه کی خوی گه وړه بوو که بۆ دۆستان و نه ولیای خوی ناردی، چونکه کتیبه که باسی دۆستانی په حمان و دۆستانی شهیتان ده کات، نه مه بوو کومه کی خوی گه وړه بۆ دۆستانی په حمان، به فریشته و به سه رکه وتن یارمه تیدان و، نیمانداران له بارودوخه قورسه کان پزگار ده کات و، پینگای ده رچوونیان بۆ ده کاته وه. نه وهش هه لویستی شهیتان بوو له گه ل دۆسته کانیدا که ته نها سه ر شوپی و نابوو چون و دپړاوی بوو.

هروهك چون بهوداران فرشته كانيان بؤ ديت و يارمه تي بان ددهن به نيزلى خوا مزوجل به پنجه وانه وه دؤستانى شەيتان پوهى نادياريان بؤ ديت، قسه يان له گەل ده كەن و، خۇيان به چه نده ها شيوه نيشانده دهن^(١)، له كاتيكدا نه و شتانه ته نها جنۆكه و شەيتانه كانن^(٢)، كه چى واتيده گەن فرشته ن^(٣) وه كو نه و پوهه ناديارانه ي ك له گەل نه و كه سانه دا قسه ده كەن كه نه ستيره و بته كان ده په رستن^(٤).

(١) دؤستانى شەيتان پوهيان بؤ ديت قسه يان له گەل ده كەن، نه و پوهانه ته نها شەيتانن و هيچى تر قسه يان له گەل ده كەن و ده لين: نيمه فرشته ين، (پوح) واته: ماراوه و ناديار، چونكه شەيتانه كان خۇيان به چه ندين شيوه ده گۆپن به جورىك نه ناسرينه وه، خۇيان ده چوئينن به مروف به جانه وه به هر شتىك و خۇيان پيشان ددهن.

(٢) له حەقيقه تياندا جنۆكه ن و شەيتانن بؤ فريودان و هەلخە له تاندنى نه وهى ئاده م.

(٣) به و شتانه دلخوش دهن واتيده گەن فرشته ن و بؤ نه وانيش دابه زيون به ماروشيوه ي نه و فرشته نانه ي كه بؤ پيغه مبه ران داده به زين، بؤيه ده لين: گوايه پيويستيان به پيغه مبه ران نيه، چونكه فرشته يان بؤ داده به زيت وه كو چون بؤ پيغه مبه ران داده به زيت، يا خود واتيده گەن بارو حالى نه وان له پيغه مبه ران چاكره .

(٤) به لى، پيشتر نه وه مان باسكراو كه بته رستان و گۆپه رستان دهنگ ده بيستن يان وينه و شيوه ده بينن، وينه و شيوه ي نه و مردوانه ي كه ليتيان ده پارينه وه، قسه يان له گەل ده كەن و، پيويستيه كانيان بؤ جيبه جى ده كەن، نيتير واتيده گەن فرشته ن له كاتيكدا به حەقيقه ت شەيتانن و له گۆپه كانه وه قسه يان له گەل ده كەن، له بته كانه وه قسه يان له گەل ده كەن بؤ نه وهى هەليان خە له تينن.

يه كه مين كه سيش له وانه كه دهركه وت _ له سه رده مي نيسلامدا _ نه لموختاري كورې
 نه بي عوبيدي الثقي بوو^(١) پيغه مبهري خوا ﷺ هه والي به دهركه وتنيسداوه
 له فهرموده يه كي (صحيح) دا كه نيمامي موسليم له (صحيح) هكهيدا ده يگيرپته وه، عن
 النبي ﷺ انه قال: ((سَيَكُونُ فِي ثَقِيفٍ كَذَابٌ وَمُبِيرٌ))، صحيح: أخرجه مسلم (٢٥٤٥)، من
 حديث أسماء رضي الله عنها. واته: ((له هوزي (ثقيف) دا دروزنيك و خوينرپژته كهيدا ده بن)).

نه وه بوو دروزنه كه نه لموختاري كورې نه بي عوبيدي الثقي بوو، خوينرپژته كه ش
 حه جاجي كورې يوسف بوو^(٢).

(١) _ نه لموختاري كورې نه بي عوبيدي الثقي له هوزي ثقيف بوو له تائف،
 سه رته تا به چاكي تي و راستيتيه وه دهركه وت و، له گهل زووبير دا بوو، پاشان له پري
 راسته كه لايداو له گهل شيعه كاندا چوو، له كو تاشدا بانگه شه ي پيغه مبهرايه تي كردو،
 گوايه سرووشي بو ديت، نه وه نه لموختار بوو شه يتانه كان هه موو شتيكيان پيكرد وه كو
 چون به هاوشيوه كاني نه ویش كرديان، تا نه و ئاسته ي بانگه شه ي پيغه مبهرايه تي كرد،
 شه يتانه كان قسه يان له گهل ده كرد كه چي واتيده گه يشت نه وانه فرشته ن، بانگه شه ي
 پيغه مبهرايه تي كرد له كاتيكد ا هيچ پيغه مبهريكي تر پاش پيغه مبهري خوا ﷺ
 نايه ت، پيغه مبهري خوا ﷺ هه والي به دهركه وتني داوه و، فهرموديه تي: ((سَيَكُونُ فِي
 ثَقِيفٍ كَذَابٌ وَمُبِيرٌ)) واته: ((له هوزي (ثقيف) دا دروزنيك و خوينرپژته كهيدا ده بن))،
 دروزنه كه نه لموختاري كورې نه بي عوبيدي الثقي بوو، خوينرپژته كه ش حه جاجي
 كورې يوسف الثقي بوو.

(٢) _ حه جاجي كورې يوسف نه مير بوو له كاتي خيلافه تي به ني ئومه ييه دا،
 پياويكي بكورتي چاو نه ترسي به هيز بوو، له راستيدا نه م حه جاجه سزايه ك بوو بو سهر
 بكوراني نيمامي عوسمان رضي الله عنه، شويتيان كه وت تا هه ر هه مووياني له ناوبرد، نه م پياوه
 سوودي هه بووه زيانيشي هه بووه، نيمانداريكي سته مكار بوو، وه كو نه بوو عوبيد نه بوو.

به نین و عومریان گوت: موختار بانگه شعی نه وه ده کدات گوايه سرووشی بۆ داده به زیت، نه ویش فه ره ووی: پاست ده لی، چونکه خوی گه وره ده ره ووی: ﴿هُنَّ أَنْتُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲۱) نَزَّلَ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿۲۲۲﴾ ﴿الشَّعْرَاءُ: ۲۲۱-۲۲۲﴾ واته: هه والتان بده می شه یثانه کان داده به زنه سهر کی؟ داده به زنه سهر هه موو (که سیکی) زور دروژنی زور تاوانبار.

(۱) _ موختار بانگه شعی نه وهی ده کرد گوايه سرووشی بۆ داده به زیت، نه هه واله یان به نین و عومر و نینوعه باس پاگه یاند، نه وانیش فه رموویان: پاست ده لیت شه یثانه کانی به سهر دا داده به زیت، چونکه خوی گه وره هه والی نه وهی پیداوین ﴿هُنَّ أَنْتُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ﴾ نَزَّلَ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿هه والتان بده می شه یثانه کان داده به زنه سهر کی؟ داده به زنه سهر هه موو که سیکی زور دروژنی زور تاوانبار. نه و کاهین و غه یبزانه ن که شه یثانه کان یان به سهر دا داده به زیت، نه و شه یثانه هه واله کان دهرن و بۆ کاهینه کانی ده به ن و نه وانیش دروی تیکه ل ده کهن، موختار پاستی ده گوت، به لام شه یثانه کانی به سهر دا داده به زی، نه ک فریشته کانی خوی گه وره.

کاتی به ئیبن وعه باسیشیان گووت: به راستی موختار بانگه شهی نه وه دهکان
 گوايه سرووشی بو داده به زیت، فره مووی: خوای گه وره ده فره رمویت:
 ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ﴾^(١) [الأنعام: ١٢١] واته: وه بیگومان
 شهیتانه کان به نهیئی شت به دوستانیان ده لئین بو نه وهی موجداده له و ده مه ده میتان
 له گه ل بکن.

(١) _ دوو جور سرووش (الوحي) هه یه، سرووشیک له لایه نی خوای گه وره وه یه،
 سرووشیکی درۆزنانه ش له لایه ن شهیتانه وه یه، پیغه مبه ران _ علیهم الصلاة والسلام _
 له لایه نی خوای گه وره وه سرووشیان بو دیت، به لام کاهین و خو به غه ییزان و درۆزنان
 له لایه نی شهیتانه وه سرووشیان بو دیت، نه ی وشه ی سرووش مانای چیه؟ وشه ی
 سرووش (الوحي): واته به نهیئی هه والی شتانیک به که سیک پاگه یه نریت، که وا بوو
 شهیتانه کان به درۆ شتیان پیده لئین و، واش ده زانن پینوینی کراون خوای گه وره
 ده فره رموی: ﴿إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ [الأعراف:
 ٣٠] واته: به راستی نه وانه شهیتانه کانیان کرد به دوست و پشتیوانی خوایان له
 جیاتی خوا وه واگومان ده به ن که پی نموونی کراون، نه مه یه هوکاره که شهیتان
 ده که ن به دوستی خوایان و، واش ده زانن پینوینی کراون _ په نا به خوا _ نا نه مه بوو
 که بو موختار دروست بوو، وه بو هه موو درۆزن و کاهین و خو به غه ی زانیکیش
 دروست ده بیت.

له و پووحه شه يتانيانه ش: نه و پووحه يه كه دانه ري كتيبى ((الفتوحات))
بانگه شه يه كى وا ده كات گوايه نه و كتيبى پى راگه ياندوه و پى گوتوه^(١)، له ويدا
جوره ها خه لوهت و تاكبونه وه به خواردن و بارو حالگه ليكى تاييهت باس ده كات^(٢)،

(١) _ دانه ري كتيبى ((الفتوحات)) ئيبين وعه ره بيه، هه روه ها كتيبى ديكه شى
مه يه به ناوى (فصوص الحکم) كه ژيرن له ئيلحادو گومرايى، له كاتيكا بانگه شه ي
نوه ده كات گوايه كتيبى كه ي پيگوتراوه، ئيبين وعه ره بى پاستى گوتوه كتيبى كه ي
پي راگه ينراوه، به لام كى پى راگه ياندوه وه؟ بيگومان شه يتان پى راگه ياندوه، به
واتايه كى تر ئيبين وعه ره بى بانگه شه يه كى وا ده كات گوايه كه سيك هاتوه و كتيبى كه ي
داوه تى، گوتشيه تى: گوايه نيردراو و په يامبه ره (انه رسول)، كه چى نه وه ي كتيبى كه ي
داوه تى ته نها شه يتان بوه و هيچى تر.

(٢) _ له گومرايى صوفيه كان تاكبونه وه يانه له خه لكى به گوشه گيرانيك كه چه ندين
پوژ ناخون و ناخونه وه، گوايه بو نه وه ي نه فسيان پاكبيته وه تا نه و ئاسته ي
هه نديكيان شتى به و جورانه ده كه ن بو نه وه ي نه فسى خوى ناماده بكات بو
وه رگرتنى په يام، بويه خويان تاكده كه نه وه و خه لوهت ده كيشن، گوايه ده يه وييت
فريشته كانى به سه ردا دابه زيت، نه فس و پووحى پاكبيته وه، به لام ته نها خه له تاندين و
فريودانى شه يتانه و هيچى تر، له خه لك تاك ده بيتته وه، له خواردن و خواردنه وه واز
دينيت، بو نه وه ي نه فس و پووحى بو شه يتان پاكبيته وه، ئيتر له و كاته دا شه يتانى
به سه ردا داده به زيت. به لام مروفي ئيماندار خوى گوشه گير ناكات و، له خه لكى تاك
نابيته وه، به لكو ده چيت له گه ل موسلماناندا نويز ده كات، له گه لياندا داده نيشيت، له
كوپه كانى زيكره يادى خواى گه وره و ده رسه كاندا ناماده ده بيت. به لام نه وان خويان

گۆشه گير دهكەن بۆ ئەوێ گومراييان بۆ دروست بێت، تەنانەت كەسانى كيشيان ك
گۆشه گير دەبێت چەندەها بىروبۆچونى كوفرى و بىروبۆچونى لاريان بۆ دروست دەبێت،
و كۆ ئەوێ لە هەندى لاوانەوێ يان دەبينى، كەوا بوو تاكبونەوێ لە جەماوێرى
موسلمانان و، خۆ دورخستەوێ لە مرگەوتان، خۆبېشەش كردن لە زىكرو يادى خواى
گەرە ئەم گومراييانە بۆ مرۆف دروست دەكات، يا شەيتانەكانى جتۆكە دىن و گومراى
دەكەن، يان شەيتانەكانى مرۆف چەندەها بىروبۆچونى لارى بۆ دىنن و، بەگوينا
دەچرپيت و، پى دەلێن: موسلمانان كافرن، پىويستيان بە جيهادەو چەندەها يتر،
هۆكارى ھەر ھەموو ئەمانەش بۆ گۆشەگىرى و، تاكبونەوێ لە موسلمانان و،
خۆدورخستەوێ لە مالەكانى خوا، لە زىكرى خواى گەرە دەگەرپتەوێ.

نه وهش به كيکه له وهکارانهی که په یوه نډی و په یوه ست بوون به جنوکه و شه یثانه کان بۆ که سه که ده کاته وه^(١) ئیتر وا ده زانن شته که له که پامه تی نه ولیاو دلستانی خوی گه وره یه، له کاتی کدا نه و شته ته نها له بارو حاله شه یثانه کانه و هیچی تر^(٢).

له وانه ش ژماره یه کیان ده ناسم^(٣) که که سی وایان تیدا بوو بۆ جیگایکی دور به هه وادا هه لده گیراو ده هاته وه^(٤)،

(١) _ نه گه ر خوی گوشه گیر بکات و، بۆ ماوه یه که له خواردن و خواردنه وه رازی بیت، شه یثانی بۆ دیت و، پئی ده لیت: گوايه فریشته یه که له فریشته کان.

(٢) _ واتیده گه ن نه و شته سه رسو پمینه نه ی که بۆیان به دیدیت پیزو که پامه ته و نه وان بوونه به نه ولیاو دوستی خوی گه وره، به لام له واقعیدا نه و شتانه که پامه ت نییه، به لکو ته نها کرده وه گه لیکی ناسایی له سروشت به ده ری شه یثانه و هیچی تر، به وهش له سه ر دهستی شه یثان سووک ده بن و، گومرپان ده کات.

(٣) _ شه یخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بئ _ له وانه که سانیکیان ده ناسیت که په یوه نډیان به م گوشه گیری و تاکبونه وانه وه هه یه له کاتی خویدا.

(٤) _ که سانیکیان نه گه ر له شه یثانه کان خوی نزیک بکاته وه و ملکه چیان بیت ئیتر خزمه تی ده که ن، به هه وادا ده یفرینن، خه لکیش واتیده گه ن که خودی خوی به هه وادا ده فریت و، ده لئین: پیزو که پامه تی خوی گه وره یه، به هه وادا ده فریت، به سه ر ئاودا پیده کات، به سه ر ده ریادا پیده کات و، ناخنکی، ده چیته نیو ئاگرو نه سکه وه ناسوتیت، له راستیدا نه مانه ته نها کرده وانیکی شه یثانین و هیچی تر، شه یثانه کان خزمه تی ده که ن چونکه نه و گوپرایه لیان بووه، له م باره وه خوی گه وره ده فره موی:

﴿وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ

رَبُّنَا اسْتَمْتَعَ بِنُفْسِنَا بِنُفْسٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِذْ
 شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾ [الأنعام: ١٢٨] واته: وه پوژئيك (خوا) تيكرا كزيان
 ده كاته وه (ده فهرموي) ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ﴾ نهى ده سته و كومه لى جنوكه وه بينگومان
 نيتوه زود كهستان له ناده ميه كان گومرا كرد وه دوسته كانيان له ناده مى ده لين نهى
 په روه ردگارمان هه نديكمان سوودو كه لكمان له هه نديكمان وه رگرت وه به و كات و
 موله ته گه يشتين كه بوت ديارى كرد بوين خوا فهرموي ناگر شوينتانه به هه ميشه يى و
 بيبرانه وه ده ميننه وه تيايدا جگه له و كاته ي كه خوا بيه وي به پاستى په روه ردگار
 كار دروستى زانايه. نهى جنوكه و ناده مى چون سوودو كه لك له به كتر وه رده گرن ؟
 ناده مى ملكه چ و گوياپه لى جنوكه بوو، نه مه سوودو كه لك وه رگرتنى جنوكه به له
 ناده مى، ناده ميش سوودو كه لك له جنوكه وه رده گريت به وهى خزمه تى ده كات و، به
 هه وادا ده يفرينيت و چه ندين كرده وهى نااساى تر.

کەسی واشیان تێدابوو پارە و مالتیکی دزراوی بۆ دەهیترا کە شەیتانەکان دەیاندری و
بۆیان دەهیتنا^(۱)،

(۱) _ شەیتانی وا هەیه شتە وون بوو کە بۆ خاوەنەکە ی دینیتەوه، ئەگەر
کە سێک شتیکی وون بوو، دەچیتە لای درۆزان و فالچیان پێی دەلێت: شتە کە م
رونبوو، نیتەر بەهۆی شەیتانەکانەوه شتەکە ی بۆ دینیتەوه، مرقۆی ساویلکەش
دەلێت: ئەوه کە پامەتی ئەولیا یە. کەچی تەنها شەیتانەکان ئەو شتەیان بۆ
هیناوتەوه، چونکە شەیتانەکان شتانیک ئەنجام دەدەن کە مرقۆ لە توانیدا نییە
ئەنجامی بدات، وە شتانیکیش دەزانیت کە مرقۆ ناتوانیت بیزانیت، بۆیە شتە
رونبوو کە دینیتەوه، یان پێی پادەگە یە نیت لەفلانە شویندا یە. یان لەمال و سامانی
خەلکی دەدزیت و بۆ دۆستانی خۆی دەبیات، ئەویش دەلێت: ئەمە پێزو کە پامەتی
خوای گەورە یە، بەلام ئەمە تەنها لە لایەن شەیتانەوه یە و لە لایەن خواوە نییە. چونکە
پێشتر بۆتان پوونکرایەوه کە کردەوه ی ناناسایی لە سروشت بەدەر ئەگەر لەگەڵ
گوێزپایەلی و خواپەرستیدا بوو ئەوه پێزو کە راماتی خوای گەورە یە، ئەگەر ئەو
کردەوه ناناسایی لە سروشت بەدەرانیە لەگەڵ کوفرو گومراییدا بوو ئەوه شەیتانییە،
کە پامەتی خوای گەورە نییە، بۆیە با ئەمە و ئەوه تیکەل بە یە کتر نەکرین.

که سی و اشیا تیدا بوو شوینی شته دزراوه کانی به خاوه نه که ی نیشاندده دا به رامبه رب
هه ندیک پاره که له و خه لکانه وه دهستی ده که وت یان به رامبه رب به خه لات و به خششیک
که ده یاندایه نه گهر شوینی شته دزراوه کانی پیشاندانایه^(۱)، وه شتی تری بهر
هاوشیوانه.

وه له بهر نه وه ی بارو حالای نه و جوړه که سانه شه ی تانین بویه پیچه وانه ی پرېه وی
پیغه مبه ران _ صلوات الله وسلامه علیهم _ بوونه وه^(۲)،

(۱) _ نه گهر شتیکیان بدزیت دچنه لای نه و کاهین و خویه غه یبزان و دروژنان
یان دچنه لای نه و صوفیه گومرایانه و نه ویش شوینی مال و سامانه دزراوه که و، نه و
که سه ی دزیویه تی پیان راده که یه نیټ، نیتر نه و که سه واده زانیټ نه مه که رامه ته،
به لام له راستیدا ته نها له لایه ن شه ی تانه کانه وه یه. به واتایه کی تر کرئی ده دهنی و،
نه ویش شته دزراوه کانیان بو دینیتته وه، یان شوینه که یان پی پیشان ده دات، پیان
ده لیت: وشتره که ت، شته دزراوه که ت، مه پره که ت له فلان شویندا ده له وه پریت،
که سه که ش که ده چیتته نه و شوینه شته که ی خوی ده دوزیتته وه، نه مه ش ته نها کاری
شه ی تانه و هیچی تر.

(۲) _ له بهر نه وه ی بارو حالایان شه ی تانی بوو بویه پیچه وانه و دژ به پرېه وی
پیغه مبه ران بوون _ صلوات الله وسلامه علیهم _ چونکه جیاوازیه کی زور له نیوان نه و
که سه دا به دیده کریت که فریشته ی به سه ردا داده به زیت و، له نیوان نه و که سه دا که
شه ی تانه کانی به سه ردا داده به زیت، جیاوازی هیه له نیوان نه وه و نه وه دا.

به نمونه له گوڤتاره كانى خاوهنى كتيبي ((الفتوحات المكية)) و ((الفصوص)) و كتيبي ديكهى به و هاوشيوانه ستايش و پيا هه لدانى كافرانى وه كو قه ومى نوح و، هود، فبرعون و، غه يري ئه وانيش هه يه^(١)، له هه مان كاتدا له پريزي پيغه مبه رانى وه كو نوح و، ئيبراهيم و، موساو، هاپوون و، غه يري و ئه وانيش كه م ده كاته وه^(٢)،

(١) _ چونكه له كتيبه كانياندا پيا هه لدانى كافران به دى ده كريت، گوايه پاله وان، دليرو نازان، گوايه خاوهنى جيگه و پايه ي خويانن، بويه ده بينى به قه ومى نوح و، قه ومى هود، قه ومى صالحدا هه لده دن، گوايه برايانش، چونكه وه كو خويان كافرن ستايشيان ده كهن، به داخه وه له نيو نوسه رانى خو ماندا كه سانك هه ن به نيبوعه ره بيدا هه لده داو، ده ليت: ئه مانه پووشن فكر بوون به لام ئيوه ئيره بيان بده بن و ئيوه وان... ئيوه وان هتد، سه رزه نشتى ئه وه ده سه لاتدارانه ده كهن كه كوشتنيان و، ده ليت: ئه وان پووشن فكرانيان له ناو برد، به داخه وه ئه م شته له نيوان هه نديك له نوسه رانماندا به ديده كريت.

(٢) _ شتيكي زور ناساييه كه ئه وه كه سانه ي ستايشى كافران ده كهن و پيياندا هه لده دن، به دلنيايي له پريزي قه درى پيغه مبه ران و شويكه وتوانيان كه م ده كهنه وه، به نه زانين و بيتاگايي وه سفيان ده كهن و، به هه موو جوړه وه سفيكي ناشيرين ناويان ده بن.

زەمى شىخانى ستایشکراو به لای موسلمانانوه دهکات، وهکو جونهدی کوپی
 موحه مەدو، سههلی کوپی عەبدولای تهستوری و هاوشیوهکانیان^(١)، وه ستایش و
 پیاوهلدانی کهسانی زەمکراو به لای موسلمانانوه دهکات، وهکو ههلاج و کهسانی تری
 به و هاوشیوانه^(٢)، ئەمانهش له میانەى تهجلیات و بوو پوونبوونهوه خهیاڵوییه
 شهیتانیهکانیدا باسیان دهکات.

(١) _ ئەمەش واقعەو پویداوه، چونکه ئەو کهسەى به کافراندە هەل بدات و پێیان
 سهرسام بێت، بێگومان له پێزو قەدری موسلمانان کهم دهکاتهوه، به تایبەت زانایان،
 چونکه زانایان میراتگهري پێغه مبه رانن، ته ماشاده کهى ئەوان پێغه مبه ران و
 میراتگه رانیان زەم دهکەن، پێگرييان لێدهکەن و، به گومرا ناویان ده بهن، قسهيان
 پێدهلێن و، جێبویان پێدهدهن و، له پێزیان کهم دهکەنهوه، هه موو شتیکیان
 پێدهلێن، ئەمەش شتیکه وهیه ئیستا. صوفیه پێشینه زاهیدهکان له م دهروازانهیان
 نه دا، به لکو ته نها خواپه رست و، زاهیدو، ته قواکار بوون، ناسراون و زانان، له گه ل
 ئەوه شدا زه میان دهکەن.

(٢) _ وه ستایش و پیاوهلدانی زانایانی گومرا بوو دهکەن و، دهلێن: ئەمانه پۆشن
 فکرن، ئەمانه خاوهن زانیاری و تیگه یشتن و تیپروانیین، ئەمانه ... ئیوه دۆژمنایه تیان
 دهکەن و، بیروبۆچونه راسته کان و پۆشنه کان له ناو ده بهن، ئیتیر به چه نده ها قسه ی
 ناشیرین و جویندان و شتی تر له زانایانی موسلمانان به رده بن، به کهسانی مولحیدو
 زانایانی گومرا بوودا هه لده ده ن، وهکو ههلاج، مه نصوری هه لاجی مولحیدی کافر که
 وای بوو ده چیت خۆی خوایه.

که چی جونه‌ید له پښه‌وایانی چاکی پښموونی کار بوو، چونکه سه‌باره‌ت به به‌کتابه‌رستی لیان پرسی، فهرموئی: ((به‌کتابه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی که تازه‌داهینراو له‌قه‌دیم جیابکریتیه‌وه)) ((التوحید افراد الحدوث عن القدم))^(۱)، جونه‌ید پوونی کرده‌وه که به‌کتابه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی قه‌دیم و تازه‌داهینراو، واته‌ خوای خولقینه‌روشته خولقینراوه‌کان لیک جیا بکریتیه‌وه.

(۱) _ به‌لئی داهینراو و قه‌دیم له یه‌ک جیا بکریتیه‌وه، واته: داهینراو که مه‌خلوقاتیه له قه‌دیم که له سیفاتی خوای گه‌وره‌یه جیا بکریتیه‌وه، که‌وا بوو له نیوان خوای خولقینه‌رو خولقینراوانیدا جیا‌وازیه‌کی زور‌ه‌یه، ئه‌وه جونه‌ید بوو، ئه‌وه‌ش به‌کتابه‌رستیه‌که‌ی بوو، به‌لام ئه‌وان ده‌لین: نه‌خیر، هیچ جیا‌وازیه‌ک له نیوان خواو به‌دی هینراوانیدا نییه، به‌کتابه‌رستی بریتیه له‌وه‌ی باوهرت به‌یه‌کبوونی بوون و وجود (وحدۃ الوجود) هه‌بیّت، به‌لای ئه‌وانه‌وه هه‌ره‌موو ئه‌م بوون و وجوده بریتیه له‌خوا، دابه‌شبوونی تیدانییه‌و هه‌رکه‌سیک بوون و وجود بۆ خولقینه‌رو خولقینراو دابه‌ش بکات به‌لای ئه‌وانه‌وه موشریک و هاوه‌لپه‌رسته، به‌لای ئه‌وانه‌وه شیرک و هاوه‌لپه‌رستی بریتیه له دابه‌شبوونی بوون و وجود بۆ خولقینه‌رو خولقینراو. به‌لای ئه‌وانه‌وه په‌روه‌ردگار به‌نده‌یه‌و به‌نده‌ش په‌روه‌ردگار.

به لام خاوهنى كتيبى (الفصوص) نكولئى له مه دهكات، له قسه بيسه روبهره
 خه يالاوييه شهيتانيه كانيدا به جونهيد دهليت: ئهى جونهيد نايا كه سيك هيه جياكارى
 له نيوان تازه داهيتراو و قهديمدا بكات مه گه ريه كيك له و دوانه به دهر بيت^(١)؟ نه وه بيه
 جونهيدى به هه له دانا له به رنه وهى جونهيد گوتويه تى: ((يه كتاپه رستى برىتیه له وهى
 كه تازه داهيتراو له قهديم جيا بکريته وه)) ((التوحيد افراد الحدوث عن القدم))، چونک
 خوى دهليت: بوون و وجودى داهيتراو برىتیه له هه مان بوون و وجودى قهديم ((ان وجود
 المحدث هو عين وجود القدم))، هه روه ها له كتيبى (فصوص) هكهيدا دهگوت: ((له ناره
 جوانه كانى خوا: (العلي) ه واته: به رزو بلنده، به لام به سهر كيدا به رزو بلند بۆته وه
 (العلي: على من؟) له كاتيكدا له خودى خوى زياتر هيچ شتيكى ديكه بوونى نيه (وما ثم
 الا هو)؟ وه له چ شتيك به رزو بلند بيته وه

(١) _ به لئى، خاوهنى كتيبى (الفصوص) كه ئيبنوعه ره بيه باوه پى به يهك بوونى
 بوون و وجود (وحدة الوجود) ههيه، بۆيه نكولئى له جونهيد دهكات له و باره وه كه له
 نيوان خواى خولقيته رو خولقينراوانيدا جياكارى دهكات، پتى دهليت: تو جياكارى
 له نيواندا دهكهيت نه مهش دهبيت شتيكى سييه م و، نه مهش دابه شکردنه، دابه شبوون
 نيه، هه ره موو گهردوون برىتیه له خوا، هه ركه سيك دابه شيان بكات موشريك و
 هاوه لپه رسته، نه مهيه شريك و هاوه لپه رستى به لاي ئيتيحاديه كانه وه، به واتايه كى تر
 شريك و هاوه لپه رستى به لاي نه وانه وه برىتیه له وهى دان به وه دا بنيت كه خوايه كى
 خولقينه ر و به جياو خولقينراوان به جيا هه ن، به لاشيان وه يه كتاپه رستى برىتیه له وهى
 بلتيت: هه ره موو گهردوون پيکه وه برىتیه له خوا، دابه شبوون له نيوان خواى خولقينه رو
 خولقينراوانيدا نيه. نه مهش وه كو بيه باوه پى موعته زيله و شوينكه وتوانيانه، به لاي
 نه مانه وه هه ركه سيك سيفاته كانى خواى گه وره جيگير بكات موشريك و هاوه لپه رسته،
 هه ركه سيكيش سيفاته كان جيگير نه كات، دهلئى: يه كتاپه رسته.

(وعن ماذا؟) له کاتیکدا هیچ شتیکی تر نییه جگه له خۆی (وماهو إلا هو)، (فعلوه نفسه)^(١)، وه خوا خودی مه وجودات وه بهووه کانه (وهو عين الموجودات)، (فالمسمى محدثات هي العلية لذاتها)^(٢)،

(١) _ (فعلوه لنفسه): ئیبنوعه ره بی ئەم دەسته واژەیه پافه دهکات و ده لیت: (العلي نفسه) واتە: خوا کامله و هر هه موو سیفاته کانی تیدایه چ ستایشکراو بن له پووی شهرع و عقل و عورفه وه یان زه مکرراو بن له پووی شهرع و عقل و عورفه وه. واتە: ئەو سیفاته زه مکرراو و کهم و کورتیانه ی که له مرقفا هه ن له خوای خوای گه وره شدا هه ن، چرکه جیاوازی له نیوان مرقف و خوادا نییه و هر دووکیان یه کن، داواکارین خوای گه ره له و باوه ره پووچانه بمانپاریزیت، پروانه: ابن عربي، فصوص الحکم، وه رگێڕ.

(٢) _ ئەم قسه یه زۆر به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئەوه دکات که ئیبن وعه ره بی باوه پی به یه کبوونیتی بوونی ماددی و پووحی هه یه (وحدة الوجود المادية والروحية) گوزارشت له و باوه ره ی خۆشی دهکات به وه ی که ده لیت: (فالمسمى محدثات هي العلية لذاتها)، پاشان ئیبن وعه ره بی بباهه پیه که ی خۆی زیاتر په ره پیده داو دلنای دهکاته وه کاتی ده لیت: (ولست إلا هو) ئەمەش به هیزترین و دلنیا کردنه وه ترین شیوازه له شیوازه کانی کورت قسه کردن. له میانه ی ئەم وه هۆکاری رقی صوفیه کان له وشه ی نه قواو یه کخواپه رستی (لا إله إلا الله) ئاشکرا ده بی، له جیاتی ئەوه ئەم دەسته واژانه به کار دیتن: (ليس إلا الله)، (لا هو إلا هو)، غه زالیش ملکه چی قسه کانیا ن بوو و له کتیبی (مشكاة الأنوار) دا دانی به وانه دانا، هه روه ها ده لیت: (هو الله)، (هو هو)، بهم جزره دهسته واژانه شته کانیا ن به لای بی عقل و نا هوشمه ندانه وه زل ده که ن و قه به ده که ن، ئامانجیشیا ن ته نها به ده ست هی نانی پشتگیری ئەو جوړه که سانه یه بۆ به راست دانانی مه زه ب و پێباهه پی (وحدة الوجود) ه که یان، پروانه: إبراهيم بن عمر بن حسن الرباط بن علي بن أبي بكر البقاعي (المتوفي ٨٨٢هـ)، مصرع التصوف، تحقیق عبدالرحمن الوکیل، وه رگێڕ.

وه جگه له خوا هېچى تریش نین (ولېست إلا هو) _ تا ده لیت: هر خوايه که نادياره
 وه هر خوايه که دياره (وهو عين ما بطن وهو عين ما ظهر)، وه هر نه ویشی
 ده بیینیت (وما تم من تراء غیره)، وه هېچ که سیکى تریش لیه وه نادوى جگه له خړی
 (وما تم من ينطق عنه سواد)، وه هر خوشیه تی که به نه بوسه عیدی نه لڅه دراز نار
 براوه و، وه چه ندین ناوی داهینراوی تر).

بویه به م مولحیده ده گوتريت: مهرج نییه نه و که سهی که دوو شت جیا
 ده کاته وه، به زانست و گوftar، سییه میکی غه یری نه وان بیت^(۱) چونکه هر تاکیکی
 خه لک له نیوان خوی و غه یری خویدا جیاوازی ده کات و، نه شبووه به سییه م.
 به نده ده زانیت خوی به نده یه و، خودی خوی و خوی خولقینه ری له یه ک جیا
 ده کاته وه.

خوی خولقینه ریش نیوان خودی خوی و خولقینراوانی له یه ک جیا ده کاته وه، وه
 ده زانیت خوی په روه ردگارانه و نه وانیش به نده ی نه ون، وه کو نه وه ی قورپانی پیروز له
 چه ندین جیگه دا له م باره وه دواوه، با بزانت به لگه هیثانه وه و په نا به رده به ر قورپانیش
 به تنها کاری نه و نیماندارانه یه که له نیو و دهره وه دا دانی پیداده نین و پیی قایلن.
 به لام نه و مولحیدانه هه مان نه و بانگه شانه ده که ن که عه فیه تلمسانیه که یان _
 که له هه موویان به سه لیه ترو کارامه تر بووه له نیلحاده که یاندا _ بانگه شهی بو
 ده کرد، نه و مولحیده کاتی کتیبی ((الفصوص)) ی به سه ردا خویندرايه وه، پیی گووترا:
 قورپان پیچه وانه ی گوftarی نیوه یه .

نه ویش گوتی: ((قورپان هر هه مووی شیرک و هاوه لپه رستییه، له راستیدا
 به کخواپه رستی به تنها له گوftarه کانی نیمه دایه)).

(۱) _ خوی گه وره نه فسی خوی به ناو و سیفات جیا کردوته وه، ناشگوتريت
 نه وه ی ناو و سیفات کانی جیا کردوته وه غه یری خوی گه وره یه، به لکو خودی خوی
 گه وره یه وه سفی نه فسی خوی کردوه، ناوی خوشیناوه.

نينجا پتي گوترا: به پتي قسه کاني تو نه گه ر بوون و وجود يه ک بيت، نيتر بوجي خيزان حه لال کراوه و خوشکيش حه رام کراوه.

نه ویش له وه لامدا گوتی: به لای نيمه وه هه موویان حه لال^(۱)، به لام نيوه ی مه حجون^(۲)

(۱) _ شيرک و هاوه لپه رستی به لای نه وه وه بریتیه له وه ی که گه ردوون دابه ش بکريت بؤ خوی خولقيته ر به جياو خولقيتر اوانی به جيا، يه کتاپه رستيش بریتیه له وه ی گه ردوون دابه ش نه کریت، به لای نه وه وه هه ر هه موو گه ردوون پیکه وه بریتیه له خوا. نه گه ر به پتي قسه کاني نه و بيت گوايه هه ر هه موو گه ردوون يه که و جياکاری تیدا نييه که و بوو خيزان و خوشکيش هه ر يه که و جياکاریان له نيواندا نييه، نيتر بؤ خيزان حه لال بيت و خوشکيش حه رام بيت، به لام شته که به و جوره نييه، هه ر هه موو گه ردوون يه که نييه، به لکو شته کان جياکاریان له نيواندا يه بويه خيزان حه لاله و خوشکيش حه رامه، نه مه به لگه يه کی به هيژه له سه ر نه وه ی که خيزان مروفقيکی دیکه ی غه يری خوشکه. نه وان هاوسه رگيري مه حره مه کان به حه لال داده نيئن، چونکه به لايانه وه هيچ جياوازيه که له نيوان خوشک و خيزاندا نييه، به لکو خوشک خيزانه و، خيزانیش خوشکه.

(۲) _ مه حبوب: سيفه ت و ناويکه صوفيه کان بؤ نه و موسلمانانه به کاری دینن که دريان ده وه ستن و نکوليان لیده که ن، ده لئين: (انه محجوب) يان (انه محجوب عن الله) واته له نيوان نه و و خوی گه ورده دا په رده و به ربه ستيک هه يه ريگري لیده کات و، ناهيليت نه و نه ينيانه بزانيت که نه وان ده يزانن، چونکه گوايه خويان هيچ په رده و به به ستيک له نيوان خويان و خوادا نه ماوه و، راسته وخؤ هه موو شته کان له خواوه وهرده گرن، بپوانه: www.egabat.google.com، وهرگيږ.

گوتهار هه راما، نيمه ش گوتمان: لبتان هه رام بئت^(١).

وه نيمه له گه ل نه وهی کوفرنکی گه وره به _ جياوازی و له بهك نه چونبکي
ناسکرای نبدایه چونکه نه گه ر بوون و وجود بهك بن، کهوا بوو کي مه حبوب و کي
حاحبه؟!

بۆیه شیخیکیان به موریده که ی خۆی گوت: هه ر که سیک پئی گوتیت: بئگومان
له گه ربوندا شنی تری جگه له خوا مه به دلتیا به درۆی گوتوه.

موریده که شنی پئی گوت: نه گه ر وا بیت کتیه نه وهی درۆده کات^(٢)!

(١) گوتیان: به لای نيمه وه هه رموویان هه لالتن به به کسانێ خوشک و، کچ و،
پورو، بئگانه، به کسانن، به لام خه لکه که گوتیان: نه مه هه لاله و نه مه هه پامه بۆیه
نيمه ش له پوهاله وه هه وراپیان بووین و، هه مان قسه کانی نه وانمان کرد بۆ نه وهی
نکۆلبمان لبتنه که ن.

(٢) موریده که ی وه لامیدایه وه، موریده که ی واته خۆیندکاره که ی، شیخه که ی
پئی گوت: هه ر که سیک پئی گوتیت له گه ربوندا خۆای خۆلقینه رو خۆلقینراو مه به
درۆنه، چونکه به لابه وه گه ر دوون بریتیه له خوا، بۆیه پئی گوت: هه ر که سیک پئی
گوتیت: له گه ربوندا شتیکي دیکه ی جگه له خوا مه به کافره و درۆی کردوه،
موریده که شنی وه لامی قسه که ی دابه وه، پئی گوت: نه گه ر وابیت درۆزن کتیه ؟
چونکه درۆزن غه بیری پاستگۆیه، کهوا بوو به پئی قسه که ی خۆت درۆزن و پاستگۆ
هه ن. بۆیه دابه ش بوون پویدا، به م جۆره خۆیندکاره که ی وه لامی دابه وه.

وه نه مانه له په یف و واژه ی (الحلول) هه لدین، چونکه پیوستی به دابه زهریکه وه پیوستی به جیگه یه کیشه نه و دابه زهره له خو بگریټ^(١)، هه روه ها له په یف و واژه ی (الإتحاد) یش هه لدین^(٢)، چونکه وا پیوست ده کات دوو شت هه بن یه کیکیان له گه ل نه وی تر دا یه ک بگریټ، له کاتیځدا به لای خو یانه وه بوون (وجود) و هه مووی یه که .
وه ده لټن: بیگومان گا وره کان کوفریان کرد کاتیځ باوه پیان به وه هیئا که خودی مه سیح خواجه، به لام نه گه ر بوونی خویان بگشتاندایه کافر نه ده بوون^(٣).

(١) _ نه م جوړه که سانه بریویان به (حلول) نییه، چونکه (حلول) یه کان ده لټن: خوی خولقینه رو خولقینراوانی هه ن، به لام خوا چوته نیو خولقینراوه کانیه وه، به لام نه هلی (وحدة الوجود) ده لټن: زاتیځ نییه چوبیته نیو خولقینراوانیه وه، چونکه به بریوی خویان جیا کردنه وه ی خوا له خولقینراوانی ده گه یه نیټ، که وا بوو نه مانه له (حلول) یه کان _ هه ر چه ند کافرن _ زور گو مپا ترن.

(٢) _ بویه (أهل الإتحاد) یان پینا گوتریت، به لام نه هلی (وحدة الوجود) یان پنده گوتریت، چونکه (الإتحاد) مانای نه وه ده به خشیت که دوو شت هه بن یه کیان گرت بیت و تیځه ل به یه کتر بن، به لام نه وان نه م بیرو باوه پیان نییه.

(٣) _ گا وره کان کوفریان کرد چونکه مه سیحیان به وه تایبیت کرد که خواجه، له کاتیځدا به لای نه وانه وه مه سیح و خوا یه ک شته، به لای نه وانه وه ناگوتریت: نه مه مه سیح و نه مه خواجه، به لکو هه ر هه موو گه ردوون یه که . ده شلټن: بیگومان فیرعه ون کوفری کرد چونکه گوتی: من خوی هه ره گه وره تانم، له کاتیځدا هه ر هه موو گه ردوون په روه ردگار ه، که چی فیرعه ون په روه ردگار یتی به خو یه وه تایبیت کرد.

وه له باره ی بته‌رستانیشه‌وه ده‌لین: له راستیدا به هه‌له‌دا چوون کاتی ته‌نھا هه‌ندی شتیان په‌رست به‌بی هیندیکی تر^(١)، به لای نه‌وانه‌وه نه‌گه‌ر هه‌موو شتیکیان به‌رستایه به هه‌له‌دا نه‌ده‌چوون^(٢). به لای نه‌وانه‌وه عاریفی موحه‌قیق^(٣) نه‌گه‌ر بتیش به‌رستیت زیانی پیناگه‌یه‌نیت^(٤).

هه‌موو نه‌و شتانه^(٥) به‌رده‌وام هیندیك له یه‌ك نه‌چوون و جیاواز بوون و نادروست به یه‌ك له بۆچونه‌کانیاندا ده‌خاته پوو، چونکه پتیان ده‌گوتریت: که‌وا بوو هه‌له‌ کار کییه؟^(٦) به‌هانه دینه‌وه‌و

(١) _ واته هیندی له شته‌کانیان په‌رست و هیندیکیان نه‌په‌رست، که‌چی به‌پتی بۆچونی نه‌وان ده‌بوو هه‌موو شته‌کانیان پیکه‌وه به‌رستایه، وه‌رگێږ.

(٢) _ به لای نه‌وانه‌وه بته‌رستان کافر بوون چونکه جیاکاریان کرد، گوتیان: بته‌کان خوان و، جگه له‌وانیش به‌نده‌ن، به‌لای نه‌وانه‌وه له‌م پوه‌وه به هه‌له‌دا چوون، به‌لام نه‌گه‌ر هه‌ر هه‌موو گه‌ردونیان به‌رستایه به هه‌له‌دا نه‌ده‌چوون، به‌لایانه‌وه نه‌گه‌ر بته‌کان به‌رستن نه‌وا به‌شیکیان له گه‌ردوون په‌رستوه، به‌لام نه‌گه‌ر گه‌ردوون په‌رست بوایه‌ن کافر نه‌ده بوون.

(٣) _ واته: نه‌و که‌سه‌ی که‌ بریوی ته‌واوی به (وحدة الوجود) هیناوه، وه‌رگێږ.

(٤) _ بته‌رستی زیانی پیناگه‌یه‌نیت، چونکه هیچی نه‌په‌رستوه جگه له خوا، نه‌نانه‌ت نه‌گه‌ر سه‌گ و به‌رازیش به‌رستیت ده‌لین: هیچی نه‌په‌رستوه جگه له خوا، چونکه نه‌وانه‌ی په‌رستویه‌تی پوآله‌ت و (مظاهر) ی خوایه.

(٥) _ له‌گه‌ل نه‌و هه‌موو کوفره‌ی که‌ تیا‌یدا‌یه.

(٦) _ واته: نیتوه ده‌لین نه‌وانه هه‌له‌یان کردوه، که‌وا بوو هه‌له‌ کار کی یه نه‌گه‌ر هه‌موو شتیك خوا بیت، به گویزه‌ی قه‌سه‌کانی نه‌وان بیت هه‌له‌که ته‌نھا بۆ خوا ی گه‌رده ده‌گه‌رپینه‌وه، نه‌مه‌ش له یه‌ك نه‌چوون و جیاواز بوون و دژ به یه‌ك بوونی قسه‌کانیان ده‌خاته پوو. به‌وانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح: شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان. وه‌رگێږ.

دهلین: بنگومان په روه ردگار بریتیه له وهی که وهسف دهکریټ به هر هه موو نه و که م وکورتیانهی که خولقینراوی^(١) پی وهسف دهکریټ^(٢).

دهلین: مه خلوقاتیش وهسف دهکریټ به هر هه موو نه و ته واویټی و که مالآتانهی که خوی خولقینه ری پی وهسف دهکریټ، وه هه مان قسه دهلین که خاوه نی کتیبی ((الفصوص))^(٣) دهیلټ: العلي لِنَفْسِه: به رزو بلند بو نه فسی خوی، بریتیه له وهی که به رادهیه ک ته واوه و کامله به هوییه وه هر هه موو سیفاتیکي وجودی جیگیر و سیفاتیکي سلبی له خو دهگریټ چ له پووی عورفه وه یا عهقله وه یا شرعه وه ستایش کراو و په سهند بیت، یا له پووی عورفه وه یا عهقله وه یا شرعه وه زه م کراو په سهند نه بیت، نه وهش ته نها بو خوی تاکه به تایبته که هر هه موو ناو سیفاته کانی بو کوبوته وه^(٤).

(١) _ واته هه موو نه و شتانهی که هه ن و خولقینراون، وه رگیږ.

(٢) _ هیچ جیاوازیه ک له نیوان خولقینه رو خولقینراودا نییه، خولقینراو له گه ل نه و هه موو که م و کورپانه و عیبانه ی تیایدايه دهلین: خوايه _ پاک و بیگه ردی بو خوی گه وړه _.

(٣) _ نیېن وعه ره بی خاوه نی نه و کتیبیه، وه رگیږ.

(٤) _ هر هه موو نه مانه کوفرو گومپاین، به لام شه یخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ دهیه ویټ له هه موو لایه که وه ریگه که یان لی دابخات و ږاو بوچونه کانیاں پوچ بکاته وه، هه رچه ند هر له سه ره تاوه بوچونه کانیاں پوچ بووه، به لام له بهر نه وهی نه وانه بوونیاں هیه و به خواپه رستان و زانایان و پویشن فکران وهسف دهکریټ پتوست بوو شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ گومپایه کانیاں پوون بکاته وه، بیروپا دژ به یه که کانیاں بخاته پوو.

نهوان _ سه‌ره‌پای نه و کوفره‌شیان _ به‌لام هیشتا له یه‌ك نه‌چوون و جیاواز بوون و نادرست به یه‌کیان لی دورناکه‌وینه‌وه، چونکه به‌هست و به‌عقل زانراوه‌ی سیفاتی ستایشکراو و په‌سهند غه‌یری سیفاته‌ سلبی و ناپه‌سهندکانه^(١).

نه‌مانه‌هه‌مان قسه‌کانی عه‌فیفی تلمسانیش^(٢) ده‌لینه‌وه که ده‌لینت: بینگومان له که‌شفه‌کانی نیمه‌دا شتانیك جیگیر بووه که دژ به‌عقلی راست و سه‌لامه‌ته که ب قورپان و سووننه‌تی راست پریبووه^(٣).

وه ده‌لین: هر که‌س خوازیاری به‌ده‌ست هیئانی ته‌حقیقه _ واته: ته‌حقیقه‌که‌ی نه‌وان که بریتیه له‌و کوفرو زنده‌ده‌قه و نیلحادانه _ با واز له‌عقل و شرع بینیت^(٤).

(١) _ لیږده‌دا شیخولئیسلاَم _ په‌حمه‌تی خوا لی بیت _ مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه که نیر چون سیفاتی باش و خراپ له‌خوای گه‌ورده‌دا کو ده‌بیته‌وه _ به‌رزو بلندی بو خوای گه‌وره _، وهرگیز.

(٢) _ یه‌کینکه له‌سه‌رانی، وهرگیز.

(٣) _ به‌لای نه‌وانه‌وه که‌شف له‌سرووشیش گرنگتره، واته‌ده‌گن به که‌شفانیکه‌وه تاییه‌ت کراون که هیچ که‌سیکی تر توانای که‌شف کردنی نییه، نه‌وان گوی به‌عقل ناده‌ن، ده‌لین: نیمه‌پشت به‌و نه‌ینیا نه‌ده‌به‌ستین که بومان که‌شف بووه، نایا مروّف له‌توانایدايه واز له‌عقل بینیت؟ نایا مروّف له‌توانایدايه واز له‌شرع بینیت؟ بینگومان هیچ که‌سیك توانای وازه‌ینانی شهرعی نییه نه‌گه‌رچی نه‌وپه‌پی زیره‌کی و زرنگی و دانایشی پیدرا بیت، ههرگیز ناتوانیت واز له‌عقل و شرع بینیت.

(٤) _ که‌وا بووچ شتیک مایه‌وه، نه‌گه‌ر له‌شرع و عقل واز بینیت، ناکام و دهره‌نجامی چون ده‌بیت؟ ده‌بیته که‌سیکی شیت، پروان مروّف به‌و ناسته‌بگات که له یاساکانی عقل وازبینیت و له‌سولتانی شرع بجیته دهره‌وه؟ ده‌لین: نه‌مه‌یه ته‌حقیق، عقل ته‌حقیقی تیدا نییه و شرع ته‌حقیقی تیدا نییه، کوفرو زنده‌ده‌قی نه‌وان ته‌حقیقه؟ بینگومان نه‌مه نه‌وپه‌پی گومرا بوونه.

به که سانیکیانم گوت که قسم له گهل داکردن: زانراوه که که شفی پیغه مبه ران له که شفی که سانی دیکه ی غهیری خویان گه وره ترو ته و او تره^(۱)

(۱) _ خوی گه وره ئه وه ی بۆ پیغه مبه رانی که شف ده کات بۆ که سانی دیکه ی غهیری ئه وانی که شف ناکات، وه به زانینی هیندی غه یبه وه تایبه تیان ده کات که مه رگیز که سانی دیکه نایزانن، خوی گه وره ئه و غه یبه یان پیده دات، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (۲۶) إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ (۲۷) [الجن: ۲۶-۲۷] واته: مه ر خوی به زانا به نه یینه کان وه که س ناگادار ناکات به سه ر نه ینی خویدا مه گه ر پیغه مبه ریکی که لی پازی بی. چونکه پیده چی خوی گه وره هیندی غه یب به پیغه مبه ره که ی راگه یه نیّت له پیناوی به رژه وه ندیه کانی خه لکدا، که و بوو هیچ که شفیک له و که شفه گه وره تر نابیت که خوی گه وره به پیغه مبه رانی خوی داوه. به لام ئه وان ده لّین: ئیمه له سه رووی پیغه مبه رانه وه ین، ئیمه له پیغه مبه ران زانترین، تا ئه و ئاسته ی ده لّین پیغه مبه ران له ئیمه وه وه رده گرن، که و بوو نه گه ر شته که مروفی به م ئاسته گه یاند ئیتر قسه له گه لکردنیاں هیچ سوودیکی نابیت، چونکه مه قیان ناویت، ئه وه ش که هه قی نه ویت هه رچند مشتومری له گه لکه یت و هه رچند به لگه ی بۆ دامه زینیت، پازینابیت و قبولیناکات، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهُهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا﴾ (۴۳) أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا (۴۴) [الفرقان: ۴۳-۴۴] واته: ئایا دیت ئه و که سه ی هه و او ئاره زوی خوی کردۆته په رستراوی خوی ئایا تو ئه بیته پاریزه ر بۆ ئه و (که شوینی ئاره زوی نه که ویت)؟ ئایا وا ده زانی زۆرینه ی ئه وانه ده بیستن یا تیده گهن ئه وانه هه روه ک ئازهلن به لکو ئه وان گومپاتریشن. چونکه ده رک به به رژه وه ندیه کانی خوی ده کات، وه ده رک به وانه ش ده کات که هه سته کانی پیی هه لده ستیت، به لام ئه وان له پله ی ئازهلش هاتنه خواری، به لگو زۆر گومپاتریشن.

هه والیسیان له هه والی که سانی دیکه ی غهیری خویان پاست تره^(١) وه پیغه مبه ران
هه والی شتانیك پاده گه یه نن که عه قلی خه لکی له ناستی زانینیدا بیتوانان، نه ک
شتانیك که خه لک به عه قلی خویان بزائن قه ده غه کراوه، هه والی شتانیك پاده گه یه نن
که عه قلّ ری پی پیداره نه ک به لای عه قلّه وه مه حال بیت، مه حاله له وه والانه دا که
پیغه مبه ر پاده گه یه نیت شتانیك مه بن دژ به ماقولی پاست و ته واو و بیگه رد بیت^(٢)

(١) _ چونکه پیغه مبه ران هیچ شتیك له خویانه وه ناهینن، یا پشت به ته نها عه قلی
خویان نابه ستن، به لکو پیغه مبه ران له خوی گه ورده وه وهرده گرن، سرووش و، فرمان
و، قه ده غه کردن، نه وان گه ورده ترینی خه لکانن له پووی زانسته وه، له پووی که شفه وه،
له پووی عه قلّه وه، هه رگیز نه و شتانه ی نه هلی (وحدة الوجود) باسی ده که نه نه وان
باسیان نه کردوه، نه یانه پناوه.

(٢) _ پیغه مبه ران هه والی شتانیك پاده گه یه نن که به لای عه قلّه وه ری پییدراو بیت،
شتانیکیان نه هیناوه دژ به عه قلی پاست و ساغ بیت، بویه شیخولئیسلام _ ره حمه تی
خوا لی بیت _ کتیبیککی داناوه که به یه کیک له گه ورده ترین کتیبه کانی داده نریت
به ناوی (موافقة العقل للشرع)، تیایدا فهرموویه تی: نه قلی پاست و ساغ دژ به نه قلی
(صحيح) _ واته قورپان و فهرمووده (صحيح) ه کان نییه، هه رکات عه قلّ و نه قلّ
جیاواز بوون، نه وه بیگومان یا نه قلّ پاست و دروست نه بووه، یان عه قلّ ته واو و ساغ
و بیگه رد نه بووه، نه مه یاسایه، پیغه مبه ران شتانیکیان نه هیناوه دژ به عه قلی ساغ و
ته واو بیت به لکو شتانیکیان هیناوه که عه قلّ له ناستی زانینیدا بیتوانا بوون، به لام بو
نه وه ی شتانیکیان هینا بیت دژ به عه قلّ بیت، نه م شته هه رگیز ری پی تیناجیت.

وه مه حاله دوو به لگه ی (قَطعی)^(١) دژ به یه کبن: نه گهر عه قلی بن _ واته: هه موو کنبشه یه ک که عه قلّ توانای درک پیکردنی هه بیّت و بتوانریت حوکمیکی شه رعی لیوه مه له پینجریّت _ یان (سَمعی) بن _ واته به لگه کانی قورپان و سووننه ت و نیجماع، هه روه ما دوو به لگه ش که یه کینکیان عه قلی بیّت و نه وی تریان (سَمعی) بیّت^(٢)،

(١) _ الدلیل القطعی: بریتیه له و به لگه یه ی که راستیه که ی یه کلابوتّه وه به جوریک هیچ زیادکردن و، که م کردن و، نیجتهادو، ته رجیح کردنیکی قبول ناکات، نه مه ش دوو به شه: یه که م: (قطعی الثبوت): واته: جیگیر بوونی یه کلابوتّه وه و کوتایی پیّه اتووه، وه کو نه وه ی که قورپان له لایه ن خوای گه وره وه یه، نه مه جیگیر بوونی یه کلابوتّه وه، هه روه ها هه رمووده موته واتیره کانیش، وه کو نه وه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ هه رموویه تی: ((من کذب علی متعمدا فلیتبوأ مقعده من النار)) متفق علیه، واته: ((هه ر که س به قه سستی دروم به دمه وه بکات با شوینی خوی له ناگری دوزه خدا دیاری بکات)).

دووه م: (قطعی الدلالة) واته له یه کمانا زیاتر هه لئاگریّت، وه کو نه وه ی خوای گه وره ده هه رموویت: ﴿قل هو الله أحد﴾، نه مه به دهر له یه ک مانا زیاتر هه لئاگریّت، واته نه نه ایته ی بۆ خواجه به ته نها، وه هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له خوای گه وره . به وانه: www.alokab.com، وه رگیت.

(٢) _ هه رگیز دوو به لگه ی (صحیح) دژ به یه ک نابن، پیده چیّ عه قلّ توانای یه ک خستنی نیوانیانی نه بیّت، به لام بۆ خودی به لگه کان هه رگیز دژ به یه ک نابن، به لام نه گهر به کیک له به لگه کان (ظنی) بیّت (ظنی) نه و به لگانه یه که زیادکردن و،

که مکړدن و، ئیجتهادو، ته رجیح کردن و، جیاوازی کردن هه لده گرن، پیده چی له گه
 به لکه (قطعي) ه که دا دژ به یه ک بوون دروست بکات، به لام نه گه هه ردو به لکه
 (قطعي) بن عه قلیبن یا شهرعی بن، یان یه کیکیان عه قلیبیّت و نه ویتریان شهرعی بیّت
 هه رگیز دژ به یه ک بوون دروست ناکات، چونکه خوای گه وره له باره ی شهرعه وه
 ده فهرموئ: ﴿تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ﴾ [فصلت: ۴۲] واته: نیردراوه ته خواره وه له
 لایه ن (خوای) کار دروستی ستایش کراوه وه، هه ر خوای گه وره یه که عه قله کانی
 دروستکردوه، کهوا بوو هه رگیز دوو به لکه ی (قطعي) دژ به یه ک بوون دروست ناکه ن،
 به لام نه گه ر (قطعي) نه بن جیاوازی دروست ده که ن.

نېتر چئون جياوازی و دژ به يهك بوون له كه سانتيك قبول بکړيت كه وا بانگه شهی
كه شفانتيك^(١) ده كه ن كه دژ به شهرع و عه قلی ته واو و ساغه^(٢) ؟!

(١) _ واته كه شفی (وحدة الوجود).

(٢) _ شيخولثيسلام _ په حمه تی خوا لی بی _ وه لامي نه و قسه ی داونه ته وه كه
ده لئن دين و پېرازو ته حقیقه كه یان راست و ته واو نابیت مه گره به وازهینان له عه قل و
شهرع، چونكه به و كه شفهی كه گوايه بویان به دی دیت شتانتيك ده بینن كه له گهل
عه قل و شهرعا پړك ناكه ویت، شیخیش وه لامي داونه ته وه كه نه وه ی پیغه مبه ران
هیناویانه زور له و كه شفهی نه وان هیناویانه گوره تره، چونكه نه وه ی بؤ پیغه مبه ران
به دی هاتوره كه شفیکه هرگیز بؤ هیچ كه سی تر به دی نه هاتوره، له گهل نه وه شدا
نابینیت له هه والی پیغه مبه راندا شتانتيك هه بن عه قل پړگری لیبكات و به مه حاللی
دابنیت، هه روه ها نابینیت له هه والی پیغه مبه راندا شتانتيك هه بن له گهل خودی خویدا
دژ به یه کتر بن، نه و شتانه له گهل خودی خویدا دژ به یه کتر نیین و هه روه ها دژ به
عه قلیش نیین. بېوانه: الشيخ الدكتور خالد المصلح: شرح الفرقان بين اولياء الرحمن واولياء
الشيطان.

وۀ نه مانۀ پۀ نګۀ به قه ستي درؤ نه کۀن، به لّام خه يالّی شتانيک ده کۀن له نه فسي
خوياندايه و، وا ده زانن له دهره وهی زهين و بيريشياندا هۀن^(١)، وۀ شتانيکيش ده بينن
له دهره وهی زهين و بيردايه و وا ده زانن له کۀ پامه تي پياو چا کانه کۀ چي له
سهرليشيتواندنه کاني ئيبليسه وهی^(٢).

(١) _ نه مانۀ نه هلي گومړا بوون و نه هلي ئيلحادن به لّام پيډه چيټ کۀ سانتيکيان
به قه ستي درؤ نه کۀن، به لّام واي بؤ ده چيټ نه وهی به خه ياليدا هاتووه راست و
دروسته کۀ چي به هۀله دا چووه، به لّام نه و کۀ سهی به قه ستي ئيلحاديی و درؤ ده کات
کفتوگؤ کردن له گۀلدا هيچ سووديکی نابيت، گفتوگؤ کردن ته نها له گۀل نه و کۀ سه دا
ده کريت کۀ مه به ستي درؤ کردن نه بووه، نه م کۀ سه مونا قه شهی له گۀلدا ده کريت و
شته کاني بؤ پوونده کريت وه، پۀ نګۀ راست و دروستي بؤ دهر کۀ ويټ، کۀ وا بوو نه م
جوړه کۀ سانه دوو به شن: به شی يه کۀ م: به قه ستي درؤيان نه کردووه، نه مانۀ ئوميدی
نه وه يان ليډه کريت کۀ نه گۀر مونا قه شه يان له گۀلدا بکريت و، هۀله کانيان بؤ پوون
بکريت وه قبولی بکۀن، شيخولئيسلاميش _ پۀ حمه تي خوا لي بيت _ له گۀل
هينديکياندا مونا قه شهی ده کرد، به لّام کۀ سي قه ستيار نه وهی پوچيتي پييازی خوی
ده زانيت، به لّام هۀر سووره له سهر پيډاپؤشتنيی، نه م جوړه کۀ سه مونا قه شه کردن
هيچ سووديکی بؤ نابيت.

(٢) _ پۀ نګۀ وا بزنانن له دهره وهی زهين و بيردا بوونی هۀيه و، به شيکۀ له پيژو
کۀ پامه تي نه وليا، به لّام له واقعدا کۀ پامه تي نه وليانيه به لکو به شيکۀ له فۀلسه فۀو
بيروباوه پۀ پړوپوچۀ کاني دؤستاني شۀيتان.

وه نهوانه‌ی باوه‌پیان به (وحدة الوجود) ه: له‌وانه‌یه نه‌ولیا بخه‌نه پښی
پښه‌مبه‌رانه‌وه^(۱)، ده‌لین: پښه‌مبه‌رایه‌تی ته‌واو نه‌بووه کۆتایی پښه‌هاتووه، وه‌کو
نږه‌ی له‌ ئیبن و سه‌بعین و هاوشیوه‌کانیه‌وه باس ده‌کړت^(۲).

(۱) _ به‌لې، نه‌وانه‌ی بانگه‌شه‌ی (وحدة الوجود) ده‌که‌ن، نه‌که‌ر پښیان بگوتړت
پښه‌مبه‌ران شتانیکیان هیناوه پښه‌وانه‌ی قسه‌کانی ئیوه‌یه، ده‌لین: قسه‌کانی ئیمه
نسه‌ی نه‌ولیا، مه‌به‌ستیان به‌ نه‌ولیا دۆستانی خویانه که‌ شته پوچ و گومانووی و
کرده‌وه ناساییه‌کانی شه‌یتانیان پی‌وه، ده‌لین: ئیمه له‌ پښه‌مبه‌ران چاکترین،
پښه‌مبه‌ران به‌وه نه‌گه‌یشتن که‌ ئیمه پی‌ی گه‌یشتین، له‌ راستیدا پښه‌مبه‌ران ته‌نھا بۆ
که‌سانی ناسایی هاتوون، بۆ ئیمه نه‌نیردراون، چونکه پښیستمان پښیان نییه، ئیمه
درکمان کردو گه‌شتین و پښیستمان به‌ پښه‌مبه‌ران نییه، به‌لکو پښه‌مبه‌ران بۆ
خه‌لکانی ناسایی نیردراون که‌ نه‌گه‌شتوون به‌وه‌ی ئیمه پی‌ی گه‌یشتوون، وه‌ به
نه‌ولیاکانی خویان ده‌لین: تایبه‌تی تایبه‌ت، چونکه گوايه به‌زانیاری و بیرکردنه‌وه و
دوربینی خویان به‌شتانیک گه‌یشتن که‌ پښه‌مبه‌ران پی‌ی نه‌گه‌یشتن، بۆیه وه‌لی و
دژست له‌ پښه‌مبه‌ران به‌ چاکتر داده‌نین.

(۲) _ ده‌لین: پښه‌مبه‌رایه‌تی ته‌واو نه‌بووه، موحه‌مه‌د ﷺ کۆتاه‌مینی
پښه‌مبه‌ران نییه، به‌لکو پښه‌مبه‌رایه‌تی تاوه‌کو پوڅی قیامت به‌رده‌وامه، خوی
گه‌ره پښه‌مبه‌ران ده‌نیرت، به‌م جوړه قسانه ده‌روازه‌یان بۆ دروژنان و خو به
پښه‌مبه‌رکاران کرده‌وه.

وه پله کانی گوږپرايه لى و گوناھو تاوانيان کردووه به سى پله وه، ده لى: به نده
سهره تا تاعهت و گوناھو تاوان ده بينيت^(١)، پاشان تاعهت به بى گوناھو تاوان^(٢)،
پاشانيش نه تاعهت و نه گوناھو تاوان^(٣).

وه بينينى به که م بریتيه: له بينينى پاست، بریتيه له جياوازی نيوان تاعهت و
گوناھو تاوان^(٤).

(١) _ به لای نه وانه وه نه مه به که م پله به که زمترین پله به وهى که سانی ناساييه،
نه وانه ی جياوازی له نيوان تاعهت و سهرپيچيدا ده که ن.

(٢) _ ده لى: مروف هershتيك نه نجام بدات بریتيه له تاعهت و گوږپرايه لى، چونکه
هر که سيك سهرپيچى فه رمانى خوى کرد بيت بيگومان گوږپرايه لى قه ده ره که ی بووه،
که وا بووه به هر حال نه و گوږپرايه لى خوا بووه.

(٣) _ به لای نه وانه وه له م پله به دا مروف نازاد ده بيت، نه مه به زمترین پله به، که
چى له حهقيقه تدا زمترین پله به، به لام به لای نه وانه وه نه مه به زمترین پله به، تيابدا
مروف نه تاعهت و نه سهرپيچى نابينيت، سهرفه راز بووه فه رمان و قه ده غه کردنى هيچ
که سيكي به سهره وه نييه.

(٤) _ به لام نه وان ده لى: نه مه پله ی که سانی ناساييه، نه وانه ی توانای جياکاريان
نييه، وه پله ی شوينکه وتوانى پيغه مبه رانه نه وانه ی له نيوان تاعهت و سهرپيچيه کاندا
جيا کارى يده که ن، له حهقيقهت و واقعيدا پاسته که نه مه به، به لام به لای نه وانه وه
نه مه پاست نييه، به لام به لای زيرو هوشمه ندانه وه نه مه پاسته، چونکه هيندى
کرده وه کان تاعهت وه هينديکيشى سهرپيچيه، سوژده بردن و (الله اکبر) کردن و، (لا
اله الا الله) کردن تاعهت وه، داوين پيسى و، دزيکردن و، مه ی خواردنه وه ش
سهرپيچيه.

به لام مه به ستیان به بینینی دوه م: بینینی قه دهره^(۱)، که سی وایان تیدایه ده لئیت:
من کافرم به په روه ردگارێک سه رپیچی فه رمانه کانی بکریت^(۲)

(۱) _ نه مه بینینی قه دهره، نه وان ته ماشای هر هه موو مه وجودێک له خه یرو
له شه پر به و جوړه ده که ن که له لایه ن خوای گه وره وه ته قدیر کراوه، ویست و
مه شینه تی خوای له سه ر بووه، که وا بوو خووشی ده وی و پی پازییه، پیویسته
مرۆفیش خووشی بوئ و پی پازی بی، نه وان ده لئین: شهرع و قه دهره یه کشته، که وا
بوو نه گه ر مرۆف شتیکی نه نجامداو پیچه وانیه شهرع بوو، هیچی تیدا نییه چونکه له
لایه کی تره وه گوپرایه لی قه دهره که ی بووه، که وا بوو نه و گوپرایه لی خوای گه وره
بووه، ده لئین: نه گه ر سه رپیچی فه رمانه کانی بکات هیچی تیدا نییه چونکه له لایه کی
تره وه گوپرایه لی قه دهره که ی بووه.

(۲) _ مه به ستی نه وه یه که نه گه ر به شیواومان دانا سه رپیچی فه رمانه کانی بکریت
نه و شایسته ی په رستن نییه، ده لئیت: من کافرم به په روه ردگارێک که سه رپیچی کار
قه ده غه ناکات، به لام بی ناگان له وه ی خوای گه وره نازادی هه لباردنی به به نده کانی
خویداوه، له م باره وه خوای گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ
نَّبِّیْهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِیعًا بَصِیرًا﴾ [الإنسان: ۲] واته: به راستی ئیمه ئاده میزادمان دروست
کرد له دلۆپیک ناوی تیکه ل له گه ل توخم تا تاقیبکه ی نه وه ئینجا گێپامان به بیسه ری
بینه ر، ده و توانیت جیا کاریی له نیوان شته کاندای بکات. هه روه ها له ئایه تیکی تریشدا

دهه رموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ﴾ [التغابن: ٢] واته: خوانه زاته به که ئیوهی دروست کردوه ئینجا هندیکتان بی باوه پوهه ندیکی تریشان باوه پدارن، چونکه خوای گه وره هیزو، ویستن و، هه لبراردنی به بهنده کانی خویداوه، که وابوو به ویستی خوایان تاعهت و گوئیپایه لیده کهن و، به ویست و هه لبراردنی خوشیان سه ریچی ده کهن، ئه وان ناچاری سه ر کرده وه کانی خوایان نه کراون، مرؤف له توانایدایه بجیت بؤ مزگهوت به ویستی خوی، له توانایدایه به ویستی خوشی بجیت بؤ مه یخانه و مه ی بخواته وه، خوای گه وره ئه و ئازادیه ی پیداو، به لام پاداشت و سزای بؤ کرده وه کانی داناوه، به بؤچونی وان گوايه په روه ردگاریک نییه سه ریچی بکریت، که را بوو خه لکی هه ر کرده وه یه کیان ئه نجامدا تاعهته، بویه ده لئین: نه تاعهت و نه سه ریچی کردن.

چونکه ئەم کەسە لە و باوەڕەدایە کە گوناھو تاوان پێچەوانە ی ئیرادە و خواستە کە بریتیبە لە مەشیئەت و ویستی خۆی گەورە^(۱)، ھەموو خەلکیش لە ژێر حوکمی مەشیئەت و ویستی خۆی گەورەدان^(۲) ئیتر بۆیە شاعیریکیان دەلێت:

أَصْبَحْتُ مُنْفَعِلًا لِمَا يَخْتَارُهُ مِنِّي، فَفِعْلِي كُلُّهُ طَاعَاتٌ^(۳)!

واتە: گوێڕایەڵی ببووم لە ھەر ھەموو ئەوانەدا کە لە من ویستیدەکات، لە خەیر و لە شەر، بەم پێیە بێت کردەوێکە ھەر ھەمووی تاعەت و گوێڕایەڵییە، چونکە بە فرمان و قەدەر و مەشیئەت و ویستی خۆی ئەنجام داوە.

(۱) _ بەڵێ، موخالەفە ی قەدەرە، بە بۆچونی ئەوان سەرپێچی کردن موخالەفە ی قەدەرە، دەلێن: ئایا کەسێک ھەیە توانای موخالەفە ی قەدەری ھەبێت.

(۲) _ بەڵێ، لە ژێر حوکمی مەشیئەتی قەدەری خۆی گەورەدان، چونکە مەشیئەت بەک بەشە ئەویش مەشیئەتی قەدەریە بەلام مەشیئەتی شەری بونی نییە، بەپێچەوانە ی ئیرادەوێکە دوو بەشە، ئیرادە ی کەونی قەدەری و، ئیرادە ی شەری.

(۳) _ بە بانگەشە ی خۆیان بێت شتێک نییە ناوی تاعەت و سەرپێچی بێت، بەلکو ھەر کردەوێک خەیر بێت یان شەر بێت تاعەت و گوێڕایەڵییە، چونکە دەلێت: من بەپێی قەدەر و چارەنووسی خوا دەجوڵێم و، بۆیە لە ھەموو بارێکدا من گوێڕایەڵی و تاعەتم بۆ دەنوسرێت خەیر ئەنجام بدم یان شەر ئەنجام بدم، ئەگەر زینا بکەم ھەر تاعەت و گوێڕایەڵی خوام بۆ دەنوسرێت، چونکە چارەنووس و قەدەری خواوە، و ئەگەر نوێژی بکەم ھەر تاعەت و گوێڕایەڵیم بۆ دەنوسرێت، چونکە چارەنووس و قەدەری خواوە. شاعیریکی دیکەشیان دەلێت:

(وَكُلُّ كَلَامٍ فِي الْوُجُودِ كَلَامُهُ سَوَاءٌ عَلَيْنَا نَثْرُهُ وَنِظَامُهُ) واتە: ھەر گوفتاریک لەم

گەردوونەدا گوفتاری خواوە، بەلای ئێمەوێکە یەكسانە پەخشان و ھۆنراوە و ھەق و باتل و جادو و کوفرو جوین و ھەموو قەسە یەك خودی گوفتاری خۆی گەورە یە.

لیره دا شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ نه م باوه پریان پسوی
 ده کاته وه، ده لیت: زانراوه نه م بۆچونانه یان پیچه وانه ی هر ه موو نه وانه یه ک
 خوی گه وړه پیغه مبه ره که ی خوی له باره وه ناردووه، کتیبه کانی له باره وه
 دابه زاندووه^(۱)، چونکه نه و گوناوه تاوانه ی که خاوه نه که ی به زهم و سزادان شایسته
 ده بیت بریتیه له سه ریچی کردنی فرمانی خواو پیغه مبه ره که ی^(۲).

(۱) _ به بی هیچ گومانیک، خوی گه وړه له نیتوان قه دهره شه رعدا جیاوازی کردووه،
 پاشتر گوفتاری خوی گه وړه مان بۆ دیته پیشه وه که ده فهرموئ: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾
 [الأعراف ۵۴] واته: بیدار بن که به دیهیتان و فرماندان هر بۆ خوییه. له نیتوان نه و
 دوانه دا جیاوازی هیه، به جیاوازی کردن له نیتوان سه ریچی و گوپرایه لیدا.

(۲) _ گوناوه تاوان سه ریچی کردنی فرمانی شه رعیه (الأمر الشرعی)، خوی
 گه وړه فرمانی به گوپرایه لی و تاعه ت کردووه، فرمانی به عیبادت و په رستنکردووه
 فرمانی به به جیهیتانی خزمایه تی و چاکه کردن له گه ل دایک و بابدا کردووه، نه مانه
 بریتین له فرمانی شه رعی (الأمر الشرعی)، به لام فرمانی قه دهری (الأمر القدري)، نابیته
 به هانه بۆ هیچ که سیک، نه مه کاری خوی گه وړه یه، که و ابوو نابی نیمه دوژمانیه تی و
 مشتومر له گه ل خوی گه وړه دا بکه ین، به لکو مشتومر له گه ل خودی خوماندا ده که ین،
 مه حاسه به ی خودی خومان ده که ین، ده لیتن: بۆچی نه وه مکرد؟ بۆچی وازم له نه وه
 هینا؟ که و ابوو نیمه نابی مشتومر که مان به ره و پووی په روه ردگاری جیهانیان
 بکه ینه وه، به لکو موناقه وشو مه حاسه به که ت به ره و پووی نه فسی خوت ده که یته وه،
 بۆچی نه وه مکرد؟ بۆچی وازم له نه وه هینا؟ له کاتیکدا توانای نه نجامدانیم هه بوو، له
 کاتیکدا توانای وازهیتانی فلان کرده وه ی ناشیرینم هه بوو؟ بۆچی کاتی خوم به
 فیرودا؟ له کاتیکدا فرمانی کاتپاراستنم پیکراوه؟ به و جوړه مه حاسه به ی خوت
 ده که یت، خوت به مه حاسه به ی نه فسی خوته وه سه رقالبکه، نه ک به قه زاو قه دهره وه،
 چونکه قه زاو قه دهر نیشوکاری خوی گه وړه یه؟

لهم باره وه خوى گه وره دهفه رموى: ﴿تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ
فِي الثَّابِتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (١٣) وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَيَتَّقْ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ (١٤)﴾^(١) [النساء: ١٣-١٤] واته:
نور (ياساiane) سنوره كانى خودان هر كه سيك گوى پايه لى خواو پيغه مبه ره كه لى
بيت (خوا) ده يخاته ناو به هه شتانيك كه پوباره كان دين و ده چن به ژيرياندا تيايدا
ده ميننه وه به هه ميشه لى وه نه وه يه سه ركه وتنى زور گه وره هر كه سيكيش
سه پيچى خواو پيغه مبه ره كه لى بكات و سنوره كانى (خوا) ببه زينيت ده يخاته
ناگرينه وه هه ميشه ده ميننه وه تيايدا وه سزايه كى پيسواكه رى بۆ هه يه.

(١) _ نه م ثايه ته به پوونى و به ناشكرايى له نيوان گوپرايه لى و گوناھو تاواندا
جياوازي دهكات، دهره نجامى هر دو كيشيان ديارى دهكات به وه لى كه گوپرايه لى
ھوكاره بۆ به دهست هينانى فهزل و پاداشت، گوناھو تاوانيش ھوكارى سزا
وه رگرته، نه مه يه دهره نجامى هر دو كيان، به لام بۆ ته قدیر كردن، هر دو كيان
گوپرايه لى و گوناھو تاوانيش له لايه ن خوى گه وره وه ته قدیر كراون و چاره نووس
كراون، به لام نه مه ماناي نه وه نيبه كه چونكه هر دوو كى ته قدیر كردون نيتر هر
دووكى خوش دهوین و پي پازين، بۆيه شيخولئيسلام پاش نه وه لى به لگه له سه ر
گوپرايه لى و گوناھو تاوان دينيته وه، ده ليت: ((وه دواتر جياوازي نيوان ئيراده لى
كه ونى و دينى، وه نه مرى كه ونى و دينى باس ده كه ين)). بپوانه: الشيخ الدكتور خالد
المصلح، شرح الفرقان بين اولياء الرحمن واولياء الشيطان.

وه دواتر جياوازی نيوان ئيراده ی کهونی و شرعی، وه نه مری کهونی و دینی باس ده کهین^(۱).

(۱) _ ئیراده دوو ئیراده یه، ئیراده یه کی کهونی: بریتیه له و ئیراده و خواستی کی خوای گه وره شته کانی پی ده خولقی نیت، شته کانی پیدینیتته بوون و، نه مهش هر ده بیت پروبدات، وه ئیراده یه کی شرعی ش هیه: بریتیه له فرمان وقده غی کردنه کانی خوای گه وره، بۆ نمونه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يُّتَوَرَّعَلَيْكُمْ وَ يُرِيدُ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الشَّهْوَاتِ اَنْ تَمْلِكُوْا مِثْلًا عَظِيْمًا﴾ (۲۷) يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيْفًا ﴿۲۸﴾ [النساء: ۲۷-۲۸] واته: وه خوا ده یه ویت که لیتان ببوریت به لام نه یانه وی نه وانهش که شوین ناره زووات که وتوون که لاتان بدهن به لادانیک کی گه وره خوا ده یه ویت که نه رکتان له سهر سووک بکات چونکه ئاده می به لاواز دروستکراوه. نه مه ئیراده ی شرعی، به لام ئیراده ی کهونی مهرج نییه خوشه ویستی له گه لدا بیت، به لکو خوای گه وره شتانیکی ویستوووه ئیراده کردوو که خوشی ناوین، هۆکاره کهشی ته نها بۆ حیکمهت و تاقیکردنه وه یه، به لام ئیراده ی (شرعی) خوای گه وره خوشی ده ویت، بۆ نمونه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَا يَرْضٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَاِنْ تَشْكُرُوْا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ [الزمر: ۷] واته: وه پازی نییه به بیباوه پیی بۆ به نده کانی وه نه گهر سوپاسی خوا بکه ن (گهردن که چ بن) به وه لیتان پازی ده بیت. ئیراده و خواستی شرعی خوای گه وره خوشی ده ویت، به لام ئیراده و خواستی کهونی پهنگه خوای گه وره خوشی بویت وه پهنگه خوشیشی نه ویت، نه مه یه یه که م جياوازی نيوان هه ردوو ئیراده که، جياوازی دووه میش: ئیراده و خواستی کهونی ده بیت هر پرو بدات، به لام ئیراده ی شرعی پیده چیت پرو بدات و پیده چیت پوش نه دات، بۆ نمونه خوای گه وره خواستی ئیمانی بۆ هه موو به نده کانی کردوو، به لام هه ندیکیان ئیمان دینن و هه ندیکیشان ئیمان ناهینن.

ئەم مەسەلە بە لای تاییە فەیه ک لە صۆفییە کانیە وە ئالۆز بوو تا جونیەید بۆی پوون کردنە وە، بۆیە هەر کەس لە وەدا شویینی جونیەید کەوت بێت ئەوا لە سەر پاستی و دروستیی بوو، ئەوەش پێچەوانەی ئەوی کرد گومرا بوو.

ئەوان دەیانگوت: هەر هەموو شتەکان بە ویست و مەشیئەت و قودرەتی خۆی گەرەبە، وە لە بینین و شهودی ئەم یەکتاپەرستییە دایە^(١)، کە بە (الجمع الأول) ی ناو دەبن.

جونیەیدیش بۆی پوونکردنە وە کەوا پێویستە جیاوازی دووهم بزانریت، کە نەگەرچی هەر هەموو شتەکان لە ویست و مەشیئەت و قودرەت و بە دیهێنانی خۆی گەرەدا هاوبەش بن، بە لām پێویستە جیاوازی بکریت لە نێوان ئەوانەدا کە خۆی گەرە خۆشی دەوین و پێی رازییە، وە لە نێوان ئەوانەدا کە پێگری لێکردوون و حەزی پێیان نییە و پقی لێیان دەبێتە وە^(٢)،

(١) دەلێن: جگە لە ویست و مەشیئەتی خواو قودرەتی خوا هیچی تر نییە، وە هەر کە سێکیش ئەمە بزانیت یەکتاپەرستە، وە نکۆلی لە ئێرادی کەونی و ئەمری شەری دەکەن. ئەوان گوێرایەل بوون بۆ قەدەر دەگەرێننە وە، بە لām ئەهلی زانست و نیمان دەلێن: گوێرایەل بوون بۆ ئەمر و فەرمانی خۆی گەرە دەگەرێتە وە، کەوا بوو گوێرایەل بوون بۆ فەرمان و شەرع دەگەرێتە وە، نەک بۆ قەدەر، چونکە خوا لەوانە یە ناعەت و گوێرایەل بوون بێت، وە لەوانە شە گوناھو تاوان بێت، بە لām شەری تەنھا ناعەت و گوێرایەل بوونە.

(٢) مەرج نییە ئەوەی خۆی گەرە خواست و ئێراده و تەقدیری کردبێت خۆشی بویت، خۆی گەرە کوفری تەقدیر کردووە، ئێمانی تەقدیر کردووە، گوێرایەلی تەقدیر کردووە، گوناھو تاوانی تەقدیر کردووە، ئەمە ی خۆش دەوێت و، ئەوە ی خۆش ناوێت، ئەمە بە پێچەوانەی ئێرادی شەرعە وە، چونکە لە شەرعدا خۆی گەرە هیچ شتێک

دانانیت جگه له وانه ی که خویشی دهوین، شتانیک به شرع دانانیت که حزئی پیمان
 نه بیت، خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا
 بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (٢٨) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ
 وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ [الأعراف: ٢٨] واته: وه کاتی کرده وه به کی
 زور به دو ناشیرینیان ده کرد (که به پروتی ته واف کردن به کی له نمونه ی نه
 کرده وانه) ده یان ووت: له باوو باپیرانمانه وه بۆمان ماوه ته وه وه خوا فهرمانی نه
 (کرده وه) ی پیداوین (نه ی موحه ممه د ﷺ) بلی بیگومان خوا فهرمان نادا به کرده وه ی
 به دو خراپ نایا به دهم خواوه شتی ده لێن که نایزان و بیتاگان لێی بلی په روه ردگارم
 فهرمانی به دادپه روه ی داوه وه له کاتی هه موو نوێژیکدا راست پوو بکه نه خوا.
 بیتاوه پان بانگه شه ی نه وه یان ده کرد گوايه خوای گه وره فهرمانی ده رخستنی
 عه وره تی پیدا بوون له کاتی ته واف کردنداو، ده یانگوت: ﴿وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا﴾ وه خوا
 فهرمانی نه و (کرده وه) ی پیداوین، خوای گه وره ش وه لامی دانه وه، پیتی فهرموون:
 ﴿أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ﴾ نایا به دهم خواوه شتی ده لێن که
 نایزان و بیتاگان لێی بلی په روه ردگارم فهرمانی به دادپه روه ی داوه، فهرمانی
 به گوێزپایه لی داوه نه مه یه که خوای گه وره فهرمانی نه نجامدانی پیداوین، هه روه ها
 ده فهرموئ: ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ﴾ (نه ی موحه ممه د ﷺ) بلی بیگومان خوا
 فهرمان نادا به کرده وه ی به دو خراپ، ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا
 لَا تَعْلَمُونَ (٢٨) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ وه له نوێژیشدا
 راست پوو بکه نه خواو له نوێژو هه موو کرده وه کانی دیکه دا بۆ خوا به کدابه وه.

ره له نيوان دۆستان و دوژمنانيشيدا جياوازي بكریت، له و باره وه خواي گه و ره ده فهرموي: ﴿أَفَنَحْنُلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ (٣٥) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾^(١) [الفلم: ٣٥-٣٦] واته: چۆن ئيمه موسلمان و به دكاران وهك يهك ليده كهين؟ نه وه چيتانه چۆن بريارتك ده دهن.

ههروه ها ده فهرموي: ﴿أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾ [ص: ٢٨]. واته: ئايا نه وانه ي باوه ريان هيناوه و كرده وه چاكه كانيان كردوه له گه ل خراپه كاران له زهويدا وهك يه كان دانين (له دوا پوژدا، نه خير وانيه) يا پاريزكاران وهك به دكاران لي ده كهين.

ههروه ها ده فهرموي: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^(٢) [الجنه: ٢١] واته: ئايا نه وانه ي كه خراپه كانيان كردوه و اگومان ده بن ئيمه نه وانه وهكو كه سانى داده نين كه بهويان هيناوه و چاكه كانيان كردوه وهكو يهك بيت ژيانيان و مردنيان ئاي چه ند خراپ داده رى ده كهن.

(١) _ ده لين له نيوان كه سى گوپرايه ل و كه سى ياخي بو دا جياوازي نيه، چونكه ههردو كان ملكه چى قه درو مه شينهت و ويستى خواي گه و ره بوون، كه و بوو هه ر دو كان گوپرايه ل و ملكه چى خوا بوون و ههردو كيشيان وهكو يهك پاداشت ده درينه وه، نه مهش درو گوته به ده م خواي گه و ره وه، بويه خواي گه و ره ده فهرموي: ﴿أَفَنَحْنُلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ (٣٥) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ چۆن ئيمه موسلمان و به دكاران وهك يهك ليده كهين؟ نه وه چيتانه چۆن بريارتك ده دهن.

(٢) _ خواي گه و ره نه و كه سانه ي كه كرده وه خراپه كانيان كردوه يهكسان ناكات له گه ل نه وانه دا كه ئيمانيان هيناوه و كرده وه چاكه كانيان نه نجام داوه، نه مه به لگه يه له سه ر جياوازي نيوان قه در و شه رع.

هه ره له م باره وه ده فهرموئ: ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ﴾^(١) [غافر: ٥٨] واته: وه نابينا و بينا به كسان نين وه كه سانی باوه پيان هیناوه و کرده وه چا كه كانيان کردوه له گه ل به دکاراندا وه و به ك نين زۆر كه م بیرده كه نه وه.

بۆیه بیرباوه پی پیشینی چاك و پیشه وایانی ئومهت: بریتیه له وهی كه خوی گهره خوڵقینه رو په روه ردگارو خاوه نی هه ره موو شتیكه، ویستی هه ره شتیك بکات، ده بیئت، وه ویستی هه ره شتیکیش نه کات، نابیئت، هیچ په روه ردگار یکی غهیری نه و نییه^(٢)

(١) _ ﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى﴾ مه به سستی کویر نییه به لکو مه به سستی نه وانه یه ی عه قل و زرنگی و کارامه بیان کویر بووه، ﴿وَالْبَصِيرُ﴾ مه به سستی نه وانه یه كه دلیان بینایه و هیدایهت و پێنموونی کران و، ملکه چی فرمانه کانی خوان، ئه م دووانه به لای خوی گهره وه یه کسان نابن. که وا بوو هه ره كه سیک جیاوازی له نیتوان که سی گویراپه ل و که سی یاخی بوودا نه کات و، بلیئت: هه ره دووکیان خواپه رستیان کردوه و، هه ره دووکیان ملکه چی خوا بوونه، چونکه هه ره دووکیان ملکه چی ویست و قه ده رو چاره نووس و نه مری که ونی خوی گهره بوونه، بۆیه هه ره دوکیان خواپه رستیان کردوه، دلنیا بن درۆی به ده م خواوه کردوه.

(٢) _ خوی گهره خوڵقینه ری هه ره موو شتیكه، کافر، ئیماندار، خوڵقینه ری گویراپه لی و گونا و تاوانه، خوڵقینه ری کوفرو ئیمانه، له و باره وه حیکمهت و دانایی زۆر گهره ی هه یه كه بریتیه له تاقیکردنه وه ی به نده کانی خۆی، پێویسته ده ست به ئیمان و گویراپه لیه وه بگرن و، بیباوه ری و کوفر واز لی بینن، چونکه بۆ هیچ که سیک نییه کوفرو تاوان نه نجام بدات و پاشان بلیئت: ئه ی چ بکه م قه ده ری خواپه تاوان ده که م، له چاره ی نووسیوم، هیچ که سیکی ژیر و عاقل ئه م قسه پووچانه نالیئت، که وا بوو پێویسته جیاوازی له نیتوان گویراپه لی و گونا و تاواندا بکریئت. گویراپه لی نه نجام بدریئت و، ده ست له گونا و تاوان هه ل بگیريئت.

له گهل نه وه شدا _ فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه، پټگری له گوناوه
 تاوان کړدوه ^(۱) خوی گه وره حه زی به خراپه کاری نییه ^(۲)، پازی نابیت به کوفر بو
 بهنده گانی ^(۳)

(۱) _ هر خوی گه وره یه که هر ه موو شته گانی خولقاندوه _ له گهل نه وه شدا
 _ فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه، له گوناوه و تاوانیش پټگری کړدوه،
 نه وه شتی که و نه میش شتی کی تره، نه و دووانه تی که له به یه کتر ناکرین، له نیوان
 نه ورو شه ردا جیاوازی هیه، له نیوان خولقاندن و شه ردا جیاوازی هیه،
 سه رپای نه ووی خوی گه وره ویست و مه شینه تی خولقاندنی گوناوه و تاوانی هه بووه
 به لام پټگری له نه نجامدانی کړدوه. نه مه به لگه یه له سه ر نه ووی که له نیوان
 گوپړایه لی و گوناوه و تاواندا جیاوازی هیه.

(۲) _ خوی گه وره ه موو شتی کی به قه زاو قه وری خوی له خه یرو له شه ر له م
 گه رونه دا خولقاندوه، له گهل نه وه شدا فهرمانی به گوپړایه لی و خواپه رستی کړدوه،
 نه وده غی نه نجام دانی گوناوه و تاوانی کړدوه، نه مه به لگه یه له سه ر نه ووی که هر
 دوو شته که جیاوازیان له نیواندایه، نه ووی له لایه ن خواوه یه و، نه وده شی که له لایه ن
 بهنده کانه وده یه، نه ووی له لایه ن خواوه یه که بریتیه له خولقاندنی هر ه موو شته کان
 له ه موو باریکدا ستایش کراوه، به لام نه ووی له لایه ن بهنده کانه وده یه که بریتیه له
 گوپړیالی و گوناوه و تاوان یه که م ستایش کراوه و دووه میش زه م کراوه.

(۳) _ خوی گه وره ده فهرموی: ﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ
 الْكُفْرَ﴾ [الزمر: ۷] واته: نه گه ر نیوه بی باوه رپن نه وه بیگومان خوا بی نیازه له نیوه
 و پازی نییه به بی باوه پی بو بهنده گانی. به لکو به وه پازییه که بهنده گانی نیماندارین،
 نه وان ده لټین: نه خیر، خوی گه وره پازی بووه به کوفر نیمان بو بهنده گانی، به
 به لگی نه ووی که هر دوکیانی ته قدير کړدوه.

فەرمان به ئەنجام دانی کارو کردەوێ ناشیرین و نا بەجی ناکات^(١) ئەگەرچی
بەویست و مەشینەتی خوێشی پووی دابیت، خوێشی ناویت و پێی پازی نییە، بەلکەر
پقی لێیەتی و زەمی ئەنجام دەرانی دەکات و، سزایان دەدات^(٢).

(١) _ خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (٢٨) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ (٢٩) ﴿﴾ {الأعراف: ٢٨ - ٢٩} (ئەو موحەممەد ﷺ بلی بیگومان خوا فەرمان نادا بە کردەوێ بە در
خراب، وەکو بە دەرخستنی عەرەت، دەلێن: خوای گەورە فەرمانی بەمەداو، در
بە دەم خواو دەلێن، ئایا بە دەم خواو شتی دەلێن کە نابزانن و بیناگان لێی بلی
پەرەردگارم فەرمانی بە دادپەرەری داو وە لە کاتی هەموو نوێژیکدا راست پەر
بکەنە خوا، پاشان لە هەمان سوپەتدا خوای گەورە دەفەرموێ: ﴿يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا
زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ [الأعراف: ٣١] واتە: ئەو نەوێ ئەدەم پۆشاکێ جوان و
پازاوەتان بپۆشن لە کاتی هەموو نوێژیکدا. کە وابوو پێویستە مەروڤی مۆسڵمان لە کاتی
نوێژدا عەرەتی داپۆشیت، چونکە ئەو لە مەرجه کانی دروست بوونی نوێژە. خوای
گەورە فەرمانی بە داپۆشینی عەرەت کردووە، فەرمانی بە خستە دەری نەکردووە،
چونکە خستە دەری فاحیشتە، و شەو فاحیشتە لە زمانی عەرەبیدا واتە هەر
کاریکی ئەو پەری بە دو ناشیرین و قیزەون. داپۆشینی عەرەت گۆپراپەلێیە،
گۆپراپەلێش هەر هەمووی خەیرە.

(٢) _ وەکو پیشتر ئاماژەمان پێدا خوای گەورە کە شتەکان بە قەزاو بە قە دەری
خۆی دەخولقینیت، مەرج نییە خوێشی بوین، بەلکەر لەوانە بە خوێشی بوین و لەوانە شە

رقی لیان بیتەو، لێرەدا رەنگە بپرسن: بۆچی شتەکان بە قەزاو قەدەری خۆی دەخولقینیت و، رقیشی لیانە، لەووەلامدا دەلێن: ئەمە بۆ تاقیکردنەویدی، بۆ ئەوەی کەسێ گۆپرایەل و کەسێ یاخی بوو، کەسێ ئیماندارو کەسێ کافر، راستگۆو درۆزن لێک جیا بنەو، بۆیە بواری بۆ بەندەکانی رەخساندوو بۆ ئەوەی بە ئارەزووی خۆیان مەلبرێن بە ویستی خۆیان ئەنجامی بدەن، تواناو هیزیشی پێداون، ئەمە دەتوانیت نوێژ بکات، ئەو دەتوانیت زینا بکات، تواناو هیزی پێداون، دەتوانیت واز لە زینا بێنیت، واز لە نوێژکردن بێنیت، توانای هەموو ئەوانە پێدراو، لە لایەن هیچ کەسێکەو ناچار نەکراو، بە تواناو هەلبراردنی خۆی ئەوانە دەکات، ئێتر بۆچی مەژۆ توانای خۆی بێردەچیتەو، دەلێت، چبکەم قەزاو قەدەرە، ئەو زاتە بە قەزاو قەدەری خۆی شتەکان دەخولقینیت بە کردەوێ ناشیرین و نابەجێ پازی نابیت و، فەرمانیشی پێناکات.

به لام پلهی سى يه م: بریتیه له وهی نه گوپرایه لی و نه گونا و تاوان نه بینیت^(١)،
چونکه واده بینیت که بوون و (وجود) یه که^(٢)، به لای نه وانه وه نه مه نه و په پری
ته حقیق و گه یشتن و دوستایه تیه بو خوا^(٣)،

(١) _ گوتیان پله کان له پووی گوپرایه لی و گونا و تاوانه وه سى پله ن، یه کم:
لیره دا مړوف گوپرایه لی و گونا و تاوان ده بینیت، دووهم: گوپرایه لی به بی گونا و
تاوان ده بینیت، ئیتر هر شتیک نه نجام بدات ده بی به تاعهت و گوپرایه لی، دابهش
بوون ناکات، هر شتیک نه نجام بدات تاعهت و گوپرایه لی، ده لیت: چونکه خوابه
قه زاو قه دری خوی دایناوه، ئیمهش ده لیت: به لی خوی گه وره قه زای کردوهر
ته قدیری کردووه، به لام به شهرعی دانه ناوه، ئیمه فرمانمان پیکراوه نه وانه جیه جی
بکه ین که خوی گه وره شهرعی کردووه، به لام قه زاو قه دهر نه مه کاری خوی گه وره یه،
سییه م: نه گوپرایه لی و نه گونا و تاوان نه بینیت، واته ده گاته نه و ئاسته ی که له و
باوه پردا ده بیت که له بنه په ته وه گوپرایه لی و گونا و تاوان بوونی نییه و، هر هه موو
گه ردوون یه که و خولقینه رو خولقینراو نییه، نه مهش (وحدة الوجود) ه.

(٢) _ نه مه (وحدة الوجود) ه، چۆن کرده وه کان و گوپرایه لی و گونا و تاوان
جیاجیا ده بن نه گه ر گه ردوون یه که شتیت؟ نه گه ر به و جوړه بیت جیاجیا نابن، نه مه
ته نها باوه پریکی بی بنه مایه.

(٣) _ نه گه ر به ئاستی نه م پله یه گه یشتن نه وه نه و په پری ته حقیق و گه یشتن و
دوستایه تیه بو خوا، به لایانه وه نه مه یه یه کتابه رستی، به لام له واقیعدا نه مه کوفریکه
که هیچ کوفریکی دیکه له و گه وره تر نییه، له کوفری فیرعه ون و هامان و قاپون و نه بو
جه هلیش گه وره تره، چونکه نه مانه له گه ل کوفره که شیاندا دانیان به وه دا ده نا که خوا
خولقینه رو به دیهینه ره، پوزیده ره، ده ژینیت، ده مرینیت، چاره سازه، به لام نه مان
ده لیت: نه خیر، هیچ خولقینه رو به دیهینه رو، چاره سازیک نییه و هر هه موو گه ردوون
یه که، هیندیکی له هیندیکی جیا نابیته وه.

به لَام _ له حه قیقه تدا _ نه و په پری نیلحاده ^(١) له ناو و نایه ته کانی خوا دا،
نه په پری دوژمنایه تیه بو خوا . پاشان شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _
گومرایی و کوفری نه وانه پرونده کاته وه و ده لیت: به لَام خاوه نی نه م پله یه جووله که و،
گاورد، سهراپای کافران به دوست وهرده گریت ^(٢)،

(١) _ وشه ی نیلحاد له زمانی عه ره پیدا مانای لادان ده به خشیت، لادان له شت، له
زمانی عه ره پیدا (لَحْدُ الْقَبْرِ) واته: گورپچکه ی قه بریش له مه وه وهرگیراوه، چونکه
چالیکه له لایه کی گورپه که وه هه لکه ندر اوه و، لادانیکه له شیوه و بارودوخی قه بره که،
به لَام وشه ی نیلحاد له شهرعدا: لادانه له هه موو نه وانه ی که خوای گوره به شهرعی
داناره و فرمانی پیگردوه .

(٢) _ نه مه کاره ساته که یه له م پوژگاره دا، نیستا نه مه واقعی و پرویداوه، ده لیتن:
له نیوان جووله که و، گاورد، موسلماناندا جیاوازی مه که ن، هه ره موویان خاوه نی
نایینی خوان، هه ره موویان خوا ده په رستن، هه ره موویان شوینکه و تووی
پتغه مبه رانن، درو به م دم خوای گوره وه ده که ن، دلنیا بن پاش ناردنی موحه ممه د
ﷺ گورپایه لی هیچ پتغه مبه یکی تر ناکریت جگه له پتغه مبه ری خوا ﷺ، هه ره موو
شهریعه ته کانی تر کوتاییان هات جگه له شهریعه تی موحه ممه د ﷺ، به لَام نه هلی
(وحدة الوجود) ده لیتن: هه موویان یه کسان جووله که و، گاورد، موسلمان، هه ره موویان
گورپایه لی خوا ده که ن، نه مه یه کاره ساته که، گوفتاری نه و که سانه ش که بانگه شه بو
نزیک بوونه وه ی نیوان نایینه کان ده که ن له مړودا له گوفتاری نه هلی (وحدة الوجود)
ده جیت، ده لیتن: له نیوان نایینی نیسلام و، نایینی جووله که و، نایینی گاورد جیاوازی
نیبه، ده لیتن: هه موویان بران، بویه که سانیکیان ده لیتن: برا مه سیحیه کانمان _ په تا به
خوا _ .

به واتایه کی تر به لای نه وانه وه له نیوان نه مه و نه وده جیاوازی نیبه، به بوچونی
نه وان کافرو موسلمان نیبه و، هه ره موو نه م گردونه یه که .

له کاتیکدا خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾^(۱) [المائدة: ۵۱] واته: نه وه تان نه وان بکات به پشتیوان و دوست نه وه به راستی نه و که سه له وان.

(۱) _ خوی گه وره ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ [المائدة: ۵۱] واته: نه ی نه وانه ی باوه پرتان هیناوه جووله که و گاور مه که ن به دوستی خوتان، خوشتان بوین و پشتگیریان بکه ن، نه وانه هیندیکیان دوستی یه کترن جا نه وه تان نه وان بکات به دوستی خوی، خوشی بوین و پشتگیریان بکات و به رنامه و رپیازی نه وان به شیوا دابنیت و، بلیت: نه وان له سه ره قن، نه وه تان نه وان بکات به پشتیوان و دوست نه وه به راستی نه و که سه له وانه، ده بیت به جووله که یان گاور چونکه له نیتوان کوفرو نیماندا جیاوازی ناکات، نیترو وه کو نه هلی (وحدة الوجود) ی لیدیت که له نیتوان گوپرایه لی و گوناوه تاواندا، کوفرو نیماندا جیاوازی ناکه ن، ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ بیگومان خوا پینمونی گه لی سته مکاران ناکات، پروانه سته مکاران به هوی کوفره که یانه وه خوی گه وره پینگری هیدایه ت دانی لیکردن، وه کو سزایه ک به لام نیماندار خوی گه وره هیدایه تی ده دات، چونکه ویستی هیدایه تی هه بوو.

ههروهه ها خاوهنى نهو پلهيه خوى له شيرك و هاوه لپه رستى و بته كان بهرى ناكات،
 بويه له نايينى پاكي ئىبراهيمى خهليل ده چيته دهره وه ^(١) خواى گهره ده فهرموى:
 ﴿وَإِذْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لَا تُشْفِقَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ ^(٢)
 [المنحة: ٤] واته: به راستى سه رمه شقيكى جوان و چاك بو ئيوه ههيه له ئىبراهيم و
 نهوانى له گه ليدا بوون كه به گه له كهى خويانيان ووت به راستى ئيمه بيزارو بهرين له
 نيوه وه له و شتانهش كه دهينا په رستن له جياتى خوا ئيمه باوه رمان نيبه به (نايىنى)
 نيوه وه پهيدا بوو له نيوان ئيمه و ئيوه دا دوژمنايه تى و كينه بو هه ميشه تا كاتيك كه
 بپوا به خواى ته نيا ده هينن جگه له و قسه يه ئىبراهيم كه به باوكى ووت بيگومان
 داواى ليخوشبونت بو ئه كه م وه من هيچم به دهست نيبه له به رانبهر خوادا بو تو ئه
 په روه رديگارمان ته نها پشتمان به تو به ستووه وه هه ر بو لاي تو گه پراوينه ته وه سه ر
 نه جاميش هه ر بو لاي تو به .

(١) _ له نايينه پاكه كهى ئىبراهيمى خهليل ده چيته دهره وه و، چيتر له نيوان
 كوفرو نيماندا جياوازي ناكات، وه كو ئه وهى پيغه مبه ر ئىبراهيم _ عليه السلام _
 جياوازي ده كرد، چونكه پيغه مبه ر ئىبراهيم ته نانه ت خوى له بابيشى بهرى كرد، كاتى
 بوى پوونبو به وه دوژمنى خواجه، بويه (الولاء والبراء) پشتيوانى كردن و خوبه رى كردن
 له نايينى ئيسلامدا پيويسته، پشتيوانى كردن و سه رخستنى موسلمانان و، خوبه رى
 كردن له هاوه لپه رستان، به لام نه و كه سهى هه موويانى به لاوه به كسان بيت، موسلمانان
 و غه يري موسلمانانيش، بليت: هه موويان بران جووله كه و گاور، بابزانيت هيچ (الولاء
 والبراء) پشتيوانى كردن و خوبه رى كردنيكى نه نجام نه داوه .

(٢) _ خواى گهره به نوممه تى موحه ممه د ﷺ ده فهرموى: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ
 حَسَنَةٌ﴾ به راستى بو ئيوه ههيه سه رمه شقيكى جوان و چاك، سه رمه شقيش يا

چاك ده بئيت يا خراب ده بئيت، سهرمه شقى خه يرو سهرمه شقى شهر هه به، به لام
 ئيبراهيم _ عليه السلام _ سهرمه شقى خه ير بوو، ﴿فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ له ئيبراهيم
 و نه واتهى له گه ليدا بوون، نه واتهى شوئى كه وتن و بپويان پيئينا، ﴿إِذْ قَالُوا اقْتُلُوهُمْ
 بِرَأْوَا مِنْكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ كه به گه له كهى خويانيان گوت به راستى نيم
 بيزارو به رين له ئيوه وه له و شتانهش كه دهينا په رستن له جياتى خوا، له خويان وه
 نايينه كه يان خويان به رى كرد، ﴿كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا
 نَحْنُ الْبَارِدُونَ﴾ به نايينى ئيوه وه له نتيوان نيمه و ئيوه دا دوژمنايه تى و كينه بز
 هه ميشه په يدا بوو، هه رگيز له گه لتاندا نزي كنابينه وه، كه چى له م زه مه نهى خو ماندا
 ده لئين: له جووله كه و گا وره كان نزيك بيه وه، ﴿حَتَّى تَوَفُّوا بِاللَّهِ وَخَدُّهُ﴾ تا كاتيك بپوا به
 خواى تاكو ته نيا دين، تا بپوا به خواو پيغه مبه ره كهى نه هئتن ئه م دوژمنايه تى و
 كينه به لاناچيت، مه گه ر ئيمان به خواو پيغه مبه ره كهى موحه ممه د ﷺ بينن، ﴿إِلَّا
 قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَ لَكَ﴾ جگه له و قسه بهى ئيبراهيم كه به باوكى گوت بينگومان
 داواى ليخوش بونت بو ده كه م، پيغه مبه ر ئيبراهيم _ عليه السلام _ بانگى بابى كرد
 به لام پازى نه بوو، له كو تادا خوى لي به رى كرد، له و باره وه خواى گه وره له نايه تى كى
 تر دا ده فه رموى: ﴿وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ
 عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَيَّرَ مِنْهُ﴾ [التوبة: ١١٤] واته: وه داواى ليخوش بوونى ئيبراهيم بو باوكى ته نها
 له بهر واده و به ليتيك بوو كه به باوكى دابو (كه داواى لي بوردنى بو بركات) جا كاتى
 بوى پوون بويه وه كه بينگومان باوكى دوژمنى خوايه خوى لي به رى كرد، ته ماشا كه ن
 پيغه مبه ر ئيبراهيم _ عليه السلام _ ته نانه ت خوى له بابيشى به رى كرد كاتيك بوى
 ده ركه وت كه دوژمنى خوايه، لي ره دا هيچ كه سيك خوشناويستريت، له و باره وه خواى
 گه وره له نايه تى كى تر دا ده فه رموى: ﴿لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ

﴿وَمَنْ يُؤْمَرْ بِالْعَمَلِ فَلْيُحْمَلْ بِهِ عَشْرَ نَافِلَةٍ﴾ [المجادلة: ۲۲] واتہ: کہ سانیکت دہستناکہ وی کہ
 مارہ بریان مہ بیت بہ خواو بہ پوڈی دواپی کہ دؤستایہ تییکن لہ گہل نہ وانہی دڑایہ تی
 خواو پینفہ مہری خوا دہ کہن مہرچہ ندہ نہو دوزمنانہش باوکیان بن یا کوپو براو
 خزمیان بن. مہرگیز خوشیان ناوین، مہ گہر بابیان بن، لہ دونیادا گوپرایہ لیان دہ کہن
 لہ بدوی مامہ لہ کردنہ وہ بہ چاکہ، خوشیان ناوین بہ لام لہ چاکہ دا گوپرایہ لیان دہ بن،
 چونکہ مہ قیان بہ سہریانہ وہیہ، نہ گہرچی کافریش بن، لہ م بارہ وہ خوای گہ و رہ لہ
 نایہ تیکی تردا دہ فہ رموی: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَلَّةً أُمَّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَّالُهُ فِي عَامَيْنِ
 أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ﴾ (۱۴) وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا
 تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ
 تَعْمَلُونَ﴾ [لقمان: ۱۴-۱۵] واتہ: وہ فہرمانمان داوہ بہ نادہ می (بہ چاکی مہ لسوکہ وت
 کردن لہ گہل) دایک و باوکیدا دایکی مہ لیئہ گری بہ دووگیانی (پی لاواز دہ بی) لاوازی
 لہ دوا لاوازی و برینہ وہی لہ شیر لہ (دوا تہ مہ نی) دوو سالیہ وہ (وہ فہرمانمان بہ
 نادہ میدا) کہ سوپاس گوزاری من (خوا) و باوک و دایکت بکہ تہنہا بؤ لای منہ
 گہرپانہ وتان وہ نہ گہر (باوک و دایکت) نہوپہ پی مہ ولیاندا لہ گہلت بؤ نہ وہی شتی
 بکہیت بہ هاوبہ شی من کہ ہیچ زانیاریہ کت پی نییہ نہ وہ گوپرایہ لیان مہ کہ بہ لام لہ
 دونیادا زوری بہ چاکی هاوپییہ تیان بکہ و شوین پیبازی کہ سیک بکہ وہ کہ بہ دلسوژی
 گہراوہ تہ وہ بؤ لای من (لہ پوڈی دوایدا) گہرپانہ وتان تہنہا بؤ لای منہ نینجا مہ والتان
 دہ دہ می بہ و کردہ وانہی کہ کردوتانہ. خو بہری کردن لہ کافران واجیبہ و بہ شیکہ لہ
 نابین، نہو کہ سہش کہ خوی لییان بہری ناکات دہ بیتہ یہ کیک لہ نہوان بہ دہقی نہم
 نایہ تہ ﴿وَمَنْ يَتُوبْكُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ﴾ [المائدة: ۵۱] واتہ: نہوہ تان نہوان بکات بہ
 پشتیوان و دوست نہوہ بہ پاستی نہو کہ سہ لہ وانہ. نہمہ مہ ترسیہ کی زور گہ و رہیہ،
 کہ چی لہم پوڈگارہ دا بانگہ واز دہ کریٹ بؤ مہ لوہ شانندنہ وہی نہمہ، بہ بیانوی نہوہی
 گواہ توندپہ وییہ، گواہ نیرہابہ، بہ پاستی کارہ ساتیکی گہ و رہیہ.

هروهه ما ئیبراهیمی خلیل _ علیه السلام _ به گه له هاوه لپه رسته که ی خنوی
 هه رموی: ﴿قَالَ أَمَّا أَنْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ (٧٥) أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ (٧٦) فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ إِلَّا
 رَبَّ الْعَالَمِينَ (٧٧)﴾^(١) [الشعراء: ٧٥-٧٧] واته: گووتی: ئایا ئیوه ده زانن چر
 ده په رستن؟ ئیوه و باو باپیره پئشوه کانتان جا به پاستی هه موو نه وانه دوژمنی من
 جگه له په روه ردگاری جیهانیان.

هه روهه ما خوای گه وره ده هه رموی: ﴿لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَآيَاتِهِ الْأَجْرَ يُؤَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
 أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ﴾^(٢) [المجادلة: ٢٢] واته: که سانیکت
 ده ستناکه وی که باوه بیان هه بیته به خواو به پوژی دواپی که دوستانه تی بکه نه له گه
 نه وانه ی دزایه تی خواو پیغه مبهری خوا ده که نه هه رچه نده نه و دوژمنانهش باوکیان بن
 یا کوپو براو خزمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلایندا چه سپاندوه به هیزی کردون و
 سه ری خستون به قورئان و ئیمان له لایه ن خویه وه.

-
- (١) _ ﴿فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ﴾ به پاستی هه موو نه وانه دوژمنی منن، خوی به ری کرد له
 هه موو نه و شتانه ی که جگه له خوای گه وره ده یان په رستن، ﴿إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾ جگه له
 په روه ردگاری جیهانیان، ﴿الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ﴾ که نه و منی دروست کردوه پاشان
 هه ر نه ویش پئیموونیم ده کات، بویه هه ر نه و ده په رستم و هه ر نه ویشم خوش ده ویت.
- (٢) _ هه روهه ما ئه م ئایه ته شه نکۆلیی ده کات که سیك ئیمانی به خواو
 پیغه مبه ره که ی هه بیته و، له هه مان کاتیشدا کافرانی خوش بویت نه گه ر چی نزیکترین
 خزم و که سوکاری خوشی بن، چونکه پئویسته نه گه ر دوژمنی خوابن نه ویش

ئورماندا تېيىن بىگات، ئەۋەتتۇ خۇاى گەۋرە دەريارەى پىنغەمبەر ئىبراھىم _ غىبە ئىسلام
 _ دەفەرمۇى: ﴿فَمَّا نَسَبْنَاهُ إِلَىٰ عَدُوِّهِ نَسَبْنَا لَهُ﴾ [التوبة: ۱۱۴] واتە: جا كاتى بىزى
 بىلەن بىرەۋە كە بىگومان باۋكى ئورمانى خۇايە خۇى لى بەرىكرد. مەۋە ھا خۇاى گەۋرە
 لە قايە تىكى ئىردا دەفەرمۇى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
 إِلَيْهِم مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾ [الممتحنة: ۱] واتە: ئەى ئەۋرە كە سەنەى كە باۋە پەتان مەنناۋە ئورمانى مەن
 ۋە خۇتان مەكەن بە دوستى خۇتان دوستايتى خۇتانىيان بۇ بىتىن.

که چی که سانیکیان چەندین کتیب و قەسیدە ی لە سەر بیروباوەرە که ی خۆی نویسوە^(١)
 وەکو قەسیدە که ی (ابن لفاریض) که بە ((نظم السلوك)) ناوبراوە، تیایدا دەلیت:
 لها^(٢) صَلَّاتِي بِالْمَقَامِ اَقِيْمُهَا * * * وَأَشْهَدُ فِيْهَا اَنْهَا لِي صَلَّاتٌ^(٣)
 كِلَانَا مُصَلٍّ وَاحِدٌ سَاجِدٌ اِلَى * * * حَقِيْقَتِهِ بِالْجَمْعِ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ^(٤)

(١) _ بە لَام ئەوان تەواو بە پێچەوانە وەن و کەسی گوێرایە ل و کەسی سەرپێچی
 کاریان بە لاوە یە کسانە، بۆیە کە سانیکیان چەندین کتیبیان لە بارە ی (وحدة
 الوجود) هەوە نویسوە، وەکو ئیبنو عەرەبی که هەر یە ک لە کتیبەکانی ((الفتوحات
 المکیة)) و ((الفصوص)) ی نویسوە، کەسی واشیان تێدایە وەکو (ئیبین و لفاریض)
 کۆبەندیکی شیعی دەربارە ی پێبازە که ی خۆی نووسیوە تەو وە کە بە ((نظم السلوك))
 ناو دەبریت و، تیایدا ئاشکرای دەکات کە هیچ خولقی تەو خولقی نراویک بە جیا جیا
 نییە بە لکو هەر هەموو گەردوون یە کە، وە ئەو بۆ خودی خۆی نوێژ دەکات و، خودی
 خۆی دەپەرستیت، چونکە خودی خۆی خواوە، جیاوازی لە نێوان خۆی و خوادا
 نییە و هەموان بریتین لە م گەردوونە. قەسیدە تائیه که ی (ئیبین و لفاریض) چاپ
 کراوە و بلۆه و ناسراوە، گرنگی پێدەدریت و لە لایەن ئەوانەو دەکەردیت.

(٢) _ مەبەستی بە (ها) ی نێو دێرە شیعرە که خودی خۆی تە، وا رادەگە یە نیت کە
 خودی خۆی خواوە، هەر هەموو ئەم دونیایە بریتیه لە خوا، دەلیت: من بۆ خودی خۆم
 نوێژ دەکەم چونکە من خوام.

(٣) _ (أَنَا لِي صَلَّاتٍ) واتە: خودی خۆم بۆ خۆم نوێژی کرد، بۆ خوا ی گەرە
 نوێژینە کرد، بە لکو خودی خۆی بۆ خۆی نوێژی کرد، هیچ جیاوازیە ک لە نێوان خودی
 خۆی و خوادا نییە، چونکە هەر هەموو گەردوون پێکەو یە ک پواڵە تە (مَظْهَرٌ) ه.

(٤) _ بە لێ، خودی خۆی بۆ خۆی سوژدە دەبات، چونکە خودی خۆی خواوە، ئەو
 خۆی دەپەرستیت چونکە ئەگەر بلێت: خوا دەپەرستم جیاکاریی دروست دەبیت
 لە نێوان خودی خۆی و خوادا، لە کاتی کدا بە بۆچونی خۆی ئەو جیاکارییه نییە، بە لکو
 ئەو خودی خواوە.

وَمَا كَانَ لِي صَلَٰى سِوَايَ وَلَا تَكُنْ * * * صَلَٰى لِعَنِي فِي أَدَا كُلِّ رُكْعَةٍ^(١)
إِلَى أَنْ قَالَ:

وَمَا زِلْتُ إِلَٰهَا وَإِلَٰهِي لَمْ تَزَلْ * * * وَلَا فَرَقَ بَلَدَايَ لِذَايَ صَلَٰى

إِلَى رَسُولًا كُنْتُ مِنْ مَّرْسَلَا * * * وَذَايَ بِآيَاتِي عَلَيَّ اسْتَدَلْتُ^(٢)

فَإِنْ دُعِيتُ كُنْتُ الْمُجِيبَ وَإِنْ * * * أَكُنْتُ مُنَادَى أَجَابَتْ مَنْ دَعَانِي وَلَبَّتِ^(٣).

وه چهندين قسهی تری به م جوړه، بویه له کاتی سهرمه رگدا نه م شاعیره

ده یگوت:

إِنْ كَانَ مَنَزَلِي فِي الْحُبِّ عِنْدَكُمْ . . . مَا قَدْ لَقِيتُ فَقَدْ ضَيَّعْتُ أَيَّامِي

أُمْنِيَّةٌ ظَفَرْتُ نَفْسِي بِهَا زَمَنًا . . . وَالْيَوْمَ أَحْسَبُهَا أَضْعَافُ أَخْلَامٍ^(٤).

(١) _ به لى، وا راده گه یه نیت که نویژ ده کات و، خودی خوی ده په رستیت، چونکه

خودی خوی خوايه، خوی خولقیته ر به جیاو خولقیته راوان به جیا بوونی نییه.

(٢) _ وا راده گه یه نیت پیغه مبه ران له لایه ن خواوه نه نیردراون، به لکو خودی خوی

پیغه مبه ره بۆ خودی خوی، چونکه خودی خوی خوايه، وه جیاکاری له نیوان به نده و

په روه رگادا نییه، به لکو هه موو شتیکی گه ردوون پیکه وه بریتیه له خوا، بویه

پیغه مبه ران له خوی وه بۆ خوی ته.

(٣) _ وا راده گه یه نیت که خودی خوی بانگه واز کاره و خودی خوشی

وه لآمده ره وه یه، خوايه که نییه تا وه لآم بداته وه، نه و بانگه وازی خودی خوی ده کات و،

خوشی وه لآمی خوی ده داته وه.

(٤) _ (نیلنولفار یخض) له کاتی سهرمه رگدا فریشته کانی بینى ده هاتن ده یانویست

پوحي بکیشن، نه و کاته هه له کانی خوی بۆ ده رکهوت، بوی پوون بویه وه که له سهر

گومپایی بروه، بویه نه و شیعه ری گوت، به لآم نه وه هیچ سوویدیکی بۆ نابیت، هه موو

کافریک له کاتی مردندا دان به کوفرو هه له کانی خویدا ده نیت به لآم نه وه هیچ

سوودیکی پیناگه یه نیت، چونکه کاته که ی تیپه پ بووه، چونکه شتیکی ناساییه کانی
 شته که پوون ده بیته وه، فریشته کان بیزا یه کسه ر مرؤف هله کانی خوی ده زانیت،
 نه وکات کافران و مولحیدان هه موویان ده زانن نه وان ته نها به ندهن و هیچی تر،
 په روه ردگار تکیان هه یه بوی ده گه ریته وه، به لام ته و به که یان سوودیان پیناگه یه نیت،
 له م باره وه خوی گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا
 خَضَرَ أَخْضَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾ [النساء: ١٨] واته: په شیمانی (وه رگرتن) نییه
 بو نه وانه ی تاوانی زود ده که ن هه تا کاتی سه ره مه رگی یه کیکیان دی ده لیت: به راستی
 من نیستا ته و به م کرد. نه و کاته ته و به وه رنا گیریت، ته نانه ت فیرعه ونیش کاتی
 نه وه نده ی نه مابوو بخنکیت گوتی: ﴿حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ أَمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي
 أَمَنْتُ بِهِ بَنُوءَ إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ (٩٠) أَلْآنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ
 الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾ [یونس: ٩٠-٩١] واته: هه تا نه و کاته ی خه ریک بوو (فیرعه ون)
 بخنکی نه وسا ووتی پروام هینا که هیچ په رستراویکی راست نییه جگه له نه و (خوا به)
 نه بیت نه وه ی ئیسرائیل که پروایان پیهیناوه وه منیش له موسلمانانم نیستا (باوه پ
 دینیت؟) که بیگومان له وه و پیش سه ریچیت کرد وه تو له خراپه کاران و تیکده ران
 بوویت. کاتی غه رغه رهی سه ره مه رگ ته و به کردن سوودی نابیت. نه مه حه قیقه ته که
 بوو، گومراییه که ی خوی بو پوون بوویه، چونکه نه گه ر جیاکاری ی نه بوایه و هه موو
 گه ردوون پیکه وه بریتی بوایه له خوا، فریشته کان نه ده هاتن بو روح کیشانی، نه مه
 به لگه یه له سه ر نه وه ی که ته نها به نده یه که و هیچی تر، وه فریشته کانیش نیردراوی
 خوی گه وره بوون.

چونکه وایده زانی خودی خوئی خواجه^(۱) به لام کاتی فریشته گانی خوای بینی
 ناماده بوون بۆ پووج کیشانی پووج بونه وهی بیروباوه ره گانی خوئی بۆ ده رکه وت .
 خوای گه وره ده فهرموی: ﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾^(۲)
 [الحدید: ۱] واته: ﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه رچی له ئاسمانه کان و زه ویدا
 مه به ته سبیحاتی خوا ده که ن وه هه ره ئه وه بالا دهستی کار به جی.
 لیره دا جیگه ی ئاماژه پیکردانه که هه ره موو ئه وانیه له ئاسمانه کان و
 زه ویدایه و ته سبیحاتی خوا ده که ن، خودی خوای گه وره نین.

(۱) _ ته ماشا که ن وای ده زانی خودی خوئی خواجه له ژیانیدا، به لام له کاتی
 سه ره مه رگدا بۆی ده رکه وت ئه و خوانییه . شیعه ره که ی (ئینولفاررض) له لایه ن
 بورهانودین ئه لبقاعیه وه وه لامی دراوه ته وه به ناویشانی (تنبيه الغبی علی کفر ابن
 عربی) وه شیخ عه بدولر حمان ئه لوه کیل هه ستاوه به ته حقیق یکردنی، چاپ کراوه و
 له بهر ده ستایه .

(۲) _ ئه م نایه ته بهر په رچی ئه هلی (وحدة الوجود) ده داته وه، ئه وانیه ی پیشتر
 ئاماژه مان به بیر و بۆچونه که یاندا، له زمانی عه ره بیدا وشه ی (تسیح) مانای پاک
 پاگرتن ده به خشیت، که واته هه ره موو ئه و مه خلوقاتانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان
 خوای گه وره له هه ره که م و کورتی و عه یبیک پاک پاده گرن، به تایبهت له و پیاوه ره
 ناشیرین و پووجه، چونکه که هه ره موو ئه وانیه له ئاسمانه کان و زه وی دابن خوای
 گه وره له و پیاوه ره پووجه پاک پابگرن، ئه مه به لگه یه له سه ره وه ی ئه م مه خلوقاتانه
 به جیان و غه یری خوای گه وره ن، چونکه ته سبیحاتی خوا ده که ن و، له هه ره باتل و
 پووجه ک به دوری ده گرن، که و بوو ئه وان خودی خوای گه وره نین، به لکو ئه وان
 به جیان مه خلوقاتن و خوای گه وره ش خولقیته ره .

ههروهه ها خوای گه وره دهفه رموی: ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (٢) هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٣) ﴿١﴾
[الحديد: ٢-٣] واته: هه ربؤ نه وه دهسه لات و خاوه ندانیتتی ئاسمانه کان و زهوی
ده ژینئی ده مرینئی ﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وه نه وه دهسه لاتیی به سه ره موو شتیکیدا
هه یه هه ربؤ نه وه یه که مین و دوا هه مین وه دیارو نادیار وه نه وه به هه موو شتیکی ناگایه.

(١) _ خوای گه وره دهفه رموی: ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ هه ربؤ نه وه
دهسه لات و خاوه نداریه تی ئاسمانه کان و زهوی، نه و زاته خاوه نی نه و شتانه یه، وه
خوای گه وره خودی نه و شتانه نییه، هه رگیز ناشیت خاوه نه که و مولکه که یه ک شتین،
به دلنیا یی جیاکارییان له نیتواندایه، هه ربؤ خوای گه وره یه دهسه لات و خاوه نیتتی
ئاسمانه کان و زهوی، که وابوو ئاسمانه کان و زهوی و هه رچیان تیدایه غهیری خوای
گه وره ن، ﴿يُحْيِي وَيُمِيتُ﴾ وه خواجه که ده ژینئی و ده مرینئی، خوای گه وره ژیان
به مه خلوقات ده دات، ژیانئی گه شه کردنی پوهه که کان و دره خته کان، ژیانئی جولانه وهی
زینده وه ره کان، خوای گه وره یه که ژیانیان پی ده به خشیت، پاشان ده یانمرینیت، نه م
ژیانیه یان لیده کیشتیه وه، ئیتیر ده مرن، خوای گه وره به تواناو قودره تی خوئی
ته صروفیان پیوه ده کات، نه مه به لگه یه له سه ره نه وهی که له نیتوان خولقینه رو
خولقینه راودا جیا بونه وه هه یه، ﴿هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾ هه ربؤ نه وه یه که مین
و دوا هه مین وه دیارو نادیار، نه مه به لگه یه له سه ره نه وهی که خوای گه وره هیچ شتیکی
له پیشه وه نییه، هیچ شتیکی به دوا وه نییه، هیچ شتیکی له سه رووه نییه، شتیکی له

خواره وه نبيه، وه كو نه وهى پتفه مبه رى خوا ﷺ باسى كردوه، كه وا بوو نه مه به لگه به له سهر باتل بوون و پوچ بونى (وحدة الوجود)، چونكه نه گهر پتياوه ره كه يان راست بوايه نيتر به كه مين و دوايه مين وه ديارو ناديار نه ده بوو، چونكه هه موو شتتك بهك ده بوو، نه مه به لگه به له سهر نه وهى كه خواى گهره به كه مه پيش هه موو شتتك، وه هه موو شتتك دواى نه وه، نه و دوايه مينه كه هيچ شتتكى له دواوه نبيه، نه و دياره به سهر هه موو مه مخلوقاته كانيه وه، دياره به سهر چ شتتكه وه؟ به سهر مه مخلوقاته كانى خويه وه، نه وه نادياره كه هيچ شتتكى لى په نهان نابيت، چ له زه ويدا بيت يان له ناسمانه كاندا بيت، نه مه به لگه به له سهر پوچ بونى پتياوه پى (وحدة الوجود)، چونكه نه گهر به پتتى قسه لى نه وان بوايه چيتر به كه مين و دوايه مين وه ديارو ناديار نه ده بوو، چونكه هه موو شته كان بهك ده بوون، بهك شت. نه م ناوانه ش هاو به رامبه رن چونكه (الظاهر) به رامبه ره كه لى (الباطن) ه، (الأول) به رامبه ره كه لى (الآخر) ه.

هه ره سه ره نه م بابته پته دانه وهی بیرو بۆچوون و عه قیده ی (وحده الوجود) نه و فه رموده یه هاتووه له (صحیح) مسلم پیغه مبه ر خوا ﷺ له به کن له پارانه وه کانی ده یفه رمووئ: ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ))^(١) صحیح: أخرجه مسلم (٢٧١٣)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً.

خوایه په روه ردگاری هه وت ئاسمانه کان و په روه ردگاری عه پشی گه ووه، په روه ردگارمان و په روه ردگاری هه موو شتیك، ته قینه ری تووی دانه ویله و ناو، دابه زینه ری ته وپرات و ئینجیل و قورئان، په نا ده گرم به تو له خراپه ی هه موو شتیك ی ناوچاوان و نسیمی به دهستی تو یه، خوایه تو به که مینی که هیچ شتیكت له پیشه ووه له گه لئدا نییه، تو دوایه مینی که ده مینیته وه به هه تا هه تای پاش له ناوچونی هه موو شتیك، تو به رزو بلندی به سه ر هه موو شتیكدا که هیچ شتیك له تو به رزو بلندی تر نییه، تو به ناگای به هه ر هه موو نهینییه کان و ده روونه کان و شاراووه کان و تو په نهانی له مه خلوقات هیچ که س درک به زاتی تو ناکات له گه ل کاملیتی به رزو بلندی د، سا قه رزاریمان بۆ به ده ره وه و ده وله مه ندمان بکه له هه ژاری.

(١) _ به لئ، نه م فه رموده (صحیح) هه ئایه ته که ی پیشه وه ته فسیر ده کات ﴿الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ﴾ [الحديد: ٣]، چونکه مانای (الْأَوَّلُ) نه وه یه که هیچ شتیکی له پیشه وه له گه لئدا نییه، مانای (وَالْآخِرُ) یش نه وه یه که دوایه مینه که ده مینیته وه به هه تا هه تای پاش له ناوچونی هه موو شتیك، مانای (وَالظَّاهِرُ) یش واته: به رزو بلندی به سه ر هه موو شتیكدا که هیچ شتیك له تو به رزو بلندی تر نییه، مانای (وَالْبَاطِنُ) واته: به ناگایه به هه ر هه موو نهینی و ده روون و شاراووه کان و تو په نهانی له مه خلوقات، نه م فه رموده به روونی ئایه ته که ی پیشو ته فسیر ده کات، بۆیه نه م فه رموده به لگه به له سه ر نه وه ی که له نیوان خولقینه رو خولقینه راودا جیاکاری هه یه، نه ک وه کو نه وه ی نه هلی (وحدة الوجود) بانگه شه ی بۆ ده که ن.

پاشان خوای گه وره ده فهرموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾^(١) [الحديد: ٤] واته: (خوا) ئه و زاته یه که ئاسمانه کان و زهوی دروست کردوه له شهش پوژدا پاشان به رزبویه وه سهر عه پرش و قهراری گرت (باوه پیمان پییه تی به و شیوه ی شیای خوا بی) ده زانییت چی ده چیتته ناوی زهوی وه چی لیدیته دهره وه وه چی له ئاسمانه وه دیتته خوار وه چی بو سرده که وی وه له ههر کوئی بن خوا له گه لئانه (به زانیاری و ناگاداری) وه خوا بینایه به ههر چی که ده یکه ن.

(١) _ ئه م ئایه تانه له سهره تاکانی سوپه تی (الحديد) ه، ﴿خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ خوا ئه و زاته یه که ئاسمانه کان و زهوی له شهش پوژدا دروست کردوه، دروستی کردون له گه ل ههر هه موو ئه و شتانه ی که تیایدا یه تی، ئه مه به لگه یه له سهر جیاکاری نیوان خولقیته رو خولقینراو، که خوای گه وره خولقیته ره وه موو شتیکی جگه له و زاته خولقینراوه، ﴿فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ﴾ له شهش پوژدا، به که م پوژده که ی به کشه ممه، کوئا پوژده که شی هه یینییه، له شهش پوژدا هه موو شتیکی خولقاند، له هیتدی فهرموده دا هاتوه که خوای گه وره له پوژی به کشه ممه ئه وه ی خولقاندوه، له و پوژده ئه وه و... هتد، هه روه ها له ئایه تی تریشدا خوای گه وره به وردی ته فسیری چۆنیه تی هه ستانی به خولقاندنی ئاسمانه کان و زهوی له شهش پوژدا باس ده کات، له و باره وه خوای گه وره له ئایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿قُلْ أَنتُمْ لَكُمْ تُكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (٩) وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِي مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِلْسَّائِلِينَ (١٠) ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ (١١) فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَرَبَّنَا السَّمَاءُ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (١٢) [فصلت: ٩-١٢]

واته: بلای: ناخو به راستی ئیوه باوه پتان به و زاته نییه؟ که زهوی له دوو پۆژدا دروست کردووه وه هاوبه شانی بو داده نین هر ئه وه په روه ردگاری جیهانیان وه له سهر زه ویدا شاخی زۆری داناوه وه پیت و فپی تیخستووه وه بژیوی (هه موو) گیانداریکی له زه ویدا دیاری کرد له ماوه ی چوار پۆژدا به یه کسانی بو گشت داواکاران.

له م دوو ئایه ته دا خوی گه وه بۆی پوون کردوینه ته وه که زهوی له دوو پۆژدا دروست کردووه، وه هر هه موو ئه و شتانه ش که له سهر زه ویدان له دوو پۆژدا دیاری کردووه، ئه مه بو به چوار پۆژ.

پاشان خوی گه وه ده فهرموئ: ﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ﴾ له پاشان پووی کرده ئاسمان له کاتی که دوکه ل بوو ﴿فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا﴾ ئه نجا به ئاسمان و زهوی فهرموو: وه رن ﴿طَوَّعًا أَوْ كَرْهًا﴾ به ویستی خوتان یا به ناچاری (بینه ژیر فهرمانم) ﴿قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ﴾ هه ر دووکیان گوتیان به ویستی خومان هاتین ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ ئه وسا حه وت ئاسمانی له دوو پۆژدا دروست کرد.

لیره شدا خوی گه وه بۆی پوون کردوینه ته وه که حه وت ئاسمانه کانی به دوو پۆژدا دروست کردووه، واته ئه گه ر چوار پۆژه که ی سهر وه له گه ل ئه م دوو پۆژه دا کۆبکه ی نه وه یه کسان ده بیئت به شه ش پۆژ، ئه مه بوو ورده کاری ئه وه ی که له ئایه ته کانی سهر وه دا به شیوه یه کی گشتی باسکراوه. خوی گه وه له توانایدا به به ساتیکی که م دروستیان بکات، به لام له شه ش پۆژدا دروستی کردوون له به ر دانایی و حیکمه تیکی ئیلاهی. پاشان خوی گه وه له ئایه ته کانی سهر وه دا ده فهرموئ: ﴿فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾ له شه ش پۆژدا پاشان به رزبویه وه سهر عه رش و

قهراری گرت، عه پشیش گه وره ترین مه خلوقات و به دیهینراوه کانی خوی گه وره یه، وه به رزترینی هه موو به دیهینراوه کانه که له سه روی هه هه موو مه خلوقات و به دیهینراوه کانه وه یه، وه خوی گه وره له سه عه پش به رز بۆته وه قهراری گرتووه، له گه ل به رز بونه وه شیدا له سه عه رش هیچ شتیکی لی په نهان نابیت، چ له ژیره وه ی ده ریاکاندا بیت یان له هه شوینیکی تردا بیت، ﴿يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ﴾ ده زانیت چی ده چیته نیو زه وی ﴿وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا﴾ وه چی لی دیته ده ره وه، له مردووه کان و، عه مار کراوه کان و، پووه که کان و، کانزاکان، وه زاناشه به هه شتیکی له ناسمان بیته خواره وه، وه کو ئاو و، باران و، فریشته کان و، پوزیه کان، ﴿وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا﴾ وه چی بۆ سه رده که ویت، خوی گه وره زانایه به هه هه موو ئه و کرده وانه ی بۆی به رز ده بیته وه، هه هه موو کرده وه کانی نه وه ی ئاده می بۆ به رز ده بیته وه، ئه مه به لگه یه له سه ر به رز بوون و بلند بوونی خوی گه وره، پاشان ده فهرموی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾ وه له هه رکوی بن خوا له گه لئانه، به زانیاری و ئاگاداری، ئه ی خه لکینه، ئیمانداران و کافران خواتان له گه له، ئه مه له گه ل بوونی گشتیه (المعیه العامة)، له گه لئانه به زانیاری و به ئاگاداری، هه رچه ند له سه عه رشیشه، ئه و له گه لئانه و لی وون نابن، له هه شوینیکبن، خواتان له گه له، له زانینی ئه و ناچنه ده ره وه، له هه شوینیکبن ده تانبینیت، ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ وه خوا بینایه به هه رچی که ده یکه ن، کرده وکانی نیوه ی لی په نهان نابیت، ده یانبینیت له کاتی کدا که له سه عه پشه، ئه م له گه ل بوونه له گه ل بوونیک گشتیه (معیه عامه) بۆ هه هه موو مه خلوقات و به دیهینراوه کان، ئه م له گه ل بوونه گشتیه مانای ئاگادار بوون ده به خشیت، واته خوامان له گه ل دایه به زانین و به ئاگاداری خوی، ئه م له گه ل بوونه گشتیه مانای تیکه ل بوون نابه خشیت، وه کو ئه وه ی حولییه کان بانگه شه ی بۆ ده که ن.

لیره دا خوی گه وړه نه وه ی بۆ پوون کردوینه ته وه که ئاسمانه کان و زهوی له
جیگه یه کی تریشدا: ﴿وَمَا بَيْنَهُمَا﴾^(١) [المائدة: ١٧] واته: وه هر چی وال
نیوانیاندا خولقینراو و به دیهینراوی خوان و ته سبیحاتی نه و ده کهن و، پاکي
پاده گرن، وه خوی گه وړه هه والی پیداوین که هه موو شتیك ده زانیت.

لیره دا جیگه ی ئامار په پیدانه که ده فهرموو: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ [الحديد: ٤] له زمانی
عه ره بدا مانای نه وه نابەخشیت که یه کیك له شته کان تیكه ل به ویتتر بیت^(٢)

(١) _ خوی گه وړه ده فهرموو: ﴿وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يُخْلُقُ مَا يَشَاءُ﴾ [المائدة: ١٧] واته: وه هر بۆ خوا به خاوه ندریتی ئاسمانه کان و زهوی وه
هر چی و له نیوانیاندا دروست ده کاو دایدینئ هر چی بیه وئ. واته هر هر موو
شته کانی نیوان ئاسمان و زهوی خولقاندووه، وه کو جه وو، بالنده و، گیانله به رانی ترو،
هه موو شتیکی ترو، هه وړه کان و هیچ شتیکی لی په نهان نابیت.

(٢) _ نه مه بهر په رچدانه وهی نه و که سانه یه که ته ئویل ده کهن ته ئویل _ به
درخستنی یه کیك و، به ئیمه ده لئین: ئیوه ته ئویل له ئیحتیمالاتی وشه یه که یان
رسته یه که به وادانان و بۆچونی که سیک _ قه دهغه ده کهن و، خوشتان ته ئویلی نه م
نایه ته تان کردووه، له کاتیکدا مانا پواله تیه که ی نه وه یه که تیكه ل به ئیمه بووه،
چونکه وشه ی (معکم) مانای تیكه ل بوون ده به خشیت، که چی ئیوه ده لئین: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾
واته: خوامان له گه ل دایه به زانین و به ئاگاداری خوئی، به لام وشه ی (معکم)
به ئیمه ده لئین: ئیوه ته ئویل قه دهغه ده کهن و، خوشتان ته ئویل ده کهن،
شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ ده لئیت: بۆچونی نه وان هه له یه، چونکه
مانای (معکم) له زمانی عه ره بیدا به تیكه ل بوونه وه سنووردار نه کراوه، به لکو (معه)
له گه ل بوون چند مانایه کی هه یه و، ته نها به تیكه ل بوونه وه سنووردار نه کراوه، نه و

بۆچونه بۆ تهئویل کردنی مانای (معکم) تهنه بۆچونی ئیوهیه ئهگینا (معکم) چهن دین مانای ههیه بهگویره ی هاتنی له پرستهکانی زمانی عهره بدها، بۆ نمونه عهره ب دهلین: (ما زلنا نسیر والقمرُ مَعَنَا) واته بهردهوام پیده کهین و مانگیشمان له گهلدایه، واته: نورو یوناکیه کهیمان له گهلدایه، وهکو ئهوه ی مانگ له هه موو شوینیکدا بیئت، چونکه ههر هه موو خه لکی سهر زهوی دهیبینن، هه موویان دهیبینن و، دهلین: ئه مه مانگه و لای نیمه یه، له کاتیکدا مانگ تهنه خولقیئراو و دروستکراویکه و هیچی تر، ئه ی خوای گوره ده بیئت چۆن بیئت؟ ئه م (مَعِیَ) ه له گهل بوونه چهن دین مانای ههیه، لیتره شدا واته زاناو ئاگاداره به ههر هه موو به ندرکان و کرده وه کانیا، وه له ماناکانی تریشی تیکهل بوون و به راورده، به لام لیتره دا ئه م مانایه مه به ست نییه، کهوا بوو سنوردار کردنی مانای (مَع) به تیکهل بوونه وه هه له یه، بۆ نمونه که ده لیئت: (فَلَانٌ مَعِیَ) ئایا ماقوله مه به ست ئه وه بیئت که فلان کهس له گهل تیکهل بووه؟ که واته ماناکانی (مَع) به پیی هاتنی له پرسته ی عهره بیدا، بۆ نمونه ده لیئت: ده لیئت: (فَلَانٌ مَعِیَ) واته هاوه لیئتیم ده کات و له گهلما پیده کات، ده لیئت: (اللَّهُ مَعَنَا) واته: ئاگادارمانه به زانی، کهوا بوو چهن دین مانای ههیه به پیی پرسته که، ئه مه تهئویل نییه به لکو تهفسیر کردنی مانای مه به سته.

وہ کوئوہی خوائی گہرہ دہ فہ رموی: ﴿اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾^(۱) | السورۃ:
 ۱۱۹ | واتہ: خوتان بیاریزن لہ (تولہی) خوا وہ لہ گہل راستگویاندا بن ولہ بیزن
 نہوان دابن.

(۱) _ نایا نہمہ نہو مانایہ دہ بہ خشیت کہ تو بجیت ولہ جینگہ یہ ک کہ کومہ لید
 پیوچاکان و راستگویانی تیدا بیت بمینیتہ وہ، نہ خیر، لہ بیرو باوہ پدا، ل
 خوشہ ویستیدا، لہ ناییندا لہ گہ لیان دابن، تہ نانات لہ و بارہ و نہ گہر تو لہ پڑمہ لات
 بیت و نہوانیش لہ پڑئاوا بن تو ہر لہ گہل نہوانی، تو لہ گہل راستگویاندا لہ ہر
 شوینیک بن، نہم لہ گہل بوونہ مانای تیکہ لاو بوون بہ یہ کتر نابہ خشیت، بہ لکو مانای
 یاوہری و ہاوہل دہ بہ خشیت، نہ گہر نہمہ مانای لہ گہل بوون بیت لہ نیتوان خہ لکید،
 نہی لہ گہل خوائی گہرہ دا دہ بیت چوں بیت، نایا کہ سی ژیرہ کانی عاقل دہ بیت بہر
 جوہر بیر بکاتہ وہ کہ لہ گہل راستگویاندا نابیت مہ گہر یاوہریان بیت و
 بہ تہ نیشتیانہ وہ بیت؟ نہ خیر، تو لہ ہوار بیرو باوہ پو، خوشہ ویستی و، نایین و،
 سہر خستن و، پشتگیری کردندا لہ گہل راستگویاندا نہ گہر چی تو لہ پڑمہ لات و
 نہوان لہ پڑئاوا بن.

فه رمایشتی خوای گه وره: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ﴾^(١)
 [الفتح: ٢٩] واته: موحه ممهد ﷺ پیغه مبهری خوایه نهو (باوه پدران) انه ش که له
 گه لیدان به رامبه ر بیباوه پان توندو تیژن .
 وه فه رمایشتی خوای گه وره: ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ
 مِنْكُمْ﴾^(٢) [الأنفال: ٢٩] واته: وه نهوانه ی له دوا ییدا بهروایان هینا و کوچیان کرد و له
 گه ل نیوه دا تیگوشان نا نهوانه له نیوه ن .

(١) _ نه م ئایه ته به پروونی تیکه لانه بوونی پیغه مبهری خوا ﷺ به هاوه لانی به دهر
 ده خات، چونکه له نیوان پیغه مبهری خوا ﷺ وه هاوه لانی دا جیاکاری هییه، خوای
 گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ نهو باوه پدران ه ش که له گه لیدان و په پره وی پربازو
 په یامه که ی نهو ده که ن، چ نهو نهو هاوه لانه ی له سه رده می خۆدا له گه لیدا بوون یان
 نهوانه ی له سه رده مه کانی دواتر دا شوینی ده که ون تاوه کو پروودانی قیامه ت، ﴿أَشِدَّاءُ
 عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ به رامبه ر بیباوه پان توندو تیژن و له نیوان خویاندا به به زه یین،
 نهو په سیفاتی نهوانه ی باوه پریان به پیغه مبهری خوایه ﷺ له هر کاتیگدا، تاییه ت
 نییه ته نها به وانه ی له گه لی دابوون و، به ته نیشتیه وه ده ژیان و، له گه لیدا پریان ده کرد،
 به لکو له هر شوینیگ و، له هر زه مه نیگدا نهوانه ی شوینی پیغه مبهری خوا ﷺ
 ده که ون نهو سیفاتیانه، شته که ته نها به هاوه لانییه وه تاییه ت نییه، به لکو گشتیه
 له هه موو ئیمانداراندا تا کو تایی دنیا.

(٢) _ هه روه ها مانای نه م ئایه ته ش دیسان تاییه ت نییه به و که سانه وه که له کاتی
 دابه زینی قورئاندا له گه ل پیغه مبهری خوا دا بوون ﷺ به لکو هه مووان که له پاش
 نهوانه وه دین ده گریته وه تاوه کو پوژی قیامه ت، چونکه ئیمانداران هیندیگیان له گه ل
 هیندیگی تریاندا ن.

وشه‌ی (مَعَ) به واتای له‌گه‌ل بوون، له قورپانی پی‌وژدا به (عام) گشتی و (خاصه) تاییه‌ت هاتوو^(۱)،

(۱) _ واژه‌ی (مَعَ) به واتای له‌گه‌ل بوون له قورپانی پی‌وژدا به (عامه) گشتی هاتوو و ده‌کو نه‌وه‌ی له‌م تاییه‌ت‌ده‌ا هاتوو: ﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ﴾ چپه‌ی هیچ سئی که‌سیک نییه که خوا چواره‌میان نه‌بی و ده‌چپه‌ی هیچ پی‌نج که‌سیک نییه که نه‌وشه‌شه‌میان نه‌بی و نه که‌متر له‌و ژماره‌و نه ژۆرت‌ر نییه مه‌گه‌ر خویان له‌گه‌ل دایه به‌زانیاری و ناگاداری، نه‌مه له‌گه‌ل‌بونیک‌ی گشتی خوی گه‌وره بۆ هه‌ر هه‌موو ئیمانداران و کافران، به واتای خوی گه‌وره کرده‌وه‌کانیان ده‌ژمیری، ده‌یان‌بینیت، زانیاری پی‌یان هه‌یه، گوئیستی قسه‌کانیان ده‌بی، نه‌و له‌گه‌ل هه‌موواندایه، نه‌مه‌یه له‌گه‌ل بوونی گشتی خوی گه‌وره. هه‌روه‌ها له‌گه‌ل بونیک‌ی دیکه‌ی خوی گه‌وره هه‌یه که له‌گه‌ل بوونی (خاصه) تاییه‌ت‌ده‌ که‌ته‌نها به ئیماندارانه‌وه تاییه‌ت کراوه، له‌م باره‌وه خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ [النحل: ۱۲۸] واته: به‌پاستی خوا له‌گه‌ل نه‌وانه‌یه که خویان پاراستوو (له‌تاوان) هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ش که چاکه‌کارن. هه‌روه‌ها خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ [طه: ۴۶] واته: (خوا) فه‌رموی مه‌ترسن به‌پاستی من له‌گه‌ل‌تانام ده‌بیستم و ده‌بینم، هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموی: ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: ۱۲۳] واته: وه‌ بزانن بی‌گومان خواله‌گه‌ل پارێزکاراندایه.

نمونه‌ی (عام) گشتی له و نایه‌ته‌ی سه‌ره‌وه و له نایه‌ته‌که‌ی سوپه‌تی (المجادلة) شدا ماتوه: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾^(۱) [المجادلة: ۷].

له م نایه‌ته‌دا خوی گه‌وره فه‌رمایسته‌که‌ی خوی به (العلم) زانین ده‌ستپیکردوه، وه به (العلم) زانینیش کوتایی پیته‌ناوه، بویه پی‌شه‌وایان نیین وعه‌بیاس و، نه‌لضحاك و، سوفیای سه‌وری و، نه‌حمه‌دی کوپی حه‌نبل فه‌رموویانه: خویان له‌گه‌ل‌دایه به زانین . به‌لام نمونه بو (المعیه الخاصة) له‌گه‌ل بوونی تاییه‌ت، خوی گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾^(۲) [النحل: ۱۲۸] واته: به پراستی خوا له‌گه‌ل نه‌وانه‌یه که خویان پاراستوه (له تاوان) هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ش که چاکه‌کارن.

-
- (۱) _ نه‌م له‌گه‌ل بوونه گشتیه (معیه عامه)، پی‌شه‌وایان نه‌حمه‌دی کوپی حه‌نبل و که‌سانی دیکه‌ی جگه له‌ویش ده‌فه‌رموون: خوی گه‌وره نایه‌ته‌که‌ی به زانین (العلم) ده‌ستپیکردوه ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾، هه‌روه‌ها به زانینیش (العلم) کوتایی پیته‌ناوه ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾، که‌واته نه‌مه به‌لگه له‌سه‌رنه‌وه‌ی نه‌م له‌گه‌ل‌بوونه له‌گه‌ل بوونی زانینه نه‌ک له‌گه‌ل بوونی تی‌که‌ل بوون.
- (۲) _ واته خوی گه‌وره‌یان له‌گه‌ل‌دایه به‌پشتگیری کردن و، پاراستن و، سه‌رخستنیان، که‌وا بوو نه‌مه له‌گه‌ل‌بوونیک‌ی تاییه‌ته (المعیه الخاصة).

هروه‌ها خوای گه‌وره به موسا _ علیه السلام _ ده‌فرموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّهُمَا مَعَكُمْ﴾ (طه: ٤٦) واته: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا﴾ (خوا) فرموی مه‌ترسن به راستی من له گه‌لتانام ده‌بیستم و ده‌بینم.

هروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فرموی: ﴿إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ (التوبة: ٤٠) واته: نه‌وکاته به هاوه‌له‌که‌ی ده‌گووت خه‌م مه‌خو بیگومان خوا له‌گه‌لمانه.

(١) _ کاتیک موسا و هاپوون فرمویان: ﴿رَبَّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يُطْعَى﴾ [طه: ٤٥] نه‌ی په‌روه‌ردگارمان به راستی ئیمه ده‌ترسین ﴿أَنْ يُفْرَطَ عَلَيْنَا﴾ ده‌ستدریژی بکاته سه‌رمان پی‌ش نه‌وه‌ی ئیمه هیچ بلین ﴿أَوْ أَنْ يُطْعَى﴾ یان زیاتر یاخی و سه‌رکه‌ش بی‌ت. نه‌وکاته خوای گه‌وره پی‌ی فرموی: ﴿قَالَ لَا تَخَافَا﴾ مه‌ترسن، بوچی؟ چونکه فرموی: ﴿إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى﴾ به راستی من له‌گه‌لتانام ده‌بیستم و ده‌بینم. که‌واته خوای گه‌وره تی‌که‌لیان نه‌بوو، به‌لکو به بیستن و بینین ناگاداری ده‌کردن. نه‌مه له‌گه‌لبونیک‌ی تایبه‌ته (المعیه الخاصة)، وه هر که‌سیک خوای له‌گه‌ل دابیت له‌هیچ مه‌خلوقاتیک ترسی نابیت.

(٢) _ له‌نه‌شکه‌وته‌که‌دا کاتی که‌هاوه‌لپه‌رستانیان پی‌گه‌یشت و له‌ده‌رگای نه‌شکه‌وته‌که‌دا وه‌ستان پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌نه‌بوه‌کری هاوه‌لی ده‌فرموی: ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ خه‌م مه‌خو بیگومان خوا له‌گه‌لمانه، نه‌م له‌گه‌ل بوونه مانای نه‌وه نه‌بوو خوای گه‌وره تی‌که‌لیان بیت به‌لکو له‌گه‌لیاندا بوو به‌سه‌رخستنی، نه‌وه‌بوو بی‌باوه‌پان گه‌پانه‌وه‌و نه‌یانبینین، چونکه خوای گه‌وره له‌ناستی نه‌واندا نابینای کردن. نا نه‌مه بوو ماناکانی له‌گه‌ل بوون (المعیه).

خوای گه وره له گهل مووسا و هاروندایه، نهك فيرعه ون^(١)، له گهل موحه ممد ﷺ و هاره له كه بدایه، نهك نه بو جهل و دوزمنانی ديكه ی^(٢) له گهل نه وانه دایه كه خویان پاراستووه له تاران وه نه وانه ش كه چاكه كارن.

(١) _ له گهل فيرعه وندایه به ناگادار بوون به لام له گهلیدا نییه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصة)، به لام خوای گه وره له گهل مووسا و هاروندایه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصة)، به لام سه بارهت به له گهل بوونی گشتی نه وه خوای گه وره له گهل هه موو مه خلوقاتی خویدایه فيرعه ون و غهیری نه ویش، واته: ناگاداریانه و ده زانیت چ ده كه ن.

(٢) _ خوای گه وره له گهل پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه له كه بدایه به له گهل بوونی تاییهت (المعیه الخاصة)، نهك نه بو جهل و، نه بو له هه ب و، سه ركرده كانی ديكه ی هاره له پرستان كه هه ولئیکي زوریاندا بو پیگری كردن له كوچ كردنی بو مه دینه ی پیرو، به لام له وه دا بیتوانا بوون چونكه خویان له گهل دا بوو به له گهل بوونی تاییهت، سه ری ده خستن و پشتگیری ده كردن، نه وه بوو له نیتوانیانه وه ده رچوو به بی نه وه ی پنی بزائن و هه ستنی پیبكه ن، ته نانهت چوونه به ر ده رگای نه و نه شكه و ته ش كه نه و و هاره له كه ی تیدابوو به لام نه یانبینین، نیتر خو ی و هاوه له كه ی له نه شكه و ته كه هاتنه ده ره وه و سه فه ریان كردو، هاوه له پرستان نه یانتوانی پنیان بگه ن تا وه كو به سه لامه تی گه یشتن به مه دینه ی پیرو.

نهك سته مكاره شه پرؤشه كان^(١)، نه گهر مانای (المعیه) له گهل بوون نه وه بوايه
 خواي گهره به خودی خوی له هه موو شوینیک دابیئت، نه وا (الخبر الخاص) له گهل
 بوونی تاییه و (الخبر العام) له گهل بوونی گشتی دژ به یه کتر ده بوون^(٢)، به لام بهم
 شیوه یه نییه به لکو مانای نه و (المعیه) له گهل بوونه نه وه یه که خواي گهره
 به سهرخستن و پشتگیری کردن له گهل نه و پیاو چاكاندایه نهك نه وان^(٣).

(١) _ له گهل نه وان دایه که خویان پاراستوو له تاوان وه نه وان هس که چاکه کارن به
 له گهل بونیک تاییه (المعیه الخاصة) سهریان ده خات و پشتگیریان ده کات چونک
 که سانیک ته قواکارو چاکه خوانن.

(٢) _ به لی، نه گهر مانای (المعیه) له گهل بوون: بریتی بوايه له وه ی که خواي گهره
 به خودی خوی له هه موو شوینیک دایه وه کو نه وه ی حلویه کان بانگه شه ی بۆ ده کن،
 نه وا (الخبر العام) واته (المعیه العامة) له گهل بونی گشتی که بریتی له ناگادار بوونی
 خواي گهره به هه موو مه خلوقاتی خوی له گهل (الخبر الخاص) واته (المعیه الخاصة) له
 گهل بوونی تاییه تدا که بریتی له سهرخستن و پشتگیری کردنی ئیمانداران دژ به یه کتر
 ده بوون، بۆ نمونه: نه بو جهل ده یگوت: خواي گهره له گهل منیشدایه وه کو چون
 له گهل موحه ممه دایه ﷺ، به لام پیی ده گوتریت: نه خیر خواي گهره به له گهل بوونی
 تاییه (المعیه الخاصة) له گهل موحه ممه دایه ﷺ، به لام به له گهل بوونی گشتی (المعیه
 العامة) له گهل تودایه که وا بوو هیچ دژ به یهك بونیک له ئارادا نییه.

(٣) _ خواي گهره له گهل نه و باوه پداره ئیمانداره پیاو چاكاندایه به له گهل بوونی
 تاییه (المعیه الخاصة) سهریان ده خات و پشتگیریان ده کات، نهك کافره کان، خواي
 گهره له گهل کافران دایه به له گهل بوونی گشتی (المعیه العامة) واته به ناگادار بوون و
 زانیاری پی هه بوون زانین. به سهرخستن و پشتگیری کردن له گهل کافراندا نییه.

وه فرمايشتى خواى گه وره: ﴿وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ﴾^(١)
[الزحرف: ٨٤] واته: وه نهو (خوابه) زاتيکه په رستراوه له ناسماندا وه په رستراوه له
زهويدا. واته: خواى گه وره په رستراوى هموو نهوانه يه که له ناسماندان، وه
په رستراوى هموو نهوانه شه که له زهويدان.

مهوره ها خواى گه وره ده فرموي: ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ﴾^(٢) [الروم: ٢٧] واته: وه هر يو نهوه (خوا) سيفه تي هره بلند له ناسمانه کان و
زهويدا وه هر نهوه زالى کار دروست.

مهوره ها خواى گه وره ده فرموي: ﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ﴾ [الأنعام: ٣]
واته: وه تهنه نهو خوابه (بالا ده ست و په رستراوه) له ناسمانه کان و له زهويدا.
پيشه واياني زانستى وه کو نه حمه دى کوړى حنبل و غه يري نه ویش به و جوړه
ته سپريان کردوه: که وا به تهنه خواى گه وره په رستراوه له ناسمانه کان و له زهويدا^(٣).

(١) ليره دا شيخولئيسلام _ رحمه الله _ ديسان ده گه پرته وه سهر
وه لامدانه وهى هينديك له و به لگانه ي که کردويانه ته به هانه بو شياوي تي بيروباوه رپه
پروچه کانيان، ماناي نايه ته که نه وه نيبه که خواى گه وره به خودى زاتى خوى
له ناسمانه کان و زهويدا بى ت، به لکو مانا که ي نه وه يه که په رستراوى هموو نهو
شتانه يه که له ناسماندان و په رستراوى هموو نهو شتانه شه که له سهر زهويدان.

(٢) ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ﴾ واته: هموو سيفاتيکى ته واوى کامل تهنه بو خواى
گه وره يه له ناسمانه کان و زهويدا، هيچ که سيک له نهو ناچيت، به لکو تهنه خواى
گه وره يه که هر هموو سيفاته کامل و ته واوه کاني تيدا کو بوته وه، له وه دا هيچ
که سيکى تری له گه لدا به شدار نابيت له ناسمانه کان و زهويدا، کامل ترين و بهرترين و
جوانترين ناو و سيفاتى هيه، که به هيچ شيويه که م و کورتى تيدانيه.

(٣) واته به تهنه خواى گه وره په رستراوه له ناسمانه کاند، وه به تهنه خواى
گه وره په رستراوه له زهويدا، وه ناسمانه کان و زه مين و هر چيان تيدايه، مولک و
بنده ي خواى گه وره ن و له ژير ته صه روفى نه ودان.

پیشینان و پیشه‌وایانی نوممت یه کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که خوی گه‌وره جودای
له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی (أَنْ رَبِّ تَعَالَى بَائِنَ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ) ^(١) وه‌سف ده‌کریت به‌ر
سیفه‌تانه‌ی که خۆی پی وه‌سف کردووه، وه به‌وانه‌ش که پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ
وه‌سفی پیکردوون به‌بی گۆرین (تحریف) ^(٢)،

(١) _ مانای له‌گه‌ل بوون (المَعِيَّة) تیکه‌ل بوون ناگه‌یه‌نیت، چونکه پیشینان و
پیشه‌وایانی نوممت یه کده‌نگن له‌سه‌ر نه‌وه‌ی خوی گه‌وره جودایه له مه‌خلوقاتی
خۆی، له نیوان خواو مه‌خلوقاتی خۆیدا جیاوازی جودایی ته‌واو هه‌یه، زاتی خوی
گه‌وره به‌شیک نییه له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی، وه مه‌خلوقاته‌کانیشی به‌شیک نیین له
خوی گه‌وره. ده‌سته‌واژه‌ی (بائِنَ مِنْ خَلْقِهِ) به‌م له‌فزه نه‌هاتووه، به‌لام مانای ماقولی
به‌لگه‌کان ده‌یسه‌لمینیت که خوی گه‌وره جودایه له مه‌خلوقاته‌کانی خۆی، نه‌مه
به‌رپه‌چدانه‌وه‌یه بۆ نه‌و حولولی و ئیتیحادیانه‌ی که له‌و باوه‌رپه‌دان که خوی گه‌وره
تیکه‌ل به مه‌خلوقاته‌کانی خۆی بووه، مانای (بائِنَ) واته: جودا له‌هیچ ده‌قیکدا
نه‌هاتووه، به‌لام ماناکه‌ی له ده‌قه‌کانی قورئان و سووننه‌ته‌وه وه‌رگیراوه.

(٢) _ نه‌مه یاسایه‌که یه کده‌نگی هه‌موو پیشه‌وایانی له‌سه‌ره به‌وه‌ی خوی گه‌وره
وه‌سف ده‌کریت به‌و وه‌فسانه‌ی که خۆی پی وه‌سف کردووه، و به‌وانه‌ش که
پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی وه‌سفی پیکردوون، له خۆمانه‌وه نازناو دانا‌هینین، که نه له قورئان نه
له سووننه‌تدا نه‌هاتبیت و، بدریته پال خوی گه‌وره، به‌لکو خوی گه‌وره له‌و شتانه

پاك پادەگيريت، به و جورە وەسف دەكریت كه نه فسی خوی پئی وەسف كردوو، و به وانای كه پیغه مبه ره كه ی وەسفی پیکردوون به بی گۆرین (خَریف)، به لكو پیویسته له سه ره مان ماناكانی خویان بن، واته: دهستکاری ناکریت به جوریک له مانا که ی بچینه دهره وه، بۆ نمونه: بگوتریت: مه بهست له دهست (ید) له دهقه کانی قورپان و سوننه واته: نیعمته، هه ره ها به تووپه بوون واته: ویستی تۆ له سه ندنه، مه بهست به ره حمت ویستی به هره و نیعمت به سه را پزاندنه، ئەمه گۆرینی مانای وشه که یه له مانا ناشکراکه ی خوی، به لكو وشه که له سه ره مانا ناشکراکه ی خوی ده هیلرته وه به بی گۆرین (خَریف)، (خَریف) یش دوو به شه، یه که م: له مانادا ئەگه ره مانای وشه که ته فسیر کرا به مانایه کی تری دور له مانا که ی خوی. دووه م: له بیژه (لفظه) ه که دا ئەگه ره پیتیک بۆ وشه که زیاد کرا یان پیتیکی لی که م کرایه وه، بۆ نمونه ئەشعیره کان به وشه ی (أستوی) به رزبویه وه و قه راری گرت، ده لئین: (إستوی) دهستی به سه ره داگرت، نه و (لام) ه زیاده و له قورپان و سوننه ت دا نه هاتوو.

به بئ په کڅستن (تعطیل)، به بئ چۆنیه تی (تکییف)، به بئ ویکچواندن (التمشیل)، خوای گه وره به سیفاتی که مال و هسف ده کریت، نه ک سیفاتی که م و کورتی^(۱)، وه بزانریت که هیچ شتیک به وینه ی نه و نییه، له سیفاتی ته و او و که مالدا^(۲) وه کو نه وه ی خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾^(۳) [الإخلاص: ۱-۴] واته: بلئ: نه وه، خوای تا ک و ته نیا نه و خوای بی نیازو جیی نازو ئومیده که سی لینه بو وه له که س نه بو وه وه ههرگیز هیچ که س هاوشیوه و هاوتای نییه.

(۱) _ به لئ، خوای گه وره به به رده وامی و هه میسه یی به سیفاتی ته وای و که مال و هسف ده کریت، لهم باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ [الروم: ۲۷] و هه ربو خواب سیفه تی هه ره بلند له ئاسمانه کان و زه ویدا و هه ره نه وه زالی کار دروست. پاک راده گیریت له هه ره موو سیفاته کانی که م و کورتی وه کو و نه وزدان و، نوستن و، مندال و، مردن و، بیرچونه وه... هتد له و سیفاته که م و کورتیانه.

(۲) _ هیچ یه کیک له خوای گه وره ناچیت (لا يُشَابِهَ اللَّهُ أَحَدًا)، هاوشیوه ی نییه (لا مثل له)، هاوتای نییه (لا نِدَّ له)، هاو وینه ی نییه (لا نظیر له) هاوشانی نییه.

(۳) _ کاتی هاوه لپه رستانی به پیغه مبه ری خویان ﷺ گوت: وه سنی په روه ردگارتمان بو بکه، نه وه ی تو بانگی ئیمه ده که ی بو په رستنی و وازهینان له په رستنی جگه له و، وه سفیمان بو بکه، نه و جا خوای گه وره نه م سوپه ته ی ناره خواره وه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴)﴾ [الإخلاص: ۱-۴] نه مه یه سیفه تی په حمان.

پیشوا نیبنوعه باس ده لیت: ﴿الصَّمَدُ﴾^(۱): (عالم) زانا که ته و او کامل بووه له زانینه که بیدا، مه زن که ته و او کامل بووه له مه زنیه که بیدا، به توانا که ته و او کامل بووه له توانایه که بیدا، دانا که ته و او کامل بووه له دانایه که بیدا، فرمانبرده و او که ته و او کامل بووه له فرمانبرده وایه که بیدا.

وه نیبن و مه سعودو غهیری نه ویش ده لیت: ﴿الصَّمَدُ﴾: نه و زاته یه که کلوری و بوشی نییه (هو الذي لا خوف له)، وه (الأحد) یش: واته: نه و هی که هاوتای نییه.

که و او بوو ناو ﴿الصَّمَدُ﴾ ه که ی: هه موو نه و سیفاته ته و او و کاملانه ی که پیو هی ناسراون، له گه ل به دوور گرتنی له هه موو که م و کورتیه کان له خو ده گریت. وه ناوه (الأحد) ه که شی: نه و مانایه له خو ده گریت که هیچ هاوشیو هیه کی نییه.

له ته فسیر کردنی نه م سوږه ته دا زیاتر دریزه شمان به باسه که مان داوه و، به و هی که پاداشتی خویندنی یه کسانه به سی یه کی قورئان^(۲).

(۱) ﴿الصَّمَدُ﴾ واته: ته و او و کامل له هه سیفاتیکه ته و او ته و او و کاملیدا، له گه ره بیدا، له ناو و سیفاته کانیدا، ته و او و کامل له هه موو پوویه که وه، هه موو نه وانه ش به ته نها بو خوی گه وره یه. له مانا کانی ﴿الصَّمَدُ﴾ نه ویه که مه خلوقات بو به هاناوه هاتن و جیبه جیکردنی پیویستییه کانیا ن پووی تیده که ن، هه ره موو مه خلوقاتیش پوو له خوی گه وره ده که ن بو نه و هی پیویستییه کانیا ن بو دابین بکات، هه رو هه ته فسیرکراوه به و هی که کلورو ناو بوشی نییه. که و او بوو چهند مانایه کی هه یه.

(۲) شیخولئیسلا م _ په حمه تی خوی لی بی _ نامیلکه یه کی هه یه به ناوی (جواب اهل العلم والإيمان أن قل هو الله أحد تعدل ثلث القرآن) چاپ کراوه و له برده ستایه، له (مجموع الفتاوی) شدا هه یه.

به شیک

سه بارهت به نالۆز بوون و تیکه لیبوونی مانای حه قیقته ته نه مریه شهرعیه کان

به حه قیقته ته خه لقیه قه ده ریبه که ونیه کان

زۆریک له خه لکی حه قیقته ته نه مریه شهرعیه کان و حه قیقته ته خه لقیه قه ده رب
که ونیه کانیا ن به لاوه په نهان ده بی و سه ری لیده رناکه ن و تیکه ل به یه کتری
ده که ن^(۱)،

(۱) _ مه سه له ی جیاوازی کردن له نیتوان شهرع و قه ده ردا، ئه مری شهرعی و
ئه مری قه ده ری، که سانیک ده لئین: جگه له ئه مری که ونی قه ده ری هیچی تر نییه،
ئه مری شهرعی بوونی نییه به لام ئه م که سانی ئه هلی گومرایین، له به رامبه ریشدا
که سانیک دیکه ده لئین: جگه له ئه مری شهرعی هیچی تر نییه، ئه مری قه ده ری بوونی
نییه. به لام ئه هلی سووننهت و جه ماعهت ده لئین: ئه مری شهرعی و ئه مری که ونی
(قه ده ره یش) هه ن، به و به لگه یه ی که خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾
[الأعراف: ۵۴] واته: بیدارین که به دیه یتان و فه رماندان هه ر بۆ خوایه، ﴿الْأَمْرُ﴾ واته:
فه رماندان بریتیه له ئه وی شهرع، هه روه ها ﴿الْخَلْقُ﴾ یش به دیه یتان بریتیه له قه زاو
قه ده ر (ئه مری که ونی، قه ده ری)، که وا بوو هه ر دوکیان هه ن و جیاوازییان له
نیتواندایه. به لام به لای که سانیک زۆره وه په نه یه و سه ری لیده ر ناکه ن، بۆیه ده لئین:
به هه ر حال ئیمه گوپرایه لی خواین، چونکه خوا بۆی ته قدیر کردوین و ئیمه ش به
گوپره ی قه ده ره که ی ئه و کردار ده که یین و، ئه مه شه گوپرایه لی، ده لئین: چونکه
گوپرایه لی و تاعهت سازیاربوونه له گه ل قه ده ردا، به لام ئه مه قسه یه کی پووچه، چونکه
له پاستیدا گوپرایه لی و تاعهت ته نها سازیار بوونه له گه ل شه رعدا نه ک له گه ل قه ده ردا.

که واته بابزانن (الْأَمْرُ) فه رماندان و (الْخَلْقُ) به دیهینان بۆ خوای گه ورده یه، چونکه خوای گه ورده ده فه رموی: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْثُ وَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ﴾^(۱)

(۱) _ ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي﴾ به راستی په روه ردگارتان نه و خواجه یه، په رستراوتان و خاوه ننان و خولقینه رتان ته نها خواجه و هیچ که سیکی تری له گه لدا به شدار نابیت، به و به لگه یه ی که خوای گه ورده ده فه رموی: ﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ﴾ که ناسمانه کان و زه وی له شه ش پوژدا دروست کردوه پاشان خوا به رز بووه سهر عه رش و قه راری گرت به تاریکایی شه و پوژدای پوژداده پوژشی وه به پیچه وانه شه وه، به دواپه کدا نه مه ده چیت و نه و دیت به به رده وای به سهر نه م گه ردونه دا به دوا یه کدان، ﴿يَطْلُبُهُ حَيْثُ﴾ پوژد به شوین شه وه یه به خیرایی و شه و به شوین پوژده وه یه به خیرایی و به دوا یه کدان، ﴿وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ﴾ به فه رمانی خوای گه ورده ژیربارکراون و دین و ده چن به ریکوپیتی به جوانی به بیتتی کچوون به بی خراپوونی نه و سیسته مه ی که خوای گه ورده دایناوه.

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ^(۱) تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿[الأعراف: ۵۴] واته: به پاسنی
 په‌روه‌ردگارتان نه‌و خواجه‌یه که ئاسمانه‌کان و زه‌وی له شه‌ش پوژدا دروست‌کردووه
 پاشان (خوا) به‌رزبووه سهر عه‌پش و قه‌راری گرت (ئیمه ئیمانمان پییته‌تی به‌لام
 شیوه‌که‌ی نازانین، پرسیار کرا له ئیمامی مالیک ده‌رباره‌ی (استواء) فهرمووی:
 وه‌ستانه‌که حه‌قیقه‌ته‌و چو‌نیه‌تیه‌که‌ی نه‌زانراوه‌و پرسیار‌کرن ده‌رباره‌ی بیده‌ته‌ر
 باوه‌ر بوون پیی واجیبه) به (تاریکایی) شه‌و (پو‌شنایی) پوژ داده‌پو‌شی (ب)
 پیچه‌وانه‌شه‌وه) (پوژ به‌شوین شه‌وه‌وه‌یه به‌خی‌رای و) شه‌و به‌شوین پوژده‌وه‌یه ب
 خی‌رای خورو مانگ و نه‌ستیره‌کان ژیربار کراون به‌فرمانی خو‌ی بیدار‌بنی
 به‌دی‌هینان و فرماندان هه‌ر بو‌خوایه پاک و بی‌گه‌رده (له هه‌موو که‌م و کو‌پیه‌ک) خوا‌ی
 په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانیان.

(۱) _ ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ بیدار‌بن که به‌دی‌هینان و فرماندان هه‌ر بو‌خوایه،
 خوا‌ی گه‌وره خولقی‌نه‌ره، به‌لام له‌هه‌مان کاتیشدا فرمانده‌داو، قه‌دغه‌ده‌کات و، شرع
 دا ده‌نیت بو‌به‌نده‌کانی خو‌ی، که‌وا بو‌و له‌نیوان خولقاندن و فرمانداندن جیاوازی
 هه‌یه. به‌واتایه‌کی تر خوا‌ی گه‌وره خولقی‌نه‌ره، چاره‌سازه، به‌دی‌هیننه‌ره، به‌لام له
 هه‌مان کاتیشدا شرع داده‌نیت، بو‌به‌نده‌کانی خو‌ی نه‌و شه‌رعه داده‌نیت که له
 به‌رژه‌وه‌ندیاندایه.

باشمان شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ مانای نه وه رمايشنی خوای
 گوره که ده فره مویت: ﴿الْأَلْهُ الْخَلْقُ﴾ پوون ده کاته وه، ده لیت: خوای گوره
 خولقینه رو، په روه دگارو، خاوه نی ه موو شتی که، جگه له خوای گوره هیچ
 خولقینه ریکی تر نییه و هیچ په روه دگار ریکی تر نییه، ویستی هر شتی کی ه بیت
 ده بیت، ویستی هر شتی کی شینه بیت نابیت^(۱)، ه موو شتی کی نه م گوردوونه
 جولانه بیت، یا سره وتن بیت به قه رز او قه ده رو ویست و تواناو خولقاندنی خوای
 گوره به.

نینجا شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ مانای ﴿وَالْأَمْرُ﴾ یش پوون
 ده کاته وه، ده لیت: خوای گوره فره مانای داوه به تاعه ت و گوپرایه لی خوی و
 گوپرایه لی پیغه مبه ره که ی^(۲)

(۱) _ هیچ که سیك مشتومړ و کیشمه کیشم له مه دا دروست ناکات، ته نانه ت
 هاوه لپه رستانیش کیشمه کیشم له م باره وه ناکه ن و دانیپیدا ده نی ن که به ته نها خوای
 گوره خولقینه ره، پوزیده ره، ده ژینیت، ده مرینیت، چاره سازه.

(۲) _ نه مه مانای ﴿وَالْأَمْرُ﴾ ه، خوای گوره فره مانید اووه بنده کانی گوپرایه لی بن
 و گوپرایه لی پیغه مبه ره که ی بن، وه پڼگری کردووه بنده کانی سه ربینچ بکه ن و
 سه ربینچ پیغه مبه ره که ی بکه ن، نه مه ش له بهر بهر ژه وه ندی و کامه رانی بنده کانی تی،
 پشتگوئی نه خستوون به جوریک که نه فره مان و نه پڼگری شتیکیان لی بکړیت، به لکو
 خوای گوره کتیبه کانی دابه زاندووه، پیغه مبه رانی ناردووه بڼ پڼوینی کردنیان به ره و
 نه و شتانه ی که له دنیا و قیامه تدا کامه رانیان ده کات، خوای گوره بنده کانی
 له سه ر نه فامی و، بیتاگایی و، ه و او ناره زوواتی خویان به جی نه هیشتوون، وازی
 لینه مینا ون ه روه ها به و ناسان نییه زورداران و تاغوتان به سه ریاند زالب ن، به لکو
 خوای گوره له پڼگی پیغه مبه ره کانی وه شه رعی بڼ دابه زاندوون.

وه قه ده غه ی به نده گانی کردوه سه ریچی خوی و سه ریچی پیغه مبه ره که ی بکن.
 فه رمانی داوه به به کخوابه رستی و ئیخلاص، وه ریگری کردوه له هاوه شدانان بن
 خوا^(۱).

گه وره ترینی چاکه کان به کخوابه رستیه، گه وره ترینی خراپه کانیش
 هاوه لپه رستیه^(۲).

(۱) _ له نیتوان شهرع و قه ده ردا جیاوازی هه یه، نه گه ر قه ده ر به ته نها به س بوابه
 نه وا خوی زانا و دان کتیه گانی دانه نه به زاندو، پیغه مبه ره گانی نه نه نارد فه رمان و
 قه ده غه گانی خوی گه وره به خه لکی پاگه یه نن.

(۲) _ له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ
 بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا﴾ [الأنعام: ۱۶] واته: هه ر که سیک چاکه بکات نه وه (له پۆزی
 دوابی دا) ده نه وه نده ی چاکه که ی پاداشتی بۆ هه یه وه هه ر که سیک خراپه بکات نه وه
 تۆله ی لیناسینری ته نها به وینه ی خوی نه بی. هه روه ها ده فه رموی: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ
 خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمَنُونَ (۸۹) وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي
 النَّارِ (۹۰)﴾ [النمل: ۸۹-۹۰] واته: هه ر که س کرده وه ی چاکی کرد بیت، لی ره دا مه به ست
 ﴿بِالْحَسَنَةِ﴾ واته: کرده وه ی چاک به کتاپه رستییه (له پۆزی دوا ییدا) پاداشتی چاکتری له و
 (کرده وه) ی بۆ هه یه وه نه وانه دلنیا ن له ترس و داچله گانی گه وره ی نه و پۆزه، واته
 پۆزی قیامهت وه هه ر که س خراپه ی کرد بیت، وه لی ره دا مه به ست ﴿بِالسَّيِّئَةِ﴾ واته:
 خراپه هاوه لپه رستییه، (له و پۆزه دا) به سه ر پوو دهم و چاویاندا ده خرینه ناو ناگر (ی
 دۆزه خ). که وا بوو لی ره دا مه به ست ﴿بِالْحَسَنَةِ﴾ و ﴿بِالسَّيِّئَةِ﴾ به کتاپه رستی و
 هاوه لپه رستییه، بۆیه هه رکات پیا ن گوتی: گه وره ترین شتیک که خوی گه وره فه رمانی
 پیکرد بیت چیه؟ به کتاپه رستییه. وه هه رکاتیکیش پیا ن گوتی: گه وره ترین شتانیک که
 خوی گه وره ریگری لی کرد بیت چیه؟ بلی: هاوه لپه رستییه.

چونکه خوای گه وره ده فەرمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾^(۱) [النساء: ۴۸] واته: به راستی خوا خوش نابیت گه رهاوبه شی بۆ دابنری، بېجگه له وه خوش نه بیت له هر گوناھیکى تر بۆ هر که سیک که بیه ویت.

(۱) _ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ هرگیز شیرک و هاوه لپه رستی نابوردیت مه گه به تهوبه کردن و په شیمان بوونه وه، به لام هر که سیک بمریت له کاتیگدا موشرک و هاوه لپه رست بیت نه و هیچ ئومیدیکی به لیبوردن و به خشینی خواکه ی نابیت، به لام به پیچه وانه وه هر کات که سیک بمریت له کاتیگدا موشرک و هاوه لپه رست نه بیت نه وه ئومیدی به لیبوردن و به خشینی خواکه ی ده بیت، ویستی هه بیت سزای نادات و دهیبوریت، ویستیشی هه بیت سزای دعات و، پاشان لیی ده بوریت و، ئینجا ده یخاته به هه شته وه، که وابوو نه و که سه ی له شیرک و هاوه لپه رستی پاریزاو بیت نه وه ئومیدی په حمهت و به زهیی خوای گه وره ده کات با تاوانی گه وره شی هه بیت چونکه ده فەرموئ: ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ بېجگه له وه له هر گوناھیکى تر خوش ده بیت، که وابوو ئیماندار ئومیدی به به زهیی خوای گه وره هه یه نه گه رچه نده ها سه رپیچیشی هه بیت، نه گه رچی بمریت و تهوبه شیان لینه کات هر ئومیدی په حمهت و به زهیی خوای گه وره ی ده بیت، نه مه به پیچه وانه ی موشرک و هاوه لپه رسته وه یه که نه گه ر له سه ر شیرک و هاوه لپه رستی مردبیت نه وه هیچ ئومیدیکی به لیبوردنی خوای گه وره نابیت.

مەۋرەھا خۋای گەرە دەفەر موی: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾^(۱) [البقرة: ۱۶۵]

(۱) _ خۆشەویستی گەرەترین جۆرەکانی یەكخواپەرستی، خۆشەویستی خۋای گەرە گەرەترین جۆرەکانی یەكخواپەرستی، بۆیە زانا یان پیناسە ی دەکەن و، دەلێن: بریتیە لە و پەری مل کەچی لە گەل ئە و پەری خۆشویستندا، ئە و پەری ملکە چبۆن بۆ خوا، ئە و پەری خۆشویستنی خۋای گەرە. عیبادهت و پەرستن: بریتیە لە و پەری ملکە چبۆن لە گەل ئە و پەری خۆشویستندا، ئیمانداران خۋای گەرەیان بە دلسۆزیە وە خوش دەوێت، هیچ کەسیکی تریان لە گەلیدا خوش ناوێت، ئە مە یە خۆشویستنی عیبادهت و پەرستن، خۆشویستنی عیبادهت و پەرستن کە مل کە چبۆنی لە گەلدا یە تەنها بۆ خۋای گەرە دەکرێت، بە لام ئە و جۆرە خۆشویستنی کە ملکەچی لە گەلدا نییە خۆشویستنیکی سروشتییە، وە کو ئە وە ی خیزانە کەنت خوش دەوێت، مال و سامانت خوش دەوێت، ئە وە عیبادهت و پەرستن نییە، بە لکو سروشتییە، چونکە ملکە چبۆنی لە گەلدا نییە. ئیمانداران بە لسوۆزیە وە خۋای گەرەیان خوش دەوێت، بۆیە بە دلسۆزیە وە دەشیپەرستن، بە لام هاوەرپەرستان خۋایان خوش دەوێت و لە گەل خۋای گەرەشدا شتی تریان خوش دەوێت وە کو بتەکان، ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا﴾ واتە: هاو بە شگەلیکی ئۆد، ﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ واتە ئە و هاو بە شانە لە گەل خۋادا یە کسان دەکەن لە خۆشویستندا، ئە وان دە پەرستن و خواش دە پەرستن، لە گەل خۋای گەرەدا

بە کسانیان دەکەن، لەم بارەوه خوای گەرە دەفەرموی: ﴿تُمُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَّحْمِمْ
يَغْدِلُونَ﴾ [الأنعام: ۱] واتە: ئینجا ئەوانەى بێباوەربوون هاوتاو هاوبەش بو
پەرەردگاریان بریار دەدەن. شتی تر دەکەن بە هاوتای خوای گەرە. خوشەویستی
نیمانداران پاک و بێگەرە، بەلام خوشەویستی هاوڵپەرستان هاوبەشە، ئەمەش
نەپەڕی پووچی (باطل)ە، چونکە عیبادەت و پەرستن هەر کات شیرک و هاوبەشی
تێکەڵبوو پووچ دەبێتەوه. ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾ بەلام ئەوانەى بریایان هیناوه
نۆز زیاتر خویان خوش دەوێت، لە هاوڵپەرستان زیاتر خوای گەرەیان خوش
دەوێت، خوشەویستی ئیمانداران پاک و بێگەرە، بەلام خوشەویستی هاوڵپەرستان
هاوبەشە.

واته: وه كه سانهى وا ههيه له خهلكى كه هاوبه شى زۆر بۆ خوا پهيدا دهكهن له ئيبين و مه سعوده وه ﷺ هه ر له و باره وه له فهرموده ي پيغه مبه ر ﷺ دهاستوه: قال: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَكْبَرُ؟ قَالَ: ((أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلَقَكَ))، قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ مِنْ أَجْلِ أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ)) قُلْتُ: ثُمَّ أَيُّ؟ قَالَ: ((أَنْ تُزَانِيَ حَلِيلَةَ جَارِكَ))^(۱). صحیح: أخرجه البخاري (۴۴۷۷)، (۴۷۶۱)، ومسلم (۸۶) من حديث عبد الله بن مسعود ﷺ مرفوعاً. واته: له ئيبين و مه سعوده وه ﷺ فهرموده ي: گوتم: ئه ي پيغه مبه رى خوا ﷺ، گه و ره ترينى تاوانه كان چيه؟ فهرمودى: ((هاوبه شيك بۆ خواى گه و ره برپار بدهيت له كاتيكد ا ئه و تۆى خولقاندوتى))، گوتم: ئه ي پاشان چ تاوانيكي تر؟ فهرمودى: ((منداله كهت بكورى بۆ ئه وه ي خواردنت له گه لدا نه خوات))، گوتم: ئه ي پاشان چ تاوانيكي تر؟ فهرمودى: ((له گه ل خيزانى دراوسيكتدا زينا بكهيت)).

(۱) _ تاوانه گه و ره كان جياوازن هينديكيان له هينديكى تريان توندترن، ئه و سى تاوانه گه و ره يه ي كه پيغه مبه رى خوا ﷺ باسى كردوه خواى گه و ره ش له نايه ته كانى سوڤه تى (الفرقان) دا باسى دهكات و، ده فهرمودى: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ كه سانيكن كه له گه ل خوادا هيچ په رستراويكى تر ناپه رستن، هيچ كه سيكيش ناكورن كه خواى گه و ره كوشتنى ئه وى چه رام كردوه به هه ق وڤه و نه بى، وه زينا و داوين پيسى ناكهن، ئه مانه گه و ره ترينى هه مو تاوانه گه و ره كانن، وه كو ئه وه ي ئيبين و مه سعود ﷺ ده لىت: گوتم: ئه ي پيغه مبه رى خوا، گه و ره ترينى تاوانه كان چيه؟ فهرمودى: ((هاوبه شيك بۆ خواى گه و ره برپار بدهيت له كاتيكد ا ئه و خولقاندوتى))، گوتم: ئه ي پاشان چ تاوانيكي تر؟ فهرمودى: ((منداله كهت بكورى بۆ ئه وه ي خواردنت له گه لدا نه خوات))، گوتم: ئه ي پاشان چ تاوانيكي تر؟ فهرمودى: ((له گه ل خيزانى دراوسيكتدا زينا بكهيت))، زينا چه رامه و له گه و ره ترينى تاوانه گه و ره كانه .

نه وه بو خوای گه وره گوفتاره کانی پیغه مبه ره که ی خوی ﷺ به راست داناو،
 فەر موری: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا
 يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا (۶۸) يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا (۶۹) إِلَّا
 مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^(۱) وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
 رَحِيمًا (۷۰)﴾^(۲) [الفرقان: ۶۸-۷۰] واته: وه که سانیکن که له گه ل هیچ په رستراوینکی
 نر خوادا ناپه رستن ﴿النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ﴾ هیچ که سی ناکورن که خوا کوشتنی نه وی
 یاساغ (حرام) کردوه به هه ق وره و نه بی وه زیناو داوین پیسی ناکه ن وه هه ر که س
 نه و تاوانانه بکات (که باسکراون) تووشی توله که ی دیت سزای بو چه ند باره
 ده کرتنه وه له پورزی قیامه تدا وه بی برانه وه و به بی ریزو به ریسوایی له دوزه خدا
 ده مینیتنه وه بیجگه له که سی ته وه ی کردبی و باوه پی هینابی کارو کرده وه ی
 چاکیشی کرد بیت نا نه وانه خوا خراپه و تاوانه کانیا ن ده گوپیت بو چاکه وه خوا
 همیشه لیبوره دی به به زه ییه.

(۱) ﴿فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾ مانای نه وه یه خوای گه وره له کارو
 کرده وه ی چاکه دا به کاریان دینیت و، به وه ش له جیگای هه ره خراپه یه کیان تاعه ت و
 گوپرایه لیه کیان بو داده نیت. هه روه ها گو تراوه مانا که ی نه وه یه که نه گه ر به رامبه ر به و
 کارو کرده وه خراپانه ی که نه نجامیان داوه نه گه ر ته وه یه کی راست و دروست بکه ن
 نه و ده گوپدریت بو تاعه ت و گوپرایه لئی.

(۲) لی ره دا مه به سستی شیخوئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ نه وه یه که
 مانای ﴿وَالْأَمْرُ﴾ په یوه ندی به (المحجوبات) هوه واته: شته خوشویستراو و به لاوه
 په سهند بو ه کانه وه هه یه که خوای گه وره ده یه ویت و فره مانی پیده کات، هه روه ها
 په یوه ندی به (المکروهات و المبعوضات) هوه واته: شته قیزه ون و بق لیبووه کانه وه
 هه یه که خوای گه وره قه ده غه ی ده کات و پیگری لی ده کات، برپوانه: الشیخ الدكتور
 خالد المصلح، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن و اولیاء الشیطان. وه رگتیر.

وه خوای گه وره فه رمانی داوه به دادپه روه ری و چاکه کاری و یارمه تی دان و به خشنده بی به خزمان، وه پئگری له گوناھو تاوان و ده ست دریژی ده کات^(۱)، وه مه والیداوه به وه ی که ته قواکارانی خوش ده ویت، چاکه کارو چاکه خوازانی خوش ده ویت، دادپه روه رو مافپه روه رانی خوش ده ویت، ته وبه کارانی خوش ده ویت، پاکانی خوش ده ویت^(۲)، که سانیکی خوش ده ویت که به یه ک پیز له پئی خوادا ده جه نگی وه کوشکیکی قایمی چه سپیون^(۳).

(۱) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ [الفرقان: ۶۸] واته: مه روه ها نه وانه ی هیچ جوړه خوابه کی تر له گه ل خوای گه وره دا ناپه رستن، نه م نایه ته گه وره ترین قه ده غه کراوه کانی تیدایه، ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾ [النحل: ۹]. واته: به راستی خوا فه رمان ده دات به چاکه کاری و دادپه روه ری، نه مه ش گه وره ترین یی فه رمان پئکراوه کانی تیدایه.

(۲) _ نه مانه له سیفاته کانی خوای گه وره ن، که ئیمانداران و، دادپه روه ران و مافپه روه ران و، ته قواکارن و، پاکان و، ته وبه کارانی خوش ده ویت به خوش ویستنیکی تاییه ت، وه رقیشی له کافران و دوو پووان ده بیته وه، که وا بوو خوای گه وره خوشی ده ویت، پقی لی بوونه وه و توپه بوون هه موو نه مانه سیفات گه لیکن که لایق و شایسته ن به خوای گه وره وه، وه کو سیفاتی مه خلوقات نین.

(۳) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ﴾ [الصف: ۴] واته: به راستی خوا که سانیکی خوش ده ویت که به یه ک پیز ده جه نگی له پئی خوادا نه لیت کوشکیکی قایمی چه سپیون. نه و که سانه ی خوش ده ویت که له پیناو به رزکردنه وه ی وشه ی (توحیددا) دا ده جه نگی و، نه فسی خوایان له پیناوی خوادا ده به خشن، نه مانه خوای گه وره خوشی دوین به خوشویستنیکی تاییه ت، نه م نایه ته فزل و گه وره یی جیهاد به دهر ده خات.

خوای گه وره رقی ده بیته وه له و شتانه ی که قه ده غه ی کردوون^(۱)، وه کو نه وه ی له سوپه تی (الإسراء) دا هاتووه: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾^(۲) [الإسراء: ۳۸] واته: هه مو نه وه ی باسکرا خراپه کانی لای په روهر دگارت نا به جی و بیژد او ه.

(۱) _ شیخولنیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ که کاتی ده لیت: (خوای گه وره فرمانی داوه به دادپه روهری و چاکه کاری...) پاشان ده لیت: (خوای گه وره رقی ده بیته وه له و شتانه ی که قه ده غه ی کردوون...) مه به سستی نه وه یه که ویستی شهرعی نه مری دینی په یوه ندی به و شتانه وه هه یه که خوای گه وره خوشی ده ویت، به لام خواستی قه ده ری خه لقی که ونی هیچ په یوه ندیه کی به خوشویستنه وه نییه، چونکه قه ده ره و خوای گه وره خواستی هه ر شتیک بکات ده بیت نه گه رچی خوشی بویت یان خوشی نه ویت، پروانه: الشيخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بين اولياء الرحمن و اولياء الشيطان. وهر گیتی.

(۲) _ خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعَدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا﴾ (۲۲) وَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَوْفٌ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا (۲۳) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبُّ ارْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا (۲۴) رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا (۲۵) وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا (۲۶) إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا (۲۷) وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِّنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّسُورًا (۲۸) لَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا (۲۹) إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا (۳۰) وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمْلَاقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنْ قَتَلْتُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا (۳۱)

وَلَا تَقْرَبُوا الرِّبَا إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا (۳۲) وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلَاهُ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا (۳۳) وَلَا تَقْرَبُوا
مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا (۳۴)
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا (۳۵) وَلَا تَقْفُ مَا
لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (۳۶) وَلَا تَمْشِ فِي
الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا (۳۷) كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ
مَكْرُوهًا (۳۸) ذَلِكَ يُمَّا أَوْخَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ
مَلُومًا مَذْمُومًا ﴿الْإِسْرَاءُ: ۲۹-۳۸﴾ واته: (نهی نادهمی) له گه‌ل خوادا په‌رستراویکی تر
مه‌په‌رسته نه‌گینا ده‌بیته لومه‌کراوی یارمه‌تی نه‌دراو وه په‌روه‌ردگارت بریاری داوه که
هیچ شتی نه‌په‌رستن بیجگه له نه‌و وه له گه‌ل دایک و باوکتان چاکه بکه‌ن، نه‌گه‌ر
به‌کیکیان (باوکت و دایکت) یان هر دوکیان لای تو پیر بوون قسه‌ی ناخوشیان پی
مه‌لی ته‌نانه‌ت توفیش وه تییان مه‌خوپه‌و پییانداهمه‌شاخی (به‌لکو) ووته‌ی نه‌رم و
شیرینیان (له‌گه‌لدا) به‌کار بیته ﴿وَإِخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ﴾ بالی خو به‌که‌م زانییان بو
پابخه له‌به‌ر به‌زه‌یی و میهره‌بانیت پییان بلای نه‌ی په‌روه‌ردگارم په‌حمیان پییکه هر
چونی نه‌وان منیان په‌روه‌رده‌کرد به‌مندالی په‌روه‌ردگارتان چاک ده‌زانی به‌هرچی له
دل و ده‌رونتاندا هیه نه‌گه‌ر نیوه چاک بن و نیازی چاکه‌تان ببی نه‌وا بیگومان نه‌و
(خوا) لیبوره‌یه بو ته‌وبه کاران وه‌مائی خزمانت بده (ه‌روه‌ها مائی) ه‌زار و
پییوارانیش زیاده‌پویش مه‌که به‌راستی زیاده په‌وان دؤست و برای شه‌بتانن
شه‌بتانیش به‌رانبه‌ر (نازو نیعمه‌ته‌کانی) په‌روه‌ردگاری ه‌میشه سپله‌یه وه نه‌گه‌ر
به‌دوت وه‌رگنپا له‌وانه (له‌به‌ر نه‌داری) چاوه‌پوانی به‌خشش و پوزیه‌ک بویت له‌لایه‌ن

په روږدگارته وه نه وه قسه ی جوان و نه رمیان له گه لدا بکه، وه ده ستت مه که کوث
 ه گردنندا و کراوه و به ږه لاشی مه که به ته واری تا نه بیته که سیکي لومه کراوی هیچ به
 ده ستنه وه نه ماو به راستی په روږدگارت پښق و پښی فراوان ده کات بو هر که سیک که
 به یوئ و نه نگي ده کات بو هر که سی بیه یوئ به راستی نه وه همیشه ناگاو بینایه به
 بنده کانی وه پوله کانتان مه کوژن له ترسی هه ژاری و بیته وایی نیمه پښی نه وانیس و
 نیوه ش ده دین به راستی کوشتنی نه وانه هه له و تاوانیکي گه ورده یه وه نژیکي زیناش
 مه که ونه وه به راستی نه وه کرده وه یه کی زور ناشرین و ږیگه یه کی پیس و خراپه وه
 که سیک مه کوژن که خوا کوشتنی نه وی حه پام کرده مه گه به (هویه کی) راست و په و
 جا هر که سیک به ناهق و ستم لیکراوی کوژا نه وه ده سه لاتمان داوه
 به خاوه نه که ی (به سه ر بکوژه که دا) جا با خاوه نه که ی زیاده پوی نه کات له
 توله سه ندندا چونکه به راستی نه و (خاوه نه) یارمه تیدراوه وه نژیکي مالی هه تیو
 مه که ونه وه مه گه به چاکترین شیوه (که بریتیه له پاراستن و به رهمه مینانی)، هه تا
 (هه تیوه که) ده گاته که مالی ژیری و لیژانی، وه فا بکه ن به به لاین و په یمانه کانتان به
 راستی (خاوه ن) به لاین و په یمان پرسیار لیکراون وه کاتی که پتوانه ده که ن (بو
 خه لکی) به ږک و پیکی پتوانه بکه ن و کیشانه ش بکه ن به ته رازووی راست نه مه (بو
 نیوه) چاکتره و نا کامیشی باشتره وه شوین شتی مه که وه که زانیاریت ده رباره ی نیبه
 به راستی گوئ و چاو و دل هه موو نه وانه (خاوه نیان) پرسیار لیکراوه، وه مه پو به
 زه ویدا به که شخه و شانازییه وه (چونکه) به راستی تو نه ده توانی زه وی کون که بیت وه
 نه ده گه یته شاخه کان له دريژیدا هه موو نه وه ی باسکرا خراپه کانی لای په روږدگارت
 نابه جی و بیژراوه نه وه (ی که باسکرا) هه ندیکه له و دانایی و حکمه ته ی که
 په روږدگارت نیگای کرده وه بوئ وه هیچ په رستراویکی تر له گه ل خوادا مه په رسته

نه گینا فربى ده بریخته ناو دوزده خوره به لومه کراوى و دوور خراوه یی له به زه یی خوا.
 له م نایه تانه دا خواى گه وړه باسى هیندى شتى کردووه، وه کو پښگری کردن له
 کوشتنى مندا لان و، پښگری کردن له خواردنى مالى هه تیو و، پښگری کردن له
 وه فانه کردن به هه قى خه لکى و، کوتاشى پښتیناوه به قه ده غه کردنى شیرک و
 هاوه لپه رستى. نایه تانه کانی به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستى ده ست
 پښکړووه، به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستیش کوتایى پښتیناوه، نه م نایه تانه
 وه کو سى نایه ته که ی کوتایى سوږه تی (الأنعام) ه که به قه ده غه کردنى شیرک و
 هاوه لپه رستى ده ست پښکړووه، به قه ده غه کردنى شیرک و هاوه لپه رستیش کوتایى
 پښتیناوه. پاشان ده فهرموى: واته: هه موو نه وانه ی که خواى گه وړه له و نایه تانه دا
 باسیکړوون هه پامن، چونکه خواى گه وړه رقى له هه پام کراوه کانه و رقى له
 قه ده غه کراوه کانه، قه ده غه ی کردوون چونکه رقى لیانیه، به لام تاعه و
 گونډاپه لیه کانی خوش ده ویت بویه فهرمانى پښکړوون.

وه خوی گه وره پښگری له شیرک و هاوه لپه رستی کردووه، پښگری له سه رپښچی
کردن و به گوینه کردنی دایک و باب کردووه، فرمانیداووه به به جیهینانی مافه کانی
خزمان، پښگری له به فیروندان و دهست گرتنه وه کردووه، پښگری له وه کردووه که
نه رنده دهست نوقا و بیت و کرد بیت به کوت به گردندا، وه نه و ندهش دهستی
کراوه به په لاش نه بیت به ته واوی^(۱)، وه پښگری کردووه له کوشتنی نه فس به بی
هویه کی راست و په وا، وه پښگری کردووه له زینا و داوین پیسی، وه پښگری کردووه له
نزیک بوونه وه له مالی هه تیو مه گه ر به چاکه، تاوه کو ده فهرموئ: ﴿كُلُّ ذَلِكَ كَانَ
سَبْئَةً عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾^(۲) [الإسراء: ۳۸] هه موو نه وهی باسکرا خراپه کانی لای
په روه دگارت نا به جی و بیزاروه، وه خوی گه وره هزی به خراپه نییه و، پازی نابیت
به کوفر بو به نده کانی^(۳).

(۱) _ واته خوی گه وره پښگری له دهست قوچاوی کردووه، پښگری له به فیروندان
کردووه، فرمانی داوه به مام ناوه ندی، نیوه نجیتی له خه رج کردندا به جوریک
موسلمانن له نیوانی هه ردوکیاندا بیت.

(۲) _ نه مه به لگه یه له سه ر گوفتاری شیخولئیسلام _ په حمه تی خوا لی بیت _ که
ده لیت: نه وهی خوی گه وره قه ده غه ی کردووه پقی لیده بیت هوه.

(۳) _ خوی گه وره پقی له خراپه و خراپه کارییه و، پازی نابی به کوفر بو
به نده کانی، هه موو نه وهی که خوی گه وره قه ده غه ی کردوون پقی لیانه و پییان پازی
نییه، وه هه موو نه وهش که فرمانی داوه به نه جامدانی خویشی ده ویت و پی پازییه،
چونکه ده فهرموئ: ﴿وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ [الزمر: ۷] واته نه گه ر پیبازی سوپاس
گزاری بگره به ر به و کاره تان پازی ده بیت.

هاندان بۆ تهوبه کردن و داوای لیخوشبوون

به نده فهرمانی پیدراوه به به رده وامی تهوبه بکات و بۆ لای خوای گه رده بگه ریته وه، له م باره وه خوای گه رده ده فهرمویت: ﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^(۱) [النور: ۳۱] واته: هه مووتان تهوبه بکه ن و بگه ریته وه بۆ لای خوا ئه ی ئیمانداره کان تا پزگارو سه رکه وتوو بن.

وه له فهرمووده ی سه حیحا هاتوه پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموویه تی: عن النبي أنه قال: ((أَيُّهَا النَّاسُ تَوْبُوا إِلَى رَبِّكُمْ، فَإِلَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ فِي الْيَوْمِ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِينَ مَرَّةً))^(۲) أخرجه البخاري (۶۳۰۷)، من حديث أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مرفوعاً. واته: پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموویه تی: ((ئه ی خه لکینه تهوبه بکه ن و بۆ لای په روه ردگارتان بگه ریته وه، سویند بهر زاته ی نه فسی منی به دهسته پۆزانه له حه فتا جار زیاتر (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ) ده لیمه وه. واته: (داوای لیخوشبوون له خوا ده که م و ده گه ریته وه بۆ لای).

(۱) _ به ئی، خوای گه رده فهرمانی داوه به تهوبه کردن که بریتیه له گه پانه وه بۆ تاعهت و گوێپایه لی، گه پانه وه له گوناوه تاوانه وه بۆ تاعهت و گوێپایه لی، ئا نه مه ی تهوبه، چونکه له زمانی عه ره بیدا مانای تهوبه: بریتیه له گه پانه وه و په شیمان بوونه وه، که وا بوو په شیمان بوونه وه مانای تهوبه ده به خشیت که بریتیه له گه پانه وه بۆ لای خوای گه رده، ئیتر تاوانبارو یاخیوو با له په حمهت و به زهیی خوای گه رده نا ئومید نه بیته، با تهوبه بکات و له په حمهت و به زهیی خوای گه رده نا ئومید نه بیته، یان تاوانه کانی خۆی به زۆر دابنیت و، ئیتر نا ئومید بیت، با وانه زانیت خوای گه رده لیتی خوش نابیت، چونکه نه مه له خودی تاوانه کهش توندتره، تهوبه کردن داواکراوه، له توانادایه، ئاسانه، سانابه، لای خوای گه رده قبول کراوه نه گه ر مه رجه کانی به دی هات بن، نه مه ش به دنیایی له په حمه ته دوانه هاتوه کانی خوای گه رده یه بۆ به نده کانی خۆی.

(۲) _ پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له گه ل ته وایی گوێپایه لی که یداو وه له گه ل که مالی به ندایه تیه که یدا بۆ خوای گه رده سه ره پای نه وه ش سه بارهت به مهر که مته ر خه مبه ک

داواى ليخوشبوونى له خواى گه وره ده كرد، چونكه له تواناى هيچ يه كيكا نيبه به ته واوى مافى خواى گه وره به جيبينيت، مافى خوا زور گه وره يه، به لام خواى گه وره ده بوريت، نه گينا له تواناى هيچ كه سيكا نيبه مافه كانى خواى گه وره به ته واوى به جيبينيت، پيغه مبهري خوا ﷺ له فهرمووده يه كي تر دا ده فهرموى: ((لا أَحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ)) واته: ((ناتوانم ستايشى تو بزميرم تو به و جوړه ي كه خوت ستايشى خوت كردوه)) كه و ابو له تواناى هيچ كه سيكا نيبه مافه كانى خواى گه وره به جيبينيت، ته نانه ت پيغه مبهري خوا ﷺ له گه ل كه مال و ته واويتى به ندابه تيه كه يدا داواى ليخوش بوون له خواى گه وره ده كات و بولاى نه و ده گه پيته وه، خواى گه وهش فهرمانى نه و شته ي پي كردوه، چونكه ده فهرموى: ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ [النصر: ۳] ئيتر په روه ردگارت به پاك رابگره به هوى ستايشيه وه و داواى ليبور دنى ليكه. هه روه ها ده فهرموى: ﴿وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ [النساء: ۱.۶] واته: داواى ليخوشبوون له خوا بكه به راستى خوا ليخوشبووى به به زه بيه، داواى ليخوش بوون و ته وبه كردن داواكراون و جه ختيشيان له سر كراوه ته وه بو بنده كان، ته نها به تاوانه كانه وه تايبه ت نه كراون، به كه ساني تاوانبار به لكو كه مته رخه ميش پيويستى به داواى ليخوشبوون و ته وبه كردن هه يه، كه مته رخه مى به رامبه ر به به جيپينانى مافه كانى خوا پيويستى به داواى ليخوشبوون و ته وبه كردن هه يه.

هه روه ها (مسلم) له سه حيه كه دا هيناويه تي پيغه مبهري خوا ﷺ ده فره رموي: ((إِنَّهُ لَيَعَانُ عَلَى قُلِّي وَإِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ مِائَةً مَرَّةً))^(۱) صحيح: أخرجه مسلم (۲۷۰۲)، من حديث الأغر المزني رضي الله عنه مرفوعاً. واته پيغه مبهري خوا ﷺ فره رمويه تي: ((تارمايي ديت به سهر دلمداو بيرم ده چيت، وه من له پوژيكداسه دجار داواي ليخوشبون له خواي گه وره ده كه م)).

هه روه ها له فره رموده يه كي تر دا له ابن عمره وه ده لي: كنا نعد لرسول الله ﷺ في المجلس الواحد يقول: ((رَبِّ اغْفِرْ لِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ)) مائة مرة، أو قال أكثر من مائة مرة^(۲) صحيح: أخرجه أبوداود (۱۵۱۶)، والترمذي (۳۴۳۴)، وابن ماجه (۳۸۱۴)، وأحمد (۲/۲۱ و ۶۷)، من حديث ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً.

(۱) _ ﴿لَيْعَانُ﴾ واته هينديك سه رقال بوون و بيتاگا بووني بو دروست ده بوري چونكه نه ويش مروه ﷺ به دلتيايي سه رقالئي و كه ميک بيتاگايي بو دروست ده بوري، بويه زياتر له سه د جار داواي ليخوشبون له خواي گه وره ده كړدو بو لاي ده گه رايه وه، نه مه يه كيک بوو له هوکاره كاني ئيستيفار كړدني پيغه مبهري خوا ﷺ، به واتايه كي تر چنه د ساتيكي به سه ردا تيپه ر ده بوو له زيکرو ياد كړدنه وه ي خواي گه وره بيتاگا ده بوو بويه پيوستي به ئيستيفار كړدن هه بوو. نه گه ر نه مه بارو حالي پيغه مبهري خوابيت ﷺ نه ي پيوسته بارو حالي كه ساني تري وه كو ئيمه چون بيت؟

(۲) _ له يه كه مه جليسا سه د جار يان زياتر، نه كه به دريژايي پوژ، نه خير، به لكو ته نها له يه كه مه جليسا، پيغه مبهري خوا ﷺ به رده وام ئيستيفار و داواي ليخوش بووني له خواي گه وره ده كړدو بو لاي ده گه رايه وه، ئيتر ئيمه ي تاوانبار پيوسته چون بين؟ هه موو نه مانه به رپه رچدانه وه يه بو نه و كه سانه ي خويان به زور ته واو داده نين و، ده لئين: ئيمه نه ولياو دوستانى خواين له كاتيكداسه كوفرو شيرك و گونا ه و تاوان نه نجام ده دن و، ده شلئين: ئيمه نه ولياو دوستانى خواي گه وره ين، ده لئين: ئيمه تايبه تي تايبه تانين و گوي به هيچ شتيك ناده ين، هيچ شتيك زيانمان پي ناگه يه نيت، چونكه دوستانى خواين، نه مه وه لاهه بو نه و جوړه كه سانه.

واته له نیبن و عومره وه ^{رَبِّهِ} ده یفه رموو: له یهك مه جلیسدا بۆ پیغه مبه ری خوا
^{بِئِ} سه د جار، یا فه رموی زیاتر له سه د جار نه م زیکره ی که ده یفه رموو:
 ((په روه ردگارا لیم خو ش به و گه پانه وه م لی وه ریگره مه رتوی ته وبه وه رگری
 مبه ره بان)) ده ژمارد.

خوای گه وره فه رمانیداوه به به نده کانی که کرده وه چاکه کان به نیستیغفار و
 داوای لیخو شبوون کوتایی پیبتین^(۱)

(۱) _ خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَحْمَتِ
 رَبِّهِمْ (۶۰) أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ﴾ [المؤمنون: ۶۰-۶۱] واته: وه نه و
 که سانه ی که ده یبه خشن (له زه کات و خیر ده بی) بیبه خشن له کاتی که دانیان ده ترسی
 (ده له رزی) له بهر نه وه ی دانیان بۆ لای په روه ردگاریان ده گه پینه وه نا نه وانه (که خاوه نی
 نه و سیفاتانه بوون باسکران) په له ده که ن له نه نجامدانی چاکه کاند ^{﴿وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ﴾} وه
 نه وان بۆ چاکه کردن له پیشن. نه وان کرده وه چاکه گه وره کان نه نجام ده دن سه ره پای
 نه وه ش ده ترسین وهر نه گیریت، چونکه ده ترسین له کرده وه کانیاندا که لیتیک یان که م و
 کرنیه که ه بیت، بۆیه خو یان به ته واو و کامل دانانین و، به نه فسی خوشیاندا هه لئاده ن،
 به لکو له خوای گه وره ده ترسین، به لام خوای گه وره به زه یی به به نده کانی خویدا
 هاتنه وه نیستیغفارو داوای لیخو شبوون و گه پانه وه ی بۆ داناو که له پاش په رسته کان
 نه نجامی بده ن، که وا بوو له پاش گونا ه و تاوان و خراپه کاری به دانیاتر پیویسته
 (استغفار) کردن نه نجام بدریت، که سانیک که م ته رخه می ده نوین و، که سانیک دی که ش
 گونا ه و تاوان نه نجام ده دن، خوای گه وره بۆ هه ردوولا نیستیغفارو ته وبه و داوای
 لیخو شبوونی بۆ داناو، نه وان له بهر که م ته رخه میه که یان و نه مانیش له بهر گونا ه و
 ناوانه کانیان، نه مه ش به پاستی نه و په پی به زه یی هاتنه وه ی خوای گه وره یه به به نده کانیاندا،
 نه مه ش دیسان به ره رچدانه وه یه بۆ نه و جوړه که سانه ی که له و برپویه دان گوايه چیت
 پیویستیان به عیبادات و په رستن نه ماوه چونکه نه ولیاو دوستن و به خوای گه وره
 گیشتون و ناسیویانه و چیت پیویستیان به عیبادات و په رستن نه ماوه.

نه وه بوو پښه مېری خوا صَلِّهِ هر کات سلاوی نویژه که ی بداییه وه سنجار (سَنَجَر) الله ی ده کړیو، ده یفه رموو: ((سُبْحَةُ أَتَتْ سَلَامًا، وَمِنْكَ سَلَامًا، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۵۹۱)، من حدیث ثوبان رَضِيَ مرفوعاً. واته: ((خوبی تر سه لامی و، ناشتی و سه لامه تیش له تودیه، پاکی و بیگه ردی بو تویه نه ی خاودن شکو وین)).

وه خوی گه وړد ده ف رموی: ﴿وَتُسْتَغْفَرُ بِالْأَسْحَارِ﴾ [آل عمران: ۱۷] واته: وه نه وانه ی که داوی لیخو شېبون ده که ن له پیش به یانیا نندا. لیترده دا خوی گه وړد فرمانی پیداون شه ونویژ بکه ن و، له کاتی به رده به یانیشدا داوی لیخو شېبون بکه ن^(۲).

(۱) _ نه مه به لگه یه بو نه و دی که کرده وه چاکه کان به ئیستیغفارو دلاوی لیخو شېبون کوتایان پی ده هنریت، پنده چیت که سی واهه بیت بلیت: نه وان نویژان کړیوود نایا نه وان خراپه یان نه نجام داود تا ئیستیغفارو داوی لیخو شېبون بکه ن؟ نیمه ش ده لیتن: نه خیر، مه رج نییه ته نها بو خراپه کاری ئیستیغفارو داوی لیخو شېبون بکړیت، به لکو له نویژه که دا له په رسته نه کانیا نندا که م و کورتیه کیان هه یه بویه پنیوسته ئیستیغفار بکه ن.

(۲) _ خوی گه وړد فرمانی پیداون شه ونویژ بکه ن، له کاتی به رده به یانیشدا به ئیستیغفارو داوی لیخو شېبون کوتایی پتیتن، نه گه رچی نه وده نده نییه له عیبادهت و په رستن بونه ته وه، نه وان ئیستیغفارو داوی لیخو شېبون ده که ن سه بارهت به و که م و کورتیا نه ی که له وانه یه بزیان دروست بیت.

مهروه‌ها خوای گه‌وره سورپه‌تی (المزمل) - که سورپه‌تی شه‌ونویژه - به‌وه کۆتایی پیته‌یناوه که ده‌فهرموی: ﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾^(۱) [المزمل: ۲۰] واته: وه داوای لیخۆشبوون بکه‌ن له خوا به پاستی خوا لیخۆشبویه‌کی میهره‌بانه.

(۱) - خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ (۱) قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا (۲)﴾ [المزمل: ۱-۲] واته: ئه‌ی ئه‌و که‌سه‌ی که خۆت داپۆشیوه شه‌وه‌سته (شه‌و نویژ بکه) مه‌گه‌ر که‌میکی نه‌بیّت، سه‌ره‌تا خوای گه‌وره فه‌مانی دایه پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ به‌شی هه‌ره زۆری شه‌و هه‌ستیت بۆ شه‌و نویژ، ئه‌وه‌بوو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌ستا شه‌و نویژی کرد تاوه‌کو هه‌ردوو پییه‌کانی قلیشان به‌هۆی دریزی وه‌ستانه‌وه، ئه‌وه‌ش بۆ گوپراپه‌لیی په‌روه‌ردگاره‌که‌ی بوو، پاشان خوای گه‌وره له کۆتایی سورپه‌ته‌که‌دا شه‌و نویژ سووک ده‌کاته‌وه‌و، ده‌فهرموی: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ [المزمل: ۲] واته: بیگومان په‌روه‌ردگاری تو ده‌زانئ (ئه‌ی موحه‌مه‌د ﷺ) که تو هه‌له‌ده‌سیت (بۆ شه‌و نویژ) نه‌ختیک که‌متر له دوو به‌ش له سئ به‌شی شه‌و نیوه‌ی یاسئ یه‌کی وه ده‌سته‌یه‌ک له‌وانه‌ی که له‌گه‌لتان وه‌خوا ئه‌ندازه‌ی شه‌و و پۆژ دیاری ده‌کات (خوا) زانی که‌ئیه‌ ناتوانن ئه‌ندازه‌ی شه‌و نویژ رابگرن له‌به‌ر ئه‌وه لی‌تان خۆشبوو ده‌ی ئه‌وه‌نده‌ی بۆ‌تان ئاسانه له‌قورپان ده‌وری بکه‌نه‌وه، واته: له‌شه‌و نویژدا، پاشان ده‌فهرموی: ﴿عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْضَىٰ﴾ [المزمل: ۲] واته: (خوا) ده‌زانئ که له‌مه‌ولا که‌سانیک‌تان نه‌خۆش ده‌بیّت، چونکه خه‌لکی خاوه‌ن عوزرو به‌مانه‌ن زۆر به‌لایانه‌وه قورپس ده‌بیّت که هه‌موو شه‌وه‌که شه‌و نویژ بکه‌ن، پاشان ده‌فهرموی:

﴿وَأَخْرُوجُ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ﴾ [المزمل: ۱۰۲] واته: وه که سانبکی
 ترتان که ده پون به زه ویدا، سه فهر ده کهن به و شوین پونزی خوادا ده که پین، بر
 بازرگانی کردن سه فهر ده کهن، بویه هه ستانی دریزی شه ویان بو شه و نویژ به لاره
 قورس ده بیت، بویه خوی گه وره له سه ری سووک کردنه وه، هه روه ها خوی گه وره له
 هه مان نایه تدا ده فهرموی: ﴿وَأَخْرُوجُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ [المزمل: ۱۰۲] وه هی تری
 واتان ده بن که ده جه ننگن له پی خوادا، چونکه جیهاد کردن پیوستی به
 سوو کردنه وه یه، پاشان خوی گه وره ده فهرموی: ﴿فَأَقْرُؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
 وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا
 وَأَعْظَمَ أَجْرًا﴾ [المزمل: ۱۰۲] واته: نینجا بخویننه وه له قورپان نه وه نده ی که بو تان ناسانه
 ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ وه نویژ بکهن و زه کات بدهن وه قهرز بدهن به خوا
 به قهرزیک کی چاک هر چاکه یه ک پیش بخن بو خو تان لای خوا ده ستان ده که ویت
 نه وه ی لای خوا چاکترو گه وره تره له پووی پاداشته وه، نینجا له کوتایی نایه ته که شدا
 ده فهرموی: ﴿وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ واته: وه داوی لیخو شبوون بکهن له
 خوا به راستی خوا لیخو شبوویه کی میهره بانه. واته: خوی گه وره به به نده کانی
 ده فهرموی: پاش نه و کرده وه چاکانه ی که نه نجامی ده دن نیستی غفارو داوی
 لیخو شبوون له خوی گه وره بکهن.

مه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه رموی: ﴿فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوا كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ (۱۹۸) ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (۱۹۹)﴾^(۱) [البقرة: ۱۹۸-۱۹۹].

(۱) _ مه‌روه‌ها خوای گه‌وره له‌حه‌جیشدا فه‌رمانی داوه به‌ئیس‌تیغفارو داوای لیخ‌وشبون له‌گه‌ل به‌جیه‌ینانی ریو په‌سمه‌کانی حه‌جدا، وه‌ستان له‌عه‌په‌فه‌و، مانه‌وه له‌موزده‌لیفه، ﴿فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ﴾ ئینجا کاتیک گه‌پانه‌وه له‌عه‌ره‌فات، پاش به‌جیه‌ینانی وه‌ستانه‌که له‌عه‌په‌فه، له‌پوژی نویه‌مدا، گه‌پانه‌وه بو‌کوی؟ بو‌موزده‌لیفه ﴿فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ﴾ ناوی خوا بینن له‌لای (مشعر الحرام) دا، موزده‌لیفه، (مشعر الحرام) بریتیه له‌موزده‌لیفه، وه‌گوتراویشه: بریتیه له‌و‌چیایه‌ی که له‌موزده‌لیفه‌دایه، ناوی خوای گه‌وره بینن به‌نویژی مه‌غریب و عیسا له‌کاتی گه‌شتندا، وه‌به‌نوستن و مانه‌وه‌ش، چونکه مانه‌وه له‌موزده‌لیفه عیبادت و په‌رستنه‌و ریو په‌سمیکیشه له‌ریو په‌سمه‌کانی حه‌ج، پاشان نویژ کردنی به‌یانی نیایدا، پاشان دوعا و نزا کردنی پاش نویژی به‌یانیش، هر مه‌موو نه‌مانه زی‌کرو ناوی خوا هینانه له‌موزده‌لیفه‌دا، ﴿ثُمَّ أَفِضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ له‌پاشان بگه‌پینه‌وه له‌وشوینه‌ی خه‌لکی لی‌ده‌گه‌پینه‌وه، گوتراوه: واته له‌موزده‌لیفه‌وه بو‌مینا بچن، ده‌شگوتریت: واته بگه‌پینه‌وه له‌عه‌ره‌فات له‌وشوینه‌ی که خه‌لکی پی‌شتر لی‌ده‌گه‌پاونه‌ته‌وه وه‌کو ئی‌براهیم _ علیه‌السلام _، چونکه قوپه‌یشیه‌کان له‌موزده‌لیفه ده‌وه‌ستان و، بو‌عه‌ره‌فات نه‌ده‌چوون و، ده‌یانگوت: له‌پاستیدا ته‌نها (الآفاقین) _

واته نه وانه ی خه لکی نیشته جیی دهره وه ی نه و میقاتانه که بۆ ئیحرام به ستن دیاری
 کراون بۆ عه ره فات ده چن، نه م شته قوره یش له هه جدا دایهینا بوو، نه مهش
 پیچه وانه ی نایینی ئیبراهیمه، ﴿تَمَّ الْفَضْوَا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ﴾ واته: له عه ره فات
 بگه پینه وه، گوتراوه: مه به ست به وشه ی ﴿النَّاسُ﴾ ئاده مه، وه گوتراویشه: ئیبراهیم
 علیه السلام، ئیتر گه راندنیه وه بۆ وه ستان له عه ره فه که نایینی پیغه مبه رانی
 پیشتره، ﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ پاش به جیهینانی نه و کرده وه پیرلزانه،
 وه ستان له عه ره فات، مانه وه له موزده لیه (استغفر الله) بکه ن، داوای لیخوشبوون له
 خوای گه وره بکه ن پاش به جیهینانی په رسته کان چونکه له وانه یه له په رسته که دا
 که لینیك هه بیئت، که م و کورتیه ک هه بیئت، پیویستی به ئیستیغفار بیئت بۆ نه وه ی پر
 بگریته وه و شوینی نه و که م و کورتیانه بگریته وه.

ههروهه خاى گه وده كاتى پىغه مبهرى خوا ﷺ بۆ غه زاي ته بووك چوو كه
 كوتاهه ميني غه زاكاني بوو نه م نايه تانه ي دابه زاند: ﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
 وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
 فِي هَذِهِ سَاعَةٍ إِنَّ اللَّهَ يَكُونُ رَؤُوفًا رَّحِيمًا﴾ (۱۱۷) وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
 رَحَبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ
 فَخُورٌ تَوَّابٌ الرَّحِيمُ ﴿۱۱۸﴾^(۱) [التوبة: ۱۱۷-۱۱۸] واته: بىگومان خوا ته وبه ي وهرگرت
 له پىغه مبهر ﷺ و نه و كوچهر و يارى دده رانه ي كه شويى (پىغه مبهر ﷺ) كه وتن
 له كاني سه ختى و ناره حه تيدا پاش نه وه ي نزيك بوو دلى كومه ليكيان له هه ق لا بدات
 پاشان خوا ته وبه ي لى وهرگرتن به راستى خوا له گه ليان دلسوزو ميه ره بانه ههروهه ها
 (خوا ته وبه ي وهرگرت) له و سى كه سه ش كه دواخران (خوا دهر باره يان بريارى
 نه دابو) هه تا نه و كاته ي لىيان ته سك بوويه وه زهوى به و فراوانييه كه هه يه تى و بىزار
 بوون له گياني خو شيان و زانيان هيچ په ناگه يه ك نيبه له (سزاي) خوا مه گه ر په نايى
 خوى پاشان په شيماني لى وهرگرتن (به دابه زاندنى چهند نايه تيک) بۆ نه وه ي ته وبه
 بكن به راستى خوا هه ميشه ته وبه وهرگري ميه ره بانه .

(۱) هه وال به پىغه مبهرى خوا ﷺ گه يشت كه وا پومه كان به نيازى غه زاي
 مه دبنه ي پىروژن، پىغه مبهرى خوا ﷺ خوى ناماده كردو، فه رمانيشيدايه هاوه لانى
 ناماده بن بۆ دهرچوون، نه و كاته هاوين بوو، زۆر گه رما بوو، ماوه ي نيوان ته بووك و
 مه دبنه ي پىروژ دور بوو، كاتى پىگه ينيى به روبوم بوو، خه لكيش به گه يني
 به روبومه كان دلخوش بوون، خاى گه وده به م غه زايه تاقى كردنه وه بۆ نه وه ي
 نيماندارى پاستگو و دوو پوو له يه ك جيا بنه وه، خاى گه وده له كوتاييه كاني ژياني
 پىغه مبهرى خوا دا ﷺ به م غه زايه تاقى كردنه وه كه كوتاهه ميني نه و غه زايه نه بوون

که پیغمبرى خوا ﷺ پى مهستا، خوى گه وره ده فهرموى: ﴿فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تُخْرَجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُفَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا﴾ [التوبة: ۸۳] واته: نه وسا نه گهر خوا توئى گى پرايه وه (ئى موحه ممد ﷺ له ته بوى) بوى كومه لىك له و به جى ماوانه و داوايان لىكردى بوى ده رچوون (بوى غه زايه كى تر) توئى بلى مه رگىز ئىوه له گه ل مندا ده رناچن بوى جيهاد وه مه رگىز ئىوه له گه ل مندا جهنگ ناكهن له گه ل هىچ دوزمنىكدا. ئىم ئايه ته به لگه يه بوى نه وهى كه ئىم غه زايه كوتاهه مینى غه زاكان بوو، خوى گه وره دوو پووانى له م غه زايه بىبه شكردو، نىفاق و دوو پوويشيان به ته واوى پوون بوويه وه، به لام موسلمانان، نه وانهى توانايان مه بوو، به په له بوون له به جى هيتانى فه رمانه كهى پىغه مبرى خوادا ﷺ و مه موويان چوونه ده ره وه، گوئيان به گهرماى هاوین و، دورى ماوه و، زورى دوزمن و به هيزيان كه پومه كان بوون نه دا، به لكو په له يان بوو و له گه ل پىغه مبرى خوادا ﷺ چوونه ده ره وه، لىره دا سى تايه فه له پىغه مبرى خوا ﷺ دواكه وتن، تايه فهى به كه م: نه خوشه كان و نه وانهى هيجيان به دهسته وه نه بوو خه رجى بكهن بوى پىويستيانى جيهاد، له م باره وه خوى گه وره ده فهرموى: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (۹۱) وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ (۹۲) [التوبة: ۹۱-۹۲] واته: (گوناهىك) له سه ر بىهيز و په ككه وته و نه خوشه كان نىبه نه وانهش كه هيجيان نىبه خه رجى بكهن (بوى پىويستى جيهاد) هىچ گونا هىكيان له سه ر نىبه (كه نه پوشتوون بوى جيهاد) كاتى كه دلسوزى و راستيان بوى بوى خوا و نىراوه كهى خوا هىچ پىگه يه ك نىبه بوى (تاوانبار كردنى) نه و چا كه كارانه وه خوا لىخوشبووى ميره بانه

وه ناوان له سهر مهو كه سانهش نيه كه هاتنه لات (نهى موحه ممد ﷺ بى نه وهى
 وه لاهيان بى دابين بكهيت و سواريان بكهيت) گوتت وولاخم دهست ناكه وي سوارتان
 بكم (بى جهاد) نه وانيش گه رانه وه له كاتيكد اچاويان فرميسكى ده پشت له داخ و
 خه نه ندا كه هيچيان نه بوو خه رجي بكن (بى پيداويستى جهاد). نا نه وانى له
 نابه نه كه دا باس كراوان خواى گه وره به هانه و عوزرى داونه تى، نه مه تايه فيه كه،
 نابه نهى دووهم: كه سانيكن له نيمانداران هيچ به هانه و عوزريكيان نه بوو به لام
 له سهر تادا ته مبه لى ده يگرتن و، ده يانگوت: نه مړو خو مان ناماده ده كه ين و، له ش
 نورسى گرتنى تا وه كو پيغه مبه رى خوا ﷺ ده رچوو هيشتا نه وان پيداويستيه كانى
 سه فري خويان ناماده نه كرد بوو، نه م ته مبه لى نوانده له پوى نيفاق و دوو
 پوييه وه نه بوو، نه وان نيماندار بوون، له به پيتريني هاوه لان بوون، به لام
 نافيكردنه وه بوو، سهره تا له ش قورسى گرتنى تا هه له كه يان له كيس چوو، بويه
 پويسته نيماندار به رامبه ر به تاعه ت و گوپرايه لى له ش قورسى نه نوينيت، چونكه
 پنده چي شتانيكى بى بيته پيشه وه ريگري لييكات و نه هيليت نه و كار نه نجام
 بدات، خويان لى پازى بيت له ش قورسى يان نواند، تايه فيه سيه م: دوو پوهه كان
 بوون، نه وانى به هانه يان هينايه وه و پيغه مبه رى خواش ﷺ به هانه لى ليوه رگرتن
 چونكه حوكم كردن به پواله ته ده ره وه يان نه گينا نه وان دروژن بوون و هيچ
 به هانه يه كيان نه بوو، خواى گه وره ش چه ندين حيكمه ت و دانايى له وه دا هه بوو كه
 ده رنه چوون بى جهاد، له م باره وه خواى گه وره ده فهرموى: ﴿لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا
 زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُضْمُوا جِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمْ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَعَاوُنَ هُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
 بِالظَّالِمِينَ﴾ [التوبة: ٤٧] واته: نه گه ر له گه لئاندا ده رچوونايه هيچ شتيكيان بى زياد
 نه ده كردن بيجه كه له تيكدان و خراپه و نيوان نيوه يان تيكدده دا (به دووزمانى و هات و
 هوت) نازاوه يان بى ده نانه وه وه له ناو نيوه دا خه لكانيك هه ن چاك گوپيان ليده گرن وه

خوای به ناگا و زانایه به سته مکاران. خوای گه وره پیگیری لیکردن له ده رچوون بزو
 نه وهی هه لئه یین و، موسلمانان بیتهیز بکهن و، هه والی ناخوش بلاوکه نه وره،
 نازاوه بنینه وه له نیوان موسلماناندا، په ککه و ته کان و، نه خوشه کان و، هه ژارانیش
 خوای گه وره به هانه و عوزری لیوه رگرتن و، له قورپانیشدا داییه زانند، دوو پوهه کانیش
 خوای گه وره پیگیری لیکردن وه کو په حمهت و به زه ی هاتنه وه یه ک به موسلماناندا،
 نه گینا نه وان توانای ده رچوونیان هه بوو، خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَقَالُوا لَا
 تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدَّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ﴾ [التوبة: ۸۱] واتسه: (ب)
 نیماندارانیان) ده گوت له م (وهرزه) گهرمایه دا ده رمه چن بۆ جیهاد (نه ی موحه ممر
 ﷺ) بلی ناگری دۆزه خ زۆر گهرمتره (له م گهرمایه) نه گهر نه وانه تیبگهن و ژیر برن.
 به لام نه و سیپانه ی له غه زای ته بووک دواکه وتن له چاکترینی هاوه لان بوون ﷺ،
 که عبی کوپی مالیک و، مه پاره ی کوپی په بیع و، هیلالی کوپی ئومه ییه بوون نه مان
 دانیان به تاوانه کانی خویمان و دواکه وتنیا نانداناو، له پیش پیغه مبه ری خوادا ﷺ
 درویمان نه کرد، پیغه مبه ری خواش ﷺ مه سه له که یانی دواخست، به هانه و عوزره که ی
 وهر نه گرتن، به لکو دواخستن و، چل پوژ هه جری کردن و، فهرمانیشیدا به هه جری
 کردنیان، پاشان خوای گه وره ته و به که ی قبول کردن و لییان خوشبوو، ئا نه مه برو
 چپوؤکی غه زای ته بووک و نه وانه ی دواکه وتن له غه زای ته بووک، شاهیدی قسه کانمان
 لییره دا چپوؤکی سی هاوه له که یه که خوای گه وره له کو تادا ته و به ی وهر گرتن و لییان
 خوشبوو، چونکه له گه ل خواو پیغه مبه ره که یدا راستگو بوون، له خوایانه وه به هانه و
 عوزری دروینه یان باس نه کرد وه کو دوو پوهه کان به لکو دانیان به وه دانا که هیچ
 به هانه و عوزریکیان نییه و، هه له یان کردووه، بۆیه په شیمان بونه وه و ته و به یان کرد،
 نه وه ش ئاکام و دهره نجامه که بوو که خوای گه وره به خشینی. نه وانه ی دواکه وتن له
 کو تادا خوای گه وره به خشینی و ته و به که ی لی قبول کردن.

نه وەش کۆتاهە مینی ئەو نایەتانه بوون که له قورپان دابەزین^(۱) هەروەها
گۆندراوه: کۆتاهە مینی ئەو سورەتە ی دابەزی ئەو بوو که خوای گەورە ددەرمەوی:
﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (۱) وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (۲) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ اللَّهِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا (۳)﴾^(۲) [النصر: ۱-۳] واتە: کاتیک که یارمەتی و کۆمەکی خوا
هات لە گەڵ سەرکەوتن (شاری مەککه نازادکرا) وە خەلکت دبی که پۆل پۆل دینه ناو
نایینی خواوە ئەوسا نیتەر پەروردگارت بە پاک رابگرە بە هوی ستایشی بەود وە داوای
لێبوردنی لێیکە چونکە بێگومان ئەو زۆر گیراکاری بە شیمانییە.

(۱) کۆتاهە مینی ئەو نایەتانه بوون که له قورپان دابەزین، چونکە پاش غەزای
نەبوو بوو که کۆتا غەزاکان بوو، بۆیە له کۆتاهە مینی ئەو نایەتانه بوون که دابەزین.
(۲) خوای گەورە فرمانی بە پێغه مبه ره که ی ﷺ خۆی کرد که تەمەنی بە
ئێستیفارو داوای لێخۆشبوون کوتایی پێینیت، که وا بوو نەگەر موسلمان بە کوتا کانی
زیانی گەشت با ئێستیفارو داوای لێخۆشبوون زۆر بکات، چونکە خوای گەورە
فرمانیدایە پێغه مبه ره که ی ﷺ تەمەنی بە ئێستیفارو داوای لێخۆشبوون کوتایی پی
بینیت، نیشانه ی کاتی مردنی پێغه مبه ری خوا ﷺ چ بوو؟ پزگارکردنی، چونکە پاش
پزگارکردنی مەککه خەلک بە پۆل پۆل دەهاتنه نێو نایینی ئێسلامەود، شانێو
رەفدەکان لە هەموو خێلە کانه وه دەهاتن پەیمان و گفتیان دەدایە پێغه مبه ری خوا
ﷺ، لەم سورەتە دا خوای گەورە فرمانیدایە پێغه مبه ره که ی ﷺ تەمەنی خۆی بە
ئێستیفارو داوای لێخۆشبوون کوتایی پی بینیت، که وابوو نوێژە فەزەکان بە
ئێستیفار کوتایی پێدەهێنریت، شەونویژ بە ئێستیفار کوتایی پی دەهێنریت، حەج
بە ئێستیفار کوتایی پی دەهێنریت، تەمەنیش بە ئێستیفار کوتایی پی دەهێنریت.

ههروهه بوخاری موسلم هیناویانه له دایکمان عایشه (خوالی پازی بێن) ده لێ پێغه مبه ر خوا ﷺ له سوجه و کړنووشه کانی دا ده یفه رموو: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي))^(۱) أخرجه البخاري (۷۹۴ و ۸۱۷ و ۴۲۹۳ و ۴۹۶۷ و ۴۹۶۸)، ومسلم (۴۸۴) من حديث عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مرفوعاً.

واته: خاتوو عایشه _ خوالی پاز بییت _ فه رموو یه تی: پێغه مبه ری خوا ﷺ له پکوع و سوجه دا ده یفه رموو: ((پاک و بێگه ردی بۆ تۆ یه پهروه دگارم سوپاس ر ستایش لایه قی تۆ یه، ساخوا یه لیم خوشبه)) ته فسیری قورئانی ده کرد.

(۱) _ پێغه مبه ری خوا ﷺ کاتی ئه م ئایه ته ی به سه ردا دابه زی ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ [النصر: ۳] ئه وسا ئیتر پهروه دگارت به پاک پابگره به هوی ستایشی به وه وه داوای لیبور دنی لیبکه، ئیتر له پکوع و سوجه کانی دا ئه م دو عایه ی ده خویند ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي)) (تأویل) ی قورئانی ده کرد، واته: ته فسیر پافه ی قورئانی ده کرد، به کرداری ته فسیرو پافه ی ئه م ئایه ته ی ده کرد، چونکه له بنچینه دا مانای (تأویل) ته فسیرو پافه ده به خشیت، ئه مه زانراوه به لای پیشینی چاکه وه، (تأویل) مانای ته فسیرو پافه کردن ده به خشیت، ههروه ها مانایه کی تری: ئه و ده ره نجام و ناکامی شته کانی له داهاتو دا پیی ده گات، له م باره وه خوای گه وه ده فه رموی: ﴿هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ﴾ [الأعراف: ۵۳] واته: ئایا چاوه پوانی چی ده که ن بێجگه له سه ره نجامی هه ره شه کانی نه و (قورئانه)؟ نه و پوژه ی که سه ره نجامی (هه ره شه کانی) به دی دیت نه وانه ی له وه و پیش له بیر یان کرد بوو ده لێن به پاستی نیراوه کانی پهروه دگارمان به پاستیه وه هاتن جا ئایا (نه مرق) تکا کارانی ک بۆ ئیمه هیه تکامان بۆ بکه ن یا بگه پینرینه وه بۆ دنیا تا کرده وه ی چاک بکه ن. کاتی ک سه ره نجام و ناکامی

کاره‌گانیان له پۆژی دوااییدا به‌دی کرد ئینجا نه و قسانه‌یان ده‌گوت، نه‌مه بوو (تأویل)
 به‌مانای دووه‌می، واته: که ده‌ره‌نجام و ئاکامی شته‌گانه له کوتادا، مه‌روه‌ها
 پیغه‌مبه‌ر یوسفیش _ علیه السلام _ ده‌یفه‌رموو: ﴿هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا
 رَبِّي خُفًا﴾ [یوسف: ۱۰۰] واته: نه‌مه لیكدانه‌وه‌ی خه‌وه‌که‌م بوو که له‌مه و پێش (بینیم)
 بنگرمان په‌روه‌ردگارم به‌راستی گیرا، (تأویل) ه‌که‌ی نه‌وه‌بوو که دایک و باب و براکانی
 سوژده‌یان بو برد، ﴿يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ رَأَيْتَهُمْ لِي
 سَاجِدِينَ﴾ [یوسف: ۴] واته: نه‌ی باب‌ه‌گیان به‌راستی من له‌خه‌ومدا دیم یازده
 نه‌ستیره و مانگ و پۆژ دیم سوژده‌یان بو ده‌بردم. (تأویل) و ده‌ره‌نجام و ئاکامی نه‌م
 خه‌ره‌ته‌نها له‌کوتایی ته‌مه‌نی پیغه‌مبه‌ر یوسفدا _ علیه السلام _ به‌دیها. که‌وا بوو
 له‌زمانی عه‌ره‌بیدا وشه‌ی (تأویل) دوو مانا ده‌به‌خشیت، مانای به‌که‌م ته‌فسیرو پافه‌،
 مانای دووه‌م ده‌ره‌نجام و ئاکامی شتیک له‌کوتادا. به‌لام (تأویل) به‌مانای نه‌وه‌ی که
 وشه‌یه‌ک له‌مانای دیارو ئاشکرای پووکاری خو‌ی لادریت و بگوردریت، نه‌مه (تأویل)
 بکی داهیتراوه، به‌لام نه‌گه‌ر به‌لگه‌ی راست و گونجاوت پی بوو نه‌وه‌هیچی تیدا نییه‌و،
 کاره‌که‌شت به‌ (تخصیص) تایبه‌ت کردن یان (تفسیر) پافه‌کردن ناو ده‌بریت، وه‌نه‌گه‌ر
 هیچ به‌لگه‌یه‌کت پینه‌بوو نه‌وه‌ کاره‌که‌ت (تأویل) یکی پووچه‌وه‌کو (تأویل) کردنی ناو و
 سیفاته‌کانی خوای گه‌وره‌، وه‌که‌ ده‌لیت: (یتأول القرآن) واته‌ قورپانی ته‌فسیرو پافه‌
 ده‌کردو به‌کرداری جیبه‌جیی ده‌کرد، وه‌که‌ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌یفه‌رموو: ((اللَّهُمَّ
 اغْفِرْ لِي)) ته‌فسیرو پافه‌ی نه‌و ئایه‌ته‌ی خوای گه‌وره‌ی ده‌کرد که ده‌فه‌رموی: ﴿فَسَبِّحْ
 بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ [النصر: ۳].

ههروهه ها له هه رمووده به کی ترده هاتوو ده هه رمووی: ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجَدِّي، وَخَطَايَا وَعَمْدِي، وَكُلَّ ذَلِكَ عَنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَزْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۶۳۹۸ و ۹)، ومسلم (۲۷۱۹)، من حديث أبي موسى رضي الله عنه مرفوعاً. واته: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله ده یه رموو: ((په روه ردگار له تاوانه کانم، نه زانیم، زیاده پوییم له کاره کانمدا، نه وهی که تو پیی زانتری له من خوشبه، په روه ردگار له و تاوانه م خوش به به جیدی کردوومه و له وانه ش به گالته کردووم، له هه له و نه نقه سته کانم خوشبه، چونکه من هه مو نه و سیفاتانم تیدابه، په روه ردگار له وهی که له مه و پیش کردوومه، له وهی که له مه و دوا دهیکم، له وهی که به نهینی و ناشکرا کردو من خوشبه، هیچ خوایه ک نییه به هه ق جگه له تو)).

(۱) _ نه گهر پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله به م شیوه نیستیغفارو داوای لیخوش بوون له په روه ردگاری بکات له کاتیځدا که ته واوترین و کاملترین نه م نوممه ته به، له کاتیځدا ته واوترین و کاملترین په رستن بڼ خوی گه وره نه نجام ده دات، نه ی نیتر نیمه ده بیت چوڼ بین؟ به لام هه رگیز نابیت هیچ که سیک خوی به ته واوترین که س دابنیت، پاکانه بڼ نه فسی خوی بکات و به خویدا هه لدات، به لکو پتویسته خودی خوی به که مترخه م دابنیت.

وه هاتروه كه پيشه و نهوبه كر به پيغه مبهري خوا دهفه رموي: نهى پيغه مبهري
خوا در عابه كم هير بكه نه نجامى بدهم له نويزه كانم نه ویش هه رموي بلى: ((فَأَنْتَ أَنتَهُمُ
بِذُنُوبِكَ نَفْسِي ظَلَمْتُ كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَأَغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي،
يَا أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ))^(۱) صحيح: أخرجه البخاري (۸۳۴)، ومسلم (۲۷۰۵) من حديث
ابن عمر رضي الله عنه مرفوعاً.

(۱) _ نه وه نهوبه كره رضي الله عنه كه هه ره چاكرينى نه م نوممه تهيه، له دواى
پيغه مبهران _ عليهم الصلاة والسلام _ هيچ كه سيك نيبه له نهوبه كر رضي الله عنه چاكر بيت،
سه ره پاى نه مهش پيغه مبهري خوا رضي الله عنه فيرى كرد به م نزاي ئيستيفاره ئيستيفارو
داواى ليخوشبوون بكات ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظَلَمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ،
فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ)) له كاتيكد ته واوترين و
كاملترين كه سى نه م نوممه تهيه بو خوا په رستى پاش پيغه مبهري خوا رضي الله عنه، سه ره پاى
نه وهش داواى له پيغه مبهري خوا رضي الله عنه كرد نه م نزايه فيركات، نه ویش فيرى نه م
ئيستيفارو داواى ليخوشبوونه ي كرد، ((ظَلَمْتُ نَفْسِي)) به چ شتيك له نهفسى خوم
سته م كردوه، به تاوان كردن، چونكه سته م كردن سى جوړه، جوړى به كه م: سته مى
شيرك و هاره لپه رستى، خواى كه وړه دهفه رموي: ((إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ)) [تسمان: ۱۳]
واته: به راستى هاوبه شدانان بو خوا سته ميكي زور گه وړه يه، جوړى دووه م: سته م كردن
له خاك، نه وانه ي له ناموس و نابرو ودا، له خویندا، له مالدا سته م له خه لك ده كه ن،
جوړى سييه م: سته م كردنى به نده له خودى خوى، خودى خوى تووشى تاوان و گوناوه
دهكات و، نيتريا ده چيت، بويه ده لیت: ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظَلَمًا كَثِيرًا)) نه مه
نهوبه كرى صديقه رضي الله عنه نه وه ها ده لیت، كه وا بوو هيچ كه س تواناي نه وه ي نيبه واز
له ئيستيفار بينيت نه گه ر چى به گه وړه ترين فه زل و پايش گه يشتبيت، چونكه هيشتا
كه مته رخمه به رامبه ر به جيته ناني هه قه كاني خواى گه وړه، هه روه ها له بهر نه وهش كه
مزله به درنپيه له وهى كه به رده وام كه م و كوپى و ناته واويى هه يه بويه به رده واميش
پنښتى به ئيستيفاره .

واته: ((په روه دگارا من سته م له نه فسی خوم کردوه سته میکی زودو، که سر له
 گوناوه و تاوان خوش نابیت جگه له زاتی تو. جا لیم خوشبه به لیخوشبوونیکي خوت و
 په حمم پتیکه، به راستی خوت لیوورده و به خشندهیت)). هه روه ها له (السنن) دا هاتووه ی
 عن أبي بکر رضی اللہ عنہ قال: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلَّمَنِي دُعَاءَ أَذْعُوا بِهِ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ، فَقَالَ: ((قُلْ: اَللّٰهُمَّ
 فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ
 بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ، قُلْ إِذَا
 أَصْبَحْتَ وَإِذَا أَمْسَيْتَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ))^(۱) صحیح: أخرجه أبو داود (۵۰۶۷)، والترمذي (۳۳۹۲)،
 من حديث أبي هريرة رضی اللہ عنہ مرفوعاً. واته: نیمامی نه بو به کر رضی اللہ عنہ فه رموی: نه ی پیغه مبهری
 خوا، نزایه کم فیرکه هه رکات به یانی و نیوارهم به سهر داهات بلیمه وه، نه ویش فه رموی:
 ((بلی: په روه دگارا نه ی به دیهینه ری ناسمانه کان و زهوی، نه ی زانای نهینی و ناشکرا، نه ی
 پادشاو خاوهی هه موو شتیک، شایه تی ددهم هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له تو،
 په نا ده گرم به تو له خراپه ی نه قسم و، له شهرو هاوبه شی شیتان، وه له وهی که نه قسم
 تووشی خراپه یه ک بکه م یان به موسلمانیکه وهی بشالینم، به یانیان و نیوارن و هه رکات
 چوینه سهر نوینه کت نه م نزایه بلی)).

(۱) _ نیمامی نه بو به کر رضی اللہ عنہ له پیغه مبهری خوی صلی اللہ علیہ وسلم داواکرد نزایه کی فیرکات له به یانیان
 و نیواراندا بلیته وه، نه ویش نه م نزایه ی فیر کرد ((اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ
 وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ
 الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهِ، وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أَجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ))، موقوف له وه به دهر نابیت که
 نه فسی خوی تووشی خراپه یه ک بکات، بویه پیویتی به نیستیغفارو داوی لیبورن ده بیت،
 نه گه ر نه وه نه بو به کری صیددیق بیت رضی اللہ عنہ که پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فیری کرد نه و نزایه بکات،
 که وا بوو نه مه به لگه یه بؤ نه وهی که موقوف به رده وام پیویتی به نیستیغفاره، پیغه مبهری خوا
صلی اللہ علیہ وسلم نیمامی نه بو به کری رضی اللہ عنہ فیرکرد به یانیان و نیواران و که چووه سهر نوینه که ی نه و نزایه
 بلیته وه.

کهوا بوو بۆ هیچ به کێک نییه لهو باوه‌ره دابیت که پتویستی به تهوبه و په‌شیمان
 بردنه‌وه و گه‌رانه‌وه نه‌بیته بۆ لای خوای گه‌وره، وه ئیستیغفارو داوای لی‌بوردن لهو
 ناروانانی که نه‌نجامی داوه، به‌لکو به‌رده‌وام هه‌موو که‌سیک پتویستی به‌وه ده‌بیته^(۱).
 له ئایه‌تیکی تردا خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا
 خَبِيرًا﴾ (۷۲) لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى
 الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا (۷۳) ﴿^(۲)﴾ [الأحزاب: ۷۲-۷۳] واته: بیگومان
 نیه سپارده‌مان نیشانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی و چیاکاندا (هه‌لگرتنی ئه‌مانه‌تی
 دینداریمان پیشنیارکرد بۆیان) به‌لام هیچیان پازی نه‌بوون که هه‌لیگرن و ترسان لهو
 (نه‌مانه‌ته) که چی ئاده‌می ئه‌و (سپارده‌ی) هه‌لگرت به‌راستی ئه‌و (ئاده‌می) نۆر
 سه‌مکارو نه‌زانه بۆ ئه‌وه‌ی خوا پیاوان و ئافره‌تانی دوو پوو سزا بدات و پیاوان و
 ئافره‌تانی هاوه‌ل دانه‌رو له پیاوان و ئافره‌تانی ئیماندار تهوبه‌وه‌رگری وه خوا
 لی‌بورده‌ی میهره‌بانه.

(۱) ئا ئه‌مه‌یه ده‌ره‌نجامی ئه‌وانه‌ی که له پیشتر باسمان کرد که بۆ هیچ که‌سیک
 نییه لهو باوه‌ره دابیت که پتویستی به خوای گه‌وره نه‌بیته، ئه‌گه‌ر پێغه‌مبه‌ری خوا
 ﷺ و ئیمامی ئه‌بوبه‌کر رضی الله عنه ئیستیغفاریان کرد بیته و، نزایان کرد بیته و، له خوای
 گه‌وره ترسان بن له کاتی‌کدا ئه‌و هه‌موو فه‌زل و عیبادات و په‌رستنه‌یان هه‌بیته، که‌وا
 بوو که‌سانی دیکه ده‌بیته چۆن بن؟

(۲) خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ
 فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا﴾ بیگومان نیه سپارده‌مان نیشانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی
 و چیاکان داو هه‌لگرتنی ئه‌مانه‌تی دینداریمان بۆ پیشنیارکردن به‌لام هیچیان پازینه
 بوون که هه‌لیگرن و لهو ئه‌مانه‌ته ترسان، خوای گه‌وره ئه‌و

ئەمانەتەى نیشانەدان، بەلام سەرپشكى كرد بوون، ئەگىنا ئەگەر بەناچارى بواب
گوپراپەلى فرمانى پەرورەدگار دەبوون و سەرپىچى فرمانەكەيان نەدەكرد، ﴿فَأَيُّ
أَنْ يَحْمِلْنَهَا﴾ بە ھەلگرتنى پازى نەبوون چونكە بىوھىي و سەلامەتيان بە چاكتر دانا،
﴿وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا﴾ لە دەرەنجامەكانى بەرپرسيارىتى ئەو ئەمانەتە ترسان، مەبەستىش
بە ئەمانەت ھەموو ئەو شتانەيە كە بەرپرسيارىتت ھەلگرتووە بەرامبەر خواى گەرە،
بەرامبەر مەرفەكان، لەگەڵ نەفسى خۆتدا، بەجىھىنانى ھەموو ئەو پەرستانەيە كە
خواى گەرە خستويەتە ژىر بەرپرسيارىتى تۆو ئەمانەتە، خواپەرستىت، بەر
خواپەرستىت، دلسۆزىت بۆ خواى گەرە، بەجىھىنانى فەرزەكان، وازھىنان لە
قەدەغەكراوەكان ھەموو ئەمانە ئەمانەتن و خواى گەرە خستويەتە ژىر
بەرپرسيارىتى تۆو، ھەرودھا ئەو ئەمانەتەى لە نىوان تۆ و خەلكىدايە، ئەگەر
بەو زىفەيەك يان لە پلەيەكدا بویتە بەرپرسيارى كۆمەلەك خەلك، ئەمە ئەمانەتە
خواى گەرەش دەفەرموى: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ [النساء: ۵۸]
واتە: بەپاستى خوا فرمانتان پىدەكات بەدانەوھى گشت سپاردەكان بۆ
خاوەنەكانيان. مەبەستىش بە ئەمانەت ئەو بەرپرسيارىتى و وەزىفانەيە كە مەرفە
ھەلى دەگرىت، نەك تەنھا بۆ مووچە وەرگرتن، بەلكو بەرپرسيارىتى وەزىفەيەك
ھەلدەگرىت بۆ ئەوھى خزمەتى برا موسلمانەكانى بكات، پىويستىەكانيان جىبەجى
بكات، ئا ئەمەيە مەبەستە سەرەكەيەكە، مەبەست تەنھا پارە نىيە، مەبەست ئەوھى
كارىك ئەنجام بدات و سوود بە براكانى بگەيەنيت. ھەرودھا ھەلگرتنى نەيىنەكانىش
ئەمانەتە، ئەگەر نەيىنەكەيان خستىتە ئەستۆ و پىيان گوتىت مەيدركىنە، ئەو
ئەمانەتە، نەيىنى ئەمانەتە. ھەرودھا سپاردەكان كە لای تۆ دانراو ئەمانەتە،
كەسانىك وا دەزانن ئەمانەت برىتە لە سپاردەكان بە تەنھا ھىچى تر، بەلام لە راستىدا

سپارده کان ته نها یه ک جورده له جورده کانی نه مانه ت. هه روه ها نه مانه تی نیوان تو و نه فسی خوت، خوی گه وره نه مانه تی نه فسی خوتی خستوته ژیر بهرپرسیاریتی خخته وه به وهی ته ماشای به رژه وه ندیه کانی بکه یت، له زیانه کان به دوری گریت، سوره کانی بو فرهام بکه یت، هانی بده یت بو نه نجام دانی تاعه ت و گوپرایه لی خوی گه وره، نه فسی خوت نه مانه ته به لای تووه. که وا بوو نه مانه ت قورپسه بویه ناسمانه کان و زه مین به هه لگرتنی پازینه بوون، چونکه قورپسه، ﴿وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ﴾ ناده م و نه وه کانی هه لیانگرت، ده سته که وته کایان به چاکتر دانا، چونکه هه ر که سیك گوپرایه لی خوی گه وره بکات و، به جوانی جیبه جیی بکات پاداشتی زور گه وره ی ده ست ده که ویت، که وا بوو نه مان نه وه ده سته که وته یان به چاکتر دانا که تیایدا به، به لام ناسمانه کان و زه مین بیه وه یی و سه لامه تیان هه لیژارد، به لام مروف هه لیگرت به نومی دی ده سته که وتنی نه وه پاداشته ی که تیایدا به نه گه ر وه کو خوی جیبه جی بکریت، ﴿إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ سته مکاره له نه فسی خوی، نه فامه به هه قی نه مانه ت، هیه جیسابینکی بو نه کردو به جوانی جیبه جیی نه کرد، ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ بو نه وه ی خوی گه وره سزای پیوان و نافرته تانی دوو پوو وه پیوان و نافرته تانی ها وه لپه رست بدات، له نه وه ی ناده م نه وانه ی نه م نه مانه ته یان خسته نه ستوی خویانه وه، ﴿وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ وه بو نه وه ی له پیوان و نافرته تانی ئیماندار ته وبه وه رگریت، وه خوا لیبوره ی میهره بانه. لیتره دا جیگه ی ناماژه پیدانه که خوی گه وره نه وه ی پوونکردوته وه که خه لکی له ناستی به جیهینانی بهرپرسیاریتی نه مانه تدا سی جورن، جوری یه که م: نه وانه ی له پواله ت و په نهانه وه ناپاکیان له نه مانه ت کرد، نه وانه بریتین له کافران و ها وه لپه رستان، جوری دووه م: نه وانه ن له پواله ت و په نهانه وه

به پرسياريتي نه مانه تيان جيٽه جيڪر دوه، نه مانيش بریتين له نيمانداران و
 موسلماناني له پياوان و نافرستان، جوري سييهم: نه وانهن له پولات نه مانه تيان
 هالگرت و، له په نهانيشه وه ناپاكيان ليكرد، نه مانيش دوو پوهه كانن، ﴿وَيُتُوبُ اللَّهُ
 عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ نه مه به لگه يه له سر نه وه ي ك
 نيماندارانيش به ته واوي نه مانه ت جيٽه جيٽ ناكه ن به لام خواي گه وړه ده يان بوريت،
 خواي گه وړه نه گه ر حيسابي له گه ل كردانيه سزاي ددان به لام لييان خوش ده بيت.
 مه موو نامانه ش به لگه ن له سر نه وه ي كه نه وه ي نادم به رده وام له كه م و كوپي و
 ناته واويدا ده ي بويه خواي گه وړه ته و به و نيسيغفاري بو داناون.

مروّف سته مکارو نه فامه، نه نجامی ئیمانداران پیاوان و ژنانیش هر تهویه کردنه^(۱)،
خوای گه وره له قورپانه پیروژه کهیدا هه والی تهویه کردنی بهنده چاکه کانی خوئی و
لینخۆش بوونیانی پیداوین .

به فه رموده ی (صحیح) سابت بووه له پیتفه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: ((لَنْ
يَدْخُلَ الْجَنَّةَ أَحَدٌ يَعْمَلُهُ))، قالوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ((وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَّعَمِدَنِي اللَّهُ
بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ))^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۵۶۷۳) و (۶۴۶۳)، ومسلم (۲۸۱۶)،
(۲۷۱۷)، من حديث أبي هريرة وعائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مرفوعاً.

(۱) _ واته: تهویه کردن له وسته مکاری و نه فامیه ته.

(۲) _ به ههشت شوینیکی برزو به نرخه، تهنها به نه نجام دانی کرده وهی چاک
به دهست ناهینریت، کرده وهکان هه رچهنده چاک و ژوریشین هیشتا هه ر نابنه نرخیک
بۆ چوونه به ههشت، چونکه به ههشت شتانیکی تیدایه که نه چاوهکان بینویانه،
نه گوئییه کانییش بیستویانه، نه به دلی مروّفا هاتوه، وه له بهر ئه وهی به ههشت
به رده وامه، نه مان و له ناوچوونی بۆ نییه، بۆیه کرده وهی نه وهی ئاده م نرخیک نییه
بۆ چوونه به ههشت، به لکو تهنها هوکاریکه بۆ چوونه به ههشت، تهنها هوکاریکه،
خوای گه وره نه گهر له سه ر که م و کوپی و ناته واویهکان موحاسه به ی مروّف بکات
ناچیته به ههشته وه، به لکو ده چیته ناگره وه، به لام خوای گه وره به پرهمهت و
به زهیی خوئی مروّف ده خاته به ههشته وه، که وابوو نابی مروّف به کرده وهکانی خویه وه
بنازیت و فیریوی پی بخوات، بۆیه پیتفه مبهری خوا ﷺ فه رموی: ((هیچ که سیک
به کرده وهکانی خوئی ناچیته به ههشته وه))، گوئیان: ((ته نانهت تۆش، ئه ی
پیتفه مبهری خوا ﷺ ؟ فه رموی: منیش))، چونکه پیتفه مبهری خوا ﷺ له هه ر هه موو
خه لکی زیاتر خواپه رستی و کرده وهی چاکی هه یه، بۆیه پییان گوت: ته نانهت تۆش
به کرده وهکانت ناچیته به ههشته وه ؟ فه رموی: ((منیش مه گهر خوای گه وره به

په حمهت و به زهیی خوی دام پوشتیت))، وه که خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَذْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [الحل: ۳۲] واته: بچنه به ههشته وه به هوی نه وهی که کرده وده چاکه کانتان نه نجام ده دا له دونیادا، له م نایه ته دا پیتی وشه نیو ﴿بِمَا﴾ پیتی ده گوتن (بائی) سه به یی نه ک مانای (عوض) (له جیاتی)، واته مانای نایه ته که به م جوړه یه: بچنه به ههشته وه به هوی نه و کرده وه چاکانه وه که له دونیادا ده تان کرد، نه ک به م جوړه: بچنه به ههشته وه له جیاتی نه و کرده وه چاکانه ی که له دونیادا ده تان کرد، چونکه کرده وه کان هه رچه نده چاک و زوریش بن نابنه نرخیک بو چوونه به ههشت، به ههشت زور زور له وه به رزتر گه وره تره، نه مه له لایه ک، له لایه کی تریشه وه: کرده وه که م و کورپی زور و ناته واوی و که لیتی زوری تیدا ده بیټ، بویه پیویسته ناده میزاد به خویه وه نه نازیت و به خویدا هه لته دات، له گه ل نه وه شدا نابیت له په حمهت و به زهیی خوی گه وره بی نومید بیټ، وه ناشبیټ کرده وهی چاکیش پشتگوی بخات و، بلیت: نه گه ر خوی گه وره به ههشتی بو نویسیبیتم نه وه به دلنیا یی ده چمه به ههشته وه، نه مه جایز نییه _ په نا به خوا _ به لکو پیویسته ناده میزاد هوکاره که نه نجام بدات که بریتیه له کرده وهی چاکه، چونکه نه وهی کرده وه نه کات ناچیته به ههشته وه، به لام دلنیا بن نه وهشی که ده چیت به ههشته وه ته نها به په حمهت و به زهیی خوی گه وره ده چیت به ههشته وه، چوونه به ههشتیش به کرده وه کردنه، کرده وهی چاک.

نه مه به لگه یه بو نه وهی که نابیت ناده میزاد به خویدا بن نازیت و به خویدا هه لدات و، پاکانه بو نه فسی خوی بکات، نابیت کرده وه کانی به زور بزانیټ و فریوی پی بخوات، به لکو پیویسته نه فسی خوی به که م ته رخه م دابنیټ، به رده وام نیستیغفارو ته و به بکات به رامبه ر به و که م ته رخه میانه، دلنیا بن نه و که سه ی به کرده وه کانی خوی سه رسام بیټ و به زوریان بزانیټ هه رگیز نیستیغفار و داوی لیبوردن و ته و به ناکات.

ماناي ئەم فەرمودە يەش پىچەوانەى ئەو دەقە قورئانىيە نىيە كە خىواى تەعالا دەفەرموئى: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَيْئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾^(۱) [الحاقة: ۲۴] واتە: (پىيان دەگوتىت) بخون و بخونەو، توشتان بىت بەھۆى ئەو چاكانەو كە لە پۇژانى رابردودا كردوتانە. لەم ئايەتەدا پىتى بائى نىو ﴿بِمَا﴾ ماناي (السببية) (ھۆكارى شتەكەم) دەبەخشىت نەك ماناي (عوض) (لە جياتى)، چونكە پىغەمبەرى خوا ﷺ نكۆلىي لە (باء العوض)ى بەماناي (لە جياتى) دەكات^(۲)،

- (۱) ماناي ئەم ئايەتە ئاشكرايەو ئاماژە بۆ ئەو دەكات كە چوونە بەھەشت بە ئەجامدانى كردەوھى چاكە، لە پۋالەتدا وا ديارە كە پىتى (باءى نىو) (بما) (باء العوض)ە، بەلام وانييە، لە راستيدا تەنھا (باء السببية)يە.
- (۲) پىغەمبەرى خوا ﷺ نكۆلىي لە (باو المقابلە والمعادلە) كردووە، واتە: نكۆلىي لەو دەكات كە ئادەمىزاد ئەوھندە كردەوھكانى چاك و باشبن بگەن بەئاستى چوونە بەھەشت، واتە: ئادەمىزاد كردەوھ بكات و لە جياتى ئەو كردەوانە شايسەتى چوونە بەھەشت بىت، چونكە كردەوھ نەيەكسان دەبىت بەچوونە بەھەشت نە بەرامبەرويش دەبىت بەچوونە بەھەشت، بەھۆى ئەو كەم و كۆپى و ناتەواويانەو كە لە كردەوھكاندا دىنەكايەو، بەم جۆرە دەگەينە ئەو دەرەنجامەى كە چوونە بەھەشت بەھۆى فەزل و بەخشندەى و لىبور دەيى و پەحمەت و بەزەيى خىواى گەورە بە دەست دىت. ئەجامدانى كردەوھ چاكەكانىش تەنھا ھۆكارىكن بۆ گرتنەبەرى پىگاي چوونە بەھەشت. ئەگەر ئەو فەزل و پەحمەتەى خىواى لەگەڵدا نەبىت ھەرگىز مەرف بەكردەوھكانى خۆى ناچىتە بەھەشتەو.

قورئانیس (باء السببة) ی به مانای (به هوی) جیگیر کردوه^(۱).

وه قسه ی نه وانه ی ده لئین: نه گهر خوی گه وره بهنده یه کی خوشویست جیتر
تاوانه کان زیانی پیناگه یه نن^(۲)،

(۱) _ نه مه ته فسیرو پافه ی نه و ئایه ته ی خوی گه وره ده کات که ده فره موی:
﴿أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [النحل: ۳۲] بچنه به هه شته وه به هوی نه وه ی که
ده تانکرد له دونیادا، هه روه ها ته فسیرو پافه ی ئایه ته که ی تریش ده کات که
ده فره موی: ﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ [الحاقة: ۲۴] پییان ده وتریت
بخون و بخونه وه، نۆشتان بیت به هوی نه و چاکانه وه که له پوزانی پابردودا کردوتانه،
کرده وه کان ته نها هوکاریکن بو گرته به ری پئگای به هه شت، به هوی فه زل و
به خشنده ی و لیبوردده ی و په حمه ت و به زه یی خوی گه وره ده شچیه به هه شته وه.
نه مه نه و به لگه یه یه که ده یسه مینیت ئاده میزاد به رده وام پیویستی به ته وه کردن و
گه رانه وه ده بیت بو لای خوی گه وره، پیویستی به ئیستیغفارو داوای لیبوردن له
خوی گه وره ده بیت، پیویستی به وه یه که به رده وام له خوی گه وره داواکار بیت به
فه زل و په حمه ت و به زه یی خوی بیخاته به هه شته وه.

(۲) _ به لئ، خوی گه وره هه ر کات بهنده یه کی خوی خوشویست بو ته وه کردن و
ئیستیغفار کردن پینومایی ده کات، نه مه مانا راسته که یه تی، مانای نه وه نییه که هه ر
کات خوی گه وره بهنده یه کی خوی خوش ویست ئیتر هه ر چهنده تاوان بکات زیانی
پینه گه یه نیت، هه رگیز نه مه راست نییه، چونکه نه وه گوفتاری کۆمه لئ مورجینه یه که
ده لئین: ئیمان به دلّه، له گه ل بوونی نه و ئیماندا گونا و تاوان هیچ زیانیکی پی
ناگه یه نن، نه مه گوفتاریکی زۆر پووچه، به لکو گونا و تاوان و سه ریچی کردن زیان

دهگه به ن، زیان به ئیمانداران دهگه به ن، پیده چیت له پوژی قیامه تدا به ئاگر سزا
 بترین له کاتیکدا ئیمانداریشن به هوی گونا و تاوان و سه ریچییه کانیانه وه، پیده چیت
 ماره به کی دریش له ئاگردا بمیننه وه، ده سووتین، پاشان لئی دینه دهره وه،
 هره ها نه و موسیبه و کاره ساتانه ی که له دنیا دا به سه ر موسلمانان و ئیمانداراندا
 بن، موسیبه و کاره سات له کاتیکدا ئیماندارن، نه مه به لگه به بو نه وه ی گونا و
 تاوان له دنیا شدا نه و زیانانه ی ده بیت، له م باره وه خوی گه وه ده فه رموی: ﴿وَمَا
 أَتَاكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشوری: ۳]. واته: وه هر ناخوشییه کتان
 توش بووی نه وه به هوی کرده وه ی (خرابی) خوتانه وه یه. دلنیا بن گونا و تاوان و
 سه ریچی له دنیا و قیامه تیشدا زیانداره، به دهر له ته و به کردن و ئیستیغفار و داوی
 لنیورنکردن هیچ شتیکی تر له سه ر ئیماندار ی لانا بات. که وا بوو با چیت هر هیچ که سیك
 زان نه کات و بلیت: من ئیماندارم و تاوان زیانم پی ناگه یه نیت وه کو گو فتاری
 مورجینه کان.

ئەو مانايە دە بەخشیت: که ئەگەر خوای گەورە بەندە یەکی خوشویست بۆ تەوبە، ئیستیغفارو، داوای لیبوردن پێنومایی دەکات، چیتەر لەسەر تاوان کردن سوور ناییت، وە هەر که سیکیش لەو باوەر دابیت که تاوان کردن زیان بەو که سانه ناگە یە نیت ی سوورن لەسەر ئەنجامدانی، ئەو که سیکێ گومراییو، پێچهوانە ی قورئان و سوورنن و یەك دەنگی پیشینی چاک و پیشەوایانیش جولاوە تەو^(۱)

(۱) _ ئاماژە بۆ مورچینه کان دەکات، دەلێن: گوناھ و تاوان و سەرپیتی کردن زیان بە ئیماندار ناگە یە نیت وەکو چۆن تاعەت و گوێپرایە لی سوود بە کافر ناگە یە نیت، ئیمەش دەلێن: بە لی، تاعەت و گوێپرایە لی سوود بە کافر ناگە یە نیت، بە لام گوناھ و تاوان و سەرپیتی کردن زیانبە ئیماندار دەگە یە نیت، ئە ی ئیتەر بۆچی قە دە غە ی گوناھ و تاوان و سەرپیتی کردنمان لیکراوە، فەرمانی تاعەت و گوێپرایە لی و تەوبە کردنمان پێدراوە؟ ئایا لە بەر ئەو نە ییە که گوناھ و تاوان زیانبە خشن، بە ئیماندار زیاندە گە یە نن، ئەو که سانه ی لەسەر ئەنجامدانی سوورن، بە لام ئەو که سانه تەوبە دە کە ن و بە تەواوای وازی لیدینن زیانیان پێی ناگە یە نیت، هەر کەس تەوبە بکات خوای گەورە تەوبە کە ی وەر دە گریت و لی دە بوریت، بە لام ئەو که سانه ی لەسەر ئەنجامدانی تاوانە کان سوورن ئەو لە دنیاو قیامە تیشدا زیانیان پێدە گە یە نیت. ئەو که سانه ی لەو باوەرە دان که تاوان زیان بەو که سانه ناگە یە نیت که لەسەر ئەنجامدانی بەردەوامن با دلتیا بیت پێچهوانە ی قورئان و سوورنەت و یەك دەنگی زانایان جولاوە تەو، چونکە

قورپان و سوننەت نامازە بۆ ئەو دەكەن كە گوناھ و تاوان و سەرپىچى كۆردن زىانى بە ئيمانداران دەگەيە نىت، بە شىك لە ھاوھلان لە جەنگى ئوھوددا سەرپىچى كۆردن زىانى پىگە ياندن، سەرپىچى كۆردنىك بوو لە لاين ھىندىكىانەو كە برىتى بوون لە تىر ھاريزەكان ئەوانەى وازيان لە شاخەكە ھىنا لە كاتىكدا پىغەمبەرى خوا ﷺ پىي فرمودو بوون: ((شاخەكە چۆلمەكەن لە كاتىكدا سەر كەوتىن يان دۆراين)) بە لام سەرەپاي ئەوھش ھەر لە شاخەكە ھاتنە خوارەوھ، موسلمانان شكستيان ھىنا بە ھۆى تاوانەوھ، بۆيە ئەگەر سەرپىچى كۆردنىك لە لاين ھىندىكىانەوھ كاريگەرى لە سەر ھەموان ھەبو بىت لە جەنگىكدا، كەوا بوو ئەمە بەلگەيە بۆ ئەوھى كە گوناھ و تاوان و سەرپىچى كۆردن زيان بە خشن، چاكترينەكانى ھەر ھەموو مەرفايەتى كە ھاوھلان سەرپىچى كۆردن زىانى پىگە ياندن ئىتر بۆ كەسانى تر دەبىت چۆن بىت؟

ئینجا هر كه سِيَك به ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ك چاكه‌ی كردبێ ده‌یبینیته‌وه، وه‌ هه‌ر كه‌سیكیش به ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ك خراپه‌ی كردبێ ده‌یبینیته‌وه^(۱).

(۱) _ له‌ سوڤه‌تی (الزلزله) دا‌ خ‌وای‌ گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت: ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا (۱) وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (۲) وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا (۳) يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا (۴) بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا (۵) يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ (۶) فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ (۷) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (۸)﴾ [الزلزله: ۱-۸] واته: كاتێك زه‌وی هاته‌ له‌رزه‌ به‌له‌رزینی خۆی، له‌ كاتی پ‌وودانی قیامه‌تدا، وه‌ زه‌وی هه‌رچی شتی قورس و گران‌ی (نیوی) هه‌یه‌ هه‌مووی ف‌ریدایه‌ ده‌ره‌وه‌، واته‌ ئەو مردووانه‌ی له‌ نیویدایه‌ وه‌ م‌رؤف‌ له‌ پ‌ۆژده‌دا ده‌ل‌یت: ئەوه‌ زه‌وی چیه‌تی؟ م‌رؤف‌ سه‌ری سوڤه‌مه‌ینیت له‌و زه‌مین له‌رزه‌یه‌، له‌و شته‌ ترسینه‌رو ت‌وقینه‌رو سامناکه‌، له‌و پ‌ۆژده‌دا (زه‌وی) ده‌نگوباسی خ‌وای‌ ده‌گ‌یریت‌ه‌وه‌، واته‌ له‌ پ‌ۆژی قیامه‌تدا زه‌وی شایه‌تی ده‌دات له‌سه‌ر هه‌موو نه‌و کرده‌وانه‌ی له‌سه‌ر پ‌وویدا ئەنجام دراوه‌، خه‌یر و شه‌ر، كه‌ په‌روه‌ردگاری تو (وای) ب‌و س‌رووش کردووه‌، خ‌وای‌ گه‌وره‌ خ‌وای‌ ده‌یان‌ه‌ینیت‌ه‌ قسه‌کردن، خ‌وای‌ فه‌رمانی پ‌یکردوون شایه‌تی له‌سه‌ر نه‌وه‌ی ئاده‌م ب‌ده‌ن، له‌و پ‌ۆژده‌دا خه‌لكی ده‌رده‌چن به‌په‌راگه‌نده‌و په‌شیوی تا (پاداشتی) کرده‌وه‌ی خ‌ویان نیشان بدری و، حیسابیان له‌گه‌ڵ ب‌ک‌ریت، ئینجا هه‌ر كه‌سیك به‌ ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ك چاكه‌ی كردبێ ده‌یبینیته‌وه‌، ئەو وردیله‌یه‌ ب‌چوكت‌رین شته‌، گوتراوه‌ ئەو وردیله‌یه‌ به‌کیشی م‌یرۆله‌یه‌کی ب‌چووكه‌، وه‌ گوتراوه‌ به‌کیشی ئەو ورده‌خ‌ۆله‌یه‌ كه‌ هه‌وا هه‌لیگرتووه‌، وه‌ هه‌ر كه‌سیكیش به‌ ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ك خراپه‌ی كرد ب‌ی ده‌یبینیته‌وه‌، ئەوان ده‌ل‌ین: گونا‌ه‌ و تاوان و سه‌رپ‌یچی كردن زیان به‌خش نییه‌، له‌ كاتێكدا خ‌وای‌ گه‌وره‌ ده‌فه‌رموی: كه‌سیكیش به ئەندازه‌ی هه‌ره وردیله‌یه‌ك خراپه‌ی كردبێ ده‌یبینیته‌وه‌، كه‌وا بوو چ‌ون ده‌ل‌ین: گونا‌ه‌ و تاوان و سه‌رپ‌یچی كردن زیان ناگه‌یه‌نیت؟

له راستیدا به نده ستایش کراوه کانی خوای گه وره نه وانه نه که له م نایه تانه دا
 ماسکراون: ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَحَنَّةٍ غَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ
 (۱۳۰) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
 الْمُحْسِنِينَ (۱۳۱) وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاجِسَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاَسْتَغْفَرُوا بِذُنُوبِهِمْ
 وَمِن بَعْضِ الذُّنُوبِ إِلَّا اللَّهَ وَلَمْ يَغْشُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾^(۱) [آل عمران:
 ۱۳۲-۱۳۵].

(۱) ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ﴾ پیشبریکی بکه ن بو لیوردنیتکی گه وره له
 لایه ن په روه ردگار تانه وه، واته: خیرا بن چه ند له توانا تان دایه، دوانه که ویت و سستی
 نه نوینیت، ﴿وَحَنَّةٍ غَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ بو به هشتیک که
 پانیبه که ی به نه ندازه ی ناسمانه کان و زه و بیبه که بو له خوا ترسان ناماده کراوه،
 وانه: خوای گه وره خولقاندویه تی له گه ل نه و خوشگوزه رانی و خیراته ی که تییدایه،
 باشه بو کی؟ بو ته قواکاران و پاریزکاران نه وانه ی له دنیادا ته قوای خویان ده کرد،
 خویان له گونا ه و تاوان و سه ریچیبه کان به دور ده گرت، گویرایه لیبی و تاعه ت و
 خوابه رستیان ده کرد، باشه نه و ته قواکارو پاریزکارانه کین؟ نه وانه نه که خوای گه وره
 له باره یانه وه ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ
 النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ نه وانه ی مال ده به خشن له پتی خوادا له کاتی خوشی و
 ناخوشیداو، پقی به تینی خویان ده خو نه وه و، ده بوورن له خه لکی، خواش

چاکه کارانی خوش دهوینت، بهم شیوه سیفاته کانیاں باس دهکات، تا دهه رموی: ﴿وَتَذِیْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَاجِسَةً﴾، شاهیدی قسه کانمان و مه بهستی سهره کی مان لیره دا نه مه به ﴿فَعَلُوْا فَاجِسَةً﴾ واته: هر کات گونا و تاوان و سهرپیچی کی نقد نقد قیزه وند و ناشیرینیاں نه نجام دا ﴿اَوْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ﴾ یان سته میان له نه فسی خویان کربو تاوانی له وه به خوارترو بچوکتریان نه نجام دا وه کو تاوان و سهرپیچی و خرابه کان ﴿ذَكِّرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفِرُوْا لِذُنُوْبِكُمْ وَمَنْ یَغْفِرِ الذُّنُوْبَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ یُصِرُّوْا عَلٰی مَا فَعَلُوْا وَهُمْ یَعْلَمُوْنَ﴾ مه به ستمان عیره به: که یادی خوی گه وره ده که نه وه نینجا داوای لیوردن ده که ن بو گونا ه کانیاں، نایا کی له گونا ه کان ده بوریت جگه له خوا؟ وه به رده وام نابن له سهر نه وهی که کردویانه له کاتیکدا بزانتن گونا ه، ﴿ذَكِّرُوا اللّٰهَ﴾ گه وره یی خویان هتیا به وه یادی خویان و لئی ترسان و دلنیا بوون له وهی که شایهت و چاودیره به سهریانه وه ﴿فَاسْتَغْفِرُوْا لِذُنُوْبِكُمْ﴾ نه هلی به هشت نیستیغفار ده که ن و داوای لیخوشبوون له خوی به به زه یی ده که ن ده رباره ی نه و گونا و تاوان و سهرپیچیا نه ی نه نجامیاں داوه، نیر له کوین نه و جوړه که سانه ی ده لئین: گونا و تاوان و سهرپیچی کردن زیانی نییه.

بەر پەرچدانەووی ئەو کەسانە ی که قەدەری خوا دەکەنە بەهانی تاوانەکانیان

و هەر کەسێک لەو بڕوایە دا بێت که قەدەر بەهانیە که بۆ خەڵکانی تاوانکار ئەو هە قەسەکی وەک و قەسە ی ئەو هاو لەپرستانە ی^(۱)

(۱) _ قەزاو قەدەر لە لایەن خوای گەورەو هە ی، بڕوا پێهێنانی پایە یە که لە شەش پایەکانی ئیمان وەکو ئەو هە ی پێغه مبهری خوا ﷺ فەرموویە تی: ((الإيمان أن تُؤمنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ)) واتە: ((ئیمان بریتیه لەو هە ی بڕوا بە خوا و فریشتەکانی و کتیبەکانی و پێغه مبه رانی و پۆژی دوایی و بڕوا بە قەدەر خەیر و شەڕی بێنییت))، هەر کەسێک بڕوای بە قەزاو قەدەر نە بێت با دڵنیا بێت نکۆلیی لە پایە یە ک لە پایەکانی ئیمان کردووه، پێویستە باوەڕ بوون بە قەدەریش بەو جۆرە بێت که خوای گەورە تەقدیری شتەکانی کردووه پێش پوودانی، یە کە م جار خوای گەورە زانیویە تی بە زانینه ئەزەلیە کە ی که وەسف کراوه بەو زانینه ئەزەلیە ئەبەدیە، زانیویە تی ئەو هە ی که بوو ئەو هە شی که دە بێت، پاشان ئەو هە ی لە (اللوح المحفوظ) دا نووسیوه، کاتی قە لە می خولقاند پێی فەرموو بنوسه ئیتر ئەو هە ی دە بێت و پوو دەدات تاو هە کو پۆژی قیامەت لە (اللوح المحفوظ) دا نووسیوه، کەوا بوو هیچ شتێک نە ماوه لە (اللوح المحفوظ) دا نە نووسرا بێت، هە موو شتێک لە ویدا نووسراوه، پاشان خوای گەورە ئەو شتانه لە کاتە دانراو هەکانی خۆیدا دەخولقینیت، ویستی دەکات و پاشان لە کاتە دانراو هەکانی خۆیدا دەخولقینیت، کەوا بوو هەر کەسێک ئیمانی بە قەزاو قەدەر نە بێت ئەو ئیماندار نییه بە خوای گەورە، وە هە پەشە لیکراوه بە ئاگر، هەر گیز چێژی ئیمان ناکات تا نە زانیت و باوەڕی بەو نە بێت که ئەو هە ی تووشی بوو هەر گیز لێی بە هە لە دا نە دە چوو، ئەو هە شی لێی بە هە لە داچوو هەر گیز تووشی نا بێت، با بێئارام نە بێت لە کاتی موسیبهت و کارەساتدا، وە با فربونە خوات و دڵخۆشیش نە بێت لە کاتی نیعمەتدا، بە لکو با سوپاس گوزار بێت

له کاتی نیعمه تدا و با نارام گریش بیت له کاتی سزادان و توله لی سه ندنه و ده دا، نه می
 بوخته ی بپوا بوون بوو به قه زاو قه دهر، خوی گه ورده ش له قورنانی پیروزدا مه واری
 نه وده ی پیداوین و، ده قه رموی: ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي
 كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ [الحديد: ۲۲] واته: هیچ زیان و
 به لایه ک پووینه داوه نه له زهوی و نه له خودی خوتاندا ثیللا له (الروح المغضوبه)
 نووسراوه پیش نه وده ی به دیبهنین بنگومان نه وه بو خوا زور ناسانه، پاشان خوی
 گه ورده حیکمه تی نه و کاره شمان پیده لیت و ده قه رموی: ﴿لَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَتَرَ
 وَلَا تُفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كِبْرًا مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ [الحديد: ۲۳] تا خه فته نه خون بو
 نه وده ی له ده ستان چووه وده دلخوش و غه رانه بن به وده ی که پی داون وده خوا هیچ
 خو به زلزانیکی شانازی که ری خوش ناویت. پیویسته ناده میزاد بپوای به مه ه بیت.

دوو تایه فه ی گومراهه ن، تایه فه یه کیان نکولی له قه دهر ده کهن و، ده لیتن:
 شته کان نوین و ته قدیریکی پیشتریان نییه و خوی گه ورده ته قدیری نه کربون و،
 نه ینوسیون و، له راستیدا کاتیک ده یزانیته که پووده دات (إن الأمر مستأنف وليس له
 تقدير سابق، لم یقدره الله ولن یکتبه وانما یعلمه إذا وقع) نه مه باوه پی موعته زیله کانه که
 به تایه فه ی قه دهریه ناسراون چونکه نکولیان له قه دهر کردوه، هه روه ها به مه جوسی
 نه م نوممه ته ش ناسراون چونکه ده لیتن: به نده کرده وه کانی خودی خوی ده خولقینیت
 (العبد یخلق فعل نفسه) نه وان دوو خولقینه ری دیکه یان له گه ل خوی گه ورده دا داناوه
 وه کو چون مه جوسه ناگر په رسته کان خولقینه ریکیان بو خه یر داناوه،
 خولقینه ریکیشیان بو شه پ داناوه، به لام نه مان له مه جوسه ناگر په رسته کانیش
 زیاده پوتر بوون، چونکه ده لیتن: هه موو مرقطیک کرده وه کانی خودی خوی
 ده خولقینیت، تایه فه ی دووه م: نه وانه بوون که له جیگیر کردنی (اثباتی)

پازی بووه و ناچاری نه نجام دانی نه و شتانه ی کردوون، ئیوه شوینی هیچ شتیک
 ناکه ون بیجگه له گومان وه ئیوه هر له خوتانه وه به گوتره شت ده لئین، خوای گهره
 پیی راگه یاندوین که نه وان نه و شتانه ده لئین، وه گوتیشیان، خوای گهره له سویدنی
 (النحل) دا به یادی هیناوینه ته وه که نه وان نه وه یان گوتووه، له م باره وه خوای گهره
 ده فهرموی: ﴿وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا
 حَرَمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾
 [النحل: ۳۵] واته: وه نه وانیه هاو به شیان داناوه بو خوا ده لئین نه گهر خوا بیویستایه
 بیجگه نه و (خوا) هیچ شتیکمان نه ده په رست نه ئیمه و نه باو باپیرانمان وه حه پامان
 نه ده کرد هیچ شتی به بی فهرمانی نه و پیشینانی نه مانیش هر به و جوړه یان ده کرد
 ﴿فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ ده ی ئایا پیغه مبه ران هیچیان له سهره بیجگه له
 راگه یاندنیکی ناشکرا، نه گهر خوای گهره به وانه پازی بویت و نه وان هیچ مه لباردن
 و په سهند کردنیکیان به ده ست نه بیت ئیر ناردنی پیغه مبه ران چ سوودیکی هیه؟
 ناردنی پیغه مبه ران و دابه زاندنی کتیبه کان هیچ سوودیکی نابیت، چونکه کاتی خوای
 گهره پیغه مبه رانی ناردوه که قه ده غه ی شیرک و هاوه لپه رستی و کوفرو حه پام
 ده کات نه مه مانای وایه خوای گهره به و شتانه پازی نه بووه و، به شهرعیشی
 دانه ناوه، خوای گهره ده فهرموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
 الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶] واته: سویند به خوا له ناوه موو گهل و نوممه تیکدا
 پیغه مبه ریگمان ناردوه به مه ی ته نها خوا په رستن و دوورکه ونه وه له (په رستنی) هر
 په رستراویکی تر. نه مه به لگه یه له سهر نه وه ی که خوای گهره به کوفر پازی نابیت،
 پیی پازی نابیت و خوشی ناویت، بویه پیغه مبه رانی ناردوه بو نه وه ی پیگری له
 شتانه بکات، جه بریه کان له سهر همان پیواوه پی هاوه لپه رسته پیشینه کانن نه وانیه
 خوای گهره له م ئایه ته دا باسی کردوون.

«خوای گه وره له باره یانه وه دهفه رموی: ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ يُشْرِكُونَ لَوْلَا إِتَاءُ اللَّهِ مَا اشْرَكْنَا بِاللَّهِ وَالْأَنْبِيَاءِ مِنْ شَيْءٍ﴾^(۱) [الأنعام: ۱۴۸].

هه وره ها خوای گه وره بهر په رچیان ده داته وه، دهفه رموی: ﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾^(۲) قُلْ هَلْ عِندَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا^(۳)

(۱) له سورته ی (النحل) دا خوای گه وره پتی راگه یاندوین که نه و جورده قسانه ده لښ، بویه خوای گه وره له نایه ته که ی سهر دودا دهفه رموی: ﴿سَيَقُولُ﴾ واته: له داهاتووی نزدیکدا ده لښ، چونکه له زمانی عه ریدیدا هه رکات پیتی (س) چووه سهر (نعل) کردار نیتر نه و مانایه ده به خشیت که له داهاتووی نزدیکدا شته که پرووده دات، وه نوره بوو که گویشیان.

(۲) ﴿كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ﴾ هه ر به و شتو دیه نه وانه ی پتیش نه مانیش درلیان کرد، پیغه مبه ران و کتیبه کانیاں به درو خسته وه، به قه زاو قه دهر به هانه یان ده مینایه وه، گوايه هيچ لومه و سهر زدن شتیکیان له سهر ناپیت، ﴿حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾ هه نا سزاو توله ی نیمه یان چه شت، تا خوای گه وره سزای دان و تیاچوون، نه گهر خوای گه وره به قسه کانی نه وان پازی بوايه سزای نه دده دان، نه گهر خوای گه وره ره کو نه وان ده لښ ناچاری نه و شته ی کردنایه و، نه وانیش هیچیان به ده ست نه بوايه نه وه سزای نه دده دان، چونکه خوای گه وره سته م له هيچ که سیک ناکات، چون سزای که سیک بدات که هيچ هه لېژاردن و په سهند کردن و ویستیکی به ده ست نه بیت و ناچار کرابیت.

(۳) واته نایا هيچ به لگه په کتان پتیه له سهر نه و شتانه ی که له سهر خوای گه وره ده بلښ.

إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ (١٤٨) ﴿١﴾ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٢﴾ [الأنعام: ١٤٨ - ١٤٩].

نه گه رقه دهرو چاره نووس بۆ که سیڤک به هانه و بیانوو بوايه نه وای خوی گه وره سزای نه وانه ی نه ده دا که پیغه مبه رانیان به درۆ ده خسته وه ^(۲)،

(١) _ ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ﴾ ئیوه شوینی هیچ شتیڤک ناکه ون بیجگه له گومان، به راستی به د گومانی زۆربه ی درۆیه، له م باره وه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ﴾ [النجم: ٢٣] واته: ته نها شوینی گومان و نه وشته ده کون که نه فسی خویان هزی لئیته تی. شیاو نییه مرۆف شوینی گومان بکه ریت، مه سه له کانی بیر و باوه رو بنه په ته کانی ئیمان پیویسته له سه ریه قین و دلنیا بوونی ته وای بینا بکه ریت، نه که له سه ر گومان، ﴿وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ وه ئیوه هه رل خوتانه وه به گۆتره شت ده لئین، نه که له سه ر خه ملاندن و بۆچون.

(٢) _ خوی گه وره ده سه لاتی ته وای به سه رتان دا هیه، چۆن ئیوه به هانه ی بز دینه وه، ده لئین: خوی گه وره ناچاری کردوین، خوی گه وره پیغه مبه رانی ناردوه، کتیبه کانی دابه زاندوه قه ده غه ی نه وشته تان لی ده کات، ئیوه توانا شتان هیه، خوی گه وره توانای پیداون ده توانن وازی لیبینن، توانای نه نجام دانی نه وانه تان هیه که خوی گه وره فه رمانی پیکردوون، تواناو ویستتان هیه، که وای بوو خوی گه وره ده سه لاتی ته وای هیه، به لگه ی به سه رتانه وه دامه زاندوه، پیغه مبه رانی بۆ ناردوون و، کتیبه کانی بۆ دابه زاندوون.

(٣) _ ﴿حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا﴾ [الأنعام: ١٤٨] هه تا سزاو تۆله ی ئیمه یان چه شت، نه گه ر قه زاو قه ده ر به هانه و بیانوو بوايه بۆ که سیڤک نه وای خوی گه وره سزای نه ده دان، چونکه له و کاته دا به هانه دار ده بوون، وه کو نه وه ی خویان ده لئین: به هانه دار ده بوون.

و، گو فرمه گانی نوح و، عادو، ثمودو، مؤتفکات و، قهومی فیرعهون، وه فرمانیشی
دهده دابه سزادانی دهست دریزکاران^(۱)،

(۱) _ به لی، نه گهر مه زه ب و پیاو دپیان راست بوایه، نهوا خوای گه وره
پیغه مبرانی نه ده ناردو، کتیبه گانی دانه ده به زاند که قه ده غه ی گونا و تاوان و
سارپنجی و کوفرو شیرک و هاوه لپه رستی بکن، نه گهر نهوان ناچاری کردنی نه و
شانه بکرایه ن و، له توانایاندا نه بوایه وازی لیبتن، نیتر سوودی ناردنی پیغه مبران
و، دابه زینی کتیبه کان چ بوو؟ به دلنایبی نه وکاته کاریکی بی سوودو بی مه به ست
ده برو، به لام ناردنی پیغه مبران و، دابه زینی کتیبه کان به لگه یه بو نه وه ی که
ویستیان مه یه و ه لبراردن و په سه ندردنیان به ده سته و، به ویست و خواست و
ه لبراردنی خوین تووشی نه و شتانه بوون، بویه خوای گه وره نومه تانی کافری وه کو
فرمه گانی (نوح و، عادو، ثمودو، مؤتفکات که قهومی لوط) بوون سزای دان، خوای
گه وره له باره ی مؤتفکاته وه ده فرموی: ﴿وَالْمُؤْتَفِكَةُ أَهْلُهَا﴾ (۵۳) فَعَشَاهَا مَا
عَشَى (۵۴) | النجم: ۵۳-۵۴ | واته: وه دیتاته سه رو ژیرکراوه گانی (به زه ویدا) برده
خواره وه (که دیتاته گانی گه لی لوط بوون) ﴿فَعَشَاهَا مَا عَشَى﴾ نینجا نه و دیتاتانه ی
دپوشی نه وه ی که داپوشی، خوای گه وره له ناوی بردن، نه گهر ناچاری کردنی نه و
شنه بان خرابانه که نهوان ده یانکردو، تووشی بوون، نهوا خوای گه وره سزای
نده دان، چونکه نه و کاته سته می لیده کردن و، خوای گه وره ش پاکه و بیگه رده و
هرگیز سته م ناکات، خوای گه وره دادوهری دادپه روه ره. نه گهر نهوان ناچار کرایه ن
نهوا خوای گه وره هرگیز سزای داوین پیسان و، دزان و، مه ی خوړان و،

هه لکه راره گانی نه ده دا، چونکه له و کاته دا ناچار بوون و، هيچ توانايه کيان نه بوونېږ
 خواي گوره هيچ سزايه کي بڼو دانه ده نان، داوړين پيساني جهلده ليدان نه ده کړې،
 په جمي نه ده کړدن، ده ستی دزانی نه ده بڼې، مهی خورانی جهلديدانی نه ده کړې، چنډ
 سزايان ده دا نه گره خواي گوره خوی نه وهی له سهر ته قدیر کړد بڼتن و، له چاره ی
 نوو سيي بڼتن و، ناچاری کړد بڼتن، به لام خواي گوره ناچاری کړدوون، ناده ميزاد ويست
 و خواست و هه لېږاردن و په سه ند کړدنیا ن هیه، ناده ميزاد نه گره بیه وی گونېږاېلې
 خواکي ده بڼت و، نه گره ریش بیه وی سهر پيچی ده کات به ناره زوو و هه لېږاردنی خوی
 خوی. به لام نه گره هه لېږاردن و په سه ند کړدن و ويست و خواست و توانايان نه بولې
 نه و کاته به هانه دار ده بوون، بویه شیت به هانه داره تا حه وه له هندی، مندان پښ
 بالغبوون به هانه داره، که سی نوو ستوو به هانه داره، که سی ناچار کړاو و نقدلی کړلو
 به هانه داره، چونکه هيچ هه لېږاردن و په سه ند کړدنیا کيان به ده ست نیه، ناچار
 کړاون، يا خود عه قلی نیه بڼو نه وهی هق و باتل ليکجيا بکاته وه.

نبا بن هيچ كه سيك قه دهرو چاره نووس ناكاته به هانه و بيانو مه گه ر نه وانه ي كه
 شوييني مه واو ناره زوواتي خويان كه وتوون، به بي نه وه ي هيچ به لگه يه كيان به
 هسته وه بيت^(۱).

(۱) _ هيچ كه سيك قه دهرو چاره نووس ناكاته به هانه و بيانو، بويه نه وانه ي
 قه دهرو چاره نووس ده كه نه به هانه و، ده لئين گوايه نا چاري كردني نه و شتانه كراون كه
 ده يكه ن، له راستيدا ته نها شوييني هوا و ناره زوواتي خويان كه وتوون و، هيچ
 به لگه يه كي راست و دروستيان به دهسته وه نييه، خواي گه وره له م باره وه
 ده فهرموي: ﴿هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا﴾ [الأنعام: ۱۴۸] (نه ي موحه ممه د ﷺ)
 بلي نايا هيچ زانياريه كتان لايه تا ده ري بخه ن بومان و ده ري بچن، نه و كه سه ي هيچ
 به لگه و زانياريه كي به دهسته وه نه بيت نه وا ته نها شوييني ناره زوواتي ده كه ويت، خواي
 گه وره له م باره وه ده فهرموي: ﴿إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ﴾ [الأنعام:
 ۱۴۸] نيوه شوييني هيچ شتيك ناكه ون بي جگه له گومان و نيوه هه ر له خوتانه وه به
 گوتره شت ده لئين. نه و كه سه ي داوين پيسي ده كات له راستي دا ته نها شوييني مه واو
 ناره زوواتي خوي ده كه ويت، نه و كه سه ي دزي ده كات له راستي دا ته نها شوييني مه واو
 ناره زوواتي خوي ده كه ويت كه حه زليكردي دزيه، نه وه ي مه ي ده خواته وه ته نها
 شوييني ناره زوواتي خوي ده كه ويت.

وه هەر كه سيك له و باوه په دابيت كه قه دهر و چاره نووس به هانه و بيانووبه كه بز
تاوانباران سزايان له سهر هه لده گريت، با چيتر زه می هيچ كه سيك نه كات و سزاشي
نه دات نه گهر دهست دريژي كرده سهر^(۱)،

(۱) _ ئه مه به لگه و به هانه يه كي يه كلاكه ره وه يه، به هانه يه كي يه كلاكه ره وه يه
به رامبه ر به وان، نه گهر ئيوه ده لئين: لومه و سهر زه نشت نه كراوين چونكه ناچاري
كردني نه و شتانه كراوين كه ده يكه ين، كه و ابو هه ركات كه سيك دهست دريژي كردني
سهر ئيوه به داوي سزادانيدا مه گه پين، نه گهر كه سيكتان كوژرا ئيوه هه ولي كوشتني
كه سي بكوژ مه دن، بلين: ئه مه قه زاو قه دهر و چاره نووسه، نه گهر يه كيك لينداي،
توله ي خوتي ليمه كه ره وه، چونكه قه زاو قه دهر وه، به ويست و خواست و هه لباردني
خوي نه بووه، ناچاري كردني نه و شتانه كراوه، نه گهر مال و سهر وهت و سامانه كي
برديت نه و ناكوكي له گه لدا به رپا مه كه، چونكه قه زاو قه دهر وه، به ويست و خواست و
هه لباردني خوي نه بووه، ئايا كه سيكي ژيري عاقل نه و شتانه ده لئيت، نه ي بوچي
ناكوكي به رپا ده كه يت و داوي توله ده كريت و توله ده كه يته وه، ئه مه به لگه ي بز
نه وه ي كه سي دهست دريژكار و شه ر فروش ناچاري نه و شتانه نه كراوه، چونكه نز
داوي سزادان ده كه يت. ئه مه ماناي وايه كه تو به هانه و بيانوو بو نه فسي خوت
دينيتيه وه له كاتيكا نه و به هانه و بيانوو به كه ساني تر ناده يت، كه ساني ژيرو عاقل
نه و شتانه نالين و به م جوړه بير ناكه نه وه. نه گهر قه زاو قه دهر به هانه و بيانوو بيت بو
تو وه كو نه وه ي خوت ده يلئيت نه و عوزرو به هانه و بيانووش بده به و كه سي دهست
دريژيت ده كاته سهر، چونكه ناچار كراوه ئيتر بو توله ي ليده كه يته وه. نه گهر به م
جوړه بوايه نه و دونيا خراب ده بوو، خه لكي وه كو ئاژه ليان ليده هات، به م مه زه ب و
رپبازه پيسه دونيا خراب ده بيت.

به لکو باهه موو شستینکی به لایه وه به کسانیت نه وانه ی که له زهت و خوشی بو ده ستا بهر ده کهن و، نه وانه ش ده بنه مایه ی نازاردانی، باچیتر جیاوازی نه کات له بنوار نه و که سانه دا که کاری خه بری له گه ل ده کهن و نه و که سانه دا که شه بری بنده مرؤش^(۱)، دلیا بن نه مه له پووی سرووشت و شهرم و عه قلیشه وه مه حاله^(۲).
 خوای گه وره ده فهرموی: ﴿أَمْ يَتَعَمَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ﴾^(۳)
 ﴿يَتَعَمَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ﴾^(۴) [ص: ۲۸] واته. نایا نه وانه ی باوه بیان هیتاوه و کرده وه چاکه کانیا ن کردوه له گه ل خراپه کاران له زه ویدا وه ک به کیان دانین (له دوا بئزدا، نه خیر وانیه) یا پاریزکاران وه ک به دکاران لیده که یں.

(۱) واته: هر مه موویان ناچارکرون، نه و که سه ی کاری خه بری چاکه ت له گه ل ده کات هیچ چاکه به کی نییه چونکه ناچار کراوه، وه نه و که سه ش کاری شه بری له گه ل کردوی لومه و سه رزه نشت نا کریت چونکه ناچاری نه و شته کراوه، نایا که سی عاقل بهر جزره بیرده کاته وه؟

(۲) نه مه له پووی سرووشت و عه قل و شهرعیشه وه مه حاله، ته نانه ت ناژه له کانیش نه گه ر ده ست دریزیان کرایه سه ر توله ی بو خوی ده کاته وه، نه ی وانیه؟ ناژه لان نه گه ر ده ست دریزیان کرایه سه ر بهر گری له خویان ده کهن، نه مه به لگه به کی پوون و ناشکرایه که شنه کان به ویست و خواست و هه لبراردنه نه ک به ناچار کردن.

(۳) خوای گه وره له نیتوان نه وانه دا که نیمانیان هیتاوه و کرده وه چاکه کانیا ن کرده وه له نیتوان خراپه کاران له زه ویدا جیاکاری کردوه، نه گه ر ناچار بوایه ن نه و خوای گه وره له نیتواناندا جیاکاری نه ده کرد، نه گه ر ناده میزاد ناچار بوایه نه و هیچ جیاکاری به ک له نیتوان نویژ خوین و داوین پیسدا نه ده بوو، به لام خوای گه وره جیاکاری له نیتواندا کردوون، چاکه کاران پاداشت ده درینه وه و خراپه کارانیش سزا ده درین، نه مه به لگه به کی ناشکرایه که نه وان ناچار نه کرون، به لکو ویست و خواست و هه لبراردنیا ن هه به.

مردودها خوای گه ورده ده فیه رموی: ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ
عِزًّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾^(۱) [الجاثیة: ۲۱].

(۱) - هه موو ئه م ئایه تانه ده ربیره ی به ک پیبازن، هه مووشیان به کتری پشتر است
ده که نه وه، ﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ﴾ ئایا ئه وانیه که خراپه کانیان کردوده
واگرمان ده به ن، ﴿أَمْ حَسِبَ﴾ له زمانی عه ره بیدا بو ئیستیفهامی ئیتینکاری واته بو
پرسیار کردنی نارازی بوون به کاردیت، ﴿الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ﴾ ئه وانیه کرده وه
خراپه کانیان نه نجام داوه، ئیمه ئه وانیه وه کو که سانی داده نین که برپایان هیناوه و
چاکه کانیان کردوده، ئه مه ئیستیفهامیکی ئیتینکارییه، واته پرسیار کردنیکی نارازی
بوونه، واته: وه کو ئه وانیان لیتناکهین، چونکه خوای گه ورده به دانایی و حکمهت و
داده پیره ربی خوئی ئه وانیه و ئه وانیه وه که به ک لیتناکات، چونکه ئه گهر ئه وان و ئه مان
وه کو به ک بن ئیتر نه نجام دانی کرده وه ی چاک و، هینانه کایه ی شه ربیعت و، ناردنی
پنجه مبه ران سوودیان چییه؟ له وانیه به له دونیادا کافر خوشگوزهران بیت و مال و
سامان و مندال و هیزی هه بیت، ئیمانداریش هه ژارو نه خوش بیت و پاداشتی
کرده وه کانی خوئی وهرنه گرت بیت له بهر ئه وه ی خوای گه ورده بو پوژی قیامت

پاشه که وتی کردووه، کافریش خوای گه وره پیی دهاو له پوژی قیامتدا سزای دهدات، دانایی و حکمته تی خوای گه وره یه، له زیاندا یه کسان نابن، خوای گه وره له پوژی قیامتدا له نیوان نه وان و نه واندا جیاکاری دهکات، دهسته یه کیان له بهمه شندا ده بیت و دهسته یه کیش له دوزه خدا، وه کو دنیا نابیت، له پوژی دوا پیدا کاروبار ده گوردرین، نه خیر، خوای گه وره جیاکاریان له نیواندا دهکات، له و باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئِدُ يَتَفَرَّقُونَ (۱۴) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ (۱۵) وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِئَاءِ الْأَخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُخَضَّرُونَ (۱۶)﴾ [الروم: ۱۴-۱۶] واته: وه نه و پوژهی قیامت هله ده ستن (خه لك) له و پوژدها جیا ده بنه وه له یه کتر ئینجا که سانی که باوه پریان هیناوه و کرده وه چاکه کانیاں کردووه نه وان له بهمه شندا دلخوش ده کرین ﴿وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا﴾ به لام نه وانه ی بیباوه پوون و دانیاں نه دها به نیشانه کانی نیمه و گه یشتن به پوژی دوا بی نا نه وانه له سزا (ی دوزه خ) دا ناماده ده کرین.

مەروەھا خوای گەورە دەفەرموی: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾^(۱) | المؤمنون: ۱۱۵ | واتە: ئایا ئیوه گومانتان وا بوو که بێگومان ئیوه مان بەبێ هودە دروست کردوو وە بێگومان ئیوه ناگەڕێنەو وە بۆ لای ئێمە.
مەروەھا خوای گەورە دەفەرموی: ﴿أَلَيْسَ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾^(۲) | القيامة: ۳۶ | واتە: ئایا مرۆف وادادەنی که هەروا بەرە لا دەکری (وێشتگویی دەخری).

(۱) مەروەھا ئەگەر بەو جۆرە بێت که ئەوان دەلێن گوايه ناچاری کردنی ئەو شتانه کراون که دەیکەن، کەوا بوو خوای گەورە بەبێ هودە دروستی کردوون، نەپاداشت هەیه لەسەر تاعەت و گوێپرایەلیەکان و نەسزاش هەیه لەسەر گوناھ و تاوانەکان، خولقاندنی ئادامیزاد بێهودەیه ئەگەر زیندو بونەو وە، حیساب و، پاداشت نەبێت و، هەر کەسێک بە ئارەزووی خۆی کردەو وە بکات و، هیچ دەره نجامێک نەبێت ئەو خولقاندنیان بێهودە دەبێت، خوای گەورەش پاک و بێگەردەو دوورە لەو شتانه وە.

(۲) واتە نە فەرمانی پێی بکریت و نە قەدەغەیی شتیکیشی لێبکریت، ئەگەر شتەکە بەو جۆرە بوايه که ئەوان دەلێن گوايه ناچارکراون ئیتەر خوای گەورە نەفەرمانی دەدا و نە قەدەغەشی دەکرد، چونکە فەرماندان و قەدەغە کردن سوودی نەدەبوو، ئەمە پەخنەگرتنە لەخوای گەورە کەوا فەرماندان و قەدەغەکانی بێسوودە، چۆن فەرمانیان پێدەدا و قەدەغەیی شتانیکیان لێدەکات ئەگەر ناچاری کردنی ئەو شتانه کرابن که دەیکەن، ئەوکاتە نە فەرماندان نرخێ دەبێت و نە قەدەغە کردنی شتێ نرخێ دەبێت.

واته: نه فرمانی پښی بکړیت و نه پښی لیکړیت^(۱).

(۱) _ نه گهر کار به قسه که ی نه وان بکړیت گوايه ناچارۍ کړدنۍ کړده و ده کانی
خویان کراون، نیت فرماندان و ریگری کړدن له ناده میزاد هیچ سووډنکی نابیند
بیهوده ده بیت، مړوف و ده زانیت پشتگوئ ده خریت نه حیسابی له گه ل ده کړند
نه پاداشات و سزاش و ده ده گړیت؟ نه گهر به گویره ی نه و قسانه ی نه وان بول
ناده میزاد به هانه دار ده بوو چونکه ناچار کرابوو، هیچ ویست و ه لېزار دنیکۍ نه بوو.

هروه ما له فهرموده ی (صحیح) ی پیغه مبه ر خوا ﷺ ده فهرموی: ((اَخْتَجَّ آدَمُ
وَمُوسَى، قَالَ مُوسَى: أَنْتَ آدَمُ أَبُو الْبَشَرِ، الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَسْجَدَ
لَكَ مَلَائِكَتَهُ، أَخْرَجْتَنَا وَنَفْسَكَ مِنَ الْجَنَّةِ، فَقَالَ لَهُ آدَمُ: أَنْتَ مُوسَى الَّذِي اصْطَلَفَاكَ اللَّهُ
بِكَلَامِهِ، وَكَتَبَ لَكَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ، فَبِكُمْ وَجَدْتَ مَكْتُوبًا عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ: ﴿وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ
فَغَوَى﴾ [طه: ۱۲۱]، فَقَالَ: بِأَرْبَعِينَ سَنَةً، قَالَ: فَلِمَ تَلُومُنِي عَلَى أَمْرِ قَدَّرَهُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ
بِأَرْبَعِينَ سَنَةً؟ قَالَ: فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۴۰۹)، و(۴۷۳۶)،
و(۴۸۳۸)، و(۶۶۱۴)، و(۷۵۱۵)، ومسلم (۲۶۵۲)، من حديث أبي هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا.
واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمویه تی: ((ئاده م و موسا له نیوان خویاندا که وتنه
گفتوگو، موسا فهرموی: تو ئاده میت باوکی ئاده میزاد، که خوی گه وره به دهستی
خوی توی خولقاندوه و، له پووحی خوی فوی کرده به رتاو، فهرمانی به فریشته کان
کرد کپنوشی برد بۆت، خۆت و ئیتمه شت له به هه شت کرده دهره وه، ئاده میش پیی
فهرمو: تو موسایت که خوی گه وره به هوی وشه کانی خویه وه هلی بژاردویت و،
به ده سته کانی خوی ته وراتی بۆ نووسیت، باشه پیش چند سال بینیوته خوی گه وره
نهمی له سهرم نووسی بی خوی گه وره ﴿وه ئاده م سهرپیچی فهرمانی په روه ردگاری
کرد نیتر له ریگای راست لایدا﴾، موسا فهرموی: به چل سال، ئاده میش پیی
فهرمو: که و بوو بۆ له سهر شتیک سهرزه نشتم ده که یت که چل سال پیش خولقاندنم
خوی گه وره له سهری ته قدیر کردووم؟ ده لیت: نه وه بوو ئاده م به سهر موسادا
سهرکه وت)). واته: به لگه و سه لماندنه وه به سهریدا سهرکه وت.

(۱) _ نهم فهرموده فهرموده یه کی زۆر گه وره و به پیزه، به لام زۆربه ی خه لکی
لنی نیناگن و، له ماناکه یدا هه له ده کهن، وا پاده گه یه نن گوایه موسا به رامبه ر به بابی
ناپه زایی دهربریوه، گوایه ناپه زایی دهربریوه له و مه عصیه ت و سهرپیچی ی که بابی

نه نجام یداو، بۆ سهرپیچی په روهردگاری خۆت کرد؟ وا دهزانن موسا سهرزه نشتی با کرد له سهر نه نجام دانی مه عصیهت و سهرپیچیه که، که چی پاست نه وه به سهر سهرزه نشتی بابی کرد له سهر نه و موسیهت و کاره ساته ی که پویدا، نه و موسیهت کاره ساته ی که به هوی مه عصیهت و سهرپیچیه که وه پویدا، ناده میش به هانه ی هینا به که دهرکردن له به هشت موسیهت و کاره ساته، قه دهر و چاره نویسی ده کرتیه به هان بیانوو بۆ نه و موسیهت و کاره ساته ی که تووشی مرؤف ده بیئت، بویه نادم قه دهر چاره نویسی کرده به هانه و بیانوو بۆ موسیهت و کاره ساته که، نادم قه دهر چاره نویسی نه کرده به هانه و بیانوو بۆ نه و مه عصیهت و سهرپیچیه ی که نه نجام بۆچی؟ چونکه سهرپیچیه که ی به هه لېژاردن و ویستی خوی نه نجام داو، ناچار نه کرابو زوړیشی لینه کرا بوو، موساش نه مه ی ده زانی، هه روه ها شیاو نییه موسا سهرزه نشتم بابی بکات له سهر مه عصیهت و سهرپیچیه که که لیتی په شیمان بویه وه و ته و به ی کرږ خوای گه ورده ش ته و به که ی وهرگرت، چونکه نه و که سه ی له تاوان په شیمان ده بیئت و ته و به ده کات وه کو نه وه به که هیچ تاوانیکی نه نجام نه دابیئت. که وا بوو فهرمودی نابیته به هانه و به لکه بۆ کومه لی جه بریه کان له دوو پوه وه:

پووی یه که م: له راستیدا موسا سهرزه نشتی بابی کرد له سهر نه و موسیهت و کاره ساته ی که پویدا و له کردنه دهر وه له به هشت، موسا سهرزه نشتی بابی نه کرد له سهر مه عصیهت و سهرپیچیه که، چونکه ته و به ی لیکردو، نه و که سه ش نارینه بکات وه کو نه وه به که هیچ تاوانیکی نه بیئت.

پووی دووهم: که قه دهر و چاره نویس ده کرتیه به هانه و بیانوو بۆ نه و موسیهت و کاره ساته ی تووشی نادمیزاد ده بیئت شتیکی ناساییه و شتیکی له شیمان و باوه پ چونکه خوای گه ورده دهر فهرمودیت: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ [البقرة: ۱۵۵] واته: نه وانه ی که له گه ل دوو چاری سه ختییه ک بوون ده لېن

نیمه مهر می خوائن و مهر بۆ لای نه و ده گه پیننه وه. نیت ره سه ره نه و موسیبه ت و
کاره سات و سه ختیبه نارام ده گریت و، دلگیر نابیت و په سنی و بی نؤقره بی
نانوینیت، به لکو پیویسته بزانیته نه وهی که تووشت بووه به قه زاو قه ده ری خوای
گه رده به. به لام بۆ هیچ که سیک نییه قه ده رو چاره نووس بکاته به هانه و بیانور بۆ نه و
گونه و تاران و سه رپنچیه نه ی که نه جامی ده دات، به لکو پیویسته ته و به بکات و،
نیستیغفار بکات و، دوا ی لیخوشبوون له خوای گه وره بکات و، لومه که بۆ خودی خوای
بگه رینیتته وه و، ته و به بکات و نیستیغفار بکات. نه مه زۆر پوون و ناشکرایه.

وه ئه م فه رموده به دوو تايه فه ی تیدا گوومرا بوون^(۱): تايه فه یه ک به دره یان ناچار
چونکه وایا نزانى ناچارى هه لگرتنى زه م و سزا ده بن له سه ره ئه و که سانه یى
سه رپیچی خوای گه وره ده که ن له پیناوی قه ده ردا^(۲).

تايه فه یه کیش له وان خراپترو شه پ تر بوون^(۳) کردیان به به لگه و به هانه بزنه ملر
مه عصیه ت و سه رپیچی کردن، له وانه شه بلین: قه ده ر به لگه و به هانه و بیانوده بز
ئه هلی حه قیقه ت نه وانه ی بینویانه^(۴).

(۱) _ دوو تايه فه که بریتیبوون له موخته زیله و جه بریه کان، موخته زیله نه وانه ی
نکوئی له قه ده ر ده که ن، له کاتیکیدا ئاده م قه ده ری کرده به هانه و بیانوو به لگه له سه ر
مووسا، به لام نه وان له قه ده ر نکوئی ده که ن، جه بریه کانیش ده لین: به نده کان ناچار
کراون، به گویره ی قسه که ی نه وان بیت خوای گه وره ئاده می ناچار کرد بوو بز
خواردن له دره خته که، نه گه ر وابیت ئیتر بۆ سه رزه نشتی ده کات، له کاتیکیدا ناچار
ناچار کرا بوو به پئی بانگه شه کانی ئیوه.

(۲) _ نه مانه بریتین له کۆمه لی موخته زیله نه وانه ی ده لین: خوای گه وره
مه عصیه ت و سه رپیچی نه ویستوو به لگو به نده خوئی نه نجامی ده دات. ئه م تاین
له و باوه رده دا بوون که نه گه ر به راستی دابنن و زه م و سزا له سه ر سه رپیچیکاران
هه لگیریت ئیتر شه ریه ته کان پووچ ده بنه وه بۆیه گوتیان: ئاسانه ترین پنگا نه و به
بلین: فه رموده که راستنیه.

(۳) _ ئه م تايه فه بریتی بوون له جه بریه کان.

(۴) _ نه هلی حه قیقه ت: واته نه هلی ته سه وف، زیده پۆی یکارانی ته سه وف
نه وانه ی له و باوه رده دان که مرۆف ته کلیف و سه پاندنه شه ریه کانی له سه ره لده گیرین
هه ر کات بگاته پله یه کی ته سه وف، چونکه ده بی به وه لی و دوستیکی تاییه ت
ته کلیف و سه پاندنه شه ریه کانی له سه ر نامینیت، چونکه زانی و ته واو بوو، ده لین:
ئه مه به حه قیقه ت.

پاڅوډ نه وانه ی له و باوډ پرده دانین که کرده و ده یان مه بیت^(۱).

ده که سانبکیش هه ن ده لنین^(۲): له راستیدا نادم به به لگه وه به سهر موسادا
سهرگرت، چونکه بابی بوو^(۳)، یان چونکه ته و به ی کرد بوو^(۴)

(۱) _ که برینین له جه بریه کان نه وانه ی له و باوډ پرده دان که ناچاری نه و شتانه
گرلون که ده یکن.

(۲) _ لیره دا شیخولنیسلا م _ رحمه الله _ وه لامي تایه فیه کی سینه م ده داته وه
مه وانه ی مه ولی کرکردنه وه و گونجاندنی نیوان نه م فه رموده و ده قانیکی تریان داوه، نه م
بهشی سینه مه له پووی بنه پرت و مه به سته وه نه هلی هه قن، نه م به شه قه دهر جیگیر
ده گهن و دانی پتیدا ده نین و، ناشیکه ن به به لگه و به هانه و بیانویه ک بو نه جامدانی
مه عصیه ت و سهر پیچی و تاوانه کان، نکولیشی لیتا که ن، نه مانه له پووی بنه پرت و
مه به سته وه له سهر پیره وه ی راست بوون، به لام نه و که سه ی له پووی بنه پرت و
مه به سته وه له سهر پیره وه ی راست بیت مه رج نییه له وه لاهه کانیدا پیکابیتی، له وانه یه هه له
بکات. بپروانه: الشیخ الذکور خالد المصلح، شرح الفرقان بین أولياء الرحمن وأولياء الشيطان، وه رگیر.

(۳) _ گوايه بو کور نییه ناره زایی به رامبه ر به بابی دهر بریت، نه مه گو فتاریکی

په رچه.

(۴) _ واته نادم قه دهری کرد به به هانه و بیانوو، چونکه له تاوانه که ته و به ی کرد
بوو، تاوانیش پاش ته و به کردن ده چپته پله ی موسیه ت و کاره ساته وه، که وا بوو
قایت قه دهر وه کو به هانه و بیانوو بو تاوان کردن به کار بیت مه گهر پاش ته و به کردن،
چونکه نه گهر ته و به بکات نه وه ده کات که له سهریه تی، که بریتیه له پا کردن له
قه دهری مه کروه وه بو قه دهری خوشویستراو، نیتر ده بیته نیماندار به قه دهر، چونکه
له وه زیاتری پنی نا کریت، به لام نه مه ش دیسان هیچ پوویه کی راستی نییه، چونکه
موسا به هیچ شیوه یه ک باسی تاوانه که ی نه کرد، پنی نه فه رموو: بوچی له
پره خته کت خوارد؟ به لکو پنی فه رموو: بوچی نیمه و خوشت له به هه شت دهر مه ینا؟

بیان چونکه تاوانه که له شه ریمه نی نادهم دا بوو، سهرزه نشسته کهش له شه ریمه نی
موسادا بوو، یان چونکه نه مه له دونیادا ده بیت نه ک قیامت، هر هه موو نه مال نه
بووچن.

به لام پرووی راستنی هه رموده که: بریتیه له وهی موسا علیه السلام
سهرزه نشتی بابیکرد ته نها له سهر نه و موصیبه ت و کاره ساته ی تووشیان بوو کانز
بابه نادهم له ده رخته که ی خوارد^(۱)، پیی هه رموو: بۆچی نیمه و خوشت له به هشت
ده رهینا؟ موسا سهرزه نشتی بابی نه کرد ته نها له سهر نه وهی تاوانیکی کرد
ته و به ی لیکرد، چونکه موسا ده یزانی نه و که سه ی له تاوان ته و به بکات سهرزه نشتن
ناکرت، له کاتیکدا ته و به شی کرد بوو، وه نه گهر نادهم له و باوه پده دا بوابه ی
سهرزه نشتی له سهر هه لده گیریت به هوی قه ده ره وه نه یده هه رموو: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا
وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾^(۲) [الأعراف: ۲۳] واته: نی
په روه دگارمان نیمه سته ممان له خویمان کرد جا نه گهر لیمان نه بووری
میهره بانیمان له گهل نه که یت سویند به خوا بیگومان له زیانباران ده بین.

(۱) موسا به بابی نه گوت: بۆچی له ده رخته که ت خوارد، به لگو پیی هه رموو:

بۆچی نیمه و خوشت له به هشت ده رهینا، نه مه بوو موصیبه ت و کاره ساته که.

(۲) نه گهر نادهم له و باوه پده دا بوابه که هیچ سهرزه نشتیکی له سهر نابیت، وه

قه ده ریشی بکردایه به به لگو به هانه بۆ گونا و تاوان و سهر پیچی کردن نه و نه وهی
نه ده کردو نه یده هه رموو: ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ﴾ [الأعراف: ۲۳] نادهم درکاندی و دانی پیدانا چونکه به و تاوان و سهر پیچ
سته می له نه فسی خوی کرد، دانی به تاوان و سهر پیچی کردنه که دانا و به ویستی خوی
نه دجامی دابوو، بۆیه ته و به ی کرد، چونکه نه گهر نادهم له و باوه پده دا بوابه که ناچار
کردنی نه و مه عصیبه ت و سهر پیچی کردنه کرابوو ته و به ی نه ده کرد.

هاندان بۆ ئارام گرتن و، داوای لیخۆشبوون و، پازیبوون به قهزا

نیماندار فرمان پیکراوه له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام بگریت و پازیبیت، له کاتی تاوانیشدا داوای لیخۆشبوون بکات و تهوبه بکات^(۱).

خوای گه وره ده فهرموی: ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾^(۲) [غافر: ۵۵].
لنزه دا خوای گه وره فرمانی پیداوه ئارام گرو خو گر بییت به رامبه به موسیبهت و کاره ساته کان، وه ئیستیغفارو داوای لیبودردنیش له خوای گه وره بکات له گوناھ و تاوانه کان.

(۱) _ نه مه یه یاساکه، نیماندار له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام ده گریت و، له کاتی تاوان کردنیشدا تهوبه ده کات و، داوای لیخۆشبوون ده کات، قه ده ر ناکاته به هانه و بیانوو. نه مه یه که قورئان و سووننهت و یه که دهنگی زانایان ئاماژه ی بۆ ده کن که وا نیماندار له کاتی موسیبهت و کاره ساتدا ئارام ده گری و بیزاری و بی تۆقه بی نانویینیت، له بهر قه زاو قه ده ری خوای گه وره، به لام له کاتی تاوان کردندا تهوبه ده کات و داوای لیخۆشبوون ده کات و قه ده ر ناکاته به هانه و بیانوو.

(۲) _ نایه ته که پوونه، له سه ر چ ئارام ده گریت؟ له سه ر نه زیه تی ئازار به دهستی هاوه لپه رستان، چونکه نه مه ش موسیبهت و کاره ساته، پێغه مبه ری خوا ﷺ پوو به بوی ئازاریکی زۆر نا په حتییه کی زۆر بویه وه له لایه ن هاوه لپه رستانه وه، خوای گه وره

پینی فەرموو: ﴿فَاصْبِرْ﴾ ئارام بگرەو خۆ گر بە، نەمە قەزاو قەدەرە، ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ﴾ وە داواى لیبوردنی گوناھت بکە، تەماشاکەن خواى گەورە پینی نە فەرموو ئارام بگرەو خۆگرە لەسەر گوناھ و تاوانە کانت بە لگو پینی فەرموو، داواى لیبوردنی گوناھ و تاوانە کانت بکە، چونکە لە راستیدا مرۆف گوناھ و تاوان بە ویست و مەلەبژاردنی خۆى ئە نجام دەدات، بۆیە پێویستی بە ئیستیفقارو تەوبە و داواى لیبوردنە. خواى گەورە لە نیوان موسیبهت و تاواندا جیاوازی کردووە، لە کاتی موسیبهت و کارەساتدا دە فەرموێت: ﴿فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾ بیزاری و بیتۆقرەیی دەرمەبەرە، بە جۆرێک ئیتراز لە بانگەوازی کردن بیت، ئارام بگرە، بۆ گوناھ و تاوانیش دە فەرموێ: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ﴾ وە داواى لیبوردنی گوناھت بکە، ئە گەر تاوانێکت کرد داواى لیخۆشبوونی بۆ بکە، ئایەتە کە تۆد پوون و ئاشکرایە.

مهرده‌ها خوای گه‌ورده ده‌فهرمه‌ویت: ﴿مَا أَسَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ فَلَنُجْزِيَنَّهُ أَجْرًا كَثِيرًا﴾^(۱).

نیمینو مه‌سعودیش له باره‌ی نه‌و نایه‌ت‌وه ده‌فهرمه‌ویه‌تی: ((بریتیه له پیاویک نووشی موسیبه‌ت و کاره‌ساتیک ده‌بیت، ده‌زانیت له لایه‌ن خوای گه‌ورده‌ویه بویه رازی ده‌بیت و ملکه‌چ ده‌بیت))^(۱) عزاد السیوملی ای ((المدر المشرقی)) (۲۲۷: ۶) الی سعید بن منصور موفوفا علی ابن مسعود رضی الله عنه.

(۱) - ﴿مَا أَسَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ موسیبه‌ت و کاره‌سات به‌مؤله‌ت و قه‌دوری خوای گه‌ورده‌یه، پیویست ناکات بیزاری و بی‌توقردیی دهربریت به‌رامبه‌ر به‌قه‌زاو قه‌دوری خوای گه‌ورده، ﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ﴾ هرکه‌سیک باودر به‌خوا بینیت و، برانیت نه‌و موسیبه‌ت و کاره‌ساتانه به‌نیزنی خوای گه‌ورده‌یه، ﴿يُنْهَاجُ قَلْبَهُ﴾ خوا بینمونی دلی ده‌کات بو نیمان و باوده‌پنکی زیاتر.

(۲) - نایه‌ته‌که‌ی پیشه‌وه نه‌و مانایه ده‌گه‌یه‌نیت که‌وا نه‌گر پیاو تووشی موسیبه‌ت و کاره‌ساتیک بیت ده‌زانیت له لایه‌ن خوای گه‌ورده‌ویه و توانای دهر باز بوونی لی نابت بویه نارام ده‌گریت، پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله ده‌فهرمه‌ویه‌تی: ((أَنْ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيْخْطَلِكْ، وَأَنْ مَا أَخْطَاكَ لَمْ يَكُنْ لِيْصِيبَكَ)) روه الامام احمد و ابو داود و غیرهما واته: نه‌و خه‌یرو نیعمه‌ته یان نه‌و موسیبه‌ت و کاره‌ساته‌ی که خوای گه‌ورده بوی نه‌قدیر کردوی هرگیز بو غه‌یری خوت تیپه‌ر نابت، وه نه‌وه‌ش که له تو تیپه‌ر بووه هرگیز تووش نابت. مهرده‌ها پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله ده‌فهرمه‌ویه‌تی: ((وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّيْ فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ)) روه مسلم واته: ((نه‌گر شتیکت تووش بوو، مه‌لی: نه‌گر وام بکرایه ناوه‌ها و ناوه‌ها ده‌بوو، به‌لکو بلی: نه‌مه قه‌دوری خوایه و نه‌وه‌ی ویستی کردی)).

نیمانداران هر کات تووشی موسیبهت و کاره ساتیکی _ وه کو نه خوشی و هه زاری
و داماری بوون _ له سهر حوکی خوی گه وره نارام ده گرن^(۱) نه گهرچی نه وه یان به
هوی تاوانی غهیری خوشیانه وه تووش بوبیت، وه کو نه وهی که سیک بابی مال و
سامانه کهی خوی له گونا و تاوان و سه ریچیدا به فیژداو، به هوی نه وه شهوه
منداله کانی ده ست کورت و هه زار که وتن، لیره دا پتویسته نارام بگرن له سهر نه وهی
که تووشیان بووه، وه نه گهر له سهر بهش و به خته کانیاں سه رزه نشستی بابیان کرر.
نۆر به ناسایی قه ددرو چاره نوس ده کاته به هانه و بیانوو .

سه برو نارام گرتنیش به کو ددنگی زانایان واجیبه^(۲)، له وهش به رزتر پازیبوون
به حوکی خوی گه وره^(۳)،

(۱) _ نارام ده گرن و بیزاری و بیتوقرهیی دهرنابین، به لام هوکاره کان به کاردین،
نه که نه خوش بکه ویت نارام بگریت و چاره سهری خوی نه کات، به لکو نارام ده گریت و
بیزار نابیت و هه موو هوکاریکی به رده ست به کاردینیت بۆ دهر باز بوون له و ته نگانه یه
و له و ناره حه تیبه .

(۲) _ سه برو نارام گرتن واجیبه و له چه ندین نایه تی قورنانی پیژدا هاتوو،
نارام گرتن لوتکه ی نیمانه، نه و که سه ی سه برو نارام گرتنی نه بیت نیمانیشی نابیت،
له ناییندا نارام گرتن وه کو سهره بۆ جه سته، نه وهی سه برو نارام گرتنی نه بیت
نایینیشی نامینیت، وه کو چون نه گهر سهر نه ما جه سته ژیا نی تیدا نامینیت، پایه ی
نارام گرتن نۆر گه وریه، خوی گه وره چه ندین جار له قورناند دووباره ی کردوته وه،
فه رمانی پیداوه، سوود و نه نجامه کانی باس کردوو، له راستیدا سه برو نارام گرتنی
ته واو له کاتی موسیبهت و کاره سات و ناره حه تیبه کاند پۆلی گه وریه ی خوی ده بینیت.

(۳) _ نارام گرتن واجیبه، پازی ده بیت و ملکه چ ده بیت، پیاو موسیبهت و
کاره سات و ناره حه تیبه کی تووش ده بیت پازی ده بیت و ملکه چ ده بیت و، نه مهش له
ته واویتی و که مالی نیمانه، پازی بوون له ته واویتی و که مالی نیمانه، به لام واجیب
نییه، وه کو چون مروف نازار ده چیژیت و بیزارو په ست و وه پس ده بیت.

مِوَنرَلوه: رازی بوون واجیبه، وه گوتراویشه: خوشخواز (مستحب) ه نه‌مه‌ش راست و
دروسته^(۱)، له‌وه‌ش به‌رزتر نه‌وه‌یه سوپاسی خوای گه‌وره بکات له‌سه‌ر موسیبه‌ت و
یاره‌سات و ناره‌حه‌تیه‌کان^(۲)،

(۱) _ رازی بوون واجیب نییه، به‌لام سه‌برو نارام گرتن واجیبه که پتویسته مرقوف
بینارامی و بیتوقره‌یی دهرنه‌بریت، رازیبونیش پله‌یه‌کی به‌رزو وه‌موو که سیک ده‌ستی
ناکه‌ریت، به‌لام نه‌گه‌ر مرقوف رازیبیت نه‌وه شتیکی زور چاکه.

(۲) _ له‌وه‌ش به‌رزتر و بلندتر نه‌وه‌یه ئاده‌میزاد سوپاسی خوای گه‌وره بکات
له‌سه‌ر نه‌و موسیبه‌ت و کاره‌سات و ناره‌حه‌تیانه‌ی که تووشی ده‌بیت، چونکه هه‌ر
هه‌مووی خیره بۆ نه‌و، پتغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: ((عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ، إِنَّ أَمْرَهُ
كُنْهُ نَ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَخِي إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنَّ أَصَابَتُهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ
سَرٌّ: صَبْرٌ فَكَانَتْ خَيْرًا لَهُ)) واته: ((کاروباری ئیماندار جتی سه‌رسوپمانه، هه‌موو کارو
فه‌رمانیکی هه‌ر مایه‌ی خیره بۆی، نه‌مه‌ش بۆ هیچ که سیک نییه جگه له ئیماندار، هه‌ر
کات تووشی خوش گوزه‌رانیه‌ک بیت سوپاسی خوای گه‌وره ده‌کات ده‌بیته مایه‌ی خیر
بۆی، خو هه‌ر کاتیش تووشی زیان مه‌ندی بیت نارام ده‌گریت هه‌ر ده‌بیته مایه‌ی خیر
بۆی)). به‌لام کافر به‌پتجه‌وانه‌وه هه‌رکات زیان مه‌ندیه‌کی تووش بوو بیتارام ده‌بیت و،
نوقره‌ی لنده‌بریت و، په‌ست ده‌بیت، خو نه‌گه‌ر تووشی خوش گوزه‌رانیه‌کیش بوو
لوت به‌رز ده‌بیت و، نا سوپاسی ده‌کات و، له خۆبیایی ده‌بیت.

چونکه پنبویسته له و باوه په دابیت خوی گه وړه له و پاگه یه وه نېممه ت و به هره کالی
خوی به سه ریدا ده رښنیت و^(۱)

(۱) _ چونکه بڼ ته و په کردن پاکښتیده کات، وه له بهر نه و دی هه موو لووتبه رنډ و
له خڅبای بونیکي نه فس داده مرکښنیته وه، له هه موو نه وانه ش گه وړه تر نه و په ی
خوی گه وړه تاوانه کانی ناده میزادی پیی ده سرپټه وه، موسیبه ت و کاره سات و
نار په حه تیه کان تاوانی موسلمانان ده سرپټه وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((و
يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصٍ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَلَا غَمٌّ حَتَّى الشُّكَّةِ يُشَاقُّهَا إِلَّا
كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهَا)) به هویه وه، واته: ((هر ماندوویه تی و نه خوشی و خه م و
خه فته و نازار و په ژاره یه ک تووشی موسلمان ده بیت، ته نانه ت درکیش که پیایا
ده چه قیت مه گه ر خوی گه وړه له تاوانه کانی پیی ده سرپټه وه)). وده کاتیک پښه و امان
نه بوبه کری صیددیق ﷺ چووه خزمه تی پیغه مبه ری خوا ﷺ و پیی فه رموو: نه ی
پیغه مبه ری خوا به شتانیکی گه وړه تا قیرکراینه وه نارامان گرت، به لام خوی گه وړه
ده فه رموی: ﴿مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ﴾ [النساء: ۱۲۳] واته: هر که سیک خراپه یه ک
بکات پاداشتی ده درپټه وه، به لام نه و به جوړیکي تر لیی تیگه یشته بوو، بوی
پیغه مبه ری خوا ﷺ بوی پوون کرده وه و پیی فه رموو: نایا نه مه و نه وه و نه وه و
تووش نابیت؟ نه ویش فه رموی: به لی، فه رموی: به هوی نه وانه وه پاداشته
ده درپټه وه، ته نانه ت نه گه ر درکیشته له پیدا بچه قیت خوی گه وړه له تاوانه کانی
پیی ده سرپټه وه. که و بوو موسیبه ت و کاره سات و نار په حه تیه کان به رژه وه ندی
موسلمانانی تیدایه و خوی گه وړه تاوانه کانیانی پیی ده سرپټه وه، موسیبه ت و
کاره سات و نار په حه تی پال به موسلمانانه وه ده نیت بڼ ته و په کردن و نیستی ففار و
هه ست کردن به تاوان.

کریه‌ی نه هزکاری سرینه‌وه‌ی تاوانه‌کانی و، به‌رز کردنه‌وه‌ی پله‌کانی و، گه‌پانه‌وه‌و
 به‌وه، کریه‌ی بو‌خولو^(۱)، ملکه‌چ کردن و نه‌جگام دانی نه‌و کرده‌وانه‌ی له‌خوای نزدیک
 ده‌کته‌وه‌و، خو‌یه‌کلاکردنه‌وه‌ی بو‌خوا به‌پشت پینی به‌ستنی و، نومید بوون و
 پینه‌وه‌ی له‌خوای گه‌وره نه‌ک مه‌خلوقات.
 به‌لام نه‌هلی سته‌م و گومرایی ده‌یان‌بینیت هر کات تاوانیان نه‌جگام داو شوینی
 مه‌رو ناره‌ندوانیان که‌وتن قه‌ده‌رو چاره‌نوس ده‌که‌نه به‌هانه‌و بیانور^(۲)،

(۱) نه‌گه‌ر موقوف کرده‌وه‌ی خراپی نه‌بیت و موسیبه‌ت و کاره‌سات و ناره‌حه‌تی
 نووش بوو، نه‌وا خوای گه‌وره به‌وه‌ویه‌وه پله‌کانی له‌به‌ه‌شتدا به‌رز ده‌کاته‌وه،
 چونکه‌ پنده‌چیت خوای گه‌وره بو‌به‌نده‌ی خو‌ی پله له‌به‌ه‌شتدا بنووسیت که
 به‌کرده‌وه‌ی چاک نه‌جگام دان پینی ناگات، به‌لام خوای گه‌وره ته‌قدیری موسیبه‌ت و
 کاره‌سات و ناره‌حه‌تی بو‌ده‌کات بو‌نه‌وه‌ی پله‌که‌ی پینی به‌رز بکاته‌وه. به‌نده‌ش
 تاوانه‌کانی خو‌ی بیردینه‌وه ته‌وبه‌ ده‌کات و بو‌لای خوای گه‌وره ده‌گه‌رینه‌وه.

(۲) به‌پنجه‌وانه‌وه نه‌هلی کوفرو شیرک و هاوه‌لپه‌رستی نه‌گه‌ر موسیبه‌ت و
 کاره‌سات و ناره‌حه‌تیه‌کیان تووش بیت بینزار ده‌بن و بی‌نارامی و بی‌نوقره‌یی
 ده‌رده‌به‌ن، بزچی؟ چونکه‌ باوه‌ریان به‌قه‌زاو قه‌ده‌ری خوای گه‌وره نییه. وه‌هر کات
 نیعت و به‌هره‌یه‌کیان پینی به‌خسرا له‌پینی راست لاده‌ده‌ن و لوت به‌رزی ده‌نوینن و
 له‌خوبان بایی ده‌بن و سپله‌ ده‌بن، نه‌مه‌یه‌ رینبازی نه‌هلی کوفرو شیرک.

و هەركات نىعمەت و بەهەڕەيەكيان پێى بەخسرا چاكەكە دەدەنە پال خودى
خۆيان^(١) وەكو ئەوەى هێندى لە زانايان گوتوويانە: تۆ لە كاتى تاعەت و گوێرايەيدا
قەدەرىت و لە كاتى گوناھ و تاوان سەرپێچيشدا جەبرو ناچاركرائيت^(٢)،

(١) _ وە ئەگەر چاكە و نىعمەت و بەهەڕەيەكيان پێبەخسرا نالێن ئەمە لە لايەن خۆى
گەورەو، دەلێن: ئەمەمان بە كردهو و دەستكەوت و ماندوبون و زانين و زيرەكى
خۆمان بە دەست هێناوە، وەكو ئەوەى قاپوون دەيگوت: ﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
عِنْدِي﴾ [القصص: ٧٨] واتە: گوتى بێگومان ئەم سامانەم پێدراوە بە هەزى
زانيارىيەكەو كە هەمە، واتە ئەم مال و سامانە لە لايەن خۆى گەورەو نىيە، بەلكو
دەرەنجامى ماندوبووتى و پەنج و دەستكەوتنى خۆمە، تەماشاكەن ئەم جۆرە كەسانە بۆ
شێو، يەشتەكە دەدەنە پال خودى خۆيان و نكۆلى لە فەزلى خۆى گەورە دەكەن.

(٢) _ (لە كاتى تاعەت و گوێرايەلى دا قەدەرىت)، چونكە كەسانىك هەن هەركات
پێيان گوترا: نوێژ بكە، تاعەتەكان ئەنجامبدە، دەلێت: ئەگەر خۆى گەورە بۆى تەقدیر
كردبێت و لە چارەى نوسیبێت نوێژ بكەم، نوێژ دەكەم، ئەگەر لە چارەشى نەنوسیبێت
نوێژ بكەم نوێژ ناكەم، ئەم جۆرە قسانە هەتا وەكو ئێستاش لە سەر زمانى هێندى كەسانى
شكست خواردودا هەر ماون، هەركات پێى بگوتریت: تەوبە بكە، دەلێت: ئەگەر خۆى
گەورە تەوبەى بۆ تەقدیر كردبێت و لە چارەى نوسیبێت ئەو تەوبە دەكەم، وە ئەگەر لە
چارەشى نەنوسیبێت تەوبە ناكەم، چ بكەم شتەكە بە دەستى من نىيە، دەلێت: ئەگەر
خۆى گەورە لە چارەى نوسیبێت صدەقە بكەم و نوێژ بكەم دەيكەم، ئەگەر لە چارەشى
نەنوسیبێت ئەو هیچ شتێك ناكەم، زۆرىك لە نەفامان ئەم جۆرە قسانە دەلێنەو.
سەرزەنشتى خودى خۆى ناكات و تەوبە بكات، بەلكو دەلێت: چ بكەم ناچارى كردنى ئەو
شتە كراوم، من هیچ بە دەست نىيە، عوزو بە هانە و بیانوو بۆ خودى خۆى دێنێتەو،
چونكە بە گوتەى خۆى ناچار كراوە. لە كاتى تاعەت و گوێرايەيدا قەدەرىت: ئەمە لە سەر
بىروباوەرى موعتەزىلەكانە، لە كاتى گوناھ و تاوان و سەرپێچيشدا ناچاركرائيت: ئەمە لە سەر
بىروباوەرى جەبرىەكانە.

هه ره مه زهه ب و پێبازێك پێكه وتی هه واو ئاره زووه كانت بوو بیکه ره پێبازی خۆت^(۱) !
 به لام نه هلی پێگهی راست و پێنومایی هه ر كات كرده وه یه کی چاکیان نه نجام دا
 سوپاس گوزار ده بن و دانی پێداده نین كه نه وه فه زلی خوای گه وریه بۆ نه وان، وه ته نها
 نه و زاته یه كه نیعمه ت و به هره ی خۆی به سه ردا پژاندوون، كردوونی به موسلمان،
 وایلیكردوون نوێژ بكن، پارێزگاری و ته قواکاری خستۆته دلایانه وه، چونكه له توانای هیچ
 كه سێكدا نییه له بارێكه وه بۆ بارێکی تر بگۆرێت مه گه ر به هیژو توانای خوای گه وره،
 به گه پانه وه ی نه وانه ش بۆ قه ده رو چاره نووس ئیتر هه موو خۆ به زل زانین و منه ت و
 زیانیکیان له سه ر لاچوو^(۲)، وه هه ر كات خراپه یه كیش نه نجام بده ن ئیستیغفارو داوی
 لێبوردن ده كهن و ته وبه ده كهن و بۆ لای خوای گه وره ده گه پێنه وه^(۳).

(۱) _ نه مه یه موسیبه ت و كاره سات، چونكه كه سانیك له مه زهه ب و پێباوه پو
 گنه كاندا به ئاره زووی خۆیان هه ل ده بژێرن، ته نانه ت له عه قیده و بیروباوه پیش دا،
 نه وه ته وایانه هه ل ده بژێرن كه گونجاویانه، نه و گوفتارانه هه ل ده بژێرن كه
 گونجاویانه نه گه رچی هیچ به لگه یه کی له سه ر نه بیته، با هه له و نادروستیش بیته،
 نه وه شی كه گونجاوی نه وان نییه نه گه رچی به لگه ی راست و سه لماندنیشی له سه ریته
 قبولینا كهن، چونكه شوینی هه واو ئاره زوواتی خۆیان كه وتوون.

(۲) _ به لێ، به په رستن و تاعه ت و گوێراپه لیه كانیان تووشی عوجب ناین، چونكه
 به فه زل و چاكه یه کی خوای گه وره ی داده نین كه پێی به خشیون، وه ته نها خوای
 گه وریه بۆ نه و شتانه پێنومویی كردوون، خوای گه وریه فه زلی خۆی پێی
 به خشیون، بۆیه له سه ر تاعه ت و گوێراپه لیه كان سوپاس گوزار ده بن، له كاتی تاوان و
 سه رپێچیشدا ئیستیغفارو داوی لێبوردن ده كهن، له كاتی نیعمه ت و به هره دا سوپاسی
 خوای گه وره ده كهن، تاعه ت و گوێراپه لیش هه ره گه وره ترینی هه موو نیعمه ته كانه.

(۳) _ ته ماشاكه، به خش و نیعمه ته كان بۆ خوای گه وره ی ده گه پێنه وه، به لام
 ناوان و سه رپێچه كانیان بۆ خودی خۆیانی ده گه پێنه وه، ئیتر ته وبه ده كهن و
 ئیستیغفارو داوی لێبوردن له خوای گه وره ده كهن.

هه روه ها بوخاری له سه حجه كه یدا هیناویه تی له شه ددادی کوپی نهوس ده لزی
 پیغه مبه ر خوا ﷺ فه رموویه تی: ((سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ: اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أُبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأُبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، مَنْ قَالَهَا إِذَا أَصْبَحَ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ قَالَهَا إِذَا أَمْسَى مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ لَيْلَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ))^(۱). واته: له شه ددادی کوپی ناوسه وه ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا
 ﷺ فه رموویه تی: ((گه وره ترین نیستیغفارو داوای لیبوردن نه وه یه به نده بلیت: خرابه
 تو په روه ردگاری، هیچ په رستراویک نییه به هه ق جگه له تو، به دیتهی ناوم و من
 به نده ی تو، وه من له سهر په یمان و به لینه که مم که به تو داوه تا بتوانم، په نان
 پیده گرم له شه رو خرابه ی نه وه ی دروستت کردوه، دان نه نیم به نیعمه ت و
 به هره کانتدا که پیتداوم، دانیس نه نیم به گونا و تاوانه کانددا سالیتم خوشبه، ب
 راستی که س له گونا و تاوان خوش نابیت جگه له تو، هه ر که س سهر له به یان به
 برویه کی ته واوه وه بلیت و له پوژده که یدا بمریت ده چیت به هه شته وه، وه هه
 که سیش سهر له نیواران به برویه کی ته واوه وه بلیت و له شه وه که یدا بمریت ده چیت
 به هه شته وه)).

(۱) _ نه م فه رمووده فه رمووده یه کی گه وره یه، دانیپیداده نیت که خوای گه وره
 په روه ردگاره، خولقینه رو به دیهینه ره، ((أُبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ)) دانی پیتی داده نیت که
 خوای گه وره نیعمه ت و به هره به خسه ره، ((وَأُبُوءُ لَكَ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ
 الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ)) وه دانیسی پیتی داده نیت که گونا و تاوان ته نها له لایه ن خودی
 به نده که وه یه، لیتره دا ته ماشا ده که ین نیعمه ت و به هره کانی بو خوای گه وره
 گه پاندوته وه به لام گونا و تاوانی بو نه فسی خوی گه پاندوته وه، بویه نیستیغفارو
 داوای لیبوردن له خوای گه وره ده کات.

ههروهه پيغه مبهري خوا ﷺ له فهرمووده يه كي قودسيده فهرمووي: ((يا عبادي اِنِّي خَرْتُ الظُّلُمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَطَالُمُوا، يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا وَلَا أُبَالِي، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ بِحَائِجٍ إِلَا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرْيَ فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ، كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْبَحْرُ إِذَا غُمِسَ فِيهِ الْمِخِيطُ غَمْسَةً وَاحِدَةً، يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُخْصِيهَا لَكُمْ، ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ))^(۱) صحيح: أخرجه مسلم (۲۵۷۷)، من حديث أبي ذرٍّ رضي الله عنه عن النبي ﷺ فيما يرويه عن ربه تبارك وتعالى.

(۱) _ ئەم فەرمووده فەرمووده که ی نبی زهړه ﷺ که پیغه مبهري خوا ﷺ له په روه دگاريه وه دهیگيرپته وه، به فەرمووده ی قودسی ناسراوه، بۆ جياوازی کردن له نيوان ئەم و فەرمووده ی پیغه مبهري خوا ﷺ، فەرمووده ی قودوسی هه فەرموودايه که که گوفتاری خوا ی گه وړه بیټ، به لām فەرمووده ی پیغه مبهري خوا ﷺ گوفتاری خویه تی، فەرمووده قودوسییه کان زۆرن، هیندیکیان (صحیح) ن و هیندیکیان له خوار (صحیح) هوهیه، فەرمووده قودوسییه کان چه ندین جار کو کرآونه ته وه وکتیبیان له باره وه دانراوه، ئەم فەرمووده یه ش به ناو بانگترینیانه، چونکه چه ندین شت له خو ده گریت، یه که می نه و شتانه ش پاک راگرتن و به دور

ولته له نه بو زهړه وه ^دله بېلخه مېرې خواوه ^دله له رمووده په کی قودسیدا له خواي
 گوره وه که له رموویه تی: ((نه ی بهنده گانم، من سته م له سر خوم چه رام کرده و، ل
 نیوانی نیوه شدا چه رام کرده، بویه سته م له یه کتر مه کن، نه ی بهنده گانم، نیوه
 به شه و روژ ه له ده کن، منیش له ه موو تاوانه کان خوش ده بم و گوئی پینشاده م، بویه
 داوای لیخوشبونم لیبکن لیتان خوش ده بم، نه ی بهنده گانم، ه مووتان برسین مه گر
 نه وانه ی که من خواردنم پیداون، بویه داوای خواردنم لیبکن خواردنتان ده ده می، نه ی
 بهنده گانم، ه مووتان پروتن مه گر نه وانه تان که من پوشته م کردوون، بویه داوای پوشتام
 لیبکن پوشته تان ده که م، نه ی بهنده گانم، ه مووتان گومړان مه گر نه وانه تان که من
 رینموویم کردوون، بویه داوای رینموویم لیبکن رینموویتان ده که م، نه ی بهنده گانم، به
 راستی نیوه ناتوانن بگن به و ناسته ی زیان به من بگه ی نن، ه روه ها ناتوانن بگن به ر
 ناسته ی که سوودم پی ببه خشن، نه ی بهنده گانم، نه گر سهره تا و کوتاتان، به مروژ و
 جنوکه وه دلایان وه کو دلی له خواترستین که ستان بیت، نه وه هیچ له مولکی من زیاد
 ناکات، نه ی بهنده گانم نه گر سهره تا و کوتاتان، به مروژ و جنوکه وه دلایان وه کو دلی
 خراپترین که ستان بیت، نه وه هیچ له مولکی من که م ناکات، نه ی بهنده گانم نه گر
 سهره تا و کوتاتان، به مروژ و جنوکه تانه وه تیگرا له گوره پانیگدا بوه ستن و داوام
 لیبکن، ه موو مروژیک نه وه ی که داوای ده کات پتی ببه خشم، نه وه هیچ مولکی من که م
 ناکات مه گر نه وه نده ی که ناوی ده ریا که م ده کات نه گر یه کجار ده رزیه کی تیدا نقوم
 بکرت و ده ریترنه وه، نه ی بهنده گانم، له راستیدا ته نها کرده وه کانی خوتانه و بوتانی
 ده ژمیرم و توماری ده که م و، پاشان پاداشتان ده ده مه وه، بویه هر که س چاکه ی
 ده سته ووت با سوپاسی خواي گوره بکات، هر که سیش شتی تری ده سته ووت با ته نها
 سه رزه نشتی خودی خوی بکات)).

گرنتی خواي گوره یه له سته م، سته میش بریتیه له دانه نانی شت له جیگه شیار
 خویدا، خواي گوره ش له سته م به دوره، وه کو نه وه ی سزا له جیگه ی خویدا

دانه نیت، یان نيعمهت و به هره کان له جیگه ی خۆیدا دانه نیت، خوای گه وره دانایه
 هه کیمه، سزای هر که سیک ددهات که بیهویت، به زهیی به هر که سیکیشدا دیته وه
 که بیهویت، به لام هیچ که سیک به بی هۆ سزا نادات، وه نيعمهتی خوشی نابەخشیت
 به بی هۆ، به لکو خوای گه وره پاداشتی هه موو که سیک ددهاته وه به پیتی کرده وه کانی
 خۆی، وه کو نه وهی له کوتایی فەرمووده که دا هاتووه: ((إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُخْصِيهَا
 نَكْبًا، ثُمَّ أُوفِّيْكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا
 نَفْسَهُ)) واته: له راستیدا ته نها کرده وه کانی خۆتانه و بۆتانی ده ژمیرم و تۆماری ده که م
 و، پاشان پاداشستان ده ده مه وه، بۆیه هر که س چاکه ی ده سته کوت با سوپاسی
 خوای گه وره بکات، چونکه نه و چاکه ی به یارمه تی خوای گه وره وه ده ست که وتووه،
 نه که به هه ول و توانای خودی خۆی، به لکو خوای گه وره یارمه تی داوه و پیتوینی
 کردوه، نه مه ش بهر په رچ دانه وهی موغه زیله کانه نه وانه ی نکۆلی له وه ده که ن که
 خوای گه وره کرده وهی به نده کانی خولقاندییت. له راستیدا هیدایه تدان ته نها به فه زلی
 خوای گه وره یه و، بشیه وئی هر به نده یه کی خۆی ده خاته سه ر پیتی راست و
 پیتوینیده کات، وه بشیه وئی هر به نده یه کی خۆی گوپرا ده کات، به لام هیدایه تدان
 هۆکاری هه یه له لایه ن به نده وه، به نده نه نجامی ددهات، گوپرا یکردنیش هۆکاری هه یه
 له لایه ن به نده وه، له و باره وه خوای گه وره ده فەرموئی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى (۵)
 وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى (۶) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى (۷)﴾ [اللیل: ۵-۷] واته: ئینجا نه و که سه ی (مال)
 به خشی و له خوا بترسیت و پاریزکار بیّت وه بپوای بیّت به وهی زۆر چاکه (لا اله الا
 الله یان به هه شت) نه وه بیگومان یارمه تی ده ده یین بۆ پیتی ئاسان (که چاکه یه)، مال
 به خشین و، له خوا ترسان و بپوا هینان به چاکه کرده وهی به نده ن، هۆکار گه لیکن
 خوای گه وره له و ده روازانه وه پتگی به هه شتی بۆ ئاسان ده کات. هه روه ها

خوای گه وره ده فرموی: ﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ﴾ (۸) وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَىٰ (۹) نَسِيتُ
 نَفْسِي (۱۰) ﴿[انبیل: ۸-۱۰] واته: وه نه و که سه ی پڑدی بکات خوی بیتنیاز بزانیته وه
 بپوای نه بی به چاکه (که لا إله إلا الله یان به هه شته) نه وه بیتگومان پئی سه ختی بز
 ناسان ده که ی، به نده خوی بو خوی ناپه حه تی و سه ختی یان کامه رانی دروست
 ده کات، خوای گه وره پاکه و بیتگه رده و له وه به دوره به بی هیچ هۆکارێک سته می
 لیبکات، یان کامه رانی بداتی به بی هیچ هۆکارێک، نه مه یه شاهیدی قسه کانمان له م
 فرموده یه، به وه ی که پاداشت له سه ر کرده وه یه، هر که سیڤ له سه ر کرده وه کانی
 خوی پاداشت ده دریتته وه، پاداشت و سزا نادریتته وه به هۆی کرده وه ی که سانی
 تره وه، نا نه مه یه دادپه روه ری خوای گه وره، چونکه نه گه ر که سیڤ به بی هیچ هۆیه ک
 سزا بدات، یان سزای که سیڤ بدات به هۆی تاوان و کرده وه ی که سیڤکی تره وه، یان
 نیعمه تی خوی به سه ر که سیڤدا برژینیت به هۆی چاکه و کرده وه ی که سانی تره وه،
 بیتگومان نه وه ده بووه سته م، خوای گه وره ش پاک و بیتگه رده و له و شتانه وه به
 دوره .

لنره دا خوی گه وره فه رمانی داوه سوپاس و ستایش بکریت له سه ر نه و خه یره ی
که بهنده ده یبیینت پیی به خشراره، وه نه گه ر تووشی شه پو خراپه ش بوو با ته نها
سه رزه نشتی خودی خوی بکات^(۱).

(۱) - خه یر فه زلیکه له لایه ن خوی گه وره وه، خوی گه وره یارمه تی بهنده کانی
داوه بو نه نجام دانی تا عه ت و خواپه رستی و گو یراپه لی و کرده وه ی چاک بویه نه وانه ی
کاتی ده چنه به هه شته وه، ده لئین: ﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا
أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ﴾ [الأعراف: ۴۳] واته: وه ده لئین: سوپاس بو نه و خواپه ی که رینموونی
کردین بو نه م ریگایه که ئیمه هه رگیز ریپازی راست شاره زا نه ده بوین نه گه ر خوا
رینموونی نه کردینایه. دانیان پیدانا چونکه به هه شت فه زلیکه له لایه ن خوی
گه وره وه، وه کو نه وه ی پیشتریش ئاماژه مان پیدا به هه شت به و جوړه نییه که مروّف
کرده وه و تا عه ته کان نه نجام بدات و له جیاتی نه وه بخریته به هه شته وه، به هه شت زوړ
لوه گرانبه ها تره که له بیر ی ئیمه دایه، به لکو چوونه به هه شت به ته نها فه زل و
په حمه ت و به زه یی خوی گه وره یه بو بهنده کانی خوی، نه گه ر فه زلی خوی له گه لدا
نه بیت چوونه به هه شت مه حاله، نه نجامدانی کرده وه چاکه کانیش ته نها هوکاریکه و
هیچی تر که پیویسته په حمه ت و به زه یی خوی له گه لدا بیت بو نه وه ی ئاده میزاد
بخریته به هه شته وه. به لام نه گه ر مروّف شتیکی دیکه ی جگه له خه یری ده ستگیر بوو،
با ته نها لومه و سه رزه نشتی خودی خوی بکات، چونکه خه تاکه هی خودی خوی بوو
کاتی نه و کرده وه خراپانه ی نه نجام دا، بویه با ته نها لومه و سه رزه نشتی خودی خوی
بکات، لومه و سه رزه نشتی قه زاو قه ده ر نه کات، چونکه وه کو پیشتریش ئاماژه ی پیدرا
قه زاو قه ده ر ده کریته به هانه و بیانوو بو نه و موسیبه ت

و کاره سات و نارپه حه تيانه ی که مرؤف تووشی ده بیټ، که پیویسته ئاده میزاد سه بر
 نارامی له سه ر بگریټ، به لام مرؤف گوناھ و تاوان ئه نجام بدات و بلیټ: چ بکه م قه زار
 قه دهره که تاوان ده که م خوا بوی نووسیوم، که سی عاقل و ژیر ئه م قسانه به زاریدا
 نایه ت، قه زاو قه دهر ناکریتته به هانه و بیانوو بۆ ئه نجامدانی تاوان و کوفرو شیرک و
 هاوه لپه رستی و سه ریچییه کان، پیویسته مرؤف سه رزه نشتی خودی خوی بکات،
 چونکه تهنه ا خوی ئه و شتانه ی به سه ر خویدا هیئاوه . بویه کاتی ئه هلی دۆزه خ ده چنه
 دۆزه خه وه داواده که ن جاریکی تر بگه پینرینه وه بۆ دنیا تا ئه مجاره کرده وه ی چاک
 ئه نجام بدن، بۆ ئه مه ده لټین؟ چونکه ده زانن چونه ته دۆزه خه وه به هوی کرده وه
 خراپه کان و کوفره کانی خویانه وه بویه داوی دوباره گه پانه وه بۆ دنیا ده که ن بۆ
 نه وه ی کرده وه کانیا ن چاک بکه نه وه .

حەقیقەتی قەدەری (کۆن)ی حەقیقەتی شەری

کەسانێکی زۆر بە زمانی حەقیقەت دەدوین، بەلام جیاوازی ناکەن لە نێوان حەقیقەتی کەونی قەدەری کە پەڕەووەندی دارە بە خولقاندن و ویستی خوای گەورەو (بخلقە و مشیئە) وە لە نێوان حەقیقەتی شەری کە پەڕەووەندیدارە بە پازیبوون و خوشووستنیو (برضاه و محبتە) ^(۱)

(۱) _ دوو حەقیقەت لە ئارادایە: حەقیقەتیکی کەونی کە پەڕەووەندیدارە بە ویستی خوای گەورەو و مەرفەعە و ویستیکی بە سەرەو نییە، ئەمە قەزاو قەدەری خوای گەورەو، وە حەقیقەتیکی شەرعیش کە پەڕەووەندی بە مەرفەعە و هەو ویستی تیدا هەبە، چونکە لێرەدا مەرفەعە و کردەو چاک و تاعەت و خێرانە ئەنجام دەدات کە خوای گەورە بە شەری داناو، یان پشتگوێیان دەخات، بەلام لە حەقیقەتی کەونیدا هەندێ شت هەن مەرج نییە خوای گەورە خوشی بوێ و پێی پازیبێت، بۆ نمونە کوفر حەقیقەتیکی کەونیو خوای گەورە تەقدیری کردو و قەزای کردو، بەلام خوشیشی ناوێت، بەلام لە بەر حیکمەت و داناییەک تەقدیری کردو، بەلام حەقیقەتی شەری بریتیە لە وەرمانانەیی کە خوای گەورە فەرمانی پێداوین، خوای گەورە ئەو فەرمانانەی خوش دەوێت و پێی پازیبە بۆیە وەکو شەرع بۆ بەندەکانی خۆی دایناو، بۆ نمونە خوای گەورە ئیماندارانی خوش دەوێت، کردەو چاکەکانی خوش دەوێت، بۆیە فەرمانیداو بەندەکانی ئەو کردەو چاکانە ئەنجام بدەن، وە پەڕەو لە گوناو و

تاوان و سەرپېچى و كوفرو شېرك و هاوېلپه رستى ده بېتته وه بۆيه فرمانبداره
 بهنده كانى له وانه خوځيان به دوور بگرن، ئا نه مانه به حقيقه تى شهرعى. كه سانىكى
 زور خوځيان ته نها به حقيقه تى كه ونيه وه پابه ند ده كهن، وه كو كومه لى جه بريه كان و
 كومه لى صوفيه كان و غه يري ئه وانيش كه خوځيان ته نها به قه زاو قه دهره وه په يوه ند
 ده كهن، به لام نه مه هه ليه و گومراييه، چونكه حقيقه تىكى شهرعى هه به خواى
 گه وره فرمانى پيداوه، فرمانه كان و قه دغه كان و حوكمه كان نه مانه حقيقه تى
 شهرعين و ئه وان پشتگوځيان خستوون و، خوځيان ته نها به حقيقه تى كه ونيه وه پابه ند
 كردووه، نه مه هه ليه و پتويسته مړوف جياوازي بكات له نيوان قه زاو قه دهره وول
 نيوان فرمانه شهرعيه كاندا وه كو ئه وهى دواتر شيخولئيسلام _ په حمه تى خواى
 بيت _ باسى ده كات، پتويسته ئاده ميزاد جياوازيان له نيواندا بكات. حقيقه تى
 كه ونى مهرج نبيه خواى گه وره خوشى بوين و پتي پازى بن، به لام حقيقه تى شهرعى
 مهرجه خواى گه وره خوشى بويت و پتي پازيبيت.

هه روه ها جياوازي ناكه ن له نتيوان نه و كه سه دا كه قه ده ري شهرعي پياده ده كات
ده كو قابل بونيك بو نه وه ي خواي گه و ره فه رماني پيداوه له سه ر زماني پيغه مبه راني
وه له نتيوان نه و كه سه دا كه هه واو هه وه س و ئاره زووي خوي كار ده كات به بي هيچ
گرنگي دانتيك به قورپان و سوونه ت^(۱).

(۱) _ كه سانتيكي زور هه ن به هه واو هه وه سي تاييه تي خويان، نه وه ي كه نه فسيان
نه رمانيان پي ده كات كار ده كهن، به لام نه مه گومراپيه كي ئاشكرايه، چونكه واجيب
نه ربه ئاده ميزاد به پيئي شهرعه كي خواي گه و ره كار بكات، به لام هه زو ئاره زووي
تاييه ت هيچ په يوه ندييه كي به كرده وه شهرعيه كانه وه نيه، نه گه ر عه قل و هه زو
ئاره زووت به س بوايه نه وا خواي گه و ره كتيبه كاني دانه ده به زاندو پيغه مبه راني
نه نه نارو، به نده كاني خوي ده دايه ده ست عه قلي خويان، كه مروف شتيكي پيئي
خوشه، يان چيژي ليده بينيت نه وه به لگه نيه بو نه وه ي شته كه ويستراو و به چاك
دانراو بيت، پي ده چي جار به جار مروف شته ناشيرين و خراپه كانيش به چاك دابنيت،
له وانه يه هه زي به شته راست و دروسته كان نه بيت، هه زي به تاعه ت و گوپرايه لي و
كرده وه ي چاك نه بيت، يان له وانه يه هه زي به شه پوله ريي لادان و ياخي بوونبيت،
بزيه نه وه ي مروف هه زي لييه تي و چيژي لي وهرده گريت به لگه نيه بو نه وه ي نه و
شته به چاك بزانييت و ويستراو بيت، پي ده چي مروف شه ر به چاك دابنيت و هه زي
به خه ر نه بيت، له م باره وه خواي گه و ره ده فه رموي: ﴿وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ
لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: ۲۱۶] واته:
وه ده گونجي شتيكتان پيناخوشبيت و باشبي بوتان وه ده گونجي شتيكتان پيئي
خوشبيت و خراپي بوتان وه خوا (چاك و خراپي ئيوه) ده زاني و ئيوه نايزانن. كه وا
بوو پيوه ره كه بريتي نيه له وه ي مروف نه و شته ي به دل بيت يان مه يلي بكات يان
عه قلي ريتوني بو بكات، نه مه پيوه ره كه نيه، به لكو پيوه ر ته نها بريتيه له شهرعه
پاكه كه.

هه‌روه‌ها لاسانئیکی زۆر جی‌اوازی نا‌که‌ن له به‌کاره‌یتانی تیگه‌یشتن و شه‌ریعت یان (شه‌رعی) له‌نیوان شه‌رعی دابه‌زینراو له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌وه^(۱) ی بریتیه له‌وقویشان و سووننه‌ته‌ی که خوای گه‌وره به پیغه‌مبه‌ره‌که‌یدا نارده‌یانب خواره‌وه^(۲)

(۱) _ هه‌روه‌ها وه‌ك چۆن له مه‌سه‌له‌ی عه‌قل و حه‌زو ئاره‌زوودا به‌هه‌له‌ داچوین و كردتیان به‌پێوه‌ر، به‌و جۆره‌ كه‌سانئیکی زۆر به‌توندی خۆیان به‌شه‌رعه‌وه‌ پابه‌ند ده‌كه‌ن، به‌لام له‌ نیوان (الشرع المنزّل) و (الشرع المبدّل) و (الشرع المؤل) دا جی‌اوازی نا‌كه‌ن، (الشرع المنزّل): واته‌: شه‌رعی دابه‌زینراو بریتیه له‌و شه‌رعی که خوای گه‌وره به‌مانا حه‌قیقه‌ت و مه‌به‌ست و ناوه‌پۆکیه‌وه‌ دایبه‌زاندوه‌وه‌، (الشرع المبدّل) واته‌: شه‌رعی گۆپاو: برییت له‌درۆو ده‌له‌سه‌ی باتنیه‌كان و ئیسماعیلیه‌كان و نه‌ه‌لی گومرای، (الشرع المؤل): نه‌و شه‌رعه‌یه‌ كه‌ ئیجتیهادی تێدا ده‌گریت، هه‌له‌شی تێی ده‌كه‌ویت، چونكه‌ كه‌سی موخته‌هید هه‌له‌ ده‌كات و ده‌شپێكێت، ئیتر نه‌و ئیجتیهاده‌ی كه‌ سازیارى هه‌ق بوو وهرده‌گریت و، نه‌وه‌شی هه‌له‌ بوو وازی لێده‌هێنریت.

(۲) _ نه‌مه (الشرع المنزّل) ه‌ شه‌رعی دابه‌زینراوه‌ كه‌ هه‌ر هه‌موو پیغه‌مبه‌ران و به‌نده‌ چاكه‌كانی خوای گه‌وره‌ی له‌سه‌ره‌.

— بۆ هيچ كه سيڭ نيبه له چوار چيۆه ي ئه و شرعه بجيته دهره وه، جگه له
كافريش هيچ كه سيڭي ديكه ي ليى ناچيته دهره وه^(۱) — وه له نيوان ئه و شرعه دا كه
برينييه له حوكمي دادوه ره، دادوه ر جار به جار ده پيڭيكت و جار به جار به جار
دهكات^(۲)،

(۱) — هيچ كه سيڭ له چوار چيۆه ي ئه م شرعه ناچيته دهره وه جگه له كافر،
چونكه سه رپيڭي فه رمانى خواي گه وړه ي كردووه وه كو ئيبليس، خواي گه وړه له و
باره به وه ده فه رموي: ﴿إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجَرْنَ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ﴾ [الكهف: ۵]. جگه
له ئيبليس نه بيت كه له پيړي جنوكه كان بوو بويه له فه رمانى په روه ردگاري دهرچوو،
هه روه ها خواي گه وړه به ئيبليس ده فه رموي: ﴿قَالَ مَا مَنَّكَ إِلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ﴾
[الأعراف: ۱۲] (خوا) فه رموي چي به رگري كردي كه سوجه نه به يت كاتي فه رمانم
پيڅردى. كاتي سه رپيڭي فه رمانه كه ي كرد له فه رمانى په روه ردگاري چووه دهره وه،
نه به لگيه بۆ ئه وه ي كه پيويسته به نده گوپرايه لي فه رمانى په روه ردگاري بيت،
چونكه نه گه ر سه رپيڭي بكات ده بيته فاسيق واته: دهرچوو له فه رمانى
په روه ردگاري.

(۲) — حوكمي دادوه ر ده چيته چوار چيۆه ي (الشرع المؤول) ه وه، نه م جوړه
شرعه وه، له وانه يه حه ق بيڭيكت، له وانه شه هه له بكات، پيغه مبه ري خوا ﷺ
فه رمويه تي: ((إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَخْطَأَ
فَلَهُ أَجْرٌ)) واته: ((هه ر كات حاكم ئيجتياهدي كردو پيڅاي، دوو پاداشتي بۆ دهنوسريت
و، هه ر كات ئيجتياهدي كردو نه پيڅا، يه ك پاداشتي بۆ دهنوسريت))، ئا نه مه (الشرع
المؤول) ه كه مه رج نيبه راست بيت، له وانه يه هه له بكات، هه روه ها پيغه مبه ري خوا ﷺ
فه رمويه تي: ((الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ: قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ،

رَجُلٌ عَلِمَ الْحَقَّ فَقَضَى بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ، وَرَجُلٌ قَضَى لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ
 عَلِمَ الْحَقَّ فَقَضَى بغيرِهِ فَهُوَ فِي النَّارِ)) پاوی؟ واته: ((دادوهران سیانن: دوو دادوهریان
 له دۆزه خدایه و، دادوهریکیان له بههشتدایه: پیاویک هه ق _ واته حوکمه کانی قویدان و
 سووننه تی _ زانی و بهو دووانهش دادوهری کرد ئه م له بههشت دایه، وه پیاویک له
 نیوان خه لکدا دادوهری کرد به نه فامی ئه و له ئاگردایه، وه پیاویکیش هه قی زانی و
 به غهیری ئه و دادوهری کرد ئه ویش له ئاگردایه))، ئه و دادوهری به نه فامی دادوهری
 کردووه هه قی نه زانیوه، بۆیه نه فام بووه، به نه فامی دادوهری کردووه، ئیتیه هه لای
 کردووه، ئه م پیاوه هه م نه فامی و هه م هه لای له خوی دا کۆکردۆته وه، ئه م له دۆزهخ
 دایه، چونکه پینگه نه دراوه نه فام نه دادوهری بکات، نه ئیجتیهاد بکات له کاتی کدا ئه و
 نه فامه، به لام ئه گهر هه ر سوور بوو له سه ر په فتاری خوی، بیگومان ده چیته ئاگره وه.

نامه نه گهر زاناو دادپه روه ر بیت^(۱) نه گینا له کتیبه کانی ((السنن)) دا هاتووه: له
 بنفهمبر خواوه ﷺ هه رمویه تی: ((الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ: قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ،
 رَجُلٌ غَنِمَ الْحَقُّ فُقِضَ بِهِ فَهُوَ فِي الْجَنَّةِ، وَرَجُلٌ قُضِيَ لِلنَّاسِ عَلَى جَهْلٍ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ
 غَنِمَ الْحَقُّ فُقِضَ بِغَيْرِهِ فَهُوَ فِي النَّارِ))^(۲) واته: ((دادوه ران سیانن: دوو دادوه ریان له
 نزهه خدایه، دادوه ریکیان له به ههشت دایه: پیاویک هه ق زانی _ واته حوکمه کانی
 فوربان و سووننه تی _ زانی و به و پییه دادوه ری کرد نه وه له به ههشت دایه، وه
 پیاویک له نیوان خه لکدا دادوه ری کرد به نه فامی نه وه له ناگردایه، وه پیاویکیش
 هه ق زانی و به غیری نه و حقه دادوه ری کرد نه ویش له ناگردایه))، وه چاکترین
 دادوه ره زانای دادپه روه ره کان گه وره ی نه وه کانی ناده م موحه ممه ده ﷺ.

(۱) _ نه گهر زاناو دادپه روه ر بیت ده پیکیکیت و هه له ش ده کات، به لام نه گهر نه فام
 بو نه وه جایز نییه دادوه ری بکات، هه روه ها نه گهر هه قی ده زانی جایز نییه پشتگوی
 خات و به هه واو ثاره زوای تایبه تی خوی و به بی هه ق دادوه ری بکات، به لکو پیویسته
 دادوه ری به وانه بکات که خوای گه وره دایبه زاندوون، له م باره وه خوای گه وره
 ده رمویت: ﴿لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا﴾ [النساء: ۱۰۵]
 وات: بۆ نه وه ی بریار بده ی له نیوان خه لکیدا به و بریاره ی که خوا نیشانی داویت وه بۆ
 ناپاکان مه به به پاریزه رو داواچی. ئا نه مه یه واجیب له سه ر زاناو، له سه ر دادوه ر به
 تایبه ت، نابیت به گویره ی هه واو ثاره زوی تایبه تی خوی دادوه ری بکات، به لکو به وانه
 دادوه ری ده کات که خوای گه وره دایبه زاندوون، جائیتر نه گهر زانا بوو نیجتهادی کرد
 به لام هه لی کرد نیت نه و خاوه ن عوزده به هانه داره، به لام نه گهر هه قیشی پیکا نه وه
 دوو پاداشتی بۆ ده نوسریت، به لام نه گهر هه ر له بنه رته وه نه فام بوو نه و شته،
 به لکو له ناگردایه، چونکه به بی زانیاری دادوه ری کردوه.

(۲) _ صحیح: أخرجه أبو داود (۳۵۷۳)، والترمذي (۱۳۲۲)، وابن ماجه (۲۳۱۵)، من
 حديث بريدة رضي الله عنه مرفوعاً.

هه روه ها پيغه مبه ر خواښه ده فهرمووی: ((إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ، وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ يَكُونُ
الْحَنُ بِحُجَّتِهِ مِنْ بَعْضٍ، فَأَقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مِمَّا أَسْمَعُ مِنْهُ، فَمَنْ قَضَيْتَ لَهُ مِنْ حَقِّ أُخِيهِ شَيْئًا
فَلَا يَأْخُذْهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنْ نَارٍ))^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۲۶۸۰)، (۶۹۶۷)،
(۷۱۶۹)، ومسلم (۱۷۱۳)، من حديث أم سلمة رضي الله عنها مرفوعاً. واته: ((نیوه کیشو
ناکوکیه کانتان بۆ لایمن به رزده که نه وه، پیده چی هیندیکتان له هیندیکی ترتان زه مان
پاراوتر بن له پروونکردنه وهی به لگه کانیدا، منیش به گویره ی نه وهی که لیوه ی
ده بییستم ماف بدهم بهو، جا هر که س بریارم بۆ داو مافی بریاره کیم دایه با نه بیات،
چونکه با دلنیا بیت که من پارچه یه ک له ناگرم بۆ بریارداوه)).

لیره دا گوره ی نه وه کانی ئاده م رضي الله عنه هه والی پیداوین که نه گهر بریاری شتیکیدا
به گویره ی نه وه ی گوئیستی بووهو، واقع و ناوه پۆکیش پیچه وانه ی نه وه بوو، نه وه
جایز نییه بۆ نه وه که سه ی که بریاری شته که ی بۆ داوه بییات، چونکه له پاستیدا نه نا
پارچه یه ک له ناگری بۆ بریوه ته وه.

(۱) _ نه مه مه سه له یه کی گرنگه، بریتیه له وه ی دادوهر به پیی پوالت و بریار ده دان،
به لام له ناوه پۆکه وه خوای گه وره به راست و نا راست زانایه و بریاری کوتایی لای
خویه تی، بویه نه گهر دادوهر ئیجتیهادی کردو به پیی پوالتی دهر وه بریاری داو له
ناوه پۆکه وه بریاره که ی هه له بوو، لیره دا زانایان جیاواز بوون، ئایا بریاره که ی دادوهر
نه وه ی بۆ چه لال ده کات که بۆ بریارداوه، یان بۆی چه لال ناکات،، راست و دروست
نه وه یه که بۆی چه لال ناکات، چونکه له پووی ناوه پۆکه وه بریاری دادوهر نه چه رام
چه لال ده کات، نه چه لالیش چه رام ده کات، به لکو له پووی قیامه تدا کیشو و ناکوکیه کان
دووباره ده کرینه وه، دیسان له نیوان خه لکیدا دادوهری ده کریت، خوای گه وره له نیوان
خه لکیدا دادوهری ده کات، که وا بوو هر که سیك بزانییت له ناوه پۆکه وه هه له به، هر
که سیك بزانییت دادوهر به پیی پوالت و پووکاری دهر وه بریاری بۆ داوه به لام له ناوه پۆکه
دا مافی نه ونیه، با ته وه بکات و بۆ لای خوای گه وره بگه ریته وه، مافه که ش بۆ خاوه ن

ماز بگه پښتته وه، نه بیات. به واتایه کی تر دادوهر که بریار ده دات غه ییزان نییه، دادوهر
غهب نازانیت، ته نانهات پیغه مبهری خواش ﷺ غه ییزان نه بووه، دادوهر به پتی نه وهی
که گوییستی ده بیت بریار ده دات، به به لگه، به شایهت، وه پنده چی به کتک له خه صم و
نه یاره کان په وانبیژی و زمانپارویه کی نوری هه بیت به ناستیک به لگه کانی خوی
پنده خشینیت و ساخته یان ده کات، له کاتیکدا نه یاری دوهم داماوو و قسه ی رازاووی
پنی نییه و نه میش راسته قینه یه خاوه ن مافی، به لام زانپاروی و هیزی پوون کردنه وه و
په وانبیژی نییه، نیت نه یاره که ی تر که په وانبیژی و نه خشانندی پییه به سهریدا
سهرده که ویت و، دادوهریش هیچی له سهر نییه، به گویره ی نه وهی که گوییستی ده بیت
بریار ده دات، چونکه په نهانه کان نازانیت، هیچ که سیش شته په نهانه کان که سیکي تر
نازانیت مه گه ر ته نها خوی گه وره، که وا بوو هر که سیک به ستم بریاری شتیکی بو درا
بیت بوی نییه بییات، به لکو مافه که بو خاوه نه راسته قینه که ی ده گه پښتته وه، نا نه مه
بارو حالی پیغه مبهری خوابوو ﷺ، نیت بو دادوهرانی تر پیویسته چو بیت؟ که سانیکي
نه فام ده لیتن: ته واو، له بهر نه وهی دادوهر بریاری له سهر داوه نیت هه قه، له کاتیکدا باش
ده زانیت پیاوکی دروژنه پیاوکی ساخته کاره پیاوکی...، ده یه ویت بریاری دادوهره که
شته که ی بو حه لال بکات، نه مه جایز نییه، بریاری دادوهر شتی پووج و باتل ناگوړیت بو
هق، باطل هر باطله. که وا بوو خه صم و نه یاره کان با ناگادار بن و مافی خه لکی به
بریاری دادوهر نه بن، له کاتیکدا ده زانن خویان هه لن، هه روه ها با پاریزه رانیش
ناگاداری خویان بن کاتی به رگری له نه یاره کان ده کهن، زوړیک له پاریزه ران توفیسی
پاریزه ریتی ده که نه وه بو نه وهی به رگری له باتل و پوچیتی بکه ن، بو نه وهی
ساخته کاری بکه ن، بو نه وهی له پیش چاری دادوهر دا حه قیقه ته کان بگوین، با له م شتانه
ناگاداری خویان بن، خوی گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَا تُكُنْ لِلْخَائِنِ خَصِيمًا﴾ [النساء: ۱۰۵]
واته: وه بو نا پاکان مه به به پاریزه رو داوچی. جایز نییه بو ناده میزاد پاریزه ری له کتیشه
ده سه له یه ک دا بکات دلنیا بیت له بنه رته وه پووجه.

نه مهش پښککه وټنی زانایانی له سهره به تایبته له (الأملک المطلقه) دا _ واته له مولک پره هاګانی وه کو زهوی و خانو به ره و به و هاوشیوه کانیا _، نه ګر دادوهر بریاریداب ګویره ی شتیک که وایزانی به لګه یه کی شه رعیه و پاسته وه کو پوونکه ره وه (البینه) ودان پیدانان (الإقرار)، به لام واقیع و ناوه پوکیش پیچه وانه ی پوالته دیار بوون نه و جازینیه بۆ که سی بریار بۆ دراو شته که به ریت به پښککه وټنی هه موو زانایان ^(۱).

وه نه ګر له ګریبه سته کان (العقود) و هه لوه شاننده وه کاند (الفسوخ) یشدا به هه مان شیوه دادوهر بریاریکیدا نه و زۆربه ی زانایان ده لټن: شته که هه ر به و جوړه یه ^(۲)، نه م بۆ چوون پیشه وایان مالیک و، شافیعی و، نه حمه دی کوپی حه نبله ^(۳)، به لام پیشه ورا نه بو حه نیفه له نیوان هه ر دوو جوړه که دا جیاوازی کردوه ^(۴).

(۱) _ به یه ک دهنگی نه هلی زانست نه و شته ی بۆ حه لال نابیت، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ هه رموویه تی: ((فَأَقْضِي لَهُ عَلَى نَحْوِ مَا أَسْمَعُ مِنْهُ، فَمَنْ قَضَيْتَ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ، فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنْ نَارٍ)) واته: ((منیش به ګویره ی نه وه ی که لیوه ی ده بیستم ماف بدهم به و، جا هه ر که س بریارم بۆ داو مافی برایه کیم دایه با نه بیات، چونکه با دلنیا بیت که من پارچه یه ک له ناګرم بۆ بریارداوه)).

(۲) _ هه رمووده که گشتیه له ګریبه سته کان و هه لوه شاننده وه یان (العقود والفسوخ) وه کو ته لاق و غه یری نه ویش.

(۳) _ له بهر گشتیتی هه رمووده که (لعموم الحديث).

(۴) _ وه کو ګریبه سته کان و هه لوه شاننده وه کاند (العقود والفسوخ)، بریاری دادوهر له ګریبه سته کاند نه ګر هه له بوو، دادوهر نه یده زانی، بۆ نه و که سه نییه نه و شته به ریت که بریاری بۆ دراوه، به لام له هه لوه شاننده وه ی وه کو ته لاقدا جازینیه دادوهر بریاریدات تا پاش دلنیا بوونه وه یه کی ته و او، دادوهر لیتره دا ته نها پشت به به لګه پواله تیه کان نابه ستیت، به لکو دلنیا ده بیت و به دوا ی پاستیه کدا ده ګه ریت تا ته و او شته که ی بۆ ده رده که ویت.

نه گهر مه به ست به په یف و واژه کانی شهر و شهریه ت قورنات و سووننه ت بیت
نورا بؤ هیچ که سیک نییه چ وهلی و دوستی خوی گهره بیت یان غهیری نه وان بیت
لنی بجیتته دهره وه^(۱)، وه هر که سیک وایزانی به کیک له وهلی و دوستانی خوا
رنگه به کی هه به بؤ به خوا گه یشتن غهیری شوینکه وتنی موحه مه د ﷺ له پوالت و
پنهان دا نه وه کافره^(۲)

(۱) _ نیستا خه لکی به به رده وامی په یفه کانی شهر و شهریه تیان له سهر زمانه
که چی مه به ستیان به وه بریارو حوکی دادوهره، بریاری دادوهر به شهر ناو ده به ن،
که چی شهرعی راست و دوستی هه ق بریتیه له وهی که خوی گهره دایبه زاندووه،
به لام بریاری دادوهر نیجته یاده، هه له ده کات و ده شپیکیت، نه و شهرعی که هه له
ناکات بریتیه له وهی که خوی گهره بؤی دابه زاندوین، به لام نه و شهرعی که بریاری
دادوهره به رده وام هه له و راستی تیدا ده بیت، وه نابی بلتیت: من حوکی شهرعی
وهرگرتووه و مه به ست بریاری دادوهر بیت، چونکه دادوهر نیجته یاده ده کات، له وانه به
هه له بکات و له وانه شه بیپیکیت.

(۲) _ نه مه وه کو زیده پویکارانی ته صوف نه وانه ی ده لیتن: نیمه به خوا
گه یشتوین، هیندیکیشیان ده لیتن: من راسته و خو شته کان له خواوه وهرده گرم و هیچ
پویستیکم به پیغه مبه ران نییه، پیغه مبه ران ته نها بؤ خه لکانی ئاساییه، به لام
تایبه تمه ندان پویستیان به پیغه مبه ران نییه، نه مه کوفرو ئیلحاده _ په نا به خوا _ با
مه مروان دلنیا بن هیچ که سیک ریکه به کی تاییه تی نییه بؤ به خوا گه یشتن جگه له
رنگه ی پیغه مبه ران، نه و که سه ی له و باوهره دابیت پویستی به پیغه مبه ران نه ماوه
مولعبده با بانگه شه ی نه وهش بکات که له دوستانی خوایه، نه و ته نها دوستی
شهبانه و هیچی تر، وهلی و دوستی خوی گهره نییه.

وه هرکه سببش بۆ نه و بۆچوونه باتيله ی که باسما ن کرد چیرۆکی موسا له گه ن
خه ضیردا بکات به به لگه نه و له دوو پهوه وه به مه له دا چووه ^(۱)؛

(۱) _ ناره زایی دهر ده بپن و بانگه شه یه کی وا ده که ن که شیاهه مرفول
شهریعت بجیته دهره وه، نه گهر زهوق و ههستی مه عنه وی تیدابیت بۆ تیروانین و
بیرکردنه وه یان واپاگه یه نیت وه لی و دوستیکه له دوسته کانی خوی گه وره نینر
پیویستی به پیغه مبه ر نابیت، چیرۆکه که ی موسا له گه ل خه ضیردا ده که نه به هانه ر
بیانوو، خه ضیر له سه رده می موسا دا بوو _ علیه السلام _ سه ره پای نه وه ش ل
شوینکه وتوانی موسا نه بوو، بۆچی؟ چونکه په یامه که ی موسا گشتی نه بوو وهر
په یامی پیغه مبه رمان موحه ممه د ﷺ، له و کاته ی که موسا بانگه وازی ده کرد له وان
بوو چه ند پیغه مبه ریک له هه مان کات هه بویه ن، هه ر یه کیکیشیان شهریه تیک
هه بویه، چونکه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ [المائدة:
۴۸] واته: دامان ناوه بۆ هه ر ئومه تیک له ئیوه شهریه ت و پیکه یه کی بوون. چونک
په یامه کانی پیشتر گشتی نه بوون، به لام په یامی پیغه مبه رکه مان ﷺ گشتیه بز
هه ردوو جیهانی مرفول و جنۆکه، بۆیه هیچ که سیک ناتوانیت له چوارچیه ی نه م
شهریه ته بجیته دهره وه هه ر چه ند له ویلایه ت و دوستایه تی و زانستیشدا به رز
بویتته وه بۆی نییه لی بجیته دهره وه به پیچه وانه ی خه ضیره وه چونکه په یامه کی
موسا گشتی نه بوو به لکو تاییه ت بوو به به نی ئیسرائیله وه، له م باره وه خوی گه وره
ده فه رموی: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تُلْذَوْنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ
إِلَيْكُمْ﴾ [الصف: ۵] واته: (بیربکه ره وه) کاتیک که موسا به گه له که ی گوت نه ی
گه له که م بۆچی ئازارم ده دهن له کاتیکدا به دلنیا یه وه ده زانن که من نیردراوی خوام بز
لای ئیوه. مه به ستی به نی ئیسرائیل بوو، پیغه مبه ر بوو بۆ به نی ئیسرائیل، په یامه کی
گشتی نه بوو بۆ هه ر دوو جیهانی مرفول و جنۆکه

و ده کو په پامه که ی پښه مبه رمان موحه ممد ﷺ، بویه خه ضیر توانی له چوارچپوهی
 شه ریه ته که ی مووسا بجپته دهره وه، چونکه شه ریه ته که ی مووسا تاییه ت بوو،
 هه موو خه لکی سهر زه مینی نه ده گرتنه وه. خه ضیر به نده یه کی چاک بوو، زانایان جیاواز
 برون سه باره ت به وهی که ئایا پښه مبه ر بووه یان وهلی و دوستیکی خوای گه وړه
 بووه، زانستی هه بووه، خوای گه وړه زانستی پیدا بوو، له م باره وه خوای گه وړه
 ده فرموی: ﴿فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا
 عِلْمًا﴾ [الکھف: ۶۵] واته: جا به نده یه ک له به نده کانی ئیمه یان دی که له لایه ن
 خومان وه په حمه تمان پیدا بوو شاره زاشمان کرد بوو له زانیاری تاییه تی خومان،
 خه ضیر خوای گه وړه زانیاری پیدا بوو، له هه سستی مه عنه وی تاییه تی خویه وه نه بوو،
 له سوزی تاییه تی خویه وه نه بوو، به لکو خوای گه وړه پیدا بوو، وه گوتراوه:
 پښه مبه ر (نبي) بووه و سرووشی بۆ دابه زیووه، هیندیک له زانیان نه و پراوېچونه یان
 بلاه په سهند تر بووه که پښه مبه ر (نبي) بووه، له و زانیانه ش شیخی پایه به رزی
 نیسلام (عبدالعزیز بن باز) بووه که نه و پراوېچونه ی به په سهند تر داناوه که خه ضیر
 پښه مبه ر (نبي) بووه چونکه چنده ها موعجیزات له سهر ده سستی دهرکه وتووه که ته نها
 بۆ پښه مبه ران دپته دی، کومه لیکي دیکه ی زانیانیش ده لئین: زاناو وهلی و دوستیکي
 خوای گه وړه بووه.

یه که میان: موسا بۆ خه ضیر نه نیردرا بوو^(۱)،

(۱) _ چونکه په یامه که ی موسا _ علیه السلام _ تایبته بوو، گشتی نه بوو، خه ضیری نه ده گرتووه، هه موو نه هلی سه رزه مینی نه ده گرتووه وه کو په یامه که ی پیغه مبه رمان موحه ممد ﷺ، پیغه مبه ری خوا ﷺ کاتی باسی خاسیه ته کانی خوی کردووه فه رموویه تی: ((أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي، نُصِرْتُ بِالرُّغْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ وَلَمْ يَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً)) واته: ((پینج شتم پیدراوه به هیچ که سیکی پیش من نه دراوه: له دوری یه که مانگه وه به ترس خسته دلی دوژمانمه وه سه ر خراوم، وه زه ویم بۆ کراوه به شوینی سوژده پاککراو _ چونکه له جیی ناو ته یه موومی پیده کریت _، بویه هر که سیک له ئومه ته که م له هر شوینی کدا کاتی نویژها با نویژ بکات، ده سته که وته کانی جه نگم بۆ حه لال کراوه له کاتی کدا بۆ هیچ که سیکی پیش من حه لال نه بوو، شه فاعهت و تکا کاریم پیدراوه، پیغه مبه رانی تر به تایبته بۆ که له کانی خویان ده نیردران، به لام من بۆ هه ره هه موو خه لکی نیردراوم)). خوای گه ورده ش له چه ندین نایه تدا باسی نه وه ده کات که پیغه مبه ر بۆ هه موو خه لک نیردراوه تاوه کو پوژی قیامهت، له م باره وه خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ [الانبیاء: ۱۰۷] واته (ئهی موحه ممد ﷺ) تۆمان ته نها بۆ نه وه ناریدووه که په حمهت بیت بۆ جیهانیان. هه روه ها خوای گه وره ده فه رموئ: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا﴾ [السا: ۲۸] واته: وه ئیمه تۆمان نه ناریدووه مه گه ر بۆ هه موو ئاده می به مژده دهر و ترستیته ر. هه روه ها خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ [الأعراف: ۱۵۸] واته: (ئهی موحه ممد ﷺ) بلای نه ی خه لکینه به راستی من پیغه مبه ری خوام بۆ ئیوه هه مووتان.

نه‌گەر بۆ ئو بنیردایه پئیویست بوو شوینی بکه‌ویت، موسا بۆ به‌نی ئیسرائیل نیردرا
 بود، به‌لام په‌یامه‌که‌ی موحه‌مه‌د ﷺ گشتیه بۆ هر دوو جیهانی مرؤف و جنۆکه،
 نه‌گەر که‌سانیکی له‌ خه‌ضیر چاک‌تریش _ وه‌کو ئیبراهیم و موسا و عیسا _ به‌م
 په‌یامه‌ بگه‌یشتنایه له‌سه‌ریان پئیویست بوو شوینی بکه‌ون^(۱)

(۱) _ خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ
 وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَ أَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ
 بِرِّي قَالُوا أَقْرَضْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ﴾ [آل عمران: ۸۱] واته:
 (به‌یته‌روه یادیان) کاتیک که‌ خوا په‌یمانی وەرگرت له‌ پیغه‌مبه‌ران که‌ هرچیم دانی
 له‌ نامو و حکمه‌ت (شه‌ریعت) له‌ پاشان پیغه‌مبه‌ریکتان بۆ هات به‌ برپا هینه‌ر به‌و
 نامی که‌ له‌ لاتانه ده‌بی برپای پی به‌ینن وه‌ یارمه‌تی بده‌ن خوا فه‌رموی: ئایا دانتان
 نا به‌م په‌یمانه‌دا؟ وه‌ له‌سه‌ر نه‌وه په‌یمانی منتان وەرگرت پیغه‌مبه‌ران گوتیان: به‌لی
 دانمان پیا ناو په‌یمانمان به‌ست خوا فه‌رموی که‌واته ئیوه به‌ شاهد بن وه‌ منیش له
 گه‌ل ئیوه به‌کێکم له‌ شاهدان، که‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ﴾ له
 پاشان پیغه‌مبه‌ریکتان بۆ هات، مه‌به‌ستی موحه‌مه‌د ﷺ، له‌م ئایه‌ته‌دا نه‌وه
 ناشکرا ده‌بیت که‌ خوای گه‌وره په‌یمانی له‌ پیغه‌مبه‌ران وەرگرتووه، ئیتر بۆ که‌سانی
 غه‌یری نه‌وان ده‌بی چۆن بیت؟ خوای گه‌وره نه‌و په‌یمانه‌ی له‌ پیغه‌مبه‌ران وەرگرتووه
 که‌ نه‌گەر پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نیردراو، به‌کێک له‌وان موسا یان عیسا یان هر یه‌کێک
 له‌وان زیندوو بوو پئیویسته شوینی نه‌م پیغه‌مبه‌ره ﷺ بکه‌ویت، چونکه‌ په‌یامه‌که‌ به
 نودرا ﷺ، که‌ کۆتا پیغه‌مبه‌رانه، هه‌موو که‌سێک پئیویسته شوینی که‌ویت ﷺ،
 چونکه‌ په‌یامه‌که‌ی گشتیه‌و بۆ ئاده‌میزادو جنۆکه و پیغه‌مبه‌ران و غه‌یری نه‌وانیشه،
 هیچ که‌سێک ناتوانیت له‌ چوارچیوه‌ی گوێرا به‌لی نه‌و بجیته‌ ده‌روه ﷺ.

چ جا خه ضير نه گه ر پيغه مبه ر (نبي) بيت يان وه لي^(۱)، بويه خه ضير به موساي
گسوت: ((إِنِّي عَلَىٰ عِلْمٍ مِّنَ اللَّهِ، عَلَّمَنِيهِ اللَّهُ لَا تَعْلَمُهُ، وَأَنْتَ عَلَىٰ عِلْمٍ مِّنَ عِلْمِ
اللَّهِ عَلَّمَكُمُ اللَّهُ لَا أَعْلَمُهُ))^(۲) صحيح: أخرجه البخاري (۳۴۰۰) و (۳۴۰۱) و (۴۷۲۵) و
(۴۷۲۶) و (۴۷۲۷)، ومسلم (۲۳۸۰) من حديث أبي بن كعب رضي الله عنه مرفوعاً. وانه: ((
وتى به راستى من زانستىكم لايه خوا فيرى كردوم تو نايزانيت توش زانستىكت لايه
خوا فيرى كردويت من نايزانم)). به لام بۆ هيچ يه كيكت له هه ر دوو جيهانى مرفور
جنوكته نيبه نه وانه ي په يامه كه ي موحه ممه ديان عليه السلام پيگه يشتووه نه و جوړه قسه به
بليتن كه خضر به موساي گوت^(۳).

(۱) _ نه گه ر پيغه مبه ر (نبي) بيت يان وه لي و دؤست بيت پتويست نه بوو له سه ري
شويني موسا بكه ویت، چونكه بۆ نه و نه نير درا بوو، به مەش يه كلا ده بيته وه ي
خه ضير مردووه بۆ به رپه رچدانه وه ي نه و كه سانه ي ده ليتن: زيندووه، چونكه نه گه ر
زيندوو بوايه به دلنيايي ده هاته خزمه تي پيغه مبه ري خوا عليه السلام و شويني ده كه ون،
چونكه په يامه كه ي گشتيه و پتويسته هه مووان شويني بكه ون.

(۲) _ نه مه به لگه يه بۆ نه وه ي خه ضير زانستى لايه وه كو چۆن موسا زانستى
لايه.

(۳) _ بۆ هيچ كه سيكت نيبه له چوار چيوه ي شه ريعة تي موحه ممه د عليه السلام بچيته
ده ره وه و، بليت: من زانستىكم پييه به لاي موحه ممه ده وه عليه السلام نيبه، وه كو نه وه ي
خه ضير به موساي گوت، بۆ هيچ كه سيكت نيبه نه و شتانه بليت، چونكه خواي گه رده
له سه ر به نده كانى خو ي واجيب كردووه شويني بكه ون عليه السلام. نه مه وه لامى يه كه م بوو.

دووه م: نه وانه ی که خه ضیر نه نجامیدا پیچه وانه ی شه ریهت نه بوون، به لکو ساز یاری
 شه ریهت بوون، به لام موسا _ علیه السلام _ نه و هۆکارانه ی نه زانیبوو ده بینه هۆی
 بنگه پیدانی نه نجام دانی نه و کارانه ی که خضر نه نجامی دا، به لام کاتی خه ضیر هۆکاری
 نه و کارانه ی بۆ پوون کرده وه قایل بوونی خۆی بۆ نه وانه نیشاندان^(۱)، کونکردنی
 که شتیبه که و چاککردنی به پینه کردن له بهر بهر زده وهندی خه لکه که له ترسی نه وهی نه وه کا
 ستم کاره که بیبات چاکه کردنی ک بوو به رامبه ریان، نه وهش جائیزه^(۲)

(۱) وه لامی دووه م: خه ضیر شتانیکی پیچه وانه ی شه ریهتی موسای _ علیه
 السلام _ نه نجام نه دا، بۆیه بۆ هیچ که سیک نییه له شه ریهت بجیتته دهره وه، به هانه
 به کرده وه کانی خه ضیر بییتته وه، چونکه خه ضیر شتانیکی دژ به شه ریهتی
 موسای نه نجام نه دا بوو، به لکو کرده وانیکی نه نجامدا به لای موسا وه هۆکاری
 نادیار په نهان بوو، وه کاتیکیش بۆی پوون کرده وه پیتی قایل بوو، پیتی پازیبوو.
 چیرۆکی کونکردنی که شتیبه که، چیرۆکی کوشتنی لاوه که، چیرۆکی بیناکردنی
 دیراره که له و شاره دا که میوانداریان نه کردن هۆکاری نه نجام دانی نه مانه به لای
 موسا وه نادیار بوو، خه ضیر بۆی پوون کرده وه، خه ضیر به موسای گوت:
 ﴿سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ [الكهف: ۷۸] واته: ئاگادارت ده که م له
 حیکمه تی نه و شتانه ی که تۆ ناتوانی خۆت بگری له سه ر (پوودان) یان.

(۲) خه ضیر که شتیبه که ی کونتیکرد، موسا _ علیه السلام _ پیتی فه رموو:
 ﴿قَالَ أَخَرْتُهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا﴾ [الكهف: ۷۱] واته (موسا) گوتی که شتیبه که ت کون تیکرد
 بۆ نه وه ی سه ر نشینه کانی (له دهریادا) نقوم بکه یت. نه مه له پوالت دا، به لام موسا له
 واقع و ناوه پۆکه وه مه به ستی خه ضیری نه ده زانی، خه ضیر ده یزانی پاشایه کی
 زۆرداری داگیرکار هیه هه موو که شتیبه کی چاک بۆ خۆی ده بات، بۆیه کونی تیکرد بۆ
 نه وه ی عه یبیری کات و نه و پاشا زۆرداره نه بیات، کونی تیکردو به پینه کردن چاکی
 کرده وه، بۆ نه وه ی هه ر کاتیک یاشاکه که شتیبه پینه کراوه که ی بینی نه بیات.

کوشتنی که سسی په لامارده‌ری ده‌ست دریزگار (انصائل) جائیزه با بچو کبش بیت

(۱) _ کوشتنی منداله که: خه‌ضیر پوونی کرده‌وه که له‌وه ترساوه کانز کرده بیت دایک و بابی گومرا کات، چونکه خوای گه‌وره له‌وه ناگاداری کردبزووه که نه‌گر گه‌وره بیت دایک و بابی گومرا ده‌کات، بویه کوشتنی چونکه حوکمی که سسی په لامارده‌ری ده‌ست دریزگار (انصائل) ده‌یگریته‌وه، که سسی په لامارده‌ری ده‌ست دریزگاریش کوشتنی جائیزه، له‌و باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فهرموی: ﴿وَأَمَّا الْفُلَاءُ فَأَسَوِّدَ لَمُومٍ فحسبنا أن يرهقهنَّ طغياناً وكُفراً﴾ (۸). فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْ ذَلِكَ وَاقْرَبْ زُجْمًا (۸۱) [الکهن: ۸-۸۱] واته: وه تازه لاوه‌که‌ش (که کوشتم) نه‌وه باور و دایکی نیماندار بوون جا نیمه‌ش ترساین (خوشه‌ویستی نه‌و لاوه) پالیان پنبه‌بیت بۆ سه‌رکه‌شی و بیناوه‌پی جا (به‌و کاره) ویستمان په‌روه‌ردگاریان (له‌بری نه‌وا) بۆیان بگوریت (به‌مندالیکي) چاکتر له‌و پاکتر له‌گوناخ به‌سۆزو به‌زه‌یی تربی بۆیان. کوشتنی لاوه‌که له‌پووی کوشتنی که سسی په لامارده‌ری ده‌ست دریزکاره‌وه بوو، چونکه نه‌گر گه‌وره بوايه ده‌ست دریزی ده‌کرده سه‌ر دایک و بابی و گومراي ده‌کردن، خوای گه‌وره نه‌وه‌ی پی‌راگه‌یاندبوو. به‌وانابه‌کی تر نه‌گر که سبک‌هات بنکوزیت نه‌گرچی مندالبشیت و ته‌مه‌نی حه‌وت سالان بیت و به‌کوشتنیش نه‌بیت نه‌توانریت شه‌پو نازاوه‌ی دور خریته‌وه، ده‌کوزریت، نه‌و لاوه‌ش که سبکی ده‌ست دریزگار بوو بۆ سه‌ر دایک و بابی، خوای گه‌وره خه‌ضیری له‌و لاوه ناگادار کردبزووه که نه‌گر گه‌وره بیت ده‌ست دریزی ده‌کاته سه‌ر دایک و بابی و بۆ کوفرو سه‌رپیچی کرن پالیان پنبه‌ده‌بیت.

۱۰۰۰ (۱)؛ و بنود (۲۷۲۷)، و الترمذی (۱۵۵۶)، وأحمد (۱/۲۲۴، ۳۴۹، ۳۵۲). واته:
 «مگر نه و هت له باره یانه وه زانی که خه ضیر زانیوی بیانکوره، نه گینا
 مینکوره»

به لام چا که کردن به رامبه ر به مه تیوو به بی هیچ به رامبه ریگ و صه برو نارام گرتن
به ز برستی، نه مه له کرده وه چا که گانه، له وه دا هیچ شتیکی پیچه وانه ی شرعی
مزلای گه ورده ی تیدا نه بوو. (۲)

(۱) - نه جده تولى چه رورى له خه واريجه كان بوو، يه كيڅك بوو له سه رانى خه واريچ،
مه بارهت به كوشتنى تازه لاو له پيشه وائين وعه بباسى ﷺ پرسى جايزه يان جايز
نيه، نه ویش وه لامي دايه وه. چونكه خه واريجه كان خوو نه ريتيان كوشتن بوو، خوین
پشتن بوو، مندال و گه وره يان ده كوژى، كوشتنى مندا لان و تازه لاوان جايز نييه مه گه ر
مرژد نه و زانسته ي پيدرا بښت كه به خه ضير درا بوو، نه گه ر ټاكام و دهره نجاميان
برښت و، بزانيت له داهاتو دا كاروباريان چي به سه ردښت و، بزانيت خراپه كارى له سه ر
زېمندا بلاو ده كه نه وه نه وه شياوه بيانكوژښت، به لام نه گه ر خواى گه وره نه و زانينه ي
بر نه دابوو ښتر چوڼ بيانكوژښت؟ جايز نييه بيانكوژښت.

(۲) - نَمہ کاری سَیِّہم بوو، بریتی بوو له دوو هه تیوه که، کاتی دیواره که ی
 یناکردو، خه لکی دتیه که ش میوانداریان نه کردن، موسا به خه ضیری فهرموو: ئایا
 نیاره که یان بز بینا ده که ی له کاتیکدا ئه وان میوانداریان نه کردین؟ هه روه ها پیی
 فهرموو: ﴿قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتُ عَلَيْهِ اجْرًا﴾ [الکھف: ۷۷] واته: (موسا) گوتی

نه گهر بتو یستایه کریه کت له سهری وهرده گرت، نه ویش وه لایمی دایه وهو، پیی گوت:

﴿وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا﴾ [الكهف: ۸۲] واته: وه هوی (چاککردنه وهی) دیواره کهش چونکه هی دوو مندالی هه تیوو بوو له شاره که دا له ژیری دا گه نجینه یه ک هه بوو که هی نه و دوو منداله بوو وه باوکی نه و دوو منداله چاک و خواناس بوو له بهر نه وه په روه ردگارت ویستی هه ردوکیان گه ووه به هیز بین گه نجینه که یان دهر یینن نه مه په حمه تیگ بوو له لایه ن په روه ردگارت وه (له بهر باوکیان) نه و (شتان) هی کردم له خومه وه نه بوو نه وه نهینی و هوی نه و کرده وانه بوو که تو توانای خوگرنتت نه بوو له سهر (کردن) یان. چونکه نه گهر وازی له دیواره که بیتایه گه نجینه که ده که وته دهر، بویه دیواره که ی بیناکرد بۆ نه وهی گه نجینه که بشاریته وه، نه مهش چاکه کردنیگ بوو، به رامبه رب هه تیووان، چاکه کردن نه بوو به خه لکی دئییه که، چاکه کردن بوو به رامبه رب هه تیووان، نه وه ته نها فرمانی خوی گه ووه بوو، به بی هیچ به رامبه ربک بینای کرد، خه ضیر له گهل موسادا له سهر برسییتی نارامی گرت چونکه میوانداریان نه کردن. نه وه بوو به رامبه رب هه تیوه کان چاکه ی کردو له سهر برسیتیش نارامی گرت، خه ضیر به نه جامدانی نه و کاره پیچه وانه ی شهریه ت نه بوو، بویه به موسای گوت: ﴿وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي﴾ نه و (شتان) هی کردم له خومه وه نه بوو.

به لام نه گهر مه به ست به به کارهینانی زاروهی (شهرع) بریاری دادوهر بوو (حکم حرکت) (۱)، پنده چی دادوهر سته مکار بیت، پنده چی دادپه روهر بیت، پنده چی راست و درست بیت، وه پنده چی هله بیت (۲)،

(۱) - مه به سستی له به کارهینانی زاروهی شهرع دوو مه به ست هه یه به که م: مه به سستی بریتیه له وهی که خوای گه وره داییه زاندووه، دووهم مه به ست به شهرع: بریتیه له بریاری دادوهر، وه کو نه وهی ئیستا له سهر زمانی خه لکی باوه و ده لئین: شهرع بریاری بو دام، وه چه ندین ده سته واژهی دیکه ش که ئیستا له سهر زمانی خه لکی، نه مه جینگه ی تیروانینی زیاتره چونکه بریاری دادوهر بریتی نییه له شهرع، به لکو دادوهر ئیجتیهاد ده کات، پیغه مبه ری خوا ﷺ به هیندی له فرمانده کانی فرمود: ((وَإِذَا خَاصَرْتَ أَهْلَ جِصْنٍ فَأَزَادُوكَ أَنْ تُتْرَكُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ فَلَا تُتْرَكُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَنْزَلَكُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لَا تَذَرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا)) واته: ((نه گهر نابلر قه ی خه لکی نیو قه لایه کنداو ویستیان به حوکمی خوا بریاریان بو بده ی نه و تو به حوکمی خوا بریاریان بو مه ده به لکو به ئیجتیهادی خوت بریاریان بو بده، چونکه تو نازانی نایا حوکمی خوابان بو ده پیکیت یان نه))، مه لی: نه مه شهرعه، به لکو بلی: نه ره بریاری دادوهره، واته ئیجتیهاد، له وانه یه پیکابیتی و له وانه شه هله بیت، نه گهر پیکابیتی دوو پاداشتی بو ده نوسریت و نه گهر نه شی پیکا بیت به ک پاداشتی بو ده نوسریت.

(۲) - بریاری دادوهر نه م شتانه هه لده گریت، له وانه یه سته مکاربیت، له وانه یه دادپه روهر بیت، له وانه یه هله بکات، له وانه شه بریاری راست بپیکیت، به لام شهرعی خوای گه وره نه م شتانه ی تیدانییه، شهرعی خوا له و شتانه مه عصوم و پاریزراوه.

وه له وانه يه مه به ست له به کارهيتانی زاروهی شهرع گوفتاری پيشه و او فيقهها زانه کان بيت^(۱) وه کو نه بی حه نیفه و، نه لثه وری و، مالیکی کوپی نه نه س و، نه لثه وزاعی و، نه له یثی کوپی سه عدو، شافیعی و، نه حمه دو، ئیسحاق و، داودو که سانی دیکه ی غه یری نه وانیش گوفتاری نه مانه ده خریته پووی قورپان و سووننه ت^(۲)

(۱) _ پیده چی مه به ست به زاروهی شهرع گوفتاری پيشه و او فيقهزان موجته هیده کان بیت، بویه ته ماشا ده که یت که سانیک کاتی له پيشه وایه ک ده پرسن، ده لئین: ماموستا شهرعی خوام بده ری له م مه سه له یه دا، ماموستا حوکمی خوام بده ری له م مه سه له یه دا، یان ده لئیت: ماموستا لئیت ده پرسم سه باره ت به حوکمی خوا، نه م شیوازی پرسیار کردانه جایز نییه، شهرعی خوا یان حوکمی خوا، به لکو شیوازی پاست و دروستی پرسیارکردن به م جوړه یه: ماموستا پای تو چیه به گویره ی نه وهی بۆت ده رکه وتووه له شهرعه که ی خوی گه وره ؟.

(۲) _ نه بی حه نیفه ناسراوه، نه لثه وری: سوفیانی سه وریه پيشه وای به پیز، نه لثه وزاعی: پيشه وای خه لکی شامه، له یثی کوپی سه عد: له میصر بوو، پيشه وای خه لکی میصر بوو، ئیسحاق: ئیسحاقی کوپی راهه وهی بوو، داود: داود نه لظا هیریه. گوفتاری نه مانه به لکه یان بز ده هیتریتته وه، ناکرین به به لکه، له پاستیدا ته نها قورپان و سووننه ت به لکه ن، به لام حوکمی فيقهزانان به لکه یان بۆ ده هیتریتته وه، نه وهی سازیارى به لکه کان بن حه قه و نه وهشی پیچه وانی به لکه کان بن هه له یه، ئیستا زایه له ی جیاوازی ده که ن و، گوايه خه لکی ده توانن نه وهی بیان ری بیکه ن، چونکه هه موو شتیک جیاوازی و خیلافی تیدایه له نیتوان فيقهزانانداو ده لئین: نه م له فراوانی و پیدانی شهریه ته وه یه، خیلاف و جیاوازی فيقهزانان به شهریه ت ناو ده بن، نه م ش له نه فامی یان گومرایى خه لکه وه یه، شهریه ت حوکمی خوی گه وره یه، حوکمی پیغه مبه ری خویه ﷺ، به لام گوفتاری فيقهزانان قابیلی هه له و پاستیه، خوی گه وره ده فه رموی: ﴿فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾ [النساء: ۵۹] واته: جا نه گه ر دو به ره کیتان هه بوو له شتیکدا نه وه بیگیرنه وه بۆ لای خواو پیغه مبه ر ﷺ. گوفتاره کان بۆ خواو پیغه مبه ری خوا ده گه ریترینه وه، بۆ قورپان و سووننه ت.

ده نگر لاسایی به کیک له وانهی کرده وه هر کات نه وهی بو شیاو بوو نه وه جایزه^(۱)

(۱) - نگر لاسایی به کیکیان کرایه وه، له هر شوینیکدا شیاوی لاسای کردنه وه بیت جایزه، نه و که سهی لاسایی ده کاته وه کتیه؟ که سی ناسایی و که سینی سهره تایی به له فیر بوونی زانستدا، نه مه واجیبه چاولیکاری بکات، چونکه جایز نییه نیجیهاد بکات له کاتیکدا هیچ لیتهاتوویی کی تیدا نیییه، واجیبه لاسایی به کیک له پیشه وایان بکاته وه، به لام خویندکاری زانست که به لگه کان ده زانیت پیویسته ته رجیح بکات، نگر لاسایی به کیک له پیشه وایانی کرده وه با لاساییه کی کویرانه نه کاته وه به لگو گرفتاره کانیاں ده خاته پووی قورپان و سوونته نگر به لگه کان ناماژدیان بو مه سه له به ک کرد وهی ده گرت، نگر چی پیشه واکه ی خوی هه مان به لگه ی وه رگرتیت یان هی دیکه ی وه رگرتیت، چونکه به لگه ته وه وهی سهره کیه، بویه حنبه لی مه زه ب نگر ته ماشای کرد گرفتاری حنه فی مه زه ب به لگه ی راستی له سهره واجیبه له سهری گرفتاری حنه فیه که وه رگرت، نه مه نگر لیتهاتوویی تیدا بوو بو زانینی راجیح و مه رجوح، نابی پیداکرت و، بلیت: من حنه فیم یان من حنبه لیم، من... من...، پیویسته گرفتاری پیشه واکه ی بخاته پووی قورپان و سوونته، نه وهی سازیری بوون وه ریده گرت و، نه وهشی پیچه وانه ی بوو وازی لیدیتیت، نه وهی به لگه ی راستی له سهره وهی ده گرت. که وا بوو له م باره وه جه ماوهی خه اک سی چینن، چینی به که م: چینی خه لکی ناسایی و تازه له فیر بوونی زانستدا نه مانه لاسایی و چاولیکاری ده کن چونکه لیتهاتوویی ته رجیح کردنیاں تیدا

نییه، لاسایی ده که نه وه، چینی دووهم: خوینده وارو پۆشنبیرو به تواناکانن له ته رجیع کردندا، نه مانه ته رجیع ده که ن و به (مجتهد المذهب) ناو ده برین، چینی سییه م: موجته هیده ره هاگانن، وه کو پیشه وایان نه حمه دو، شافیعی و، مالیک و، نه بی حنیف و، نه لئه وری، نه مانه موجته هیدی ره هان، له سه ریانه حوکه گان له قورپان و سووننه ته وه وهریگرن، لاسایی هیچ که سیك ناکه نه وه، چه پامه بۆیان. شیخولئیسلام سه بارهت به لاسایی کردنه وه ده لی: (هر کات نه وه ی بۆ شیاو بیئت) ته ماشای زیره کی شیخ بکه نه یفه رموو له لاسایی به کیك بکه ره وه و هیچتر، به لکو فه رمویه تی: (هر کات نه وه ی بۆ شیاو بیئت) واته: هر کات بۆی شیاو بیئت چاولیکاریی بکات، بۆچی؟ چونکه که سانیك هه ن جایز نییه لاسایی بکه نه وه.

وه واجب نبيه هه موو نوممات شوینی به کینکیان بکه ویت^(۱) وه کو شوینکه وتنی
پیغه مبه ری^ﷺ وه هه رام نییه لاسایی به کینکیان بکرتیه وه وه کو چۆن شوینکه وتنی
که سیک هه رامه که به بی زانست و زانین قسه ده کات.

(۱) لاسای کردنه وه بۆ که سیک پیویستی پیی بیت و، بۆ که سی ناچار جائیزه،
لاسای کردنه وه واجب نییه ته نها بۆ که سانی ناسایی نه بیت، زانایان ده فهرمون:
مه زه بی که سی ناسایی مه زه بی نه و که سه یه که فه توای بۆ ده دات، له م باره وه
خوای گوره ده فهرموی: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [النحل: ۴۳] واته:
ده ی پرسیار بکه نه زانایان نه گهر نیوه نازان. که سی ناسایی ده پرسیت نه گهر
زانابه که فه توای بۆدا وه ریده گریت و هیچی تووش نابیت، چونکه نه وه نده توانای
مه به، به لام له هه موو که سیک ناپرسیت، به لکو له یه کیک ده پرسیت متمانه ی به
زانست و ئیمان و ئایینه که ی هه بیت، نه که ته نها متمانه ی به زانسته که ی هه بیت یان
نه نها متمانه ی به ئایین و ئیمان که ی هه بیت به لکو پیویسته متمانه ی به زانست و
ئیمان که شی هه بیت نیتر له و که سانه ده پرسیت که متمانه ی به زانست و ئیمان و
زانسته که ی هه بیت و گوفتاره که ی وه رده گریت. شوینکه وتنی ته نها یه کیک به تایبه ت
واجب نییه مه گهر پیغه مبه ری خوا^ﷺ، به لام که سانی دیکه ی جگه له پیغه مبه ری
خوا^ﷺ وه کو زانایان نه مانه شوینکه وتنیان جائزه مه گهر موخاله فه و سه ریچی
بالگه راسته کان بکه نه و کاته جائز نییه شوینیان بکه ویت له کاتیکدا موخاله فه ی
بالگه راسته کانی کردووه، بۆیه شیخولئیسلام له هیندی کتیه کانیدا فهرموویه تی:
هر که س بانگه شه یه کی واکات که شوینکه وتنی که سیک جائزه جگه له پیغه مبه ری
خوا^ﷺ نه وه واجب ده اوای ته و به ی لیگریت نه گهر ته و به ی کرد باشه و نه گهر نه شی
کرد ده کوزیت، شوینکه وتنی هیچ که سیک به تایبه ت واجب نییه جگه له پیغه مبه ری
خوا^ﷺ.

به لام كه سيك شتانيك بخاته سهر شريعت نهو شتانه له شريعتدا نه بيت و دكر
 فهرموده هه لبه ستراره كان يان دهقه كان به پيچه وانه ي مه به ستي خوي گه وده وده لينك
 بداته وده ته نويل بكات و بهو شيوانه نه مه جورتيكه له ته بديل و گورين^(۱).
 كه واته پيويسته جياوازي له نيوان (الشرع المنزل) و (الشرع المؤول) و (الشرع المبدل) دا
 بكرت^(۲)

(۱) _ نه مه له (الشرع المبدل) ه شرعي گوراو، كه سانيك فهرموده هه لبه ستراره كان
 ده كه نه به لگه كه له گه ل هه واو ناره زووه كانيدا ده گونجيت، نه م جورده كه سانه شرعي
 دابه زينراو ده گورين، به لگه كانى قورپان و سووننه ته به به لگه گه ليكي درو و هه لبه سترار
 ده گورپنه وده، نه م جورده كه سانه شرعي خوي گه وده ده گورين.
 (يان دهقه كان به پيچه وانه ي مه به ستي خوي گه وده وده ليكبداته وده ته نويل بكات)
 وه كو نهو ليكدانه وده ته وئيلانه ي كه كومه لي باطنيكان ده يكه ن و، ده لئين: دهقه كان
 مه به ست و پوي پنهانيان هه يه، گوايه نه وان مه به سته پنهانيه كه ي وهرده گرين،
 خه لكانيش مه به سته پواله تيه كان وهرده گرين، نه مه ش كوفره _ په نا به خوا. گورپني
 شرعي خوي گه وده يه.

(۲) _ (الشرع المنزل): بريتيه له قورپان و سووننه ته، (الشرع المؤول) جيئي نيجتيهاده له
 نيوان زاناياندا، هينديكي راست و دروست ده بيت و، هينديكي ش هه له ده بيت، ناگوتريت:
 باتل و پووجه به لكو ده گوتريت: هه له يه، (الشرع المبدل): پشت به فهرموده درو
 هه لبه ستراره كان ده به سترت، يا خود ته فسيريكي بو ده كه ن به پيچه وانه ي مه به ستي
 خوي گه وده وده، ده لئين: نه مه مه به ستي پواله تيه كه يه كه ئيوه ده يزانن، به لام پوه
 په نهانيه كه نيمه ده يزانين، ئيتر بو دهقه كان مه به ستي پواله تي په نهاني داده نين، كومه لي
 باطنيكان گومراترين كومه لن له م مه سه له يه دا _ په نا به خوا.

مەروەھا لە نێوان حەقیقەتی کەونی و حەقیقەتی شەری جیاوازی دەکریت^(۱)،
 مەروەھا لە نێوان ئەوانەدا کە قورپان و سووننەتیان بۆ دەکریت بەلگەو، لە نێوان
 ئەوانەدا کە تەنها حەزو ئارەزووی خاوەنەکە ی بۆ دەکریت یە بەبەلگە^(۲).

-
- (۱) - وەکو پیشتر ئاماژەی پێدرا دوو حەقیقەت لە ئارادایە، حەقیقەتیکی کەونی
 کە بریتییە لە قەزاو قەدەر، وە حەقیقەتیکی دینی کە بریتییە لە شەرعی کە ی خوای
 گەورە کە بریتییە لە فەرمانی خواو پیغمبەرەکە ی ﷺ.
- (۲) - کەسانیک حەزو ئارەزوو و عەقلیان دەکەنە بەلگە، قورپان و سووننەت پشت
 گۆی دەخەن.

به شیک

سه بارمت به موی خوی گه وره له قورنانه پیروزه کهیدا باسی جیاوازی نینوان

نیرادتی کهونی نیرادتی شهرعی کردوو غهیری نهوانه شی کردوو

خوای گه وره له قورنانه پیروزه کهیدا جیاوازی نینوان نیراده و نه مرو^(۱) قه زو نینوان
و نه حریم و به عت و نیرسال و که لام و جه علی بولن کردوته وه.

(۱) _ پینشتی شینخولنیسلام _ رحمه الله _ بهر په رچی نه و که سانه ی دیله وه ی
قه دهر و چاره نورو ده که ن به هانه و بیانوو بوی بولن کردنه وه که قه دهر تاینه ب
به هانه یه ک بۆ نه وان بۆ نه نجامدانی کوفرو گونا و تاوان و سه رپنچه کز و
هاوه لپه رستی، نه وان ده لیتن: خوای گه وره یه که کوفرو نیمان و شیرک و هاوه لپه رستی
و گونا و تاوانی ته قدیر کردوه، که وا بوو خوای گه وره به کوفر پازیبه وه کو چۆن
به نیمان پازیبه، به گونا و تاوان پازیبه وه کو چۆن به تاعهت و خواپه رستی و ملکه چر
پازیبه، چونکه خوای گه وره یه که هر هه موویانی ته قدیر کردوه، له سه ره سه ره
خه لکی نووسیونی، به لای نه وان وه تاعهت و گوئی پابه لی بریتیه له وه ی موقوف سازنای
قه دهر بیت و نه وه ی که خوای گه وره له سه ری ته قدیر کرد بیت نه نجامی بدات. لیره
شینخولنیسلام _ رحمه الله _ ده به ریت وه لامیان بداته وه، پنینان بلیت: له نیتو
قه دهر و له نینوان شهر عدا جیاوازی هه یه، خوای گه وره له قورنانه پیروزه کهیدا

جیوازی له نیتواندا کردوون، به پینچه‌وانه‌ی قسه‌کانی نه‌وانه‌وه تاعه‌ت و گوئی‌رایه‌لی
 مینبه له‌وه‌ی مرقه‌ سازیزی شرع بیت و نه‌وه‌ی خوی گه‌وره له شه‌رعدا فه‌رمانی
 پینکرد بیت نه‌نجامی بدات و هر شتیکی قه‌ده‌غه کرد بیت خوی لینه‌دور بگریخت.
 چونکه قه‌ده‌ر له‌وانه‌یه تاعه‌ت و گوئی‌رایه‌لی بیت، وه له‌وانه‌شه مه‌عصیه‌ت و گونا‌ه و
 ناروان بیت. به‌لام شرع ته‌ن‌ها ملکه‌چ بوونه، خوی گه‌وره له قورپانی پیروژدا له‌نیتوانی
 مه‌ریکیاندا جیوازی کردووه، له نیتوان قه‌زای که‌ونی و قه‌زای شه‌رعیدا، له نیتوان
 نیراده‌ی که‌ونی و نیراده‌ی شه‌رعیدا، له نیتوان نیزنی که‌ونی و نیزنی شه‌رعیدا جیوازی
 کردووه. شیخو‌ل‌نیس‌لام _رحمه‌الله_ چه‌ند نمونه‌یه‌ک له قورپانی پیروژه‌وه باس
 ده‌گات وه‌کو جیوازی‌یه‌ک له نیتوان هر دوو شته‌کاندا وه‌کو به‌ر په‌چدانه‌وه‌یه‌ک بقو
 نه‌وانه‌ی قه‌ده‌ر ده‌که‌ن به به‌هانه‌و بیانوو.

له نښان که ونیدا که خولقاندویه تی و، ته قدیری کردوه و، قه زای کردوه نه گهر چر
 فه رمانی پینه کردوه و، خوشی ناوین و، پاداشتی نه نجام ده رانیسی نه داوه ته وه، وه
 ناشیان کات به نه ولیاو دۆسته ته قواکاره کانی خوی، وه له نښان فه رمانی دینیدای
 فه رمانی پیکردوه و، به شهرعی داناوه و، خوشی ویستوه و، پیی پازی بوه و، نه نجام
 ده رانیسی خوش ویستوه و، پاداشتی له سهر داونه ته وه و، پیزی گرتسون و^(۱)،
 کردوونی به نه ولیاو دۆسته ته قواکاره کانی خوی و، کۆمه له براوه کانی خوی و،
 سهر بازه سهر که وتوه کانی خوی.

وه نه مهش له گهره ترین نه و جیاوازیانه یه که نښان دۆستانی خواو دوژمنانی
 خوی پیی جیاوه کریتته وه، بویه نه گهر خوی گهره ههر که سیك له و کارانه دا به کاری
 بیتیت که خوشی ده ویت و پیی پازیه و له سهر نه نجامدانی نه و کارانه مرد، نه وه
 له دۆستانی خوایه، وه ههر که سیش کرده وه کانی له و یوارانه دا بیت که په روه ردگار
 پقی لیته تی و حهزی پینیه و و له سهر نه نجامدانی نه وانه مرد، نه وه له دوژمنانی
 خوایه^(۲).

(۱) _ خوی گهره له نښان نه م شته که ونی و شهرعیانه دا جیاکاری کردوه و، وه
 له نښان دۆستانیداو دۆستانی شهیتاندا نه وانه ی شوینی فه رمانه کانی نه و ده که ون جیا
 کاری کردوه و، نه وانه ی ته نها شوینی قه دهر ده که ون و، شهرعه که ی پشتگوئی ده خن
 و، ده لیتن: جیاوازیان له نښاندا نییه نه وانه دۆستانی شهیتانن.

(۲) _ خوی گهره له نښان نیمانداران و کافراند، گوپرایه لکاران و سهر پیچی
 کاراندا جیاوازی کردوه و، یه کسانى نه کردوون، نه گهر چی تاعهت و گوپرایه لی و،
 سهر پیچی و مه عصیهت و، کوفرو نیمانى له سهر هره موویان ته قدیر کردوه و، خوی
 گهره له پهری پاداشته وه جیاوازی له نښان دا کردوون، نیمانداران له به هه شتداو

کافرانیس له دۆزه خدا، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموی: ﴿أَفَتَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ

عِٰلِ الْمُجْرِمِينَ﴾ (۳۵) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ (۳۶) ﴿[القم: ۳۵-۳۶] واته: چۆن ئیمه

موسلمانان و به دکاران وهك يهك لیده کهین؟ نه وه چیتانه چۆن بریارێك ده دهن. نه گهر

موسلمانان و به دکاران وهك يهكبن نه وه پێچه وانهی دادپهروهري ده بیئت، خوی

گهرهش دادوه ریکی عه داله تی خوا، ماقول نییه نیتوان ئیماندارو کافرو، گوپرایه ل و

سه ریچی کارو، برپادارو دوو پوو یه کسان بکات، هه رگیز نیتوانی نه وانه یه کسان

ناکات، بۆچی؟ چونکه که سی گوپرایه ل شوینی فهران و شه رعی خوی گه وره

که وتوه، به لام که سی سه ریچی کار شوینی سه ریچی و کوفرو شیرک و

هاره لپه رستی که وتوه، که واته جیاوازی له نیتوان هه ردوو کاره که دا هه یه، جیاوازی له

نیتوان هه ر دوو به نده که دا هه یه، که واته به لای خوی گه وره وه جیاوازی له نیتوان

هه ردوو پاداشته کهش دا ده بیئت. نه وانه ی له نیتوان نه وانه دا جیاوازی ناکه ن بی باوه پین

به ئایه ته کانی خوی گه وره. له م سه رده مه دا بیرو که یه کی پیس هه یه بریتیه له

ئازادی، گوايه خه لک ئازادن و هیه قه دهغه کردنیکیان له سه ر نییه و له ده ربیرینی بیرو

پاکانیاندا ئازادن، خۆیان به شه رعه وه په یوه ند ناکه ن، هه موو مرو فیک به ئاره زووی

خوی ده نوسیئت نه گهرچی کوفرو ئیلحادیش بیئت، نه مه به ئازادی، ئازادی وشه

ده ربیرین ناو ده به ن، به لام نه مه ده رچوونه له شه رعی خوی گه وره، نه وانه له کۆمه لی

شه یتانن چونکه له نیتوان شه رع و قه ده ردا جیاوازی ناکه ن.

ئیرادەى كەونى و ئیرادەى شەرى

ئیرادەى كەونى: بریتىيە لە خواستى خاى گەورە بۆ ھەموو ئەو شتانەى كە خولقاندووبەتى (ھى مشىئە لما خلقه)^(۱)، ھەموو مەخلوقاتىش دەچنە چوارچىۋەى خواست و مەشىئەت و ئیرادەى كەونى خاى گەورەو^(۲).

ئیرادەى شەرى: خۆشەويستى و پازى بوونى خاى گەورە لە خۆ دەگىت ھەمىر ئەو فەرمانانەى كە خوا تەعالا لە شەرىعە تەكەى دا ئاماژەى پى كىردووە پى پازى ب و خۆشى دەوئ.^(۳)

(۱) _ ئیرادەو مەشىئەت (خواست و ويست)، ئەم مەشىئەتە دابەش نابىت و تەنھا كەونىشە، مەشىئەت تەنھا كەونىيە، مورايدىف و ھاو واتاى ئیرادەى كەونىيە.

(۲) _ ھەموو مەخلوقات لە ئيمانداران و، كافران و، جنۆكەو، مۆڤ و، شەيتانەكان دەچنە چوارچىۋەى ئیرادەى كەونى خاى گەورەو، ھەر ھەموو ئەمانە مەخلوقانى خاى گەورەن، خاى گەورە ئىبلىس و، كافرانى خولقاندووە، پىغەمبەران و ئيماندارانى خولقاندووە، ئەوان و ئەمانىشى خولقاندووە، لەپووى خولقاندنەو ھىچ جىياوزىك نىيە، بەلام لەپووى شەرى و، پاداشتەو جىياوزى لە ئارادايە.

(۳) _ ئیرادەو خواستى كەونى خۆشويستن و پازى بوونى تىدا نىيە، لەوانەب خاى گەورە خواستى شتانىك بكات بەكەونى و قەدەرى كە خۆشى ناوئىن وەكو دىنىك بۆ بەندەكانى، بۆ نمونە خاى گەورە كوفرى وەكو كەونى و قەدەرى ويستووە لە كاتىكدا خۆشى ناوئىت، بەلام تەقدىرى كىردووە قەزاشى كىردووە بۆ ئەوەى بەندەكانى تاقى بكاتەو، بۆ ئەوەى گوپرايەل و سەرپىچى كار لىك جىيا بگىتەو، بۆ ئەوەى دۆستانى خواو دۆستانى شەيتان لىك جىيا بگىتەو، ئەگىنا خاى گەورە كوفرى خۆش ناوئىت. بەلام خواست و ئیرادەى دىنى خاى گەورە خۆشى دەوئ و پى پازىيە.

یون ده کولینته وه که نه رمانی پینداوه، کردویه تی به شهر و دین، نه مهش تاییه ته یون ده کرده وهی چاکه وه^(۱).

به نیمان و کرده وهی خواستی و نیراده ی که ونیه وه خوی گوره ده ره رموی: ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَبْحًا تَأْتُمُّ بِمُضْغٍ مِّنْهُ﴾ [الأنعام: ۱۲۵].

نعلت - علیه السلام - به قه و مه که ی خوی ره رموی: ﴿وَلَا يَهْدِيكُمْ فُتًى إِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَخْلُقَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْنِيَكُمْ فُو رَبُّكُمْ وَالْبَلَاءُ تَرْجَعُونَ﴾^(۲) [هود: ۳۴] واته: ناموزگاری من سوودتان پیناگه یه نی گه ر به رموی ناموزگاریتان بکه م نه گه ر خوا بیه رمی گومراتان بکات نه و په روه ردگار تانه وه هر بق لای نه ویش ده گه پینه وه.

(۱) - نیراده و خواستی شهرعی ته نها به نیمان و کرده وهی چاکه وه تاییه ته، به لام نیراده و خواستی که ونی ته نها به نیمان و کرده وهی چاکه وه تاییه تی به لکو کوفرو نیمان، کرده وهی خراب و کرده وهی چاکیش له خو ده گریت، چونکه نه مه قه زاو نه ده ری خوی گه ورده یه.

(۲) - نه م تایه ته هر دوو نیراده که له خو ده گریت ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ﴾ جا هر که سی خوا بیه ویت پینمونی بکات سینگی فراوان ده کات بق نیسلام و بپوا هیتان، نه مه نیراده و خواستی شهرعی، ﴿وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَبْحًا حَرَجًا﴾ وه هر که س خوا بیه ویت گومرای کات (له به نه شیایوی خوی) سنگی تقد ته نگ ده کات، نه مه نیراده و خواستی که ونیه یه، پینمونی کردن هؤکار گه لیک یه به له وانه کرده وهی چاکه، گومرابونیش هؤکار گه لیک یه به وه کو گونا و تاوان و سه رپنجی کردن و کوفر.

(۳) - شاهیدی قسه کانمان له گو فتاره که ی خوی گه ورده دا ﴿إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُضِلَّكُمْ﴾ نه گه ر خوا بیه رمی گومراتان بکات، نه مه نیراده و خواستی که ونیه یه که مروف له به رابه ریدا هیچی پینا کریت.

ههروهه دهفه رموی: ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَالٍ﴾^(۱)
[الرعد: ۱۱].

وه له باره ی ئیراده و خواستی شهرعیشه وه خوای گه وره دهفه رموی: ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾^(۲).
وه له نایه تی (الطهارة) دا خوای گه وره دهفه رموی: ﴿مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾^(۳) [المائدة: ۶].

(۱) _ ئەمه ئیراده و خواستی که ونییه ﴿وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِن وَالٍ﴾ وه کانتیک خوا بیه وی هوزیک تووشی به لابن هیچ به رگریکی بوی نییه و جگه له و خوا هیچ یارمه تیده رو پشتیوانیکیان نییه، خوای گه وره خواستی به لاو موصییهت دهکات بۆ که سانیک که پیی شایسته ن وه کو سته مکاران و زۆرداران و هاوه لپه رستان و کافران، خوای گه وره خواستی به لایان بۆ دهکات، چونکه هیدایهت و پینمونی خوای گه وره یان قبول نه بوو.

(۲) _ ئەمه ئیراده و خواستی شهرعی، خوای گه وره یه، پیگهی به نه خوش داوه له پره مه زاندا به پۆژوو نه بیئت، ههروهه ریگهیداوه به موسافیریش له پره مه زاندا به پۆژوو نه بیئت و، پاشان له پۆژانیکێ ترده قه زای بکه نه وه، پاشان خوای گه وره دهفه رمویت: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ﴾ خوا ئاسانی دهوی بۆ ئیوه، ئەمه ئیراده و خواستی شهرعی، ﴿وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ وه گرانی ناویت بۆتان، ئەمه نمونه یه ک بوو بۆ ئیراده و خواستی شهرعی که خوای گه وره پیی پازیه و خوشی دهویت.

(۳) _ خوای گه وره له نایه تی (الطهارة) دا دهفه رموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ

الْمَغَائِبُ أَوْ لَمْ تَمْسُتُمُ النَّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهَّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٩٤٩﴾ [المائدة: ٩٤٩] واتە: ئەي ئەوانەي باوەردارن ئەگەر هەستان بۆ نوێژکردن ئەو دەم و چارەتان بشۆن هەروەها دەستەكانتان تا ئانیشكەكانتان وە دەستی تەر بهێنن بەسەرتاندا وە پێكانتان (بشۆن) تا هەردوو قۆلە پێتان وە ئەگەر لەش گران بوون نەره خۆتان خاوین بکەنەو (خۆتان بشۆن) وە ئەگەر نەخۆش بوون یان لە سەفەردا بوون یان کەسیکتان هاتەو لە شوینی پێویستی سەر ئاو یان جوت بوون لە گەڵ خێزانەكانتاندا و ئاوتان دەست نەکەوت ئەو تەموم بکەن بە خۆلێکی پاک جا دەست بهێنن بە دەم و چاوو دەستەكانتاندا بەو تۆزو خۆلە پاکە خوا نایەوێ هیچ جۆرە تەنگی و ناپەرەحتیەك لەسەرتان دابنێ بەلکو دەیهوێ پاکتان بکاتەو و چاکەو بەهرەي خۆی تەواو بکات بەسەرتانەو بەلکو سوپاس بکەن. لەم ئایەتەدا خۆای گەرە فەمانی داو بە خو پاککردنەو لەبێنوێژی گەرەو و بچووک (الحدث الأكبر والأصغر)، بەچ شتێك مەوێ خو پاک دەکاتەو؟ بە ئاو، هەركات ئاو دەستەكەوت ئەوا بەخاک تەیه مەموم دەکات، دەستەکانی بەزەویدا دەدات و پاشان دەم و چاوو هەردوو دەستی پێی پاک دەکاتەو، خاک هۆکاریکی پاکەرەوێهە لە کاتی نەبوونی ئاودا یان لە کاتی کدا بەکارهێنانی ئاو لە توانادا نەبوو، ئەمە نمونەیهکە بۆ ئێرادەو خواستی شەری.

وہ کانتی خوی گہرہ باسی نہ و ہاوسہ رگریانہ دہکات کہ حہرام و حلالہ
 کردہ: دہ فہرموی: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ تَبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُبُلَ الدِّينِ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيُخَوِّبَ سُبُلَ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (۲۶) وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ لَا يَتُوبُوا مِنْهُ
 عَظِيمًا (۲۷) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا (۲۸)﴾^(۱) [النساء: ۲۶-۲۸]

(۱) _ خوی گہرہ لہم نایہ تانہ دا نہ و ژنانہ مان بؤ باس دہکات کہ بؤ سرژہ
 ہاوسہ رگریان حہرامہ، نہ وانہی لہ نہ سب و خرمایہ تیبہ وہ حہرامہ، نہ وہی بہ ہوکارژہ
 حہرام دہ بیت، نہ وہشی بہ ہوی شیر خوار نہ وہ حہرام دہ بیت، خوی گہرہ
 دہ فہرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ
 وَبَنَاتُ الْأَخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَزَوَّجْتُمُ
 اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
 وَخَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
 غَفُورًا رَّحِيمًا (۲۳) وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُجِّلْ لَكُمْ
 مَّا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتِيَهُنَّ
 أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا
 حَكِيمًا (۲۴) وَمَنْ لَّمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَّا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُكُمْ مِنْ نِّسَائِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ
 وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّحِدَاتٍ أَخَذَانِ فَإِذَا أُخْصِيَ فَإِنْ
 أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ
 وَأَنْ تُصْبِرُوا خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ (۲۵)﴾ [النساء: ۲۳-۲۵] واتہ: قہ دہ غہ کردہ
 لہ سہرتان (مارہ کردنی) دایکانتان و کچہ کانتان و خوشکہ کانتان و پورہ کانتان (ک
 خوشکی باوکتان) وہ پورہ کانتان

(که خوشکی دایکتانن) و کچانی براو کچانی خوشک نه و دایکانه تان که شیریان پیداون و خوشکه کانتان له شیره وه وه دایکی ژنه کانتان (خه سوو) و کچانی ژنانتان که له میزدی تریان بن نه وانه ی که له مالی نیوه دا ده ژین له و ژنانه تانن که چوونه ته لایان جا نه گره نه چووبونه لایان (دایکی کۆله به سه کان) نه وه هیچ گونا هیکتان له سه ر نییه (له ماره کردنی کچه کانیا ندا) وه (حه پامه بو تان) هاوسه ری کوپه کانتان (بووک) نه وانه ی که له پشتی خۆتانن وه (قه دهغه کراوه له سه رتان) کوکردنه وه تان له نیوان دوو خوشک (له ماره کردندا) مه گره نه وه ی پیش نه م (حوکمه له نه فامیدا) کرا بی بیگومان خوا هه همیشه لیبورده ی میهره بانه (هه روه ها حه پام کراوه لی تان) نه وانه ی که میزدیان هه یه له ئافره تان جگه له وانه ی که بوونه ته مولکتان (که نیزه ک) (نه و حوکمانه باسکران) پیویستکراوو نوسراوی خوایه له سه رتان وه بو تان حه لال کراوه بیجگه له وانه (که باسکران هه مووی حه لاله بو تان تا چوار) که به ماله کانتان خوازیینی (ئافره تان) بکن (به مهرجی) که داوین پاک بن و داوین پیس نه بن جا نه وه ی که له زه تان لی وه رگرت له و ئافره تانه (ی حه لالنه) نه و ماره ییه کانیا پیتی بدهن که نه پزکراوه له سه رتان تاوانتان له سه ر نییه له وه ی که له سه ری پیکهاتن (له گه ل ژنه کانتاندا له که م کردنه وه ی ماره یی) له پاش دیاری کردنی ماره یی به راستی خودا هه همیشه زانای کار دروسته وه نه وه ی که نیوه نه ی توانی له بهر هه ژاری که ئافره تانی نازادی نیماندار ماره بکات نه وه با له وانه ماره بکات که بوونه ته مولکتان له که نیزه که نیمانداره کانتان وه خوا زاناتره به باوه په که تان هه ندیکتان له هه ندیکی تر تانن (هه مروتان نه وه ی ئاده من) له بهر نه وه ماره یان بکن به په زامه ندی خاوه نه کانیا وه ماره ییه که یان پیتی بدهن به شیوازیکی چاک له کاتی کدا نه و که نیزه کانه پاک داوین بن داوین پیس (و زینا کاری به ئاشکرا) نه بن و دوستیان نه بی (به نه یینی بو زینا کردن)

جا نه گره نهو (كه نيزه كانه) شويان كرد پاشان خرابه يه كي ناشكرايان كرد (زينا)
 نهوه نيوه ي سزاي نافره ته نازاده كانيان له سهره (لييان دري كه ه. جهلده) نهو
 (ماره كردني كه نيزه كه) بو كه سينكه له نيوه له تاوانكردن (زينا) به لام نه گره نارام
 بگرن (و كه نيزه كه ماره نه كن) چاكتره بو تان وه خوا زاناي كار دروسته. پاشان خواي
 گه وده ده فهرموئ: ﴿يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ
 وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (٢٦) وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا
 عَظِيمًا (٢٧) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا (٢٨)﴾ [النساء: ٢٦-٢٨] خوا
 ده يه ويټ بو تان بوون بكاته وه وه پيټموونيتان بكات بو پيوشويټي نه وانه ي له پيش
 نيوه وه بوون (له خوا ناسان) وليټان خوش بيټ وه خوا زاناي كار دروسته وه خوا
 ده يه ويټ كه ليتان ببوريټ به لام ده يانه ويټ نه وانه ش كه شويټن ثاره زووات كه وتوون
 كه لاتان بدهن به لادانيكي گه وده خوا ده يه ويټ كه نه ركتان له سهر سووك بكات
 چونكه ناده مي به لاواز دروستكراوه. نهو نيراده و خواسته ي له م ثايه تانه دايه نيراده و
 خواستينيكي شهرعي دينيه.

وه خوی گه وره کاتی باسی نه وه شتانه ده کات که فرمانی نه نجامدانی داوه به
خیزانه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ وه نه و شتانه ی که قه ده غه ی لیگردون،
ده فەرموی: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ (۳۳) ﴿۱﴾
[الأحزاب: ۳۳].

(۱) خوی گه وره نامۆزگاری خیزانه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ ده کات بو نه وه ی
مالی پیغه مبهری خوا ﷺ پاک بکاته وه، نه مه ئیراده و خواستیکی شه رعی و دینی،
خوی گه وره ده فەرموی: ﴿يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَحْضَعْنَ
حُجْرَتِكُنَّ فِي مَرْضٍ مَّرَضٍ وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا﴾ (۳۲) وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ
ذَٰلِي الْأَوَّلَىٰ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
رِجْسَ أَهْلِ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا (۳۳) وَادْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا﴾ [الأحزاب: ۳۳] واته: نه ی ژنانی پیغه مبهرو ﷺ نه وه
وهك ههچ بهك له ئافره تانی دیکه نین نه گهر خۆتان بپاریزن و له خوا بترسن که واته
بهخه مزه و نازه وه قسه مه کهن (وهك ئافره تانی په وشت نزم) نه وه کو نه وه ی که دلی
نه خۆشه (ده روون نزمه) نیازی خراپ بکات وه قسه ی چاک و به جیبکه ن وه له
ماله کانی خۆتاندا بمینه نه وه وه زینه ت و جوانی خۆتان ده رمه خه ن (له ناو خه لکی
نامه حه رمه دا) وه کو خۆده رخستنی ئافره تانی سه رده می نه فامی به که م (پیش ئیسلام)
نویژ بکه ن و زه کات بده ن وه گوێرایه لی خواو پیغه مبه ره که ی بکه ن به پاستی خوا
ده به ری نه ی ئالوبه یتي (پیغه مبه ر ﷺ) هه ر جوړه پیسی و گوناھیک له نه وه دور
بخانه وه و پاک و خاوینتان بکاته وه به ته واوی وه بیر بکه نه وه له وه ی ده خوینریت له
ماله کانتاندا له ئایه ته کانی خواو دانایی (فه رمووده کانی پیغه مبه ر ﷺ) به پاستی خوا
لەدبینی ناگاداره. شاهیدی قسه کانمان له م ئایه تانه نه وه یه که خوی

گه وده له و فرمانانه ی که داویده تی به خیزانه کانی پیغه مبه ره که ی سید دایکانی
 ئیمانداران ده یه ویت خیزانه کانی پیغه مبه ره سید له ره وشتی خراب و سه ره بچیب
 شه رعبه کان پاک بکاته وه، وه له و شتانه به ته وای پاکیان بکاته وه، نه مه نامازه بز
 نه وه ده کات که بالا پوشی و، داوین پاک ی و، مانه وه له مالدای، نابوو و شهرم و، خز
 دور خستنه وه له ده رختنی زینه ت و سفوری و، به نازه و قسه کردن که ژنان بز
 شهر راده کیشیت، هه موو نه وانه ده کان پاک ده که مه وه، ماله کان پاک ده که نه وه.
 که چی مولیحدانی نه مپۆ ده لێن: نه خیر، نه مه سه رکوت کردنی نازادی ژنان،
 پینشیلکردنی مالی ژنان، واز له ژنان بێن با ناره زوی خویان کردار بکه، پنگریان
 لیمه که، به م جوړه قسه ده که، خوی گه وده سه ر شوپیان بکات، له راستیدا نه وان
 پاکیان بۆ نه م ئوممه ته ناویت، به لکو ته نها خراپه کارییان بۆ نه م ئوممه ته ده ویت،
 خوی گه وده سه ر شوپیان بکات، په روه ردگارا شه پریان له م ئوممه ته دورخه وه.
 ژنانی پیغه مبه ری خوا سید پیشه نگی نه م ئوممه ته ن، ژنانی پیغه مبه ری خوا سید
 پاکترین ژنانی نه م ئوممه ته ن سه ره پای نه وه ش خوی گه وده به م جوړه نامۆزگارییان
 ده کات، نیت ژنانی تری غه یری نه وان پیویسته چون بن؟

مانی نه م نابهنش نهوهیه که خوی گه وره فرمانی شتانیکی پیداون که پیسی و
هر به کاریتان لی دورد خاته وه، به ته وای پاکتان ده کاته وه، بویه هر که س
گوپرایه لی فرمانه کانی بیت پاک کراوه یه و پیسی و خراپه ی لی دورد خسته وه به
بنچوانه ی نه وه وه که سه پیچی کردوه^(۱).

(۱) هر که س گوپرایه لی فرمانه کانی خوی گه وره بیت نه و له پیسی و
خراپه کاری په وشتی و جه سته یی پاکی ده کاته وه، هر که سیش سه پیچی بکات نه و
بیس ده بیت به پیسیه کی هستی و مه عنه وی، که و بوو پاکی نییه ته نها به ئیمان و،
په وشتی جوان و، داوین پاکی و، نابوداری نه بیت.

نه مری که ونی و نه مری شهرعی

به لام نه مرو فرمان: سه بارهت به نه مرو فرمانی که ونی خوی گوره ده فرمانی: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) [النحل: ۴۰] واته: بنگومان روتی نیمه بو هر کاریک کاتی بمانه وی (نه مه یه) که پیی ده لئین ببه نه ویش یه کسر ده بیت.

مه روه ها خوی گوره ده فرمانی: ﴿وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾^(۲) [القدر: ۵۰] واته: وه فرمانی نیمه ته نها یه کجاره وه ک چاوتروکاندنیک (وایه له خیرایدا).

(۱) _ نه مه نه مرو فرمانی که ونییه، له فرمانی خوی گوره دوا ناکه ویت، پیک نه هاتنی بو نییه، به لکو ده بیت و مه وجود ده بیت به ته نها نه وهی خوی گوره پیی ده فرمانی: ﴿كُنْ﴾ ببه، نه مه نه مری که ونییه که دهره نجامه کانی به هیچ شیوه یه ک دواناکه ویت. به لام نه مرو فرمانی شهرعی له وانه یه دهره نجامه کانی دواکه ویت، وه له وانه شه به دی بیت، به لام که ونی هر گیز دواناکه ویت، له نایه تیکی تردا خوی گوره ده فرمانی: ﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا﴾ [الإسراء: ۱۶] واته: وه کاتی بمانه وی (دانیشتوانی) شارو وه لاتی له ناو ببهین فرمان ده دهین (به گوپرایه لی و کرده وهی چاک) به ده وه مه نده خرابه کار و زورداره کانی که چی نه وان یاخی ده بن ول فرمان دهره چن. نه مه نه مرو فرمانی که ونیه چونکه خوی گوره هر گیز وه کو شرع و دین فرمان به یاخیبون و له فرمان دهرچون ناکات، به لام وه کو که ونی فرمانی پیده کات و خواستیده کات، نه وهش بو حکمهت و دانایی خوی گوره ده گه پیته وه.

(۲) _ نه مه له پوژی قیامه تدایه، هر کات فرمانی به پوودانی قیامهت کرد، ساتیکه ﴿كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ﴾ نایا شتیکی تره یه له چاو تروکاندن خیراتر بیت، هیچ شتیکی تر له و خیراتر نابیت، هر کات خوی گوره فرمانی به شتی کرد، خولقاندنی شتی یه کسر وه کو چاو تروکاندنیک به دیدیت.

دهردها خوی گوره ده فەرموی: ﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ آدَمَ أَنْ تَبَارَكَ فَحَفَّتْهُ خَسِيْفًا ۖ﴾
 بئس بالامس (۱) [یونس: ۲۴].

بەڵام لە بارەى ئەمرو فەرمانى شەرىعیەوه: خوی گوره ده فەرموی: ﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ آدَمَ أَنْ تَبَارَكَ فَحَفَّتْهُ خَسِيْفًا ۖ﴾
 بئس بالامس (۲) [نحر: ۹۰].

(۱) - خوی گوره ده فەرموی: ﴿لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ آدَمَ أَنْ تَبَارَكَ فَحَفَّتْهُ خَسِيْفًا ۖ﴾
 وَخَسَفَتْ بِرِجْلَيْهِ الْأَرْضِ إِذْ يَبْكُ كُلُّ نَاسٍ وَلَاقِعًا خَلْقًا ۚ إِذْ أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَزَيَّنَتْ وَظَنَّ
 آدَمُ أَنَّهَا قَائِدُونٌ عَلَيْهِمْ أَتَاهَا أَمْرُنَا نَيْلًا ۖ أَوْ تَبَارَكَ فَحَفَّتْهُ خَسِيْفًا ۖ كَذَّبَ ۖ تَفْصِلُ بِالْأَمْسِ
 حَتَّى تَقْطَعَ الْآيَاتِ يَقُوهُ يَتَفَكَّرُونَ ۖ [يونس: ۲۴] واتە: بئگومان ویتەى ژبانی دوتیا
 وەك بارانێك وایە لە ئاسمانەوه باراندوویمانە جا بە هوی ئەو (بارانەوه) بووەكى ئۆر
 بواوە (تێكەڵ بووەو) بە یەكدا چوو سەوزی و پووەكى زەوی لەوێ كە خەلكی و
 نازەلیش دەیخۆن هەتا كاتی زەوی (بەسەوزی و پووەك) بەدوێق و جوانی خوی
 وەرەگری و خوی دەپازینیتهوه دانیشستوان و خەلكی ئەو (زەوی) وادەزانن
 كە پراستی ئەوان بەتوانان بەسەر (بروتەكرین)یدا (لە تاكواندا) فەرمانی ئیمە بیت
 بۆ ئەو (زەوی و كشتوكاڵ) لەشەو یان پۆژدا: خوی گوره ده شتیكى بەسەردا زال
 دەكات كە خراپی بكات و لە ناوی بەریت ئینجا وەك برۆتەكرلوی ئی بكەین ئەوێ
 وەك لەوهو پیش هەر نەبویت. ئیتر هەموو پووەك و گۆل و بەردكانی لە ناو دەچیت،
 بەساتێك، بە چا و تروكاندنێك، شەو بیت یان پۆژ، وای لیتیت وەكو ئەوێ لەوهو پیش
 هەر نەبویت. كەوا بوو ئەمرو فەرمانی كەوتی دەرەنجامەكانی هەرگیز نوا ناكەوینت.
 دەست بەجێ بەدینیت، ئەمە ئەمرو فەرمانی كەوینی.

(۲) - ئەمە ئەمرو فەرمانێكى دینی و شەریعی، خوی گوره ده كو دین و شەرع
 نەزان دەدات بە (نەزەر) دادگری كردن، دادگری لە گۆفتاردا، دادگری لە بیرداردا،

دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، که بریتیه گونا‌ه و تاوان نه‌کردن، دادگه‌ری پینچه‌وانه‌کی سته‌م کردنه، له‌م باره‌وه خ‌وای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿هَإِذَا لَنْتُمْ فَأَعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ [الأنعام: ۱۵۲] واته: وه کاتی (بو شایه‌تیدان و شتی‌نس قسه‌تان کرد دادوه‌رو راست بن ﴿وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ با (له دژی) خزمی نزیکي خوش‌شان بیت. هه‌روه‌ها خ‌وای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَرَبُّنَا بِالْفَسْطَاءِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ [الشعراء: ۱۸۲] واته وه به ته‌رازوویه‌کی راست و پیک کیشانه بکن. دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، له کیشانه و پتوانه‌و له هه‌موو شتی‌کدا، خ‌وای گه‌وره فه‌رمانیداره به‌دادگه‌ری له هه‌موو شتی‌کدا، وه پیگری له جه‌ورو سته‌م کردوده، ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ﴾ به راستی خوا فه‌رمان ده‌دات به دادگه‌ری، تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌ش (القصاص) دادگه‌رییه‌که له خ‌وای گه‌وره‌وه، هه‌موو جوړه‌کانی تۆله‌سه‌ندنه‌وه (القصاص) دادپه‌روه‌ریه‌که له لایه‌ن خ‌وای گه‌وره‌وه، چاکه کردن فه‌زله، که‌وا بوونه ﴿الْعَدْلُ﴾ و دادگه‌رییه‌ی له‌م نایه‌ته‌دا باسکراوه بریتیه له تۆله‌سه‌ندنه‌وه له سته‌مکار به‌گویره‌ی سته‌م کردنه‌کی خ‌وی، ئیتر تۆله له بکوژ ده‌سینریتته‌وه، تۆله له سته‌مکارو زۆردار ده‌سینریتته‌وه به‌گویره‌ی سته‌م کردنه‌کی خ‌وی، وه‌کو چۆن ده‌ستدریژی کردۆته سه‌رتان به‌بی هیچ زیاده‌یه‌ک، له تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌وه، وه‌رگرتنه‌وه‌ی هه‌ق له‌که‌سی ده‌ست دریزکار، به‌لام له هه‌موو نه‌مانه چاکتر ﴿وَإِنْ خُتِبَ﴾ ه که بریتیه له‌لیبوردن، له‌م باره‌وه خ‌وای گه‌وره له نایه‌تیکی تردا ده‌فه‌رموی: ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ [الشوری: ۴۰] واته: وه تۆله‌ی هه‌ر خراپه‌به‌ک خراپه‌یه‌که به‌ویینه‌ی خ‌وی، نه‌مه قه‌ساس و تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌و دادگه‌رییه جا هه‌ر که‌سی ببوری و ناشتی بکات، قه‌ساس و تۆله‌سه‌ندنه‌وه دادگه‌رییه، لیبوردنیش فه‌زله و چاکه‌یه، چاکه‌کردن و فه‌زلیش له دادگه‌ری باشته‌ر نه‌وه پاداشتی نه‌و له‌لای خ‌وبه.

به پاستی خوا فرمان ده دات به دادگه ری، که بریتیه له قه ساس و تۆله سەندنه وه له دهست دریزکار، ﴿وَالْإِحْسَانِ﴾ بریتیه له لیبوردن و به خشین و چاوپۆشین له دهستدریزکار، چونکه ئەم کاره خۆشه ویستی به ریاده کات، وه کو ئەوهی خوای گه وه له نایه تیکی تر دا ده فره موی: ﴿وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ [فصلت: ۳۴] واته: چاکه و خراپه چوونیه ک نین به چاکترین شیوه وه لایمی (خراپه) به ره وه ئەوسا که سی که له نیوان تۆ و ئەودا درژمنایه تی هه یه وه ک دوستیکی دلسۆزو گیانی به گیانی لیدیّت. و به به خشین و به خزم و خویش، خزم و خویش هه موو ئەوانه ن که په یوه ندی خزمایه تیت له گه لیاندا هه یه نه گه ره له لایه ن بابه وه بیت یان دایک، هه موو ئەوانه هه قیان به سه رته وه یه، له م باره وه خوای گه وه له نایه تیکی تر دا ده فره موی: ﴿وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾ [الإسراء: ۲۶] واته: مان خزمانت بده. خزمان هه قیان به سه رته وه یه پاش هه قی دایک و باب، له م باره وه خوای گه وه له نایه تیکی تر دا ده فره موی: ﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ﴾ [النساء: ۳۶] واته: هه روه ها له گه ل دایک و باوکتاندا چاک بن و له گه ل خزم و نزیکان. پاش دایک و بابیش خزمان دین له هه ر دوو لایه نی باب و دایکیشه وه، هه قی به جیه یانانی په یوه ندی خزمایه تیان به سه رته وه یه، ﴿وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ﴾ وه خوای گه وه ریگری ده کات له داوین پیسی، وه له هه ر مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی زۆر قیزه ون، چونکه مانای ﴿الْفَحْشَاءِ﴾ بریتیه له هه ر مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی ناشیرینی قیزه ون، بریتیه له هه موو مه عصیه ت و گونا و تاوانیکی ناشیرین، ریگری ده کات له تاوانه کان گه وه ره بچوک، ﴿وَالْبَغْيِ﴾ دهست دریزی کردنه بۆ سه ر خه لکی وه کو خوینپرشتن و، به تالان بردنی مال و سامانیان، دهست دریزی کردنه سه ر ئابرویان. ئەم نایه ته ئەمرو فره مانێ شرعی تیدایه.

ههروهه ما خواي گه وره دهه رمويت: ﴿إِنَّ اللَّهَ بِأَمْرِكُمْ أَنْ تُلْذُوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا
حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا نَبِيرًا﴾^(۱)
[النساء: ۵۸].

(۱) _ لهو ئه مرو فرمانه شهريانهش دانه وهی ئه مانهت و سپارده کان
به خاوه نه کانی خوځيان، ئايه ته که ماناکه ی به م شیوه یه به راستی خوا فرمانتان پتی
ده کات، به دانه وهی گشت سپارده کان به خاوه نه کانیان، هه موو ئه و سپاردانه یه که
به تو سپیردراوه، ئه وانهش هه قی خواي گه وره و، هه قی خه لکن به سه رته وه، ئه وانه
ئه مانهت و سپارده ن پتیو یسته بو خاوه نه کانیانی بگه پینیته وه، هیه شتیکی لیکه م
مه که ره وه، ناپاکی لیحه که، شاهیدی قسه کانمان له ئايه ته که ئه وه یه که خواي گه وره
باسی دانه وهی ئه مانهت و سپارده کان ده کات به خاوه نه کانیان، ئه مهش ئه مد
فرمانیکی شه ری و دینییه .

نیزنی که ونی و نیزنی شهرعی

له باره ی نیزنه وه: له نیزن و ویستی که ونیدا خوای گه وره کاتی باسی جادوو ده کات، ده فهرموئ: ﴿وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾^(۱) [البقرة: ۱۰۲].

(۱) - واته: ئه وان، واته جادوو گه ره کان به م جادوو نه ناتوانن زیان به که س بگه یه نن، جادوو زیان به خشه به کوشتن یا به نه خوشخستن زیان به خشه، کاری شه یقانه کانه، به لام زیان به که س ناگه یه نن مه گه ر به ویست و مؤله تی خوای گه وره، نیزن و مؤله تی که ونی قه ده ری خوای گه وره، له توانای جادوو گه راندا نییه زال بن به سه ره کی کدا مه گه ر به قه زاو قه ده ری خوای گه وره، بویه پیویسته موسلمان پشت به خوای گه وره ببه ستیت و، په نا به خوای گه وره بگریت له شه پو زیانی جادوو گه ران و غهیری نه وانیش. شاهیدی قسه کانمان له ئایه ته که بریتیه له ﴿إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ مه گه ر به ویستی خوای گه وره، واته به نیزن و مؤله ت و ویستی که ونی، ئه گینا خوای گه وره وه کو شهرع و دین نیزن و مؤله ت به جادوو نادات، به لکو نکۆلی لی ده کات، نه جامده رانیشی به کافر داناوه، چونکه له راستیدا جادوو ویستی که ونی قه ده ری خوای گه وره یه، نه گه ر خوای گه وره ته قدیری ئه وه بکات جادوو زیان بگه یه نیت ئه وه زیان ده گه یه نیت، که وه بوو پیویسته به نده په نا به خوای گه وره بگریت له جادوو گه ران و غهیری نه وانیش.

واته: به ویست و توانای خوای گه وره، نه گینا خوای گه وره پئی به جادوو نه داوه.^(۱)
 له نین و پیدان و فره رمانی شهرعیش خوای گه وره ده فره رموی: ﴿إِنَّمَا لَهُمْ شَرٌّ﴾
 ﴿شَرُّهُ لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾^(۲) [الشوری: ۲۱] واته: ناخو نه و (ببیاوه پان)
 هاو به شانیکیان هیه ئایینیکیان بو داناون که خوا پیگه ی پینه داوه.

(۱) _ به لام خودی جادوو گهران ناتوانن زیان به که سیك بگه یه نن نه گهر خوای
 گه وره زیانی ته قدیر نه کردییت، ته نها خوای گه وره یه که جادوو گهران و غهیری
 نه وانیش زال ده کات، له بهر حکمهت و داناییه ک بو تا قیکردنه وهی به نده کانی خوی
 یان وه کو سزایه ک بو کرده وه خراپه کانی خویان، له و باره وه خوای گه وره ده فره رموی:
 ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ﴾ [الشوری: ۳] واته: وه هر
 ناخوشیه کتان تووش بوو بی نه وه به هوی کرده وهی (خرابی) خوتانه وهیه. له وانیه
 خوای گه وره جادوو گهران زال بکات به سهر مرقدا به هوی سته م و مه عصیه ن
 گونا و تاوانی خویانه وه. به لام خوای گه وره پئی به جادوو نه داوه، چونکه کوفره
 خوای گه وره ش به کوفر رازی نابیت، جادوو کرده وهی شهیتانه کانه و، بو هر ههر
 خه لکی زیان به خشه، بویه خوای گه وره پئی پینه داوه.

(۲) _ ﴿مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ که خوا پیگه ی پینه داوه، واته نه وهی خوای گه وره ب
 شهرعی دانه ناوه، نینزی شهرعی له سهر نیه. ئایه ته که ش سه بارهت به و که سانه به ک
 حه لال ده که ن و حه لاله کان حه رام ده که ن به بی بوونی هیچ به لگه یه ک له قوربان
 سووننهت، نه وانه شهرعیکیان بو خه لکی دانه وه که خوای گه وره داینه ناوه، خوای
 گه وره نین و پئی پینه داوه.

مهرده ما خوائ گه وره ده فهرموی: ﴿هَٰذَا أَنَّىٰ أَنزَلْنَاهُ وَإِنْ تُكَذِّبُوا﴾

ویدر (۴۵) وداعیا اِلَى اللّٰهِ بِإِذْنِهِ وَبِرَاحِمٍ مِّنْهُ (۴۶) ﴿۱﴾ [الأحزاب: ۴۵-۴۶].

(۱) - خوائ گه وره به پیغه مبه ره که ی خوی ﷺ ده فهرموی: خوائ گه وره شایه تی بۆ پیغه مبه ر ﷺ دعات که په یامی پیداوه، شایتی دانیکه له لایه ن خوائ گه وره وه که خوائ گه وره ناردویه تی، ده فهرموی نه ی موحه ممه د ﷺ تو شایه تیت به سر نه م نوممه ته وه، له و باره وه خوائ گه وره ده فهرموی: ﴿تَكْفِيفٌ إِذَا جُنَّا مِنْ كُلِّ أَنْتِ بِشَهِيدٍ وَجُنَّا بِكَ عَلَىٰ هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ [النساء: ۴۱] واته: ئینجا (حالی کافران) چون بیت کانتیک هینامان له هه موو نوممه تیکدا شایه تیک (که پیغه مبه ره که یانه) ﴿وَجُنَّا بِكَ﴾ تویشمان هینا (نه ی موحه ممه د ﷺ) به شایه تیک به سر نا نه وانه وه. له بۆی نیامه ندا هه موو نوممه تیک پیغه مبه ره که یان به سهریانه وه که په یامی خوائ گه وره ی پی پاگه یاندون، ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ مژده ی به هه شت به ئیمانداران دعات و، کافرانیش له ناگر ده ترسینیت، کافران بۆ ئیسلام بانگ ده که ی، یاخی بوان رتاوانباران بۆ ته و به و په شیمان بونه وه بانگده که ی، بانگخوائ بۆ پیگه ی خوائ گه وره ده که ی، ﴿بِإِذْنِهِ﴾ واته به شهرعه که ی نه مه یه مه حله ی شاهیدی قسه کانمان، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ به فرمانی خوائ گه وره نیرداروه، واته به شهرعیک که خوائ گه وره بۆی دابه زاندوه و سرووشی بۆ کردوه، نه مه به لگه یه له سر ئیزنی شرعی.

ههروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (۱)
[النساء: ۶۴].

ههروه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ﴾ (۲) [الحشر: ۵].

(۱) _ واته هیچ پیغه‌مبه‌ریکمان ره‌وانه نه‌کردوه، له‌یه‌که‌میان‌ه‌وه تا‌وه‌که‌ر
کو‌تاه‌مینیان خوای گه‌وره ناردوونی ته‌ن‌ها بۆ ئه‌وه‌ی گو‌ی‌پ‌ایه‌لیان بک‌ری‌ت، چو‌ن‌که
هه‌ر‌که‌س‌یک گو‌ی‌پ‌ایه‌لیان بوو بی‌گومان گو‌ی‌پ‌ایه‌لی خوای گه‌وره بووه، له‌م باره‌وه خوای
گه‌وره له‌ ئایه‌تی‌کی تردا ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ﴾ [النساء: ۸].
واته: هه‌ر‌که‌س‌یک گو‌ی‌پ‌ایه‌لی پیغه‌مبه‌ر ﷺ بکات ئه‌وه به‌ پ‌استی گو‌ی‌پ‌ایه‌لی خوای
کردووه. خوای گه‌وره پیغه‌مبه‌رانی ناردووه ته‌ن‌ها بۆ ئه‌وه‌ی گو‌ی‌پ‌ایه‌لی بک‌ری‌ن، واته:
به‌ شه‌رعه‌که‌ی خوای گه‌وره، ئه‌مه‌یه شو‌ینی شاه‌یدی قسه‌کانمان، ئه‌مه‌ به‌لگه‌یه‌ بۆ
ئه‌وه‌ی که‌ ئیزنی شه‌رعی (دینی) هه‌یه، هه‌روه‌ها که‌ونی (قه‌ده‌ریش) هه‌یه.

(۲) _ ئه‌م پ‌ووداوه له‌ غه‌زای جووله‌که‌کانی به‌نی نه‌ضیردا بوو، پیغه‌مبه‌ری خوا
ﷺ له‌ گه‌ل هاوه‌لانی به‌پ‌زیدا له‌ شو‌ین و مالی خو‌ی‌اندا غه‌زای کردن و، ئاب‌ل‌و‌قه‌یان دان
و ژماره‌یه‌ک داره‌ خورماشیان ب‌پ‌ی، بۆ ئاب‌ر و بردن و سووک کردنیان، بۆیه‌ خوای
گه‌وره‌ش فه‌رمو‌ی: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ﴾ ئه‌و داره‌ خورمایه‌تان که‌ب‌پ‌ی، ﴿فَبِإِذْنِ اللَّهِ﴾
ئه‌وه به‌فه‌رمانی خوا بووه، واته به‌ شه‌رعه‌که‌ی، خوای گه‌وره فه‌رمانی ئه‌وه‌ی پ‌یدان
پ‌ی پ‌یدان ئاب‌رووی جووله‌که‌کان به‌رن.

قه‌زای که‌ونی و قه‌زای شهرعی

مه‌رده‌ها خوی زانا و شاران جیاوازی نیوان قه‌زای که‌ونی و قه‌زای شهرعیشی کردوه له قورنانی به‌ر و پیزدا نه‌وه‌تا سه‌بارت به قه‌زای که‌ونی ده‌فه‌رموی: ﴿تَنْفَضُّنَّ مِّنْ سَبْعِ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ [فصلت: ۱۲] واته نه‌وسا حوت ناسمانی له دوو بوزدا دروست کرد.

مه‌رده‌ها خوی که‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿إِذَا قُضِيَ أَمْرٌ فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾^(۱) [آل عمران: ۴۷].

له قه‌زای دینیشدا خوی که‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾^(۲) [الإسراء: ۲۳] واته: وه په‌روه‌دگارت بریاریداوه که هیچ شتی نه‌په‌رستن بیجگه له نه‌و.

(۱) _ ﴿إِذَا قُضِيَ أَمْرٌ﴾ واته: کاتیک که بریاری شتیکیدا، ته‌قدیری کردو ویستی کرد، ﴿فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ هر نه‌وه‌نده‌ی ده‌ویتی پئی بلیت: بیه ئیتر ده‌بیت، ده‌ست به‌جی، دوا ناکه‌ویتی، هر کات خوی که‌وره پئی فه‌رموو: بیه ده‌سبه‌جی ده‌بیت، شاهد قسه‌کانمان بریتیه له گوفتاری خوی که‌وره: ﴿إِذَا قُضِيَ أَمْرٌ فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ نه‌مه قه‌زای که‌ونییه.

(۲) _ نه‌مه قه‌زای دینی شهرعیه، ﴿وَقَضَىٰ﴾ واته: خوی که‌وره فه‌رمانیداو پاسپارده‌ی کردوه (أَمَرَ وَوَضَى)، به‌لام نه‌هلی گومپایی ده‌لین: واته بریاریداوه و ته‌قدیری کردوه (حَكَمَ وَقَدَّرَ). فه‌رمانیداوه و پاسپاردون ته‌نها خوی که‌وره په‌رستن.

﴿وَقَضَىٰ﴾ واته: فرمانید او، مه به ست به وشه ی ﴿وَقَضَىٰ﴾ لیره دا قه ده ر نیبه، چونکه شتانیکی دیکه ی غه یری خوی گه وره په رستراوه، وه کو نه وه ی خوی گه وره له چند شوینیکیا باسی ده کات^(۱)، وه کو نه وه ی خوی گه وره ده له رمونیت: ﴿وَيَقُولُونَ﴾ من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم وَيَقُولُونَ هُمُومَاءُ شَفَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ^(۲) | اېونس: ۱۸ | واته: نه وانه بیجگه له خوا شتانیکی ده په رستن که نه زیانیا ی پی ده گه یه نن نه سرور قازانج وه ده لین نه و بتانه تکا کارمان لای خوا.

(۱) _ قه زای شه رع ی پیده چی جیبه چی بکریت و له وانه شه جیبه چی نه کریت، به لام قه زای که ونی دوا ناکه ویت، نه گه ر مانای ثایه ته که ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ﴾ به و مانایه بوايه که و خوی گه وره ته قدیری کردووه که هیچ شتی نه په رستن بیجگه له نه و نیتر هیچ که سینک کوفری نه ده کردو، هیچ که سینک له قه زای که ونی دوا نه ده که وت، به لام خه لکی له نیوان دوو کومه لی نیماندارو کافردا دابه ش بوونه، له نیوان دوو کومه لی هاوه لپه رست و یه ک خوا په رستدا دابه ش بوونه، که واته نه مه به لگه یه بو نه وه ی ی مه به ست له ثایه ته که قه زای شه رع ییبه که هر که س بیه وی به ده نگیه وه ده چیت و هر که سیش بیه وی سر پیچی ده کات، پاداشت و سزاش بو هر دوو لایه له داهاتوو داب. به واتایه کی تر به لگه بو نه وه ی مه به ست به ثایه ته که قه زای که ونییه نه وه یه که له زوریک خه لکدا دهره نجام و ناکامی دواکه وتووه، ته ماشا ده که ین زوریک له خه لکی هاوه لپه رستن، له کاتیکدا خوی گه وره قه زای کردووه جگه له نه و هیچی تر نه په رستریت.

(۲) _ نه گه ر مه به ست قه زای که ونی بوايه نه و شتانه یان نه ده په رست، به لکو ته نها سر پیچی قه زای شه رع ی ده کریت.

وه خدای نه عالا له سهر زمانی ئیبراهیم (علیه السلام) که گفتوگو له گه ن
 ده مه که ی ده بسات ده فهرموئی: ﴿قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ﴾ (۷۵) اَنْتُمْ وَاَبَاؤُكُمْ
 الْعَالَمُونَ (۷۶) فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّيَ اِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۷۷﴾^(۱) [الشعراء: ۷۵-۷۷] واته: گوئی
 بابا بئوه ده زانن چی ده په رستن ئیوه و باوو باپیره پیتشووه کانتان جا به راستی
 ده مو نه وانه دوزمنی منن جگه له په روه ردگاری جیهانیان.
 ده روه ها خوای گه وره ده فهرموئی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي اِبْرَاهِيمَ وَنُوحٍ
 وَادَارِهِمْ اِذَا قَالُوا اَلْمُؤْمِنُونَ اِنَّا بُرءُاُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ
 الْبَغَاوَةُ وَاللّٰهُ فَتَاٰ اَنْدَا حَتّٰی تُوْمِنُوْا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ﴾^(۲) [المتحنة: ۴] واته: به راستی بو ئیوه
 مه به سهرمه شقیکی جوان و چاک له ئیبراهیم و نه وانه ی له گه لیدا بوون که به
 ی له که ی خویانیان گووت به راستی ئیمه بیزارو به رین له ئیوه وه له و شتانه ش
 ی ده یانپه رستن له جیاتی خوا ئیمه باوه پمان نییه به (ثایینی) ئیوه وه له نیوان
 نیمه ر ئیوه دا دوزمنایه تی و کینه په یدا بوو بو هه میشه تا کاتیک که بریوی ته ولو به
 خوای ته نیا ده هینن.

(۱) چونکه قه ومه که ی ئیبراهیم _ علیه السلام _ هاوه لیان بو خوای گه وره بریار
 دا، کواته نه گهر مه به ست به و قه زایه قه زای که ونی بویه سهر پیچییان نه ده کربو
 هاوه لپه رستیان نه ده کرد.

(۲) ﴿مِنْ دُونِ اللّٰهِ﴾ له جیاتی خوا، نه مه به لگه یه کی ناشکرایه که نه ولن شتانیکی
 بیکه ی جگه له خوای گه وره یان په رستووه، نه گهر قه زای که ونی بویه شتی بیکه ی
 جگه له خوای گه وره یان نه ده په رست، که وا بوو نه مه قه زای شهرعیه، چونکه

نه‌گه‌ر قه‌زای که‌ونی قه‌ده‌ری بویه شتی دیکه‌یان نه‌ده‌په‌رست، به‌لکو هر سه‌مویان
 ئیمانیان ده‌هینا، خوای گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ
 كُلَّهُمْ جِيعًا﴾ | بونس: ۹۹ | واته: وه نه‌گه‌ر په‌روه‌ردگار بویستایه بپوای ده‌هینا نه‌و
 (خه‌لکه‌ی) واه‌له‌زه‌ویدا هم‌وو تیکرا. نه‌گه‌ر بویستایه ویستیکه‌ی که‌ونی قه‌ده‌ری نه‌وا
 هیچ که‌س له‌ئیمانیه‌نان دوانه‌ده‌که‌وت، به‌لام قه‌زای کردوه‌و ویستویه‌تی وه‌کو شرع و
 دین بویه که‌سانیک گویرایه‌لی فرمانی په‌روه‌ردگار بوون و که‌سانیکیش سه‌ره‌بچیان
 کرد.

خوای گه وره دهفه رمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (۱) لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (۲) وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (۳) وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ (۴) وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ (۵) لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ (۶)﴾^(۱) [الکافرون: ۱-۶] واته: بلی: نهی بیپرواینه من نهو (بتان) ه ناپه رستم که نپوه دهپه رستن وه نپوهش نهو (خوای) ه ناپه رستن که من دهپه رستم وه من نهو خواپه رستیه ناکه م که نپوه دهیکه ن وه نپوهش نهو خواپه رستیه ناکه ن که من دهیکه م نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم.

(۱) _ ﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ من نهو بتانه ناپه رستم که نپوه دهپه رستن، نه مه به لگه به کی پوونه که که سانیک هن شتی تری جگه له خوای گه وره دهپه رستن، که سانیک ی تقدیش هن به ته نها خوای گه وره دهپه رستن، پیغه مبه ری خوا ﷺ خوای گه وره دهپه رستیت وه کو ملکه چ بونیک بۆ فه رمانی شهرعی خوای گه وره، به لام کافران شتی تری جگه له خوای گه وره دهپه رستن، نه مهش به لگه به کی ناشکرایه که مه به ست به وشه ی ﴿وَنَفْسِي﴾ [الإسراء: ۲۳] قه زای شهرعیه. مانای ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم، نه وه نییه که هه موویان هه ق بن، من و نپوهش، وه کو نه وه ی مبتدیک له نووسه ران ده لئین، نه وان ده لئین: هه موو خه لکی خوا دهپه رستن، هه ر یه کیک به ینگه به کی تاییه تی خۆی، نه مه له سه ر ینگه ی جووله که خوا په رستی ده کات و، نه مه له سه ر ینگه ی گاوران و، نه مه له سه ر ینگه ی فلان...، موسلمانانیش خوای گه وره دهپه رستن، نه م جزه قسانه ده که ن، قسه کانیشیان له وه ک و قسه ی مولحیده کانه که ده یانگوت: ﴿وَقَالَ لِمَنِ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا﴾ [النحل: ۳۵] واته: وه نه وان ه ی هاربه شیان داناوه بۆ خوا ده لئین نه گه ر خوا بیویستایه بیجگه نهو (خوا) هیچ شتیکمان نه ده په رست نه نپمه و نه باو و باپیرانمان. له نیوان نایینی موسلمانان و نایینی کافراندا جیالازی به کی نفه مه یه، ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خوتان بۆ خوتان و نایینی خۆم بۆ خۆم، نه م مانایه نابه خشیت: من له دینه که تان پازیم و، دان به و دینه دا ده نپم بۆ نه وه ی بکه ن به بینی خوتان، به لام مانای به ربیوونی خۆی له و دینه به ده ر ده خات، نه مه یه مانا که ی، خۆشی لنبه ری کرد چونکه نایینیک ی پوچ و باتل و کوفره.

ئەمە گوشتارتىكە بەرىبوونى پېغەمبەرى خوا ﷺ لە دىنەكەيان پىئويست دەكات و
 ئاشكرا دەكات، وە پازى نەبوونى بە دىنەكەيان پوون دەكاتەو^(۱)، چونكە خىواي
 گەورە لە ئايەتتىكى دىكەدا دەفەرموى: ﴿وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ
 بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بِرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ﴾^(۲) [يونس: ۴۱] واتە: ئەگەر بىرلەيان پىئى نەمىنەي
 ئەو پىيان بلى (پاداشتى) كەردەوھى خۆم بۆ خۆم و (پاداشتى) كەردەوھى خۆتان بۆ
 خۆتان ئىوھ بەرىن (بەرىسپار نىن) لەوھى مەن دەيكەم مەنىش بەرىم (بەرىسپارنىم)
 لەوھى ئىوھ دەيكەن.

(۱) _ پازىبوونى بە ئايىنەكەيان برىتتە لەوھى بلىت: ھەموومان خوا دەپەرستىن
 ئەگەرچى چەندىن ئايىنىشمان ھەبىت، ئەوان دەلەين: ئەگەرچى پىيازەكانىش جۆربە
 جۆر زۆر بن بەلام ھەمووان خواپەرستى دەكەن، بەلام دلىيان خواپەرستى ناكەرت
 تەنھا بەوھەنەبىت كە خىواي گەورە بەشەرى داناوھ، نەك بەو جۆرە خواپەرستىي كە
 خەلك بە ھەوا و ئارەزوواتى خۆيان دەيكەن، بەلكو خواپەرستى بەو جۆرە دەكەرت كە
 خىواي گەورە بەشەرى داناوھ لەسەر زمانى پېغەمبەرەكەي ﷺ، دلىيان ھىچ
 پىگەيەكى تر نىيە بۆ بەخوا گەشتەن جگە لە پىگەكەي پېغەمبەرى خوا ﷺ.

(۲) _ ئەم ئايەتە تەفسىرە بۆ ئايەتى ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ [الكافرون: ۶] واتە:
 ئايىنى خۆتان بۆ خۆتان و ئايىنى خۆم بۆ خۆم، كەواتە ماناى ئايەتەكەي سوپەنى
 (الكافرون) بەرىبوونى پېغەمبەرى خوا ﷺ بە دەر دەخات لە ئايىنى كافران نەك دان
 بە ئايىنەكەياندا بنىت و، گوايە ئايىنىتىكى ھەقەو، ھەموومان خواپەرستى دەكەين ئەگەر
 چى پىگەكانىشمان جىاواز بىت، ئەمە قەسەيەكى پووجە.

وه هر كه سِيكَ له مولحیده كان و ابرانیته ئه م ئایه ته ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِیْ دِیْنِ﴾ واته:
 نایینی خۆتان بۆ خۆتان و نایینی خۆم بۆ خۆم. پازیبونیكه له پیغه مبهری خواوه
 ﷺ به نایینی کافران، بیگومان درۆزترین و کافرترین كه سی نیو خه لکه^(۱)، نه ویش
 وه کو نه و كه سه یه كه له و باوه په دایه فه رمایشتی خوای گه و ره كه ده فه رموی:
 ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ﴾ [الإسراء: ۲۳] مانای قه ده ر ده گه یه نیت و، خوای گه و ره قه زاو بریاری
 مه رشتیكى دابیت به دلنیا یی پووده دات، به و پییه ش بته رستانی واداناوه كه ته نها
 خوایان په رستووه، بیگومان ئه م جو ره كه سه کافرترین كه سی نیو خه لکه به
 کتبه گانی خوای گه و ره .

(۱) _ هر كه س له و باوه په دابیت نه وه پازیبونیكه له پیغه مبهری خواوه ﷺ به
 دینی کافران بیگومان یه کیكه له درۆزترین كه س به ده م خواو پیغه مبه ره وه ﷺ
 چونكه مه رگیز پیغه مبهری خوا ﷺ به دینی کافران پازی نه بووه. ته نانه ت هیه
 كه سِيكَ له موسلمانانیش به دینی کافران پازی نابیته.

ناردنی (به عثی) که ونی و به عثی شهرعی

به نسبت له فزی به عث: خوی گه وره له به عثی که ونیدا ده فهرموی: ﴿وَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا﴾^(۱) [الإسراء: ۵].

(۱) _ خوی گه وره ده فهرموی: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا﴾ [الإسراء: ۴] واته: به نی ئیسرائیلیه کانمان ناگادار کربر هه والمان پیدان له نامه که یاندا که سویند به خوا ئیوه خراپه کاری ده کهن له زه ویدا دوو جار و بیگومان به رز ده بنه وه و زال ده بن (به سهر خه لکیدا) به به رز بونه وه به کی زور گه وره. ﴿وَقَضَيْنَا﴾ واته هه والمان پیدان، چونکه وشه ی (القضاء) جار به جاری به کار دیت مانای هه وال پیدان ده به خشیت، ﴿وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ واته: هه والمان به ئیسرائیلیه کاند، ﴿لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ﴾ که سویند به خوا ئیوه له زه ویدا دوو جار خراپه کاری ده کهن، خراپه کاریش له زه ویدا واته: خراپ کردن به هوی به کوفرر گونا ه و تاوان و هاوه لپه رستی. به لام به چ شتیک چاک ده کریتته وه؟ به تاعه ر گوپراه لی و خواپه رستی، چونکه سهر زه مین بو هیچ شتیک ناشیت مه گه ریز گوپراه لی و خواپه رستی. به لام کوفر کردن به خوی گه وره بریتیه له خراپ کرنی سهر زه مین، بویه خوی گه وره له نایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ [الأعراف: ۵۶] واته: خراپه کاری مه کهن له زه ویدا پاش نه وه ی که خوا چاکی کردوه. هه روه ها خوی گه وره له نایه تیکی ترده ده فهرموی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾ [البقرة: ۱۱] واته: وه کاتیک پییان بوونرابه ناشوب مه نینه وه له زه ویدا _ ناژاوه به رپا مه کهن تیایدا ده یانگوت: ئیمه هه ر چاکه کارین (پیکه رین). خراپه کاری له سهر زه میندا بریتیه له دوو پوی و کوفرر گونا ه و تاوان. به لام گوپراه لی و خواپه رستی بریتیه له چاکه کاری له سهر زه میندا.

﴿تَفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ﴾ که سویند به خوائیوه له زهویدا دوو جار خراپه کاری ده کن، به کوفر کردن و گونا و تاوانکردن، ﴿مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقًا كَبِيرًا﴾ بیگومان به رزده بنه وه و به سهر خه لکیداو زال ده بن به به رزبونه وه یه کی زور گه وره، لوت به رزی و خه به زل زانین و له خوئیای بوون دهنوینن، نه و کاته خوئی گه وره له هر دوو جار ه که دا سزایان دهادت، خوئی گه وره له هر جار یکیاندا له سهر خراپه کاریه کانیان و له سهر خو به زل زانین و له سنوور ده رچونه که یان سزایان دهادت. پاشان خوئی گه وره ده فهرموی: ﴿فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا﴾ جا کاتی یه که مین به لئین له و دوو به لئینه هات که به لئیتان پیدراوه، جاری یه که م که خراپه کاریتان کرد، ﴿بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ﴾ ده یینیرینه سهرتان، نه مه یه شوینی مه به سستی قسه کانمان ﴿عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ﴾ چه ند بهنده یه کی خویمان که خاوه نی ده ست وه شانندیکی به تینن له کاتی جه نگدا، به ارمبه ر کافران، چونکه پیشتر ئاماژه ی پیدرا که هموان بهنده ی خوان، ئیمانداران و کافران، به ندایه تیه کی گشتی، همموان بهنده ی خوان، له چوار چپوه ی قه ده رو چاره نووس و چاره سازی خوئی گه وره ناچه ده ره وه، همموان بهنده ن، به ندایه یه تیکی ناچاری که بو هممو ئیمانداران و کافران گشتیه. به لام به ندایه تی کردنیك و به ئیختیار و به ناره زوی خوئی ته نها تاییه ت به ئیماندارانه وه، به لام به ندایه تی ناچاری بو همموان گشتیه ئیمانداران و کافران، له و باره وه خوئی گه وره له ئایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ [مریم: ۹۳] واته: هممو نه وانه ی له ئاسمانه کان و زهویدان به بهنده یی دینه لای خوئی میهره بان (هیچ که سی له وانه نیبه بهنده ی خوئی میهره بان نه بی). که خوئی گه وره ده فهرمویت: ﴿عِبَادًا لَّنَا﴾ بهنده یه کی خویمان، واته له کافران، خوئی گه وره کافران به سهر ئیمانداراندا زال ده کات، ته ماشا که ن خوئی گه وره کافران

به سهر نيماند اراندا زال ده کات به هوی نه و تاوان و سهر پيچيانه وه که نه بعامر
 ده دن، ﴿بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا﴾ ده ينيترينه سهرتان چهند بهنده يه کی خومان، وات:
 له کافران، ﴿أُولَی بَأْسٍ شَدِيدٍ﴾ که خاوه نی ده ست وه شانديکی به تينن له جهنگدار
 کافرانه خاوهن هيزو که رهسته و زه برو زهنگ نوانديکی زدن، ﴿فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ﴾
 نينجا نه وانه به نيو وولاته که تاندا ده گه پين، خراپه کاری له وولاته که تاندا ده نيتيه وه،
 ده چنه نيو ماله کانتانه وه، مال و سهر و هت و سامانتان به تالای ده بهن، ﴿فَجَاسُوا
 خِلَالَ الدِّيَارِ﴾ نينجا نه وانه به نيو وولاته که تاندا ده گه پين، به هوی نه و خراپه کاری ی
 خوتان هکاری بوون، ﴿وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا﴾ وه نه وه به لينيکی به ديهيترابوو، پاشان
 خوی گه وره ده فهرمويت: ﴿ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ وَجْهِنَاكُمْ
 أَكْثَرَ نَفِيرًا (٦) إِن أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُئَرُوا
 فِي حُجُومِكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا (٧) عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن
 يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا (٨)﴾ [الإسراء: ٦-٨] وات: له پاشان
 جاريکی تر نيتيه به سهر ياندا زال ده که ينه وه، دوی نه وه نه گهر نيسرائيلي به کان
 ته و به يان کردو، له سهر پي پاست سه قامگير بوون پاش نه و به لاو نسکويه و، مه له کانی
 خويان زانی و کاروباری خويان چاک کرده وه، خوی گه وره ش پيزيان بز
 ده گه پينيتيه وه، کافران له وولاتی خويان ده که نه دهره وه، خوی گه وره جاريکی تر
 به سهر نه و کافرانه دا که له به يتولمه قديسدا غه زايان کردن زاليان ده کاته وه، نه گهر
 ته و به تان کردو، خوتان چاک کرده وه، خوی گه وره پيزه که ی خوتاننان بز
 ده گه پينيتيه وه، به سهر دوزمنه کانی خوتاندا سهرتان ده خات و، له وه لاتی خوتان
 ده يانکه نه دهره وه. وه دارایی و کوي زورتان پيده به خشين ﴿وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا﴾
 وه له شکرو نه فهرتان (له جاری پيشوو)

زدنتر دهکه بن ئەگەر ئیوہ چاکەبکەن ئەوا چاکە بۆ خۆتان دەکەن وە ئەگەر خراپەش
 بکەن ئەوا (سزاکە ی) ھەر بۆ خۆتانە جا کاتی بەلئنی (سزاو تۆلە ی) دووھەم ھات،
 چونکە پیشتر خوای گەورە فەرمووی: کە سویند بەخوا ئیوہ لە زەویدا دوو جار
 خراپەکاری دەکەن، جاری یەکەم رابوردو، ئەمەش جاری دووھەم، ئەگەر جاری دووھەم
 سەرپێچیتان کردو، لەسەر زەویدا خراپەکاریتان کرد، ئەوا خوای گەورە سزاکەتان بۆ
 دووبارە دەکاتەوہ، جاریکی تر دوژمنتان بۆ دەگەرپێتەوہ، بۆ ئەوہی پەژارە و
 خەفەت بە پوخسارتانەوہ دەرکەوئ، ئەو دوژمنانە بەشکستی ناخۆش و خراپ پووتان
 رەش دەکەن وە بۆ ئەوہی بچنەوہ ناو مزگەوتی قودس، مزگەوتی ئەقصا ھەرچۆنئ
 لە جاری یەکەمدا چوونە ناویەوہ، وە بۆ ئەوہی وێرانی بکەن بەوێرانکردنیکی گەورە،
 ھەلەستن بە لە ناو بردن و خراپ کردنی ھەر شتیکی ئیسرائیلیەکان کە توانایان
 بەسەریدا ھەبێت لە مال و سامان و خانووە روبومیان، بە تەواوی لە ناوی دەبەن بە
 مزی خراپەکاریەکانی خۆتانەوہ ئومید وایە پەرورەدگارتان پەحمتان پێبکات (ئەگەر
 بگەرپێنەوہ بۆ لای خوا) ئەگەر بگەرپێنەوہ (بۆ سەر تاوان) ئیمەش دەگەرپێنەوہ (بۆ
 سزادانتان)، بەلام جاریکی تریش بۆ تاوان و خراپەکاری گەرانەوہ، بۆیە خوای گەورە
 ئەمجارەیان پێغەمبەری خوای ﷺ بەسەردا زال کردن، خوای گەورە پێغەمبەرەکە ی
 خۆی بەسەریاندا سەرخست و، لە غەزاکانی بەنوقەینوقاع و، بەنی نہضیرو، بەنی
 نەرەیزەدا کوشتنی و، لە نیمچە دورگە ی عەرەب کرانە دەرەوہ، جیا بونەوہ و تەفرو
 نونا بوون. ھەر کات ئیسرائیلیەکان خراپەیان بەرپا کرد بێت خوای گەورە دوژمنی
 بەسەردا زال کردوون.

وینەى به عىى شه رعیش له قورئاندا خواى گه وره ده فه رموى: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ [الجمعة: ۲] واتە: خوا ئه وزاته يه كه له ناو نه خوینده واراندا (عه ره به كاندا) ناردوو یه تی پیغه مبه رێك له خویان خوا ده خوینیته وه به سه رباندا نیشانه كانی پاکیان ده کاته وه وه قورئان و فه رموده ی (پرسوود) یان فیڕ ده کات هه ر چه ند ئه وان له پیشدا له گومرایه کی ناشکرا دا بوون.

هه روه ها خواى گه وره ده فه رموى: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾^(۱) [النحل: ۳۶] واتە: سویند به خوا له ناو هه موو گه ل و ئومه تی کدا پیغه مبه رێکمان ناردوو به مه ی ته نها خوا به رستن و دوور که ونه وه له (به رستنی) هه ر به رستراویکی تر.

(۱) _ ناردنی پیغه مبه ران ناردنیکی خه یری دینی، به لام ناردن و زال کردنی زۆرداران و له سنور ده رچووان ناردنیکی که و نییه وه کو سزایه ک، به لام ناردن و به عى دینی نیعمه ت و به هره و په حمه تی که له لایه ن خواى گه وره وه، پیغه مبه ری خوا سۆت فه رموویه تی: ((إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَادُّ هَآذَا دِينَهَا)) واتە: ((به راستی خواى گه وره له سه ره تای هه ر سه د سالی کدا بو ئه م ئومه ته که سێک ده نیریت که ئایینه که یان بو نویکاته وه _ به کار پی کردنی سووننه ت و سه رخستنی کار پی کارانی و نه هیشتنی بیدعه و سه رشۆر کردنی شوینکه وتوانی)) ناردنی ئه و که سه به عث و ناردنی دینی شه رعیه .

(الإرسال) کی کہونی و (الإرسال) کی شرعی

بہ لام واڑہی (الإرسال) کو ناردن: خوی گہوردہ لہ بارہی (الإرسال) کی کہونیہ ود
دہفہرمویت: ﴿أَنَا نَزَّائِلًا مِنَ الشَّيَاطِينِ عَلَى الْكَافِرِينَ تِلْكَ رُؤُوسُ﴾^(۱) [مرہ: ۸۳] واتہ:
تیا نہندیوہ (سہرنجت نہداوہ) کہ بیگومان نیتہ شہیتانہ کانتان زال کردوود بہسہر
بیناوہ پاندا چاک ہانیاں دہدہن (بق کوفرو تاوان).

مہروہا خوی گہوردہ دہفہرموی: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِشُورٍ بَيْنِي وَبَيْنَهُ﴾^(۲)
[تحریر: ۴۸].

(۱) ﴿أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ﴾ نہمہ (الإرسال) کی کہونیہ، (الإرسال) کو تاردن کی شرعی
نیہ، تاردنی شرعی (الإرسال) کو تاردنی پیغہمبہرانہ، بہ لام تاردنی شہیتانہ کان کہونی
قہدہریہ، خوی گہوردہ شہیتانہ کان بہسہر کافراندا زال دہکات، ﴿تِلْكَ رُؤُوسُ﴾ پالیاں
پنودہ دہنیت بق کوفرو شیرک ﴿أَرْسَلَ﴾ وکو سزایہ ک بق نہوان.

(۲) نہمہ (الإرسال) و تاردن کی کہونی قہدہریہ کہ خوی گہوردہ بایہ کان
دہنیریت لہ نیتوان مہوردہ کاندہ چونکہ با مہیہ مہوردہ کان دہوروتنیت، با مہیہ
مہوردہ کان کودہ کاتہ ودو پیکیان دہنیت، با مہیہ مہوردہ کان بلاوہ پی دہکات، با
مہیہ مہوردہ کان چاک دہکات، با مہیہ مہوردہ کان ہل دہگرت و دہیانجولیتیت، بویہ
خوی گہوردہ وشہی (ریاح) واتہ: بایہ کانی بہکارمیتاوہ، چونکہ چہندہما با مہیہ نہک
ہک با. مہروہا بای فہوتینہر مہیہ، بای پرحمت و بای سزاش ﴿وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ
رُوحَهُ فِي نَفْسِهِ﴾ وہ خوا نہوزاتہیہ کہ بایہ کان دہنیریت، بہناردن و (الإرسال) کی کہونی
قہدہری.

وه له باره ی (الإرسال) و ناردنی شهرعی (دینی) یه وه، خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾^(۱) [الأحزاب: ۴۵] واته ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ﴾ نه ی پیغه مبه ر صَلَّى بنگومان نیتمه تۆمان ناردووه (بۆ خه لکی) به شایه ن و مرده ده رو ترسینه ر.

مه روه ها خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾^(۲) [نوح: ۱] وات: بنگومان نیتمه نوو حمان نارد بۆ لای مۆزه که ی.

(۱) _ (الإرسال) و ناردنی دینی بریتیه له (الإرسال) و ناردنی پیغه مبه ران له وانیش پیغه مبه رمان موحه ممه ده صَلَّى، نه مه (الإرسال) و ناردنیکی دینی به که په حمان ر به زه ییه که بۆ مه موو نوممه ت و جیهان. به لام (الإرسال) و ناردنی که ونی تۆل سه ندنه وه یه.

(۲) _ نه مه (الإرسال) و ناردنیکی دینی به، چونکه خوای گه ورده له ئایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ﴾ [الأنعام: ۴۸] وات: وه نیردا وه کانمان نه ناردووه مه گه ر به مرده ده رو ترسینه ر.

هه روه ها خوای گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِبْنِ مَرْعُونَ رَسُولًا﴾^(۱) [المزمل: ۱۵] واته: بیگومان نیمه پیغه مبه ریگمان بو ناردن که شایسته له سهرتان هه روه ک پیغه مبه ریگمان نارد بو فیرعه ون.
 هه روه ها خوای گه وره ده فه رموی: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ﴾^(۲)
 [الحج: ۷۵] واته: خوا له فریشته کان نیردراو هه لده بژی ریت هه روه ها له خه لکیشدا.

- (۱) خوای گه وره پیغه مبه ریکی بو ناردین که موحه ممه ده ﷺ وه کو چون بو فیرعه ونیش پیغه مبه ریکی نارد که مووسا بوو _ علیه السلام _ پاشان خوای گه وره ده فه رموی: ﴿فَقَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا﴾ [المزمل: ۱۶] واته: ئینجا فیرعه ون سهر پیچی نه و پیغه مبه ره ی کرد ئیمه ش توله مان لیسهند به توله سهند نیکی سخت. خوای گه وره به و نایه ته ئیمه ش ناگادار ده کاته وه که سهر پیچی پیغه مبه ره که مان ﷺ نه که ین نه گینا خوای گه وره وه کو نه وان توله مان لیده سینیت.
- (۲) نیردراوان دوو به شن، نیردراوانیک له فریشته که نیردراویکی فریشته ییه، وه نیردراوانیک له ناده میزاد، که وا بوو خوای گه وره نیردراوان له فریشته و له خه لکیش هه ل ده بژی ریت.

پی سپاردنی (الجعل) ی که ونی و شهرعی

خوای گه وره سه بارهت به له (الجعل) ی که ونیدا ده فهرموی: ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ﴾^(۱) [القصص: ۴۱] واته: نه وانمان کرده پیشه وایانیک که (خه لک) بانگ ده که ن بو ناگری دۆزه خ.

وه له (الجعل) ی شهرعیدا ده فهرموی: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾ [المائدة: ۴۸] واته: دامان ناوه بو هر نوممه تیک له نیوه شهریعت و پیکه یه کی پوون.

هه روه ها خوای گه وره ده فهرموی: ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِيَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ﴾^(۲) [المائدة: ۱۰۳] واته ﴿مَا جَعَلَ اللَّهُ﴾ خوا داینه ناوه و بریاری نه داوه (لیره (نه جعل) ه مه به سستی (جعل) ی شهرعی یه (سوود وهرنه گرتن له م چوار جور ووشتره): له به حیره (ووشتریک بوو پینج سکی بکردایه و پیئجه م نیر بوایه، نه وکان گویچکه یان لهت ده کردو به ره لایان ده کرد) ﴿وَلَا سَائِيَةٍ﴾ و سانیبه (ووشتریک بوو (ده) تا (دوانزه) سکی بکردایه و هه موو میینه بوایه) ﴿وَلَا وَصِيلَةٍ﴾ وه وه صیل: (ووشتریک بوو یه که م و دوو م سکی میینه بوایه) ﴿وَلَا حَامٍ﴾ و حام: (ووشتریک نیر بوو که له پشتی نه و (ده) سک پهیدا ببوایه).

(۱) _ کافرانی قهومی فیرعه و نمان کرده پیشه وایانیک که خه لکی بو ناگری دۆزه خ بانگ ده که ن، پاشان خوای گه وره له هه مان نایه تدا ده فهرموی: ﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنْصَرُونَ﴾ وه له پۆژی دوایشدا یارمه تی نادرین. ﴿وَجَعَلْنَا﴾ نه مه (الجعل) ی که ونی قه ده ریه، واتای: کردومانن ده گه یه نیت.

(۲) _ خوای گه وره بریاری له سه ر به حیره و سانیبه و وه صیله و حام نه داوه، نه مانه چهند جوریک بوون هاوه لپه رستان له ئازله ووشتره کانی خویاندا بو بته کانیان داده نا، به حیره: بریتی بوو له و ئازله ی که گوئیکانیان ده بری وه کو نیشانه یه که بو

بته کانیان تایبەت کرا بوو، سائیبە: بریتی بوو لە و وشترە ی که باری لی نە دەنرا ئە گەر
 بگەشتایە بە تەمەنیکی دیاری کراو و چەند سکیکی دیاری کراوی بکرد با، ئیتر سواری
 نە دە بوون و نە دە دۆشرا و بۆ بته کان دادەنرا، وصیلە: ئە گەر بە ر دە وام چەند سکیکی
 دیای یکراوی بکردایە تایبەت دە کرا بە بته کانە وە، حام: نیترە ی وشتریک بوو ئە گەر
 ژمارە یە ک وشتری مینە ی که لب دایە ئیتر وازی لیدە هینرا بۆ بته کانیان، ئە مە جۆرە
 هاو لە پەرستان بوو که فەرمانی خوای گە و رە ی لە سەر نە بوو، خۆیان ئە و شتانه یان دانا
 بوو، حە لالە کانیان لە خۆیان حە رام کرد بوو، شاهیدی قسە کانمان ئە و وشە یە لە رستە
 فوڕتانیە که کە و فەر موی: گوفتاری خوای گە و رە یە ﴿مَا جَعَلَ﴾ واتە ئە وانه ی بە شرع
 دانه ناوہ بە لکو لە راستیدا تایبەت بوو بە کافرە کان خۆیانە وە.

(التحریم) ی که ونی و (التحریم) ی دینی

سه بارهت به دهسته واژه ی (التحریم): له باره ی (التحریم) ی که ونیه وه خوا عزوجل ده فهرموئ: ﴿وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ﴾^(۱) [القصص: ۱۲] واته: وه نیمه پیشتر (شیری) شیرده ره کانمان حه پام کرد له مووسا (مه مکی که سیانی نه ده مژی).
 مه روه ها خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيَهُنَّ فِي الْأَرْضِ﴾^(۲) [المائدة: ۲۶] واته: (خوا) فهرمووی به راستی ئه و (خا که پیروژه) قه ده غه کراوه له سه ریان ماوه ی چل سال به سه رگه ردانی ده خولینه وه به سه رزه ویدا.

(۱) _ ﴿وَحَرَّمْنَا﴾ واته: قه ده غه مان کرد، خوی گه وره له وه ی قه ده غه ی کرد بورد مووسا شیری هیچ ژنیک بخوات، بۆ؟ بۆ ئه وه ی بۆ دایکی بیگه پینیتته وه، مه مکی هیچ ژنیکی نه مژی و ترسان له وه ی بفه ویتت چونکه خوی گه وره ئه وه ی لی قه ده غه کرد بوو بۆ ئه وه ی بۆ دایکی بیگه پینیتته وه، تا چاوی پیی پوون بیتته وه و خه فته نه خوات، ئه م قه ده غه کردنه (که ونیه) ئه گینا شیردان به مندال له شه رعدا حه لاله به لام خوی گه وره قه ده غه ی کرد قه ده غه کردنیکی (که ونی) قه ده ری.

(۲) _ کاتی به نی ئیسرائیل قایل نه بوون بچنه نیو به یتولمه قدیسه وه چونکه خه لکیکی زۆرداری سته مکاری تیدا بوو، ئه وانیش ترسنوک بوون و توانای بورد به پووبونه وه ی نه وانیان نه بوو، به مووسایان گوت: ﴿فَاذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ﴾ [المائدة: ۲۴] واته: که واته برۆ خۆت و په روه ردگارت له دژیان جهنگ بکه ن بیگومان نیمه لی ره دانیشتووین. ئه ویش وه لامی دانه وه، فهرموئ: ﴿قَالَ رَبُّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَخِي فَافِرْقَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ﴾ [المائدة: ۲۵] واته: (مووسا) گوتی ئه ی په روه ردگارم به راستی من خاوه نی هیچ کهس نیم بیجگه له خۆم و براکم نه بیت که واته جیایی بخه ره نیوان نیمه و ئه و گه له ی که له سنووری تو

دهرچوون. خوای گه وردهش سزای خوئی بۆ دابه زاندن و، فهرمووی: ﴿فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ به راستی نه و خاکه پیروزه قه دهغه کراوه له سهریان، واته: له چوونه نیوی ﴿أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكُونُ فِي الْأَرْضِ﴾ ماوهی چل سال به سهرگهردانی دهخولینه وه به سهر زه ویدا، ناچنه مال و تاوه دانی به لکو له دهشته کاندای ده مینه وه، سهرگهردان ده بن و، دین و ده چن وه کو سزایه ک بۆ نه وان تاوه کو خوای گه ورده نه وه یه کی نوئی له نه وان خولقاند، نازاو چاو نه ترس، چوونه نیو به یتولمه قدیسه وه و هاوه لپه رستانیان دهرکردو و دوریان خستنه وه، شاهید قسه کانمان لیږده دا نه و گوفتاره ی خوای گه ورده یه ﴿فَإِنَّهَا﴾ واته: به یتولمه قدیس ﴿مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ چل سال قه دهغه یان لیکرا بوو بچنه نیوی کاتیک قابل نه بوون له گه ل پیغه مبه ره که یاندا بچنه به یتولمه قدیسه وه، خوای گه ورده سزای دان، به لام پاشان په حمی پیکردن و گه زۆو شیلایه ی پیدان و، په له هه ورکی بۆ ناردن که سیبه ری بۆ ده کردن و، له تیشکی هه تاو ده پپاراستن، نه وهش په حمهت و به زه ییه ک بوو له خوای گه ورده وه بۆ نه وان.

له (التحریم)ی شهرعیدا دینیشدا خوی گه وره ده فهرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾^(۱) [المائدة: ۳].

مه روه ها خوی گه وره ده فهرموی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعُمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾^(۲) واته: قه دهغه کراوه له سهرتان (ماره کردنی) دایکانتان و کچه کانتان و خوشکه کانتان و پوره کانتان (که خوشکی باوکتانن) و پوره کانتان (که خوشکی دیکتانن) و کچانی برا و کچانی خوشک.

(۱) _ نه مه (التحریم)یکی دینی شهرعیه، نه وهك قه ده ری که ونی، ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ گوشتی مرداره وه بووتان له سهر یاساغ کراوه، واته خواردنی گوشتی مرداره وه بوو، ﴿وَالْدَّمُ﴾ وه خوینی پڙاو ﴿وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ﴾ گوشتی به راز که نه و نازله پیسه ناسراوه یه، ﴿وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ وه نه و نازله ی له کاتی سهر برپیندا ناوی غه بری خوی لی برا بی.

(۲) _ حرام کراوه وه کو شهرع و دین که نه و که سه نزیکانه ماره بکریت.

(الكلمات)ی كهونى و (الكلمات)ی دینى

سه بارهت به واژه‌ی (الكلمات): خواى گه‌وره له كهونیدا ده‌فهرمویت: ﴿وَصَدَّتْ
كَلِمَاتُ زَيْنَبَ وَكُتِبَ وَكَانَتْ مِنَ الْفَائِزِينَ﴾^(۱) [التحریم: ۱۲].

وه سه بارهت به (الكلمات)ی شهرعى له فهرموده‌ی ((صحیح))^(۲) داماتووه
بینه‌مبه‌ر سینه ده‌فهرمووى: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ الثَّامَةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، وَمِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ،
وَمِنْ عَذَابِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَنْ يَخْضُرُونَ)) داود (۳۸۹۳)، و الترمذی (۳۵۲۸)،
و یحیی (۱۸۱/۲)، و اته: ((په‌نا ده‌گرم به وشه ته‌واوه‌کانى خواى گه‌وره له شهر
خرابه‌ی دروست کراوه‌کانى، وه خه‌شم و سزای، وه له خرابه‌ی به‌نده‌کانى، وه له
شینى شه‌یتانه‌کان، وه له و کاتانه‌ی كه له ژياندام دینه لام بۆ گومپراکردنم یان کاتى له
سره مهرگدا دینه لام)).

(۱) _ (الكلمات)ی خواى گه‌وره دوو به‌شه، (الكلمات)ی كهونى كه خواى گه‌وره
چاره‌سازى شته‌کانى پیده‌کات و، فهرمانى پیده‌کات، (الكلمات)ی شهرعى: خواى
گه‌وره بۆ به‌نده‌کانى نه‌وانه‌ی پیده‌کاته شهرع كه چاکیان بکاته‌وه، نه‌وانه‌ی كه له خوى
زیاتر نزکیان ده‌کاته‌وه، نه‌وه له قورپان و سووننه‌تیشدا هاتووه، له قورپانى پیروزدا
نم نایه‌ته هاتووه كه خواى گه‌وره باسى مهربه‌مى کچی عیمران ده‌کات كه باوه‌پى
هینابوو به فهرمان كه‌ونیه‌کانى خواى گه‌وره، نیمانى به قه‌زاو قه‌دهر هینا بوو، نیمانى
به‌کتبه شهرعیه‌کانى خواى گه‌وره هینابوو كه (الكلمات)ی شهرعى خواى گه‌وره‌یه،
مهربه نیمانى به _ (الكلمات)ی كهونى و (الكلمات)ی شهرعى خواى گه‌وره هینا بوو،
نیمانداریش پتویسته به و جوړه بیت كه بپروا به (الكلمات)ی كهونى و بپروا به
(الكلمات)ی شهرعیش بیتیت، نه‌ك ته‌نها (الكلمات)ی كهونى وه‌رگرنیت و، شهرعیه‌كه
پشتگوئى بخت یان ته‌نها (الكلمات)ی شهرعى وه‌رگرنیت و كهونى پشتگوئى بخت.

(۲) _ قوله: ((وثبت في الصحيح)) وهم من الشيخ رحمه الله تعالى فليس هذا الحديث في
صحيح، وإنما هو في سنن أبي من طريق محمد بن إسحاق، عن عمرو بن شعيب، عن أبيه، عن
عده مرفوعاً.

هه روه ها له فه رموده يه كي ديكه دا ده فه رموي: ((مَنْ نَزَلَ مِنْزِلًا لَمْ يَقُلْ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَنْزِعَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ))^(۱) صحيح: آخره مسلم (۲۷۰۸)، واته ((نه گهر كه سيك له جيگه يه كدا مايه وه، پاشان گوئي: په نا ده گرم به وشه ته واوه كاني خوا له خراپه ي دروست كراوه كاني، نيتر هيچ شتيك زياتي پني ناگه يه نيت تاوه كو نه و جيگه يه به جينديليت)).

هه روه ها پيغه مبهري خوا ﷺ ده فه رموي: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذُرًّا وَبَرًّا وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا، وَمِنْ شَرِّ مَا ذُرًّا فِي الْأَرْضِ، وَمِنْ شَرِّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمِنْ شَرِّ فَنِّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ طَارِقٍ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ بَا رَحْمَنٍ))^(۲) واته ((په ناده گرم به وشه ته واوه كاني خوا، كه چاكه كارو خراپه كار ناتوانن بيبه زينن، له شه پو خراپه ي نه وه ي دروست كراوه و ديت و ده چيت، له خراپه ي نه وه ي له ناسمانه وه داده به زئ و خراپه ي نه وه ي سر ده كه وي بوي، له خراپه ي نه وه ي كه له زهويدا ده پواو نه وه ي ليوه ي ده رديت، له خراپه ي ناشووبي شه وو پلږ، له خراپه ي هه موو ليده ريكې ده رگا به شه وو مه گهر ليده ريك كه به خير لي بدات نه ي خواي به به زه ي)).

(۱) _ من حديث خولة بنت حكيم السلمية رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عن النبي ﷺ.

(۲) _ فه رموده كاني يه كه م و دووهم: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) و ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) نه مه (الكلمات) ي شهرعي خواي گه وره يه، به لام فه رموده ي سييه م: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) نه مه مه به ست تييدا (الكلمات) ي كه وني خواي گه وره يه، چونكه (الكلمات) ي كه وني هه هه موو مه خلوقات ده گريته وه نيماندار بيت يان كافر، (الكلمات) ي كه وني خواي گه وره ي به سر هه موواندا جيبه جي ده بيت، هيچ يه كيك له وه قوتاري نابيت، قه زاو قه دهره، به لام (الكلمات) ي شهرعي خواي گه وره ته نها نيمانداران پيوه ي په يوه ند دهن، به لام نه هلي كوفر پشتگوئي ده خه ن و، كاري پيناكهن، نه م فه رمودانه پيغه مبه راني خوا ﷺ (الكلمات) ي كه وني و (الكلمات) ي شهرعي خواي گه وره له خو ده گريت.

و شه ته واوه کانی خوی گه وړه که چاکه کار و خراپه کار ناتوانن بیه زینن بریتیه
له وړه که هر هه موو بوونه و وړه پتی خولقاندووه، ئیتر هیچ چاکه کاریک و
خراپه کاریک له به دی هینان و ویست و تواناو قودره تی خوی گه وړه به دهر نابیت .

به لام (الکلمات) ه دینیه کانی خوی گه وړه، بریتین له کتیبه دابه زینراوه کانی،
فرمان و قه دهغه کردنه کانی خوی گه وړه تی دیایه، نه ووه بوو چاکه کاران گوپرایه لی
بودن و، خراپه کارانیش سه ریچیان کرد^(۱).

وه نه ولیاو دؤسته ته قواکارو پاریزکاره کانی خوی گه وړه بریتین له وانه ی که
گوپرایه لی (الکلمات)^(۲)، (جَعْلٌ)، (الإذن)، (الإرادة) ه دینیه شرعیه کانی خوی گه وړه
ده بن.

(۱) _ ئا نه مه بوو جیاوازی نیوان (الکلمات) ی که ونی و (الکلمات) ی شرعی
خوی گه وړه، (الکلمات) ی که ونی هیچ یه کیکی لیبه دهر نابیت، هه مووان ده گریته ووه
کافرو ئیماندار، به لام (الکلمات) ی شرعی خراپه کاران و کافران سه ریچی ده که ن و
ئیماندارانیش گوپرایه لی ده بن.

(۲) _ هه ووه ها نه ولیاو دؤستانی خوی گه وړه گوپرایه لی (الکلمات) ه دینیه
شرعیه کانی خوی گه وړه ده بن، به لام دوزمنانی خوی گه وړه سه ریچی (الکلمات) ه
دینیه شرعیه کانی خوی گه وړه ده که ن، بویه کاتی ئیبلیس فرمانی سوجه بردنی
پندرا سه ریچی کرد، ئا به م جوړه یه فرمانی دینی شرعی، به لام نه گه رفه رمانیکی
که ونی قه وړه ی بویه توانای سه ریچی کردنی نه بوو.

وه (الكلمات) ه كه ونیه کانی خوی گه وده كه چا كه کاران و خراپه کاران ناتونز
بیه زینن، بریتین له وهی كه هر هه موو مه خلوقات ته نانهت ئیبلیس و سه ربازانی، وه
هر هه موو کافران، وه تیگرای ئه وانهش كه ده چنه ئاگروه له ژئیدا كوده بئه وه.

وه ئه گه چي خه لکی له بهر بهر كه وتنی خولقاندن و ویست و تواناو قه ده ری خوی
گه وده دا یه كن، به لام له فرمان و قه ده غه كردن و خوشویستن و پازیبوون
تووپه پیدا جیا بوونه ته وه و دابهش بوون^(۱).

وه ئه ولیاو دۆسته ته قواکارو له خوا ترسه کانی خوی گه وده بریتین له وانه ی
فرمان پیکراوه کانیان به جیهیناوه، قه ده غه کراوه کانیان واز لیتهیناوه^(۲)،

(۱) _ جیا بوونه وه و دابهش بوون له پاستیدا له بواری (الكلمات) ه دینه
شه رعیه کانی خوی گه وده دایه، به لام بو (الكلمات) ه كه ونیه کانی خوی گه وده
جیا بوونه وه و دابهش بوونی تیدا نییه، هه مووان گوێپایه لی ده بن، چونكه خوی گه وده
له ئایه تیکی تر دا ده فه رموی: ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا﴾ [آز
عمران: ۸۳] واته: له كاتیكدا كه هه چي له ئاسمانه كان و زه ویدا یه فه رمان به ری خوان
بیانه وی (به ویستی خویان) یا نه یانه وی (به نا چاری). ملكه چی فه رمانی خوی گه وده
ده بن به ویستی خویان بیته یان به نا چاری، هیچ كه سیك توانای ئه وه ی نییه له
(الكلمات) ه كه ونیه کانی خوی گه وده بچیه ده ره وه، مه شیئهت و ویستیش:
مه شیئهت و ویستی قه ده ری خوی گه وده یه.

(۲) _ بریتین له وانه ی كه ملكه چی (الكلمات) ه دینه شه رعیه کانی خوی گه وده
بوون، ئه وانه به جی دینن كه فه رمانیان پیکراوه و، واز له وانه دینن كه لییان قه ده غه
کراوه.

له سەر قەدەر وىستى (كهونى) ش ئاراميان گرت^(۱)، ئىتر خواي گەرە خۆشى وىستن
و خۆشيان وىست، لىيان پازىبوو و لىي پازى بوون^(۲).
و دوزمنه كانى خواي گەرە دۆستانى شەيتان، ئەگەرچى ئەمانە لە ژىر تواناو
فەردەتى خواي گەرە دان بەلام رقى لىيانەو، لىيان بىزارەو، لىيان توورە دەبىت و^(۳)،
نەفرىيان لىدەكات و، دوزمنايە تيان دەكات^(۴).

(۱) _ وە لە سەر قەزاو قەدەرىش ئاراميان گرت، بىتاقەتى و بىتوقرەبىيان نەنواند،
و پەسبوون و بىزاريان دەرەنەبرى، بۆيە قەزاو قەدەرى خوايان بەسەردا جىبەجىكرا كە
برىتە لە (الكلمات) ه كەونىيەكان، بەو پازىبوون و ھەرەھا ملكەچى (الكلمات) ھ
دىنە شەرعىەكانىش بوون و، كارىيان پىكرد، نىوان ھەر دوو شتەكەيان كۆكرەو ھ.
(۲) _ دەرەنجام و ئاكامى ئەو ھەش برىتى بوو لەو ھەي كە خواي گەرە لىيان پازى
بوو و ئەوانىش لىي پازى بوون، خۆشيوىستن و خۆشيان وىست، چونكە گوپراپەلى
بوون و، ملكەچى فەرمانەكانى بوون و، خۆيان لە قەدەغە كراوہكانى بە دور گرت.
بەلام كافران سەرپىچى فەرمانەكانى خواي گەرەيان كرد بۆيە لىيان توورە بوو و،
نەفەتى لىكردن.

(۳) _ چونكە سەرپىچى فەرمانيان كردو، موخالەفەي قەدەغە كراوہكانى خواي
گەرەيان كرد، بۆيە رقى لىيانە.

(۴) _ چونكە سەرپىچى شەرە و ئايىنەكەي خواي گەرەيان كرد، شوينكەوتن و
سازيار بوونى تەنھا قەزاو قەدەر و شەو كەلامە كەونىەكانى خواي گەرە سوودى پىي
نەگەياندن.

زىياتر باسكردنى ئەم پستانەش لە شوپىنكى تردايە، بەلام ئەمانەم لىرەدا نووسى
بۇ ئاگاداركدنەوہ لەسەر كۆى جياوازيەكانى نىوان دۆستانى پەحمان و دۆستانى
شەيتان^(۱).

وہ پوختەى جياوازيەكانى نىوانيان بە شوپىنكەوتن و سازياربوونيانە لەگەل
پىغەمبەرى خوادا ﷺ، چونكە پىغەمبەرى خوابور ﷺ كە خواى گەرە كرى
بەھۆكارى جيابونەوہ لەنىوان دۆستان و دۆزمنانى خۆيدا، لەنىوان دۆسن
بەختيارەكانى و دۆزمنە بەدبەختەكانيدا^(۲)،

(۱) _ بۆيە ناوى ئەم كتيبە (الفرقان بين أولياء الرحمن وأولياء الشيطان) ە واتە:

جياوازيەكانى نىوان دۆستانى پەحمان و دۆستانى شەيتان.

(۲) _ كاتى خواى گەرە موخەممەدى ﷺ بۇ ھەموو مرقۇايەتى نارد، بەشىنكيان

گوپرايەلى بوون و ئيمانيان پيھيتنا، بەوہش پەزامەندى و پىزى خواى گەرەيان بز
خۆيان بە دەست ھيتنا، بەشىكىشيان سەرپىچى ئەم پىغەمبەرەيان كردو، كوفريان
پىكرد بەوہش توورەيى و خەشم و نەفرىنى خواى گەرەيان بۇ خۆيان دەستەبەر
كرد، لەم بارەوہ خواى گەرە دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كُنَّا
أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا (۱۵) فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا
وَبِئَالًا (۱۶)﴾ [المزمل: ۱۵-۱۶] واتە: بىگومان ئيمە پىغەمبەرئىكمان بۇ ناردن كە شابەتە
لەسەرتان ھەرەك پىغەمبەرئىكمان نارد بۇ فيرەون ئىنجا فيرەون سەرپىچى نەو
پىغەمبەرەى كرد ئيمەش تۆلەمان لىسەند بە تۆلە سەندنىكى سەخت. بۆيە ھەركەس
گوپرايەلى ئەم پىغەمبەرەى كردو، شوپىنى فەرمانەكانى كەوت و، خۆى لە

قه دهغه كراوه كانی به دور گرت و، به ته واوی په پړه وی كړد نه وا پړه زامه ندى خواى
 گډه به ده ست ده هیتیت، هر كه سیش سه رپیچی فرمانه كانی كړدو كوفرى پټكړد
 نه را نوږه یی خواى گډه بڼ خوی ده سته به ر ده كات، نا نه مه به جیا كاری نیوان
 نړستانی خواو دۆستانی شهیتان، دۆستانی په حمان گوږپایه لی پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وسلم
 بون، به لام دۆستانی شهیتان سه رپیچی پیغه مبه ریان كړد صلى الله عليه وسلم. نه گه ر خواى گډه
 وازی لیبهیتان و، پیغه مبه ریكى بڼ نه ناردنایه نه وا جیا كاری دروست نه ده بوو، هر دوو
 لاش له په كدی جیا نه ده بوونه وه، له راستیدا نه وانه به ته واوی ناشكرا بوون و پوون
 سړنه وه به ناردنی پیغه مبه ران و، دابه زاندنی فرمان و قه دهغه كان.

له نښوان دۆستانیدا که نه هلی به هه شتن و دۆژمنانیدا که نه هلی دۆزه خن^(۱)، له نښوان
دۆستانیدا نه هلی ریتموونی و راستی و سه رکه وتن و دۆژمنانی که نه هلی سه رلینش نیوار
و گومرایی و خراپه کارین، له نښوان دۆستانیدا سه ریا زانی په حمان و دۆژمنانیدا حیزیر
شه بتان .

وه دۆستانی خوای گه وره بریتین له وانه ی که خوای گه وره باوه پێ له دلبا
چه سپاندوون و به هیزی کردوون و سه ری خستوون به قورپان و نیمان له لای
خویه وه، نه وانه خوای گه وره له پوژی دوایدا ده یان خاته به هه شتانی که وه که جوگی
ناوی نۆریان به ژیردا ده پروات.

(۱) _ خوای گه وره ده فره موئ: ﴿إِنَّ الْأُبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ (۱۳) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي
جَحِيمٍ (۱۴) ﴿[الأنفطار: ۱۳ - ۱۴] واته ﴿إِنَّ الْأُبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ به راستی چاکان له ناو
نازو نیعمه ت دان، له بهر چاکه کانی خویان بیگومان به دکاران له دۆزه خدان، له بهر
خراپه کاری و سه رپنجیه کانی خویان.

خوای گه وره ده فەرموئ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾^(۱) [المجادلة: ۲۲] واته: که سانیکت ده ست ناکه وئ که باوه پریان هه بیئت به خوا و به پوژی دواپی که دوستایه تی بکه ن له گه ل نه وانه ی دزایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده که ن هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش بارکیان بن یا کوپ و براو خرمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلیاندا چه سپاندووه به میزی کردون و سه ری خستون به قورشان و ئیمان له لایه ن خویره وه وه ده یان خاته به هه شتانیکه وه که جوگه ئاوی زور ده پوات به ژیر دره خته کانیا ندا به هه میشه یی نیابدا ده میتنه وه خوا لیان پازیبووه نه وانیش له خوا پازیبوون نه وانه حیزی خوان ناگادار بن که تهنه ا حیزی خوان پزگارو سه رفه رازن.

(۱) - نه مه بوو که خوای گه وره نیوان دوستانی خواو دوستانی شه یسانی له به کدی پنی جیا کرده وه، دوستانی ره حمان له پیناو خوای گه وره دا دوستایه تی و دوژمنایه تی ده که ن، دوستایه تی نه وانه ده که ن که گوپرایه لی خوای گه وره ده که ن، دوژمنایه تی نه وانه ده که ن که سه ربیچی خوای گه وره ده که ن، بویه خوای گه وره ده فەرموئ: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ که سانیکت ده ست ناکه وئ که باوه پریان به خواو به پوژی دواپی هه بیئت که دوستایه تی له گه ل نه وانه دا بکه ن که دزایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده که ن، کوفر به خواو سه ربیچی خوا ده که ن، بویه خوای ته عالا له ئایه ته که ی سه ره وه وای فەرموو: ﴿وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ﴾ هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش باوکیان بن یا کوپ و براو خرمیان بن ﴿أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ

الْإِيمَانُ ﴿۱﴾ ئەوانە خوا باوەپى لە دلياندا چەسپاندوو، دەرەنجاميش ئەو بەبو کە لە
 پینا و خواى گەرەدا خوشيان ويست و لە پینا و خواى گەرەشدا درايەتيان کرد،
 تەنانت ئەگەر نزیکترین کەسانی خوشيان بن ﴿۲﴾ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ ﴿۳﴾ ئەوان
 خوا باوەپى لە دلياندا چەسپاندوو، واتە: بەهیزی کردن و کۆمەکی کردن ﴿۴﴾ بَرُوحٌ مِنْهُمْ
 بەهیزی ئيمان لە لایەن خۆیەو لە سەر دۆستایەتی و دۆزنايەتی جیگیرى کردن.
 بەلام ئەو لە نیوان ئيماندارو کافردا، لە نیوان گوپرایەلکار و سەرپنچی کاردا
 جیاوازی ناکات ئەو ئيماندار نییە، دەلیت: هەموو خەلک یەكسانن، ئازادی ئایین،
 ئازادی پادەربەرپنە، لە هیچ کەس پێگەری ناکریت، ئەم جۆرە کەسە ئيماندار نییە، بۆ؟
 چونکە لە نیوان ئيماندارو کافردا جیاوازی ناکات، بۆیە لەبەر ئەو جیاوازی ناکات و
 هەموو خەلکی بە لاو یەكسانە ئيماندار نییە، چونکە ئيمان جیاوازی کردن پێویست
 دەکات.

مه روه ها خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنْي مَعَكُمْ فَبَشِّرُوا
الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ
بَنَانٍ﴾ (۱) [الأنفال: ۱۲]

(۱) - نه مه له غه زای به در دا بوو، کاتی خوای گه وره فریشته کانی دابه زاند بۆ قایم
کردنی دلی ئیمانداران و بۆ پوو به پووبونه وهی دوزمن، ﴿إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ﴾
بینه وه بیر کاتیک که په روه ردگارت بۆ فریشته کان نیگای کرد، واته: ئه و فریشته نهی
دایبه زاندنه به در، ﴿أَنْي مَعَكُمْ﴾ که بیگومان من (خوا) له گه لتانم، له گه لبونیکه
تایبهت، له گه ل بونی سه رخستن و پشتگیری کردن، ﴿فَبَشِّرُوا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ دهی دلی
که سانیک قایم و دامه زراوکه ن که باوه پریان هیناوه، قایم و دامه زراویان که ن به رامبه ر
به دوزمنه که یان، له نه نجامیشدا ئیمانداران دامه زراو و خورپاگر بوون له کاتیکدا
ژماره یان که م بوو، به لام بیباوه پان ژماره یان زور بوو، فریشته کان به ئبزی خوای
گه وره قایم و دامه زراویان کردن، به لام له باره ی کافرانیسه وه ده فهرموئ: ﴿سَأُلْقِي فِي
قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ﴾ به زوویی ترس و بیم ده خه مه دلی نه و که سانه وه که بیباوه ر
بوون، خوای گه وره دامه زراوی ده خاته دلی ئیماندارانه وه له جه نگدا، به لام کافران
سهره پای ژماره زوری و هیزیان خوای گه وره ترس و بیمی خسته دلپانه وه، ﴿فَاضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ﴾ جا ئیوه ش له سه رووی گهردنیان بدهن، چونکه کوشتن له سه رووی
گهرده ندا ده بیئت، شمشیر له جیگه یه کی گهرده ن ده دریت که ئیسکی تیدانییه،
سه رووی گهرده نه، نه یه فهرموو: له گه رده ن بدهن، به لکو فهرموو: له سه رووی
گهرده نیان بدهن، ﴿وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ﴾ وه له هه موو سهر په نجه کانپان بدهن، بۆ
نه وهی توانای هه لگرتنی چه کیان نه بیئت. ئا نه مه ده ره نجام و ئاکامی کوفر کردنه به
خوای گه وره، خوای گه وره ئیمانداران و کافرانی له یه کدی جیا کرده وه، له م جه نگه دا
نۆستان و دوزمنانی خوئی له یه ک دی جیا کرده وه.

هروه‌ها خوی گوره له باره‌ی دوژمنانیه‌وه ده‌فه‌رمویت: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ﴾^(۱) [الأنعام: ۱۲۱] واته: وه بئگومان شه‌یتانه‌کان به نه‌ینی شت به دۆسته‌کانیان ده‌لّین بۆ ئه‌وه‌ی موحاده‌له‌و ده‌مه‌ده‌میتان له‌گه‌ل بکه‌ن.

(۱) _ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هاوه‌له‌پرستان گۆشتی ئازه‌لی مرداره‌وه بوو که به‌بێ سهربرین مردار بووه به‌حاله‌ل داده‌نن، بۆیه خوی گوره‌فه‌رمانی به‌نیمانداران کرد له‌گۆشتی نه‌و ئازه‌لانه بخۆن که سهربرپاوه‌و ناوی خوی گوره‌ی له‌سه‌ر هینراوه، له‌م باره‌وه خوی گوره‌ده‌فه‌رموی: ﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ [الأنعام: ۱۸] واته: ده‌بخۆن له‌و (سهربرپاوه‌ی که ناوی خوی له‌سه‌ر هینراوه. هروه‌ها خوی گوره‌ده‌فه‌رمویت: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ [الأنعام: ۱۲۱] واته: له‌و (سهربرپاوه) مه‌خۆن که ناوی خوی له‌سه‌ر نه‌هینراوه (کاتی سه‌ر برین) بئگومان (خواردنی) ئه‌وه تاوان و له‌سنوور ده‌رچوونه، واته: خواردن له‌گۆشتی مرداره‌وه بۆر له‌سنوور ده‌رچوونه مه‌گه‌ر له‌کاتی ناچاریدا، نه‌گه‌ر مڕۆف ناچار بوو، ترسا بمریت ئه‌وه خوی گوره‌پتی پیداه‌وه له‌گۆشتی مرداره‌وه بوو بخوات، بۆ مانه‌وه‌ی له‌ژبانه‌دا، ﴿وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ﴾ واته ده‌رچوونه له‌سنووری گوێراپه‌لی خوی گوره، ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ﴾ له‌ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا هاتوه‌وه که‌وا فارسه‌کان به‌کافره‌کانی سه‌رده‌می نه‌فامیان ده‌گوت: گۆشتی ئازه‌لی مرداره‌وه بوو حاله‌ل، چونکه خوی گوره‌خۆی سه‌ری برپوه، به‌لام ئازه‌لی سهربرپاوه‌و ئیوه سه‌رتان برپوه، باشه‌چۆن له‌وه ناخۆن که خوی گوره‌خۆی سه‌ری برپوه‌و، له‌وه ده‌خۆن که به‌ده‌ستی خۆتان سه‌رتان برپوه، ئه‌مه ده‌مه‌دمییه‌کی پووچه‌و پیچه‌وانه‌ی شه‌ری خوی گوره‌یه، ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أُولِيَائِهِمْ لِيُحَادِّثُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ واته: بئگومان شه‌یتانه‌کان، شه‌یتانه‌کانی مڕۆف له‌فارسه‌کان و هروه‌ها شه‌یتانه‌کانی جنۆکه، به‌نه‌ینی شت به‌دۆسته‌کانیان ده‌لّین بۆ ئه‌وه‌ی موحاده‌له‌و

دهمه ده میتان له گه ل بکه ن جا نه گه ر به گوئیان بکه ن نه وه بیگومان له هاو به ش دانهران ده بن، که و بوو هر که س گوپرایه لی به کیکیکرد له حال ل کردنی نه وانه دا که خوی گه وره چه پامی کردوون هاو له پهرسته، هاو له پهرستی گوپرایه لی (شرك الطاعة)، هاو له پهرسته به هاو له پهرستی گوپرایه لی (مشرک شرك الطاعة)، بویه هر که س گوپرایه لی که سیک بوو، هر که سیک بیت، له حال ل کردنی نه وانه دا که خوی گه وره چه پامی کردوون، له کاتیکدا بزانیئت که چه پام کراوه کانی خوی گه وره ی به حال ل داناه، نه وه موشریک و هاو له پهرسته چونکه گوپرایه لی نه و که سانه بووه له به حال ل دانانی مرداره وه بودا، له کاتیکدا چه پام کردن و حال ل کردن به تهنه مافی خوی گه وره به جایز نییه هیچ که سیک له خویه وه شت چه پام و حال ل بکات، نه وه تهنه مافی خوی گه وره وه، له و باره وه خوی گه وره له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿أَمْ هُمْ شُرَكَاءَ شَرَعُوا لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ [الشوری: ۲۱] واته: ئاخو نه و (بیناوه پانه) هاو به شانیکیان هیه ئایینیکیان بو داناوون که خوا ریگی پینه داوه. به تهنه خوی گه وره شهرع داده نیئت، چه پام و حال ل ده کات، هیچ که سیک په یوه ندی به رشتانه وه نییه، بویه هر که س چه پام به حال ل دابنیئت کوفری کردووه، نه و چه پامانه ی که یه ک دهنگی له سهر چه پام بوونیان هیه، هه روه ها نه و که سه ش که گوپرایه لی بیت له کاتیکدا نه وه ش بزانیئت وه کو نه و کافره، به لام نه و که سه ی گوپرایه لی بیت و نه یزانیبیئت چه پامی حال ل کردووه نه و به که سیک نه زان و گومرا داده نریئت، ناگاته ئاستی کوفر.

هروه ما خوی گوره ده فره موی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾^(۱) [الأنعام: ۱۱۲] واته ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا﴾ هه ره به و شیوه بو هه مو پیغه مبه ریک دوزمنیکمان داناوه ﴿شَیَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ له شه یتانه کانی مروف و جنوکه ﴿يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ﴾ که به نهینی به یه کتری راده گه یه نن ﴿زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا﴾ ووته ی رازاوه و بریقه دار بو فریودانیان .

(۱) _ ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ﴾ واته: نهك بو تو به تاییهت به لکو هه مو پیغه مبه ریک دوزمنانی هه یه وه کو تاقیکردنه وه یهك، ﴿جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا﴾ بو هه مو پیغه مبه ریک دوزمنانیکمان داناوه، نه وانه کین؟ شه یتانه کانی مروف و جنوکه، نه به لگه یه کی پوونه که مروفیش هیندیکیان شه یتان و هه کو چون جنوکه هیندیکیان شه یتان، شه یتانه کانی جنوکه به نهینی شت به شه یتانه کانی مروف ده لین و، له دئی پیغه مبه ری خوا ﷺ پیلانی مه عصیهت و سه ریچی کردن ده گپن، خوی گوره له ثایه تیکی تردا ده فره موی: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا﴾ [الفرقان: ۳۱] واته: ثابه و جوړه (موحه ممه د ﷺ که دژیته تی تو ده کری) دامان ناوه بو هه مو پیغه مبه ریک دوزمنیک له تاوانباران به سه په روه ردگارت رینموونیکارو یارمه تیده رت بی. پیغه مبه ران دوزمنانیا هه یه وه کو تاقیکردنه وه یهك، نه مه وریا کردنه وه یه تی دیه له وه ی که گوپرایه لی دوزمنانی پیغه مبه ران نه کریت و، په پره ویان نه کریت و، گوفتاره کانیا به چاک دانه نریت. شاهیدی قسه کانمان لیره ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ﴾ هه ره به و شیوه بو هه مو پیغه مبه ریک دوزمنیکمان داناوه له شه یتانه کانی مروف و جنوکه، نه مه به لگه یه کی پوونه که هیندیک له ئاده میزاد شه یتان.

مهره‌ها خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمویّت: ﴿هَلْ أُتْبِئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ تَنْزَلُ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲) يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ (۲۲۳) وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ (۲۲۴) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ (۲۲۵) وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ (۲۲۶) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿۲۲۷﴾^(۱)

[الشعراء: ۲۲۱-۲۲۷].

(۱) _ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ شاعیر نه‌بوو، چونکه خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (۱۹۴) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (۱۹۵) وَإِنَّهُ لَفِي زُبْرِ الْأَوَّلِينَ (۱۹۶) أَوَّلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَنْزِلَ عَلَيْهِمْ غُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿۱۹۷﴾ [الشعراء: ۱۹۲-۱۹۶] واته: ئەم (قورپئان) ه دابه‌زین‌راوی په‌روه‌ردگاری جیهانیانه جویره‌ئیلی ئەمین هینایه خواره‌وه بۆ سه‌ر دلی تر بۆ نه‌وه‌ی له ترسینه‌ران بی به‌زمانیکی عه‌ره‌بی پوون و په‌وان وه به پاستی (باسی قورپئان) له کتیبی پیغه‌مبه‌ره پیش‌ووه‌کاندا ه‌یه. پیشتر باسی قورپئان کراوه که‌وا خ‌وای گه‌وره ئەم پیغه‌مبه‌ره ده‌نیریت و، ئەم قورپئانه‌ی به‌سه‌ردا داده‌به‌زینیت، پیشتر ئەم هه‌واله‌یان زانیووه، ئایا ئەمه به‌لگه‌یه‌کی پوون نه‌بوو بۆیان (بۆ کافرانی قوره‌یش) که زانیانی به‌نی ئیسرائیل نه‌و (ده‌نگ و باسی قورپئان) ه ده‌زانن. زانیانی به‌نی ئیسرائیل هه‌والی ئەم قورپئانه‌یان ده‌زانی، له‌م باره‌وه خ‌وای گه‌وره له ئایه‌تینکی ترده ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا﴾ (۱۰۷) وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنَّا كَانُوا وَعَدُ رَبَّنَا لَمَفْعُولًا ﴿۱۰۸﴾ [الإسراء: ۱۰۷-۱۰۸] واته: به پاستی نه‌وانه‌ی که زانیاریان پیبه‌خسراوه له پیش ئەم (قورپئانه) دا کاتی (قورپئان) بخوینریت‌وه به‌سه‌ریاندا به چه‌سپانی ده‌که‌ون به‌پودا به‌سوژده بردن وه ده‌لین پاک و بیکه‌ردی بۆ په‌روه‌ردگارمان به پاستی هه‌میشه

به لینی په روه ردگارمان به دی دیت. بپوایان به قورپان کرد. هه روه ها خوی گه وره ل
 نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا
 عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ﴾ [المائدة: ۸۳] واته: هر کاتئ گوتیان لیبوايه نه و قورپانه یی که
 نیراوه ته خواره وه بۆ پیغه مبه ر ﷺ ده بیینی چاوه کانیان له فرمیتسک (پپر ده بیی و)
 ده پزیت له بهر نه و راستییی که زانیویانه وه (و بۆیان ده رکه وتوه). نه وان چاک نه وه
 ده زانن. پاشان خوی گه وره له باره ی قورپانه وه ده فهرموی: ﴿وَمَا تَنْزِلُ بِهِ
 الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۱). ﴿وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ (۲۱۱) ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ (۲۱۲) ﴿
 [الشعراء: ۲۱] واته: شهیتانه کان نه و (قورپانه) یان نه هیئاوه ته خواره وه چونکه
 ده لئین: نه م قورپانه شیعره، کیهانه یه _ بانگه شه ی زانینی غیب به هوی به کارهیتانی
 جنوکه وه _ داستان و به سهراتی پیشووه کانه، نه مه یه ... نه مه یه ...، خوی گه وره
 هه مو نه و گوفتاره پوچانه یی له قورپان به دور گرت و نکولی لیکردن، شهیتانه کان
 قورپانیا ن نه هیئاوه ته خواره وه، به لکو جبریل ده هیئایه خواره وه، شهیتانه کان نه م
 قورپانه ناهیتنه خواره وه به و هاوشیویه یی که داده به زنه سهر کاهینه خو
 به غه بیزانه کان، پیغه مبه ران شهیتانیا ن به سهر دا دانا به زیت، به لکو فریشته یان له لایه ن
 خوی گه وره وه به سهر دا داده به زیت ﴿لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ نه شیایوی نه وه ن و
 نه ده شتوان شهیتانه کان له سرووش و وه حی نزیک نابنه وه، له قورپان نزیک نابنه وه،
 قورپان پاریزراوه ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ به راستی شهیتانه کان له گوینگرن (ی
 هه والی ناسمان) پیگری کراون. واته له زانینی سرووش و وه حی به رگری کراون،
 نه ستیره ی کلکداریان تیده ته قینریت و، دوریا ن ده خاته وه، هر کات بیانه وی هه والی
 ناسمان و سرووش بزنان نه ستیره ی پووناکی کلکداری پاریزه ری ناسمان دوریا ن
 ده خاته وه، نه شیایوی نه وه ن و نه ده شتوان، شهیتانه کان نزیک قورپان نابنه وه،

له کانی دابه زیندا نزیکی ناکه ونه وه، له کاتی خویندنیشیدا دیسان نزیکی ناکه ونه وه،
 له قورپان هه لدین، له قورپان دور ده که ونه وه، به پاستی شه یتانه کان له گوینگرتنی
 هه والی ناسمان به رگری کراون. نه وان ده لئین: قورپان له شه یتانه کانه وه به به لام به
 برزی خستونه ته وه، ده فهرموئ: ﴿مَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن نَّزَّلُ الشَّيَاطِينَ﴾ هه والتان
 بده می شه یتانه کان داده به زنه سه رکی؟ هه رگیز شه یتانه کان دانا به زنه سه ر
 پینه مهران، به لکو داده به زنه سه ر دوژمنانی پیغه مهران، ﴿نَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ﴾
 داده به زنه سه ر هه موو (که سیکی) زور دروژنی زور تاوانبار له کاهینه
 خزبه غه بیژانه کان، ﴿يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ﴾ باش گویده گرن (بو شه یتانه کان)
 وه زور به یان دروژن (له وه هه والانه دا ده یدهن به خه لکی) هه ول ده دهن بو به نه یینه وه
 گوئیستی هه والی ناسمان بن، واته: نه و شتانه ی که خوی گه وه بو فریشته کانی
 خوی سروش ده کات، له ناسماندا زور به رز ده بیه وه بو نه وه ی به نه یینه وه
 گوئیستی هه والی ناسمان بن، به لام نه ستیره ی پووناکی کلکداریان تیده ته قینریت،
 پنده چی جار به جاریش وشه یه ک بقوزنه وه، له وه ی که له ناسمانه وه گوئیستی بوونه و
 به گوئی کاهینه که یدا بدهن، کاهینه که ش سه د دروی تیکه ل ده کات، خه لکیش به هوی
 نر نه نها وشه پاسته وه که له ناسمانه وه بیستراوه باوه پی پی ده که ن، قبولی
 نوره دو نو درو ده که ن به هوی ته نها وشه یه کی پاسته وه که له ناسمانه وه بیستراوه.
 کانی خوی گه وه نکولی له وه کرد پیغه مهران ﷺ کاهین بیت، یان شه یتانه کانی
 به ساردا دابه زیت، نه مجاره گوتیان: پیغه مهران ﷺ شاعیریکه له شاعیران،
 نه مجاره ش خوی گه وه نکولی له وه کرد که پیغه مهران ﷺ خوا ﷺ شاعیر بیت،
 ده فهرموئ: ﴿وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي﴾ [یس: ۶۹] نیمه نه و (موحه مهاد ﷺ) مان
 فبری شیعر نه کردوه و شیعر گوتن شیایو نه و نییه. شیایو نییه پیغه مهران

خوای گه وره له باره یانه وره
 ده فهرموی: ﴿وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ﴾ (۲۲۴) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿۲۲۵﴾
 پیغه مبهري عليه السلام شاعیر نییه، شاعیره کان ته نها گومپا کان شوینیان ده که ون، نایا نابینی
 که نه وانه به هه موو دول و شیویدا به سهر لیشتیواوی ده پون و شیعر ده لین. شاعیر
 شتانیکی زور دور ده گیریتته وه، چونکه شهیتان یارمه تی ده دات، شاعیر شهیتان
 یارمه تی ده دات، بویه شتانیکی باس ده کات که نه چوته لای و نه شیبینوه، ﴿وَأَنَّهُمْ
 يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ﴾ وه به راستی نه وانه شتی ده لین که خویان نایکه ن، به زوری
 شاعیر ترسنوکه، ده باره ی نازایه تی و نه به ردی جهره زه یی ده دویت له کاتییدا خوی
 ترسنوکتین که سه. پاشان خوی گه وره به شیکی له شاعیران جیا کردوته وه، نه وانه ی
 برپایان به خواو، سه رخستنی هه ق هه یه وه کو هه سسانی کوپی ثابت عليه السلام وه
 شاعیرانی دیکه ی پیغه مبهری خوا عليه السلام که شیعره کانیان بو سه رخستنی هه ق و
 به رگری کردن له پیغه مبهری خوا عليه السلام به کارهینا، له و باره وه خوی گه وره
 ده فهرموی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا﴾
 جگه له وانه یان برپایان هیناوه و کرده وه چاکه کانیان کردووه، وه یادو زیگری خویان
 زور کردووه، وه توله یان سه نده وه له پاش نه وه ی سته میان لیکراوه، خوی گه وره له
 شاعیران نه وانه ی جیا کردوته وه که باوه پریان هیناوه، خوی گه وره له و شاعیرانه
 جیای کردونه ته وه که زه میان ده کات.

مردودها خوائ گه وره ده فهرموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ﴾ (۳۸) وَمَا لَا تُبْصِرُونَ (۳۹) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (۴۰) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُلْمُونَ (۴۱) وَلَا يَقُولُ كَمَا هِيَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ (۴۲) تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ (۴۳) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (۴۴) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (۴۵) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (۴۶) فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (۴۷) وَإِنَّهُ لَتَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ (۴۸) وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ (۴۹) وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ (۵۰) وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ (۵۱) فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ (۵۲) ﴿^(۱)﴾ [الحاقة: ۳۸-۵۲].

(۱) - ئەم ئایەتە کۆتاییە کانی سوورەتی (الحاقة) یە بە ھاوشیوێ ئەو ئایەتە کانی کۆتایی سوورەتی (الشعراء) خوائ گه وره نکۆلی له وه کردوو که ئەم پێغه مبه ره ﷺ کاهین بیت یان شاعیر بیت، خوائ گه وره ئەو شتانە ی لەم پێغه مبه ره ﷺ بە دور گرتووه، خوائ گه وره سویند له سه ر ئەو ده خوات و، ده فهرموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ﴾ لی ره دا پیتی (فاء: صلة للتأكيد) ه، (لا: نافية) یه و، ئەم مانایه ده گه یه نیت: نه خیر، شته که به و جو ره نییه که ئیوه بانگه شه ی بۆ ده که ن، بنه په تیش: (أُقْسِمُ) ه: واته سویند ده خۆم، مانا گشتیه که شی ئەمه یه: نه خیر شته که به و جو ره نییه که ئیوه بانگه شه ی بۆ ده که ن سویند ده خۆم به و شته دروستکراوانه ی که ده یانبینن، ﴿وَمَا لَا تُبْصِرُونَ﴾ وه ئەو ه ش که نایانبینن، چونکه ئیمه شته دروستکراوه کانی خوائ گه وره نایبین مه گه ر که میکی، چه نده ها مه خلوقات هه ن ئیمه نایانبینن، خوائ گه وره سویند به و مه خلوقاته گه و رانه ده خوات که ئیمه ده یانبینن و، ئەو ه ش که نایانبینن، خوائ گه وره ش سویند ده خوات به هه ر شتی که به ویستی خۆی، به لام سویند ناخوات نه نا به و شتانه نه بیت که پێگه یه کی گه و ریه یان مه یه. به لام ئیمه ی ئاده میزاد ته نها

به خوی گه و ره سویند ده خوی، وه کو نه وهی زانراوه، باشه سویند له سر خورده
چیه؟ بریتیه له ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ بیگومان نه م قورپانه فرموده
ره وانه کراونکی به ریزو گه و رهیه له خواوه بۆتان دینی، مه بهستی موحه موده ﴿وَلَقَدْ
پیتغه مبری مرقی، پیتغه مبرینکی به ریزه ﴿سَبَّحْتَ﴾، نه و له خویه وه نه و شتانه ی نه گونیه
به لکو گفتاری خوی گه و رهیه و به مرقایه تی راگه یاندوده، بوی بون کردونه و،
﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ﴾ نه م قورپانه قسه ی شاعیر نییه نیوه نذر که م ب
قورپان بروده هینن، چونکه ده لئین: پیتغه مبر ﴿سَبَّحْتَ﴾ شاعیره و نه م قورپانه ش شیعره،
﴿وَلَا يَتَّبِعُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ﴾ قسه ی فالچی نییه نیوه نذر که م بیر ده که نه و،
نه وان ده لئین: پیتغه مبر کاهینه، پیتغه مبرو شاعیرو کاهین جیاوازیان له نیواندای،
شاعیرو کاهین شه ی تانیان به سرده داده به زیت، به لام پیتغه مبران فریشتیان به سرده
داده به زیت، ﴿تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نه م قورپانه له په وهردگاری جیهانیان و
نیردراوه ته خواره وه، نه مه به لگه یه له سر نه وهی که گفتاری خودی پیتغه مبر ﴿سَبَّحْتَ﴾
نییه به لکو گفتاری خوی گه و رهیه و پیتغه مبر ﴿سَبَّحْتَ﴾ به خه لکی راگه یاندوده، بوی
خویندونه ته وه، ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ﴾ نه گهر موحه موده ﴿سَبَّحْتَ﴾ به دم
نیمه وه هیندی گوتی مه له ستایه نه وه به توندترین سزا سزیمان ده دا، وه سزانه دانی
له لایه ن خوی گه و رهیه به لگه یه بۆ پاستیتی په یامه کی که له لایه ن خوی
گه و رهیه، ﴿لَا خِذْنَا مِنْهُ بِالْبَیِّنِ﴾ بیگومان نیمه به دهستی خومان توله مان
لیده سهند، به هیزیان به دهستی راست، ﴿لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ له پاشان په گی
دلیمان ده بپی، به خراپترین شیوه ده مان کوشت، ﴿الْوَتِينَ﴾ نه و په گه یه که له گردن
دایه نه گهر بپر دیت ده مریت، کاتمان پینه ده دا بۆ زیاتر درو کردن به دم خوی
گه و رهیه. نیوه بیر بکه نه وه که چۆن خوی گه و ره نه و که سانه ی له ناو برد که به

دهم خوای گه وره وه دروځيان ده کړد، موسويله مه ی دروژنی کوشت، نه لنه سوه د
 نه لهنسی و که سانی تری خو به پیغه مبه ر زانی کوشت. نایا خوای گه وره هه لی
 پندان؟ نه خیر. خوای گه وره کوشتنی و له ناوی بردن و ته نانه ت باسیشیان نه ما.
 به لام نه م پیغه مبه ره ﷺ په یامبه ری خوای گه وره یه، باسی هر ماوه و هر
 ده شمینیت، نه م قورپانه ش هر ده مینیت و، ده خویندریته وه، نه مه به لگه یه که له
 لایه ن خوای گه وره وه یه، ﴿فَمَا مِنْكُمْ مَّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾ وه که س له ئیوه
 نه یده توانی به رگری لی بکات، نه گه ر خوای گه وره بیه وی پیغه مبه ر له ناویه ریت نایا
 هیچ له توانایدایه پڼگری له وه بکات، شوین شاهیدی قسه کانمان نه وه یه که نه م
 نایه تانه ده یسه لمینیت که قورپان پاسته و له لایه ن خوای گه وره وه دابه زیووه، وه
 شعرو کیهانه و درو نییه که به دهم خوای گه وره وه کرا بیت.

مه‌روه‌ها خ‌وای گ‌وره ده‌ف‌رموی: ﴿فَذَكِّرْ لِّمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَامِلٍ﴾
 بَجْنُونِ (۲۹) أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرْتِّلُ بِهِ زَيْبُ النُّنُونِ (۳۰) قُلْ لِّرَبِّضُوا لِيَأْتِيَهُمْ مِّنْ
 الْمُرْتَضِينَ (۳۱) أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَاةُهُمْ هَٰذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُوتٍ (۳۲) أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ الْغَالِبُونَ
 يُؤْمِنُونَ (۳۳) فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ (۳۴) ﴿الطور: ۲۹-۳۴﴾

(۱) - نه‌م نایه‌تانه نکولی کردنه له‌و ده‌سفانه‌ی که بز پیغه‌مبه‌ری خوا ^{صلوات} کراره،
 گ‌وایه کاهینه، شاعیره، دروزه، نه‌م قسانه به‌لگی شله‌زانیه، دروده‌کن و جار
 جار ده‌لین: شاعیره، جار به جار ده‌لین: کاهینه، جار به جار ده‌لین: دلزن،
 جار به جار ده‌لین: فیر ده‌کرت، م‌رؤف فیری ده‌کات، که سانیکی نه‌لی کیناب بوی
 ده‌نوسنه‌وه، له‌و باره‌وه خ‌وای گ‌وره ده‌ف‌رمویت: ﴿وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ
 اكْتَبَهَا﴾ [الفرقان: ۵] وات: وه (بیب‌روایان) ده‌یانگوت (نه‌م قورپانه) به‌س‌رماد
 داستانی پیش‌وه‌کانه (موحه‌مه‌د ^{صلوات}) داوای‌کردوه بوی بنوسن. ده‌یانگوت
 موحه‌مه‌د نانوسیت به‌لام له‌و لاوه نیسرانیلیه‌ی که‌جه له‌مه‌که‌دا بوو داوای کرد
 بوی بنوسیت، له‌م باره‌وه خ‌وای گ‌وره ده‌ف‌رموی: ﴿وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا
 بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِي وَهَٰذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ﴾ [النحل: ۱۰۳] وات: سویند
 به‌خوا بیگومان نی‌مه ده‌زانین که نه‌وانه ده‌لین مه‌ر ناده‌میبه (نه‌م قورپانه‌ی) فیر
 ده‌کات که‌چی زمانی نه‌و که‌سه‌ی نه‌وه‌ی ده‌دنه‌پال ع‌جه‌میبه و نه‌م (قورپانه‌ی)
 به‌زمانی ع‌ره‌بی پاراو و پ‌وونه. نه‌و که‌سه‌ی نه‌جه‌میبه و نه‌م قورپانه‌ش ع‌ره‌بیه‌باش
 چ‌ون نه‌جه‌میبه‌ک نه‌م قورپانه‌پاراو پ‌وونه‌ی هیناوه له‌کاتیک‌دا نه‌جه‌میبه.
 نایه‌ته‌کانیش له‌س‌وپه‌تی (الطور) ه ^{صلوات} ﴿فَذَكِّرْ﴾ نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ^{صلوات} ی‌ا‌و‌زیک‌د
 خ‌وایان به‌ینه‌ره‌وه یادو له‌و تاوانبارکردن و قسانه‌ی ده‌ی ده‌نه پالت ناوه‌م‌ده‌ره‌وه
 ﴿فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا بَجْنُونٍ﴾ چونکه به‌ه‌وی به‌هره‌کانی

پهروه ردگار ته وه تو نه فالچیت و نه شیتیت، وه کو نه وهی نه وان ده یلین، نه وان
 شله ژاوان و له سه ر قسه یه ک جیگیر نابن، ئایا شیت شیعر ده لیت؟ شیت توانای
 قسه کردن و نووسینی نییه، ئایا که سیکی شیت ده توانیت نه م قورپانه پاراو و پوونه
 بهینیت، شیت ورینه ده کات و به چاکی قسه ناکات، به راستی نه وان شله ژاوان، ئایا
 نه م قورپانه شیعره؟ به راوردیکی نیوان قورپان و شیعر بکه جیاوازیه که زور به پوونی
 ده بینیت، ئایا قورپان کیهانه یه؟ به راوردیکی نیوانیان بکه جیاوازیه که زور به پوونی
 ده بینیت، چونکه قسه سه روا داره کانی کاهینان مروف دینیت به پیکه نین و، گوفتاری
 پهروه ردگاری جیهانیا نیه، وه کو قسه ی سه روا داره کانی موسه یله مه ی درون و
 سه جاج و غهیری نه وان، ﴿أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِ رَبُّهُ الْمُتُونِ﴾ نهء به لکو ده لین
 موچه ممه د ﷺ شاعیره چاوه پوانی مردنی ده کهین، پاشان ده حه وینیه وه وه کو
 شاعیره کانی سه رده می نه فامی که به که ساسی و چه وساوه یی ژیان تاوه کو مردن و
 باس و خواسیان نه ما، ئارام بگرن تا ده مریت و پاشان پزگارمان ده بیت، باشه ئای
 پاش مردنی پیغه مبه ری خوا ﷺ باس و خواسی برپا ته واو بوو؟ قورپان برپا ته وا
 بوو؟ نه خیر، نه برپا ته واو نه بوو، چونکه له لایه ن خوی گه ورده وه بوو.

خوای گه وره پیغه مبهری ﷺ پاک راگرتوه و به دوری گرتوه له و جورده که سان بیت که همیشه شیتانیان له گه لدايه و لییان جیا نابنه وه وه کو کاهینه کان و هه ندی له شاعیره کان و شیته کان، نه وه شی پوون کردوته وه که و نه وه ی قوپئانی بۆ هیناره فریشته یه کی به پرژه و خوای گه وره هه لی بژاردوه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾^(۱) [الحج: ۷۵] واته: خوا له فریشته کاندای نیردراو هه ل ده برژیریت هه روه ها له خه لکیشداب

راستی خوا بیسه ری بینایه.

هه روه ها خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (۱۹۲) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (۱۹۴) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ (۱۹۵) [الشعراء: ۱۹۲-۱۹۵]: ئه م (قوپئان) هه دابه زینراوی په روه ردگاری جیهانیان جویره ئیلی ئه مین هینایه خواره وه بۆ سه ر دلی تو بۆ نه وه ی له ترسیته ران بی به زمانیکی عه ره بی پوون و په وان.

(۱) _ به لی، پیغه مبه ران دوو به شن: نیردراوانیک له فریشته و نیردراوانیکیش له ئاده میزاد، ﴿اللَّهُ يَصْطَفِي﴾ خوای گه وره له فریشته کان و له ئاده میزادیش نیردراوانیک هه لده برژیریت، په یامبه ری هه لبرژاردنیکه له لایه ن خوای گه وره وه، به و جورده نییه که فه یله سوفه کان بانگه شه ی بۆ ده که ن گوايه مروّف به هو ی پاکیتی خو ی و فیره ت و زهین و فه لسه فه که یه وه ده دوزیته وه و پی ی ده گات، ده یانه ویت ببن به پیغه مبه رو نیردراو، پیغه مبه رایه تی به ده ستی خوای گه وره یه و ته نها له لایه ن خوای گه وره په یامبه ر هه ل ده برژیریت، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموئ: ﴿اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ﴾ [الأنعام: ۱۲۴] واته: خوا چاک ده زانیت په یام و پیغه مبه ری خو ی له کو ی داده نی (و کی شیاو تره بۆ نه و کاره)؟.

مەروەھا خوای گەورە دەفەر موی: ﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ﴾^(۱) [البقرة: ۹۷] واتە: (ئەبى موحەممەد ﷺ) بلى: ھەر کەسێک دوژمنى جوپرە ئىيل بىت (ئەوە دوژمنى خوايە) چونکە ئەو بە فەرمانى خوا قورپانانى ھىناو ھەتە خوارەو ھە بۆ سەردلى تو بە پشتىوانى نامەکانى پيش خوى بە پىنموونى کارو مژدە ھەر بۆ بپواداران.

مەروەھا خوای گەورە دەفەر موی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (۹۸) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (۹۹) إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ (۱۰۰) وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (۱۰۱) قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ (۱۰۲)﴾^(۲) [النحل: ۹۸ - ۱۰۲]

(۱) ئەمە بەلگەيە لەسەر ئەو ھى مەبەستى خوای گەورە کە دەفەر موی: ﴿الرُّوحُ الْأَمِينُ﴾ [الشعراء: ۱۹۳] جوپرە ئىيلە _ عليه السلام _ کاتى پىغەمبەرى خوا ﷺ نىردرا جوړە کە کان لە پووى گالتە پىکردن و کە شو فشهو ھەيانگوت: ئەگەر ئەو ھى بەسەريدا دادەبەزىت جوپرە ئىيل نەبوايە ئيمانمان پىدە ھىنا، بەلام جوپرە ئىيل دوژمنى نىمەيە بۆيە ئيمانى پى ناھىنين، بۆيە خوای عز وجل ئەم ئايەتە ھى دابەزاند.

(۲) خوای گەورە دەفەر موی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ﴾ ئەبى موحەممەد ﷺ کاتى ويستت قورپان بخوینى پەنا بگرە بەخوا لە شەيتان، بۆيە نەگەر موسلمان ويستى قورپان خویندن ھەبوو بە (أعوذ بالله من الشيطان الرجيم) دەست پى بکات، بۆ پاونانى شەيتان بۆ ئەو ھى خویندە کە ھى لى تىکنە دات و، ھەلە ھى

پینه کات، ﴿الرَّحِيمِ﴾ ده رکراو له به زهیی خوا، پاشان خوای گه وده پوونی کردنه و ده کوا ﴿إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ به پاستی شهیتان ده سه لاتی نیه به سه ر نه وانه دا که باوه پریان هیناوه و ته نها پشت به په روه ردگار یان ده به ستن، خوای گه وده نه مه ی فهرمووه چونکه شهیتان ده یگوت: ﴿قَالَ رَبُّنَا أَخَوَاتِنِي لِأَزِينَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (۳۹) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ (۴۰) ﴿[الحجر: ۳۹-۴۰] واته: گوتی نه ی په روه ردگارم له به ر نه وه ی گومپات کردم بیگومان خوشی دونیا یان له زه ویدا بو ده پازینمه وه وه به پاستی هه موویان گومپا ده که م بهنده دلسوزه کانت نه بیت. بهنده دلسوزو نیمانداره کان شهیتان هیچ ده سه لاتیکی به سه ریاندا نییه.

خوای ته‌عالا جویره‌ئیلی به (روح الامین) و (روح القدس) ناوناوه^(۱).

ه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالْحُنْسِ (۱۵) الْجَوَارِ الْكُنْسِ
(۱۶)﴾^(۲) [التکویر: ۱۵-۱۶] واته: سویند به‌وئه‌ستیرانه‌ی که له ناسمان (خائسه‌)ن،
واته: نادیارن پیش ده‌رکه‌وتنیان^(۳)،

(۱) خوای گه‌وره جویره‌ئیلی به (الروح الامین) ناوناوه، ه‌روه‌ها به (الروح
القدس) یشی ناوناوه واته پاک، (القدس): واته پاک، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ
پاک‌راوه‌ته‌وه، ه‌روه‌ها خوای گه‌وره به (جبریل) یش ناوی بردوه، خوای گه‌وره
ده‌فه‌رموی: ﴿قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ﴾ [البقرة: ۹۷] نه‌ی موحه‌مه‌د
ﷺ بلی: ه‌ر که‌سیک دوزمنی جویره‌ئیل بیت نه‌وه دوزمنی خواجه چونکه نه‌و
به‌فرمانی خوا قورپانی هیناوه‌ته خواره‌وه بۆ سه‌ردلی تو.

(۲) (لا: نافية) یه واته شته‌که به‌و جوړه نییه که ئیوه بانگه‌ش‌ه‌ی بۆ ده‌که‌ن یان
(صلة للتأكيد) ه بۆ ته‌ئکید کردنه‌وه‌ی رسته‌که‌یه، ﴿أُقْسِمُ﴾ واته سویند ده‌خۆم به
﴿بِالْحُنْسِ﴾ بریتیه له‌وئه‌ستیرانه‌ی که به‌پۆژ له پیش چاو وون ده‌بن و، به‌شه‌وانیش
ده‌رده‌که‌ون، نه‌وئه‌ستیرانه‌ن له ئاوابوندا به‌ده‌ره‌وه‌نین و پاشان ده‌رده‌که‌ون و له
شوینی هه‌له‌اتنیانه‌وه بۆ شوینی ئاوابونیان ده‌چن، ده‌یان‌بینن پیده‌که‌ن، تو له
شوینیکدا ده‌یان‌بینت به‌لام ماوه‌یه‌ک پۆشتیت و جاریکی تر ته‌ماشات کرده‌وه ده‌بینیت
که پئی کرده‌وه پیش‌که‌وتوه و له جیگه‌ی به‌که‌می دورکه‌وتوته‌وه، دوو ناوی هه‌یه:
به‌(الجواری) ناوده‌بریت نه‌گه‌ر ده‌رکه‌وت و، به‌(الْحُنْسِ) یش ناوده‌بریت نه‌گه‌ر ئاوا بوو.

(۳) وه‌کو نه‌وه‌ی خوای گه‌وره له باره‌ی شه‌یتانی وه‌سوه‌سه په‌یدا‌که‌ری حۆ
به‌نه‌ناکه‌روه ده‌دویت: (الْحُنَّاس) بریتیه له‌وه‌ی که نه‌گه‌ر یادو زیکری خوای گه‌وره کرا
خۆی په‌نه‌ان ده‌کات، وه نه‌گه‌ر یادو زیکری خوای گه‌وره‌ی فه‌رامۆش کرد وه‌سوه‌سه
ده‌کات، که‌واته مانای (الإخناس) ده‌رکه‌وتن و په‌نه‌انه.

نه گهر دهریشکه وتن خه لکی ده یانبینن له ناسماندا پښده کهن، نه گهر ناواشبوون بز
 په ناگه کانی خو یان ده چنه وه که ده یانشارنه وه^(۱)، ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ﴾^(۲) [التکویر:
 ۱۷] وه به وشو نه گهر چوو و نه ما یان نه گهر هات و تاریک بوو، ﴿وَالصُّبْحِ إِذَا
 تَنَفَّسَ﴾^(۳) [التکویر: ۱۸] وه به یان نه گهر هات و دهستی پیکرد، ﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ
 كَرِيمٍ﴾ [التکویر: ۱۹] بیگومان نه م قورپانه گوفتاری په وانه کراویکی پایه به رزه ی
 جوپره ئیله _ علیه السلام _، ﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ (۲۰) مُطَاعٌ
 أَمِينٌ (۲۱) ﴿﴾^(۴) [التکویر: ۲۰-۲۱] پاشان خوای گهره ده فهرموئ: ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ
 بِمَحْنُونٍ﴾^(۵) [التکویر: ۲۲]

(۱) _ واته له ناسودا ناوا دهن و ئیتر خه لکی نایانبینن.

(۲) _ ﴿عَسْعَسَ﴾ واته چوو و نه ما، ته واو بوو و سپیده دهستی پیکرد.

(۳) _ هه موو نه مانه سویند خواردنه له لایه ن خوای گهره وه که به و نیشان

گهرانه سویندی خواردووه، به لام سویند له سهر خوراو چیه؟ پاشان باس ده کړنت.

(۴) _ ﴿عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ﴾ واته: لای خوای گهره ﴿مَكِينٍ﴾ لای خاوه ن عرش

واته: لای خوای گهره خاوه ن پایه یه و له خوای گهره وه نزیکه، ﴿مُطَاعٍ﴾ واته: له

ناسمان فریشته کان گوپراهی ئه ون، جوپره ئیل گهره ترینی هه موو فریشته کانر

سهرگه وره یانه ﴿ثُمَّ أَمِينٍ﴾ ده ستپاکه له سهر ئه و سرووش و وه حیانه ی که پاراستنیا ن

خراوه ته نه ستوی ئه و.

(۵) _ خوای گهره پاش ئه وه ی ستایشی جوپره ئیلی کرد، ئینجا ستایشی

پیغه مبه ری خواشی ﷺ کرد، چونکه ئه مه سه نه دی قورپانه: له موحه ممه ده وه له

جوپره ئیله وه له خوای گهره وه. ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونٍ﴾ [التکویر: ۲۲] واته

هاورپکه تان که موحه ممه ده ﷺ شیت نییه وه کو ئه وه ی کافران ده یلین، گوايه

جنوکه دهستی لیوه شان دووه و ه پرینه ده کات، ئایا که سی شیت له توانا یدایه نه م

قورپانه بینیت، به پاستی بی عه قلن.

وانه: هارېنگه تان (که موچه موده ﷺ) شېت نېبه (وه کو ئیوه ده لېن)، واته:
 هارېنگه تان که خوی گوره به هویه و چاکو نیعمه تی خوی به سه را پشاندن، کاتی
 ده کو پتفه مبریک بوی ناردن له په گزی خوتانه و هاو لیتیتان ده کات چونکه توانای
 بینینی فریشته تان نه بوو^(۱)،

(۱) - خوی گوره ده فره موی: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ [آل عمران: ۱۶۴] واته: سویندې بېگومان
 خوا چاکو منه تی نا به سه ر پروادارندا کاتی که پتفه مبرو نیراویکی په وانه کرد له
 نارباندا له خویان که به لگه کانی ده خوینیتیه و به سه ریاندا. به کیک له چاکو
 به خشنده کانی خوی گوره بریتیه له وهی که نه م پتفه مبره له په گزی خومانه
 خه لکی قسه یان له گه ل ده کردو، له گه لیدا داده نیشن و، له گه لیدا پریان ده کردو،
 له گه لیداندا ده یخواردو له گه لی دا ده یان خواردو، گوئیستی گوفتاره کانی ده بوون.
 به لام نه گه ر له په گزی فریشته کان بویه توانای بینینان نه ده بوو، نه یانده توانی
 له گه لیدا بدوین، نه م پتفه مبره ﷺ له هه موو شوینیکدا هاو لیتی ده کردن، خه لکی
 له سه فره له شاردن له هه موو جیگه یه کدا، سرووش و شریعه تی لی وهرده گرن، نه مه
 له نیعمه ته کانی خوی گوره یه، پاشان ئیوه باش ده یناسن، نالین: نایناسین و نازانین
 له چ شوینیکه وه هاتوو، له ئیویه له به ریزترین هوزه کانتانه له نیوانتاندان ده ژی،
 شاردنای ده ستپاکی و راستگو یه که ی بوونه، غه ربیکتان بۆ نه هاتوو. به لام نه وان
 ده یانگوت: ﴿لَوْلَا أَنْزَلْ عَلَيْنَا الْمَلَائِكَةُ﴾ [الفرقان: ۲۱] واته نه وه بۆ فریشته نانیردریته
 خواره وه بۆ سه رمان، ده لین: ئیمه پروامان به موچه موده ﷺ نېبه پتویسته
 فریشته مان بۆ بیت، نه مه به کیکه له ناپه وایی و سته مکاریه کانیان، ده لین: پتویسته
 فریشته یه کمان بۆ بیت قسه مان له گه ل بکات، ئیمه پروامان به ناده میزادینکی

وهكو خۆمان نيبه، خواي گه ورهش پي پاكه ياندن كهوا نه وه فهزل و چاكه بهكل
 لايه ن خواي گه وره وه چونكه نه گه ر فرشته يان بو بنيردرايه نه يانده تواني سوودي لري
 وه رگرن و، له گه لي دا بدوين، چونكه له په گه زي خويان نه بوو. له پاستيدا فرشته كان
 له كاتي سزادا داده به زن له كاتي فه وتاندن و له ناو بردندا، له م باره وه خواي گه وره
 ده فه رموي: ﴿يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ﴾ [الفرقان: ٢٢] واته: نه ر
 پوژهي فرشته كان ده بينن (كاتي مردن يا قيامه ت) له و پوژده دا هيچ مرده بهكل بو
 تاوانباران نيبه. نه گه ر فرشته كان دابه زين و، خه لكي بينينيان نه وا فه وتان و له ناو
 چون پووده دات، فرشته كان دابه زن ته نها له كاتي مردن و سه ره مهرگ و دابه زيني
 سزادا داده به زن يا له كاتي پووداني قيامه تدا.

ده‌كو نه‌وه‌ی خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَفُضِّحَ بِهِمْ لَأَنظُرُونَ (۸) وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبَسُونَ (۹)﴾^(۱)
[الأنعام: ۸-۹].

مه‌وره‌ها خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾^(۲) [التكوير: ۲۳]

(۱) _ بویه جو‌بره‌ئیل بۆ لای پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ نه‌ده‌چوو مه‌گه‌ر له‌ شی‌وه‌ی پیاوینکدا، له‌گه‌لی دا داده‌نیش‌ت و خه‌ل‌کیش ته‌ماشایان ده‌کردن، قسه‌یان له‌گه‌ل ده‌کرد، وه‌کو نه‌وه‌ی له‌ فه‌رمووده‌که‌ی عومه‌ری کو‌پی خه‌ت‌تاب دا هات‌وو: ((بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ)) واته: ((بَوَدَّكَ لَهْ خِزْمَتِي پي‌غه‌مبه‌ری خوا دا بوین ﷺ پیاوینک دیدنه‌ی کردین که پۆشاکه‌که‌ی ر‌ق‌د سپی بو))، جو‌بره‌ئیل له‌ شی‌وه‌ی پیاوینکدا ده‌هات که به‌لایانه‌وه ناسایی بوو ته‌ماشایان ده‌کرد، گو‌بیستی گو‌فتاره‌کانی بوون، سوودیان لیده‌بینی، ﴿وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا﴾ نه‌گه‌ر فریشته‌یه‌کمان بناردایه‌ته‌ خواره‌وه ﴿لَفُضِّحِيَ الْأَمْرُ﴾ بی‌گومان کار ته‌ولو ده‌بوو له‌ ناو بردن‌یان جیبه‌جی ده‌کرا، ده‌خران ده‌ستبه‌جی توله‌و سزایان بۆ داده‌به‌زی ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا﴾ نه‌گه‌ر نه‌و پی‌غه‌مبه‌ره‌مان بکردایه به‌ فریشته‌یه‌ک بی‌گومان ده‌مان گ‌ر‌با به‌وینه‌ی پیاوینک تا بی‌بینن و قسه‌ی له‌گه‌ل بکه‌ن، پیاوینک له‌په‌گه‌زی خ‌ویان بیت.

(۲) _ ﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَحْنُونَ﴾ [التكوير: ۲۲] هاو‌پینکه‌تان که موحه‌مه‌ده ﷺ ش‌ب‌ت نی‌یه وه‌کو نی‌وه ده‌ل‌ین، ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا﴾ واته: جو‌بره‌ئیلی له‌سه‌ر شی‌ولزی پاسته‌قینه‌ی خ‌وی دی‌یوه، ﴿بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ له‌سه‌ر زه‌مینی مه‌که‌دا دی‌یویه‌تی، کاتی‌سه‌ری به‌رزکرده‌وه جو‌بره‌ئیلی له‌ نی‌وان ئاسمان و زه‌ویدا بینی له‌سه‌ر نه‌و شی‌ولزه‌ی که خ‌وای گه‌وره خ‌ولقاند بووی، (۶۰۰) بالی مه‌بوو، هر بالینکی ناس‌وی داپۆشی بوو،

نه مه بینینی به که م بوو، له باره ی بینینی دووه می شه وه خوای گه وره ده ف رموئ: ﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ﴾ (۱۳) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُتْنٰی ﴿۱۴﴾ [النجم: ۱۳-۱۴] واته ﴿وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ﴾ سوئند به خوا بینگومان جاریکی تر جویره نیلی بینیه ﴿عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُتْنٰی﴾ لای دره ختی (سیدره تولمونه ها)، نه مه له شهوی میعراجدا پوویدا، پیغه مبهری خوا ﷺ جویره نیلی له سه ر شیوازی راسته قینه ی خوی نه بینیه جگه له دوو جار: جاری به که م: له سه ر زه مینی مه ککه، جاری دووه م: شهوی میعراج لای دره ختی سیدره تول مونه ها. جگه له م دوو جاره جویره نیل _ علیه السلام _ له شیوه ی پیاویکدا ده چوه دیدنه ی پیغه مبهری خوا ﷺ.

وَمِنْهُمُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ (۱) [التکویر: ۲۱] وه له خویندنه وه به کی دیکه ی فوړنانبشدا: وه به کی هاتووه: واته: چرووک و دهست قوچاو نیبه که زانست نه درکینیت و به کی خنیت مه گره به رامبه ر به کری، وه کو نه و که سانه ی که زانست نابروکینن مه گره به رامبه ر به خه لات و کریه ک، ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِیمٍ﴾ [التکویر: ۲۵] وه نه و فوړنانه) قسمی شهیتانی ده رکراو له به زه یی خوا نیبه (وه ک نپوه ده لین).

خوای گه وړه جوړه نیلی _ علیه السلام _ پاک راگرتوه و به دوری گرتووه له وه ی که شهیتانیک بیت هه وړه ها موحه مه دیشی ﴿سَلَامٌ﴾ پاک راگرتوه و به دوری گرتووه نه وه ی که شاعیرتک یان کاهینتک بیت.

به راستی نه ولیاو دؤستانی ته قواکارو له خوا ترس بریتین له وانه ی که شونیکه وتووی موحه مه دن ﴿سَلَامٌ﴾ فهرانه کانی جیبه جی ده کن و، له قه ده غه کراوه کانی دهست هه لده گرن (۲)

(۱) ﴿وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِظَنٍّ﴾ [التکویر: ۲۴] ﴿بِظَنٍّ﴾ به (الظان) ی خوشکی (ماء): له (الظنة) وه هاتووه واته: گومانلیکراو نیبه. له خویندنه وه به کی دیکه ی فوړنانبشدا ﴿بِظَنٍّ﴾ به (الضاد) ی خوشکی (صاد) هاتووه: واته چرووک و دهست فوچاو بیت و سرووش و وه حی خوای گه وړه نه درکینیت، به لکو سرووشی خوای گه وړه ده گه به نیت و چرووکی نانویتیت مه گره به رامبه ر به خه لات و کری و مال و سامان، له م باره وه خوای گه وړه ده فهرموئ: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا﴾ [الشوری: ۲۳] واته: بلی داوای هیچ پاداشتیکتان لیتاکم له سه ری. جوړه نیلی _ علیه السلام _ سرووش و وه حی خوای گه وړه پاده گه به نیت و، چرووکی نانویتیت و، هیچ کری به خشیتک له خه لکی وه رناگریت.

(۲) _ خوای گه وړه پوونی کردو ته وه که نه ولیاو دؤستانی خوای گه وړه نه وانه که له باره یانه وه ده فهرموئ: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۶۲)

دوستی مټوا وټاوا (۶۳) | اوس: ۶۲ ... ۶۳ | نه وانه دوستانی راسته قینه ی خوای
 گوره ن که باوه ریان هیناوه و هه مېشه خوږیان ده پارینن و له خوا د ترسین. به کینک
 بېڅپنه کانی باوه پوون به خوار ته قواکاری شوینکه وټنی راستنی پیغه مبهری خوار
 ښکلا، که وا بوو نه ولایای خوای گوره نه وانه ن که شوینی پیغه مبهری خوار ښکلا
 ده که ون، فرمانه کانی جینه جینی ده که ن و، نه وه ی پڼگری لیکردوه وازی لیدینن،
 چونکه نه مه یه مانای راستنی ته قوا، ته قوا بریتیه له نه نجامدانی نه وه ی که خوای
 گوره فرمانی پڼکردوه، وازهیتان له وه ی که پڼگری لیکردوه، نه مانن نه ولایای
 راسته قینه ی خوای گوره. به لام که سانیک بانگه شه ی دوستایه تی خوای گوره بکن
 و که سانیکي نیمانداری ته قواکاری گوپراه لکاری پیغه مبهری خوار ښکلا نه بن نه وه
 دوستی شه ی تانن و، دوستانی خوای گوره نیین. که وا بوو مه سه له که بانگه شو
 هاتوهوتی به دهم نییه، به لکو مه سه له که به حه قیقه ت و کرده وه یه. بویه هر که سیک
 بلیت: من وه لی و دوستی خوام، ته ماشای کرده وه کانی ده که یین، نایا گوپراه لی خوار
 پیغه مبهره که ی بووه؟ نه گره ته قواکارو له خوا ترس بیت نه وه وه لی و دوستی خوای
 گوره یه، وه نه گره که سیکي یاخی بوو، ملکه چی خوار پیغه مبهره که ی نه بوو،
 موخاله فه ی شهریه تی ده کرد، نه مه دوستی خوا نییه به لکو دوستی شه ی تانه.

له وانهدا که بۆی پوون کردونه ته وه شوینی بکهون په پیره وی ده کهن، خوی گه وره ش به نرسته کانی خوی و به قورپان و ئیمان له لایه ن خویه وه پشتگیریان ده کات^(۱) وه خوی گه وره له نورو پووناکیه کانی خوی ده خاته دلایانه وه، وه خوی گه وره که پامه تیشی پیداون که به هویه وه پیز له دوستانی ته قوا کاری خوی ده گریت^(۲).

(۱) - نه مانه خوی گه وره به قورپان و ئیمان و نورو پووناکی خوی پشتگیریان ده کات، له و باره وه خوی گه وره له ئایه تیکی تردا ده فه رموی: ﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَتَدَّ لَهُمُ رُوحٌ مِنْهُ﴾ [المجادلة: ۲۲] واته: که سانیکت ده ست ناکه وی که باره بیان هه بیت به خواو به پوژی دواپی که دوستایه تی بکهن له گهل نه وانه ی دژایه تی خواو پیغه مبه ری خوا ده کهن هه ر چه نده نه و دوژمنانه ش باوکیان بن یاکوپو براو خزمیان بن نه وانه خوا باوه پی له دلایاندا چه سپاندووه به هیزی کردوون و سه ری خستوون به قورپان و ئیمان له لایه ن خویه وه. ئا نه مانه دوستانی راسته قینه ی خوی گه وره ن که دوستایه تی ده کهن له پیناوی خوا داو، دوژمنایه تیش ده کهن له پیناوی خوا دا، ئا نه مانه دوستانی خوی گه وره ن، به لام نه و که سه ی له نیوان ئیماندارو کافردا جیاوازی نه کات و، هه موویانی به لاوه یه کسانه، له نیوان گوپرایه لکارو سه ریچی کاردا جیاوازی نه کات، نه مه دوستی خوی گه وره نییه، به لکو دوستی شه ی تانه.

(۲) - خوی گه وره دوستانی خوی به هیزی ئیمان پشتگیری ده کات، له نورو پووناکی خۆشی ده خاته دلایانه وه بۆ نه وه ی هه ق و باتل لیک جیا بکه نه وه، به نورو روناکی خوی گه وره نه ماشا ده کهن، نه مانه که پامه تیان پیدراوه، به لام مه رج نییه هه مو وه لی و نرستیکی خوی گه وره که پامه تی پیدریت، به لام پیده چی دوستی خوی گه وره که پاماتی هه بیت، که پامه تیش: بریتیه له کارو کرده وه یه کی نا ئاسایی له سروشت به دهر که خوی گه وره له سه ر ده ستی دوستیکی خوی به دی ده هیئتیت، بۆ دامه زراندنی به لگه له سه ر کسی موخالیف و سه ریچی کار، بۆ نه وه ی به لگه یه ک بیت له سه ر راستگویی دوسته که ی

خوی وه یا له بهر پئویستی خه لك، دواتریش باسی نه مه ده كرت. نه گهر كرده و دی
 نااسایی له سروشت به دهر له سهر دهستی پتغه مبه ريك به دیهات نه وه موعجزیه، نه گهر
 له سهر دهستی وه لیهك به دیهات نه وه كه پاماته، نه گهر له سهر دهستی كافر يك به دیهات
 نه وه كرده وه یه کی له سروشت به دهری شه یثانیه و كه پامات نییه، چونكه كافران و،
 جادوو گهران و، شوینكه وتوانی شه یثانه كانیش كرده وه ی نااسایی له سروشت به دهری
 شه یثانیان هیه، به هه وادا ده فین، به سهر ناودا ریده كهن، ده چنه نیو ناگرده و،
 چنده ها شتی تر كه زیانیان پی ناگه یه نیت، پئویسته فریویان پینه خوریت له بهر نه و دی
 ئیماندارى ته قواكارى گوپراه لكارى خواو پتغه مبه ره كه ی صَلَّى نین، به لكو كرده وه گه لیکى
 نااسایی شه یثانیه، شه یثانه كان خزمه تیان ده كهن و، دۆستی خوای گه و ره نین، بزب
 فریو به كرده وه كانیان ناخوریت، به لام نه گهر له سهر دهستی ئیماندارى كه ته قواكار ب
 دیهات نه وه كه پامه تیکه خوای گه و ره پئی به خشيوه و، یارمه تی نه نجامدانى داوه.
 كه پامه تی نه ولیاو دۆستانی خوای گه و ره له قورپان و سووننه تدا جیگیر بووه، له قورپاندا
 چیرۆكى هاوه لانی نه شكوت و به سهراته كه یان، هه روه ها چیرۆكى مه ریه م و نه و پۆزی
 بوی ده هات له شوینی خواپه رستیه كه یدا، هه ركات زه كه ریا برۆشتایه ته دیده نی مه ریه م
 له شوینی خواپه رستیه كه یدا خواره مه نی له لا ده بیینی، پئی وه گوت: نه مه ت له كوئى برو
 نه ی مه ریه م؟ ده یگوت: نه وه له لایه ن خواوه یه به راستی خوا پۆزی هه ر كه سیک ده بات
 كه بیه وئ به بیشومار. نه مه كه پامه ت بوو چونكه مه ریه م (صِدِّيقَة) بوو، وه كو نه و دی
 خوای گه و ره ده فره موئ: ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأَنَّ
 صِدِّيقَهُ﴾ [آلَمَائِدَة: ۷۵] واته: مه سیحی كوپى مه ریه م هیچ نییه جگه له پتغه مبه رى خوا
 بیگومان له پیش نه وه وه چنده ها پتغه مبه ر بوون دایكیشی ئافره تى كه زور پاستنگیه،
 مه ریه م له دۆستانی خوای گه و ره بوو بویه له شوینی خواپه رستیه كه یدا بۆنى
 پتغه به خشى.

ره چاگترین دوستانی خوی گه وده: که پامه ته کانیاں بۆ دامه زرانندی به لگه به له نابیندا یان بۆ پئویستییه کی موسلمانانه^(۱) مه روه ها موعجیزاتی پیغه مبه ره که شیان بۆ به و شتوه بوو^(۲).

(۱) _ مه رج نییه وه لی و دوست که پامه تی هه بیته، به لام پیده چیت خوی گه وده که پامه ت له سه ر دوستیکی خوی به جیبینیت، بۆ دامه زرانندی به لگه له سه ر که سی سه رپیچی کار یان له به ر پئویستییه کی موسلمانان. به لام شته که بۆ فیتنه و نازاوه نانه وه نییه، وه کو نه و کرده وه نانا ساییه له سروشت به ده رانه ی که له سه ر ده ستی جادوو گه ران و کاهینه کان و شوینکه وتوانی جنۆکه و شه ی تانه کان نه نجام ده دریت.

(۲) _ نه گه ر کرده وه ی نانا سایی له سروشت به ده ر له سه ر ده ستی پیغه مبه ریک به دی هات نه وه موعجیزه یه، نه گه ر له سه ر ده ستی وه لیه کیش به دیهات نه وه که پامه ته و له هه مان کاتیشدا موعجیزه یه که بۆ پیغه مبه ر، چونکه وه لی نه وه ی به ده ستهینا به هوی شوینکه وتنی پیغه مبه ری خواوه ﷺ، که وا بوو که پامه تی نه ولیا موعجیزاته بۆ پیغه مبه ر ﷺ.

باسيک

سه بارهت بهوهی کهوا (ریزی) کهرامهتی نهولیاو دوستانی خوی گهوره

له راستیدا تهنها

بههوی شوینکهوتنی پیغه مبهروه وَعَلَيْهِ بهدی دیت

کهرامهتی نهولیاو خوی گهوره له راستیدا تهنها به بهره کهتی شوینکهوتنی پیغه مبهری خواوه وَعَلَيْهِ بهدی دیت، بویه _ له هه قیقه تدا _ ده چیتته چوارچیهی موعجیزه کانی پیغه مبهروه وَعَلَيْهِ وه کو لهت بوونی مانگ ^(۱) أخرجه البخاري (۳۶۳۶)، و (۳۶۳۷)، و (۳۶۳۸)، ومسلم (۲۸۰۰) و (۲۸۰۲) و (۲۸۰۳) وه (سبحان الله) کردنی بهرد له نیتو له پیدا ^(۲)

(۱) _ یه کیک له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا وَعَلَيْهِ لهت بوونی مانگ، کاتیک هاوه لپه رستان داوای لهت بوونی مانگیان لیکرد، خوی گهوره مانگی بۆ لهت کردن، له تیکی له سه ر شاخی نه بی قوبه یس بوو له ته که ی دیکه شی له سه ر شاخی قه یقه عان بوو، خه لکی ته ماشایان ده کرد، خوی گهوره له م باره وه ده فهرموی: ﴿افْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ (۱) وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ (۲)﴾ [القمر: ۱-۲] وان: پوژیی دواپی نزیک بوویه وه وه مانگ له تبوو وه نه گهر بی پروایان موعجیزه یه ک ببینن پشت هه لده کهن وه ده لئین نه مه جادوویه کی بهرده وامه (و موحه ممه د لییان ده کان). کاتی مانگ بوو به دوو له ته وه گو تیان: موحه ممه د جادووی لیکردین، به لام نه وه نهها موعجیزه یه کی راست بوو.

(۲) _ بهرد له نیتو له پی پیغه مبهری خوا دا وَعَلَيْهِ (سبحان الله) ی کرد تاوه کو خه لکیش گو بیستی بوون، نه مه موعجیزه یه ک بوو له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا وَعَلَيْهِ.

قال صاحب مجمع الزوائد (۲۹۹/۸): رواه البزار بإسنادین ورجال أحدهما ثقات وفي بعضهم ضعف، رواه الطبرانی في الأوسط، وه هاتنی دارو درهخته کان بۆ لای^(۱) صحیح: أخرجه مسلم (۳۰۱۲)، من حدیث جابر بن عبدالله رضی اللہ عنہ. وه بیرکردن و تامه زړو بوونی قه دی داره خورماکه بۆی^(۲) صحیح: أخرجه البخاری (۲۰۹۵)، و (۳۵۸۵)، من حدیث جابر رضی اللہ عنہ. وه به کیکی تر له موعجیزه گه وره کان هه والی به خه لکی دا که بیتول مه قدیس چۆنه و چۆی نییه له شهوی میعراجدا^(۳) صحیح: أخرجه البخاری (۳۸۸۶)، و (۴۷۱۰)، من حدیث جابر مرفوعاً، وأخرجه مسلم (۱۷۲)، من حدیث أبي هريرة مرفوعاً.

(۱) کاتی پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم چوه سه رئاو ویستی خۆی له بهر چاوان به دور بگریت و له پال دار و دره ختیکیدا دانیشیت، به لام دره ختیکی نه دۆزیه وه له پالی دا دانیشیت جگه له دارو درهخت گه لیکی په رش و بلو، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بانگی کردن ده سته جی به فرمانی خوی گه وره کوبونه وه، ئه ویش کردنی به په ناگه یه ک بۆ دانیشتنی خۆی، ئه مه موعجیزه یه ک بوو که هه موو خه لک ته ماشایان ده کرد. ئه مه له فهرموده که ی جابیردا رضی اللہ عنہ هاتوه که ئاوی بۆ پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هه لگرتبوو، ئه مه ی بینی بوو.

(۲) سه ره تا پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له سه ر قه دی دارخورمایه ک وتاری ده خوینده وه، دواتر مینه ریکی بۆ دروست کراو وتاره کانی له سه ر مینه ره که ده خوینده وه، بۆیه قه دی دارخورماکه بیرى ده کردو تامه زړو پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو، هاواری ده کرد وه کو چۆن مندالی بچوک هاوار ده کات، چونکه ئه و زیکرو یاده ی له ده ست چوو که له پیغه مبهری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم گوئیستی ده بوو، هه موو خه لکیش گوئیستی تامه زړو بون و هاواری قه دی دارخورماکه بوون.

(۳) له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئیسراو میعراج بوو له یه ک شه ودا، شه وده یه که ی بۆ به یتول مه قدیس که له نیوان ئه و و مزگه وتی چه پام دا ماوه یه کی

زۆر درېژده، ئىنجا به رزبونه وهى بۆ ئاسمان و پاشان دابه زىنى بۆ به يتولمه قدیس و
 گه پانه وهى بۆ مهككه له يهك شهودا، پيغه مبهري خوا ﷺ كه پوڅى كردوه
 پووداوه كهى بۆ خهلكى گيپايه وه، فیتنه و ئاشوبیكى گه وده پوویدا، هاوه لپه رستان
 دلخوش بوون و، دهستیان دایه دورخستنه وهى خهلكى له پيغه مبهري خوا ﷺ،
 گوتیان: درۆزنه، چۆن به يهك شهو ده چيته به يتول مه قدیس؟ له كاتيكا ئيمه به وشتر
 نه وهنده و نه وهنده ماوه مان دهوى بۆ گه يشتن به و شوينه، به لام به ئيمامى
 نه بوبه كريان گوت: قسهى هاوه له كهتت نه بيستوه؟ فه رموى: نه خير، پتيان گوت:
 ده لیت: چۆته به يتولمه قدیس و، بۆ ئاسمان به رز بۆته وهو، بۆ مهككه گه پاره ته وه ل
 يهك شهودا، ئه ويش ﷺ فه رموى: ئه گه ر ئه مهى فه رموو بيت به دلنبايى راستى
 فه رموه، چونكه پيغه مبهري خوا ﷺ هه رگيز درۆينه كردوه، ئيمامى نه بوبه كر ﷺ
 له سرووش و وه حيا برى پيڤه كرد، ئيتىر چۆن له م پووداوه سه رسورمپينه دا برى پي
 ناكات، به راستى نه وه به هيژى ئيمان، جيگير بوونى ئيمان له دلدا كه به هيچ
 شيوه يهك له كاتى فیتنه و ئاشوب دا له ق نابيت. هاوه لپه رستان له پيغه مبهري خوايان
 ﷺ داوا كرد وه سفى به يتول مه قدیسیان بۆ بكات، چونكه پيشتر خويان چوو بو
 نهوى و نيشانه كانيان ده زانى، پيغه مبهري خواش ﷺ دانىشت و وه سفىكى نه وارى
 كرد، چونكه خوى گه وده به يتول مه قدیسی به رز كرد وه وه هيڤايه پيش چارى
 پيغه مبهري ﷺ ئيتىر وه كو خوى وه سفىكى جوانى بۆ كردن، نه وه بوو هاوه لپه رستان
 سه ريان له وه سورما، نه مه به كيڤك بوو له موعجيزه كانى پيغه مبهري خوا ﷺ.

وه هوالدانی به هندی له و شتانی که بووه و به و ههش که ده بیئت^(۱) صحیح:
 انرجه مسلم (۲۸۹۲)، ههروه ها په لیکي تر له موعجزانه که گه ورتینیا نه قورنانی
 پیژند^(۲)،

(۱) _ له موعجزه کانی پیغه مبه ری خوا ﷺ هوالدانی بوو به و غه یبه پابر دوو و
 داهاتوانه ی که خوی گه و ده بوی درک اند بوو، به ته نها خوی گه و ده غه یب ده زانیئت،
 به لام هیندیک له و غه یبانه ش بو پیغه مبه رانی خوی ده درکینئت، له م باره وه خوی
 گه و ده ده فهرموی: ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ [البقرة: ۲۵۵] واته: وه
 کهس ناگای نیبه له هیچ شتیک له زانین و زانیاری نه و (خوا) مه گه ر به وه ی که خوی
 بیه ری: ههروه ها خوی گه و ده ده فهرموی: ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ (۲۶)
 إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ ﴿[الجن: ۲۶-۲۷] واته: هه ر خویه زانا به نه ینیه کان وه
 کهس ناگادار ناکات به سهر نه ینی خویدا مه گه ر پیغه مبه ریکی که لئی پازی بی. خوی
 گه و ده هیندیک غه یب و نه ینی بو پیغه مبه رانی خوی ده درکینئت، بو نه وه ی به خه لکی
 راگه یه نن و، دامه زراندنی به لگه یه کیش بیئت به سهر یانه وه، نه مه له موعجزاته چونکه
 به ده ر له خوی گه و ده که سی تر غه یب و نه ینی نازانیئت. له و غه یب و نه ینیا نه ش
 پیغه مبه ری خوا ﷺ هوالی نه ته وه کانی پابر دوو و نه ته وه کانی داهاتووشی پی
 راگه یاندووین، وه نه وه والانه ی که سه باره ت به نه ته وه کانی پابر دوو و داهاتوو
 پنداوین وه کو خوی به دی ده هات. ته نانه ت کاتی مانگ له ت بوو و خه لکی مه ککه
 بوپایان پی نه کرد، خه لکانی ده شته کی که هاتنه مه ککه مانگیان به له ت کراوی بیینی
 بوو.

(۲) _ نه مه گه و ده ترینی هه موو موعجزه کانه، گه و ده ترین موعجزه کان نه م
 ندرنانه یه که هینای له کاتی کدا نه خوینده واره ناخوینتیه وه و نانوسیت ﷺ نه م
 ندرنانه پیژده ی هینا که مروف و جنوک به تی کرا له به رامبه ریدا بیتوانا بوون، له م

باره وه خوی گه وره ده فره رموی: ﴿قُلْ لِّیْنَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْآنِ لَا یَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَتْ بِغَضُّهُمْ لِّغَضِّیْ طَهِّرْ﴾ [الإسراء: ۸۸] واته: (نه ی موحه ممد وینه) بلی سویند به خوا نه گه ر ناده می و پهری هه موو کو بی نه وه بو نه وه ی وینه ی نه م قورپانه بینن ناتوانن وینه ی نه و بینن هه ر چه نده پشتیوانی به کتریش بن. نه م نایه ته له مه که دابه زی پیش کوچکردن، ته حه دای کردن له کاتیکدا له مه که ممد فره رموی وینه ی نه م قورپانه بینن، ناتوانن وینه ی نه م قورپانه بینن، نه نیستانن له داهاتووشدا، هه روه ها خوی گه وره ده فره رموی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِی رَیْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهٖ وَادْعُوا شُهَدَاءَکُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِیْنَ﴾ (۲۳) ﴿إِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِیْ وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِیْنَ﴾ [البقرة: ۲۳-۲۴] واته: وه نه گه ر نیوه له گومان دان له م (قورپانه ی) که ناردو ومانه ته خواره وه بز به نده ی خومان (موحه ممد وینه) ده سوره تیک بینن به وینه ی نه وه بانگی هاوکاره کانتان بکن (له ره وان بیژان و شاعیران) بیجگه له خوا نه گه ر راسته دکن (ب فره رموده ی خوی نازانن) نیجا نه گه ر نه مه تان نه کرد وه هه رگیز ناشیکه ن (نیز بیپروا مه بن)، (لن): له زمانی عه ره بیدا بو داهاتوو و نایینده یه، واته تاوه کو بژی قیامه ت ناتوانن ده ی خوتان بیاریژن له و ناگه ری که سووته مه نیه که ی خه لکی (به کار) و به رده بو بیپروایان سازکراوه (ناماده کراوه). ته حه دای کردن که وینه ی قورپان بینن نه یانتوانی، ته حه دای کردن ده سوپه ت بینن نه یانتوانی، ته حه دای کردن سوپه تیک بینن نه یانتوانی، بیپروانا بوون به وینه ی سوپه تی ﴿قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ﴾ یان ﴿اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ﴾ یان ﴿وَالْعَصْرُ﴾ بینن، نه مه گه وره ترین به لگه کانه، نانه موعجیزه یه که که بو هه تا هه تایه ده مینیتته وه، قورپان موعجیزه ی به رده وانه تاوه کو بژی قیامه ت، گه وره ترین موعجیزه کانی پیغه مبه ری خواجه وینه.

زورکردنی خواردن و خواردنه وه چەندین جار لە سەر دەستی پیغه مبه‌ری خوا ﷺ^(۱)،
 بۆ وینه کاتیک خەلکی کەندپ (خندق) ه‌که‌ی له مه‌نجه‌لێکی خواردن تیر کردو که‌میشی
 نه‌کرد، صحیح: أخرجه البخاری (۲ و ۱۰۱ و ۴)، ومسلم (۲۰۳۹) من حدیث جابر رضی الله عنه. له
 نه‌رموده به‌ ناو بانگ (مشهور) ه‌که‌ی ئوم موسه‌له‌مه‌دا^(۲)

(۱) له موعجیزه‌کانی پیغه مبه‌ری خوا ﷺ زورکردنی خواردن و خواردنه‌وه‌ی
 که‌م بوو، نه‌گەر ده‌ستی بخستایه‌ته‌ نیو خواردنی که‌مه‌وه ئیتر نه‌و خواردنه که‌مه
 که‌مه‌لێکی زۆری تیر ده‌کردو، لیشی ده‌مایه‌وه، نه‌گەر خه‌لکه‌که‌ تینوو بوايه‌ن،
 ده‌ستی موباره‌کی ده‌خسته‌ نیو ئاوه‌که‌وه تا له‌نیوان په‌نجه‌کانیه‌وه ئاوه‌که‌ هه‌لده‌قولا
 ئیتر ئاوی ده‌دایه هه‌ر هه‌موو نه‌و خه‌لکه‌ی له‌گه‌لی دا بوون تا تیریان ده‌خواردنه‌وه،
 ده‌یان خواردنه‌وه ده‌ست نویژیان ده‌شوست له ئاویک که‌ بنه‌په‌ته‌که‌ی که‌م بوو،
 نه‌مه‌ش موعجیزه‌یه‌کی تری پیغه مبه‌ری خوا بوو ﷺ.

(۲) کەندپ (خندق): بریتی بوو له‌و چاله‌ی که‌ پیغه مبه‌ری خوا ﷺ به‌ده‌وری
 شاری مه‌دینه‌ی پیروژدا هه‌لیکه‌ند بۆ پێگری کردن له‌ هاوه‌لپه‌رستان بۆ نه‌وه‌ی توانای
 هاتنه‌ ناوه‌وه‌ی شاری مه‌دینه‌یان نه‌بی‌ت، هاوه‌لی به‌پێز سه‌لمانی فارسی رضی الله عنه
 پێشنیاری کرد پیغه مبه‌ری خوا ﷺ نه‌و کەندپ (خندق) هه‌لکه‌نی‌ت، نه‌وه‌ بوو
 پیغه مبه‌ری خوا ﷺ به‌ یاوه‌ری هاوه‌لانی هه‌لکه‌ندنی کەندپ (خندق) ه‌که‌یان ته‌واو
 کرد، کاتیکیش هاوه‌لپه‌رستان گه‌شتن توانای په‌پینه‌وه‌ی کەندپ (خندق) یان نه‌بوو،
 گرتبان: نه‌مه‌ پیلانیکه‌ پیشتر عه‌ره‌ب نه‌یزانیوه‌وه، خاوی گه‌وره‌ نه‌و کەندپ (خندق) ه‌ی
 کرد به‌ هۆکاری به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی دوژمنان، هاوه‌لانی به‌پێز که‌ کەندپ (خندق) ه‌که‌یان
 هه‌لده‌که‌نی پیغه مبه‌ری خایان ﷺ له‌گه‌ل دابوو یارمه‌تی ده‌دان، ئوم موسه‌له‌مه‌ی

دایکی نه نه س، نه نه سی کوری مالیکی، خزمه تکاری پیغه مبهری خوا ﷺ، برسیتی به
 پروی پیغه مبهری خواوه ﷺ به دی کرد، به په له چوو شتیك خواردنی دروست کرد،
 به نه نه سی فهرموو: بچو پیغه مبهری خوا ﷺ بانگ بکه، نه وه بوو نه نه س چوو
 پیغه مبهری خوای ﷺ بانگ کرد، نیتر پیغه مبهری خوا ﷺ چوو ته ماشایه کی
 خواردنه کی کرد بینی شتیکی که می خواردنی دروست کردووه، نه نه سی نارد بانگی
 هه موو خه لکی که ندپ (خندق) ه که بکات، هه موو خه لکی که ندپ (خندق) ه که له هه زار
 زیاتر ده بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ دهستی خسته نیو خواردنه که وه و به ره که تی
 تیکه وت نیتر تی کرای خه لکه که تیر بوون، شتیکیشی لیمایه وه، نه مه ش یه کیك تر بوو
 له موعجیزه کانی پیغه مبهری خوا ﷺ.

صحیح: أخرجه البخاري (۳۵۷۸)، ومسلم (۲۰۴۰)، من حديث أنس رضي الله عنه. له غهزای
 خه بیهردا سوپاکه ی له مه شکه یه ک تیر ئاو کرد به بی نه وه ی که م بکات ^(۱) صحیح:
 أخرجه البخاري (۳۵۷۱)، ومسلم (۶۸۲)، من حديث عمران بن حصین رضي الله عنه، له غهزای
 نه بوکدا کیسه ی سه ربازه کانی له خواردنیکی که م پرکردو که میشی نه کرد له کاتی کدا
 زماره یان نزیکه ی سی هه زار ده بوون ^(۲) صحیح: أخرجه مسلم (۷۰۶)، من حديث معاذ
 بن جبل رضي الله عنه.

- (۱) _ نه وان له غهزادا بوون و زۆر زۆر بوون نه مه شکه یه ک و نه چهنده ها مه شکه ش
 به شی نه ده کردن، به لام پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله کاریکی کرد خوای گه وره به ره که تی
 خسته مه شکه ئاوه که یانه وه، ئاوه که زۆربوو تاوه کو به شی هه ره موو سوپاکه ی کرد.
 (۲) _ له غهزای ته بوکدا نزیکه ی سی هه زار سه رباز ده بوون، خۆراکیان که م
 بریه وه، هه ستیان به برسیتی کرد، پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله فه رمانی پیکردن
 خۆراکه کانیان له سه ر پاخه ری ک کو که نه وه، پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله نزای کردو له خوای
 گه ده ی داوا کرد به ره که تی تیخات، فه رمووی: بیهن، چهنده له توانایاندا بوو له و
 خۆراکه یان برد ته نانه ت به شی ماله وه شیان برد، تیربوون و لی شیمایه وه.

چەندین جار لە نێوان پەنجەکانیەوه ئاوه‌لقولاه تا بە تەواوی بەشی هەموو ئەو خەلکانە ی کردووه که لە گەلی دابوون، وەکو ئەوێ له غەزای حودەیبیەدا پوویدا ی نزیکی هەزارو چوارسەد یان هەزارو پینجسەد کەس دەبوون^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۳۵۷۶)، وفي غير موضع، ومسلم مختصرا في طرق حديث (۱۸۵۶) من حديث جابر، وه يه‌کیکی تر له موعجیزەکان گەڕانەوێ چاوی قەتادە بۆ جیگە کە ی خۆی کاتی کەوتە سەر پوومەتی، ئیتر بو بە چاکترینی هەر دوو چاوی^(۲)

(۱) _ هاوه‌لانی بە‌ریز ئاویان بە‌لاوه کەمبوو، بەشی دەست‌نوێژشتن و، خواردنەو، چیش‌ت لێنانی نە‌دە‌کردن، پێغەمبەری خوا ﷺ دەستی خستە نێوێ‌وه ئاوه‌که لە نێوان پەنجەکانیەوه هە‌لقولا، خە‌لکە‌که مە‌شکە‌کانی خۆیان پەر کرد، ئە‌مه له موعجیزە‌کانی پێغەمبەری خوا بوو ﷺ که نه‌ك جارێك به‌لكو به‌چه‌نده‌ها جار دووباره‌ بۆته‌وه. له‌ غەزای حودەیبیەدا پێغەمبەری خوا ﷺ بۆ عەمرە چوو، هاوه‌لپەرستان پێگریان لێ‌کردن، له‌ شوینێك دابه‌زین ئاوی کەمبوو له حودەیبیە که دە‌که‌وێته سنووری حەرەمه‌وه له‌به‌ری پۆژئاواوه به‌تە‌نعیمه‌وه په‌یوه‌نده، ئاویان که‌م بویه‌وه، پێغەمبەری خوا ﷺ نزی‌کردو له‌ خوای گە‌وره‌ی داوا‌کرد به‌ره‌کە‌ت بخاتە نێو ئاوه‌که‌یانە‌وه، ئاوه‌که‌یان زۆریو تا بە‌شی کردن.

(۲) _ ئە‌بوقە‌تادە یه‌کیك بوو له‌ هاوه‌له‌ به‌ریزه‌کانی پێغەمبەری خوا ﷺ له‌ غەزایه‌ کدا له‌ چاوی‌درا، دەر‌چوو و کە‌وته‌سەر پوومەتی، پێغەمبەری خوا ﷺ گە‌راندیه‌وه شوینە‌که‌ی خۆی، ئاوه‌کو خوای گە‌وره‌ چاک‌یکرده‌وه، بوبه‌ چاک‌ترینی هە‌ردوو چاوه‌کانی.

وَنُفِثَ فِي الْمَجْمَعِ (۲۹۷/۸): رواه الطبراني وأبو يعلى، وفي إسناده الطبراني من لم أعرفهم، وفي إسناده أبو يعلى يحيى بن عبد الحميد الحماني وهو هـ روهـ ما ضعيف، هـ روهـ ما كاتى موحه مـهـ دى كوپى مهـ سلـهـ مـى نارد بۆ كوشتنى كه عى كوپى نه شـرـهـ ف، كهوت و قاچى شكا، پتفه مبهـرى خوا ﷺ بهـ دهـ سته موباره كه كانى خوى دهـ ستى پيدا هـيـناو چاك بويهـ وه^(۱) صحيح: لكنه ليس موحه مـهـ د بن مسلمة بل هو عبدالله بن عتيك، فقد أخرج البخاري (۴۰۳۹)، وهـ هـ روهـ ها له ناو سكى مهـ پـكـ صـهـ دوسى پياوى تير كرد، بۆ مهـ ربهـ كيكيان پارچه يهـ كى بـرى و، دوو لهـ گـهـ نيشى له ناو سكه كه پر كرد، مهـ ر مهـ مويان لييان خوارد، پاشان شتيكيشى ليمايه وه^(۲)

(۱) _ هـ روهـ ها كه عى كوپى نه شـرـهـ فى جووله كهـى نازارى پتفه مبهـرى خوا ﷺ دهـ داو، يارمهـ تى هاوهـ لپـهـ رستانى دهـ دا، پتفه مبهـرى خوا ﷺ موحه مـهـ دى كوپى موسيله مـهـى بۆ نارد، نهـ ویش فهـرمانهـ كهـى بهـ جيـهـيـنا، بهـ لام كه ويستى بگـهـ رپـتهـ وه كهوت و قاچى شكا پتفه مبهـرى خوا ﷺ دهـ ستى موباره كى خوى پيدا هـيـناو چاك بويهـ وه، وهـ كو نهـ وهـى هـيچى تووش نهـ بوو بـيـت.

(۲) _ هـ روهـ ها گـزشتيش، گـزشتيكي كهـم، له يهـ ك مهـ ر و نهـ وانيش زۆر بوون، پتفه مبهـرى خوا ﷺ بۆ يهـ كيكيان لهـ و گـزسته پارچه يهـ كى بـرى تا مهـ ر مهـ مويان تير بوون و، شتيكيشى ليمايه وه.

صحيح: أخرجه البخاري (۲۶۱۸)، و (۵۳۸۲)، ومسلم (۲۰۵۷)، هـروهـا عـبدوللـاى بابى جابىرى هاوه لى به پړز قهرزى جووله كه يه كى لـابوـو كه سى (وسق) بوو جابىرىش به خاوهـن قهرزه كـى فـهـرمـوو كه هـر هـمـوو خورماكه به ريت به رامبهـر به قهرزه كـى خوى، به لام پازى نه بوو، پيغه مبهـرى خوا ﷺ به نيويـدا پټى كـردو، پاشان به جابىرى فـهـرمـوو: ((جـد له)) واته: ((بوى بكيشه))، نه وه بوو هـر سى (وسق) هـكهـى دايه وهـر، حه قده (وسق) يشى مايه وه^(۱) صحيح: أخرجه البخاري (۲۳۹۶)، من حديث جابر بن عبدالله ﷺ. وه كو نه مانهـش زورن كه نزيكهـى هـزار موعـجـيزهـم كـو كـردـوتـه وه^(۲).

(۱) هـروهـا چيرؤكى عبدوللـاى بابى جابىرى هاوه لى به پړز ﷺ كه له جهـنـگى ئو حودا شهـيد بوو، قهرزى جووله كه يه كى لـابوـو كه سى (وسق)ى خورما بوو، (وسق) يش (۶. صاع) هـ به كيشى ئهـم پوژگارـهـى خوـمان (۱۳). كيلوغهـرام دهـبيت _ نهـمـش شـتـيـكى زورهـو ئهـويـش بهـرى خورماكهـى كهـم بوو، له پياوه جووله كهـيان داوا كـرد هـمـوو خورماكهـيان بهـريت و وازبينـيت بهـلام پازى نهـبوو، داواى هـمـوو قهرزه كـى خوى دهـكـرد، پيغه مبهـرى خوا ﷺ هـات و به نيـو باخه كـى عـبدوللـاى پټى كـردو، پاشان پټى فـهـرمـوو: بوى بكيشه، نيتـر بوى كيشا تاوه كو هـر سى (وسق) هـكهـى دايه وهـو، حه قده (وسق)ى زياديشى مايه وهـو، نهـمـه له موعـجـيزهـكانى پيغه مبهـرى خوا بوو ﷺ.

(۲) پيغه مبهـرى خوا ﷺ موعـجـيزهـى زورهـو نهـمانهـش تهـنها چـهـند نمـوـنهـيهـكن. نزيكهـى هـزار موعـجـيزهـى پيغه مبهـرى خوا ﷺ كـو كـراوهـته وهـ كه به (دلائل النبوة) به ناوبانگه وهـكو نهـوهـى پيشهـوايان نهـلبهـيهـقى و نهـبى نوعهـيم و غهـيرى نهـوانيش پټى هـستاون. نهـمـه چـهـند نمـوـنهـيهـكى موعـجـيزهـكانى پيغه مبهـرى خوا بوون ﷺ. كهـرامهـتى نهـولياو دوستان و هاوهـلانى بهـپـرـيزـش ديسان زورن.

باسيک

به بارهت به ياد هينانه وه و باسکردني چه مکين له که پامه تي هاوه لاني به ريز و تابعين

وه که پامه تي هاوه لاني به ريزو تابعين و پياوچاکاني تر زقر زقرن^(١):
وه کو نه وه ي نوسه يدي کوپي حوضه ير ﷺ سوپه تي (الكهف) ي ده خويند، له
ناسمانه وه په له هه ورک دابه زي وه کو چراخان و پووناكي تيدا بوو، نه وانه فريشته کان
بوون دابه زين بو نه وه ي گوئيبيستي خويندنه وه که ي بن^(٢) صحيح: أخرجه البخاري معلقاً
(٥٠١٨)، (٥٠١١)، و مسلم (٧٩٥).

(١) _ که پامه ت ته نها له سهر هاوه لاني به ريز سنوردار نه کراوه، به لکو تابعين و
شونکه وتواني تابعين و ئيمانداراني تریش که پامه تيان هه بووه.
(٢) _ نوسه يدي کوپي حوضه ير ﷺ به شه وه لده ستاو قورپاني ده خويند،
ده نگيکي خوشي هه بوو، شه ويکیان هه ستا نويزي ده کردو، قورپاني ده خويند، شتيک
به سهريدا دابه زي وه کو په له هه ورک چراخان و پووناكي تيدا بوو، که نه سپه که ي
نه وه ي به ديکرد سمکولاني کرد تا نه وه نده ي نه ما بوو به حياي کوپي که له نزیکي
نوستبو پي لينيت، بو به ياني چوه خزمه تي پيغه مبهري خوا ﷺ و پووداوه که ي
بزيگيرابه وه، پيغه مبهري خوا ﷺ پي فهرموو: ((نه وه فريشته کان بوون دابه زين بو
نه وه ي گوئيبيستي خويندنه وه کت بن، نه گهر به رده وام بوايه ي نه وانیش به رده وام
ده بوون تاوه کو خه لکيش ده يانبينين))، نه وه که پامه تي نوسه يدي کوپي حوضه ير
ﷺ بوو.

فریسته‌کان سلاویان له عیمړانی کورې حوصه‌بن ﷺ ده‌کرد عزاه الحافظ فی ((الإصابة)) (۲۷/۳)، إني الدارمي من طريق سليمان بن حرب، سه لمان و نه‌بوده‌رداء پیکه‌وه له قاپیکدا خواردنیان ده‌خوارد، قاپه‌که یان خواردنه‌که (سبحان الله) ی کرد^(۱)، عه‌ببادی کورې بیشر و نوسه‌یدی کورې حوضه‌یر له شه‌ویکی تاریکدا له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ گه‌پانه‌وه، پووناکیه‌ک وه‌کو سه‌ری قامچی‌ک بۆیان کرایه‌وه، کاتیکیش جیا بوونه‌وه پووناکیه‌که له‌گه‌ل ه‌ردوکیاندا جیابویه‌وه.^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۳۸۰۵)، وانظر ((مستدرک الحاكم)) (۲۸۸/۳).

(۱) _ له که‌پامه‌تی نه‌ولیا نه‌وه‌بوو که سه‌لمانی فارسی و نه‌بی ده‌پداء ﷺ له قاپیکدا خوراکیان ده‌خوارد، نه‌وه‌بوو ه‌ر دوکیان گوئیستی (سبحان الله) ی قاپه‌که یان خوراکي نیو قاپه‌که بوون، چونکه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ [الإسراء: ۴۴] واته: وه هیچ شتیک نییه که به‌سوپاسی نه‌و ستایش نه‌کات به‌لام نیوه تیناگه‌ن له ته‌سبیحاته‌که‌یان. به‌لام جار به جار خوای گه‌وره نه‌وه به ده‌رده‌خات بۆ نه‌وه‌ی ببیته که‌پامه‌تی بۆ وه‌لی و دوستی خوا.

(۲) _ عه‌ببادی کورې بیشر و نوسه‌یدی کورې حوضه‌یر سه‌ره‌تای شه‌و له خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ بوون، پاشان هاتنه‌ده‌ره‌وه ده‌یانویست بچنه‌وه بۆ مال‌ه‌کانی خویان، شه‌وه‌که‌ش زور تاریک بوو، خوای گه‌وره نورو پووناکیه‌کی بۆ کردنه‌وه وه‌کو قامچی له پېشی ه‌ر دوکیانه‌وه بوو، کاتیکیش جیابویه‌وه پووناکیه‌که بوو به‌دو به‌شه‌وه بۆ ه‌ر دوو کیان، نه‌وه که‌پامه‌تی نه‌ولیا بوو.

- چیرۆکی نه بوبه کری صیدیق له ((الصحيحين)) دا^(۱) صحیح: أخرجه
 ابن ماجه (۲۰/۱)، و (۵۳/۸۵)، و مسلم (۲۰/۵۷)، من حديث عبد الرحمن بن أبي بكر
 مولى كنانة سى ميوانه كه ی له گەل خۆیدا برده وه بۆ ماله وه، كه پارویه كى ده خوارد
 بیه زیاندر زیادى ده كرد، تیربوون و خواردنه كەش له جاران زۆرتى لیهات، نه بو
 به كد خیزانى نه ماشای خواردنه كەیان كرد بۆیان ده ركەوت نه مه له جاران زۆرتیه
 بۆیا بۆ پیتغه مبهرى خواى ﷺ بر دوه كه سانتيكى زۆریش هاتنه خزمه تى مه موویان
 لیان خواردو، تیر بوون.

- خوبه یی كوپى عه دى ﷺ لای هاوه لپه رسته كان له مه كهكە دیل بوو، ترى بۆ
 ده هیتراو ده یخوارد له كاتيكدا ده نكه تریهك له مه كهكە دا نه بوو^(۲) أخرجه
 حازي (۳۰/۴۵)، وفي غير موضع من صحيحه من حديث أبي هريرة ﷺ.

(۱) - پیتشه وا نه یی به كرى صیدیق ﷺ سى ميوانى له گەل خۆیدا بۆ ماله كه ی
 خزی برده وه، هیچ شتيكيشيان نه بوو مه گەر خواردنیکى كه م، خواى گه وه
 به ركه تى خسته خواردنه كه يانه وه، كه می نه ده كرد به لكو زیادى ده كرد، چه ندیان
 اینخوارد به زیادى ده كرد تاوه كو زیاده كه شيان بۆ پیتغه مبهرى خوا ﷺ برد نه ویش
 لى خواردو، كه سانتيكى زۆریش لیان خوارد، نه مه زیاد بوونی خواردن بوو،
 كه پامه نيك بوو بۆ نيمامى نه بوبه كر ﷺ.

(۲) - خوبه یی كوپى عه دى هاوه لپه رسته كانى مه كهكە به دیل گرتیان و، بۆ
 مه كهكە بان برده وه، دایه نه ده ستى كه سانتيك كه خوبه یب بابى كوشت بوون، نه وانیش
 به نبان كرد، هیچ خواردنیکى لانه بوو، له به ندیخانه كه یدا ترى بۆ ده هیترا، له
 كاتيكدا ده نكه تریهك له مه كهكە دا نه بوو، زانراوه مه كهكە ترى تیدا نییه، نه مه ش
 به ككە بوو له كه پامه تى نه و هاوه له به پیتزه.

- عامری کوپی فوههیره عليه السلام شهید بوو ^(۱) صحیح: أخرجه البخاري (۴۰۹۳)،
به دواي جهسته که یدا گه ران، نه یاندوزیه وه، چونکه کاتی کوژا بوو به رز کرا بووه،
عامری کوپی طوفه یل بینیبووی، عوروه ی کوپی زوبیر ده لیت: له و باوه پده دان کی
فریشته کان ناشتویانه.

(۱) _ عامری کوپی فوههیره عليه السلام خزمه تکاری پیشه وای به بی به کر عليه السلام بوو، عامر
له خزمه تی پیغه مبه ری خوا عليه السلام و پیشه وای به بی به کرا عليه السلام بوو له ریگی
کۆچکردنیاندا بۆ شاری مه دینه ی پیروژ، عامری کوپی طوفه یلی پیس چوو بووه لای
پیغه مبه ری خوا عليه السلام داوای لیکردبوو کۆمه لی هاوه لانی له گه لدا بنیریت بۆ ئه وه ی
هۆزه کانی عه رب فیڕ بکه ن، به لام مه به سه سه ره کیه که ی ته نها غه درو ناپاکی کردن
بوو، هه فتا هاوه ل له ئه هلی صوففه ی له گه لدا چوو، فه رمانیشی دابوو
هاوه لپه رستان که هه ره موویان کوشتن عليه السلام، یه کیك له وانه ش که شه هید کرا عامری
کوپی فوههیره بوو، عامری کوپی طوفه یلی پیس بینیبووی عامری کوپی فوههیره
بۆ ناسمان به رزده کریته وه، واته: فریشته کان به رزیان ده کرده وه، دواتریش
ته رمه که یان نه دوزیه وه، به دوایدا گه ران بۆ ئه وه ی بینیرن به لام نه یاندوزیه وه،
فریشته کان ناشتیان، ئه مه ش له که رامه تی ئه ولایا بوو.

- نوممو نه يمه ن عزاد الحافظ في ((الإصابة)) (۴/۴۳۲) إلى ابن سعيد وابن السكن،
عن عثمان بن القاسم، به مه به ستي کۆچکردن چووه دهره وه، خواردن و خواردنه وهی
پن نه بوو، هینده ی نه ما بوو به هوی تینوبونه وه بمریت، له کاتی پۆژوو شکاندنا،
چونکه به پۆژوو بوو، گوتیبیستی جووله و دهنگیکی نزم بوو، که سه ری به رز کرده وه
چاره نه یه کی هه لواسراوی به دیکرد، ناوی لیخوارده وه تاوه کو تیر بوو، ئیتیر تاوه ک و
نه مه نی ما تینووی نه بوو^(۱).

(۱) - نوممو نه يمه نی حه به شی پیغه مبه ری خوا ﷺ له بابیه وه بۆی به جیمابو،
له گه ل زهیدی کوپی حاری نه دا هاوسه رگیری کردو، ئوسامه ی کوپی زهیدیان بوو ﷺ،
به مه به ستي کۆچکردن چووه دهره وه وه، هیه شتیکی پی نه بوو، به پۆژووش بوو،
کاتی پۆژوو شکاندن هاته پیشه وه وه، خواردن و خواردنه وه ی پی نه بوو، جه ونه یه کی
ناوی به دی کرد که له نیوان ئاسمان و زه ویدا هه لواسرا بوو، به سه ر سه ریه وه بوو،
ناوی لیخوارده وه تاوه کو تیر بوو، پاش نه وه خوای گه وره تینویه تی نه هیشت و، ئیتیر
باقی ته مه نی تینووی نه بوو، نه مه که پامه تی نه ولیا بوو. له وانیه که سانیك هه بن
بیرسن: به بی مه حره م چووه دهره وه؟ ئیمه ش ده لّیین (شیخ صالح الفوزان) نه وه
کاتی نا چاری بوو، نه گه ر ژن له پیناوی پاراستی ئایین و ئیمان ه کهیدا کۆچی کرد
نه وه ناچاریه و بوونی مه حره می له سه ر هه لده گیریت، چونکه له پینا و پاراستی دین و
ئیمان ه کهیدا به ته نیا کۆچیکردوه.

- سه‌فینه‌ی خزمه‌تکاری پیغه‌مبه‌ری خوا عَلَيْهِ السَّلَام به شیریکی راگه‌یاند که ندر
نیردرای پیغه‌مبه‌ری خوابه عَلَيْهِ السَّلَام بویه شیره‌که له‌گه‌لیدا پئی کرد تا به شوینی
مه‌به‌ستی گه‌یاند^(۱) أخرجه الحاكم (۶۰۶/۳)، من حدیث سفینه، وفي إسناده محمد بن
عبدالله بن عمرو بن عثمان، وقد تكلّم فيه.

- به‌پائی کوپی مالیک هر کات سویندی بخوار دایه خوای گه‌وره سوینده‌کی
به‌جی ده‌هینا^(۲) حسن: أخرجه الترمذي (۳۸۵۴)، والحاكم (۲۹۱/۴ و ۲۹۲)، من حدیث
أنس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مرفوعاً، هر کات جه‌نگه‌که به‌لای موسلمان‌وه سه‌خت بویه ده‌یانگوت:
ئه‌ی به‌راء سویند بخو په‌روه‌ردگار سهرمان بخات، ده‌یفه‌رموو: په‌روه‌ردگار،
سوینده‌م خواردوه‌که شکست به‌کافران بینیت، ئیتر دوژمن ده‌شکا، له‌پوژی
جه‌نگی توس‌توردا، فه‌رمووی: په‌روه‌ردگار سویندم خواردوه شکستیان پی‌بینیت و،
بشمکه‌یت به‌یه‌که‌م شه‌هید، ئه‌وه بوو خوای گه‌وره شکاندنی و، به‌پائیش شه‌هید بوو.

(۱) _ سه‌فینه خزمه‌تکاری پیغه‌مبه‌ری خوا بوو عَلَيْهِ السَّلَام، پیغه‌مبه‌ر عَلَيْهِ السَّلَام به‌کارنک
ناردی، سواری که‌شتیه‌ک بوو، که‌شتیه‌که شکا، خوئی به‌ته‌خته‌یه‌که‌وه هه‌لواسی تا
به‌دورگه‌یه‌که‌گیشته، که له‌دورگه‌که دابه‌زی ده‌ستبه‌جی شیریکی له‌پیشی خویدا
به‌دی کرد، شیریکی برسی، سه‌فینه ترسا له‌وه‌ی بیخوات، به‌شیره‌که‌ی گوت: من
نیردرای پیغه‌مبه‌ری خوام عَلَيْهِ السَّلَام ئیتر شیره‌که سهری داخست، پاشان پیگه‌شی
پیشاندا، تاوه‌کو له‌ده‌ریاکه‌چووه ده‌روه‌ه شیره‌که‌ی له‌گه‌لدا بوو پیگه‌کی
پیشانده‌دا، ئه‌مه‌ش دیسان له‌که‌پامه‌تی ئه‌ولیا بوو.

(۲) _ به‌پائی کوپی مالیک رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شروّل بوو، چونکه پیاویکی زاهیدی ته‌قواکاری
خواپه‌رست بوو، هر کات سویندی بخواردایه خوای گه‌وره سوینده‌کی جیبه‌جی

ده کرد، هر کات له غه زادا جه نکه که سهخت بویه داوایان لیده کرد سویند بخوات که
 خوی گه وره سهریان بخات نیت سهر ده خران، پیغه مبه ری خوا ﷺ فرمویه تی:
 ((رَبِّ اشْفَعْ أَغْبِرَ مَذْفُوعَ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَةٍ)). واته: ((پیده چی که سیکی
 قزبزی ندد ته پو تو زای که له ده رگا کاندای پالی پیوه دهنریت و دورد خریته وه،
 نگر سویند بخوات خوی گه وره نزا که ی قبول بکات، ئه و قبولی ده کات))، به پائیش
 به کتک بوو له وانه، له کوتا دا له خوی گه وره ی داوا کرد موسلمانان سهر بخات، نیت
 سهری خستن و، له خوی گه وره شی داوا کرد شهید بوونی پیبه خشیت، ئه وه بوو
 شهید بوو.

- خالیدی کوپی وه لید گه مارۆی قه لایه کی قایمیدا، گوتیان خۆمان به دهسته وه نادهین تاوه کو ژهر نه خۆیته وه، نه وه بوو خواردی و زیانی پینه گه یاند^(۱) أخرجه الطبرانی (۳۸۰۸)، و (۳۸۰۹) الحديث أخرجه أيضاً ابن حبان في الموارد (۲۲۱۵)، وله شاهد أخرجه الطبرانی رقم (۳۱۸) (۱۰۵/۱) المعجم الكبير، وقال الهيثمي في مجمع الزوائد (۳۵۰/۹).

- سه عدی کوپی نه بی وه ققاص عليه السلام نزا و دوعا قبول کراو بوو^(۲) أخرجه الترمذي (۳۷۵۱)، هه رگیز نزای نه کردووه قبول نه کرا بیته، هه ر نه و بوو که سه ربارانی کیسپرای شکست پیهیناوه، عیراقی پزگار کرد.

(۱) _ خالیدی کوپی وه لیدی شوپره سوار و فرماندهی سه رکه وتوو گه مارۆی قه لایه ک له قه لاکانی هاوه لپه رستان ده دات، پیی ده لئین: خۆمان به دهسته وه نادهین تا ژهر نه خۆیته وه، ته حددايه، ئه ویش ده یخوات و ئه وان ته ماشا ده کهن، زیانی پی ناگه یه نیت، له کاتی کدا ژهر خواردنی مۆف ده کوژیت، ئه مه له که پامه تی ئه ولیا بوو.

(۲) _ سه عدی کوپی نه بی وه ققاص عليه السلام یه کی که له و (ده) که سه ی که مژده ی به هه شتیان پیدراوه، نزاو دوعا قبول کراو بوو، ئه وه ش له که پامه تی ئه و پیاوه بوو که نزاکانی قبول کراو بیته، هه رشتیکی له خوای گه وره داوا کرد بیته پیدراوه، سه عده فرمانده یه کی سه رکه وتوو بوو که له جهنگی قادسیه دا فرمانده ی موسلمانان بوو، عیراقی پزگار کردو، کیسپرای تیکشکاند.

- عومەری کۆری خەطاب ﷺ سوپایەکی ناردو پیاوێکی کرد بە فەرماندەیان بە
 ماوی ساریە، لە کاتی کدا عومەر ووتاری دەخویندەو، لە پەر لە سەر مینبەرە کەو، هاواری
 کرد: ئەی ساریە شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە شاخە کە، نێردراوی سوپاکە هاتەو،
 لێ پرسی: ئەویش گووتی: ئەی ئەمیری موسلمانان لە گەڵ دۆژمنە کەماندا جەنگاین
 شەكستیان پێهێنان، دەستبەجێ گۆییبیستی کەسیک بووین هاواری دەکرد: ئەی ساریە
 شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە، ئێتر پشستی خۆمان دایە شاخە کەو تا خوای گەورە
 شەكستی سەری خست^(۱) أخرجه أحمد في فضائل الصحابة (۳۵۵) ج (۱/۲۶۹)، من
 حديث عبدالله بن عمر رضي الله عنه، وفي إسناده يحيى بن أيوب الغافقي وثقه بعض أهل العلم وضعفه
 آخرون.

(۱) - ئەمە یەکیکە لە کەرامەتی ئەولیا کە لە سەر دەستی پێشەوا عومەری کۆری
 خەطاب ﷺ بە دیهات، سوپایەکیان بەرەو پۆژەلات نارد بوو، پۆژی هەینی پێشەوا
 عومەری کۆری خەطاب ﷺ ووتاری دەخویندەو، لە پێدا هاواری کردو، فەرمووی:
 ئەی ساریە شاخە کە، ئەی ساریە شاخە کە، بانگی فەرماندەیی سوپاکە ی کرد، ئەی
 ساریە شاخە کە، گۆییبیستی دەنگی بوون لە کاتی کدا لە پۆژەلاتیش بوون، پشتیان
 دایە شاخە کەو، جەنگان تاو، کو خوای گەورە دۆژمنە کە یانی تێکشکاندا، ئەمە لە
 کەرامەتی ئەولیا بوو کە خوای گەورە دەنگی پێشەوا عومەری رضي الله عنه بۆ ماو، یەکی دوور
 ناردو، سوودی بە سوپاکە گەیاند. ئەمە کەرامەتە لە هەمان کاتیشدا موعجیزە یە کە بۆ
 بێغەمبەری خوا ﷺ.

- کاتیک زیننیره ﷺ به هوی موسلمانبوونیه وه سزاده درا، به لام به هیچی تر قایل نه بوو جگه له موسلمان بوون و، چاوه کانی کویر بوون، هاوه لپه رستان گوتیان: لات و عوززا چاویان کویر کرد، فهرمووی: نه خیر به خوا، نه وه بوو خوی گه وره چاوه کانی چاک کرده وه ^(۱) قصة الزینرة موجودة في ترجمتها في ((الإصابة)) (۴/۳۱۱ و ۳۱۲)، وعزما الحافظ ابن حجر إلى الفاكهي وإلى ابن أبي شيبة في تاريخه.

- سه عیدی کوپی زهید ﷺ دوعای له نه روای کچی حه که م کرد، کاتیک به درو تاوانباری کرد، فهرمووی: په روه ردگارا نه گهر دروژنه چاوه کانی کویر بکه و، له نئو زهویه که ی خویدا بیکورته، نه وه بوو کویر بوو و له زهویه که ی خویدا که وته چالیکه وه مرد ^(۲) صحیح: أخرجه مسلم عقب حدیث (۱۶۱۰).

(۱) _ نه مهش دیسان که پامه تی نه ولیایه، کاتیک نه م ژنه چاکه دهستی به نایینه که یه وه گرت و، له سه ر سزای هاوه لپه رستان ئارامی گرت و، چاوه کانی کویر بوون، هاوه لپه رستان گوتیان: لات و عوززا چاویان کویر کرد، خوی لی پازی بیت فهرمووی: نه خیر به خوا، ئیتر خوی گه وره چاوه کانی بو چاک کرده وه.

(۲) _ نه مه سه عیدی کوپی زهیدی کوپی عه مپی کوپی نوفه یلی ئاموژای عومه ری کوپی خه طابه ﷺ، زهیدی کوپی عه مری بابی یه کیک بوو له وانه ی که خوی گه وره له سه رده می نه فامیدا بو یه کخوایه رستی رپنوینی کرد، ئیتر خوی گه وره ی به تاک و ته نها داناو، له بت په رستی نکۆلی کرد، چهنده ها شیعریشی هه یه سه بارهت به یه کخوایه رستی و نکۆلیک ردن له هاوه لپه رستی، سه عیدی کوپی یه کیکه له و ده که سه ی مژده ی به هه شتیان پیدراوه، له مه دینه ی پیروژدا باخیکی هه بوو، باخی ژنیکیش به ته نیشتی وه بوو، ژنه که وایراکه یاند گرایه سه عید شتیکی له باخه که ی برده وه، به لام دروژن بوو، بویه سه عید دوعای لیکرد، چونکه به درو تاوانباری کرد، دوعای لیکرد کویری بکات و له نئو زهویه که ی خویدا بیکوریت، خوی گه وره ش دوعا که ی قبول کردو، چاوه کانی کویر کردو له نئو زهویه که ی خویدا کوشتی، چونکه به درو تاوانباری کرد.

- عه لائی کوپی نه لحه ضره می ﷺ کار به دهستی پیغه مبه ری خوا بوو ﷺ
به سر به حره پنه وه، له دوعا کانیدا ده یگوت: (یا علیم یا حلیم یا عظیم)، ئیتر خوی
گوره دوعا کانی قبول ده کرد، کاتی ئاویان که م بویه وه دوعای کرد خوی گوره
نه ونده بارانیان بو ببارینیت که تیر ئاو بن و ده ست نویژی پی بشون و، بو نه وانه ی
دوی خوشیان باران ببارینیت، نه وه بوو دوعا که ی قبول کرا، کاتی کیش که ده ریا که
پی گرتن و نه یانتوانی به نه سپه کانیا بپه پنه وه دیسان دوعای کرد، ئیتر خوی و
سربازه کانی به سر ئاوه که دا په پنه وه به بی نه وه ی زینی نه سپه کانیا ته ربو بیت،
هروه ها له خوی گوره ی داوا کرد هر کات مرد جهسته ی نه بینن، ئیتر له گوره که دا
نه یانبینیسه وه ^(۱) انظر هذا الدعاء، وهذه القصة في ((الکامل فی التاریخ)) لابن الأثیر
(۲/۲۴۹-۲۵۲)، وراجع أيضا ((الإصابة)) و ((أسد الغابة)) (ترجمة العلاء).

- هه مان شت به سر نه بی موسلیمی خه ولانیدا هات _ نه و پیاو هیه که خرایه نیو
ناگره وه _ خوی و نه و سربازانه ی که له گه لیدا بوون به سر دیجله دا په پنه وه، له
کاتی که داوه که که داری فریده دایه دهره وه له بهر زور به ربونه وه، پاشان به لای
هاوه له کانیدا ئاوپکی دایه وه، گووتی: ئایا شتی کتان وون بووه تا له خوی گوره
داوا بکه م بیگه پرنیته وه؟ که سیکیان گووتی: توره که یه کی ئالیکم ونبووه، گووتی:
شرینم که وه، شوینی که وت ته ماشای کرد به شتی که وه نووساوه، هه لیگرت و
بریده وه ^(۲).

(۱) _ عه لائی کوپی نه لحه ضره می ﷺ کار به دهستی پیغه مبه ری خوابوو ﷺ
به سر به حره پنه وه، واته له حسه، چونکه له و کاته دا به حره بن به له حسه ناو ده برا،
بو جوړه دوعای ده کرد ئیتر قبول ده کرا.

(۲) _ نه بی موسلیمی خه ولانی دۆستی که بوو له دۆسته کانی خوی گوره له
به من، تابعی بوو، نه سوه دی عه نسی کاتی بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی کرد بانگی

کردو، پئی گوت: ئایا شایه تومان دینیت که من پیغه مبهری خوام؟ نه ویش گوتی: نابیستم، پئی گوت: نه ی شایه تومان دینیت که موچه ممه د پیغه مبهری خوايه صلى الله عليه وسلم گوتی: به لئ، بویه فه رمانیدا ئاگریکیان داگیرساندو، فرپیان دایه نیوی، به لام ئاگره که زیانی پینه گه یاند، نه مه که پامه تیک بوو بۆ نه و پیاوه، هر نه م پووداوه بوو که پیشتر به سهر ئیپراهیمی خه لیلدا هات، نه وه بۆ ئیپراهیمی خه لیل موعجیزه بوو، به لام بۆ نه بو موسلیمی خه ولانی که رامهت بوو، پاش کۆچی دواپی پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وسلم چوره مه دینه ی پیروژ ئیمامی عومه ری کوپی خه طاب صلى الله عليه وسلم له نیوان خوی و نه بوبه کری صیدیقا صلى الله عليه وسلم داینیشانو، پئی فه رموو: سوپاست بۆ نه و خوايه ی که نه یمراندم تا له ئوممه تی موچه ممه دیشدا که سیکم بینی که خوی گه وره له ئاگر پزگاری کرد بیت وه کو نه وه ی ئیپراهیمی خه لیلی له ئاگر پزگار کرد، که پامه تی دووه می په رینه وه یان بوو له پووباری دیجله به سهر نه سپه کانیانه وه ته نانهت به هاوه لانیشی گوت: ئایا که سیکتان شتیکی وونبووه، پیاویکیان گوتی: به لئ من توره که یه کی ئالیکم وون بووه، به یه که وه چون ته ماشای کرد به شتیکه وه نووساوه، هه لیگرت و برديه وه.

ههروهه ها أبو مسلمی خولانی خزمه تکاره که ی ژه هری بو خسته نیو
خوارنه که یه وه خواردی و زیانی پینه که یاند^(۱)، ههروهه ها أبو مسلم ژنیکی خیزانه که ی
میردو لینی هه لگه رایه وه، دوعای لیکرد کویر بوو، دواتر ژنه که هاته وه بو لای ته وه ی
نیر، نه ویش دوعای بو کردو، خوی گه وه چاوه کانی چاک کرده وه^(۲).
- عامیری کوری عه بدقه یس به شه که ی خوی له به یتول مال له نیو سه رقوله که یدا
ده برد، دوو هه زار دیره می ده خسته نیو سه رقوله که یه وه هه ر داواکارو هه ژاریک
نیرنگه که یدا بویه مه گه ر ده یدایه به بی ژماردن، پاشان که بو مال که ی خوی
ده گه رایه وه نه ژماره وه نه کیشی دیره مه کان که می نه ده کرد^(۳).

(۱) هه ر چنده ژه هه سیفه تی کوشتنه، به لام نه و خویه ی که له ناگره که
بزرگی کرد به توانایه له ژه هه که ش پزگاری کات، خوی گه وه خاسیه تی نه و
مادانه ناهیلنیت، خاسیه تی سوتاندن له ناگره که ده سیننیه وه، خاسیه تی کوشتنیش
له ژه هه که ده سیننیه وه.

(۲) چیرۆکی سییه م که پامه تی سییه مه، وشه ی (خبیت) واتای فریودان و
هه لگه پانه وه ی خیزان له میرده که ی ده به خشیت، نه فره ت لیکراوه نه و که سه ی خیزان
له میرده که ی هه لده گه پیننیه وه.

(۳) واته به شه که ی خوی له به یتول مال ده بردو ده یخسته نیو سه رقوله که یه وه هه ر
هه ژرنکی پینگه یشتایه پیی ده به خشی، به لام ژماره ی دیره مه کانی که می نه ده کرد،
پینه مبه ری خوا ^{سَمَّيْتُ} فه رمویه تی: ((مَا نَقَصْتُ صَدَقَةً مِنْ مَالٍ)) واته: ((خیرو سه ده قه له
سه روت و سامان که م ناکاته وه)) به لکو زیادیشی ده کات، زیاد کردنه که ش دوو شیوه ی
هه، به که م: ژماره که که م ده کات به لام به ره که تی زیاد ده کات، دووهم: پیده چیت
ژماره شی که م نه کات، وه کو نه وه ی له م چیرۆکه دا هاتووه، نه مه ش که پامه تیک بوو بو نه و
بیاره. به لام خه لکی تر هه ر کات خیرو سه ده قه به کن ژماره که که م ده کات به لام
به ره که تی زیاد ده کات، به لام نه م وه لی خویه ژماره ی دیره مه کانیشی که می نه کرد.

هەرم ئەم بیاو بە پێزە بە لای کاروانیکدا تێپەر بوو تەماشای کرد شیریک
 پێگە کە ی لێگرتوون، لێی چوو پێشەو تە پۆشاکە کە ی بەردەمی شیرە کەوت،
 پاشان پێی نا بە ملیداو، گووتی: لە راستیدا تۆ تەنھا سەگێگی لە سەگەکانی
 پەحمان، وە لە خوای گەورە شەرم دەکەم کە لە شتیکی تری غەیری ئەو زاتە بترسم،
 ئێتر کاروانە کە تێپەر بوون^(۱).

وە لە خوای گەورە داواکرد ساردی ئاوی زستانی بۆ سووک بکاتەو، ئێتر ئاوێکی
 بۆ دەهینرا هەلمی هەبوو^(۲) وە لە خوای گەورە ی داوا کرد لە نوێژدا شەیتان نەتوانی
 بە دلی دا بچێ، ئێتر شەیتان توانای بەسەریدا نەبوو^(۳).

(۱) _ خوای گەورە شیرە درێندە کە ی بۆ ملکە چ کرد کە خەلکە کە ی تۆقاند بوو،
 پێگە کە ی لێگرتبوون، لێی نزیک بۆیەو، پێی نابە ملی شیرە کە داو، گووتی: لە راستیدا
 تۆ تەنھا سەگێگی لە سەگەکانی پەحمان، مەبەستی ئەو بوو کە خوای گەورە
 بە توانایە پێگرت لێ بکات لە زیان گەیاندن بە خەلک، گووتی: من لە خوای گەورە
 شەرم دەکەم لە شتیکی تری غەیری ئەو بترسم، ئێتر شیرە کە وازی لێهێنان و،
 بەسەلامەتی تێپەر بوون.

(۲) _ لە خوای گەورە ی داوا کرد کە لە زستاندا ساردی ئاوە کە ی بۆ سووک
 بکاتەو، هەلەستا بە ئاوێکی سارد دەست نوێژی و شت، ئێتر ئاوی گەرمی بۆ
 دەهینرا، خوای گەورە دواکە ی قبول کرد بوو، ئەمەش یەکیکی تر بوو لە
 کەرامەتەکانی.

(۳) _ شەیتان گومان و دوو دلی و شتی خراپ و پیس بە بیری نوێژ خوێندا
 دەهینیت، کە من ئەو کەسانە ی لەو شتە پزگاریان دەبیت، بەلام ئەم دۆستە لە خوای
 گەورە ی داوای کرد لە نوێژدا شەیتانی لێ دور بخاتەو، ئێتر شەیتان نەیدەتوانی لە
 نوێژدا بەد گومانی و پراپایی و بێکردنەو ی بۆ دروست کات.

- حەسەنی بەصری نەچوو بۆ لای حەججاج، شەش جار چوونە مالهو بەوی،
ئەویش ھەر شەش جار لەخوای گەوردە داواکرد نەیبینن ئیتر نەیانبینی^(۱)، ھەروەھا
دوای لە کەسیکی خەواریج کرد کە ئازاری دەدا ئیتر ئەو کەسە مرد^(۲).

(۱) - حەسەنی بەصری پێشەوای تابەینەکان و زانای بە ناو بانگ، حەججاج لێی
نێرە دەبوو، چونکە حەسەنی بەصری بۆ خوای گەوردە سەرزەنشتی سەرزەنشتکاران
کاری تێنەدەکردو، نەگۆلی لەحەججاج دەکرد، وەکو دەزانن حەججاج پیاویکی خراپەکار
بوو، خۆنپێژبوو، ترسناک بوو، حەججاج ناردی بەشوین حەسەنی بەصریدا،
سەریازانی حەججاج چوونە مالهو بەوی، لەخوای گەوردە داواکرد نەیبینن،
نەیانبینی، خوای گەوردە بەسەر ھەموو شتیکدا توانا دارە، وەکو چۆن چاوی
ھاوڵەپەرستانی بەست بەرامبەر بەعیسای کوپی مەریەم تا لە نیوانیان بەرزى
کەردو، لە کاتیکی کۆ بوبونەو بۆ کوشتنی، ھەروەھا وەکو چۆن موخەمەدی ﷺ
لە ھاوڵەپەرستانی مەککە پزگار کردو، لە نیوانیانەو چوو دەروە، دواتریش خۆی و
ئەبوبەکرى ھاوڵی بەپیزی لە ئەشکەوتی ئەو پزگار کرد کاتیک لەسەر سەریان وەستا
بوون، ھەر بەو جۆرەش حەسەنی بەصری پزگار کرد، پزگار بوون موعجیزەیک بوو بۆ
پێشەوای خوا ﷺ وە کەپامەتیکیش بوو بۆ حەسەنی بەصری، کەپامەتیش کە پوو
دەدات لەبەر پێوستیە کە یان بۆ ئەو یە بێتە بەلگەیک لە ئاییندا.

(۲) - کۆمەڵی خەواریج: کۆمەڵیکی گوماران و پیزی موسلمانان تیک دەدەن و،
گەڕایەلی وەلی ئەمری موسلمانان نابن و، موسلمانان کافر دەکەن بەھۆی ئەو
ناوانانەو کە لە خوار شیرک و ھاوڵەپەرستی بە پیاویکی ئەو کۆمەڵە ئازاری حەسەنی
بەصری دەدا، چونکە حەسەنی بەصری موخالیفی بیرو باوەڕی ئەوان بوو،
گەنارەکانیانى ھەڵ دەوێشاندەو، بۆیە لە حەسەنی بەصری بێزار بوون و، پیاویکی
خوارج ھەپەشەى لیکرد، ئەویش دوای لیکرد، دەست بەجی لە شوینەکەى خۆیدا
مرد، قبول بوونی دوعا دەستبەجی کەپامەتی ئەولیا.

- صیله ی کوپی نه شیه م: له غه زادا نه سپه که ی مرد، گووتی: په روه ردگارا هیچ که سیک منه تم به سهردا نه کات، دوعاشی کرد خوی گه وره نه سپه که ی بۆ زیندور کرده وه، کاتیکیش گه یشته وه مال، گووتی: کوپم زینی نه سپه که داگره چونکه نه مانه ت و ده ست خوازه، که زینه که ی داگرت نه سپه که مرد^(۱).

(۱) _ هه روه ها پیده چی خوی گه وره هیندیک چوار پی پاش مردن زیندور بکاته وه وه کو که پامه تیک بۆ دۆسته کانی خوی، چونکه شتومه که کانی له سهر هه لده گریت و، ماوه ی ریگا که ی پیده بریت، له وانه یه بمریت نه ویش له خوی گه وره داواده کات زیندوی بکاته وه، بۆ نه وه ی بیگه یه نیت، نه م شته چه ندین جار بۆ دۆستانی خوی گه وره دووباره بۆته وه، خوی گه وره که مردوه کان زیندور ده کاته وه، یان بۆ ژیانیکی به رده وامه، یان بۆ ژیانیکی کاتییه، وه کو پیاره کوژراوه که ی به نی ئیسرائیل کاتی به به شیک له نیسکی له مانگا که لیاندا ده سته چی خوی گه وره زیندوی کرده وه، به خه لکه که ی راگه یاند که کییه که سه ی کوشتویه تی، هه روه ها چیروکی نه وانه ی که له ترسی مردندا چوونه دهره وه کاتی په تاکه له شاره که یاندا بلاو بویه وه، له م باره وه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ﴾ [البقرة: ۲۴۳] واته: ئایا وورد نه بویته وه له وانه ی که له وولاتی خویمان دهرچوون له کاتیکدا که نه وان هه زاران (که س) بوون له ترسی مردن ئینجا خوا پیی ووتن بمرن له پاشان زیندوی کردنه وه. هه روه ها چیروکی نه وانه ی که به موسا پیغه مبه ریان _ علیه السلام _ گوت: ﴿فَقَالُوا أَرَنَا اللَّهُ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ﴾ [النساء: ۱۵۳] واته: گوتمان خوامان نیشان بده به ئاشکرا جا بروسکه یه ک لییدان و گرتنی به هو ی سته م کردنیانه وه،

مەموویان لە ناو چوون بە لام پاشان موسا _ علیه السلام _ لە خوای گەورەیی داواکرد
 زیندویان بگاتەووە بۆ ئەوێ لە گەلیدا بگەڕێنەووە بۆ بەنی ئیسرائیل، ئەوێ کا بلین:
 خەڵکە چاکەکی کوشتین، بۆیە خوای گەورە زیندوی کردنەووە لە گەلیدا گەرانەووە،
 چونکە خوای گەورە توانا دارە بە سەر هەموو شتێکدا. یان چیرۆکی ئەو پیاوێ بە لای
 شارەکا دا تێپەر بوو، لەم بارەووە خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿أَوُ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ
 زَبْنِي خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِئَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ﴾ [البقرة:
 ۲۵۹] واتە: یا وەك ئەو کەسە (عوزەیر) کە پابورد بە لای شارێکدا (بیت المقدس) لە
 کاتیکی ئەو (شارە) دیواری کانی پوختا بوو بە سەر سەربانەکانیدا (عوزیر) گوتی خوا
 چۆن ئەم شارە ئاوەدان دەکاتەووە پاش مردنی (واتە پاش ویران بوونی) یە کسەر
 خوای گەورە سەد سال مراندی پاشان زیندوی کردەووە. خۆی و گویدریژەکی سەد
 سال مراند، پاشان خۆی و گویدریژەکی زیندوو کردەووە، ئاتەمە توانا و قودرەتی
 خوای گەورەبوو.

ههروه ها هه ر نه م پیاوه به ریزه پۆژیک له نه هواز برسی بوو، له خوای گه وده ی دلو کرد خۆراکی پنبه خشیت، له پشته وه ده فهرنکی خورمای بوتابی تازه پنگه یو که له نینو پۆشاکینکی ئاوریشمدا بوو بۆی که وته خواره وه، خورماکه ی خوارد و پۆشاکه که ش ماوه یه ک به لای خیزانه که یه وه مایه وه^(۱).

شه ویک له پیشه و جهنگه لیکدا نویژی ده کرد شیرینکی بۆ هات، کاتی سلاری دایه وه، پنی گوت: له شوتینکی دیکه به دوا ی پۆژه که ی خۆتا بگه یی، شیرکه که ب نه په نه پ دورکه وته وه.

- سه عیدی کوپی موسه یب له پۆژه کانی (الحرّة) دا دهنگی بانگی له گۆره که ی پیغه مبه ری خواوه ﷺ ده بیست، له کاتی نویژه کاند، له کاتی کدا مزگه وته که هیچ که سینکی تیدا نه بوو جگه له خۆی^(۲).

(۱) _ کاتی نه م دۆسته ی خوای گه وده برسی بوو له خوای گه وده ی داوا کرد خۆراکی بداتی به کسه ر ده فرتک خورمای بۆ هات، خۆراکی تیدا بوو، له نینو پۆشاکینکی ئاوریشمدا، خورماکه ی خواردو، پۆشاکه که شی دایه خیزانه که ی، چونکه ئاوریشم بۆ پیاو حه لال نییه، ماوه یه ک نه و پۆشاکه ئاوریشمه لای خیزانه که ی مایه وه، ده بیپۆشی، نه مه ش له که رامه تی نه ولایا بوو.

(۲) _ سه عیدی کوپی موسه ییبی مه خزومی پیشه وای تابعینه کان و به کیکه له حه وت فیه زانه که، به زانستی زۆر به ناو بانگ بوو، کاتی (الحرّة) پوویدا، (الحرّة): نه و کاره ساته بوو که سوپاکه ی یه زید غه زای خه لکی شاری مه دینه ی پیروزی کرد، چونکه نه هلی مه دینه له یه زیدی کوپی موعاویه جیا بوونه وه، له م باره شه وه به هه له دا چو بوون، چونکه نابیت له کار به دهستی موسلمانان جیا بیته وه،

بویه به زید به سوپاکه یه وه غه زای کردن و، به خراپی کوشتنی و، زیده پۆ بوو له تۆله
 سندنه وه دا، ئه بن و عومه پ ﷺ خۆی له فیتنه و کاره ساته که به دورگرت و، نه شیهیللا
 گۆره کانی به شداری تیدا بکه ن، له و باوه پدا بوو که به یعه ت دان به یه زید له
 نه ستویاندا یه، پئگري لی کردن له پازینه بوون به یه زید به لام قبولیان نه کرد،
 دهره نجامه که ش ئه وه بوو که پوویدا، ههروه ها سه عیدی کوپی موسه یب خۆی له و
 کاره ساته به دورگرت، له مزگه وته که دا مایه وه له کاتی که دا هیچ که سیکی تری تیدا
 نه بوو، بانگیشی تیدا نه ده درا له و ماوه یه دا، به لام گوئیستی بانگدان ده بوو له پووی
 گۆره که ی پیغه مبه ری خواوه ﷺ، ئه مه که پامه تیک بوو له که پامه تی ئه ولیا.

- پیاویک له هۆزی نه خع گوی دریزیک هه بوو، له رینگه دا توپی، هاوه له کانیشی پتیا گوت: وه ره با شتومه که کانت له نیوانماندا دابه ش کهین، نه ویش پی گوتن: ماوه یه ک کاتم پی بدەن، چوو ده ستنویریک پاکي شتوشت و، دوو پرکاعات نویری کردو، نزای کرد، خوی گه وره گویدریژه که ی بو زیندوو کرده وه، شتومه که کانی پیه لگرت^(۱).

کاتی نوه یسی قهره نی کۆچی دواپی کرد، ته ماشایان کرد له نیو پۆشاکه کانیدا چەند که فه نیکی تیدایه که پیشتر پی نه بوو، ته ماشاشیان کرد له به ردیکدا گۆرپیکي بو هه لکه ندراره و، گۆرپچه (لُحْد) یه کیشی له نیودایه، به و که فه نانه که فه نیان کردو له گۆره که شدا ناشتیا^(۲).

(۱) _ نه م چیرۆکه هاوشیوه ی چیرۆکه که ی صیله ی کورپی نه شیوه می پیشووه که خوی گه وره گویدریژه که ی بو زیندوو کرده وه، نه یهیلآ پیویستی به خه لکی بیت، پیاوه که له خوی گه وره ی داوا کرد منه تی خه لکی له سه ره لگرت، بویه خوی گه وره نه یهیلآ پیویستی به خه لک هه بیت و، گویدریژه که شی بو زیندوو کرده وه، تا به شوینی خوی گه یشت.

(۲) _ نوه یسی قهره نی تابعیه کی به ریز بوو _ ته نانه ت که سانیک له نه هلی زانست به چاکترینی تابعینه کانیا داناره _ وه کو نه وه ی له (صحیح مسلم ۲۵۴۲) دا هاتوه که وا پیغه مبه ری خوا ﷺ له فه رموده یه کدا که ئیبن و عومه پ ﷺ ده یگیریت هه فه رمویه تی: ((إِنَّ رَجُلًا يَأْتِيكُمْ مِنَ الْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ: لَا يَدْعُ بِالْيَمَنِ غَيْرَ أُمَّ لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ)) وفي رواية: ((بَرَصٌ)) فدعا الله فأذهب عنه، إِلَّا مَوْضِعَ الدِّينَارِ أَوْ الدَّرْهَمِ، فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ)) وفي رواية: ((إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسٌ، وَلَهُ وَالِدَةٌ، وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ، فَمُرُوهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ لَكُمْ)). واته: ((پیاویک دیده نیتان ده کات نوه یسی پی ده گوتریت، هیچ کهس له یه مه ن به جی ناهیلآیت جگه له دایکیک که سپیتی هه بوو))

نه دوابه تیکدا: ((به له کیتی)) دوعای کرد خوی گه وره چاکیکرده وه، جگه له شونینکی به نیت که به نه ندازه ی دینارک یان دیره میکه، هر که س پنی گه یشته با نیستیغفارو داوای لیخوشبونتان بۆ بکات)) له ریوایه تیکدا ((چاکترینی تابعینه کان پیاویکه ئوه یسی پنده گو تریت، دایکی هیه نه خوشی به له کیتی هه بوو، داوای لیبکه ن با نیستیغفارو داوای لی خوشبونتان بۆ بکات)).

پیشتر باسی ئوه یسی قهره نی کرا، به کیکه له تابعینه به ریزه کان و، دوستیکی به پیزی خوی گه وره یه، خه لکی یه مه ن بوو، دوعا قبول کراو بوو، پیغه مبه ری خوا بۆ له نه رمووده کانیدا باسی کردووه که وا دیته مه دینه ی پیروز، هر که س ده توانیت با خوی پیگه یه نیت بۆ نه وه ی نزاو دوعای بۆ بکات، ئوه یسی قهره نی پیاویکی گونپایه ل بوو به رامبه ر به دایکی، کاتی شاندى یه مه ن به مه دینه ی پیروز گه یشته ئوه یسیان له گه لدا بوو، پیشه وا عومهری خه طاب ﷺ پنی زانی و، به دوایدا گه را تا پنی گه یشته داوای لی کرد نیستیغفارو داوای لی خوشبونتی بۆ بکات. نه مه ئوه یسی قهره نی بوو، به کیکه له نه ولیاکانی خوی گه وره، کاتی مرد چه ندین که فه نیان له نیتو پزشا که کانیدا بینی که پیشتر پنی نه بوو، کاتیکیش ویستیان بینیزن، ته ماشایان کرد گره که ی ناماده یه و، هیچ که سیکیش هه لی نه که ندووه، نیت له ویدا ناشتیان، نه مه له که رامه تی نه ولیایه که خوی گه وره له سه ر ده ستی که سانیکیان به دیدینیت.

- پۆژیک عه مری کوپی عوقبه ی کوپی فهرقه د له گهرمایه کی به تیندا نویژی ده کرد، په له هوریک سیبه ری بۆکرد، ئاژه له درنده کان پاسه وانیان ده کرد له کاتیکیدا ووشتره سواریه کانی هاوه لانی ده له وه پاند، چونکه مهرجی له سهر هاوه لانی داده نا کی له غه زادا خزمه تیان بکات^(۱).

- موطنه په فی کوپی عه بدوللای کوپی شیخخیر ههر کات بچوایه ته نیو ماله که ی خویه وه قاپه کانیش له گه لیدا (سبحان الله) یان ده کرد، هه روه ها خوی و هاوه لیک ی له تاریکیدا پریان ده کرد، سه ری قامچیه ک پووناکی بۆ کردن^(۲).

(۱) - ئەم دۆسته ی خوای گه وره عه مپی کوپی عوقبه ی کوپی فهرقه د، دۆستیک بوو له دۆستانی خوای گه وره، به شداری غه زاکانی ده کرد و له پیناوی خوای گه وره دا جیهادی ده کرد، پۆژیک له گهرمایه کی به تیندا، له پۆژیکی هاویندا نویژی ده کرد، په له هوریک له ئاسماندا سیبه ری بۆ ده کات، له غه زادا ئه و مهرجیه ی له سهر هاوه لانی داده نا که خزمه تیان بکات، وشتری هاوه لانی ده له وه پاندو ئاژه له درنده کانیش نه ده وپران له سه ربازگه که نزیک بنه وه، هه موو ئه مانه له که پامه تی نه ولایه.

(۲) - موطنه په فی کوپی عه بدوللای کوپی شیخخیر به لای فهرمووده ناسانه وه به ناو بانگه که فهرمووده ده گیریتته وه، ههر کات بچوایه ته نیو ماله که ی خویه وه (سبحان الله) ی قاپه کانی ده بیست، چونکه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ [الإسراء: ۴۴] واته: وه هیچ شتیک نییه که به سوپاسی نه و ستایش نه کات به لام نیوه تی ناگهن له ته سبیحاته که یان، به لام ئەم دۆسته ی خوای گه وره ته سبیحاتی قاپه کانی ده بیست. هه روه ها خوی هاوه لیک ی پریان ده کرد خوای گه وره پینگه که ی بۆ پووناک کردنه وه، ئەم شته بۆ هاوه لانی پیغه مبه ری خواش ﷺ پوویدا کاتی هاتنه خزمه تی و پاشان که هه ستان پیغه مبه ری خوا ﷺ دارده ستیکی دانی پینگه که ی بۆ پووناک ده کردنه وه تا گه شتنه وه به ماله کانی خویان.

- کاتی نه حنه فی کورپی قه یس مرد کلاو قوچی پیاویک که وته نیو گۆره که یه وه، دهستی بۆ دریز کرد بۆ نه وهی بهینیتته وه، ته ماشای کرد تا چاو بر بکات گۆره که ی بۆ فراوان کراوه ته وه^(۱).

- نیبراهیمی تهیمی مانگ و دوو مانگ ده مایه وه هیچ شتیکی نه ده خوارد، وه چروه دهره وه بۆ نه وهی خۆراکێک بۆ خاو خیزانی پهیدا کات، به لام نهیتوانی، به لای خاکێکی سووردا تیپه پ بوو هیندیکی لیبرد، پاشان که گه پایه وه بۆ مال و نوره که که یان کرده وه، ته ماشایان کرد گه نمێکی سووره^(۲)،

(۱) نه حنه فی کورپی قه یسی تهیمی یه کیکه له تابعین، به میهره بانی به ناو بانگ بوو، ته نانه له میهره بانیدا وه کو نمونه ده هینیتته وه، پیاویکی موجهید بوو، له سه رکده وه نه میره کان بوو، به لای خه لکه وه خوشه ویست بوو، کاتی مردو ناشتیان، کلاو قوچی پیاویک که وته نیو گۆره که وه، دهستی بۆ دریز کرد بۆ هینانه وهی، ته ماشای کرد تا چاو برکات گۆره که ی بۆ فراوان کراوه ته وه، له م باره وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((ئیماندار تا چاو برکات گۆره که ی بۆ فراوان ده کریتته وه به لام دوو بوو گۆره که ی بۆ ته سک ده کریتته وه تا په راسوه کانی تیک ده وون)).

(۲) نه حنه فی کورپی قه یس پێشه وای به ناو بانگ، زاهید، واعیزی نایاب بیژ، به کێک له که پامه ته کانی نه وه بوو که به مانگ و دوو مانگ له سه ر نه خواردنی خۆراک نارامی ده گرت و ده مایه وه چونکه له زهت و چیژێکی زیاتری له خوا په رستی وهرده گرت، پۆژیک چوو دهره وه بۆ نه وهی خۆراکێک بۆ خاو خیزانی پهیدا کات به لام بۆ نه کراو پاره شی پی نه بوو، به لای خاکێکی سووردا تیپه پ بوو توره که که ی لی پکرد، بۆ نه وهی خه لکی وابزانن شتیکی هیناوه ته وه، له ماله وه که توره که که یان کرده وه گه نمی سوریان تیدا به دی کرد، خوی گه وره نه و خاکه ی گۆرپیوو به گه نم.

هەركات ئەو گەنمەیان بچاندایە گولەكەى لەبنەپەتەو تەوێكەو لقهكانى دانى لەسەرێك كەلەكە بووى دەردەهێنا^(۱).

- عوتبەتولغولام سى خەسلەتى لە پەرورەدگارى داوا كرد: دەنگىكى خوش، فرمىسكى زۆر، خۆراكىك بەبى ماندوو بوون، بۆيە ئەگەر قورپاننى بخویندايە دەگریاو خەلكىشى، لەو ماوەیەدا بەردەوام فرمىسكى دەهاتە خوارەو، كە دەگەرايەو بەز مالهەكەى خۆى خۆراكى خۆى دەست دەكەوت و نەیدەزانى لەكوێو بۆى دیت^(۲).

- عەبدولواحیدی كۆپى زەید تووشى ئیفلج بوون بوبو، داواى لە پەرورەدگارى كرد ئەندامەكانى لەكاتى دەستنوێژ شوستندا بكاتەو، بۆيە لەكاتى دەست نوێژ شوستندا ئەندامەكانى بۆ دەكرايەو، دواتر بۆ دۆخى پێشری دەگەرايەو^(۳).

(۱) گەنمىكى بەرەكەتدار بوو، بە ئاستىك هەركات لەو گەنمەیان بچاندایە لە

بنەپەتەو تەوێكەو سەرەو دەنكە گەنمى لەسەر یەك كەلەكەبووى دەردەهێنا.

(۲) عوتبەتول غولام خواپەرستى زاهیدی مواهید بوو، ئەم شتانەى لە خوای

گەرە داواکرد، یەكەم: دەنگىكى خوشى بداتى، بۆيە دەنگى زۆر خوش بوو، هەركات قورپاننى بخویندايە دەگریاو هەموو كەسانى دەورو بەرىشى دەگریاند، دووهم: داواى كرد لە ترسى خوای گەرەدا خوای گەرە گریانى بداتى بۆيە لە ترسى خوای عزوجل فرمىسك لە چاوەكانى نەدەپرا، سییەم: پۆزىكى بێماند بوونى بداتى بۆيە كە دەچۆو بۆ مالهەكەى خۆى خۆراكى تیدا دەبینى بەبى ئەوێ بزانیت كى هیناویەتى، هەمان ئەم شتە لەگەڵ مەریەمى كچی عیمران و هەرەو هەلەگەل خۆبەیبى كۆپى عەدیدا پوویدا.

(۳) تووشى ئیفلج بوون بوبو، ئیفلجیش نەخۆشیەكە تووشى جەستەیان

ئەندامەكان دەبیت و، ناجولیتەو، تووشى ئەو نەخۆشیە بوبو، بۆيە لەخوای گەرەى داواکرد ئەندامەكانى بكاتەو بۆ ئەوێ دەست نوێژ بشوات، بۆ خواپەرستى، خوای گەرە دوعاكەى قبول كرد، ئەندامەكانى لەكاتى دەست نوێژ شوستندا دەكرايەو پاشانىش تووشى ئیفلجیەكە دەبویەو.

به شی که پامهت فراوانه و له شوینی تردا به دریزی باس کراوه^(۱) به لام نه وهی نیمه
به چاو بینومانه و نه وهی دهیزانین له م زه مه نه دا _ زه مه نی شیخولنیسلام _ نۆد
زۆده^(۲).

(۱) _ شیخول نیسلام شتیکی زۆری له کهراماتی نه ولایا باسکرد، بۆ شاره زابوون و
لیکۆلینه وهی زیاتریش خه لکی گه پاندۆته وه بۆ کتییی تری تایبته به م بابته، وه کو
کتیبه کانی خۆی، له چه ند جیگه یه کی نه و کتیبانه دا کۆمه لیک له و که پامه تانه ی
نوو سیوه، به شی که پامهت به لای نه هلی سووننهت و جه ماعه ته وه جیگیره و هیچ
که سیک نکۆلیی لی ناکات مه گهر بیده چیان نه نن، یه کیک له بنچینه کانی بیرو باوه پری
نه هلی سووننهت و جه ماعهت برپا بوونه به موعجیزاتی پیغه مبه ران و که پامه تی
نه ولایای، نه مه شتیکی جیگیره، له ده رسی پیشوودا که سیک پرسى: ئایا نه و
که پامه تانه ئیسنادیکی (صحیح) یان هه یه؟ بۆ وه لامه که ی ده لئین: به سه نه وه بزانی
که برپا بوون به که پامه تی نه ولایای بنچینه یه که له بنچینه کانی بیرو باوه پر، به گشتی
گومانان لیان نییه، به لام له پووی ته فاصیل و ورده کاریه کانه وه پتویستیان به
نیسناد نییه چونکه فه رمووده نین حوکمی شهرعی هه لال و هه پامیان له سه ر بینا
بکریت، نه مانه پووداون نه گهر راست بن نه واه که پامه تی نه ولایایه و نه گهر راستیش نه بن
زانیان نییه، هیچ که م و کوپییه ک بۆ ئایین دروست ناکات، به لام نه گهر راست بیته
نه وای ئیمان زیاد ده کات، ئیمانی به نده، خوای گه وره مان بیر ده خاته وه.

(۲) _ شیخول نیسلام پئی راگه یاندووین که واه شتیکی زۆری له م که پامه تانه بینوه
له زه مه نی خۆیدا، به چاوه کانی خۆی بینوونی، ئیتر هیچ بواریک نییه بۆ نه وهی
گومانیان لی بکریته.

وه پئويسته بزانريت كه پئده چي كه پامهت به گويره ي پئويستيتي كه سه كه به
 ده ركه ويته، نه گهر كه سيكي ئيمان لاواز، يان موحتاج و پئويستيار پئويستيان پئي
 بيت، كه پامهتيكيان بو ديت ئيمانين به هيز كات و، پئويستيتيان نه هيليت^(۱)،

(۱) _ له راستيدا كه پامهت ته نها له بهر دوو شت به دي ديت، يه كه م: نه و كه سه ي
 كه پامهت له سهر ده ستي به دي ديت پئويستي پئيه تي وه كو نه وه ي له وانه يه نه و كه سه
 ئيماني لاواز بيت و به و كه پامه ته ي له سهر ده ستي به دي ديت ئيماني به خوا به هيزتر
 ده بيت، يان پئويستي به خوراكه، يان به خواردنه وه يه وه كو نه وه ي پيشتر ئاماره ي
 پئدرا، يان پئويستي به چوار پئيه كه، يان خواي گه وره به و جوړه هيزيكي زياتري
 ده داتي بو په رستني زياتر، كه وا بوو كه پامهت له بهر پئويستيه كه نه و پئويستيه
 له وانه يه ئيماني بيت يان مروفايه تي بيت، دووهم: بو نه وه ي بيت به به لگه يه ك له
 ئاينندا، چونكه نه و كه پامه ته پشتگيري گوفتاري نه و زانايه يان نه و دوسته ده كات و،
 به سهر نه يارانيدا سهر ي ده خات، نه م كه پامه ته بو خودي شيخول ئيسلاميش به دي
 هاتووه، چونكه هه موو خه لكي بيزاريان كرد، سولتان و كار به ده ستان بيزاريان كرد،
 خستiane به نديخانه وه به لام نه يانتواني ريگري ليكه ن و نه هيلن زانست بللو بكاته وه،
 بانگه وازي بو خواي گه وره بكات، ته نانه ت پاش مردنيسي نه يانتواني ئاسه واره ني
 قه ده غه بكه ن كه به هه موو جيهاني ئيسلاميدا بللو بويه وه تاوه كو نه م زه مه نه ي
 خوشمان، بيگومان نه مه به شيكه له كه پامه تي نه وليا، هه روه ها نه وليدان و
 سووكايه تي پيكردن و به نديكرده ي كه به سهر ئيمامي نه حمه دا هات له كاتي مه نمون و
 كار به ده ستاني ديكه ي پاش نه و، ئيمامي نه حمه د له سهر هه موو نه و شتانه خو پاگر
 بوو تا دواتر خواي گه وره سهر ي خست و، دوژمنه كاني سهر شوپ كرد، نه مه له
 كه پامه تي نه ولياي بوو، نه و سهر كه وتنه ي كه بو ئوممه تي دين به سهر نه يارانيندا
 به دي ديت به ده رخستن و سهر خستني به لگه كاني ئاينه .

له کانتیکدا کهسانی تر که وه لایهت و دوستایه تیه که یان کامل تر و ته و اوتره پیویستیان
بوره نییه^(۱)

(۱)۔ پرسیاریک دیته پیشه وه یان به راستی هاتوته پیشه وه ئایا پیویسته وهلی
و دوست که پامه تیان له سهر دهست به دی بیت؟ نه خیر، نه دوستی که پامه تی نییه
به لگه نییه بۆ بوونی که م و کوپتی له دوستایه تیه که یدا، دوستانیکی به رزی خوی
گوره هن که چی هیچ که پامه تیکیان له سهر دهست به دی نه هاتوو، چونکه ئیمانیا
به میزه، وه له بهر نه وهی پیویستیان پیی نییه، که چی که پامه ت بۆ که سانیکی تر
به دی هاتوو که ئیمانیا له وان به خوار تره، بۆیه نابیی بگوتریت هیچ که سیك به وهلی
و دوست دانا نریت تاوه کو که پامه تیکی له سهر دهست به دی دیت، له راستیدا ته نها
خه لکانی خاوهن باوه پی پرو پووچ و بیدعه چیان ئه م قسانه ده که ن، به لام ئه هلی
سرونهت برپایان به وهیه که مه رج نییه وهلی که پامه تی هه بیت، پیویسته ئه م شته
هر هه موو خه لکی بیزانن، وه کو پیشتر ئاماژه ی پیدرا که رامه ت که به دی دیت له بهر
دروشته: یه که م: له بهر پیویستیه کی موسلمانان، دووهم: بۆ ئه وهی به لگه یه کی
پشتگیر بیت له ئاییندا، بۆیه ئه گهر یه کیک له م دوو شته نه بوو ئه وا که پامه ت به دی
نایهت، نه بوونی که پامه تیش ئاماژه بۆ که م و کورتی له دوستایه تی و وه لایه تدا ناکات.
پیشه وای ئیبن و لقه یم فه رموویه تی: دوستانی خوی گوره هیچ نیشانه یه کیان نییه بۆ
ئه وهی بناسرینه وه، پیده چی دوستیکی خوی گوره هه بیت که له دوسته
نایه ته کانیش بیت و نه شناسریت، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((رُبَّ
أُنْثَى أَغْبَرَ مَذْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَةٍ)) واته: ((پیده چی که سیکی قزبژی
نقد نه پوتوزای که له دهرگا کاندای پالی پیوه ده نریت و دور ده خریته وه، نه گهر سویند
بغرات خوی گوره نزاکه ی قبول بکات، نه وا قبولی ده کات))، پیویست ناکات

دروستی خوای گوره پووخسارنکی تایبته تی هه بیت یان کومه لیک خه لکی به
 چوارده وردا هه بیت یان بانگه شه ی بۆ بکریت وه کو نه وه ی که سه باوه پپوچکان
 ده بکه ن، نه خیر دوستی خوای گوره نا ناسریتته وه، نیشانه ی نییه، جلیکی تایبته تی
 نییه، خه لکی به ده وردا نییه، بانگه شه ی بۆ ناکریت، شه پافه ت و به پیزی به لای
 خه لکه وه نییه، له ده رگاگان دور ده خریته وه، پیده چی شه پافه ت و پیزی به لای
 خه لکه وه نه بیت، مه رج نییه وه لی خوا نیشانه یه کی هه بیت و پیی بناسریتته وه،
 پیده چی دیار نه بیت شپۆل بیت، قژ بژی ته پوتوزاوی بیت، مه رج نییه جلی نابابی
 پۆشی بیت و، سه رقۆله کانی فراوان بیت، عیمامه یه کی گوره ی به سه ره وه بیت، نه مه
 مه رجی دوستایه تی خوای گوره نییه، پیویسته نه م بنه په ته بزانیته، بۆ نه وه ی
 که سانی باوه پ پپوچ بۆ خورافاته کانی خویان به کاری نه هیئن. هه ر یه کیکیان
 بانگه شه ی نه وه ده کات دوستی خواجه، به زیندووی و به مردووی بانگه شه یان بۆ
 ده کریت، به خه لک چوارده وریان دراوه، شتی زۆر، نه خیر، چه نده ها دوستی خوای
 گوره هه ن ده مرن که چی هیشتا نه ناسراونه ته وه، دوستانی وا بووه ژیاوه و مردوه و
 که س نه ی ناسیون.

بۆیه که پاماتیان بۆ به دی نایهت له بهر به رزی پله کانیان و له بهر ئه وهی پئوستانیان
پنی نییه، نه ک له بهر ئه وهی وه لایهت و دۆستایهتیه که یان ناته واوه^(۱)، بۆیه ئه م شتانه
له تابعیندا زۆرتیه به به راورد به هاوه لانی به پیز^(۲) به پیچه وانهی که سانیکه وه که
کرده وهی نااسایی له سهروشت به ده ر ئه نجام ده ده ن بۆ پئیموونی کردنی خه لک و
په کردنه وهی پئوستانییه کانیان ئا ئه مانه پله به رزترن.

(۱) مه رج نییه هه ر که سیك که پامهت له سه ر دهستی به دی نهیت وه لایهت و
دۆستایهتیه که ی بۆ خوای گه وره نا ته واو بیئت، به پیچه وانه وه پیده چی وه لایهت و
دۆستایهتیه که ی کامل و ته واویش بیئت و هیچ که پامه تیگیش له سه ر دهستی
به دینایهت.

(۲) وه له بهر ئه وهی بوونی که پامهت به مه رج دانه راوه بۆ که مالی ئیمان و
به میزی ئیمان، بۆیه که پامهت له تابعین و ئه وانه ی له دوا ی ئه وانیشه وه هاتوون زۆرتیه
برده به راورد به هاوه لانی به پیز، چونکه هاوه لان پئوستانیان پی نه بوو، له بهر فه زل و
پله و پایه یان.

نه هلی بارو حاله شهیتانیه کان

نه مه بارو حاله شهیتانیه کانه ^(۱)

(۱) _ نیستا شیخول نیسلام له که پامهت بویه وهو، دهستی به کرده وه نائاساییه له سروشت به دهره شهیتانیه کان کرد که خه لکانیکی زوری پی فریو ده دات، پیشتر ئامارده مان به وه دا که کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهر نه گهر له سهر دهستی پیغه مبه ریک به دی بیت نه وه موعجیزه یه، نه گهر له سهر دهستی دوستیکی خوی گهره به دیهات نه وه که پامه ته، وه نه گهر له سهر دهستی دوژمنیکی خوا نه نجام درا نه وه کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهری شهیتانییه، شهیتانه کان بو دوسته کانی خویان شتانیك نه نجام ده دن که له سروشت و هیزی ئاده میزاد به دهر بیت، به هه وادا ده یانفرینن، به سهر ئاودا رپیان پیده کهن، شته نادیاره کانیاں به خیرایی بو ئاماده ده کهن بو نه وهی گومرپیان بکهن و، خه لکی تریشیان پی گومرا بکهن، بویه پیویسته له نیوان که پامه تی وه لی و کرده وهی نائاسایی له سروشت به دهری شهیتانی که له سهر دهستی دوژمنانی خوی گهره نه نجام ده دریت جیاوازی بکریت، نه گهر کرده وه یه کی نائاسایی له سروشت به دهر له سهر دهستی که سیك به دیهات ته ماشا ده کریت نه گهر نه و که سه ته قواکارو پیاو چاک بوو نه وه که پامه ته، وه نه گهر له لایه ن که سیکی خراپه کاری کافره وه نه نجام درا نه وه شهیتانییه و بو گومرا کردنی نه و که سانه یه که فریوی پیده خۆن، شهیتانه کان خزمه تی دوسته کانی خویان ده کهن، له م باره وه خوی گهره ده فهرموی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَجْنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (۱۲۸) وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (۱۲۹)﴾ واته: وه پوژیک (خوا) تیکرا کویان ده کاته وه (ده فهرموی) نه ی دهسته و کومه لی جنوکه بیگومان نیوه زود

كەستان لە ئادەمىيەكان گومرا كرد وە دۆستەكانيان لە ئادەمى دەلێن ئەى
 پەرەردگارمان ھەندىكمان سوودو كەلكمان لە ھەندىكمان وەرگرت، چۆن؟ جنۆكە
 سوودو كەلك لە مەرقەكە وەرەگریت بەو جۆرەى كە مەرقەكە ملكە چى دەبیت، وە
 سەرپىچى خەوى گەورەو پىغەمبەرەكەى دەكات، بەم جۆرە شەيتان كەلك لە مەرقەكە
 وەرەگریت و، پىى دلخۆش دەبیت، ئەى مەرقە چۆن سوودو كەلك لە جنۆكە
 وەرەگریت؟ بەو ھەى كە جنۆكەكان لە چوار چۆھەى ئەو شتانەدا كە توانايان
 بەسەردا ھەيە خزمەتى مەرقەكە دەكەن، بە ھەوادا دەيفرێنن، بەئێو ئاگرەدا پىى
 پىدەكەن، بەسەر ئاودا پىى پى دەكەن، شتە دورەكانى بۆ ئامادە دەكەن، شتانىكى
 پى دەلێن كە تەنھا جنۆكەكان دەيزانن و مەرقە نەيزانیت، بەم جۆرە مەرقە سوودو كەلك
 لە جنۆكە وەرەگریت وە بەو كاتەو مۆلەتە گەشتىن كە بۆت ديارى كردبوون خوا
 نەرموى ئاگر شوپىنتانە بەھەمىشەيى و بىپرانەو دەمىننەو تەيادا جگە لەو كاتەى
 كە خوا بىھەوى بەراستى پەرەردگارت كار دروستى زانايە ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغُضِّ الظَّالِمِينَ
 بَغْضًا﴾ بەو شىئو ھەندى لە ستەم كاران دەكەين بە دۆست و پىشتىوانى ھىندىكى
 نريان ﴿بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ بە ھوى ئەو كردەوانەو ھەى ئەنجاميان دەدا. ئا ئەمەيە ئاكام
 رەنجاميان لە پۆژى قىامەتدا، شەيتان و شوپىنكەوتوانيان، ئەوانەى فريودراون و
 شوپىنى شەيتان كەوتوون، چونكە لەدونيادا خزمەتى دەكەن و، واى بەخەيالدا دىنن
 كە دۆستىكە لە دۆستان، كەسانى خاوەن بىروباوەرە پىوپوچەكان پلەى وەلايەت و
 دۆستايەتى دەدەن بەكەسانىكى ناشايستە كە نوپژ ناكات و، واز لەكردەو ھەى خراپە
 نەمىنیت، لەو باوەرەدان كە ئەو كەسە تەكليف و سەپاندنە شەرعىيەكانى لەسەر
 ھەلگىراو، چونكە بەپلەى دۆستايەتى گەيشتو ھەى، لە خەوى گەورە نەزىك بۆتەو بەو
 ئاستەى كە تەكليف و سەپاندنە شەرعىيەكانى لەسەر ھەلگىراو،

حه رام و حه لالی له سه ره لگيراوه، فره زه کانی له سه ره لگيراوه، به خوی گه وره گه یشته، ئه مه قسه ی شه یتان و شوینکه وتوانی شه یتانه _ په نامان به خوا _ پله ی دوستایه تی به که سانیک ده ده ن که ده یانبینن نویژ ناکه ن، به پوژوو نابن، ئیمانان به خواو پیغه مبه ران نییه و، ده لاین: ئه مانه دوستیکن له دوستانی خوی گه وره، گویه پیوستیان به پیغه مبه ران نه ماوه، پیوستیان به کرده وه نییه، پیوستیان به عیبادت نه ماوه، ته ماشاکه ن به چ شیوازیک شه یتان ئاده میزاد به ئه وپه پی فریودان و خه له تاندن ده گه یه نیت به لام خوی گه وره ده فره رموی: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۶۲) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (۶۳) ﴿یونس: ۶۲ - ۶۳﴾ به م دوو مه رجه: ئیمان و ته قواکاری، ئیتر که سی خراپه کار که نویژ ناکات و، به پوژوو نابیت و، نیربازی و، داوینپسی ده کات و، مه ی ده خواته وه چۆن دوستی خوی گه وره بیت، نه خیر، به لکو ئه م جوړه که سه گه وره ترین دوستی شه یتانه، پیویسته هه ست به م شته بکه ین و لئی ناگادار بین، چونکه شته که به نیو خه لکدا بلآو بوته وه و گه وره بوته وه، له بهر لاوازی ئیمان و، که م بوونی زانست له م زه مه نه دا، چونکه بیروباوه پی راستی ئه هلی سووننه ت و جه ماعت بلآو ناکریته وه، کاتی ئه م شتانه لاواز بوو، بیروباوه پی پرپوچ له نیو کوومه لگادا بلآو بووه، له و کاته دا که نالی ته لایه ت بو ئه م شته پرپوچانه داده مه زریت، که نالی سه ته لایه ت بو خواوه ن باوه ره پووچه کان و جادووگه ران و ساحیره کان داده مه زریت، به ئیمان و زانست ناوزه ندیان ده که ن، با موسلمانان ناگاداری ئه م شتانه بن.

دهگو بارو حالي عه بدوللای کورپی صه ییاد^(۱) حدیثه و قصنه فی صحیح مسلم (۲۹۲۴)،
(۲۹۲۵)، (۲۹۲۶)، و (۲۹۲۷)، و (۲۹۳۲)، که له زه مه نی پیغه مبه ری خوادا ﷺ
به ده رکوت و، هیندیک له هاوه له به پیزه کانیش وایان ده زانی ده ججاله، وه
پیغه مبه ری خواش ﷺ به گومان بوو لیی تا دواتر بوی پوون بویه وه که ده ججال
نییه، به لکو له په گه زی کاهینه کان بوو^(۲).

(۱) نه میری موسلمانان پیښه وا عومهری کورپی خه تتاب ﷺ باوه پری و ابوو که
نبن وصه ییاد ده ججاله و له سهر نه وه سویندیشی ده خوارد، هه روه ها جابیریش له سهر
نه وه سویندی ده خواردو، ده یفه رموو: گوئیستی عومهر ﷺ بووم له سهر نه وه
سوتندی ده خوارد له خزمه تی پیغه مبه ری خوادا ﷺ وه نکولیشی لی نه ده کرد. وه
نه و بارو حاله شه یتانیانه ی که به عه بدوللای کورپی صه ییاد پیشانده درا بینینی
عارپی ئیبلیس بوو له سهر ئاو.

(۲) عه بدوللای کورپی صه ییاد له زه مه نی پیغه مبه ری خوادا ﷺ به ده رکوت و،
مانه مه دینه ی پیروژ، شتانیکی لیوه ده بینرا وایان زانی ده ججاله، پیغه مبه ری خوا ﷺ
به چنده شتیک تاقیکرده وه بوی پوون بویه وه که ده ججال نییه، وه کاتیک یه کیک له
ماره لانی به پیز به پیغه مبه ری خوای ﷺ فه رموو: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ بیکورژم؟
نه رموی: نه گهر ده ججال بیت تو ناتوانی بیکورژی، نه گهر نه ویش نه بیت نه وه
کرشتنی هیچ سوودیکی نییه، ئیتر وازیان لیهینا، دوستی خوای گهره نه بوو، نه مه
بالگه به له سهر نه وه ی که کرده وه ی نا ئاسایی له سروشته ده ر له سهر ده سستی
که سانیک به دی دیت که دوستی خوای گهره نین. ده ججال گهره گهره ترینی هه موو
درزنان و گهره ترین نوینه ره کانی شه یتانه له کوتایی زه ماندا ده رده که ویت، چنده ها
کاری نا ئاسایی له سروشت به ده ری پییه، به هه شت و ئاگری پییه، فه رمان
به هره کان ده کات باران ده بارینن، فه رمان به زه وی ده کات پوهه که کان ده پوین، پیاو
ده کزیت و به نیوان پارچه کانیدا پیده کات و، پاشان هه لده سستیت، نه مانه کرده وه ی
نا ئاسایی له سروشت به ده ره به لام شه یتانییه، بویه نابیت فریویان پی بخوریت.

پیغمبرِ مبه‌ری خوا ﷺ پیی فەرموو: ((قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَيْبًا))^(۱)، واتە: ((شتیڤکم بو شاردوویته‌وه، چیه؟)) نه‌ویش گووتی: (الدُّخُ الدُّخُ)، پیغمبرِ مبه‌ری خوا ﷺ سوڤه‌تی (الدخان) ی بو شاردبووه، نه‌وه بوو پیغمبرِ مبه‌ری خوا ﷺ پیی فەرموو: ((اِخْسَا فَلَئ تَعْدُو قَدْرَكَ)) صحیح: أخرجه مسلم (۲۹۳۰)، من حدیث عبد‌الله بن عمر رضی‌الله‌عنہما. واتە: ((به‌سه‌ر شوپی بیده‌نگ به، له برۆ هینده‌ی خۆت زیاتر نابەیت))، مه‌به‌ستی نه‌وه بوو که له راستیدا تو ته‌نها له برایانی کاهینانی، هه‌ر یه‌کیک له کاهینان هاو‌پیه‌کی له شه‌یتانه‌کان هه‌بوو^(۲)

(۱) _ پیغمبرِ مبه‌ری خوا ﷺ تاقیکرده‌وه، پیی فەرموو: ((شتیڤکم بو شاردوویته‌وه، چیه؟)) وه‌لامه‌که‌ی نه‌زانی، ئیتر پیی فەرموو: ((بیده‌نگ به، له هینده‌ی خۆت زیاتر نابەیت)) واتە: له راستیدا تو ته‌نها برائ کاهینه‌کانی.

(۲) _ چونکه‌ خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ (۳۶) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ (۳۷) حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا آيَّتُ بُنْيَى وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ (۳۸) وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ (۳۹) ﴿ [الزحرف: ۳۶-۳۹] واتە: وه هه‌ر که‌س پشت له یادی خوا هه‌لکات شه‌یتانیکی بو ئاماده ده‌که‌ین که هه‌میشه له‌گه‌ڵی بی و لیی جیا نه‌بیته‌وه به‌یگومان نه‌وانه (شه‌یتانه‌کان) له پێگای راست به‌رگری یان ده‌که‌ن واش ده‌زانن به‌یگومان هه‌ر نه‌وانن پێنویین هه‌تا کاتی که (ده‌مری و) دیته‌وه لامان ده‌لی خۆزگه‌ نیوانی من و تو به‌قه‌ده‌ر نیوان خۆره‌لآت و خۆرنآوا بوایه ئای چ هاو‌پیه‌کی خراب بوویت (نه‌م خۆزگه‌) هیچ سو‌دی‌کتان پێناگه‌یه‌نی چونکه‌ سته‌متان کرد به‌یگومان ئیوه له‌ سزای سه‌ختدا هاو‌به‌شن.

که هه والی زۆریک له غهیب و نادیاره کانی پی پاده گه یاند له وهی که به دزیه وه گوئی لیده گرت^(۱)، راستیان تیکه ل به درۆ ده کرد^(۲)، وه کو نه وهی له فه رموده ی (صحیح) دا که نیامی بوخاری و غهیری ته ویش ده یگێر نه وه هاتوو که پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموده تی: ((إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ - وَهُوَ السَّحَابُ - فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرْقُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُفَّانِ فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةً كَذِبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ))^(۳) صحیح: أخرجه البخاري (۳۲۱۰)، وفي غير موضع من صحيحه من حديث عائشة رضي الله عنها مرفوعاً، وقريب منه عند مسلم (۲۲۲۸).

(۱) _ له وهی به دزیه وه گوئی لیده گرن ته مه له لایه ک، له لایه کی تریشه وه شه ی تانه کان به خیرایی دهشت و ده ر ده بپن، ده فپن، به هه وا دا ده فپن و، شتانیک ده بپنن که ئاده میزاد نایبپنن، ئیتر هه والی ته وانه به ئاده میزاد ده دن، بو نه وهی تروشی فیتنه و ئاشوبیان بکه ن.

(۲) _ کاتی وشه یه ک له ئاسمانه کانه وه به نه یینه وه ده دن له گه ل سه د درۆدا تیکه لی ده که ن، خه لکیش بر وایان پیکردن له بهر ته و ته نها وشه یه که له ئاسمانه وه بیستراوه، ئاماده ن بر وایا به (۹۹) درۆیان بکه ن له بهر ته نها وشه یه کی پاست.

(۳) _ خوای گه وره ده فه رمویتی: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنْزَلُ الشَّيَاطِينُ﴾ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاقٍ أَثِيمٍ (۲۲۲) يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ (۲۲۳) واته: هه والتان بده می شه ی تانه کان داده به زنه سه ر کی؟ داده به زیته سه ر هه موو (که سیکی) زۆر درۆزی زۆر ئاوانبار باش گوئی ده گرن (بو شه ی تانه کان) وه زۆر به یان درۆزنن (له وه هه والاندا ده یده ن به خه لکی) ته مانه ن کاهینه کان و ته وانه ش ته و که سانه ن که فریویان پی ده خۆن، زۆر به یان درۆزنن.

له فرموده ده که (ابن عباس) ده گيتړته وه ده لى: بينما النبي ﷺ في نفر من الأنصار، إذ رمي بنجم فاستنار، فقال النبي ﷺ: ((مَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا رَأَيْتُمُوهُ؟))، قَالُوا: كُنَّا نَقُولُ: يَمُوتُ عَظِيمٌ أَوْ يُولَدُ عَظِيمٌ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((فَإِنَّهُ لَا يُرْمَى بِمَا لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنَّ رَبَّنَا تَبَارَكَ اسْمُهُ إِذَا قَضَى أَمْرًا، سَبَّحَ لَهُ حَمَلَةُ الْعَرْشِ، ثُمَّ سَبَّحَ أَهْلُ السَّمَاءِ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، حَتَّى يَبْلُغَ التَّسْبِيحُ إِلَى هَذِهِ السَّمَاءِ، ثُمَّ يَسْتَخِيرُ أَهْلُ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ حَمَلَةُ الْعَرْشِ: مَاذَا قَالَ رَبُّنَا؟ فَيُخْبِرُونَهُمْ، ثُمَّ يَسْتَخِيرُ أَهْلُ كُلِّ سَمَاءٍ حَتَّى يَبْلُغَ الْخَبْرُ أَهْلَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، وَتَحْتَطِفُ الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ، فَيُرْمُونَ فَيَقْذِفُونَهُ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ، فَمَا جَاؤُوا بِهِ عَلَى وَجْهِهِ فَهُوَ حَقٌّ، وَلَكِنَّهُمْ يَزِيدُونَ))، رواه مسلم واته: نيينو عه عباس ﷺ

فرمودى: پيغه مبهري خوا ﷺ فرموده ده: شويك پيغه مبهري خوا ﷺ له گهل چه ند هاو ليك له پشتيواناندا دانيشتبون، له پر نه ستيره ده ك كشاو ده وروبهري پووناك كرده وه، پيغه مبهري خوا ﷺ فرمودى: ((نپوه له سهرده مى نه فاميدا چيتان ده گوت نه گهر بتانينيبا؟))، فرموديان: ده مانگوت: پياويكي گهره ده مريت يان پياويكي گهره له دايك ده بيت، پيغه مبهري خوا ﷺ فرمودى: ((نهم نه ستيره نه بو مردنى كه س و نه بو ژيانى كه س ناكشيت، به لام په روهردگارمان _ ناوى به رزو بلند بيت _ هر كات فرمانيدا به كاريك، هه لگراني عرش ته سبيحاتى بو ده كهن، پاشان خه لكى نه و ناسمانه ي به دواى نه واندا دين ته سبيحات ده كهن، پاشان نه وانى تریش كه به دواى نه واندا دين، هه تا نه و ته سبيحاته ده گاته نه م ناسمانه، پاشان خه لكى ناسمانى هه و ته م له هه لگراني عرش ده پرسن: په روهردگارمان چ شتيكي فرمودو؟ نه وانيش هه واليان پيده دهن، پاشان خه لكى هه ناسمانيك هينديكيان له هينديكيان ده پرسن تا وه كو هه واله كه به خه لكى ناسمانى دونيا ده گات، شه يتانه كان دزه ده كهن بو گوي گرتن، نه ستيره ي كشاويان تيده گيريت، به لام هه ره وال به دوستانى خويان ده گه يهنن، جا هه ر چي وهك خوي گه يانديان نه وه راسته، به لام زيادى ده كهن))^(۱).

(۱) _ نه م فرموده نامارزه بو نه وه ده كات كه شه يتانه كان هه ول ددهن به دزيه وه

گوي بگرن له وه ي كه فريشته كان له ناسماندا له نيوان خوياندا باسى ليوه ده كهن، به لام

خوای گوره ئه ستيړه ی کشاوی بۆ ئاماده کردون که بریتییه له و ئه ستيړانه ی که خوای گوره کردوونی به ئه ستيړه ی کشاو و له شهیتانه کانی ده گریټ و، ده یانسوتیتیت، ئیتر له وانه یه ئه ستيړه کشاوه که بیان پیکیت پیشنه وه ی نه و وشه یه ی که بیستویانه به دوسته کاهینه کانیان بلین، وه له وانه شه نه و وشه یه ی بیستویانه به دوسته کاهینه کانیان بلین پیش نه وه ی ئه ستيړه کشاوه که بیان پیکیت، صه درووشی له لایه ن خوایانه وه تیکه ل ده کن و له نیوان خه لکیدا بره وی پیده ده ن بۆ نه وه ی فیتنه و ناشوب له نیوان خه لکیدا بلار بکه نه وه، ئا ئه مانه ن شهیتانه کان، کاهینه کانیش شوینکه وتووی شهیتانه کان و، دزستی خوای گوره نین، ناگوتریټ: ئه مه که پامه ته به لکو نه وان کاهین و نوینه ری شهیتانن جیاوازی هه یه له نیوان دوستی خواو دوژمنی خوادا، باکرده وه ی ئاسایی له سروشت به در له سهر ده سستی دوژمنی خوا به ده رکه ویت هه رگیز نابیت فریوی پی بغوریت، چونکه له لایه ن شهیتانه کانه وه ئه نجام دراوه نه ک له لایه ن خوای گوره وه، به پنجه وانه ی که پامه ته وه که له لایه ن خوای گوره وه یه و ریژی ئیمانداره ته قواکاره کانی خوی پیده گریټ، که وا بوو جیاوازی هه یه له نیوان سه رچاوه ی که پامه ت و سه رچاوه ی کرده وه ی ئا ئاسایی له سروشت به دره ی شهیتانیدا، وه جیاوازی هه یه له نیوان دوستی خواو دوستی شهیتاندا، جیاوازی هه یه له نیوان ئه مه و نه وه دا، خه لکی ئاسایی پیوستان به زانینی ئه م شتانه هه یه ئه مپو، چونکه هه لخه له تاندن و چاو به سترکردن و جادووگه ری و غه ی بزانی ئه مپو زور بووه، پیویسته زانایان ئه م شتانه باس بکه ن و، خویندکارانی زانستی شه رعیش وه ری بگرن و، بیزانن و، له نیوان خه لکیدا بلوی بکه نه وه، پیویسته خه لکی ئاسایی له م که ناله سه ته لایه ته کافره هه لخه له تیته رانه ئاگادار بکرینه وه که خه لکیان پی فریو داو. هه روه ها به موبایل و به ئینته رنیت په یوه ندی به خه لکه وه ده کن و، هه ره شه ی لی ده کن و، پییان ده لین: تو ده مریت، تو ئاوه هاو ئاوه ها ت به سهر دیت، به لام ئه وه نده و ئه وه نده پاره مان به دری و، ئیمه له و شتانه پزگارت ده که ن، چه ندها شتی تری به و هاوشیوانه ش.

له پروایه تیکی دیکه ی نه م فهرمووده یه دا هاتووه: مه عمر ده لیت: به زهریم گووت:
 ئایا له سهرده می نه فامیدا نه م تیره نه ستیره ده هاویژران؟ فهرموی: به لی، به لام
 کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ نیردرا پاسه وانی کردنی ئاسمانه کان کرایه وه^(۱).

(۱) _ له سهرده می نه فامیدا نه ستیره ی کشاو زور بوون، نه ستیره ی کشاوی زور
 له سهرده می نه فامیدا بو شهیتانه کان ده هاویژرا، کاتیکیش پیغه مبهری خوا ﷺ
 نیردرا ئاسمان پاسه وانی کرا و شتیکی که می مایه وه، بویه کاتی جنوکه کان
 گوئیستی قورپان بوون گوئیان: ﴿إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (۱) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ
 نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا (۲)﴾ [الجن: ۱-۲] واته: به راستی ئیمه قورپاننکی سهرسورپهینه رمان
 بیست پینموونی ده کات بو پئی راست ئیمه ش باوه رمان پیکرد وه ههرگیز کهس
 ناکهین به هاوبه شی پهروه ردارمان. تاوه کوئه وشوینه ی که خوی گه وه
 ده فهرموی: ﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا (۸) وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ
 مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شُهَابًا رَصَدًا (۹) وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي
 الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا (۱۰)﴾ [الجن: ۸-۱۰] واته: وه ئیمه ده گه پاین به شوین
 ده نگوباسی ئاسماندا که چی دییمان پر کراوه له پاسه وانی به هیزو تیری نه ستیره کان
 وه بیگومان ئیمه جارن داده نیشتن له چهند شوینیک له ئاسمان بو گوینگرتن به لام
 ههر که سیک ئیستا که به دواوه گوینگری تیریکی نه ستیره ده بینی له بو سهیدایه وه
 به راستی نازانین ئایا خرابی ویستراوه بو ئه وانه ی که له سهر زهوین یا پهروه رداریان
 پینموونی ویستوه بویان. ئا ئه مه پوویدا له کاتی ناردنی پیغه مبهری خوا ﷺ،
 کاتیک تیری نه ستیره کان زیاد بوون، شهیتان سیخوره کانی خوی نارد بو زانینی
 هوکاره که، گه پانه وه گوئیان: موحه ممه د ﷺ نیردراوه، چونکه کاتی نیردرا
 پاسه وانی کردنی ئاسمان چتر کرایه وه. شاهد ئه وه یه پیویسته بزانی

ئەوتىرە ئەستىرانە لە شەيتانەكان دەهاوێژىت، لەم بارەوہ خوای گەورە دەفەرەموى:

﴿إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَكِبِ (۶) وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ (۷) لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ (۸) دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ (۹) إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ (۱۰)﴾ [الصافات: ۶-۱۰] واتە: بێگومان ئێمە ئاسمانى

دەنيامان بە جوانى ئەستىرەكان پاراندۆتەوہ وە لە ھەموو شەيتانىكى سەرکەش

پاراستومانە ناتوانن گويىگرن بۆ ئەو فريشتانەى لە بەرزترين پلەدان وە (ئەگەر بچن

گوى بگرن) لە ھەموو لايەكى (ئاسمانەوہ) ئاگر باران دەکړين پاودەنرين زۆر بە توندى

و (لە قيامەتدا) سزايان بەردەوامە و سەختە (شەيتانەكان ناتوانن گوى بگرن) مەگەر

بە کيکيان بەدزيەوہ ھەوائىک (لە فريشتەيە ک ببيستى و) بە پەلە بيفرپينى ئەویش

ئەستىرەيەكى پووناك شويى دەکەوى (و دەيسوتينى).

- وه ئه سوه دى عه نسی که بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی ده کرد، شه ی تانی هه بوو مه والی هه ندی شتی نادیارو شاراو ه ی پی پاده گه یاند^(۱)، کاتیکیش موسلمانان له دژی جهنگان له شه ی تانه کان ده ترسان مه والی ئه و شتانه ی بده نی که له باره یه وه ده یلین، به لام کاتی خیزانه که ی کوفری میرده که ی بو ده رکه وت یارمه تی موسلمانانیداو کوشتیان^(۲).

- هه روه ها موسه یله مه ی درۆزنیش، شه ی تانی له گه لدا بوو که مه والی چه ند شتیکی نادیارو شاراو ه ی پی دهاو، له پاپه پاندنی هه ندی کاروباریشدا یارمه تی دها. - که سانی دیکه ی به هاوشیوه ی ئه وانه ش زۆن وه کو حاریتی دیمه شقی که له زه مه نی عه بدولمه لیکى کوپی مه پواندا له وولاتی شام ده رکه وت و، بانگه شه ی پیغه مبه رایه تی ده کرد، شه ی تانه کان پییه کانی ئه م حاریته یان له پیوه ند ده رده هیئا، نه یان ده هیلا چه ک به جه سته یدا گوزه ر بکات، پارچه مه رمه ره که ته سبیحاتی ده کرد ئه گه ر ده ستی پيدا به یئا ییا، پیاوانیکی ئه سپ سواری پیشانی خه لکه که دها که به هه وادا رییان ده کردو، ده یگوت: ئه مانه فریشته ن، له راستیدا ته نها جنۆکه ش بوون، وه کاتیکی موسلمانان ده سگریان کرد بو ئه وه ی بیکوژن ره مهاویژه که به رهم لییدا، به لام به جه سته یدا تیپه ر نه بوو، عه بدولمه لیک پیی گوت: تو ناوی خوات نه هیئا، ئیتر ره مهاویژه که ناوی خوی هیئاو لییداو کوشتی.

(۱) - ئه سوه دى عه نسی و موختاری کوپی ئه بی عوبیدی ئه له ئه قفی، که بانگه شه ی پیغه مبه رایه تیان ده کرد، هه ر هه موویان شه ی تانیان هه بوو که فریویاندان و هه لیان خه له تاندن و، وایانزانی پیغه مبه رن.

(۲) - پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رمانیدایه ئه و موسلمانانه ی له یه مه ن بوون - چونکه له کوتایی ته مه نی پیغه مبه ری خوا ﷺ ده رکه وت - بیکوژن، ئه وه بوو عه بدوللای کوپی فه یروزی ده یله می چوو له گه ل خیزانه که ی ئه سوه دى عه نسیدا که موسلمانیکی ته قواکاری له خوا ترس بوو قسه ی کرد ئیتر یارمه تی کوشتنی دان و کوشتیان.

تابو جوړون نه هلی بارو حاله شهیتانیه کان هر کات له لایاندا شتانیکي
 بهنونهی (آیه الكرسي) بخویندریت شهیتانه کانیاں لی دور ده که ویته وه، چونکه له
 نه رموده ی (صحیح) دا جیگیر بووه که جاریکیان پیغه مبهری خوا ﷺ نه بی
 هوږه پره ی به پاراستنی زه کاتی سهر فتره پاسپارد، شهیتانیکیش شه و له دوی شه وه
 لئی دزدی، نه ویش ده ستگیری ده کرد که ته به ی ده کرد نازادی ده کرد، پیغه مبهری
 خواش ﷺ پیی ده فهرموو: ((يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟)) واته: نه ی نه با
 هوږه پره دوینی دیله که ت چی کرد؟ نه بو هوږه پره ش ﷺ ده فهرموو: وایر اگاه یاند
 که چی تر ناگه پیته وه، پیغه مبهری خواش ﷺ پیی ده فهرموو: ((كَذَبَكَ وَإِنَّهُ سَيُعُودُ))
 واته: ((دروی له گهل کردی بیگومان دواتر ده گه پیته وه))، له جاری سییه مدا
 شهیتانه که به نه بو هوږه پره ی گووت: وازم لیبینه تا شتیکت فیترکه م سوودی بو ت
 ه بیت، هر کات چوینه سهر نوینه که ت (آیه الكرسي): ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا
 تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾ [البقرة: ۲۵۵] تا کوتایه که ی بخوینه، چونکه له لایه ن خوی
 گه وره وه پاریزه ریکه بو تو و شهیتان نزیکت نا که ویته وه تا به یانی، وه کاتیک
 نه بو هوږه پره ﷺ نه م هه والی بو پیغه مبهری خوا ﷺ گپرایه وه، پیی فهرموو:
 ((صَدَقَ وَهُوَ كَذُوبٌ)) واته: ((پاستی له گهل کردی له کاتیکدا نه و زور دروژنه))،
 پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ پیی فهرموو که نه وه شهیتان بووه ^(۱).

(۱) - صحیح: أخرجه البخاري (۲۳۱۱)، و (۳۲۷۵)، و (۵۰۱). معلقاً من حديث أبي

بۆيە ھەر کات مەۋف لە کاتى بارو حالە شەيتانىھەکاندا بە پاستى (آية الكرسي) خويند ئەوا پوۋچى دەکاتەو، بە نمونەى کەسێک بە بارو حالتيكى شەيتانىھە دەچیتە نيو ئاگرەو، يا ئامادەى گويگرتنى فيکەکردن و چەپلەلیدان دەبیئت و، شەيتانەکانى بەسەردا دادەبەزن و، لەسەر زمانى قسەگەلێک دەکەن کە نازانریت و، لەوانەشە تێگەیشتنى مەحال بیئت و، پێدەچى پازو نيازى دلێ ھەندى لە ئامادە بوانیشیان بۆ ئاشکرا کات، پێدەچى بە چەندین زمان قسە بکات ھەر وەکوئەو جنۆکەيەى کە لەسەر زمانى ئەو مەۋفە قسە دەکات کە دەچیتە جەستەيەو، ئەو مەۋفەش کە بارو حالەکەى تووش دەبیئت ھەستى پى ناکات وەکوئەو فيدارەى لیدیت کە شەيتان دەستى لیوھشان دەبیئت، چو و بیئتە نيو جەستەيەو لەسەر زمانى قسەى کرد بیئت، جا ئەگەر کەسەکە بە ئاگا ھاتەو ھەست بە ھیچ شتیکی ئەوانە ناکات کە گوتویەتى، لەبەر ئەمەيە کە پێدەچى کەسى دەست لیوھشاوى دەستى شەيتان زۆر زۆرى لیبدریت بە ئاستیک ئەگەر ئەو لیدانە لەخودى مەۋفەکە بدارە دەیکوشت يا نەخۆشى دەخست، بەلام ئەو لیدانە کاریگەرى لەسەر مەۋفەکە نابیئت و کاتیکیش بە ئاگادیتەو را دەگەيەنیت کە ھەستى بە ھیچ شتیکی نەکردو، چونکە لیدانەکە لەسەر جنۆکەکە بوو کە چۆتە نيو جەستەيەو.

ھەرودھا کەسانیکى دیکەى لەوانە ھەن کە شەيتانەکان خۆراک و میوھ و ھەلۋا شتى تریان بۆ دەھینن کە لەو جیگەيەدا بوونی نییە، ھەرودھا کەسانیکى تریش ھەن جنۆکەکان بۆ مەککە يا بۆ بەیتول مەقدیس يا غەیری ئەو شوینانە دەیانفرینن.

ھەرودھا کەسانیکى تریش ھەن کە جنۆکەکان لە پۆژى عەرەفەدا بۆ ئەوی ھەلى دەگرن و، پاشان ھەر ئەو شەو دەيگەپننەو، ئیتر ھەجیكى شەرى ئەنجام نادات^(۱)،

(۱) _ کەسانیکى تریش ھەن کە جنۆکەکان لە پۆژى عەرەفەدا بۆ عەرەفە

ھەلیدەگرن و، بە بى ئیحرام بەستن دەيەنە ئەوی، کاتیکی بە بى ئیحرام بەستن

ده بيه نه عه پره فو ده يگه پرينه وه ئه وا حه جى نه كرده وه، له راستيدا جنوكه كان ته نها
 يارى پى ده كه ن و هيچى تر، چون به بى ئيحرام به ستن حه ج ده كات؟ له ميقاته كه
 نتيه پ ده بيت به بى ئيحرام به ستن، له قه دهغه كراوه كانى ئيحرام خوى به دور ناگريت،
 چونكه ده يه وي سهرپيچى فه رمانى خواى گه وره بكات. خواى گه وره به واجيبي داناوه
 ئه كه سهى به نيازى حه ج كرده له ميقاته وه ئيحرام بيه ستيت، فه رمانى پيداوه له
 قه دهغه كراوه كانى ئيحرام خوى به دور بگريت. به لام ئه و سهرپيچى فه رمانى خواى
 گه وره ي كرد بويه شه يتانه كان خزمه تيان كرد. پيويسته هه رگيز به م جوړه كارانه
 نريو نه خوريت.

به لکو به جله کانی خۆیه وه ده چیت و، نه گهر به لای میقاته که شدا تیپه پر بوو ئیحرام نابەستیت، (لبيك اللهم ليك) نالیت، له موزده لیفه ناوه ستیت، به ده وری مالی خوادا ته واف ناکات، له نیوان صه فاو مه روه دا سه عی ناکات، په جمی جه مه رات ناکات^(۱)، به لکو به جله کانی خۆیه وه له عه پره فه ده وه ستیت و، پاشان له هه مان شه ودا ده گه پیتته وه، نه مه ش هه جیکی شه رعی نییه^(۲) به ریکه وتنی موسلمانان، به لکو هه ر وه کو نه و که سه یه که چوبیتته نوژی هه ینی و به بی ده ست نوژ شوشتن نوژی کرد بیت و پووی له قیبله ش نه کرد بیت.

(۱) _ نه مانه کرده وه گه لیکی تاعه ت و گوپرایه لی و خواپه رستین، به قه سه ته وه وازیان لیدینیت بویه شه یتانه کانیش خزمه تی ده که ن، نه گهر سه رپیچی فه رمانه کانی خوای گه وری کردو، واجیبات و مه رجه کانی کرده وه ی چاکی پشتگوی خست، ئیتر شه یتانه کان خزمه تی ده که ن و، بو هه ر جیگه یه ک هه زی لیبت هه لی ده گرن و، بو جیگه و شوینه که ی خوشی ده یگه پیننه وه . که سیکی له م جوړه پیی ناگوتریت دوستی خوا، به لکو له دوسته کانی شه یتانه .

(۲) _ نه مه هه ج نییه، چونکه مه رج و پایه و واجیباته کانی به ته واوی به جینه هینراوه، به لکو کاریکی شه یتانییه و، هه ج نییه، نه گهرچی بانگه شه ی نه وه ش بکه ن که هه جی کردوه و، چوه و هاتوته وه گوايه دوستی خوايه، نه خیر، نه مه له دوسته کانی شه یتانه و هه جی شه رعی نه نجام نه داوه .

له وکەسە هەلگیراوانە کەسیکی وا هەبوو جارێکیان بۆ عەرەفات هەلگیرا
 گەڕایەوه، له خەویدا فریشتە گەلیکی بینی که حاجیه کان دەنوو سن، ئەویش پیتی
 گوتن: ئەی من نانووسن؟ گوتیان: تۆ له حاجیه کان نیت، واتە هەجیکی شەری
 نەکردوه^(۱).

(۱) _ ئەم کەسە یەکیکە لەوانە ی کە شەیتانەکان له پۆژی عەرەفەدا بۆ ئەوی
 هەلیان گرتو، فریشتەکانی بینیوه حاجیه کان دەنوو سن و، ئەویان نەنوسیوه، لێ
 پرسین: بۆچی ئەویان نەنوسیوه؟، پێیان گوتووه: تۆ هەجەت نەکردوه، چونکە
 وەک پێشتر ئاماژە ی پێدرا ئیحرامی نەبەستوه، (لبیک اللہم لبیک) ی نەگوتوه،
 کردەوهکانی هەجی وەک خۆی بەجی نەهێناوه.

جیاوازیه کانی نیوان که پامهت و باروحاله شهیتانیه کان

وه له نیوان که پامهت و نهو باروحاله شهیتانیانهی که به که راحت ده چن له پواله تدا، چهند جیاوازییه که به دی ده کریت، له وانه: به راستی هوکاری که پامهتی نهولیاو دۆستان ئیمان و تهقوایه^(۱) هوکاری بارو حاله شهیتانیه کانیش نه نجام دانی نهو کارانه که خواو پیغه مبه ره که ی وَعَلَى اللَّهِ قه ده غه یان کردووه^(۲)، وه پشت بهو باروحاله شهیتانیانه ده به ستریت بو نه نجام دانی نه وانهی که خواو پیغه مبه ره که ی وَعَلَى اللَّهِ قه ده غه یان کردووه، خوای گه وره ده فهرموی: ﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۳۳] واته: بلی بیگومان په روه ردگارم ته نه نهو کرده وانهی چه پام کردووه که زور به دو خراپن نه وانهی که ناشکران و نه وانهش که نهینن وه گوناھی (چه پام کردووه) وه دهست دریژی به ناهق وه (چه پامی کردووه) شتیک بکه نه هاوبهش بو خوا که به لگهی بو نه هاتووه وه (چه پامی کردووه) که به دهم خواوه شتانیک بلین که نایزان.

(۱) _ نا نه مهیه جیاوازیه پوونه که، ئیمان و تهقواکاری و له خوا ترسان، جا نهو که سهی ئیمان و تهقواکاری هه بیته نهو کرده وه نا ئاسایه له سروشت به ده رانهی له سهر دهستی به دی دیت که پامهته، نه ودهش که نه ئیمان و نه تهقوای هه بیته نهو کرده وه نا ئاسایه له سروشت به ده رانهی له سهر دهستی به دی دیت شهیتانییه و ته نهها بو فریودانه.

(۲) _ خوای گه وره ده فهرموی: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ) (۶۳) [یونس: ۶۲-۶۳] نه مه به لگهیه که نه وانهی ئیمانیا ن نییه و تهقواکاری ناکه ن دۆستی خوای گه وره نین نه گهر چی کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ریان له سهر دهست به دی بیته.

شت گوتن به دهم خواوه به بی زانین و، هاوه لپه رستی و، سته م و، کرده وهی به دو
 ناشیرین خوی گه وره و پیغه مبه ره که ی ﷺ چه پامیان کردون^(۱)، بویه نه مانه نابن به
 مزگار بۆ به ده ست هینانی که پامه تی خوی گه وره، وه نه گه ر که پامه ت به نویژو،
 زیکرو، خویندنی قورپان و، نزا به ده ست^(۲)، به لکو به هوی شتانی که وه به ده ست بیّت
 که شهیتان حه زی لی بیّت، وه به هوی شتانی که وه به ده ست بیّت که شیرک و
 هاوه لپه رستی تیدا بیّت، وه کو په نا بردنه به ر مه خلوقات یان نه و شتانه له وانه بیّت که
 بکرتنه هوکاریک بۆ سته م کردن له خه لک و، نه نجام دانی کرده وهی به دو خراب نه وه
 بیگومان له بارو حاله شهیتانی که کانه، نه ک له که پامه تی په حمانی^(۳).

(۱) _ که وا بوو نه و که سه ی واز له کرده وه به دو ناشیرینه کان ناهینیت و، له تاوان
 و، هاوه لپه رستی و، شت گوتن به دهم خواوه به بی زانین خوی به دوور ناگریت دوستی
 خوی گه وره نییه نه گه رچی کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ریش نه نجام بدات،
 نه کرده وانه شهیتانی که و که پامه ت نییه.

(۲) _ نه گه ر کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ر به خویندنی قورپان و، زیکرو،
 نویژ کردن به ده ست، بیگومان کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ری شهیتا نییه.

(۳) _ نه گه ر به پیچه وانه ی نایه ته که ی سه ره وه وه بیّت، نه وه به لگه یه له سه ر
 نه وهی که که پامه ت نییه به لکو کرده وهی نا ئاسایی له سروشت به ده ری شهیتانی که،
 وه نه و که سه ش که نه و شتانه ی له سه ر ده ست به دی دیت دوستی خوی گه وره نییه،

به لکو له دوسته کانی شهیتانه، پیوښته خه لکی هه موو نه م شتانه بزنان، به تایبته
پیوښته خوښندکارانی زانستی شهرعی نه م شتانه بزنان، خه لکی لی دور خه نه وه،
چونکه که سانیکي زوری فه وتاندووه، وه دوستانی شهیتان به سهر به نده کانی خوای
که وره دا زال بوونه، فریویان داوون به هوی نه و کرده وه نائاساییه له سروشت
به دهرانه ی که له سهر ده ستیان به دی دیت، ئیتر گومرایان کردن و له پیگهی پاستی
خوای که وره دوریان خسته وه، پیوښته گرنگی به م کاره بدریت، کاری وه لایه ت و
دوستایه تی، نه وه پوون بکریته وه که کی دوستی خوای که وره یه و کی دوستی
شهیتانه، بو نه وه ی فریویان پی نه خوریت، چونکه که وره ترین فیتنه یه له ئایینی
خوای که وره دا.

و در آن روز که می وایان نبدایه نه گهر ناماده ی گونیمیشنی فیکه کرس و چه پله
 بهار بیت، شه پناه کای به سهر دا داده به زیت نا به هرا دا مه لیده گری و له و مال
 بهر ده هینیت

(۱) - هره ها شه یتان له کانی فیکه کرس و چه پله لیداندا ناماده ده هینیت، له
 سهرده می نه فامیدا نه مه یان له لای مالی خوادا نه نجام دها، له و باره وه خوی گه وده
 بهر ده می: ((وما کان مملکتهم عند انیت الا مکاء و نصیبه)) [الامان: ۵۰] واته: وه
 نوینی نهوان (بت په رستان) له مالی خوادا هیچ نییه جگه له فیکه کرس و چه پله
 لیدان. نه مه بوو نوینی بت په رستان له سهرده می نه فامیدا له لای مالی خوادا، کنی
 نه رمانی نه م شته ی پیدا بوون؟ شه یتان فهرمانی پیدا بوون، که وا بوو نه گهر
 مه جلیسه ک هه بیت و نه م شته په پوپوچانه ی تیدا بیت بینگومان شه یتان ناماده ی
 ده هینیت، ناماده ی نه و جزره مه جلیسه انه ده هینیت، نه گهر نه م شتانه زور بوو نه و
 شه پناه کان دوسنی خویان له وی مه لی ده گرن و، له و شوینه ده ری ده هینیت و، وا
 ده ران نه مه که پامه تیکه و بوی به دی هاتووه، به لام له راستیدا نه نها کاری شه پناه تیکه
 سهرکس بووه، ویستویه نی گومرای بکات و، گومرای نه و که سانه ش بکات که فریوی
 بهر ده خون، نا نه مه به مه جلیسه کانی رابواردن، نه نها مرؤد بو شه پراکتش ده کات، به
 په پناه نه ی مه جلیسه کانی زیکرو، مه جلیسه کانی قورپان خویندنه وه که فریخته یان
 تیدا ناماده ده هینیت، له و باره وه پنه مبه ری خوا ^{سید} فرمویه تی: ((وما اجمع قوم
 الا من یؤت الله یشور کتب له و یشور موه یشور له لا رت علیهم انکیه و عینهم
 یخا و حینهم لا یشور و ذکرهم له یس عند)) واته ((هر کومه لیک له مالیک له
 مال کانی خوادا کوبینه وه، قورپان بخویننه وه و مونا لای بکه ن، نه و بینگومان دن
 نارلیان به سهر دا داده به زیت، په حمهت و به زه می دایان ده پوشینیت، فریخته کان چوار
 دهریان ده گرن، خوی گه وده ش باسیان ده کات لای نه وانه ی که لای نه و))

ئا ئەمەيە جياوازی نیتوان مەجلیسەکانی زیکرو مەجلیسەکانی شەپ، مەجلیسەکانی
 زیکر فریشتەکان ئامادەیی دەبن بەلام مەجلیسەکانی شەپ شەیتانەکان ئامادەیی دەبن،
 لە نیتوان ئەوەو ئەمەدا جياوازی هەیه، مەجلیسی دۆستانی خواو مەجلیسی دۆزمنانی
 خوا. هاوشتیوێی ئەم جۆرە مەجلیسانە ئەو مەجلیسانەیه کە بە (الزار) _ ئاھەنگیکە
 جادووگەران و فیلبازان و چاو بەستکاران پێکی دەخەن گوايە بۆ چارەسەکردنی ئەو
 کەسانەیی کە جنۆکەکان دەستیان لێ وەشاندووێ _ ناو دەبرێت، لەو ئاھەنگانەدا
 ئەمەندە دلخۆشی و جۆش و خرۆشی دەیانگریت تا دەگەنە ئەو ئاستەیی کە
 دەبورێنەو، شەیتانەکان لایان ئامادە دەبن و، پێدەچی هەندی کردەوێ نا ئاسایی
 لە سروشت بەدەریشیان بۆ ئەنجام بدەن، ئیتر خەلکە کە وا دەزانن کە پامەتی خوای
 گەورەیه، ئەمە لای صۆفیەکان زیاتر پوو دەدات، ئەم شتانە بە لای قۆشمەچیان و بێ
 ئابروان و چەقاوہ سووانەوہ پوونادات، ئەمانە کەسانیکی سووک و پێسووان، بێئرخن و
 خەلک بە باشی دەیان ناسن، بەلکو ئەو شتانە بەلای صۆفیەکانەوہ پوودەدات کە
 کەمێک زوہدو عیبادەتیان هەیهو، خەلک زیاتر فریویان پێ دەخۆن.

وه نه گه ر پياوئك له دؤستانى خواى گه وره له وئى ئاماده بيټ شهيتانه كهى دور ده خاته وه،
نرېش ده كه ويته خواره وه هر وه كو نه وه بهرام بهر چنه كه سانك پرويداوه ^(١).

له وانه كه سى وايا تيدايه په نا ده باته بهر كه سيكى زيندو ويا ن مردو، گوئى
ناداتى نه كه سه موسلمان بيټ يا گاور بيټ يا هاوه لپه رست بيټ، شهيتانېش خوى
به وينه كې كه سى په نا بؤ براو ده گوړيټ وه نه دى له پيوستيه كانى نه كه سه
په نابره جيبه جى ده كات ^(٢)

(١) نه وه كه سى له گه ل فيكه كردن و چه پله ليدانه كه دا زياتر جوښ و خرؤشى
ده بگريټ شهيتانه كان به ه وادا ه لى ده گرن، هر كات دؤستىكى خواى گه وره له وئى
ئاماده بيټ ده ست به جى شهيتانه كه دور ده كه ويته وه، نه وه ده كه ويته خواره وه،
چونكه نه وهى ه لېگرت بو وه لات. نه مه به لگه يه كى ئاشكرايه له سر پوچ بوونه وهى
بارو حاله شهيتانېه كان له كاتى ئاماده بوونى دؤستانى خواى گه وره دا، له كاتى ئاماده
بورى زيكرو يادى خواى گه وره دا. نه مه به كيكه له جياوازيه كانى نيوان كرده وه نا
ئاساييه له سروشت به دهره كانى شهيتانى و كه پامه تى دؤستانى خواى گه وره دا.

(٢) نه وه كه سى په نا به ريټه بهر كه سيكى مردو ويا ن په نا به ريټه بهر كه سيكى نا
ديار و ئاماده نه بوو، نه وه شهيتان خوى به وينه كې كه سى په نا بؤ براو ده گوړيټ و،
دېت وه لامي كه سى په نابره ده داته وه، پيوستيه كهى بؤ جيبه جى ده كات، له بهر
نېنه و ئاشوب دروست كردن و، بهر بهر كيشكردنى. هو كاري نه وه ش بؤ شيرك و
هاوه لپه رستى ده گه ريټه وه، چونكه داواى يارمه تى كردن و په نا بهر دنه بهر كه سانى
مردو و نا ديار و ئاماده نه بوو شيرك و هاوه لپه رستيه، بېگومان هاوه لپه رستى و
شېركيش شهيتان پازى ده كات، بؤيه خزمه تى نه وه كه سه هاوه لپه رسته ده كات، ئيتر
به وينه نه وه كه سى كه داواى يارمه تى ليكردوه و په ناى بؤ بردووه ده چيټه لاي و
پيوستيه كانى بؤ جيبه جى ده كات، نه وه بهر دبه خته ش واده زانى نه وه لى و دؤسته يه
كه په ناى بؤ بردووه داواى يارمه تى ليكردوه، يان وا ده زانيټ كه مردو كه يه يان
كه سه نادياره كه يه و له بهر نه وه ئاماده بووه.

ئیتەر وا دهزانیت که سه که یه یان فریشته یه که به وینه ی که سه که خوی گۆپیوه^(۱)،
له راستیشدا نه وه تهنه شهیتانه گومرای کرد کاتی شیرکی بۆ خوی گه وده بریاردا،
مه ووه کو شهیتانه کان که ده چونه نیو بته کانه وه له گه ل هاوه لپه رستاندا قسه یان
ده کرد^(۲).

(۱) _ ئه و به د به خته نالیت: شهیتانه و خوی به وینه ی که سه که گۆپیوه به لکو
فریوی پی ده خوات و، ده لیت: ئه وه فریشته یه که خوی له سه ر شیوه ی ئه و مروفه
گۆپیوه که په نام بۆ بردووه، فریشته کان له مه جلیسه کانی خراپه کاریدا ئاماده نابن، له
مه جلیسه کانی شه پدا ئاماده نابن، شهیتانه کانی له و مه جلیسه کانی ئاماده ده بن، له
راستیدا فریشته کان تهنه له مه جلیسه کانی خیر و قورپان و زیکردا ئاماده ده بن.

(۲) _ پیشتیش ئاماژه ی پیدرا که شهیتانه کان ده چنه نیو بته کانه وه، به ردو،
درهخت و، تهنه ت گۆپیشه وه که له جیاتی خوی گه وده داویان لیده کریت،
شهیتانه کان ده چنه نیویانه وه و پاشان خویان له سه ر وینه ی ئه و که سه په رستراوانه
ده گۆپن که ده یان په رستن و، هیندیک پیوستان بۆ جیبه جی ده که ن، هیندیک شتیان
بۆ ئاماده ده که ن، له شوینیکی دوور له مال و سامانی خه لکی ده یدن و، بۆیانی،
ئیتەر وا ده زانن ئه و که سه دۆستیکی خوی گه وده یه، یان فریشته یه که و هاتۆته لایان،
وه چه ندها شتی تریش که خه لکی پی فریو ده دهن.

له وانه کهسی وایان تیدایه که شهیتان خوی بو دهگوریت و، پیی دهلیت: من خهضیرم^(۱)، وه له وانهیه ههوالی هیندی شتیشی بداتی، یارمهتیشی بات بو بهجیهیتانی هیندی له داواکارییهکانی، وهکو نهوهی بو زیاتر له کهسیک له موسلمانان رجولهکه و گاوانیش بهدی هاتوه.

(۱) خهضیر، نهو بهنده چاکه بوو که خوی گهوره له لایه ن خویهوه زانستی پیهخشی بوو، موسا پیغه مبهـر _ علیه السلام _ چوه لای بو چاوپیکهوتنی و، فیربون لییهوه، نهو مردوه، بهلام کهسانیک هه ن بانگهشهی نهوه دهکه ن گوايه زیندوهو، به دونیادا دهگه ریت، دهلیت: من خهضیرم، نهوه شهیتانه دیت و، دهلیت: من خهضیرم، له کاتیکیدا نهو له زهمه نی موسا پیغه مبهـر وه _ علیه السلام _ مردوه، هه موو کهسیک دهمریت، خوی گهوره دهفه رموی: ﴿وَمَا جَعَلْنَا لِيَشْرَ مِّن قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ﴾ (۳۴) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (۳۵) ﴿[الأنبياء: ۳۴-۳۵] واته: بریارمان نه داوه بو هیچ کهسیک له پیش تووه مانه وهی هه میشه یی (نه مریی) ئینجا نه گه ر تو بری (دوای مردنی تو) ئایا نه وان ژیانیان به رده وام ده بی و نامرن (نه خیر) هه موو کهسیک مردن ده چیژی (ده مری). خهضیرو غه بری نهو هه مووان ده مرن، کهسانیکیان له باوه ردان که نه مردوهو، زیندوهو، به دونیادا دهگه ریت، کاتی باسی کریت ئاماده دهیت، هه ر کهس باسی کات ئاماده دهیت، هه موو نه م قسانه پووجن، نه گه ر شتیک ئاماده بیت و، به شیوهیه ک خوی گورپی بیت بیگومان شهیتانهو، خهضیر نییه.

وه زۆرېك له كافران له سهر زه مینى پوژمه لات و پوژناو او غه یرى نه م دوو
شوینه شدا كه مردوویه کیان ده مریت، پاش مردنی شه یتان له شیوه ی نه و مردووه دا
دیت و، نه وانیش واده زانن خودی مردووه که یه، قهرزه کان ده داته وه و، سپارده کان
ده که پښتته وه و، شتانیکیش نه نجام ده دات که په یوه ندی به مردوکه وه هه یه^(۱)

(۱) _ وا ده زانن خودی مردوکه یه، هه رگیز مردوو ناگه پښته وه، هه ر که سیک بمریت
هه رگیز بو دنیا ناگه پښته وه، به کو تایی دونیای به جیهیشت و، له توانا دا نییه
بگه پښته وه، بویه کاتی کافران داوای گه پانه وه ده که ن بو دنیا بو نه وه ی
کرده وه کانیا ن چاک بکه نه وه، خوای گه وره بی ئومیدیا ن ده کات له وه ی که چیر بو
دنیا ناگه پښته وه، خوای گه وره هه رگیز که سی مردوو بو دنیا ناگه پښتته وه. به لام
له وانه یه نه م شته وه کو موعجیزه یه ک بو هیندیک له پیغه مبه ران به دی بیت، له پیناو
مه به ستيك له مه به سته کاند ا وه کو چیروکی کوژراوه که له به نی ئیسرانیل، چیروکی
نه وانه ی له شاره که یان چوونه دهره وه، عوزه یر که رابورد به لای شاری (بیت المقدس)
له کاتیکدا نه و شاره دیواره کانی پوخوا بوو به سهر سه ربانه کانیدا، عوزیر گوتی خوای
گه وره چو ن نه م شاره ناوه دان ده کاته وه پاش ویران بوونی، یه کسه ر خوای گه وره
سه د سال مراندی پاشان زیندووی کرده وه. له وانه یه خوای گه وره مردوو زیندوو
بکاته وه بو دامه زراندنی به لکه و موعجیزه یه ک بیت، بو پیغه مبه ریک له پیغه مبه ران.

ده چيته لای خيژانی مردوکه و ده چيټ، وه له وانه يه مردوکه ی خويان به ناگر سووتاند
بټ، وه کو ئه وه ی کافرانی هيندستان نه جامی ددهن^(۱)، واش ده زانن پاش مردنی
ژباړه^(۲).

(۱) _ ئايا ئوممه تيك له ئوممه تان و په گه زيك له ئاده ميزاد هه يه وه كو هيندي ه كان
ی مردوكانی خويان ده سوتينن، پاش سووتاندن به جوانترين و چا کترین شيواز ديت
و، ده لټت: من موژده ی خه يرتان ده ده می، من له به ه شتدام، ئه مه شه يتانه بۆ ئه وه ی
نريويان بدات، مردوكانی خويان بسوتينن، كه سانيكيان تيدايه كه سانی زيندوو
ده سوتينن، لايکی خويان به جوانترين شيواز ده پازيننه وه وه كو ئه وه ی بوو كيک
بگوزنه وه، پاشان ئاگريکی گه وره داده گيرسينن و، ئه و لاهه فری ده ده نه نيوی، پاش
ماره يه کی که م به جوانترين شيوازو جوانترين جلو به رگ ديت، پييان ده لټت: هه موو
خبريک تووش بوو، ئه م شتانه کاری شه يتانه چونکه ده توانيت خوی بگورپيت، خوی
به شيوه ی مردوکه ده گورپيت بۆ ئه وه ی فريويان بدات و زياتر لاوانی خويان بسوتينن.
نا ئه مه يه کارو کرده وه ی شه يتان له گه ل ئاده ميزادا به رده وام و هه ميشه .

(۲) _ وا ده زانن بۆ دنيا گه پاره ته وه، پوچه که ی بۆ گه پاره ته وه، دوباره بۆ دنيا
هاتنه وه، هه موو ئه م شتانه کاری شه يتانه، شه يتان له سه ر شيوازی مردوکه هاتوه و،
نه رانيش وا ده زانن ژباړه ته وه .

- له وانه شَيْخِيك هه بوو له وولاتی مصر به خزمهت کاره که ی کردو، پئی گووت: هه ر کات من مردم مه هیله هیچ که سیک بم شوات، خۆم دیم و خۆم ده شۆم، بۆیه کاتیک مرد خزمهتکاره که ی که سیک له سه ر شیوه ی ئه و به دی کرد، ئیتیر له و باوه ربه دا بوو که خودی خۆیه تی چوو ره ژووره وه و خۆی شوشته، کاتیک ئه و که سه ی چوو ره ژووره وه شوشته که ی ته واو کرد _ واته شوشته ی مردو که ی ته واو کرد _ دیار نه ما، ئه وه شه ی تان بوو، مردو که ی گومرا کرد بوو، پئی گوته بو: تو پاش مردن دیت و خۆن ده شویت، بۆیه کاتیک مرد دیسان له سه ر شیوازی مردو که هاته وه بو ئه وه ی زیندوو ه کانیش گومرا کات، وه کو چۆن پیشتی مردو که ی گومرا کرد بوو ^(۱).

(۱) _ شه ی تان مردو که ی گومرا کرد بوو، چونکه نه یه یلا خه لک بيشون وه کو بارو حالی مردوانی تر، که سی مردو و پیش ئه وه ی بمريت وه لامی شه ی تانی دایه وه، خزمهتکاره که ی پاسپارد که هیچ که سیک نه شوات، وه کو ملکه چ بونیك بو شه ی تان، کاتی ئه و که سه مرد یه کیکیان به دیکرد هات و شوشتی، وایانزانی خودی مردو که یه، که سیکیان بو هات له سه ر شیوازی مردو که وایانزانی خودی مردو که یه هات و خۆی شته، که چی له حه قیقه تدا شه ی تان بوو بو ئه وه ی فریویان بدات، شه ی تان زیندو ه کان و مردو که شی فریودا، ئا ئه مه یه شه ی تان، خوای گه وره ده فه رموی: ﴿إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ [فاطر: ۶] واته: بیگومان ئه و (شه ی تان) ه تاقم و کۆمه له که ی بانگ ده کات بو ئه وه ی ببنه هاوه لانی ئاگری هه لگیرساوی (دۆزهخ). که واته: وریا بن و وریا بن له شه ی تانه کانی جنۆکه و مرؤف که بازاری ئه م بیرو که بۆگه نانه و ئه م شته بیمانایانه گهرم ده که ن.

- که سی وایان تیدایه عەرشیك له هه وادا ده بینیت و نورو پووناکیه کی به سه ره وه، گوئیستیشی ده بیت له گه ل که سانیكدا قسه ده کات، وه به که سه که ده لیت: من په ره وردگارتم، جا ئه وه که سه ئه گه ر له ئه هلی زانست بیت، ده زانیت شه یانه به توندی دوری ده خاته وه، په نا ده گریت به خوی گه وره له وه شه یانه، ئیتر بهر جوړه نامینیت^(۱).

- که سی واشیان تیدایه له کاتی به ئاگا بوون و به خه بهر بووندا که سانیك ده بینیت، هی وایان تیدایه بانگه شه ی ئه وه ده کات که پیغه مبه ر(نې) ه یان صیددیقه بان شیخیکه له پیاو چاکان، به لام ته نها شه یانه و هیچی تر، ئه م شته بۆ زیاتر له چاند که سیك روویداوه.

- که سی واشیان تیدایه ئه و شتانه لای ئه و گوړه دا ده بینیت که ده چیتته لای، نه ماشا ده کات گوړه که کرایه وه وینه یه کی بۆ هاته ده ره وه، وا ده زانیت مردوکه یه، به لام له راستیدا ته نها جنوکه یه که له و وینه یه دایه.

(۱) _ که سی وا بوو عەرشیکی له نیوان ئاسمان و زه ویدا ده بینی و، نورو پووناکیه کیشی به سه ره وه ده بینی که له راستیدا ته نها شه یان بوو، خوی پیشانده داو، نه رمانی شتانیکی پی ده کرد، لیږه دا ئه گه ر ئه م که سه ئیماندار بیت به دروی ده خاته وه ئیتر ده فریت و ده چیت و نامینیت، به لام که سی بیږوا فریوی پیده خوات گوړپرایه لی ده بیت، ده گپړنه وه که وا شیخ عه بدولقادی گه یلانی پییده کرد له پرډاو له سه ره وه سیږه ی شتیك دایپووشی، که سه ری به رز کرده وه عەرشیکی بینیی که سیکی به سه ره وه بوو، پی گوت: ئه ی عه بدولقادر من په ره وردگارتم، ئه وه ی بۆم حه رام کرد بووی ئیستا بۆم حه لال کردووی، عه بدولقادریش پی گوت: درۆت کرد، له راستیدا تۆ شه یانیت، چونکه پاش پیغه مبه ری خوا ﷺ هیچ حه لال و حه رام کردنیك دانابه زیت، شکستی بپه یناو پیلانه که ی پوچ کرده وه، به لام ئیمان لاوازن به م شتانه فریو ده خۆن.

- کهسی وایان تېدايه ته ماشا ده کات ئه سېټک له گډې مردوکه هاته دهره وه یان جووه نیویه وه، به لام ته نها شهیتانه و هیچی تر.

- وه هر که سېټک بلیت: پیغه مبه ریکی به چاوه کانی سه ری خوی بینیه، با دلنیا بیت جگه له خه یال هیچی تری نه بینیه.

- وه کهسی واشیان تېدايه له خه ویدا که سېټکی پایه به رزی پله به رزی _ وه کو (الصدیق رضی الله عنه) یان غه یری ئه و ده بینیت که پرچه که ی بۆ کورت کردوته وه یان تاشیویه تی، یان کلاوه که ی له سه ر کردوه یا پو شاکه که ی له به ر کردوه، به یانیش که خه به ری ده بیته وه ده بینیت کلاویکی له سه ر کراوه، پرچه که شی تاشراوه یا کورت کراوه ته وه، له راستیدا ته نها جنوکه کان بوونه که پرچه که یان بۆ تاشیوه یا کورنیان کردوته وه ^(۱).

وه ئه م بارو حاله شهیتانیانه بۆ ئه و که سانه به دی دیت که له پېره وی قورپان و سووننه ت لایانداوه ^(۲)،

(۱) _ شهیتان ده چیته لای کهسی نووستو و پرچه که ی ده تاشیت و، کلاویکی له سه ر ده کات، که خه به ری ده بیته وه ده بینیت کلاویکی له سه ر کراوه و پرچه که شی تاشراوه، ئیتر خه لکی وا ده زانن فریشته یه ک ئه و کاره ی بۆ کردوه، به لام له راستیدا ته نها شهیتانه و فریشته نییه.

(۲) _ ئه مه بۆ ئه و که سانه به دی دیت که له پېره وی قورپان و سووننه ت لایانداوه، به لام ئه و که سه ی ده ست به قورپان و سووننه ته وه بگریت به م شتانه فربو ناخوات، ته ماشاکه ن شیخ عه بدولقادی گه یلانی چی گوت: گوتی: پاش پیغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله حه لال کردن و حه پام کردن دانا به زیت، چونکه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ [المائدة: ۳] واته ئه مړو ئایینه که تانم ته واو (کامل) کردوه بۆتان، به ره که تی زانست شیخ عه بدولقادی له و شهیتانه پاراست.

(۱) - چەندین جار ئاماژەمان پێداوە کە لە نێوان کەرامەتی ئەولیاو کردەوهی
 ئاسایی لە سروشت بە دەری شەیتانیدا جیاوازی هەیە، ھۆکاری کەرامەتی ئەولیا
 نێوان ئەو ئاھێشە، بەلام ھۆکاری کردەوهی ئاسایی لە سروشت بە دەری شەیتانی
 کۆفر و ھارەلپەستی و ئیلحادن، کەرامەتی ئەولیا لە کاتی زیکری خۆی گەورە،
 خۆبەستنی قورپاندن پوودە دەن، بەلام کردەوهی ئاسایی لە سروشت بە دەری شەیتانی
 ، کانی خۆبەستنی قورپان و، زیکری خۆی گەورە دەفەوتیت و نامینیت، چونکە
 ئەگەر مەوێت کوفری بە خۆی گەورە کردو ھاوبەشی بۆ بپارداو سەرپێچی خۆی
 گەورە کرد، ئەوا شەیتانەکانی بە سەردا زۆر دەبن و، بەرەو گومرا بوونی پراکیش
 دەکەن، خۆی گەورە دەفەرموی: ﴿وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
 نَجِيٌّ﴾ (۳۶) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ (۳۷) ﴿[الزخرف: ۳۶-۳۷]
 واتە: وە ھەر کەس پشت لە یادی خوا ھەڵکات شەیتانیکی بۆ ئامادە دەکەین کە
 ھەمیشە لە گەڵی بێ و لێی جیا نەبێت وە ھە بێگومان ئەوانە (شەیتانەکان) لە پێگای
 راست بەرگری یان دەکەن و اش دەزانن بە بێگومان ھەر ئەوانن پێنویین، ھەر ھە
 خۆی گەورە دەفەرموی: ﴿وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا مِمَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ [الأنعام:
 ۱۲۹] واتە: بەو شێوەیە ھەندێ لە ستم کاران دەکەین بە دوست و پشتیوانی
 ھەندێکی تریان بە ھۆی ئەو کردەوانەوهی ئەنجامیان دەدا. ئەمە ئاشکرایە و ھیچ
 ئالەزێکی تێدا نییە، بۆیە کردەوهی ئاسایی لە سروشت بە دەری شەیتانی و
 کەرامەتی ئەولیا تێکەڵ بە یە کتر نابن، جیاوازییە کە پوونە. (ئەوانیش پلە گەلیکن):
 واتە کردەوه ئاسایی لە سروشت بە دەره شەیتانیەکان چەندین پلەن ھەندیکیان لە
 ھەندێکی تریان توندتر و خراپتر بە گۆڕەوهی کوفری کەسە کە و گۆڕاپەل بوونی بۆ
 شەیتان و توندی کوفرە کە ی.

ئەو جنۆكانەش كە دەبن بە ھاوہلیان لە پەگەزیان و لەسەر مەزھەب و رێبازەریان^(۱)، جنۆكەش كافرو، فاسق (لە پێی راست لادەر و) ، ھەلەكاریشیان تێدایە^(۲)، بۆیە ئەگەر مەژۆكە كافریا فاسق (لە پێی راست لادەر) یا نەفام بوو، ئەوا لە بواری كوفرو فاسیقی و نەفامیەكەدا تێكەڵاوی دەكەن، لەوانەشە یارمەتی بەن ئەگەر قایل بوو بە وەرگرینی ئەو كوفرانەى كە ئەوان بۆی ھەل دەبژێرن^(۳) وەكو سویند خواردن بەو ناوانەى كە بە گەورەیان دادەنن لە جنۆكەو غەیری ئەوانیش^(۴)،

(۱) _ خۆی گەورە دەفەرموئ: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ﴾ [الأنعام: ۱۲۹]

واتە: بەو شیوەیە ھەندئ لە ستم كاران دەكەین بەدۆست و پشتیوانی ھێندێكى تریان. ئەوان ستم كارن و دۆستە مەژۆكەكانیشان ستم كارن، زال بوون بەسەریاندا بە ھۆی ستم كردن و كوفری خۆیانەو بە خۆی گەورە وەكو سزایەك بۆیان.

(۲) _ ئەو جنۆكانەى كە لەگەڵ مەژۆدان، كافریان تێدایە كە شەیتانە، یاخی بوویان تێدایە كە بە ئاستی كوفر ناگات، وەكەسانی ھەلەكاریشیان تێدایە، ئەوان یەك پلە نین، بۆیە ئەوان لە كوفرو ئیلحادو زەندیقیەدا جیاوازن.

(۳) _ ئەگەر گوێڕایەڵی كردن لەو كوفرانەدا كە فەرمانی پێ دەكەن، ئەوا خزمەتی دەكەن و ھاوكاری دەكەن و یارمەتی دەدەن.

(۴) _ بۆیە تەماشای دەكەیت ئەو جادووگەر و چاوبەست كارانە كە فەرمانبەرى شەیتانن بە پەلە قسەدەكەن و بە وشە گەلیكەو مەنگە مەنگ دەكەن كە مەژۆكە لێی تێناگات، وە ناوانێكى نەناسراو بانگ دەكەن، ئا ئەوانە دۆستەكانیان لە جنۆكە، ناوەكانیان بانگ دەكەن و قسەكانی ئەوان دەلێنەو، بۆیە ئێمە لێی تێناگەین.

يان وهكو نه وهى كه ناوه كانى خواى گه وره يا هيندى له گوفتاره كانى به پيسى بنوسيت^(۱)، يان سوږه تى (الفائحه) يان سوږه تى (الإخلاص) يان (آية الكرسي) يان نه برى نه مانه هه لگه پيښته وه^(۲)، به پيسى بيانوسيت^(۳)،

(۱) _ نه گه رگوږپايه لى كردن و سووكايه تى به زيځرو يادى خواى گه وره كرد، نه وان خزمه تى ده كهن، وهكو نه وهى هه موو قورپان به پيسى بنوسيت، قرئى بداته نيو خول و خاشاك وه، نه و كارانه بكات كه لى داوا ده كهن، نه و جا نه وان خزمه تى ده كهن، هه چنډ سه رپيچيه كانى زور بوون نه وان زياتر خزمه تى ده كهن، له وانه به خزمه تى كى كمى بكن چونكه كه ميك ملكه چيان بووه، له وانه شه خزمه تى كى مام ناوه ندى و له وانه شه به زورى خزمه تى بكن به هوى نه و كوفره وه كه له دليدا هه يه و، به هوى نه و رگوږپايه ل بوون و ملكه چيه ي كه بو نه وان هه يه تى.

(۲) _ قورپان بشيوښت، وشه و پيښه كانى كه م بكا ته وه، نه گه ر نه م كار هى كرد خزمه تى ده كهن، نه مه گالته كردن و سووكايه تى كردنه به گوفتارى خواى گه وره و به نورپانه كى، كه چى كه سانك هه ن وا ده زانن نه مه كه پامه ته و، نه و كه سه دوستيكه له دزستانى خواى گه وره، چونكه گوايه نه و نه پيښه ي زانيووه له كاتيكدا شه يتان نه رمانى نه و شته ي پيدا وه.

(۳) _ قورپان به مادده يه كى پيس ده نوسنه وه، يان له جينگه يه كى پيسدا ده نوسنه وه.

نەوجا ئاوى بۇ دەگۆپن و، دەيگوازنەو بەھۆى ئەو كوفرهو كە ئەوانى پى پازى دەكات^(۱).

لەوانەيە ژنىك يان مندالتيكى بۇ بەرن كە ئارەزووى دەكات، يان بە ھەوا دا، يان پالى دەننن و بە ئارەزووى خۆى بۆلاى ئەو كەسە دەچيىت^(۲).
وہ چەندەھا نمونەى تری ئەم شتانه كە وەسف كردنى دريژە دەكيشيىت^(۳)،

(۱) _ ئاوەكەى بۇ دەگۆپن بۇ ئەوہى وایان پیشاندات كە توانای گۆپینی ئاوى ھەيە، لەبەر ئەوہ بپواى پى دەكەن، یا بۇ ئەو شوینەى كە خۆى دەيەويىت ھەلى دەگرن، بە بى ئەوہى بە پىي خۆى پتيكات يان بە سوار بونیكى ئاسایى بچيىت، بەلگە بە ھەوادا دەيفرینن و، بەو شوینەى دەگەيەنن كە خۆى دەيەويىت و، پاشان دەيگەپیننەوہ، ئیتر ئەو كەسانەى دەيیینن وا دەزانن دۆستتيكە لە دۆستانی خواى گەورەو، ئەوہ كەپامەتە، بەلام بە باشى تەماشای كردهوہكانى ناكەن، تەماشای بیروپاوەپو عەقیدەى ناكەن، تا بزائن دۆستی خوايە يان شەیتانە.

(۲) _ ئەگەر ئارەزووى ژنىك بكات بۆى ئەگەر چى دووریش بیىت، ھەلى دەگرن و بۆى دەبەن، ئەو ژنە يان ئەو مندالە بە ھەوا دا ھەلى دەگرن و بۆى دەبەن، يان وایلى دەكەن بەپيیەكانى خۆى و بە ئارەزووى خۆى بۆ لای ئەو كەسە بچيىت.

(۳) _ شیخول ئیسلام ئەو شتانهى پوون كردهوتەوہ كە نەفامان فریوى پى دەخۆن، ھیندى خەلك فریوى پى دەخۆن و، وا دەزانن كەپامەتيكە لە لایەن خواى گەورەوہ، چونكە ئەنجامدانى ئەو شتانه لە توانای مروف بە دەرە، بۆیە وا دەزانن لە لایەن خواى گەورەوہیە، وە دۆستتيكى خواى گەورەيە، كەچى نازائن ئەو شتانه بەيارمەتى شەیتان ئەنجامدراوہ. درك كردن بەم شتانه پيويستی بە تيگەيشتنى راستى ئايینی خوايە، پيويستە ئادەمیزاد بە ھیچ باروحالتيك فریونەخوات كە دەیانینيىت تا پاش ئەوہى بەتەواوى خاوەنى ئەو باروحالە دەپشكنيىت، ئایا كەسيكى تەقواكارە، يان كافريكى بەد بەختە، بۇ ئەوہى بۆى پوون بیىتەوہ كەپامەتە يان كاريكى شەیتانيیە.

وه بپواکردن به و جوره شتانه بپواکردنه به (الجنت) و (الطاغوت)^(۱)، له و باره وه خوای
گه و ره ده فـه رموی: ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجَنَّةِ
وَالطَّاغُوتِ﴾ [النساء: ۵۱] واته: ئایه ئاوپیکت نه داوه ته وه له وانه ی به شیک له نامه ی
خواییان پیدراوه بپوا ده هیئن به جادوو و به به رنامه ی غهیری خوا.
وشه ی (الجنت) واته: جادوو، (الطَّاغُوت) واته شهیتانه کان و بته کان^(۲)،

(۱) _ بپوا کردن به و جوره شتانه بپوا کردن به جادوو و شهیتانه کان و بته کان،
نیت هر که س بپوا به م شتانه بکات ئه و ئه و کرده وه نا ئاساییانه ی بۆ دیته دی،
نه مه کاری جووله که کانه که بپوا به جادوو و شهیتان و بته کان ده که ن، وه نه وانه ش
که له سه ر پیازی ئه وانن.

(۲) _ هر شتیک له جیاتی خوای گه و ره په رسترا ئه وه په رستنی (الطَّاغُوت) ه،
نه گه په رستراو به وه رازیبوو ئه وه (الطَّاغُوت) ه، نه گینا هیچ په رستراویک به وه رازی
نابیت و پیکری لی ده کات، وه کو نه ولیاکانی خوای گه و ره که پاش مردنیان
په رستویانن، وه کو مه سیح _ علیه السلام _، هیچ په رستراویک رازی نابیت به رستریت،
به لکر نکۆلیشی لی ده کات و خوی له وانه به ری ده کات که ده پیه رستن، له پاستیدا
نه وان شهیتان ده په رستن که فریوی داو و پالی ناوون بۆ نه م شته، نه گینا
په رستراوان له جیاتی خوای گه و ره به رین له و شتانه و له پۆزی قیامه تیشدا نکۆلی لی
ده که ن، فریشته بن یان غهیری ئه وان بن، نکۆلی ده که ن له وانه ی که په رستویانن،
خوای گه و ره هه موو شتیکی له قورپانی پیروژدا پوون کردۆته وه، به لام کین نه وانه ی
له گه ل قورپاندا ده وه ستن و له قورپانه وه وهرده گرن و، بیر له ئایه ته کانی ده که نه وه،
خوای گه و ره له قورپانی پیروژدا ئه وه ی پوون کردۆته وه که مرقه کان سوودو که لک له
جنزه کان وهرده گرن، به هۆکاری ئه وه ی که مرقه کان کوفر به خوای گه و ره ده که ن

و گویند بپایه‌ی جنوکه‌کان ده‌بن، له‌و باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُكُم جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ (۱۲۸) وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِغَضِ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (۱۲۹)﴾ واته: وه پوڤڤيك (خوا) تيكرا كوڤان ده‌كاته‌وه (ده‌فه‌رموی) ئه‌ی ده‌سته‌و كو‌مه‌لی جنو‌كه بیگو‌مان ئیوه زور‌كه‌ستان له ئاده‌میه‌كان گومرا كرد وه دۆسته‌كانیان له ئاده‌می ده‌لین ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان هه‌ندی‌کمان سوود و که‌لکمان له هه‌ندی‌کمان وه‌رگرت، وه به‌و کاته‌و مۆله‌ته‌ گه‌یشتین که بۆت دیاری کردبوین خوا فه‌رموی ئاگر شویتانه به‌هه‌میشه‌یی و بی‌پرا‌نه‌وه ده‌میننه‌وه تیا‌یدا جگه‌ له‌و کاته‌ی که خوا بیه‌وی به‌راستی په‌روه‌ردگارت کار دروستی زانایه به‌و شیوه‌یه هه‌ندی له سته‌مکاران ده‌که‌ین به‌دۆست و پشتیوانی هیندی‌کی تریان به‌هوی ئه‌و کرده‌وانه‌وه‌ی ئه‌نجامیان ده‌دا. هه‌روه‌ها خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَمَنْ يَغْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِيضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ [الزخرف: ۳۶] واته: وه هه‌ر‌که‌س پشت له‌یادی خوا هه‌لکات شه‌یتانی‌کی بو‌ئاماده ده‌که‌ین که هه‌میشه له‌گه‌لی بی و لی جیا‌نه‌بیته‌وه.

به لّام نه گهر پياو گوږپرايه لى خواو پيغه مبه ره كه ي بيت له پوواله ت و په نهان دا (باطناً و ظاهراً) هرگيز شهيتانه كان ناتوانن له و بواره دا فريوى بدهن يان دوستايه تى له گه ل دا بيهستن^(۱).

(۱) _ هر كه س ئيماني به خواو پيغه مبه ره كه ي بيت و، له پوواله ت و په نهان دا نه قواكارى بكات هرگيز شهيتانه كان نزيكى نابنه وه، وه نه و كرده وه نا ئاساييه له سروشت به دهرانه ي له سهر ده ستي به ديديت كه پامه تيكه له لايه ن خواى گه وړده وه پيى به خشراوه، كرده وه ي نا ئاسايى له سروشت به دهرى شهيتان و جادوو گهران و كاښان نيه، پيويسته له نيوان نه وه و نه مه دا جياوازي بكريت، بو نه وه ي نه م شتانه به لاي زوريك له خه لكه وه ئالوز نه بيت.

رېځريکړدن له به گه وره دانانی گوره کان و وریاکردنه وه له وهی

مزگه وتی له سهر دروست بکړیت

وه له بهر نه وهی په رستنه شهرعیه کانی موسلمانان له مزگه وتدان که بریتین له مالّه کانی خوای گه وره، بویه خه لکانی ئاوه دانکارانی مزگه وته کان له بارو حاله شه یتانیه کانه وه زور دوورن^(۱).

(۱) _ چونکه مزگه وته کان مالّه کانی خوای گه وره، شوینی دابه زینی فریشته کان و، په حمهت و به زهیی و، دئارامی و هیمنین، شه یتانه کان نزیکی مزگه وته کان نابنه وه، به لام ده چنه شوینه چه په ل و پیسه کان، یان جیگه نه یتیه کان، یان زور زه مینه تاریکه کان، یان نه شکه وته دووره کان، ئا نه مانه شوینی مانه وهی شه یتانه کان، جیگه نه یتیه کانه، به لام مزگه وته کان بریتین له مالّه کانی خوای گه وره، موسلمانانی تیدا کو ده بیته وه، زانست و، زیکری تیدا ده خویندریت، شه یتانه کان نزیکی نابنه وه، تو ته ماشا ده که یت نه و که سهی مزگه وت ئاوه دان ده کاته وه، به رده وام ده چیته نه وی له و شه یتانانه بیوهی ده بیت، چاکی و پاسترهبی پیوه دیاره، له و باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿إِنَّمَا يَغْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: ۱۸] واته: به راستی مزگه وته کانی خوا ئاوه دان ده کاته وه که سیک که بروای هینا بیت به خوا و به پوژدی دواپی و نویژه کانی به جیهینابی و زه کاتی دابی و له که س نه ترسا بی بیجگه له خوا جا به لکو نه وانه له و که سانه بن که پینموونی کراون. نه وانه ی مزگه وته کانی خوای گه وره ئاوه دان ده که نه وه بریتین له نه هلی ئیمان و باوه ر، شه یتانه کان و دوسته مروفه کانی شه یتان نزیکی مزگه وته کان نابنه وه، به پیچه وانه وه چه زیان لی نییه و لیی دوور ده که ونه وه، نه مه شتیکی ئاشکرایه.

وه نه هلى شيرك و هاوه لپه رستى و بيدعه _ نه وانهى گۆپى مردووان و پياو چاكان به گورده ده زانن و، داوا له مردوكه ده كهن، يا ده يكه ن به وه سيله ي داوا كردن، يا له و باوه به دان كه دوعا كردن له لايدا گيرايه ^(۱) _ له بارو حاله شه يتانيه كانه وه نزيكترن ^(۲)، چونكه له ((الصحيحين)) دا هاتووه كه پيغه مبهري خوا ﷺ فرمويه تى: ((لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ)) ^(۳) صحيح: أخرجه البخاري (۳۴۵۳)، و (۳۴۵۴)، ومسلم (۵۳۱)، واته ((نه فرينى خوا له جووله كه و گاوه ره كان كه گۆپى پيغه مبهريه كان كردووه به مزگه وت)).

(۱) _ وه كو پيشتريش ئاماژه ي پيډرا خواپه رستى له لاي گۆپه كاندا جاي ز نيبه، نه نويز كردن و، نه دوعا كردن، مه گه ر دوعا بو مردوكه بكرتت ئه وه هيچى تيدا نيبه، به لام نه و كه سه ي سهر داني گۆپك ده كات جاي ز نيبه له ويدا بو خودى خوى دوعا بكات، داوا كردن له مردووان شيرك و هاوه لپه رستى گه وره يه، دوعا كردنيش له لاي مردواندا بيدعه يه و، هو كاريكه بو شيرك و هاوه لپه رستى، هه روه ها جاي ز نيبه مردوو بكرتت به وه سيله ي دوعا كردن ئه مه هو كاريكه بو شيرك هه ر وه كو ئاماژه ي پيډرا، كه واته داوا كردن له مردووان، دوعا كردن له لايدا، مردووان بكرين به وه سيله هه موو نه مانه جاي ز نيبه .

(۲) _ هه ر كه س وا بزاني ت دوعا كردن له لاي گۆپه كاندا گيرايه با دلتيا بيت بارودوخى له بارو حاله شه يتانيه كانه وه نزيكتره، خواي گه وره ئه وه ي به شهرع بو دانه ناوين كه لاي گۆپه كاندا دوعا بكه ين، به لكو به شهرعى داناوه كه دوعا له مزگه وته كاندا بكه ين كه ماله كانى خويه تى.

(۳) _ خواي گه وره نه فرينى له جووله كه و گاوه ره كان كردووه، هو كاره كه ي: گۆپى پيغه مبهريانان كردووه به مزگه وت، ئا نه مه يه هو كاري نه فرينه كه، كرديويانن به نويزكه، نويزى تيدا ده كهن و دوعا ده كهن و له خواي گه وره داوا ده كهن،

به و ئومیده ی که دوعا کردن له ویدا گیرایه، گوايه له شوینی تر چاکتره، بویه خوای
 گه وره نه فره تی لیکردوون، واته له په حمه ت و به زه یی خو ی دوری خسته نه وه،
 پیغه مبه ری خوا ﷺ نه وه ی بۆ باس کردوین بۆ نه وه ی وریامان کاته وه له وه ی که
 خۆمان به وان نه چوینین و، چاولیکاری کرده وه کانی نه وان نه که یین و، گۆپی
 پیغه مبه ران و پیاو چاکان نه که یین به نویژگه وه کو چۆن جووله که و گا وره کان کردیان
 به نویژگه. به لام ته ماشا ده که ییت له وولاتانیکی زۆردا نه و مزگه وته ی گۆپی تیدا
 نه بیّت که س پووی تیناکات مه گه ر که سانیکی که م، به لام نه و مزگه وتانه ی گۆپیکی
 تیدا بیّت ته ماشا ده که ییت که سانیکی زۆری تیدایه، دلّیان له ویدا ده کریته وه، نویژه
 فه پزه کانی تیدا ده که ن، ده یچوینن به مزگه وتی حه پام، نیستا نویژه فه رزه کان له
 مزگه وتی حه پامه وه په خش ده کریت و، موسلمانان له پۆژه لات و پۆژئاوای زه ویدا
 ده یبینن، بیدعه چیانیش نویژه فه پزه کان له لای گۆره کاندایه به سه ته لایت په خش
 ده که ن، گۆپی فلان پیاو گۆپ، فلان زن، له لای نه مانه دا نویژه کان به سه ته لایت
 په خش ده که ن، به مزگه وتی حه پام و مزگه وتی پیغه مبه ری خوای ﷺ ده چوینن،
 بیگومان نه مانه شه ییتانه کانی مړۆف و جنۆکه یاری پی کردوون. به لایانه وه نویژکردن
 له و مزگه وته دا که گۆپیکی تیدایه به هاداره، به لام نه و مزگه وته ی گۆپیکی تیدا نه بیّت
 پووی تی نا که ن، حه زیان پی نییه، نه مه یه موسیبه ت و کاره ساته که، له کاتی کدا نه و
 مزگه وته ی گۆپی تیدا نه بیّت بریتیه له یه کیّک له مالّه کانی خوای گه وره، نه و مزگه وته
 پیویسته نویژی تیدا بکریت، به لام نه و مزگه وته ی گۆپی تیدا بیّت مالی شه ییتانه و،
 جایز نییه نویژی تیدا بکریت، قبول نابیّت و راستیش نییه.

ههروهه ها له فرهموده ی تردها هاتوه که پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام بهر له مردنی به
پینج شه و فرهمودی: ((إِنَّ أَمْرَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ
مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، وَلَكِنْ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ، لَا يَتَّقِيَنَّ فِي
الْمَسْجِدِ خَوْفَةً إِلَّا سُدَّتْ، إِلَّا خَوْفَةَ أَبِي بَكْرٍ، إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ الْقُبُورَ
مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنَهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ))^(۱) صحیح: أخرجه مسلم
(۵۳۲)، من حدیث جندب بن عبدالله رضی الله عنه، عن النبی صَلَّى الله عليه وآله وسلم.

واته: پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام پیش مردنی به پینج شه و فرهمودی: ((له هه موو خه لک
زیاتر فره زلی به سه رموه بیت له هاوه لیتی و مال به خشینیدا نه بو به کره، نه گهر
که سیکم له خه لکی سهر زهوی بکردایه به خه لیلی _ واته دوستی به نه مه کی گیانی
به گیانی _ خوّم نه و نه بو به کرم ده کرد به خه لیلی خوّم، به لام هاوه له که تان
_ مه بهستی خودی خوّه تی _ خه لیلی خوایه، هیچ دهر وازه که له مزگه وتدا نامینیت
مه گهر داده خریت، جگه له دهر وازه که ی نه بی به کر، به راستی نه وانه ی پیشی نیوه
گورپه کانیاں ده کرد به مزگه وت، وریا بن گورپه کان مه که ن به مزگه وت، من ریگرتان لی
ده که م له و کاره)).

(۱) لیره دا پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام ئاماژه یه کی بو خیلافه تی نه بوبه کر صَلَّى الله عليه وآله وسلم له
پاش خو ی کردوه، کاتی ههستی به نزیک بوونه وه ی کاتی مردنی خو ی کردوه، وه
فرمانی داوه به داخستنی هه موو دهر وازه یه ک چونکه هیندیک له هاوه لان دهر وازانه وه
ده هاتنه نیو مزگه وته وه جگه له دهر وازه که ی نه بوبه کر صَلَّى الله عليه وآله وسلم، له بهر چی؟ بو نه وه ی
پیشه وایه تی نویژی موسلمانان بکات، به لام تیکرایی خه لکی له دهر وازه کانه وه دینه
نیو مزگه وته وه، نه و دهر وازانه ناسراون که نویژ خوینانی لیوه دینه ژوره وه، به لام نه و
دهر وازانه ی که پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام ئاماژه ی بو ده کات چهند دهر وازه یه کی تایبه ت
بولن که هیندیک له هاوه لانی لیوه ده هاتنه ژوره وه له گه ل پیغه مبهری خوا عَلَيْهِ السَّلَام
نویژیان ده کرد، نه وه بوو فرمانیدا به داخستنی هه ر هه موو نه و دهر وازانه به دهر له

ده روزه که ی نه بوبه کر علیه السلام، نه مه ئاماژه یه که بۆ دانانی نه بوبه کر علیه السلام به جینشینی خوی، چونکه پیغه مبهری خوا علیه السلام فرموده ی: ((إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَ ذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ)) له هه موو خه لک زیاتر فه زلی به سهرمه وه بیئت له هاوه لیتی و مال به خشینیدا نه بوبه کره علیه السلام، نه مه له چاکه کانی نه بوبه کره علیه السلام، نه مه ئاماژه ی تیدایه که نه و جینشینه پاش پیغه مبهری خوا علیه السلام، نه مه ش به کۆپایی هاوه لانی به ریز بوو، هاوه لانی به ریز له سهر گفت پیدان به نه بوبه کر علیه السلام کۆراو یه ک دهنگ بوون، نه مه به په رچدانه وه ییه بۆ رافیزه کان که ده لئین: پاش پیغه مبهری خوا علیه السلام جینشینی بۆ ئیمامی عه لیه علیه السلام، گوایه سهر په رشتیارو چاودیر (وصی) ه، نه م شته پووجه و هیچ بنه ره تیکی راستی نییه، ئیمامی عه لی علیه السلام یه کی که له چوار جینشینه که، به لام له ئیمامی نه بوبه کر و عومره و عوسمان علیه السلام شایسته تر نییه به جینشینی، نه مه پیچه وانه ی کۆرا بوون یه ک دهنگ بوونی هاوه لانی به ریزه علیه السلام، پیچه وانه ی ئاماژه ی ده قه کانه له سهر چۆنیه تی پیشخستن و فه زلیان علیه السلام، نه مه یه سنورو و لیکدانه وه ی راستی فرموده که. ((وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا)) نه گه ر که سیکم له خه لکی سهر زه وی بکردایه به خه لیلی خۆم نه و نه بوبه کرم ده کرد به خه لیلی خۆم، لیره دا پیغه مبهری خوا علیه السلام خوی به ری ده کات له وه ی که خلیلیکی له خه لکی سهر زه مین هه بیئت، بۆچی؟ چونکه خودی خوی خه لیلی خوی گه ورده یه و، خه لیلی خواش هیچ خه لیلیکی دیکه ی نییه، (خه لیلی) هاوبه شیئی قبول ناکات، بۆیه له گه ل نه و په ری خوشویستنیدا بۆ نه بوبه کر علیه السلام که چی به خلیلی خوی نه کرد، به لکو کردی به هاوه لیک له هاوه لانی خوی، پیغه مبهری خوا علیه السلام ئاماژه ده کات که نه بوبه کر له هه موو خه لک زیاتر فه زلی به سهریه وه هه یه، چونکه پاراستی و به رده وام له گه لیدا بوو له و کاته وه ی که خوی گه وره ناردی تاوه کو مردنی، نه بوبه کر علیه السلام

بته نیشتی و ده بوو ده بیاراست و به مال و سامانه که ی خوی پشتگیری ده کرد، تا پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کوچی دواپی کرد. کوتایی فهرموده که نه و شوینه یه که نیمه مبه ستمانه که پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمودیه تی: ((إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ الْهُبُورَ مَسَاجِدَ)) نه مه پاسپارده ی دوو مه، پاش نه وه ی پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وه سیئی کرد یان ناماژه ی کرد به جینشینیتی نه بوبه کر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، له شتیکی تروریایی داوه بریتیه لره ی که نابیت له سهر گوره کان بینا دروست بکریت، ترسا له وه ی له سهر گوره که ی بینا دروست بکریت وه کو چون له سهر گوری پیغه مبه رانی تر دروست کرا، نه مه له کری ناموژگاریه کانیتی بو ئومه ته که ی، له وه ترسا پوو به پووی گوره که ی مزگه وت دروست بکریت وه کو چون پووبه پووی گوری پیغه مبه رانی پیشوو دروست کرا له لاپن جووله که و گاورد کانه وه، له که مال و ته و اویتی ناموژگاریه که یه تی که پیش مردنی ئومه ته که ی له م شتانه وریا کردونه ته وه پیش مردنی به پینج شهو، نزیک ی مردنه که ی صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ((أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ)) وریا بن له سهر گوره کان مزگه وت دروست مه که ن، نه مه قه ده غه کردنیکی دیکه یه و، تأکید کردنه بو یه که م. ﴿فَإِنِّي أَنهَاكُمُ عَنْ ذَلِكَ﴾ جه ختکردنه وه ی زیاتره له پیگری کردن له وه ی که مزگه وت له سهر گوری پیغه مبه ران دروست نه کریت. نه ولیاو پیاو چاکان له پیغه مبه ران شایسته ترن به وه ی که له سهر گوره کانیا ن مزگه وت دروست نه کریت. نه گهر جایز نه بیت له سهر گوری پیغه مبه ران مزگه وت دروست بکریت، نه وه ی نه و کاره بکات نه فره ت لیکراوه، ئیتر بارو حالی نه و که سانه چونبیت که له سهر گوری له وان به خوار تر له نه ولیاو پیاو چاکان مزگه وت دروست ده که ن، نه م جوړه که سانه نه فره ت لیکراون به توندترین نه فره ت.

ههروهه له فهرمودهی (صحیح) داهاتوو پێغه مبه‌ری خوا ﷺ له و کاته‌ی که نه‌خۆشی وه‌فاتی بووه له لای دا باسی جوانی و وینه‌ی جۆراو جۆری که نیسه‌یه‌کیان^(۱) له زه‌وی حه‌به‌شه‌دا: ((أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بُنُوا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهَا تِلْكَ الصُّورَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۲) صحیح: أخرجه البخاري (۳۸۷۳)، ومسلم (۵۲۸)، من حديث عائشة رضي الله عنها مرفوعاً. واته: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ له نه‌خۆشیه‌که‌یدا بۆیان گێڕایه‌وه که کلێسایه‌ک له زه‌وی حه‌به‌شه‌دا هه‌یه‌و، باسی جوانی و وینه‌کانی ناویشیانکرد، ئه‌ویش فه‌رموی: ((ئه‌وانه‌ قه‌ومێکن ئه‌گه‌ر پیاوچاکێکیان تێدا بمردایه‌، مزگه‌وتیکیان له‌سه‌ر گۆرپه‌که‌ی دروسته‌کردو، ئه‌و وێنانه‌شیان تێدا ده‌کێشا، ئه‌وانه‌ له‌ پوژنی قیامه‌تدا خراپترینی که‌سانن به‌لای خوای گه‌وره‌وه‌)).

(۱) _ که نیسه‌، کلێسا: شوینی ئه‌نجامدانی په‌رسته‌نه‌کانی جووله‌که‌و گاوره‌کانه‌.

(۲) _ خێزانه‌کانی پێغه مبه‌ری خوا ﷺ ئه‌وانه‌ی کۆچیان کرد بوو بۆ حه‌به‌شه‌ بۆیان باس کرد که له‌سه‌ر زه‌وی حه‌به‌شه‌، گاوره‌کانی حه‌به‌شه‌ کلێسا دروست ده‌که‌ن و، وه‌ کلێسایه‌کی نه‌خشینه‌راو و پازاوه‌یان بینیه‌ که وینه‌ی مه‌سیحی تێدا کێشراوه‌ به‌ له‌ خاچ دراوی وه‌کو ئه‌وه‌ی خۆیان بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌که‌ن، به‌ هاوشیوه‌ی وینه‌ی ئه‌و پیاو چاکانه‌ی که قه‌ومه‌که‌ی نوح کرد بویان، شه‌یتان نه‌مردوووه‌ ئه‌و شه‌یتانه‌ی بۆ قه‌ومه‌که‌ی نووحی پازانده‌وه‌ هه‌تا ئیستاش هه‌ر له‌ پازاندنه‌وه‌که‌یدا به‌رده‌وامه‌، بۆیه‌ پێغه مبه‌ری خوا ﷺ ئوممه‌ته‌که‌ی له‌م جۆره‌ شتانه‌ ناگادارد ده‌کاته‌وه‌و، ده‌فه‌رموی: ((أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ، بُنُوا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهَا تِلْكَ الصُّورَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) ئه‌وانه‌ ئه‌گه‌ر پیاو چاکێکیان تێدا بمردایه‌، مزگه‌وتیکیان له‌سه‌ر گۆرپه‌که‌ی دروست ده‌کردو، ئه‌و وێنانه‌شیان تێدا ده‌کێشا، ئه‌وانه‌ له‌ پوژنی قیامه‌تدا خراپترینی که‌سانن به‌ لای خوای گه‌وره‌وه‌، ئه‌وانه‌ نه‌فه‌رت لێکراون و خراپترین که‌سانن به‌ لای خوای گه‌وره‌وه‌، له‌ فه‌رموده‌یه‌کی تردا پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمویه‌تی: ((إِنَّ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تُدْرِكُهُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ وَمَنْ يَتَّخِذُ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ)) واته:

((به دُنْيایی هِنْدِيك له شه پترين و خراپترين كه سانِيك ئهوانه ن كه قِيامهت پوو ده دات و ئهوان زيندوون، ههروه ها ئهوانه شن كه له سه ر گۆڤه كان مزگوت دروست ده كه ن)) ئهوان شه پترين و خراپترينى خه لَكَن له كاتِيكدا وا ده زانن خويان له چاكانى خه لَكَن و، ئه وه خۆشه ويستى ده ربېرېنه به رامبه ر به پياو چاكان و، گوايه ئه وه هاندانى خه لَكه به ره و خيرو چاكا، به لام با دُنْيا بن ئهوان هِنْدِيكَن له خراپترينى خه لَك چونكه كرده وه يه كيان نه نجامدا كه له خواى گه وره دورى خستنه وه، وه كرده وه يه كيان نه نجام دا حه ز بۆ شيرك وهاره لپه رستى ده بزوينيْت، خه لَك هه لده خه له تيْنى و فريو ده دات. سه بارهت به مزگوت ه كان پيويسته خالى بن له گۆڤ، خاليبن له ويته و نيگار، مزگوت بۆ زيگرو، نويزو، په رستنى خواى گه وره دروست بكرِيْت كه هيچ هاوبه شيكى نيه، ئا ئه مه يه ئه و مزگوتانه ي كه فه رماندراوه به دروست كردنيان، پيغه مبه رى خوا ﷺ پيگريى كرده وه له ره ي مزگوت له سه ر گۆڤ دروست بكرِيْت، وه هه والى پيداوين كه ئه وه له كرده وه ي جبروله كه و گاوره كانه چونكه ئه و كه سه ي بيكات شايسته ي نه فرين ده بيت و، كه سيكه له شه پترين و خراپترين كه سان، به لام زۆره ئه و مزگوتانه ي كه له سه ر گۆڤه كان دروست كراون _ لا حول ولا قوة إلا بالله _ وه هه ر كاتِيك ئيمه پيگريى له وه جۆره شتانه بكه ين، پيمان ده لَيْن: ئيوه پياو چاكانتان خوش ناويْت، ئهوان ده لَيْن: ئيمه نا يانپه رستين، به لكو ده يانكه ين به وه سيله و هو كاريك بۆ ئه وه ي خواى گه وره دوعاكانمان گيراكات، وه كو ئه وه ي موشرېكه كان ده يانگوت: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ [يونس: ١٨] واته: ئهوانه بيجه له خوا شتانيك ده په رستن كه نه زيانيان پى ده گه يه نن نه سوود و قازانج وه ده لَيْن ئه و بتانه تكاكارمانن لاي خوا. ههروه ها خواى گه وره ده فه رموى: ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾ [الزمر: ٣] واته: وه كه سانى جگه له و (خوا) چه ند په رستراويكيان بۆ خويان داناوه (ده لَيْن) ته نها له به ر ئه وه ده يانپه رستين نزېكمان بكنه وه له خوا.

- وه له فهرموودهیه کی تردا هاتووه پیغه مبه ر ﷺ ده فهرمووی: ((إِنَّ مِنْ شِرَارِ النَّاسِ مَنْ تُذَرِّكُهُ السَّاعَةُ وَهُمْ أَحْيَاءٌ وَمَنْ يَتَّخِذُ الْقُبُورَ مَسَاجِدَ))^(۱) خرجه أحمد (۴۳۵/۱)، وابن حبان (۳۴۰).

- له فهرموودهیه کی تردا ده فهرمووی: ((لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا))^(۲) صحیح: أخرجه مسلم في الجناز (۹۷۲)، واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((له سەر گۆر دامه نیشن و له نوێژدا پووی تیمه که ن)).

(۱) _ چونکه خوای گه وره پووحی ئیمانداران ده کیشیت پیش پوودانی قیامهت، بایه کی خوش ده نیریت پووحی هه موو ئیماندارێک ده کیشیت، ته نها شه پترین و خراپترینی خه لکان ده میننه وه، قیامهت له سەر ئه م جوړه که سانه هه لده ستیت، قیامهت له سەر ئیماندار هه لئاسیت، ئه مانه جوړی یه که من که قیامهت هه لده ستیت و ئه وان زیندوون، جوړی دووه م: ئه وان هه که مه به ست قسه کانی ئیمه لیږه مایه و له سەر گۆر مزگه وت دروست ده که ن، ئه م جوړه که سانه واده زانن خو یان له چاکانی خه لکن و، کرده وه که یان خوشو یستنی پیاو چاکان و شوینکه وتنیانه و... هتد. واده زانن ئه وه ی کاره که ی ئه وان نه کات پیزی پیاو چاکان ناگریت و، خوشی ناوین.

(۲) _ فهرمایشتی پیغه مبه ری خوا ﷺ ((لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ)) له سەر گۆر دامه نیشن، مه به ستی ئه وه یه نابیت سووکایه تی به گۆر بکریت، ((وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا)) له نوێژدا پووی تیمه که ن، لیږه دا پیغه مبه ری خوا ﷺ پیگری کردووه له زیاده پۆیی، که واته پیغه مبه ری خوا ﷺ پیگری کردووه له نه رمی نواندن و پیگری کردووه له وه ی سنووری گۆر به زینریت، بۆیه نابیت ئه وه نده نه رمی بنوینیت و له سهری دانیشیت، وه ناشبیت سنووری گۆر به زینیت تا ئه و ئاسته ی له نوێژدا پووی تی بکات.

- وه به کئی له دوعا کانی پیغه مبه ر خودا ﷺ هاتووه: ((اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يَتَّبِعُهُ أَشْتَدُّ غَضَبِ اللَّهِ عَلَى قَوْمٍ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ))^(۱) حسن: أخرجه أحمد (۲/۲۴۶)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً، ((رياض الجنة في الرد على أعداء السنة)) للشيخ مقبل بن هادي. واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((په روه ردگارا گوره که م نه که یته بتیک بپرستریت، توره بپوونی خوی گه وره توند بووه له سهر نه و که سانه ی که گوپی پیغه مبه ره کانیا ن کردووه به مزگهوت)).

- هه روه ها ده فه رمووی: ((لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا، وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي))^(۲) صحيح: أخرجه أبو داود (۲۰۴۲)، وأحمد (۲/۲۶۷)، واته: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((کو بونه وه تان له سهر گوره که م به شیوازیکی تاییه ت و به رده وام دورباره مه که نه وه، له هه ر کوئی هه ن سه لا واتم له سهر به ن دلنیا بن سه لا واته که تان بپم ده گات)).

(۱) - وشه ی (الْوَثْن) هه موو شتی که که له جیاتی خوی گه وره بپرستریت دره ختی که بیته، به رد بیته، گور بیته، بت بیته، هه موو شتی که که له جیاتی خوی گه وره بپرسترا پیی ده گوتریت (الْوَثْن). به لام نه وه ی له جیاتی خوی گه وره بپرستریت و، له سهر شیوه ی مرثیک یان ئازه لیک بیت بتی پی ده گوتریت. پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ قَبْرِي وَثَنًا يُعْبَدُ)) په روه ردگارا گوره که م نه که یته په یکه ری که بپرستریت، وه کو چون گوره کانی پیشته وایان لیکرا، نه مه به لگه یه له سهر نه وه ی که زیده پویی له گوردا ده بیته هزی نه وه ی که له جیاتی خوی گه وره بپرستریت، نه مه سه باره ت به گوپی پیغه مبه ری خوا ﷺ که به پرزترین گوره، نه ی سه باره ت به گوره کانی غهیری نه وه ده بیت چون بیت؟ بویه پیشه وایبولقهیم فه رموویه تی: خوی گه وره داواکه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ گیرا کربو به سی دیوار چوار ده وریدا، بویه هیچ که س نایبینیت و که سیش ناچیته ژوره وه بو لای نه مه ش له په حمه ت و به زه ییه کانی خوی گه وره یه.

(۲) - نه مه ش فه رمووده یه کی تره ((لَا تَتَّخِذُوا قَبْرِي عِيدًا)) واته: سه ردانی گوره که ی پیغه مبه ری خوا ﷺ و سلوا لیکردنی نابیت به شیوازیکی تاییه ت و

بەردەوام دووبارە بکریتەو، ئەمە دووبارە ناکریتەو، ھەموو جارێک چوو نێو
 مزگەوتەو سەلۆ لە پێغەمبەری خوا ﷺ بکات، ئەمە جاز نییە، بیدعە، لە پاستیدا
 تەنھا ئەگەر لە سەفەرێک گەڕایەو، ئەگەر خەلکی مەدینە ی پیرۆز بێت یان خەلکی
 دەرەوێ مەدینە بێت دەچیت سەردانی گۆری پێغەمبەری خوا ﷺ دەکات و، سەلۆ
 لێ دەکات، بەلام بە شیوازیکی تایبەت و بەردەوام ئەمە دووبارە ناکریتەو، بە جۆرێک
 ھەموو جارێک چوو نێو مزگەوتەو دەچیت بۆ لای گۆرەکە، ئەگەر دووبارە بکریتەو
 ئەوا دەکەوێت بەر ئەم فەرموودەی پێغەمبەری خوا ﷺ، چونکە لە زمانی عەرەبیدا
 مانای وشە (عید) بریتییە لەو شتەی کە بە شیوازیکی تایبەت و بەردەوام
 دووبارە بکریتەو، ئەگەر ئەو پەفتارەی دووبارە کردووە ئەوا کردووەتی بە (عید) واتە:
 بە شیوازیکی تایبەت و بەردەوام دەچیت بۆ سەردانی، ئەم شتە مەوێ بەرەو شێرک و
 ھاوڵەپەرستی دەبات، نابێت لە جیاتی خۆی گەرە داوای لێ بکریت، لە پاستیدا ئەمە
 تەنھا بۆ داخستنی دەروازەی ئەو ھۆکارانەیە کە مەوێ بۆ شێرک و ھاوڵەپەرستی
 دەبات، تەنھە ئەگەر کەسی سەردانیکار بێوێت سەلۆیش بکات ئەگەر بەردەوام
 دووبارە کردووە بیدعەچە، چونکە ئەم کارە دێی خەلکانی ئاسایی و نەفامان بە
 گۆرەکە ی پێغەمبەری خواوہ ﷺ پێوەند دەکات.

وقال ﷺ: ((مَا مِنْ رَجُلٍ يَسْلُمُ عَلَيَّ، إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي، حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ))^(۱)
 صحیح: أخرجه أبوداود (۲۰۴۱)، من حديث أبي هريرة رضي الله عنه مرفوعاً. واته پیغه مبهری خوا
 پیغه مبهری: ((هر پیاویک سلّوم لی بکات، مه گهر خوی گه وره پووحم بو
 ده گه پینیتیه وه، تا وه لامی سلّوه که ی بده مه وه))، وقال ﷺ: ((إِنَّ اللَّهَ وَكَلَّ بِقَبْرِي
 مَلَائِكَةً يُبَلِّغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ))^(۲) صحیح بغیر هذا اللفظ: أخرجه أحمد
 (۳۸۷/۱ و ۴۱ و ۴۵۲)، والنسائي (۴۳/۳)، واته پیغه مبهری خوا رضي الله عنه مبهری: ((بِهَ رَاسَتِي خَوَايَ گه وره فریشته گه لیکی به گوره که م راسپاردوه که سلّوی
 نوممه ته که م پی راده گه نه ن)).

(۱) _ نه مه فهرموده وه نه وه پوون ده کاته وه که هیچ جیاوازیه کی تیدا نییه نه گهر
 لای گوره که ی پیغه مبهری خوا بوویت یان له دووره وه بووی نه گهر چی له و په پری
 زه مینیشدا بیت سه لام له پیغه مبهری خوا رضي الله عنه بکهیت و سه لاواتی له سر بدهیت،
 چونکه سه لاوات دان له سر پیغه مبهری خوا و سلّو لیکردنی به پیغه مبهری خوا رضي الله عنه
 راده گه نه نریت، پیویست ناکات بجیته لای گوره که ی بو نه وه ی سه لاواتی له سر بهیت و
 سه لامی لی بکهیت، پیغه مبهری خوا رضي الله عنه مبهری: ((وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ فَإِنَّ
 صَلَاتَكُمْ تَبْلُغُنِي)) له هر کوی هه ن سه لاواتم له سر بهن دُنیا بن سه لاواته که تان پیم
 ده گات، نه گهر له نه ده لوس بیت یان له چین بیت یان له و په پری دنیا بیت نه گهر
 سه لاوات بدهیت و سه لام بکهیت نه و پئی ده گات، که و بو پیویست ناکات بجیته لای
 گوره که، له راستیدا نه مه ش په حمهت و به زه یی هاتنه وه یه به ئیمانداراندا، ئاسانکارییه
 بئیمانداران، هه روه ها داخستنی ده روزه کانی شیرک و هاوول په رستییه، پیگری
 کردنه له به رده وام سه ردا نیکردنی گۆپی پیغه مبهری خوا رضي الله عنه.

(۲) _ ((إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً سَيَّاحِينَ فِي الْأَرْضِ يُبَلِّغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ)).

دوباره بۆته وه که پیغه مبهری خوا رضي الله عنه سلّوی نوممه ته که ی پی راده گه نه نریت
 باله دوردیشه وه بیت، که و بو پیویست به چون ناکات بو لای گوره که ی،

له پاستیدا ئەمە داخستنی دەروازەى ئەو ھۆکارانەىە کە مرقف بەرەو شیرک و
 ھاوہلپەرستی و زیدەپۆیی و پۆچوون دەبات، ئاسانکاریە بۆ موسلمانان ئەگینا
 شەریان دەکرد لە پیناوسالوکردندا، چونکە لای گۆرەکەى خەلکیکی بېشومار لە
 پۆژھەلات و پۆژئاواى سەر زەمینەو کۆدەبوونەو، قەرەبالەغیەکی زۆر پوویدەداو،
 ھەولێ ساڵویان دەدا لە پیغەمبەرى خوا ﷺ، بۆیە پیغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى:
 ((وَصَلُّوا عَلَيَّ حَيْثُمَا كُنْتُمْ)) صەلاواتم لەسەر بەن لە ھەر کوی ھەن))، ئەمە ئاسانکاری
 کردنە بۆ خەلک. لە فەرموودەىەکی تردا پیغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى: ((مَنْ صَلَّى
 عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا)) واتە: ((ھەر کەس صەلاوتیکم لەسەریات خواى
 گەورە دەجار صەلاواتی لەسەر دەدات))، ئەگەر صەلاواتدان بە تەنھا لای گۆرەکەیدا
 قبول بووایە ئەوا ھەموو خەلک فەزلی ئەم فەرموودەیان لە دەست دەچوو، چونکە
 ھەموو خەلک توانای ھاتنیاں بۆلای گۆرەکەى نییەو، ئاسان نییە بۆیان، ئەمە
 ئاسانکاری کردنە بۆ خەلک لە لایەکەو لە لایەکی تریشەو داخستنی ھۆکارەکانی
 شیرک و ھاوہلپەرستیەو، ئەمەش مەبەستی سەرەکییە، سوپاس بۆ خوا ئایین پوون و
 ئاشکرایەو ھیچ ئالۆزیەکی تیدا نییە بۆ ھەر کەس بیەوێت.

- مهروهه پیتغه مبهری خوا ﷺ ده فره مووی: ((أَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ، وَلَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ))، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تُعَرِّضُ صَلَاتَنَا عَلَيْكَ وَقَدْ أَرَمْتَ؟ - يَقُولُونَ: بَلَيْتَ - فَقَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَخْشَادَ الْأَنْبِيَاءِ))^(۱) صحیح: أخرجه أبوداود (۱۰۴۷)، و(۱۵۳۱)، وابن ماجه (۱۰۸۵)، و(۱۶۳۶)، وأحمد (۸/۴)، والنسائي (۹۱/۳)، من حديث أوس بن أوس رضى الله عنه مرفوعاً. راته: پیتغه مبهری خوا ﷺ فره مووی ته: ((له پوژی ههینی و، شهوی ههینیدا مه لاوانیکی زقدم له سهر بدهن، چونکه سه لاواته کانتان پیشانم ده دریت))، گوتیان: نهی پیتغه مبهری خوا ﷺ، چون سه لاواته کانمان پیشانت ده دریت له کاتیکدا پواوی؟ ده لاین: پزیویت _ نه ویش فره مووی ((به راستی خوی گه وره به ته وای پیگری کردوه له زهوی هه موو به شه کانی جهستهی پیتغه مبهران بخوات)).

خوی گه وره له بارهی موشریک و هاوه لپه رستانی قهومی نووچه وه _ علیه السلام ده فره مویت: ﴿وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ (۲۳) وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا (۲۴) ﴿^(۲) [نوح: ۲۳-۳۴].

- (۱) _ ئەم فره مووده دوو پوونکردنه وهی تیدایه، یه که م: - ئەوهیه که سه لاواتدان و سلام کردن له پیتغه مبهری خوا ﷺ راده گه یه نریت، دووه میش ئەوهیه که زهوی جهستهی پیتغه مبهری خوا ﷺ نارزینیت، به لام جهستهی خه لکی ئاسایی ده پزینیت، نهامش خاسیهت و تاییه تمه ندیه که بو پیتغه مبهران - علیه الصلاة والسلام - به ته نها.
- (۲) _ خوی گه وره له بارهی قهومی نووچه وه _ علیه السلام _ باسمان بو ده کات کوا کاتی قه ده غه ی په رستنی پیاوچا کانی لیکردن نوح فره مانى پیکردن خوی گه وره به ته نها بپه رستن، ملکه چ نه بوون و یه کترین پاسپاردوو، گوتیان: ﴿لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ گوتیان: ده ست هه لئه گرن

له بت و خواکانتان وه دهست هه لنه گرن له پهرستنی وود و سواع و یه غووث و یه عوق و نه سر، نه مانه ناوی پیاوانیکی چاکی قهومی نوح بوون _ علیه السلام _ کاتی مردن وینه کانیان کیشان، به جیگیری چه سپاندیان و، شهیتانیش پهرستنی نهو پیاو چاکانه ی بو پازاندنه وه، نیت پهرستنیان، نه مه نهو راستیه مان پیشان دهدات که زنده پوی کردن و پوچوون له ریژگرتنی گوردا تا ناستی پهرستن کونه و، زنده پوی کردن و پوچوون له گوری پیاو چاکاندا کونه و بو زه مه نی نوح _ علیه السلام _ ده گه ریته وه، شهیتان بانگه وازی بو ده کات، پیویسته موسلمانان له م شته وریا بن. هه روه ها کاتی پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به قه و مه که ی خوی فهرموو: ((قُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا)) واته: ((بَلِّغْ: هِیچ خواجه ک نییه به هه ق جگه له خوی گه وره سه ر فه رزا ده بن))، نه وان وتیان: ﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ (۵) وَأَنْطَلِقَ الْمَلَائِكَةُ مِنْهُمْ أَنْ أَمْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ (۶)﴾ [ص: ۵-۶] واته: ئایا نهو (پیغه مبه ره) هه موو خواکانی کردوته یه ک خوا به راستی نه مه (که یه ک خوا ببی) شتیکی زور سه رسورپهینه ره وه گه وره کانی (قورپهیش له گه ل پیغه مبه ره قسه یان کردو هه لسان) به په له ده رچوون (به خه لکیان گوت) بریون و خوگر بن له سه ر (پهرستنی) خواکانتان. وازیان لیتمه هینن و خوگر بن، با نه م پیاوه گومراتان نه کات، گوتیان: واته دانیان به وه دانا که چهنده ها خواوهندیان هه یه، ئایا ماقوله چه ندین خوا هه بیت؟ خوا یه کیکه، له م باره وه خوی گه وره ده فهرموو: ﴿وَالْهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ [البقرة: ۱۶۳] واته: په رستراوی ئیوه په رستراویکی تاک و ته نه یه هیه هیه په رستراویکی راست نییه ته نیا نهو نه بیت. نه وان ده لئین: نه خیر، خواوه ندانیکی زور هه ن. هه روه ها هر کات پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ پیی بفهرموونایه: ((قُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا)) واته: ((بَلِّغْ: هِیچ خواجه ک نییه به هه ق جگه له خوی گه وره سه ر فه رزا ده بن))،

ده یانگوت: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾ (۳۵) وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا
بِئْسَ الْبَعْثُ ﴿۳۶﴾ [الصافات: ۳۵-۳۶] واته: به پاستی هه رکاتی به وانه بگوت رایه هیچ
په رستراویکی پاست نییه بیجگه له خوا خویان به گه وره ده زانی (و ملکه چ نه ده بوون)
وه ده یانگوت: نایا نئمه په رستراوه کانمان واز لیبئین؟ له بهر شاعیریکی شیت. پاشان
خوای گه وره ده فه رموی: ﴿بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ﴾ [الصافات: ۳۷] واته:
(نه خبر وای نییه) به لکو نه و (پیغه مبه ره) هه قی هیئاوه و باوه پی به پیغه مبه رانی پیشوو
هیه. نا نه مه یه بانگه وازی پیغه مبه ران به تیکرا نه وان بانگه وازده کهن بو په رستنی
خوای گه وره به ته نها که هیچ هاوبه شیکی نییه، وه پیغه مبه ری خوا ﷺ هیچ شتیکی
نازه دامینراوی نه هیئاوه، به لکو وه کو برا پیغه مبه ره کانی پیشووی له یه که میانه وه
ناوه کو کوتاهه مینیان ریگری ده کهن له دا واکردن له غهیری خوای گه وره، خوای
گه وره ده فه رموی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶] واته: سویند به خوا له ناوه موو گهل و ئومه تیکدا
پیغه مبه ریکمان ناردووه به مهی ته نها خوا بپه رستن و دوورکه ونه وه له (په رستنی) هه ر
په رستراویکی تر. هه روه ها خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ۲۵] واته: وه نئمه نه مان ناردووه پیش تو
هیچ پیغه مبه ریک مه گه ر نیگامان بو ناردووه (به وهی که) بیگومان جگه له من هیچ
په رستراویکی پاست نییه که واته ته نها من بپه رستن. هه روه ها خوای گه وره
ده فه رموی: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [النساء: ۳۶] واته: به س خوا بپه رستن و
هیچ شتیک مه کهن به هاوبه شی.

پیشەوا ئیبن وعەبباس و کەسانی پیشینی چاکی غەیری ئەو دەفەر مەوون: ((هؤلاء قوم كانوا صالحين من قوم نوح، فلما ماتوا عكفوا على قبورهم، ثم صوروا تماثيلهم فعبدهم، فكان هذا مبدأ عبادة الأوثان))^(۱) أخرجه البخاري (۴۹۲۰). واتە: ((ئەمانە پیاوانیکی چاک بوون لە قەومی نوح، لای گۆرەکانیاندا دەمانەو و خوویان پێوە گرت، پاشان بەیکەرەکانیان کێشان و پەرستنیان، بۆیە ئەمە سەرەتای بێپەرستی بوو)).

پێغەمبەری خوا ﷺ پێگری کردوو لەوەی لەسەر گۆرەکان مزگەوت و نوێژگە دروست بکریت^(۲)، بۆ داخستنی دەروازەی شیرک و هاوڵپەرستی^(۳)،

(۱) _ یەکەم جار کە شیرک و هاوڵپەرستی لەسەر زەویدا کە پوویدا لە نیو قەومەکەى نووحوە _ علیه السلام _ سەری هەلدا، ئەگینا قەومەکەى نوح سەرەتا پیاو چاک بوون و، لەسەر یەک خوا پەرستی بوون، لە کاتى ئادەمەو _ علیه السلام _ تا ئەو کاتەى کە بەیکەرەکانیان کێشاو بەجیگیری چەسپاندنیان، لەو کاتەو شیرک و هاوڵپەرستی پوویدا، بەهۆی ئەو پەیکەرەو. ئەمە بەلگەیه لەسەر ئەوەی کە وێنە هەلواسین و، زێدەپویی کردن لە خۆشویستنی مردواندا مەزەوێـ بەرەو شیرک و هاوڵپەرستی دەبات.

(۲) _ سەیری ریساکەى شیخ ناصرالدین الألبانی بکە بە ناوی: ((تحذير الساجد من اتخاذ القبور مساجد)).

(۳) _ مساجد: واتە: نوێژگە، شوینی نوێژ، وە ئەگەر مزگەوتیان لەسەر دروست بکریت کارەکە مەترسیدارترە، بەلام ئەگەر لەسەریشی دروست نەکریت، کە دەچیتە سەر گۆرپو لە لایدا نوێژ دەکات ئەو کردووەتى بە نوێژگەو شوینی نوێژ، مزگەوتیشی لەسەر دروست نەکراوە.

ههروهها پێگهی کردووه له نوێژکردن له کاتی ده رکه وتنی خۆر و له کاتی ئاوابوونیدا،
 اخراجہ البخاری (۵۸۲)، و مسلم (۸۲۸)، چونکه هاوه لپه رستان له و کاته دا بۆ خۆر
 سوژده ده بن^(۱)

(۱) _ نه و که سه ی ده چیت ه سهر گۆپو له لایدا دوعا و نزا ده کات بێگومان ته نها له
 خوای گه ره داوا ده کات، به لام داوا کردن له و شوینه دا چواندن تیدا به و که سانه ی
 له گۆپه کان داوا ده که ن، نه گه ر چی نه و موسلمان ته نها له خوای گه وره ش داوا
 بکات، به لام که وه کو نه وان له و شوینه دا دوعا ده کات، ترسی نه وه ی تیدا به که دواتر
 ره که نه وان داوا له گۆپه که ش بکات، بۆیه قه ده غه ی موسلمان کراوه له و شوینه دا
 دوعا و نزا بکات، نه مه ش بۆ داخستنی ده روزه ی نه و هۆکارانه یه که موسلمان به ره و
 شېرك و هاوه لپه رستی ده بات. هه روه ها پێغه مبه ری خوا ﷺ قه ده غه ی موسلمانانی
 کردووه له وه ی له کاتی ده رکه وتنی خۆر و له کاتی هه لپه رتیدا نوێژ بکه ن، هه ر چه ند
 موسلمانان ته نها بۆ خوای گه ره نوێژ ده که ن، به لام له به ر نه وه ی هاوه لپه رستان خۆر
 ده په رستن له کاتی ده رکه وتنی و له کاتی ئاوابوونیدا، بۆیه داواکراوه مرۆفی موسلمان
 خزی به و جۆره که سانه نه چوینیت، نه گه ر چی ته نها بۆ خوای گه وره ش نوێژ ده کات،
 نه مه ش دیسان هه ر بۆ داخستنی نه و هۆکارانه یه که مرۆف به ره و هاوه لپه رستی ده بات.
 نایستاش تابه فه گه لیك له هاوه لپه رستان بۆ خۆر سوژده ده بن له کاتی
 ده رکه وتنداوه له کاتی ئاوابوونیشیدا، دلنیا بن شه پو خراپه کاری هیشتا نه بپاوه ته وه،
 نا نه و ئاسته ی به م نزیکانه که نالیکیان هیئاوه هی تابه فه یه که که سوژده بۆ خۆر بن،
 رینه یان ده گرن له کاتی کدا نه وان سوژده یان بۆ خۆر بردووه له کاتی ده رکه وتن و له
 کاتی ئاوابوونیدا، که وا بوو شه پو خراپه هه ر ماوه _ داواکارین خوای گه ره
 به انباریزیت _ .

وہ شہیتانیش سہری لہ گہل خوردا جووت دہکات لہ کاتی دہرکھوتن و لہ کاتی
ئاوابونیدا^(۱)، ئیتر نوئژ لہ و کاتانہ دا ہہندیک چواندنی تیڈا دہبیٹ بہ نوئژی
ہاوہلپہرستان، بۆیہ پیغہمبہری خوا ﷺ ئەم دہروازہ یەشی داخست^(۲).

وہ شہیتان بہ پیی توانای خوی ئادہمیزاد گومپا دہکات، بۆیہ ہەرکەس خورو مانگ
وہ سارہکانی پەرست و داوای لیکردن، وەکو ئەوہی خەلکانی داواکارانی ہەسارہکان
دەیکەن، ئەوا شہیتانیکی بەسەردا دادہبەزیت و قسە ی لہ گەلدا دہکات و ہەندی شتی بۆ
باس دہکات، وە ئەوہ بہ پوحانیہ تی ہەسارہکان ناوژەند دەکەن، کہ بریتیہ لہ شہیتان.
وہ شہیتان، ئەگەرچی یارمەتی مروؤف بدات بۆ بەدی ھینانی ہەندی لہ مەبەستەکانی،
ئەوا زیانی پی دەگە یەنیت بہ چەندەھا جار ئەوہندە ی کہ سوودی بۆ دہبیٹ^(۳)،

(۱) _ لہ نیوان دوو شاخی شہیتانہوہ دہردەکەویٹ، ئەمە ھۆکاریکی تری قەدەغە
کردنەکە یە کہ بریتیہ لہوہی شہیتان لہ گەلیدا دہردەچیٹ، بۆیہ قەدەغە ی لیکراوہ
نەوہکا پەرستنەکان ببیتہ ھاوشیوہی پەرستنی ئەوانہ ی کہ سوژدە بۆ شہیتان
دەبەن، چونکہ کەسانیک ھەن شہیتان دہپەرستن.

(۲) _ تەماشاکەن پیغہمبہری خوا ﷺ وەکو (شوین) دہروازەکە ی داخست کہ
نابیت لای گۆر نوئژ بکریٹ، ھەروہا وەکو (کات و زەمەنیش) دیسان دہروازەکە ی
داخست کہ نابیت لہ کاتی دہرکەوتنی خورو لہ کاتی ئاوابونیدا نوئژ بکریٹ، لہ ترسی
ئەوہی نەوہکا لہ پەرستنی خور پەرستان بچیٹ.

(۳) _ پیڈەچی شہیتان سوود بہ مروؤف بگە یەنیت بۆ بەدیھینانی ہەندی لہ
مەبەستەکانی بہ لام دلنیا بن زیانەکانی زۆرتەرہ، کہ بریتیہ لہوہی مروؤف ئایینەکە ی
خوی لہ دەست دەدات و، ھاوبەش بۆ خوای گەورہ بریار دەدات. ئەگەر شتیک
بەرژەوہندیہکی کہ می تیڈا بیٹ، خراپە کاریہکی گەورہ ی تیڈا بیٹ ئەوا بیگومان
حەپام دہبیٹ، لیژدە تەماشای بەرژەوہندیہ کەمەکە ی ناگریٹ.

ده ناکام و دهره نجامی نهو که سه ی گوپرایه لی نهو دهکات تهنه بۆ شه په، مه گهر
خوای گهره بیه خشیت^(۱).

هروه ها بته رستانیش له وانه یه شهیتانه کان قسه یان له گهل بکن^(۲)، هروه ها
نهو که سه ش که په نا بۆ مردویه ک یان نادیاریک ده بات، هروه ها نهو که سه ش که داوا
له مردوو دهکات یان دهیکات به هوکارو وه سیله یه ک بۆ داواکردن، یان وابزانیت که
بوواکردن لای گوپره کهیدا له مال و مرگه وته کان چاکتره^(۳)،

(۱) هر که س گوپرایه لی شهیتان بیت بیگومان خه ساره تمهنده، وه ناکام و
دهره نجامیشی بۆ شه په مه گهر خوای گهره بیه خشیت، وه شهیتان له سنووریکدا
ناوهرستیت بویه خوای گهره دهره رموی: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
بُیِّنٌ﴾ [البقرة: ۱۶۸] واته: وه ههنگاوه کانی شهیتان مه که ون به راستی شهیتان دورژمنیکی
ناشکراتانه. شهیتان پله به پله مرؤف پاکیش دهکات، تاوه کو له کوتایدا دهیگه نیته
کوفرو نیلحاد، سهره تا ته ماعی شتیکی که می لی دهکات تا به ته وای دۆستایه تی له گهلدا
بیهستیت، پاشان که م که م دهییات تا دهیگه نیته کوتایی که کوفره.

(۲) هروه ها شهیتان دهچیته لای گوپره رستان و له شیوه ی مردوکه دا بۆیان
دهره چیت و قسه یان له گهل دهکات، وه نهو که سانه ش که بت دهپهرستن، دیسان
شهیتان دهچیته نیو بته که وهو قسه یان له گهل دهکات و، نهوانیش واده زانن بته که یه،
که چی له حه قیقه تدا شهیتانه، چونکه شهیتان توانایه کی نهوتوی هیه که به خه یالی
مرؤفا نایه ت، مرؤف نهو توانایانه ی نییه، بویه زیان به ئاده میزاد دهگه یه نیت.

(۳) شهیتان به شیوه ی مردوکه خو ی بۆ به دهره دهخات و، قسه ی له گهل دهکات
و، نهویش واده زانیت نهو خودی مردوکه یه که بۆی دهرچۆته دهره وه و،
بنوبسته کانی بۆ جیبه جی کردوه، که چی له راستیدا تهنه شهیتانه، چونکه ههرگیز
مردوو له گوپره نایه ته دهره وه، ههرگیز بۆ دنیا ناگه پیته وه، به لکو نهوه ی که
له بیینیت تهنه شهیتانه دیته بهرچاوی.

وه فہرموودہ یک دہ گپرنہ وہ کہ دروہ بہ ئیتفاقی ہموو ئہ ہلی زانست، بہم شیوہ یہ دہ لئ: ((إذا أعیتکم الأمور فعلیکم بأصحاب القبور))^(۱) واتہ: ((نہ گہر کاریکتان پی ئہ نجام نہ درا ئہ وا لہ مردووانی نیو گوپہ کان داوای یارمہ تی بکن))، لہ راستیدا ئہم درو ہلہ ستراوہ تہ نہا ئہ و کہ سانہ دایاناوہ کہ دہروازہ ی شیرک و ہاوہ لپہ رستیان کردو تہ وہ^(۲).

(۱) _ ذکرہ العجلونی فی ((کشف الحفاء)) (۲۱۳)، بلفظ: ((إذا تحیرتم فی الأمور فاستعینوا من أصحاب القبور))، وقال: کذا فی: ((الأربعین)) لأبن کمال باشا.

سبحان اللہ، ئایا ئہ مہ فہرموودہ ی پیغہ مہری خواہ ﷺ؟ پیغہ مہریک لہ شیرک و ہاوہ لپہ رستی پیگری دہ کات و، ہموو ئہ و دہروازانہ دادہ خات کہ مرقف بہرہ و ہاوہ لپہ رستی پاکیش دہ کات، ہموو ئہ مانہ بہم قسہ یہ دہ پوخیئیت و، دہ کری ہموو ئہ و کارانہ ی پوچ بکاتہ وہ بہ و قسہ یہ و بلئت: ((إذا أعیتکم الأمور)) ئہ گہر توانای ئہ نجام دانی کاروبارہ کانتان نہ بوو ((فعلیکم)) ئہ مہ ہاندانی خہ لکہ ((بأصحاب القبور)) بو داواکردن لہ گوپہ کان، ئایا ہیچ پیغہ مہریک ہہ یہ ئہم قسہ یہ بکات؟ دلتیا بن ئہم قسہ یہ لہ زانایہ کہ وہ، یان لہ کہ سیکی ئاسایہ وہ نابیستریت، ئیتر ماقولہ پیغہ مہریکی خوا ئہم قسہ یہ بلئت؟ چوئ کوٹا ہ مینی پیغہ مہران موچہ مہد ﷺ ئہم قسہ یہ دہ لئت؟ نیشانہ و ئاماژہ ی درو ہلہ ستن بہ دہق و سہ نہ دی ئہم فہرموودہ یہ وہ دیارہ، پیچہ وانہ ی قورئان و سووننہ تہ، کہ چی کہ سانیک ہن ہر دہستی پیوہ دہ گرن.

(۲) _ ئہم فہرموودہ یہ لہ دانراوی کہ سانیکہ کہ دہروازی شیرک و ہاوہ لپہ رستی یان بو خہ لک کردو تہ وہ، فہرموودہ یہ ک نیہ لہ پیغہ مہری خواہ ﷺ گپرد رابیتہ وہ، ہیچ موسلمانیک ئاسایی نیہ باوہ پی پی بکات، ئیتر چوئ زانایان بروا بہ وہ بکن کہ فہرموودہ ی پیغہ مہری خوابیت ﷺ، ئہ و پیغہ مہرہ ی کہ بیست و سی سال مایہ وہ پیگری لہ شیرک و ہاوہ لپہ رستی دہ کردو، فہرمانی بہ یہ کخوایہ رستی دہ کرد، ئایا ماقولہ فہرموودہ یہ کی بہ و جوڑہ بلئت کہ ہموو ئہ و بانگہ وایہ ی پی پوخیئیت، نہ خیر زور لہ وہ وہ بہ دورہ.

وه نه هلى شيرك و هاوه لپه رستى و نه و بیدعه چيانه ی خوځيان به وان چواندوه به
ننونه ی بته رستان و گاوردان و گومړا بوانى موسلمانان چهندين باروحا لپان لای
گړپه کان هه یه وا ده زانن که پامه ته که چى ته نها له شهيته وه یه: وه کو نه وه ی چهنه
شه پواليك لای گورپدا دانه نین دوايى ته ماشا ده که ن شه پداله کان گړیدراون^(۱) یان
که سیکى ده ست لیوه شاو له لایه ن شهيته وه لای گورپک دانه نین ته ماشا ده که ن
شهيته که ی لى دور که وتوته وه^(۲)، شهيته نهم شته ده کات بۆ نه وه ی گومړايان
بکات، وه نه گهر به راستى و دلپاکيه وه (آیه الكرسي) بخويندريت نه و شته پوچ
ده بته وه^(۳)، چونکه یه کتاپه رستى شهيته ن پاوده نيته، بۆیه که سانيکيان به هه وادا
ده نرين و هه لگيرابوون، به لام که گوتويانه: (لا اله الا الله) که وتونته خواره وه^(۴)،

(۱) _ شه پواليكى كراوه ته ماشا ده که ن گړیدراوه، كى گړیدراوه؟ خودى
شه پواله که خوى گړیدا؟ نه خير، نه وه كارى شهيته، گړیدا بۆ نه وه ی فريويان بدات.
(۲) _ یان که سیکى ده ست لیوه شاو له لایه ن شهيته وه ده به نه لای گورپك دواتر
نه ماشا ده که ن شهيته که ی لى دور که وتوته وه، ده لى: نه مه به هوى به ره که تی
ره لیه که وه بووه، که چى له حه قيقه تدا شهيته نيك له نيو جه سته يدا بووه پاشان لى
درکه وتوه بۆ نه وه ی فريويان بدات.

(۳) _ نه مه یه کيکه له نيشانه كانى پوچيتى و (باطل) ی کرده وه نا ناسايه له
سروشت به دهره كانى شهيته ن، نه گهر به دلپاکيه وه قورپان بخويندريت كاره که ی
شهيته ن پوچ ده بته وه، په كى ده که ويته، نه گهر (آیه الكرسي) بخويندريت نه و
کرده وه نا ناسايه له سروشت به دهره شهيته نايانه پوچ ده بته وه، نه مه به لگيه
له سر نه وه ی که نه و شتانه که پامه ت نين.

(۴) _ شهيته ن به هه وادا هه ليگرتوه، به لام نه و له سر فیتره تی سروشتى خوى، گوتى:
(لا اله الا الله) ده ست به جى که وته سر زهوى و شهيته که ی هه لهات و به جى هتلا.

هه روه ها وه کو نه وهی که به کینکیان نه ماشا دهکات گهړنیک کراوه نه وه، ده لیکسې لږ
هاتونه ده، وا ده زانیت مردوکه به که چی نه وه شه یثانه، نه م بابه ته فراوانه وایې
هه مووی جینگای نابیته وه^(۱).

وه له بهر نه وهی خوته رخان کردن بڼ مانه وه له نه شکوت و بیابانه کاندې
بیدعانه به که نه خواو نه پیغه مبه ره که ی^{لله} به شرعیان دانه ناوه، بویه شه یثانه کان به
نوری په نا دهبه نه بهر نه شکوته کان و چیاکان^(۲)

(۱) _ شیخولنیسلاام زور به جوانی شته کانی پوون کریوته وه، به لام لیرده دا دوی
لیبوردن دهکات له بهر که می جینگه نه گینا زور له مانه زیاتری پښه.

(۲) _ نه وهی له موسلمان داواکراوه پتویسته له باروحالی نهینې و ناشکری د
راستگو بیت، له کرده وهی دا پیچه وانه ی قسه کانی بڼ خه لکی به ددر نه خاد، وه
سوپاس بڼ خوی گه ورده نیسلام نایینیکې ناشکرایه، نهینې نییه، یان رینکخراوینکی
نهینې نییه وه کو هر رینکخراوینکی نهینې تر که ناوی دهبه ن، نیسلام ناشکرایه،
ناشکرایه تی نیسلام له وه دایه که خوی گه ورده ده فهرموی: ﴿مَنْ شَرَّ شَيْءٍ مِنْهُ﴾
بِالْهَدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهَرُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ﴿[الفتح: ۲۸] واته: خوا نه وزاته به که
پیغه مبه ره که ی نار دوه به رینموونیی و نایینی راسته وه تا به سر هه موو رینبازینکا
زالی بکات، نایینیکې ناشکرایه، ناشکرایه له خودی خویدا، زال و دهر که وتوود به سر
هه موو نایین و رینبازه کانی ترده، به سر یاندا سر خراوه، هیچ په نهانی و نابیاریه کی
تیدا نییه، ناشکرایه و هه موو که سینک ده ییینیت، بویه نه وانه ی خویان ده شارنه وه،
له موسلمانان جیا دهبه نه وه، له مه جلیسی زانایان و، مزگه وته کان و، شوینتی
زانسته کان خویان به دوور ده گرن، له نه شکوت و شوینتی حه وانه وه ده میتنه وه، به
دلناییی نه م جزره که سانه شتیکې شاره وایان هه به و، نایانه وی هیچ که سینک پښی

بزانيت، ئەمە لە ئىسلام نىيە، لەو بارەووە لەپىشەوا عومەرى كۆپى عبدالعزىز دەگىرنەووە فەرموويەتى: ((إذا رأيت قوماً يتسارّون بينهم بأمر من أمور الدين فاعلم أنهم مفتتحوا باب ضلالة)) واتە: ((ئەگەر قەومىكت بەدى كرد تەنھا لە نىوان خۆياندا بەنەينى شتىك لە ئايىن دەدرکىنن ئەو بەزانە دەروازەيەكى گومرا بوون دەکەنەو))، لە نىوان خۆياندا شتىكى ئايىن بە نەينى دەدرکىنن، بەلام ئەو ئايىن نىيە، چونکە ئايىن پوونەو هیچ شتىكى نەينى تىدا نىيە، لە راستیدا نەينى و شارەووە تەنھا لەشتە ناپراستەکاندا هەيە، ئەو شتانەى هەولێ نەدرکاندنێ دەدریت، بەلام ئىسلام بە بەر چاوى هەمووانەو هەيە و ئاشکرايە، بە بەرچاوى هەمووانەو لە مزگەوتەکاندا بانگ دەدریت، زانايان لە دەرسە زانستىەکاندا بە بەر چاوى خەلکىەووە باسى دەکەن، لە شۆپنە زانستىە ناسراووەکاندا باس دەکرىت، هیچ شتىكى نەينى تىدا نىيە کە تەنھا بە کسانىكى تايبەت بدریت و باسکرىت، وەك کۆمەلە گومراکانى وەكو (دروژ) و غەيرى ئەوان، ئەوان نەينى ئايىنەكەى خۆيان تەنانت لە منداڵەکانى خۆيان و خويندکارانى خۆشيان دەشارنەووە، بەلام ئايىنى ئىسلام ئاشکرايە پوونە، کەچى تەماشای کەسانىك دەکەيت لە مەجلىسى زانست و ئامادە بوونى مزگەوتەکان، تەنانت لە نوێژەکانى هەينى و نوێژە بەکۆمەلەکانىش دوور دەکەونەووە، لەگەڵ مۆسلماناندا نوێژ ناکەن، بۆيە هەرکەسىك ئەو بىرۆکانە بۆ خۆى دروست بکات بىگومان لە مۆسلمانان دوور دەکەوێتەووە، نوێژى هەينى و نوێژە بەکۆمەلەکان ناکات، ئەمە پوونە، لەگەڵ شەيتانەكەيدا دەبیت يان لە ژێر زەمىنەکان و خەلوەتگاكان خۆيان دەشارنەووە، ئەمە ئايىنى ئىسلام نىيە، ئايىنى ئىسلام بۆ هەمووانەو، بۆ هەمووان ئاشکرا دەکرىت. بۆيە کاتى واصلى كۆپى عەطائولغەزال و شۆپنەوتوانى لە مەجلىسى حەسەنى بەصرى جيا بوونەووە، ئەنجامەكەى چ بوو؟ بىرو باوهرى موعتەزىلەى گومراو لە پى راست

لادەر هاته كايه وه كه هه تا وه كو ئيستا ش موسلمانان به دهستيه وه ده نالئين، ئاييني
 ئيسلام ئاييني كومه له، ئاييني خوشه ويستيه له دلاندا، ئاييني هاوكارييي به كه ي
 كردنه له سهر خيرو چا كه كاري و ته قواكاريي. له سيفاتي كه ساني له پئي راست لادەر
 نه وه يه كه خويان به دور ده گرن و، خويان ناديار ده كه ن، شتانيك له دلي خوياندا
 به رامبه ر به موسلمان هه لده گرن، نه گه ر پياوانيكي راستگو و ناشكرا كار بوونايه
 له گه ل خه لكيدا ديار ده بوون، بويه خوي گه وره له باره يانه وه ده فهرموي: ﴿يُخَادِعُونَ
 اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يُخَادِعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ [البقرة: ٩] واته: (به لاي خويانه وه)
 خواو نه و كه سانه ده خه له تينن كه بپويان هيناوه! كه س ناخه له تينن ته نيا خويان
 نه بيت به لام هه ستي پيناكه ن. ئاييني صوفيه كان له و جوړه يه، كه خه لوه تگار،
 شوييني تايبه تيان هه يه خوياني تيدا ده شارنه وه و، ئاييني ته صه وف فيري به كتر
 ده كه ن، كه سانيكيان چل پوژ خوي له خه لك به دور ده گريت و، پاشان خوي پيشاني
 خه لكی ده دات و، گوايه ده روزه ي زانستي بو كراوه ته وه، به لام نه مه ته نها له
 شه يتانه وه يه، چونكه شه يتان له و شوينه تاريكا دا ناماده ده بيت، شه يتان له
 مزگه وته كان و ده رسه زانستيه كاندا ناماده نابيت، به لام له نه شكه وته كان و، شوينه
 نادياره كاندا ناماده ده بيت بو نه وه ي نه و نه ينيه خراپ و پيسان به و كه سه
 هه لخه له تينراوانه فير بكات، كه وا بوو هر كات كه سانيكت به دي كرد خويان به دور
 ده گرت و، له شار ده چنه ده ره وه و، له شويينكا كو ده بنه وه، نه وه بزانه شتانيكي
 په نهاني پيسان هه يه، دلنيا به نه گه ر خيريان پيوايه نه يانده شارده وه، كه خويان
 ده شارنه وه به لگه يه له سهر نه وه ي شه ريكيان پييه و نايانه وييت كه س پي بزانيت، له و
 باره وه خوي گه وره ده فهرموي: ﴿يَسْتَحْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ
 إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا﴾ [النساء: ١٠٨]

واته: (تاوانه کانی) خوځیان ده شارنه وه له خه لکی (له ترساندا) و نایشارنه وه له خوا (شهرم ناکه ن له خوا) له کاتیکدا خوا له گه لیاندایه کاتی (که به نهیښی) له شه ودا ته گبیر ده که ن و قسه یه که ده که ن خوا پیږی پازی نییه وه خوا همیشه زاناو ناگاداره به هر کرده وه یه که که نه وان ده یکه ن. نه مه شتیکه که سانی تر پیښی نه مان پیږی گه یشتون، له ترساندا تاوانه کانی خوځیان له خه لکی ده شارنه وه که چی له خوا شهرم ناکه ن و له وی نایشارنه وه نه گهر له نه شکه وتیکدا یان له شوینیکي حه وانه ودا یان له شوینیکي خالیډا مانه وه، نه گهرچی خه لکی پیږیان نه زانن به لام خوای گه وره هر پیږیان ده زانیت، خوای گه وره ده زانیت که به نهیښی و له شه ودا ته گبیر ده که ن و قسه گه لیک ده که ن که پیږی پازی نییه، بویه خوای گه وره ئاسانکاری بؤ موسلمانان ده کات بؤ نه وه له ناویان بهرن، وه کو نه وه ی له میژوودا زانراوه که موسلمانان به چ شیوازیك کره له گومراکانیان له ناو بردووه.

به بۆ وینه ئەشکەوتی ئەلەم لە چیاى قاسیۆن، وە چیاى لوبنان لە پۆخى شام، وە چیاى ئەلفەتح لە ئەسوان لە مصر، وە چەند چیاىەك لە پۆم و خۆراسان، وە چەند چیاىەك لە جەزیرەو، غەیری ئەوانیش^(۱)، وە چیاى ئەلوکام، وە چیاى ئەلئەحیش، وە چیاى سەولانى نزیك ئەردەبیل، وە چیاى شەهەنكى نزیك تەبریژ، وە چیاى ماشکوی نزیك ئەتشوان، وە چیاى نەهاوەند، وە چەندەها چیاى دیکەش کە هەندى کەس وا دەزانن پیاو چاکانیکی ئادەمیان تێدا^(۲) وە بە پیاوانی غەیب و ناداریان ناو دەبن، بەلام لە راستیدا تەنها پیاوانیکی جنۆکەن کە لە وین.

(۱) _ بە دواى ئەشکەوت و چیاى دەگەپین بۆ ئەوەى تیايدا بمیئنهوه، بۆ ئەوەى پیلان دژی موسلمانان بگین و، ئەو ژەهرەى لە سنگیاندایە بە موسلماناندا بپێژن بە یارمەتى شەیتانى شیخیان، خواى گەورە دەفەرموی: ﴿الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ﴾ [محمد: ۲۵] واتە: شەیتان خراپەکانیانى بۆ جوان و پازاوه کرد بوون وە بەهیا و ئومید فریوى دابوون.

(۲) _ ئا ئەمەیه کێشەکە، وا دەزانن پیاو چاکانىک هەن لە پیاوانى غەیب و نەهینى، کە بە پیاوانى غەیبیان ناو دەبن، کە لە راستیدا تەنها شەیتانەکانن، وە لەوانەیه خۆیان بەشیوازی مۆقى بگۆرن و، بێنەلایان و لەگەڵیاندا دابنیشن و، ئەم بیروکە خراپ و پیسانەیان فیڕکەن، چونکە ئەگەر مۆق لەبرا موسلمانەکانى دابرا، شەیتان بەسەریدا زال دەبیت، لەبەر ئەم ھۆیە بوو کە پێغەمبەرى خوا ﷺ ھانى موسلمانانى بۆ مانەو لەنیو کۆمەڵى موسلماناندا، وە پێگى کردوو لە بەتەنها مانەو، وە فەرموویەتى لە راستیدا گورگ ئەو مەرپە دەخوات کە لە میگەل جیا دەبیتەو، چونکە شەیتان گورگی مۆقە، بۆیە پێویستە موسلمان لەگەڵ موسلماناندا بیت، لەم بارەو خواى گەورە دەفەرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ [التوبة: ۱۱۹]

رفته: نهی نه وانهی باوه پرتان هیناوه خوتان بیارینن له (تۆلهی) خوا وه له گهل
 بئسگواندا بن و له ریزی نه واندابن. له بهر نه مهیه خوی گه وره فرمانی پیداوین له
 بئرسنه کاندایا کو ببینه وه، پینج نویژه فره که، نویژی هینی، وه له جه نه کاندایا، له
 ریزی ره فره دا، نه مانه چهن دین کۆبونه وهن که موسلمانانی تیدا کۆده بیته وه. نه ک
 هه موو سیک بجیته نیو نه شکه وتیکه وه یان بجیته چیا به ک و، بلیت: من خوا به رستی
 ده کم، به پیشه وایین و عه بباسیان ^{بپاوه} گوت: پیاویک به شه و شه و نویژ ده کات و به
 رزیش هه میسه به رۆزوو ده بیته، به لام نویژه کانی هینی و نویژه به کۆمه له کان
 دایات، فره مووی: له ناگردایه. نیوه له هه موو وتاریکدا ده بیستن: له گهل کۆمه لی
 موسلمانان دا بن، نه مه فره مووده یه، ده قی فره مووده یه که، که پیغه مبه ری خوا ^{صلی الله علیه و آله}
 فره موویه تی: ((علیکم بالجماعة، فإن ید الله مع الجماعة، ومن شد شد فی النار)) واته:
 ((له گهل کۆمه لی موسلمانان دا بن، چونکه دهستی خوی گه وره له گهل کۆمه لدایه،
 هه ر کهس جیا بیته وه به ره و ناگر جیا ده بیته وه)).

چونکه جنۆکه کان پیاوانن وه کو چۆن ئاده میزاد پیاوانن، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾^(۱) [الجن: ۶] واته: به راستی پیاوانیک له ئاده می پیاوان ده برده بهر پیاوانیک له جنۆکه (که بیان پاریزن) که چی زۆتر ماندوویان ده کردن.

وه هی وایان تیدایه به وینه ی پیاویکی تووکن که پیستی له پیستی بزنی ده چیت ده توانیت خوی به دیار بکات، جا که سانیك که نه یناسن وا ده زانن ئاده مییه، له راستیشدا ته نها جنۆکه یه^(۲).

(۱) _ شه یسانی مروفی له شه یسانی جنۆکه کان مه ترسیدارتره بۆ سه ر موسلمانان، چونکه شه یسانی مروفیش هیه، که وابوو جنۆکه و مروفیش شه یسانیان هیه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿شَّيَاطِينُ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرَفَ الثَّمَرِ﴾ [الأنعام: ۱۱۲] واته: له شه یتانه کانی مروف و جنۆکه که به نهینی به یه کتری راده گه یه نن و ته ی رازاوه و بریقه دار بۆ فریودانیان. لی ره دا خوای گه وره هه والیداوه که له مروفیشدا شه یتان هیه که زۆر له شه یتانه کانی جنۆکه بۆ سه ر ئاده میزاد مه ترسیدار ترن، چونکه شه یتانه کانی جنۆکه نه گه ر زیکری خوای گه وره بکریت هه لدین، به لام شه یتانه کانی مروفی نه ک جاریک به لکو نه گه ر سه د جار زیکری خوای گه وره ش بکریت هه لته یین و هه ر له سه ر گومرا بوونی خویان به رده وام ده بن، بۆیه له شه یتانه کانی جنۆکه مه ترسیدار ترن، گومرا بوونی ئاده میزاد له شه یتانه کانی جنۆکه مه ترسیدار ترن.

(۲) _ ئایا ئاده می هیه رهنگی بزنی هه بیئت؟ یا له سه ر شیوه ی بزنی بیئت، بیگومان نه وه شه یتانه.

ۋە دەگۈنەن: لە ھەر جىيەكى ئەم چىل جىيەدا (الأبدال) ^(۱) ھەبە، ۋە ئەۋانەى
دەۋرەمىنى (الأبدال) ن لە ھەقىقەتدا تەنھا جىۋكەن ۋە لە جىيەدان، ۋە كۈنەۋەى
بە چەم بىنگەيەك ئەۋ شە زانراۋە.

ئەم بابەتە لەم شۈنەدا ئەۋەندە فراۋان نىيە بە دىرئى باس بىكرىت، ھەموو
ئەۋەى كە دەبىزانىن بىخەينەپو، چونكە ئىمە ئەۋەندەمان لەۋ شتەنە بىنيۋە كە
دەسكىردىنى دىرئە دەكىشىت ^(۲) كە نووسراۋە بۆ ئەۋ كەسەى داۋاى كىردۈۋە ھەندىك
شى بۆ باس بىكەن لەسەر ئەۋلىۋاۋ دۆستانى خۋاى گەۋرە بۆ ئەۋەى ھەندىك لەۋ
بارەۋە بىزانىت ^(۳).

(۱) _ (الأبدال) ھەكان ئەۋانە نىن كە ئەۋان باسى دەكەن. بە پىتى ئەۋ ئەۋەى كە
لە بارەيانەۋە ھاتوۋە، بە (الأبدال) ناۋىراۋن چونكە كە يەككىيان نەما يەككى دىكە
شېنى دەگىتەۋە، ئەۋان پىۋاۋانىكى چاكى ۋ، لە ھەموو سەدەيە كدا ژمارەيەكى كەمن،
ئەمە نەگەر ئەۋ ئەۋەىيان كە لە بارەۋە ھاتوۋە پاست ۋ دىرئە بىت، ئەۋانە نىن كە
ئەۋان باسى دەكەن، بەلكى پىۋاۋانىكى چاكى، زانان.

(۲) _ بۋارى زانىنى شىخولئىسلام ۋ فراۋانى ئەۋەۋال ۋ شتەنەى كە دەبىزانىت بە
پاسى سەرسۈرۈمىنە، خۋاى گەۋرە دەروازەيەكى گەۋرەى ھەموو ئەۋ زانستانەى بۆ
كىرۈنەۋە، بە ھەقىقەت ھۆكەرى ئەمەش بۆ بەرەكەتى زانست ۋ كىردە دەگەپتەۋە،
زانستى بە سوۋدو، كىردەۋەى چاك ۋ، بانگەۋازى بۆ پىگەى پاستى خۋاى گەۋرە.

(۳) _ شىخولئىسلام ھەموو كىتەبەى نووسىۋە سەبارەت بە ۋەلامدانەۋەى
سەلەبەك، لىيان پىرسى سەبارەت بە جىياكارىيەكانى نىۋان دۆستانى خۋاۋ دۆستانى
شېتان، ئەۋىش ئەم پەرتۈۋەكى لە ۋەلامدانەۋەىدا نووسى كە ۋەلامدانەۋەى تەنھا
پىسارىك نووسى.

کردهوه نائاساییه له سروشتبه دهره کان له دیدی خه لکدا

خه لکی له باره ی کردهوه نائاساییه له سروشت به دهره کانه وه سی به شن^(۱):
به شیک له خه لکی کردهوه له سروشت به دهره کان بۆ که سانی تری غهیری
پیغه مبه ران به درۆی ده خه نه وه^(۲)، وه پیده چیت به شیوه یه کی گشتی باوه پری پی
بکات، وه نه وانه به درۆ بخاته وه که له زۆرێک له خه لکه وه بۆی باس ده کریت، چونکه
به لایه وه نه و که سانه له نه ولیاو دوستان نیین.

(۱) _ وه کو پیشتر باسمان بۆ کردن خه لکانیک له به درۆ خستنه وه ی کردهوه
نائاساییه کان زیده پریان کردو، نکۆلیان لیکرد وه کو موخته زیله کان، که نکۆلی له
کرده وه ی نائاسایی له سروشت به دهر ده که ن، نیستا به عه قلانیه کانیا ن ناو ده به ن،
هه روه ها نکوولی له مو عجیزه کانیش ده که ن، وه له که پامه ت نکۆلی ده که ن، وه
خه لکانیکیش له باوه پری بوون و جیگیر کردنی نه و کردهوه له سروشت به دهرانه
زیده پریان کرد تا نه و ئاسته ی کردهوه نائاساییه له سروشت به دهره
شه ی تانیه کانیشیا ن به که پامه ت دانا وه، نه مانه له جیگیر کردنی دا زیده پریان کرد، وه
نیوه ندی نه و دوو چینه خه لکه تایه فه یه کی ترن که که پامه ت و مو عجیزات جیگیر
ده که ن له بهر پۆشنایی قورئان و سووننه تدا، وه نکۆلیان له غهیری نه وانه کرد، نه م
تایه فه بریتین له نه هلی سووننه ت و جه ماعه ت.

(۲) _ عه قلانیه کان نکۆلی له که پامه ت ده که ن بۆ که سانی تری غهیری
پیغه مبه ران، عه قلانیه هاوچه رخه کان ته نانه ت له مو عجیزاتی پیغه مبه رانی ش نکۆلی
ده که ن، به لام موخته زیله کان که پیشینی نه وانن مو عجیزاتی پیغه مبه رانیان جیگیر
ده کرد به لام له که پامه تی نه ولیا نکۆلیان ده کرد، ده لئین: گوايه بۆ نه وه ی که پامه تی
نه ولیا تیکه ل به مو عجیزاتی پیغه مبه ران نه بی ت و له یه ک نه چن.

وہ کہ سانیکیشیان تیدایہ وادہ زانیٹ ہرکہ سیٹک جۆریک لہ کردہ وہی نائاسایی
 مہیٹ دۆستی خواہ^(۱)، وہ ہر دوو بۆچونہ کان ہلہن^(۲)، بۆیہ ئہوانہی زیدہ پۆیی
 دہکەن لہ بپوا بوونیان بہ کردہ وہ لہ سروشت بہ دہرہ کان تہ ماشا دہکەیت دہلین:
 مارہ لپەرستان و ئہلی کیتابیش پشتگیرانیکیان نادیاریان ہہیہ و لہ جہنگی دژ بہ
 مرسلماناندا یارمەتیاں دہدەن و^(۳)، وا گومان دہبەن لہ ئہولیاو دۆستانی خوان، بہ لام
 نکۆلیکاران بہ درۆی دہخەنہ وہ کہ سانیکیان لہ گەل دابیٹ جۆریک لہ کردہ وہی
 نائاساییان ہہیٹ .

-
- (۱) _ ئہمانہ بریتین لہ و بہ شەیی کہ لہ جیگیرکردندا زیدہ پۆیی دہکەن، لہ نیوان
 کپامەت و کردہ وہی نائاسایی لہ سروشت بہ دہری شەیتانیدا جیاوازی ناکەن.
- (۲) _ واتە: ئہوانہی لہ نەفی کردندا زیدہ پۆیی دہکەن و، ئہوانەش کہ لہ
 جیگیرکردندا زیدہ پۆیی دہکەن ہر دوو لایان ہلہن.
- (۳) _ تہ نانەت کہ پامەتیاں بۆ کافرانی وہ کو جوولە کہ و گاوارانیش جیگیر کرد،
 چونکہ کردہ وہی نائاسایی لہ سروشت بہ دہریان ہہیہ، بہ دیدی ئہوان کہ پامەتیکی
 بہایہ، لہ نیوان کہ پامەت و کردہ وہی نائاسایی لہ سروشت بہ دہری شەیتانیدا
 جیاوازی ناکەن.

پاستیش بۆچۈنى سىيەمە^(۱): كه پىيان وايه كافرەكان ئەوانەيان لەگەلدایە كه ل
پەگەزى خۇيانن ئەك لە ئەولياو دۆستانى خۇاى گەرە^(۲)، وهكو ئەوہى خۇاى گەرە
دەفەرموى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ
فَإِنَّهُمْ مِنْهُمْ﴾ [المائدة: ۵۱] واتە: ئەى ئەوانەى بارەرتان ھىناوہ ﴿لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ
أَوْلِيَاءَ﴾ جوولەكەو گاوردەكەن بەپشتیوان و خۆشەویستی خۆتان ئەوانە ھەندیکیان دۆستی
یەكترن ئەوہتان ئەوان بکات بە پشتیوان و دۆست ئەوہ بەپاستى ئەو کەسە لەوانە.

(۱) _ لە جەنگى بەدردا شەیتان لەگەل کافراندانامادە بوو، وهكو ئەوہى خۇاى
گەرە باسى دەکات، لە جەنگى بەدردا ھانى کافرانیدەدا بۆ جەنگ کردن دژ بە
موسلمانان، خۇاى گەرە لەو بارەوہ دەفەرموى: ﴿وَإِذْ زَيْنَ لُؤْلُؤُ الشَّيْطَانِ أَغْمَلَهُمْ وَقَالَ لَا
غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌّ لَّكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْقِفَّتَانِ نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ [الأنفال: ۴۸] واتە:
(بیربکەرەوہ) کاتیک کەشەیتان کردەوہکانیانى بۆ پاراندەوہ وە گوتى ئەمۆ ھېچ
کەس بەسەرتاندا زال نابى و بیگومان من پەنادەر (و پاریزەر)ى ئیوہم ئینجا کاتى
ھەر دوو دەستەكە پوو بە پوو یەكتر بوونەوہ (شەیتان) پاشەو پاش بە دواى خۆیدا
گەرپایەوہ و گوتى بە پاستى من بەریم لە ئیوہ چونکە بەپاستى ئەوہى من دەبینم
ئىوہ نایبینن بە پاستى من لە خوا دەترسم و خوا زۆر تۆلەى بەتین و سەختە. شەیتان
لەگەلاندانامادە دەبیت بەلام ئەگەر ھیزی موسلمانان و، زیکرو یادى خۇاى گەرەو،
دەبەزینی فریشتەکانى بەدى کرد ھەلدیت.

(۲) _ ئەوانەیان لەگەلدایە کە یارمەتیان دەدەن و، لەپەگەزى خۇيانن وەكو
کافران و شەیتانەکان وەكو ئەوہى لە جەنگى بەدردا نامادە بوو.

(۳) _ شاھیدی قسەکانمان فەرمايشتى خوايە کە دەفەرموى: ﴿بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ﴾ ئەوانە ھەندیکیان دۆستی یەكترن، کەوا بوو ئەوہى لەگەلاندانامادە دەبیت لە
پەگەزى خۇيانە، لە کافرەکانە، لە موسلمانان نییە.

وَه نِه خَواپه رست و زاهيدانه ي که له نه ولياو دۆستانى ته قواکارى خواى گه وره
 نين و، شويتنکه وتووى قوپئان و سووننه ت نين^(۱) شهيتان ده بئى به هاوه لئيان، هر
 به بکتيان هيندى له کرده وهى نائاسايى له سروشت به ده رى هيه که گونجاوى پيکى
 نه بارو حاله که خوى تيايه تى، به لام کرده وه نائاساييه له سروشت به ده ره گاني
 نه وان جياوازن و هينديکيان دژ به يه کترن^(۲)،

(۱) _ نه گهر په رستن و عيبادت به گویره ي شهريعت نه نجام نه درا باتل و
 پوچه، با که سيکى زور عابيديش بيت، گاوردان عابيدن، قه شهکان ده گرین و، واز
 له دنيا دين و، له که لئسايه کدا به ته نيا ده ميننه وه، به کول ده گرین به لام له
 ناگریشان، چونکه له سهر شهريعتى پاکی خواى گه وره نين، نه گهر په رستن و
 عيبادت به پيگه يه کی راست و دروست نه نجام نه درا پوچه و باتل، ماندوو بونتيکى
 بي سووده. له باره ي زوهديشه وه نه وان زوهده کهن، واز له دنيا دين، وه کو
 زاهيده گاني هيندو شويتانى تريش که له دنيا دا زوهده کهن، چونکه زوهده ته نها
 به مرسلمانان وه سنووردان نه کراوه، کافران زاهيدانيان تيدايه، به لام له سهر پيگه يه کی
 راست نين، بۆ نمونه غاندى که سه روکى هيند بوو، هيندى له ده ستى ئینگليزه کان
 بزگار کرد، پياويکى زاهيد بوو، وازی له دنيا هينا بوو، شيرى بزنيکى ده خوارد که
 برده وام له گه ليدا بوو، ته نانه ت بۆ کوئفرانسه جيهانيه کانيش ده بيرد، به لام زهنديق و
 کافر بوو. نه گهر زوهده راست و شهري نه بوو، نه وا زوهديکى چوچه لای خوا.

(۲) _ که پامه تى نه وليا جياوازنين و دژبه يه کترين چونکه له لايه ن خواى
 گه وره يه، به لام کرده وه نائاساييه له سروشت به ده ره شهيتانيه کان جياوازن و دژبه
 به کترن، چونکه پوچ و باتلن، باتل و پوچيش ريک ناکه ويت، به لکو جياواز ده بيت.

وه نه گهر پوړیداو په کیک له وهلی و دوستانی خوی گه وره به توانا بڼ ده توانی کرده وه ناسایه کانیان پوچ بکاته وه^(۱). وه پتویسته هر په کیکیان نه مهنده دروی تیدا بیت به نه فامی یان به قهستیبت وه نه مهنده تاوانیشی تیدا بیت که گونجاری باروحالی نه و شیتانانه بن که بوونه که هاوه لیان، بو نه وهی خوی گه وره بیکا به سنووری جیاکاری له نیوان دوسته ته قواکاره کانی خوی و نه وانهی خویان به وان چواندوه له دوستانی شیتان .

خوی گه وره ده فهرموی: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ (۲۲۱) تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲)﴾^(۲) [الشعراء: ۲۲۱-۲۲۲].

(۱) _ له کاتی زیکرو یادی خوی گه وره دا پوچ ده بیت وه، کرده وه ناسایه شیتانیه کان له کاتی زیکرو یادی خوی گه وره دا پوچ ده بنه وه، به لام که پامه تی نه ولیا له گهل زیکرو یادی خوی گه وره دا زیاد ده کات، به هیتر ده بیت، کاتی شیخولنیسلام له گهل ریفاعیه کاند ا موناقه شهی کرد، نه وان گوتیان: نیمه ده چینه نیو ناگره وه و هیچ زیانی کمان پینا گه یه نیت، شیخولنیسلامیش پیی گوتن: باشه منیش له گهل تاندا ده چمه نیو ناگره که وه به لام به مرجیک پیکانمان بشوین و پاشان بچینه نیو ناگره که وه، چونکه نه وان شتانیکی دژیه ناگریان به ژیر پیی خویانه وه ده لکاندو، نینجا ده چونه نیو ناگره که وه نیر زیانی پینه ده گه یاندن، پاشان ده یانگوت: نیمه ده چینه نیو ناگره وه، که شیخولنیسلام نه وهی پیی گوتن نه وان پازی نه بوون، به م جوړه کاره که ی پوچ کردنه وه.

(۲) _ چونکه ببیاوه پان گوتیان: قورپان جادووه و شیتانه کان بو موحه ممه دیان دابه زاندووه، بویه خوی گه وره وه لامیان ده داته وه، ده فهرموی: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ (۲۲۱) تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲)﴾ هه والتان بده می شیتانه کان داده به زنه سهر کی؟ داده به زنه سهر هه موو که سیکی زور دروونی زور تاوانبار. شیتانه کان به سهر دوستانی خوی گه وره دا دانابه زن، له راستیدا ته نها به سهر دوستانی شیتاندا داده به زن.

گورانی گوتن بارو حاله شہیتانیہ کان بهیژ دہکات

قورنانش نیمان بهیژ دہکات

گہرہ ترینی ئو شتانی کہ بارو حاله شہیتانیہ کان بهیژ دہکات: گورانی بیستن و مزبہ کانی پابواردنه، ئو شیوہ بیستنه بیستنی هاوہ لپہ رستانیش بوو^(۱)، چونکہ خوای گہورہ دہ فہرموی: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً﴾ [الأنفال: ۳۵] واتہ: وہ نویژی ئو وان (بتپہ رستان) له مائی خوادا هیچ نییہ جگہ له فیکہ کردن رچہ پلہ لیدان.

پیشہ وایان ئیبنو عہ بیاس و ئیبن وعومەر ﷺ وہ کہ سانی تری پیشینی چاکیش نەرموویانہ: ((التصدية)) چہ پلہ لیدانہ، ((المکاء)) یش: وہ کو فیکہ کردنہ، هاوہ لپہ رستان ئەمە یان کردبووہ عیبادەت و پەرستن^(۲).

(۱) ئەمە جیاوازیہ کی ترہ لەنێوان کردوہ وە نااساییہ لە سروشت بەدەرہ شہیتانیہ کان و کہ پامەتی رەحماندا، چونکہ کہ پامەتی رەحمانی لە گەل زیکرو یادی خوای گہورہ دا بە ہیژ دہ بیئت، بە لام کردوہ وە نااساییہ لە سروشت بەدەرہ شہیتانیہ کان لە گەل مە عسیہت و سەرپیچی و گورانی و سەماکردندا بە ہیژتر دہ بیئت، لە گەل سەرپیچیہ کاندە بە ہیژ دہ بیئت بۆیہ ئامادە ی سەماکردن دہ بن و، دہ لئین: ئیمە لە دۆستانین، ئامادە ی شوینی سەماکردن و گورانی بیژان دہ بن، گورانی دہ لئین و دہ ف لیدە دہن و دہ لئین: ئەمە دہ ف خوایە لە کاتی کدا ئەوہ زیکری شہیتانہ، بۆیہ کردوہ وە نااساییہ کانیاں لە گەل سەرپیچی و دہ ف و شمشال لیدان و گورانی دا بە ہیژ دہ بیئت، بە لام کہ پامەتی رەحمان لە گەل زیکرو یادی خوای گہورہ دا بە ہیژ دہ بیئت، ئەمە ش جیاوازییہ.

(۲) هاوہ لپہ رستان چہ پلہ لیدان و فیکہ کردنیان کرد بووہ عیبادەت و پەرستن لە کاتی دا ئەمانە مە عسیہت و سەرپیچی کردن.

به لām پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی به پیزی، په رسته کانیاں بریتی بوو له وانهی
 که خوی گه وړه فهرمانی پیکرد بوون، وه کو نوپژو، خویندنی قورپان و، زیکرو بهر
 هاوشیوانه، وه کۆبونه وه شرعیه کانیش، هرگیز پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی بز
 بیستنی گۆرانی کۆنه ده بونه وه، نه به ده ست نه به ده ف، نه خوشه ویستی و نه سوز
 نیشاندا، نه (بُرْدَة) که ی^(۱) که وته خواره وه^(۲)،

(۱) _ (بُرْدَة): پۆشاکیکه خهت خهت بوو وه کو عه با له بهر ده کرا یاں وه کو جاجم
 به خۆدا ده درا، بپروانه: مه لا مه حمودی گه لاله یی، قاموسی پسته، (وه رگیز).
 (۲) _ هرگیز پیغه مبهری خوا ﷺ و هاوه لانی به پیزی بۆ گۆرانی بیستن و،
 سه ماکردن کۆ نه ده بونه وه، به لکو ته نها بۆ قورپان خویندن و، زیکری خوی گه وړه،
 دهرسی زانستی کۆده بوونه وه، تا نه مانه بوون له سهری کۆده بوونه وه، به لām نه وان بۆ
 چه پله لیدان و، فیکه کردن و، ته پل لیدان و، شمشال لیدان و، گۆرانی گوتن
 کۆده بونه وه، نه و شتانه دلّه کان پرت ده کات، مرقف له زیکری خوی گه وړه در
 ده خاته وه. هه روه ها پیغه مبهری خوا ﷺ (بُرْدَة) که ی نه که وته خواره وه وه کو نه وه ی
 نه وان بانگه شه ی بۆ ده که ن و، بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ درۆ هه لده بهستن، گوايه له
 مه جلیسیکی صوفیدا ناماده بوو، که گوئی بیستی نه م گۆرانییه بوو:

لسعت حیه الهوی کبدی لیس لها من واق ولا راق.

ده لاین: کاتی پیغه مبهری خوا ﷺ گوئی بیستی نه م گۆرانییه بوو خوی له
 رانده وه و، خوی بادا تاوه کو (بُرْدَة) که ی که وته خواره وه، نه مه درۆ کردنیکی ناشکرايه
 که بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ هه لبه ستراوه.

ده لک هه ره موو نه وانه درۆن به پیکه وتنی نه و زانایانه ی فه رموده کانی ده ناسن^(۱).
 ماهه لانی به ریژی پیغه مبه ری خوا ﷺ هه رکات کوبونایانه ته وه فه رمانیان
 ده دابه، به کیکیان قورپانی بخویندایه و، نه وانیش گویان ده گرت^(۲)، پیشه و
 یومهری کورپی خه تقاب ﷺ به نه بی موسای نه شعهری ﷺ ده فه رموو: ((ذکرنا ربنا،
 بنرأ وهم یستمعون)) واته: ((په روه ردگارمان یادخه ره وه، نیتر قورپانی ده خویندو
 نه وانیش گویان لی ده گرت))^(۳).

(۱) خوی گه وره چهند زانایه کی کاملی ته وای ریکو پیکی بو فه رموده کانی
 پیغه مبه ری خوا ﷺ ته رخان کردوه که (صحیح) پاست و، (ضعیف) لاوازو، (موضوع)
 هه لبه ستراوه کانیاں لیك جیا کردوته وه، بویه نه فس نزمان هه رگیز ناتوانن درۆ به دهم
 پیغه مبه ری خواوه ﷺ هه لبه ستن، نه مه ش راستیتی گوشتاری خوی گه وره یه که
 ده فه رموی: ﴿إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ [الحجر: ۹] واته: بیگومان هه ر نیتمه
 نوربانمان ناردوته خواره وه و به راستی هه ر نیتمه ش ده پیا ریژین. که و بوو هیچ
 مولحدو دوو پوویه ک ناتوانیت درۆ به دهم پیغه مبه ری خواوه ﷺ هه لبه ستن، له به ر
 بونی نه و که له زانایانه.

(۲) بو بیستنی قورپانی پیروژ کۆ ده بوونه وه، بو بیستنی گۆرانی و، ده ف لیدان
 کره دبونه وه، بلین: نه مه زیکرو یادی خوایه.

(۳) نه بو موسای نه شعهری ﷺ له قورپان خویندندا ده نگیکی خوشی هه بوو،
 ک شونویژی ده کردو، قورپانی ده خویند پیغه مبه ری خوا ﷺ گوی لی ده گرت، له
 نورپان خویندنه که ی چیژی وهرده گرت، جاریکیش کوبونه وه نیمامی عومهر ﷺ
 نه رمانی پیکرد قورپان بخوینیت و، نه وانیش گویبیستی خویندنه که ی ده بوون و،
 چیژیان لیوه رده گرت. چیژیان له چه پله لیدان و فیکه کردن وگۆرانی و ده ف لیدان
 وهرده گرت.

وَمَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِأَبِي مُوسَى وَهُوَ يَقْرَأُ فَجَعَلَ يَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِهِ. وَقَالَ: ((مَرَزْتُ بِكَ الْبَارِحَةَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ. فَجَعَلْتُ أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ)) فَقَالَ: لَوْ عَلِمْتُ أَنَّكَ تَسْمَعُ لِحَبْرَتِهِ لَكَ تَحْبِيرٌ^(۱)، أَي: لِحَسَنَتِهِ تَحْسِينًا)). واته: پیغه مبهری خوا ﷺ به لای نه بو موسای نه شعهریدا تیپه پر بوو که قورپانی ده خویند. وهستا بو گوینگرتن له خویندنه که ی. وه پیی فهرموو: ((دوینن به لاتدا تیپه پر بووم و تو قورپانانت ده خویند، منیش وهستام بو گوینگرتن له خویندنه که ت)) نه بو موساش پیی فهرموو: نه گهر بمزانیبنا تو گویم لیده گریت بوم ده پازندیته وه به پازاندنه وه)) واته دهنگی بو خوشتر ده کرده وه.

هه روه ها پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: ((زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ))^(۲) أخرجه البخاري معلقا، وأحمد (۲۸۳/۴)، وأبو داود (۱۴۶۸)، وابن ماجه (۱۳۴۲)، والنسائي (۱۷۹/۲)، واته ((به دهنگه کانتان قورپان پرازیینه وه)).

(۱) _ أصله في الصحيحين من حديث أبي موسى أن النبي ﷺ قال: ((يا أبا موسى لقد أوتيت زممارا من مزامير آل داود))، أخرجه البخاري (۵۰۴۸)، ومسلم (۷۹۳).
وسياق الحديث بأكمله (بما فيه زيادة لحيته لك تحبيرا)، عزاه الحافظ في ((الفتح)) (۹۳/۹)، إلى أبي يعلى والرويان، ونحوه عند ابن سعد بإسناد على شرط مسلم.

(۲) _ بویه خوشخوایی خوینه ری قورپان به دهنگی بیرازینیتیه وه، وه کو شیعر به خیرایی نه خوینیتیه وه، وه کو خورمای خراپیش به بی تیدا ورد بوونه وه، و، تیگه یشتن وشه کانی فرینه دا، به لکو به دهنگی بترازینیتیه وه، به شیوازیکی زور جوان ده یخوینیتیه وه بو نه وهی کار له خودی خوئی و، کار له گوینگرانیش بکات، به لام با زیده پوویی نه کات وه کو چون نیستا به ته جویدی ناو ده به ن، له غوننه و، مه خارجی حوروفدا پیداکری ده که ن تا نه و ناسته ی پیت گه لیکی تر دروست ده که ن، گوینگر بیزار ده که ن، به م خویندنه قورسکراویه له سهر نوپژ خوینانی قورس ده که نه وه، نه گهر قورپان به مامناوه ندی بخویندریت کاریگری ده بیت به لام نه گهر قورس بکریته وه کاریگری نابیت.

وقال عليه السلام: ((لَلَّهِ أَشَدُّ أَدْنًا - أي استماعاً - إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ مِنْ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ))^(۱) أخرجه أحمد (۶/۲۰۱ و ۲۰۲)، وابن ماجه (۱۳۴۰)، من حديث فضالة بن عبيد رضي الله عنه مرفوعاً، وفي إسناده ميسرة مولى فضالة وهو مجهول، واته: ((دلتیا بن خوی گه وره زۆر زۆر به جۆشترو گوئیستره بۆ پیاوهی که به دهنگی به رزی خوش قورپان ده خوینیت له خاوهن که نیزه کیکی گورانی بیژ بۆ گوئیست بوونی له گورانی که نیزه که که ی)).

(۱) - من حديث أبي هريرة رضي الله عنه قال: ((ما أَدْنَى الله لشيء ما أَدْنَى لني حسن الصوت، يتغنى بالقرآن يجهر به)).

وشه ی (أَدْنَى) له زمانی عه ره بیدا بۆ (السماع) واته: بیستن به کار دیت، چونکه خوی گه وره ده فه رموی: ﴿وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَى﴾ [التوبة: ۶۱] واته: ره له و ناپاکانه که سانیک هه یه که نازاری پیغه مبه عليه السلام ده ده ن و ده لێن ئه و خوش باره پر گوئگره بۆ هه موو شت. خوی گه وره حه ز به وه ده کات به نده که ی قورپان به دهنگی خوشی به رز بخوینیت وه، پیغه مبه ری خوا عليه السلام فه رموویه تی: ((ليس منا من لم يتغن بالقرآن)) رواه البخاري، واته: ((هر که س به دهنگی خوش قورپان نه خوینیت له ئیمه نییه))، مه به ستی پیغه مبه ری خوا عليه السلام به وشه ی (یتغی) قورپان خویندنه به دهنگی خوش، مه به ستی ئه وه نییه وه کو گورانی قورپان بخوینیت، نه خیر، وشه ی (یتغی) واته: به دهنگی خوش قورپان بخوینیت، فه رمایش خوی گه وره ده خوینیت، نسی مرؤفیک ناخوینیت وه، بۆیه پتویسته به چاکترین شیوه خوی بۆ خویندنی ناماده بکات.

له فہرما یشتیکى تردا ہاتوہ پیتغہ مہری خوا ﷺ بہ نین و مہ سعود: ((اَقْرَأْ عَلٰی الْقُرْآنِ))، فقال: اَقْرَأْ عَلَیْكَ وَعَلَیْكَ اُنْزِلَ؟ قال: ((إِنِّیْ أَحِبُّ أَنْ أَسْتَعِفَّ مِنْ غَیْرِیْ)) قال: فقرأت علیہ سورۃ النساء حتی انتهیت إلی ہذہ الآیۃ: ﴿فَکَیْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ کُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِیدٍ وَجِئْنَا بِکَ عَنِ هَؤُلَاءِ شَهِیدًا﴾ [النساء: ۴۱]، قال: ((حَسْبُکَ))، فإذا عیناہ تذرفان من البکاء^(۱) صحیح: أخرجه البخاری (۵۰۵۰)، ومسلم (۸۰۰) من حدیث ابن مسعود رَفَعَهُ مَرْفُوعًا.

واتہ پیتغہ مہری خوا ﷺ بہ نین و مہ سعودی فہرمو: ((قورئانم بۆ بخوینہ))، نین و مہ سعودیش پئی گووت: ئایا بۆ تری بخوینمہ وہ له کاتیکدا بۆ تو دابہ زیوہ؟ فہرموی: ((به راستی من چه زده که م له غیری خومه وه بیبیستم))، نین و مہ سعود دلئت: منیش سورہتی (النساء) م بۆ خویندہ وہ تا گہ شتمہ نہ م ئایہ تہ: ﴿فَکَیْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ کُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِیدٍ وَجِئْنَا بِکَ عَنِ هَؤُلَاءِ شَهِیدًا﴾ واتہ: نینجا (حالی کافران) چون بیت کاتیک هیتامان له هہموو ئوممہ تیکدا شایہ تیک (کہ پیتغہ مہرہ کہ یانہ) توشمان هیتا (نہی موحه مہد ﷺ) به شایہت به سہر ئا ئہ وانہ وہ. فہرموی: ((بہرہ ستہ))، تہ ماشام کرد له گریاندا چاوہ کانی فرمیسک دہرئتن.

(۱) _ له و ہاود لانی کہ پیتغہ مہری خوا ﷺ گوئی لیگرتن و، به گوئی گرتنی پیتغہ مہری خوا ﷺ ریزیان لیترا، نینومہ سعود بور ﷺ، زور به تہ واوی و ریکوپینکی و جوانی قورئانی دہخویند، بۆیہ پیتغہ مہری خوا ﷺ داوای لیگرد قورئانی بۆ بخوینیت، ئہ ویش گوئی: ئایا بۆ تری بخوینم له کاتیکدا بۆ تو دابہ زیتراوہ، ئہ ویش فہرموی: ((حہزم دہ کہم له کہسانی غیری خومه وه بیبیستم))، ئہ مہ به لگہ به له سہر فہزل و خیری بیستنی قورئان، چونکہ خوای گہ ورہ دہ فہرموی: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا﴾ [الاعراف: ۲۰۴] واتہ: وہ کاتیک کہ قورئان خویندرا دہ بی گوئی لیبگرن و بیدہ نگیش بن. ئہ مہ به لگہ به بۆ فہزل و خیری گوئیگرتن له قورئان، ئہ مہ نہ وہ دہ گہ بہ نیت کہ پیتغہ مہری خوا ﷺ و ہاود لانی له قورئان چیزیان وەردہ گرت، نہ کہ له گورانی و دہف لیدان و شمشال لیدان، به لکو له قورئان و زیکری خوای گہ ورہ چیزیان وەردہ گرت.

مارشبو هی نه و گوینگرتنانهش گوینگرتنی پیغه مبه ران و شویتکه وتوانیان بوو، وه کو نه وهی خوی گه وره له قورپاندا باسی ده کات و، ده فهرمویت: ﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَنِ اسْتَبْرَأَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمَنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِنَّ تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾^(۱) [مریم: ۵۸] واته: نه وانه (ی که باسکران) که سانیکن که خوا نیعمهت و چاکی خوی پشت به سه ریاندا له و پیغه مبه رانه ی که له نه وهی ناده من (وهک ئیدریس) وه له (نه وهی) نه وانهش (که له که شتیه کهیدا) له گهل نوح دا هه لمانگرتن (وهک ئیبراهیم) وه له نه وهی ئیبراهیم و یه عقوب (وهک ئیسماعیل و یوسف) وه نه وانه ی هیدایه تمان داو و هه لمانبزاردن ئا نه وانه هه رکاتی نایه ته کانی خوی به به زه بیان بو بخوینریتته وه ده سته بجی ده که ون به پوودا به سوورده و گریان وه.

(۱) - خوی گه وره له سوپه تی مه ریه مدا باسی پیغه مبه ران ده کات و، ده فهرمویت: ﴿إِذَا تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ﴾ ئا نه وانه هه رکاتی نایه ته کانی خوی به به زه بیان بو بخوینریتته وه، وهک ته ورات و ئینجیل و قورپان و زه بور ﴿خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾ ده ست به جی ده که ون به پوودا به سوورده و گریان وه، له کاتی بیستنیدا هه ستیان ده جولیت و یز خوی گه وره سوورده ده به ن، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ تَذَرُونِ أَمْثَلُكُمْ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا﴾ (۱۰۷) وَ يَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا (۱۰۸) وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَسْكُونُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا (۱۰۹) ﴿[الإسراء: ۱۰۷-۱۰۹] واته: (نه ی موحه ممه د ﷺ) پییان بلای باوه پیتن به م (قورپانه) یان باوه پی بی نه هیتن به راستی نه وانه ی که زانیارییان پیبه خشراوه له پیش نه م (قورپانه) دا کاتی (قورپان) بخوینریتته وه به سه ریاندا به چه سپانی ده که ون به پودا به سوورده بردن وه ده لین پاک و بیگه ردی بو په روه ردگارمان به راستی هه میشه به لینی په روه ردگارمان به لبیت وه ده که ون به سه ر پوودا و ده گرین و (قورپان) هه میشه ملکه چیبیان بو زیاد ده کات. نه لی کیتاب نه گه ر گوئیستی قورپان بن سوورده ده به ن. مه به ست به نه هلی کیتاب: باوه پرداره کانیه وه کو نه جاشی و غهیری نه و.

وه له باره‌ی نه‌هلی زانست و مه‌عریفه‌وه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿وَإِذَا سَمِعُوا مَا
أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ﴾ [المائدة: ۸۳] واته: هر کاتی گوینان لی‌بوایه نه‌و قورئانه‌ی که نیراوه‌ته
خواره‌وه بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌بینی چاوه‌کانیان له فرمیسک (پر ده‌بی و) ده‌پرئیت
له‌به‌ر نه‌و راستیه‌ی که زانیویانه (و بۆیان ده‌رکه‌وتووه) ده‌لین نه‌ی په‌روه‌ردگارمان
نه‌وا نئمه باوه‌پمان هینا ده‌توش له‌گه‌ل شایه‌ت ده‌ران ناومان بنووسه.

وه خوای گه‌وره ستایشی نه‌هلی نه‌م بیستن و گوینگرتنانه‌ی کردووه _ که نیمان
زیادی و، ته‌زووی پیست و، فرمیسکی چاویان بۆ دروست ده‌کات _ و ده‌فه‌رموی:
﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِي تَفْشَعُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ﴾^(۱) [الزمر: ۲۳] واته: خوا جوانترین فه‌رمایشتی ناردوته
خواره‌وه قورئانیکه (که نایه‌ته‌کانی) له یه‌کچووی دووپات کراوه‌ن نه‌و که‌سانه‌ی له
په‌روه‌ردگاریان ده‌ترسن پیستیان ته‌زووی پیادی (به‌بیستنی قورئان) پاشان پیستیان
و دلیان نه‌رم ده‌بی به‌یادی (قورئانی) خودا.

(۱) _ ﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا﴾ خوا جوانترین فه‌رمایشتی ناردوته
خواره‌وه که قورئانیکه نایه‌ته‌کانی له یه‌کچوون، به‌هه‌ره‌موو قورئان ده‌گوتریت
(مُتَشَابِه): واته له‌چاکیدا هیندیکی له‌هیندیکی تری ده‌چیت، هه‌روه‌ها به‌هه‌ره‌مووشی
ده‌گوتریت (مُحْكَم): واته به‌باشی و پووختی و به‌وی داریژراوه، له‌م باره‌وه خوای
گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ﴾ [هود: ۱] واته: نه‌مه کتیبیکه نایه‌ته‌کانی
به‌و داریژراوه. هه‌روه‌ها ده‌گوتریت: هیندیکی (مُحْكَم) ه و هیندیکی تریشی (مُتَشَابِه) ه،
له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموی: ﴿مِنْهُ آيَاتٌ
مُّحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ﴾ [آل عمران: ۷] واته: هیندیکی نایاتی

(که مه به سته کانیاں) پۆشنن ئەو ئایە تانە بنه پەتی قورپئانن وه ئەوانیتر (ئایە تانیکن
که مه به سته کانیاں) پۆشنن نین. واتە: تەزوو به پێستی مرووف دادەهێنئ، ئایە تەکانی
دوو پاتکراوه تەوه، هەوالەکانی و چیرۆکهکانی، بۆ ئەوهی کاریگەری لەسەر خوێنەر
بیسەر دروست بکات، تەماشای دەرمان ئامۆزگاری و، هەوالەکانی قورپئان دووبارە
بۆتەوه، ئەمە به (مَثَانِي) ناو دەریت، که دلەکان نەرم دەرمان، بۆ زیکرۆیادی خوای
گەرە که دەرمانمۆی: ﴿وَإِذَا تُلِيتُ عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾ [الأنفال: ۲] واتە:
کانیکیش ئایە تەکانی خوا بخوینریتەوه به سەریاندا برۆیان زیاد دەرمان.

هه روه ما خواى گه وره ده هه رموى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رُبَّمَا يَتَوَكَّلُونَ (۲) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
يُفِقُونَ (۳) أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ (۴)﴾^(۱)
[الأنفال: ۲-۴] واته: بېگومان بپرواداران ته نها که سانیکن که کاتیک که باسی خوا کراو
ناوى هینرا دلّیان ده ترسیّت و ترسی لیده نشیّت کاتیکیش نایه ته کانی خوا
بخوینریتته وه به سهریاند ا بپروایان زیاد ده بیّت وه هه ر پشت به پهره ردگاری خوایان
ده به ستن نه وانن که به پاستی نویژده کانیان به جیده هینن وه له و رسق و پوزیه ی
پیمان داوون (له پیناوی خوادا) ده بیه خشن هه ر نه وانن بپرواداران پاسته قینه پله ی
به رزیان بۆ هیه لای پهره ردگاریان و لیخوشبوونی (تاوانه کانیان) و پوزی په سه ندو
چاک (یان بۆ هیه).

(۱) _ شاهد له هه موو نه م نایه تانه نه وه یه که گوینگرتنی نیمانداران بۆ قورپانه
نه ک گورانی و موسیقای صوفیه کان و کافران و هاوه لپه رستان، نه مانه گوینبیستی
گورانی و ده ف و شمشال ده بن، به لام نیمانداران نه و گوینگرتنه ی که چیژی
لیوه رده گرن، ته زوو به پیستیاند دینیت بریتیه له قورپانی پیروژ، له نیوان نه وه و
نه مه دا جیاوازی هیه، بویه ده بینیت که سی گیروده نه گه ر قورپانی بیست رادیوکه
ده کوژینیتته وه، به لام نه گه ر گورانی بیست دلخوش ده بیّت، که چی خوله کیک یان دوو
خوله ک له سه ر بیستنی قورپان نارام ناگریت، به لام هه موو شه و و پوزده که ی له گه ل
گورانی و شمشال دایه، ته نانه ت که سانیک ئیشوکاره که ی به جیدیلّیت ته نها بۆ بیستنی
گورانی فلان نافرته که له فلان به پرنامه دا پیشکه ش ده کریت، ده چیت و ناماده ی
بیستنی ده بیّت بۆ نه وه ی له ده ستی نه چیت، چونکه دلّی پتوه پتوه ندبووه.

ئالەتى بېستىنە داهىنراۋەكان: ۋەكو بېستىنى (الكف و الدف والقضيب)، ھاۋەلانى
بەبىندۇ، شۇنىڭگەتوانيان بەچاكەۋ، پېشەۋا گەرەكانى ئاين ئەمانەيان نەدەكرە
پىڭيەك بۆ نىزىك بوۋنەۋەيان لە خۋاى گەرە^(۱)، بە ھۆكارىكى نىزىك بوۋنەۋە تاعەت و
گۆپرايە ئېشىيان دانە دەنا^(۲)، بەلكو بەبىدەيەكى زەم كراۋيان دادەنا، تا ئەۋ ئاستەي
ئىمامى شافىئى فەرمۇۋىتەي: ((لە بەغدا شىتەك ھەبوو زەندىق و پۈللەتى مۇسلىمانەكان
دايان ھىناۋو بە (التغىر) يان ناۋ دەبىرد، كىرەبويانە ھۆكارىك بۆ دورخستىنەۋەى خەلك
لە قورپان))^(۳).

ۋە دۆستە زاناكانى خۋاى گەرە ئەۋە دەزانن و^(۴)، تىگەيشتۈن كە شەيتان
بەشىكى باشى لەۋ ئالەتەنەدا ھەيە^(۵)، ھەندى لەۋ كەسە چاكانەى كە بەشدار دەبوۋن
نەبەيان لىكرد.

(۱) گۆرانى و، شىمشال لىدان ناكەن بەپىڭيەك بۆ نىزىك بوۋنەۋە لە خۋاى
گەرە، گۆرانى و شىمشال لىدان دوو پۈۋى و، ئارەزو و، عىشق لە دلدا دەپۈيىت، بە
پىچەۋانەى قورپان كە ترس و بىم دەخاتە دلانەۋە، ئومىد بۆ مۇۋد دروست دەكات بۆ
گەشتن بەۋەى لاي خۋاى گەرەيە.

(۲) بەلام صۇفەيەكان گۆرانى و دەف بە تاعەت و گۆپرايەلى دادەنن، بۆيە دەيەنن
بۆزگەۋتەكان، لە مزگەۋتەكاندا ئەنجامى دەدەن لە جياتى قورپان خويىدن.

(۳) (التغىر): برىتيە لە گۆرانى و شىمشال لىدان، ئىمامى شافىئى دەلىت: لە
بەغداد دايان ھىنا بوو، بەلاى پېشىنى چاك و ئەھلى زانستەۋە نەناسراۋ بوو.

(۴) جىۋازى نىۋان گۆي گرتنى ئىمانداران و گۆي گرتنى دوو پۈۋان و كافرانىيان
چاك دەزانى.

(۵) بېستىنى دوو پۈۋان و كافران و فاسىقان لە شەيتانەۋەيە، شەيتان بۆيانى
دەپازىتتەۋە، شەيتان ئامادەى دەبىت، شەيتان ھانىيان دەدات.

وه هر کهس له زانست و له کهمال و تهواویتی دښتایه تی خوای گه وږه وه دور تر بیت، نه وابهشی شهیتان له ودا زږتر ده بیت، گورانی له ناستی مهی و ناره قدايه، کاریگه ریه ک له دهر وږ دروست له نه فسه کان ده کات که زږ له کاریگه ری مهی و ناره ق گه وږه تره، بویه هر کات مه ست بوونی نه هله که ی به هیز بوو شهیتانه کانیان به سه ردا داده به زیت، له سه ر زمانی هیندیکیان قسه ده کات، هیندیکیان به ه وادا ه لده گریت^(۱)، له وانه شه له نیوانیاندا دورمنايه تی پوو بدات، وه کو نه وده ی له نیوان کهسانی مهی و ناره ق خوردا پوودات^(۲)، شهیتانی به کیکیشیان له شهیتانی نه ویتر به هیزتر ده بیت نیتر ده یکوژیت .

(۱) _ پيشتر ناماژده مان پيدا که نه گهر جوش و خروشيان زور بوو به ه وادا ده فږن، نه گهر له گورانی و ده ف ليداندا جوش و خروشيان زياد بوو به ه وادا ده فږن، چونکه شهیتان به ه وادا ه لیان ده گریت، له نیوان خه لکی ناماده بووی نامه نگه که وه ده فږن، نه وانیش ده لیتن: نه مه که پامه ته، له کاتیکدا نه وه کاری شهیتانه .

(۲) _ له نیوان عاشقاندا دورمنايه تی وحه سوودی و په شکیتي پوو ده دات، هر وه کو نه وده ی له نیوان مهی خوراندا پوو ده دات، له م باره وه خوای گه وږه ده فه رموی: ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ﴾ [المائدة: ۹۰] واته: بیگومان شهیتان هر نه وده ی نه وی که دورمنايه تی و کینه و ږق بخاته ناوتانه وه به هو ی ناره ق و قوماره وه وه به رگریتان بکات له یاد و باسی خواو له نویژکردن ده ی نایا نیوه وازده هینن (له و خرابانه).

ده دامانبش وا ده زانن به پاستی نه مه له که پامه تی دۆستانی نه قواکاری خوی
مورده به، به لام له راستیدا نه مه ته نها خاوه نه که ی له خوی گوره بورده خانه وه،
میشه له بارو حالیکه شه یقانی، چونکه کوشتنی موسلمان حه لال نییه مه گه ر
بوره ی که خوی گوره حه لالی کردوه، باشه چون کوشتنی نه فسکی پاریزداو له و
نته ده بیت که خوی گوره به هویه وه پیزو که پامه ت به نه ولیاو دۆستانی خوی
ده خبیت؟! (۱)

(۱) خوی گوره کوشتنی موسلمانی حه پام کردوه به توندی، له م باره وه خوی
گوره ده فهرموی: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ
وَعَدَا لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾ [انساء: ۹۳] واته: وه هر که سیک نیمانداریک به دهستی
نه قس بکوژیت نه وه توله ی نه و که سه دۆزه خه به هه میشه یی تیایدا ده بیت و خوا
خه شی لنگرتوه و نه فرینی لیکردوه و سزایه کی گه وره ی بو ناماده کردوه.
پته به ری خوا ﴿وَيَنْتَظِرُ﴾ فهرموویه تی: ((لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِإِذْنِ ذَلَاةٍ: النَّيْبُ
رَبِّهِ، وَنَفْسُ يَأْتِيهِ، وَاتَّارِكُ لِدِينِهِ انْفَارِكُ لِلْجَمَاعَةِ)) واته: ((پشتنی خوینی هیچ
که سیک موسلمان حه لال نییه مه گه ر به یه کیک له م سیانه: پیای خاون هاوسه ر و
تری میرد کردوه که زینا بکه ن، گیان به گیان واته: که سی که سیک تر به ناهق
بکوژیت له توله یدا ده کوژیت وه، که سیک له نایینی خوی پاشگه ز بیت وه له کومه لی
موسلمانان جیا بیت وه)). نه م سیانه ری ده دات به موسلمان بکوژیت، پیای خاوه ن
هاوسه رژی میرد کردوه نه گه ر زینا بکه ن ده کوژین، نه گه ر که سیک به ناهق
که سیک تر بکوژیت نه و له جیا تییدا ده کوژیت وه، هر که سیکیش له نایینه که ی
خوت پاشگه ز بیت وه ده کوژیت، له گه ل مانه وه ی بنه رته که دا که موسلمان
پاریزداوه، مانای پاریزداو چیه ؟ واته: پشتنی خوینی حه پامه، بویه نابی ده ست

دریژی بکریته سەر، که چی که سانیک به هۆی شهیتانه کانه وه که سانیکی تر ده کوژن، هیندی که سی نه فامیش وا ده زانن نه مه که پامه تی نه ولیای خوی گه وره یه له کاتی کدا نه وه یه کیکه له و شتانه ی که به توندی چه پام کراوه، ئایا شیاوه که پامه ت له کاره چه پام کراوه کان و سه ریچییه کانداییت، له راستیدا که پامه ت ته نها به هۆی تاعه ت و گوپرایه لی خوی گه وره و، پاستره وی و، خۆ دورخستنه وه له چه پام کراوه کان به دی دیت. شیاو نییه خوینی که سیک بریژریت که خوی گه وره کوشتنی چه پام کردووه، خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ [الإسراء: ۳۳] واته: وه که سیک مه کوژن که خوا کوشتنی نه وی چه پام کردووه مه گهر به (هۆیه کی) پاست و په وا. نه و هۆیانه ش که پاست و په وایه تی به کوشتنی موسلمان ده دهن نه وانه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ له فهرمووده که ی سه ره وه دا باسی کردووه، نه وانه ن که پاست و په وایه تی به کوشتنی موسلمان ده دات، به لام جگه له وانه بنه په ت نه وه یه که خوینی موسلمان پارێزراوه.

در استیلا نیستیقامه و راستیروی به برترین که رامنه^(۱)، خوی گه دره ریند که رامنه
به مده به ک فابه خضیت به هاوشیوهی نه وهی که یارمهی بدات بز به جنینانی
به مده وانهی که خوشی ده ویت و پنی پازیه، پنیوونی زیانریضی ده کات بز
به مده وانهی که له خوی گه دره نریکی ده که نه وه، پله گانی پی به رز

(۱) - له راستیدا به رږترین که پامهت بریتیه له وهی که خوی گه وره نیستی قامه و
پستره وی له سر هق و نایین به دوستانی خوی بیه خشیت، چونکه که پامهت
مده رجرون له نایین و کوفر و سه ریچی کردن و نه نجامدانی حه پام کراوه کان به دی
نایت، که پامهت به وانه به دی نایت، وه نه گه به هوی نه و شتانه وه کرده وه گه لینکی
نا ناسایی بوو بدات نه وه شهیتا نییه و که پامهت نییه.

(۲) - نیشانه‌ی پیرزگرتنی خوای گه‌ورده له به‌نده‌ک‌ی بریتیه له‌وه‌ی یارمه‌تی بدات
 ی نه‌جامدانی نه‌و کرده‌وانه‌ی که خوشی ده‌ویت و، پیتی پازیه، وه‌کو گوئی‌پیه‌لی
 خوار پیغه‌مبه‌ره‌ک‌ی، نیستی‌قامه‌و پاستره‌وی له‌سه‌ر نایین و هه‌ق، به‌حه‌قیقه‌ت نه‌مه
 گه‌وره‌ترینی نه‌و شتانه‌یه که خوای گه‌ورده به‌هویه‌وه پیرز له‌به‌نده‌ک‌ی ده‌نیت، به
 راستی نه‌مانه له‌سه‌ره‌وه‌ت و سامان و به‌پیزی و شه‌پافته و هه‌موو خوشبه‌کانی دونیا
 گه‌وره‌نین، دلتیا بن نه‌گه‌ر خوای گه‌ورده نیعمه‌تی نایین و نیمان به‌به‌نده‌یه‌کی خوی
 به‌خشیت نه‌وه به‌راستی و به‌دلتیا‌یه‌وه نه‌وپه‌پی پینو که‌پامه‌تی پینه‌خشیه‌وه، له‌م
 تاره‌وه خوای گه‌ورده ده‌فه‌رموی: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ﴾ [الاحقرات: ۱۳] واته:
 «پیرترینتان لای خوا پاریزگار ترینتان. پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمویه‌تی: ((وَاللَّهُ
 أَكْرَمُ مَنْ يُحِبُّ، وَلَا يُؤْتِي الدِّينَ إِلَّا مَنْ يُحِبُّ)) واته: ((خوای گه‌ورده دونیا
 هه‌موو که‌سینک ده‌به‌خشیت نه‌وانه‌ی خوشی ده‌وین و نه‌وانه‌ش که خوشی ناوین،

به لام نایین به هیچ کهس نابہ خشیت مه گەر نه وانه ی که خوشی دهوین))، به پاستی نه مه یه به رزترین پیزو که رامهت، پیزی خوای گه ورده له به نده که ی بریتی نییه له وه ی مال و سامان و کوپو پیز و شه رافه تی دونیایی پیبه خشیت، به لکو نه گەر نایینی پیبه خشی نه و په پی پیزی لیناوه. خوای گه ورده ده فهرموی: ﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ (۱۵) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿۱۶﴾ [الفجر: ۱۵-۱۶] واته: جا کاتیک که خوا ناده می تاقیکرده وه و پیزی گرت و نازو نیعمه تی به سهردا پشت نه وه ده لی په روه ردگارم پیزی گرتووم وه نه گەر تاقی کرده وه و پوزی که م پیدا نه وسا ده لی په روه ردگارم پیسوای کردووم. نه خیر، پیزگرتن و که رامهت و پیسواکردن به شته دونیاییه کان نییه، به لکو پیزو که رامهت و پیسوا کردن به شته کانی پوژی دواپی و کرده وه ی چاک و ته قوای خوای گه ورده یه.

چونکه کرده وه نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان هیندیکیان له په گهزی زانستن ره کو موکاشه فات^(۱)، هه شیان له په گهزی هیژو ده سه لات (القدرة والملك) ه، وه کو نه سه پوفاته نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان،

(۱) _ هیندیک له کرده وه نا ئاساییه له سروشت به ده ره کان له په گهزی زانستن ره کو موکاشه فات و فیراسه _ پیشبینی و لیژانی له ناواخنی کاره کاندای _ که خوای گه وه به هیندیک له بهنده کانی خوی ده به خشیت، نه مه جوړیکه له زانست که خوای گه وه به بهنده ی ده دات، ئیتر هیژی پیشبینی و هه له ینجان و بو ده ره که وتن و بو ساخ بونه وه ی ده بیئت، نه مه ش پیزو که پامه تی خوای گه وه یه که به هیندیک له بهنده کانی خوی ده به خشیت، جوړیکه له زانست، به لام نه مه زانسته به فیر بوون ده ستگیر نابییئت، به لکو شتی که خوای گه وه به هیندیک له بهنده کانی خوی ده دات، له بهر نه و گو پرایه لیه ی که بو خوا و پیغه مبه ری خوا و، ناسینی خوای گه وه هه یه تی، ئیتر خوای گه وه ش هیژی جیا که ره وه یان پیده به خشیت، له م باره وه خوای گه وه ده فه رمویئت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ [الأنفال: ۲۹] واته: نه ی نه و که سانه ی که باوه پرتان هینا وه نه گه ر ئیوه خواناس بن و خوتان بپاریزن هوی جیا که ره وه (ی راست و ناراست) تان بو فه راهام دینییئت. هیژی جیا که ره وه یان پی ده به خشیت، که ئیتر توانای جیا کردنه وه ی هه ق و باتل، زیانبه خش و سوود به خش، پینموونی و گومرایی، کوفرو ئیمانیا ن ده بیئت، به راستی نه مه گه وه ترین جو ره کانی زانسته، نه و هیژه جیا که ره وه یه وی که خوای گه وه ده یخاته دلی ئیمانداره وه به هوی نه فواکارییه که ی خویه وه له گه وه ترین به خششه کانی خوای گه وه یه.

وه هه شيانه له په گه زى دوه له مه نديتپيه، له په گه زى نه وهى به پوواله ت به خه لك
ده دريت وه كو زانست و ده سلات و سامان و دوه له مه ندى^(۱).

وه تيكرايى نه م شتانه و غه يري نه مانه ش كه خواى گه وړه به بنده كهى خوى
ده به خشيت، نه گه ر به بنده له و بوارانه دا به كارى بينيت كه خواى گه وړه خوشى ده ویت
و پيى پازييه و، ليى نزيكى ده كاته وه و، پله كاني به رزده كاته وه و، خواو پيغه مبه ره كهى
فه رمانى نه نجام داني پي ده دن، نه وا شك و، پايه به رزى و، نزيك بونه وهى له خواو
پيغه مبه ره كهى وه زياتر ده بيت و^(۲)، پله كه شى به رز ده بيت وه.

(۱) _ له كرده وه نائاساييه كان دوه له مه ند كړنه، خواى گه وړه نه مه نده زانست و
بار و حال و توانا به بنده كهى خوى ده به خشيت، كه ئيتر پيويستى به هيچ كه سيك
نابيت، نه مه ش جوړيكه له كرده وه نائاساييه كان.

(۲) _ نه مه ش ديسان له جياوازييه كاني نيوان كه پامه ت و كرده وه نائاساييه
شه يتانيه كانه، چونكه نه و كه رامه تهى كه خواى گه وړه له سهر ده ستي به بنده
ئيمانداره كهى خوى به ديدنييت، به بنده به كارى دينيت بو تاعه ت و گوپرايه ليه كي
زياترى خواى گه وړه، ئيتر ئيمان و باوه پي به خواى گه وړه زياتر ده بيت. به لام
كرده وه نائاساييه شه يتانيه كان مروف زياتر پال ده نيت به ره و كوفرو هاوه لپه رستي و
سهرپيچى كردن. كه پامه ت يارمه تى به بندهى خواى گه وړه ده دات بو تاعه ت و
گوپرايه لى و نه نجام داني كرده وه گه ليكي چاكي زياتر، به لام كرده وه نائاساييه
شه يتانيه كان مروف زياتر پال ده نيت بو كوفرو هاوه لپه رستي و نه نجام داني كرده وهى
خراپ و سهرپيچى. هه روه ها كه پامه ت به بنده والى ده كات زياتر ملكه چى خواى گه وړه
بيت، به رامبه ره به خه لك زياتر خاكي بيت، نه و كه سهى خواى گه وړه كه پامه تى پي
ده به خشيت لووت به زى به سهر خه لكيدا نانوييت، له خوى بايى نابيت، به لكو زياتر
ملكه چى خواى گه وړه ده بيت، له گه ل خه لكيشدا زياتر خاكي ده بيت، به پيچه وانهى
كرده وه نائاساييه شه يتانيه كانه وه كه مروف والى ده كات زياتر لووت به رزى و
زيده پويى و له خو بايى بيت.

.....

(۲) _ ته ماشای نه مه بکه (له دوستایه تی تایبه ته وه ده گوازیته وه بز دوستایه تی گشتی)، پیغه مبه ری خوا بسم الله به عه بدوللای کورې عمره ری فرموو: ((نه ی عه بدوللا ده کولان که س مه به که شه و نویژی ده کرد پاشان وازی له شه و نویژ کړین هینا))

له بهر ئه وهی وازی له شه و نوێژ کردن هینا له دۆستایه تی تایبه ته وه گوازییه وه بۆ
 دۆستایه تی گشتی، به داخه وه ههست به م شته ناکهین، له وانه یه مڕۆف سزا بدریت
 به وهی ئاسانکاری بۆ ناکریت بۆ ئه وهی تاعه ت و گوێپرایه لئی ئه نجام بات، مه رج نییه
 سزادان به وه بیته که مڕۆف موسیبه ت و کاره ساتیکی بۆ دابه زیت، یان هیندی له
 خوشیه کانی ژیان له دهست بات، له وانه یه سزادانا که به له دهستدانی کرده وه یه ک له
 کرده وه کانی شه رع بیته، وه کو ئه وهی چیتژی ئیمان و ئارام بوونی دل و زیاد بوونی
 یه قین و ئه نجام دانی کرده وه چاکه کان له دهست ده دات، ئه مه شتانی که زۆر کهس
 ههستی پی ناکات، بپوانه: الشیخ الدكتور خالد المصلح، شرح الفرقان بین أولیاء الرحمن
 وأولیاء الشیطان. وه رگێڕ.

جار به جاریش بۆ پلهی فاسیق و خراپه کار داده به زیت^(۱)، جار به جاریش له ئیسلام هه لده گه پیتته وه^(۲).

ئهمهش له و نیو ئه و که سانه دا زۆره که کرده وهی نانا سایی شهیتانیان ههیه^(۳)، زۆرێک له مانه له ئایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه.

(۱) _ واته به گوێرهی ئه و حیکمهت و داناییهی که خوای گه وره دهوی بۆ سزادانی ئهم مروفه، له وانهیه که پامه تی لیسینیتته وه، یان که پامه ته که ی که م ده کریتته وه، یان له که سیک گوی پرایه له وه ده گوێردیت بۆ که سیک فاسیق و له پئی راست لادهر، ئیتر هه موو نیعمه تیک که خوای گه وره به مروفی ده به خشیت، ئه گه ر له تاعهت و گوێ پرایه لیبوونی خوادا به کارهینراو، سوپاس گوزاری خوای گه وره ی له سه ر کرا، خوای گه وره زیادی ده کات، له م باره وه خوای گه وره ده فه رموی: ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ [ابراهیم: ۷] واته: (بیریان بخه ره وه) کاتی که په ره ر دگارتان پرایه یاند سویند بۆ بیگومان ئه گه ر ئیوه سوپاسی (چاکه ی) من بکه ن بۆتان زیاد ده که م به لام بیگومان ئه گه ر نا سوپاسی بکه ن ئه وه به راستی سزای من زۆر به تینه. به راستی که پامهت نیعمه تیکه له چاکترینی نیعمه ته کان و پێویستی به سوپاس گوزارییه، ئه گه ر سوپاسی خوای له سه ر نه کریت تووشی نه مان و لابردن ده بیت.

(۲) _ ئه مه سه ختره جار به جار له ئایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه، ده بی به کافر، ئه مه مه ترسیه کی گه وره یه، پێویسته موسلمان له خوا بترسیت و، سوپاس گوزاری خوای گه وره بکات له و نیعمه تانه دا که پئی به خشیووه، پارێزگاری لی بکات، بۆ ئه وه ی نه بی به هوی تیاچوونی.

(۳) _ واته: له مروفیک خاوه ن که پامه ته وه ده گوێردیت بۆ مروفیک خاوه ن کرده وه ی نانا سایی شهیتانی و به وهش له ئایینی ئیسلام هه لده گه پیتته وه، له دۆستی خوای گه وره وه ده گوێردیت بۆ دۆستی شهیتان، بۆیه پێویسته له سه ر هه موو ئه وانه ی که پامه تیکیان پیدراوه ئاگاداری خویان بن و، هه لئه خه له تین و فریو نه خۆن، به لکو پێویسته وای دانین که ئه مه تاقیکردنه وه یه که له لایه ن خوای گه وره وه بۆ ئه وان.

زوریکیش له وانه نازانن نه مه له لایه ن شهیتانه وهیه، به لکو واده زانن له که راماتی نه ولیای خوای گه ورهیه^(۱)، که سانیکیشیان تیدایه واده زانن نه گه ر خوای گه وره کرده وهیه کی نائاسایی دایه به ندهیه که له سهر نه وه هیچ لیپرسیینه وهیه کی له گه لدا ناکات، نمونه ی نه م که سه وه کو نه و که سهیه که واده زانیت نه گه ر خوای گه وره مولک و دهسه لات و مال و سامان و جوړه ته صه پوفیکی به به ندهیه که به خشی، له سهر نه وانه لیپرسیینه وهی له گه لدا ناکات^(۲).

(۱) هیندیکیان واده زانن کرده وه نائاساییه شهیتانیه کان که پامه تیکی نیلاهییه، چونکه نه فامن به که پامه ت، نازانن له نیوان که راماتی نیلاهی و له نیوان کرده وه نائاساییه شهیتانیه کاندایاوازی بکه ن. هوکاری که پامه ت گوپرایه لی و ته قواکارییه، هوکاری کرده وهی نائاسایی شهیتانیش کوفرو سهرپیچی و تاوانه، پیویسته موسلمان به و جوړه له نیوان هه ردوکیاندا جیاوازی بکات.

(۲) نه مه به خوړه نازین و خوړه سه ندیته، نه و که سه ی واده زانیت خوای گه وره له سهر نیعمه ته کان لیپرسیینه وهی له گه لدا ناکات، له پوژی قیامه تدا له سهر نیعمه ته کان موناقه شهی ناکات، واده زانیت نه م نیعمه تانه ی پیدراوه چونکه شایسته یه تی، وه دان به وده دانیت که نه وانه نیعمه ت و به هره گه لیکن و خوای گه وره پیی به خشیون، دان به وده دانیت که له سهر نه وانه لیپرسیینه وهی له گه ل ده کریت، با بزانت له بی ناگابونیکی گه ورده ده ژی، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿هُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ﴾ [ص: ۲۶] واته: سزای سه ختیان بو هیه چونکه پوژی لیپرسیینه وهیان له بیرکرد. له پوژی قیامه تدا لیپرسیینه وه گشتیه بو هه مو نه و شتانه ی که به بنده دراوه.

که سانیکیشیان تیدایه کرده وه نانساییه کان له کاروباریکی موباح و پئی پیدراودا به کار دینیت که نه فه رمانی پیکراوه و نه پیکریشی لیکراوه، نیتر نه م که سه یه کیک ده بیت له نه ولیاو دۆستانی گشتی^(۱) که بریتین له (الأبرار المقتصدون)، به لام (السابقون المقربون) له مانه پله به رزترن، وه کو چۆن به نده و پیغه مبه ر (العبد الرسول) له پیغه مبه ری پادشا (النبي الملك) پله به رزتره.

(۱) _ له نه ولیاو دۆسته تاییه ته کان نییه، که سانیک که پامه ت له کاروباریکی پئی پیدراو و موباحدا به کار ده هینیت، موباح و پئی پیدراو نه پاداشتی له سه ره و نه سزاشی له سه ره، نه م جۆره که سانه له دۆستانی گشتیه، نه ک تاییه ت، پله که ی دابه زینراوه، نه م نه گه ر له کاروباری ری پیدراودا به کاری هینا پله که ی داده به زیت، نه ی نه گه ر له بواری چه رام دا به کاری هینا، یان له شیرک و هاوه لپه رستیدا، یان له سه ریچی دا به کاری هینا ده بیت چۆن بیت؟! .

له گومان و دودنیه کانی (وسوس) ی شه یتان

له بهر نه وهی کرده وه نائاساییه له سروشت به دهره کان به زوری پله و پاییه
پیاوی پی که م ده بیته وه، بویه زوری که له پیاو چاکان له شتانیکی وه کو نه وانه
ته و به یان ده کرد، وه ئیستیغفارو داوی لیخو شبوونیان له خوای گه وړه ده کرد^(۱)، وه کو
چون له تاوانیکی وه کو داوین پیسی و دزین ته و به یان ده کرد^(۲)، هه ندی جار کرده وهی
نائاسایی له سروشت به دهر به یندیکیان دهره، له خوای گه وړه ی داوا ده کرد که
لایبه ریته و نه مینیت^(۳)،

(۱) _ گومانی تیدا نییه که پامهت پاداشته دانه وهیه که له سهر نه و کرده وه چاکانه ی
که مروفیک نه نجامی ده دات، پیده چیته به و هویه وه پاداشته که ی لای خوای گه وړه
که مبیته وه، بویه که سانی خاوهن ئیمان و باوه پیی راستگو له و شتانه ده سلمینه وه و
ئاگاداری خوایان ده بوون، نه وه کا نه و شتانه یان له سهر حیساب کرا بیت، به و هویه وه
له پاداشتی کرده وه کانیاں که م بیته وه، چونکه زور له خوا ترس بوون، که مال و
ته و او ی پاداشتیان ده ویست، نه یانده ویست له دنیا دا شتی که له پاداشتی خوایان
وه رگرن، که مال و ته و او ی پاداشتی خوایان له پوژی دوا ییدا لای خوای گه وړه
ده ویست، نه یانده ویست هیچ شتی که له دنیا دا به رن.

(۲) _ نه و پیاوانه له که پامهت ته و به یان ده کردو، لیی دهرسان زیاتر له وهی که له
تاوان و سه پیچیه کان دهرسان، له راستیدا نه مه له فیه زانی خوایانه وه بوو، زانا بوون
به خوای گه وړه.

(۳) _ نه یده ویست، چونکه ده یزانی له پاداشته که ی داده به زینیت، ئیتر
نه یده ویست، چونکه ده یه ویست پاداشته که ی به ته و او ی و کاملی لای خوای گه وړه
بمینیت.

هه موو ئه و زاناو دۆستانه ی خوا فه رمانیان ده دایه خویندکاره کانیان هه به لستیان نه وند بئ کرده وه له سروشت به دهره کان به ده ست بیئن، نه یکه ن به ویست و خواستی سه ره کی خویان، خویانی پیوه هه لئه کیشن^(۱) با واش بزائن که پامه ته، ئه ی نه گه ر به حه قیقه ت له لایه ن شه یتانه کانه وه بیئت و بیه ویت به و هۆیه وه هه لیانخه له تینیت ده بیئت چۆن بیئت؟! ^(۲).

من (شیخولئیسلاام) که سی وا ده ناسم پوهه که کان ده یه ویت سووده کانی خویانیان پنده لئیت، به لام له راستیدا ئه وه ته نها شه یتانه که چۆته نیو ئه و پوهه کانه وه قسه ی له گه ل ده کات^(۳)،

(۱) _ زاناکان پێگریان له خویندکارو، شوینکه وتوانیان ده کرد که به هیواوه سه یری کرده وه له سروشت نه که ن، بۆ که پامه ت به دهره کان خۆزگه نه خوازن، له بهر نه و مه ترسیانه ی که تیا یدا یه.

(۲) _ که پامه ت له لایه ن خوای گه وره وه یه له گه ل ئه وه شدا حه زیان لی نه بوو، ناگاداری خویندکاران و شوینکه وتوانی خویان ده کرد که به ئاره زووه وه ته ماشای نه که ن، نه یکه ن به ویست و خواستی سه ره کی خویان، زۆریک له ئه ولیاو دۆستانی خوای گه وره هه ن هیچ که پامه تیکیان له سه ر ده ست نه هاتۆته دی، وه کو هاوه لان و تابعین، مه رج نییه دۆستی خوای گه وره که پامه تی هه بیئت وه کو ئه وه ی له خه یالی هه ندی نه فام دایه.

(۳) _ شه یتان بۆ ئه وه ی فیل له ئاده میراد بکات و، فریویان بدات له نیو چه ند دارو دره خت و پوهه کیکه وه قسه بۆ مرۆف ده کات، ئیتر مرۆفه که وا ده زانیئت خودی پوهه که که یان دره خته که قسه ی له گه لدا کردووه، له کاتی که ئه وه شه یتانه له نیو ئه و دره ختانه وه قسه ی له گه ل ده کات.

که سانبکی تریش ده ناسم که به ردو دره خت قسه ی له گه ل ده کهن و، ده لئین: نوشی گیانت بیت نه ی دوستی خوا، به لام که (آیه الكرسي) ده خوینیت نه وه لا ده چیت و نامینیت^(۱).

که سی وایان تیدایه به نیازه راوی بالنده بکات، چۆله که و بالنده ی تریش قسه ی له گه ل ده کهن و، ده لئین: بمبه بۆ نه وه ی هه ژاران بم خۆن، به لام نه وه شهیتانه که چۆته نیویانه وه وه کو چۆن ده چیتته نیو ناده میزادیشه وه، نیتر به و شیوه قسه ی له گه ل ده کات، که سی وایان تیدایه له ماله وه ده بیت له و کاته که ده رگا که داخراوه، پاش که میک خودی خۆی له ده ره وه ده بینیت له کاتیکدا ده رگای ماله که هه ر داخراوه، به پیچه وانه شه وه^(۲).

(۱) _ نه گه ره هستی به وه کرد، نه وه دهنگانه ی بیست، په نا ده باته به ره خوای گه وره، (آیه الكرسي) ده خوینیت که شهیتانه کان راوده نیت، له و که سه نزیک نابنه وه که ده یخوینیت، نه گه ره که پامه ت بوايه لانه ده چوو، به لام نه وه داهیتانی شهیتانه، بۆیه نه گه ره (آیه الكرسي) بخوینیت شهیتان هه ل دیت و شکست دینیت، بۆیه (آیه الكرسي) قه لای موسلمان، ناپه ته کانی قورپان قه لای موسلمان، به لام (آیه الكرسي) به تاییه ت قه لایه که بۆ موسلمان، خۆی پی قه لا به ند ده کات له شهیتان.

(۲) _ شهیتان هه لیده گریت وا ده زانریت که پامه ته، چۆته ده ره وه به بی نه وه ی ده رگا که کرا بیتته وه، نیتر واده زانریت نه م که سه وه لیه و کاره که شی که پامه ته، له کاتیکدا نه وه له شهیتانه وه یه، شهیتان هه لیگرتوه، شهیتان توانای هه یه و ده چیتته نیو مالانه وه، پاشان ده چیتته ده ره وه له کاتیکدا ده رگا که داخراوه، نه و سه رلیشیواوه ش له گه ل خۆیدا ده باته ده ره وه، نیتر وا ده زانریت که پامه تی هه یه.

هروهه ما له دهروازه کانی شاریشدا که هر جنوکه بوه به خیرایی بردویانه ته ژوره وه و ده ریانه تاره، وه نورو پوناکی گه لیکي پیشان ددهن، یان که سیکي بۆ دینن که داوای دهکات، به لام نه وه له شهیتانه کانه وهیه که خویان به وینه و شیوهی که سه که ده گۆږن^(۱)، بۆیه نه گهر (آیه الكرسي) جار له دواي جار بخوینیت هر هه موو نه وانه نامینن^(۲).

که سی وا ده ناسم (ثین و تهیمیه) به کیک قسهی له گهل دهکات و، پئی ده لیت: به فرمانی خوا هاتووم، به لینی ددهاتی که نه و (المهدي) یه که پیغه مبهری خوا ﷺ مردهی ده رکه وتنی به ئومه ته که ی داوه^(۳).

(۱) _ یان خویان به شیوهی پوناکی پیکدینن، ئیتر وا ده زانریت نه مه فریشته یه، له کاتی که دا نه وه شهیتانه و خوی به و شیوازه گۆږیوه بۆ فریودانی ئاده میزاد، یان شهیتان که سیکي وه کو کوپ یا خزمیکي بۆ ئاماده دهکات که له شوینیکي زور دووره و نه میس تامه زرووی بینینی دهکات، نه و که سه ی بۆ هه لده گریت و بۆی ده هیئت، یان خوی به شیوهی نه و که سه ده گۆږیت و له به رده می دا ئاماده ده بیت، چونکه شهیتان توانای خو گۆږینی هیه به شیوهی مروف یان ئاژهل یان بالنده یان هر شتیکی تر.

(۲) _ چونکه قه لایه که به رامبه ر به شهیتان، بۆیه نه گهر خوی گه وره یارمه تی داو ههستی به و شتانه کرد، باوه پئی پئی نهکات، به لام ده ترسیت له لایه ن شهیتانه کانه وه بیت، بۆیه یه کسه ر به (آیه الكرسي) قه لا به ندی خوی دهکات، ئیتر شهیتانی لی دور ده که ویته وه.

(۳) _ نه و (المهدي) هی که له کۆتایی زه ماندا ده رده که ویت له بنه ماله ی پیغه مبهری خوايه ﷺ، له نه وه ی حوسه یینی کوپی عه لیه ﷺ، ئاین ده چه سپینیت، له پیناوی

خوادا تێدەکۆشیت، دادپەروەری لەسەر زەوی بلاو دەکاتەو، لە نایبەدا ئەمە پوو
 دەدات، چونکە پیڤەمبەری خوا ﷺ هەوالتی دەرکەوتنی پێداوین، بۆیە بە دنیایی
 دەرەکەوێت، دەرکەوتنی (المهدی) یەکیکە لە نیشانەکانی قیامت، پێش دەرکەوتنی
 (الدجال) ئەو (المهدی) دەرەکەوێت، یەکیکە لە نیشانە گەورەکانی قیامت. ئێتر
 شەیتان ئەو دەرەکەوێت، پێی دەلیت: ئەو (المهدی) ئەم کە پیڤەمبەر مژدە
 دەرکەوتنی بە خەڵک داو، کەچی ئەو شەیتانی سەرکەشی یاخی بوو. لەوانە بە
 بەخودی مەوێت کە بلیت: تۆ (المهدی) ت، ئەم شەیتانی سەرکەشی زۆر پووی داو کە
 بانگەشە (المهدی) تیان دەکرد، پاشتر پوون بویەو کە درۆزن و هیچی تر، ئەو
 شتانەش کە بۆیان بەدی دەهات تەنها لە لایەن شەیتانەو بوو کە هەلیخە لە تاند بوون
 و فریوی داوون.

وه چندها کرده وهی نائاسایی له سروشت به دریشی بۆ نه نجام دهدات، وه کو نه وهی به دلی ختوره دهکات که بالنده یان کولله له هه وادا، یان مه پو ماللات جوړه نه وه پو فیکی تایبه ت بکه ن، نه گهر به دلی ختوره ی کرد بالنده که یان کووله که به لای راست یان چه پدا برۆن، به پیی خواسته که ی نه وه ده چن، نه گهر به دلی ختوره بکات هندی مه پو ماللات هه ستن یان بخون یان بچن، خواسته که ی بۆ به دی دیت، به پیی نه وهی خوی به ناکرا هیچ جوولانه وه یه ک بکات، وه هه لیده گریت و ده بیاته مه ککه وه ده شهینیتته وه^(۱)، یان که سانیکی شیوه جوانی بۆ دینیت و، پیی ده لیت: نه مانه فریشته که پوبیه کانن^(۲) ده یانه وی دیده نیت بکه ن،

(۱) _ شهیتانه کان بۆ مه ککه هه لی ده گرن، وا ده زانیت نه وه که پامه تیکی نیلامیه و بۆی هاتووه، له کاتی که ده وهی شهیتانه، به هه وادا هه لی ده گرن نه پیویستی به فرۆکه یه نه به ئۆتۆمبیله نه به هیچ شتیک، وا ده زانیت نه وه که پامه تیکی نیلامیه، له حه قیقه تیشدا ته نها کاری شهیتانه، شهیتان فریوی دهدات، بۆیه پیویسته به و جوړه شتانه مروڤ هه ل نه خه له تیت، فریوی پی نه خوات، پیویسته هه ولی نه وه بدات که له شته کان دلنیا بیت، هه ولی جیا کردنه وهی هه ق و باتل بدات، چه راسته و چه درۆیه له پوانگه ی قورئان و سووننه ته وه، له پوانگه ی بار و حاللی خودی که سه که وه که نه وه کرده وه نائاساییانه ی له سه ر ده ست به دی دیت، له پوانگه ی هه ل سوکه وتیه وه، نابی هه ر که سیك شتیک له و کرده وه نائاساییانه نه نجام بدات وا بزانت مه هدییه یان عیسایه، چه ندین که سانی درۆزن و فیلباز بانگه شه ی نه وهی ده کرد که عیسای کوپی مه ریه مه .

(۲) _ فریشته که پوبیه کان: به رزترین و نزیکترین چینی فریشته کانن له خوی گهره وه، له و فریشته که پوبیانه هه لگرانی عه رشی خوی گهره ن، شهیتان ئاده میزاد

هه لده خه له تینیت و، به شیوازیکی جوانه وه ده چیته لای و، پیی ده لیت: من له که بوبیه کانم، واته: گوايه له فریشته نزیکه کانه، شهیتان که مته رخه می ناکات له گومرا کردنی ئاده میزاددا، هه موو فیل و هه موو پیگه کان بو ئه و مه به سته به کار دینیت، شهیتان گوتویه تی: ﴿لَا تَتَّبِعُهُمْ مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ﴾ [الأعراف: ۱۷] واته: ئینجا سویندبی بیگومان بو یان ده چم له پیشیانه وه و له دوا یانه وه و له لای راستیان و له لای چه پیانه وه. شهیتان له هه موو لایه که وه ده چیت بو فه وتاندنی ئاده میزاد مه گه ر خوی گه وره به ره حمه تی خوی مروقیکی پاراستبیتی، به توندی دهستی به سرووش و شوینکه وتنی پیغه مبه ری خواوه ﷺ گرتبیت.

پاشان له دلی خوږه وه ده لیت: چوڼ به شیوهی لوانیکی لووسکهی بیتوک خوږان
گورپوه؟! که سهری بهرز ده کاته وه به ریشه وه ده یانبینیت^(۱)، وه پیی ده لیت:
نیشانهی نه وهی که تو خودی (المهدی) یت خالیکی رهش له جهسته ده پویت، نیت
ده پویت و ده یبینیت و چهنده ها شتی تریش، که چی هه موو نه وانه ته نها فیلی
شه یثانه و هیچی تر.

به راستی نه مه به شیکی گه وره یه، نه گهر نه و شتانهی ده یزانم باسی بکه م
پتویستی به کتیبیکی گه وره ده بیت.

خوای گه وره ده فره مویت: ﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي
أَكْرَمَنِي (۱۵) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (۱۶)﴾^(۲) [الفجر: ۱۵-۱۶]

(۱) _ شه یثان به چاو ترکاندنیک خووی به شیوهی لوانیکی لووسکهی بیتوک خووی
ده گورپیت، پاشان به چاو ترکاندنیک خووی به شیوهی کی دیکه ده گورپیت، هه موو نه و
شانه بۆ هه لئه تاندن و فریودانی خه لکه.

(۲) _ مروّف ده وله مهندي و هه ژاری ده کاته پتوهریک بۆ که پامهت و پرز، نه گهر
خوای گه وره ده وله مهندي کرد وا ده زانیت نه وهی پیبه خشراوه چونکه به لای خوای
گه وره وه پیزداره، چونکه خوای گه وره نه م مال و سامانهی پیبه خشیوه، که چی
نازانیت مال و سامان ته نها بۆ تاقی کردنه وه یه، خوای گه وره ده فره موی:
﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾ [التغابن: ۱۵] واته: بیگومان دارایی و مندالتان هه رهوی
ناقیکردنه وه تانن. به لگهش له سهر نه وه نه وه یه که خوای گه وره مال و دارایی و
سامان به هه مووان ده به خشیت نه وانهی که خوشی ده وین و نه وانهش خوشی ناوین و،
کافرن، نه مهش دادپه روه ریبه له لایه ن خوای گه وره وه، پیغه مبه ری خوا ﷺ
فه رمویه تی: ((لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَغْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بُعُوضَةٍ مَا سَفَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةَ مَاءٍ))

واته : ((نه گەر دونیا به لای خوای گه وره وه به نه ندازه ی باله منیشووله یه ک سه نگین بوايه
 هرگیز قومیک ناوی به کافر نه ده دا))، که چی نه م مرقفه مال و دارایی و سامانی
 کردوته پیوه ریک بۆ پینو که پامه ت، هه ژاریشی کردوته پیوه ریک بۆ سووکایه تی.
 ته ماشاکه ن خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿إِذَا مَا ابْتَلَاؤُ﴾ واته نه گەر خوای گه وره
 ناده میزادی تا قی کرده وه، ﴿فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ پینزی گرت و نازو
 نیعمه تی به سه ردا پشت نه وه ده لی په روه ردگارم پینزی گرتووم، ﴿وَأَمَّا إِذَا مَا
 ابْتَلَاؤُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ﴾ وه نه گەر تا قی کرده وه و پۆزی که م پیندا، خوای گه وره
 ناده میزاد تا قیده کاته وه به وه ی مال و سامانی که م پینده به خشیت، ﴿فَيَقُولُ رَبِّي
 أَهَانَنِ﴾ نه وسا ده لی په روه ردگارم پیسوای کردووم، بۆیه خوای گه وره ده فه رمویت:
 ﴿كَلَّا﴾ [الفجر: ۱۷] واته نه خیر، مال و دارایی و سامان پیوه ر نییه بۆ پینو
 که پامه ت، هه ژاریش پیوه ر نییه بۆ سووکایه تی، به لکو پیوه ری راسته قینه ته قواکاری
 و له خوا ترسانه، نه نجام دانی کرده وه ی چاکه، دلتیا بن نه و که سه ی ته قواکاری و
 کرده وه ی چاکی پیندرا بیت نه و به رزترین پینو که پامه تی بۆ دانراوه، وه هر که سیکیش
 ته قواکاری و کرده وه ی چاکی نه بیت نه وه به ته وای پیسواکراوه، نا نه مه یه پیوه ری
 ته وای راسته قینه، مال و دارایی و سامان دین و ده چن، پیوه ریکی ته وای نییه،
 نه ولیاو دوستانی تایبه ت هه ژار بوون، پیغه مبه ری خوا ﷺ به ردی له سه ر سکی
 ده به ست، چه ندین پۆزی به سه ردا تیده په پی و هیچ شتیکی نه بوو بیخوات، له کاتکدا
 سه روه ری هه موو ناده میزاد بوو، به لام کافران و زۆرداران له نازو نیعمه تدا ده ژیان،
 خواردن و خواردنه وه ی زۆریان هه بوو، نه وه پیوه ریکی دروست نییه.

بئزەي ﴿كَلَّا﴾^(۱) بۇ قەدەغە كىردىن و ئاگادار كىردىنەو، قەدەغەي ئادەمىزاد دەكەت
لە قەسەگە لىكى وەكو ئەمە، ئاگادارىش دەدا بۇ ئەو شتەنەي دواي ئەو پەيدەگە يەنەت
و فەرمانى پەيدەكەت، چۈنكە مەرچىن يىيە ھەر كەسەك نىعمەت و بەھرە يەكەي دۇنيايى
پەيە خىشراپەت بە كەپامەت و پەزىكە دانرەت كە خىواي گەورە بەو ھۆيەو پەزى لىنا
بەت، مەرچىش نىيە ھەر كەسەك پەزىكە كەمى پەيداراپەت بەو ھۆيەو پەيسوا كرا بەت،
بەلكو خىواي گەورە بەندەي خىو بەخۇشى و ناخۇشى تاقى دەكەتەو، لەوانە يە
نىعمەت و بەھرە دۇنيايەكەن بە كەسەك بەدات كە خۇشى ناوېت و بەپەزىش نىيە
بەلەيەو بۇ ئەو پەلە بە پەلە نەزىكى بەكەتەو لە تيا چۈن، پەيدەچەت خىواي گەورە
مەندى لەو بەندەنەي خىو كە خۇشى دەوېن و پەشتەگىرىيان دەكەت لەو نىعمەت و
بەھرانە پەزىت، نەو كە پەلە و پەزى بەلەيەو كەم بەتەو، يان بەھۆي ئەو نىعمەت و
بەھرانەو بەكەوېتە نىو شتەنەكەو كە ھەز ناكەت ئەنجامى بەدات^(۲).

ھەرەھە كەپامەتى ئەولياو دۇستانى خىواي گەورە ھۆكەرەكەي بۇ ئيمان و
تەقواكارى دەگەپەتەو.

بۆيە ئەو ھۆكەرەكەي بۇ كوفرو، لەپەي پاست لادان و، ياخى بوون
دەگەپەتەو، بىگومان لەكەدەو نائاسايە لەسروشتەدەرەكانى دۇرئەنەي خىواي نەك
لە كەپامەتى ئەولياو دۇستانى خىواي گەورە^(۳).

(۱) _ ﴿كَلَّا﴾ پەتەي پەگەنەدان و قەدەغە كىردىنە، رەگەنەدانە بەم جۆرە قسانە،
ئاگادارىش دەدات كە غەيرى ئەم قەسە يە پاستە.

(۲) _ وەكو ئەو پەزىشك نەخۇشەكەي لە ھەندى خواردىن و خواردىنەو
دەپەزىت، نەو كە زىيانى پەگەيەنەت و بىكوزەت، بەو جۆرە خىواي گەورەش
بەندەكەي خىو لە نىعمەت و بەھرەكانى دۇنيا دەپەزىت، چۈنكە زىيانى پەيدەگەيەن.
(۳) _ بەلام كەن ئەوانەي بىر لەمە دەكەنەو لەمە وردەبەنەو، ئەوانەي بىر لەمە
دەكەتەو كەسانىكى كەم.

كەوابو ھەركەسىك كەردەو نائاسايىيە لە سروشت بەدەرەكانى بە ھۆى نويزو،
خويندى قورپان و، زيكر، شەو نويزو، نزاكردنەو ھۆى بەدينەيەت، بەلام لە كاتى
شيرك و ھاوئەپەرسىدا ھۆى بەدى بىت؛ ھەكو داوا كردن لە مردووان يان نادياران يان
لە رىي راست لادن و سەرپىچى كردن و خواردنى ھەرام كراوكانى بە نمونەى مارو
زەردەوالەو قالكونجەو خوين و شتە پيسەكانى ديكەى جگە لەمانە، بە ھۆى گۆرانى و
سەماكردنەو بە تايبەت لەگەل ژنانى نامەھرەم و لاوانى لووسكەى بىتووكدا، ھە بارى
كەردەو نائاسايىيە لە سروشت بەدەرەكانى لە كاتى بىستنى قورپاندا كەم بكات و،
بەھىز بىت لە كاتى بىستنى شمشالى شەيتاندا^(۱)،

(۱) _ ئەمەش ديسان يەككە لە جياكارىيەكانى نىوان كەپامەت و كەردەوھى
نائاسايى شەيتانى، كەپامەت بە بىستنى قورپان زياد دەبىت، كەردەوھى نائاسايى
شەيتانى بەبىستنى قورپان لا دەچىت، لەوانەيە كەردەوھى نائاسايى شەيتانى بۆ
كەسانى خراپەكارانىش لە مەجلىسەكانى پابواردن و گۆرانى و جۆش و خرۆشيدا بەدى
بىت، پىدەچى بە ھەوادا بفرن، ئەمە لە شەيتانەوھە چونكە ھاوتاي كوفرو
سەرپىچىيە، لە حەقىقەتدا لە لاين شەيتانەوھە ئەنجام دەدرىت بۆ فرىودانى ئەم
جۆرە كەسانە، بەلام ئەگەر كەردەوھە نائاسايىيەكان لەگەل تەقواكارى و نىستىقامەو
پاسترەويدا بەدى ھات ئەوا كەپامەتەو، خواى گەورە دەيەويت بەم جۆرە پشتگىرى
بەندەكەى بدات بۆ تاعەتى زياتر.

دور و شه ويكي دريژ سه ما بکات و، نه گهر کاتي نويز هات به دانيشتنه وه نويزه که ي
بخوښت، نويزه که ي به خيرايي نه نجام بدات وه کو چوڼ که له شير به دهنووي دان
مه لده چنيت^(۱)، حه زى به بيستنى قورپان نييه خو ي لى دور ده خاته وه^(۲)،

(۱) _ نه مه بارو حالي خراپه کارانه، سه ما ده کات، هه موو شه و سه ما ده کات،
نه گهر کاتي نويزيش هات تواناي هه لسانى نابيت، به دانيشتنه وه نويز ده کات، تواناي
نه نجامداني تا عت و په رستنه کاني نابيت، له کاتيکدا هه موو شه وه که سه ما ده کات و
نويزه کان پشتگوي ده خات، نه مه نيشانه کاني کرده وه ناساييه شهي تانييه کانه، چيژ
له نويز وه رنا گريت، حه زى به نه نجام داني نييه، به خيرايي نه نجامي ده دات، له کول
خو ي ده کاته وه، چونکه هه س تده کات به ند ده کات، نويز بو خراپه کاران به نديخانه يه،
ده يريت هه ر چوڼيک بيت له کول خو ي بکاته وه، به لام بو ته قواکاران نويز به هه شته،
چونکه چيژي ليوه رده گريت، ته قواکار نه گهر بو کاريکي بچوک هه ستيت ماندوو ده بيت
به لام نه گهر هه موو شه و نويز بکات ماندوو نابيت، چونکه چيژي ليوه رده گريت.

(۲) _ نه مه ش ديسان له نيشانه کانه، حه زى به بيستنى قورپان نييه، حه زى به
بيستنى شهي تانه، گوراني و شمشال، بويه به به رده وامي راديوک له سه ر گوراني
ده کانه وه، ته نانه ت نه گهر به ريگه يه کيشدا ري بکات، نه گهر راديوک قورپان ليدات
ده يکوزيښته وه، چيژي ليوه ر نا گريت، خوشي ناويت، بويه ده يکوزيښته وه، چونکه
خوشويستنى قورپان و خوشويستنى موسيقاو گوراني له يه ک دلدا کونابنه وه، وه کو
پښه وا ئيبنولقه ييم باسي ده کات.

یان هر چون بیت نه نجای ده دات و هیچ خوشی و هه زو و ناره زو و چینه زکی بوی
تیدا نه بیت له کاتی وه جدو سوزیدا، وه هه زی به چه پله لیدان و فیکه کردن بیت و
سوزی لبوه رگریت. نه مانه بارو حالگه لیکه شهیتانین، نه و نایه ته ی خوی گه وره
ده یانگریته وه که ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ يَفْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
قَرِينٌ﴾^(۱)، [الزخرف: ۳۶].

(۱) _ هر که سیک له قورئان واز بیتیت تووشی گۆرانی و ناواز ده بیت، تووشی
بیستنی گۆرانی و ناوازی ده بیت، خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ يَفْشُ عَنْ ذِكْرِ
الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ﴾ وه هر که س پشت له یادی خوا هه لکات
شهیتانیکه بۆ ناماده ده کهین که هه میشه له گه لی بی و لی جیا نه بیتته وه. پاشان
خوی گه وره ده فهرموئ: ﴿وَأَنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ (۳۷)
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿۳۸﴾ [الزخرف:
۳۷-۳۸] واته: وه بیگومان نه وانه (شهیتانه کان) له پینگه ی راست به رگری یان ده کهن
واش ده زانن به بیگومان هر نه وانه پینوین هه تا کاتی که (ده مرئ و) دیتته وه لمان،
له پۆزی قیامه تدا دیتته وه لمان به شهیتان ده لی: خۆزگه نیوانی من و تو به قه ده ر
نیوان خۆر مه لات و خۆرئاوا هوایه، کاتی تۆله ده بینیت په شیمان ده بیتته وه، له سه ر
کرده وه کانی پیشتری په شیمان ده بیتته وه نای چ هاوپی به کی خراب بوویت.

قورپنان زیکرو یادی خوای گه وره یه، بویه ده فهرموئ: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾ (۱۲۴) قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا (۱۲۵) قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى ﴿(۱)﴾ [طه: ۱۲۴-۱۲۶] واته: وه هر كه سئ پوو وهرگپئ له پربازو یادی من نه وه بیگومان نه وه كه سه گوزه رانیکی سهخت و تهنگی ده بیئت (له گورد) وه له پوژی دوایشدا حه شری ده كه یه به کویری ده لی نه ی پهره رده گارم بوچی به کویری حه شرتردم خو من (له دونیادا) ساغ و بینابووم (خوا) ده فهرموئ هر به و شیوه ی نایه ته کانی نیمهت بو هات و له بیرى خوت برده وه (و کویر بوویت له ناستیدا) به هه مان شیوه توش نه مپو گویت پینادری و له بیر ده کری.

واته: وازت له کار پیکردنی هینا، پیشه وایین وعه بباس ﷺ ده لیئت: (هر كه سیك قورپنان بخوینیت و کار به هه موو نه وانه بکات كه تیایدا به نه وای خوای گه وره زامنی نه وه ی بو ده کات كه نه له دنیا گومرا ده بیئت و نه له پوژی دوایشدا تووشی نارپه حه تی و زه حمهت ده بیئت)). پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿فَمَنْ أَتَّبَعَ هَذَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾ [طه: ۱۲۳] واته: نه وسا نه وه ی شوینی پینموونی من بکه وی نه وه (له قیامه تیشی دا) گومرا نابئ و (له پوژی دوایشدا) تووشی ناخوشی و زه حمهت نابئ.

(۱) _ ﴿فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا﴾ نه وه بیگومان نه وه كه سه گوزه رانیکی سهخت و تهنگی ده بیئت، نه مه سزای گورپه، چونكه له وانه یه له دونیادا له نازو نیعمه تدا بیئت، تهنگانه ی نه بیئت، به لام نه مه له گوردایه _ والله أعلم _ له گورد له سزادا ده بیئت، ﴿وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى﴾ به هه مان شیوه توش نه مپو گویت پینادری و له بیر ده کری، پاداشت له په گه زی کرده وه یه، کاتی قورپانی پشتگوئ خست و وازی لیهینا، خوای گهردهش وازی لیهینا و له سزادا هیشتیه وه.

به شيك

سه بارهت به وهی كه پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ تیكرای ئاده میزادو جنۆكه نیردراوه

پیویسته بزانیئت كه خوای گه و ره موحه ممه دی ﷺ وهكو پیغه مبهریك بۆ تیكرای ئاده میزادو جنۆكه ناردوو، كه واته: پیویسته له سه ره ره مرؤف و جنۆكه یهك ئیمان به موحه ممه د ﷺ بینیت و، شوینی بكه ویت^(١)، پیویسته به پاستگۆی دابنن و باوه پی بینن له وانهدا كه هه والی پیداوو، گوپرایه لیشی بن له وانهدا كه فه رمانی پیداوو^(٢)،

(١) وهكو چۆن په یامی پیغه مبهری خوا ﷺ گشتیه بۆ هه ره موو مرؤفایه تی، هه ره به و جۆره گشتیشه بۆ هه ره موو جنۆكه، ئه و بۆ هه ردوو جیهانی ئادامیزادو جنۆكه نیردراوه، پیویسته هه ره موو جنۆكه گوپرایه لی پیغه مبهری خوا ﷺ بن و، هیچ دانه یه کیان دوانه كه ویت، وهكو چۆن له سه ره موو مرؤفایه تیشه گوپرایه لی بن، بۆیه کاتی چه ند دانه یه ك له جنۆكه كان گوئ بیستی قورئان بوون، پئیان خوش بوو، گه پانه وه بۆ لای قه ومه کانی خویان و بۆ ئیسلام بانگیان کردن، ئه و قورئانه ی كه بیستبویان به قه ومه کانی خویان راگه یاند، له و باره وه خوای گه و ره ده فه رمویت: ﴿يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ﴾ [الأحقاف: ٣١] واته: ئه ی قه ومه كه مان وه لامی بانگخوازی خوا بده نه وه و باوه پی پی بینن. ئه مه به لگه یه بۆ ئه وه ی كه قورئان بۆ جیهانی جنۆكه ش هاتوو، وه پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ ئه وانیش نیردراوه.

(٢) پیویسته باوه پ به پیغه مبهری خوا ﷺ بکات له هه ره موو ئه و شتانه دا كه هه والی پیداو، له هه والی پابردو وه هه والی ئایینده ش، ئه و غه یب و نه ئینییه پابردو و داها تووانه ی كه خوای گه و ره بۆی ئاشکرا کردوو، موسلمان له م شتانه دا باوه پ به پیغه مبهری خوا ﷺ ده کات، مرؤف و جنۆكه، گوپرایه لی فه رمانه کانی ده بیئت.

وه هر كه سَيِّك به په یامی پیغه مبه‌ری خوا ﷺ به لگه‌ی له‌سه‌ر دامه‌زاینت و، نیمانی پینه‌هینیت، نه‌وه کافره^(۱)، ئاده‌میزاد بیت یاخود جنۆكه^(۲).

وه موحه‌ممه‌د ﷺ بۆ هر دوو جیهانی ئاده‌میزاد و جنۆكه نیردراوه به رینكه‌وتنی هه‌موو موسلمانان^(۳)،

(۱) _ هر كه سَيِّك له پۆژه‌لات و پۆژئاوا، له عه‌ره‌ب و عه‌جه‌م، له ئاده‌میزادو جنۆكه نه‌گه‌ر به ناردنی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به لگه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌ی پینگه‌یشتبیت و، نیمانی پینه‌هینیت، نه‌وه کافره، جووله‌كه‌و گاور، نه‌هلی كیتاب نه‌گه‌ر نیمان به‌م پیغه‌مبه‌ره ﷺ نه‌هینن نه‌وا کافرن، گومان له كوفر بونیان ناكړیت، به‌لكو كوفری نه‌وان له كوفری خه‌لكانی تر زۆر توند تره چونكه هه‌قیان زانی به‌لام به‌ره‌لستان كردو سه‌رپینچیان كرد له دوا‌ی زانینی.

(۲) _ وه نه‌گه‌ر له نه‌هلی كیتاب بیت یان له نه‌هلی كیتاب نه‌بیت.

(۳) _ نه‌مه بیرو باوه‌ره، پێویسته باوه‌رت به‌وه بیت كه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بۆ هر دوو جیهانی ئاده‌میزادو جنۆكه نیردراوه. ده‌لێن: نه‌خیر، بۆ تیکرای خه‌لكی نه‌نیردراوه، ته‌نها بۆ عه‌ره‌ب نیردراوه، موحه‌ممه‌د پیغه‌مبه‌ره، به‌لام پیغه‌مبه‌ره بۆ عه‌ره‌به‌كان، نه‌وه‌ی نه‌م جوړه قسانه بلێت کافره، چونكه باوه‌ری به‌خوا‌ی گه‌وره نه‌کردوه كه ده‌فه‌رمویت: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا﴾ [الأعراف: ۱۵۸] واته: ﴿قُلْ﴾ (نه‌ی موحه‌ممه‌د ﷺ) بلی نه‌ی خه‌لكینه به‌پاستی من پیغه‌مبه‌ری خوام بۆ ئیوه هه‌مووتان. كه‌وا بوو نه‌و كه‌سه‌ی ده‌لێت: موحه‌ممه‌د پیغه‌مبه‌ر نییه بۆ هر هه‌موو مرقفایه‌تی، کافره، هر كه‌سیش بلێت: پیغه‌مبه‌ری خوا‌یه بۆ ئاده‌میزاد نه‌ك جنۆكه، نه‌میش دیسان کافره، پێویسته باوه‌ر به‌گشتیتی په‌یامه‌كه‌ی به‌یتریت، پێویسته باوه‌ر به‌وه به‌یتریت كه گوێزایه‌لی و باوه‌ر پێهینانی موحه‌ممه‌د ﷺ واجیبه له‌سه‌ر هر دوو جیهانی ئاده‌میزادو جنۆكه، نه‌مه له‌بنچینه‌کانی بیرو باوه‌ره.

به راستی چند جنۆكه يه ك قورئانيان بيست، هه موو بۆ لای قهومه كانيان گه پانه وه به ترسینه ر^(١)، نه و كاته بوو كه پښه مبهري خوا ﷺ له تائيف گه پايه وه و^(٢) البخاري (٤٩٢١)، و مسلم (٤٤٩)، له دۆلى (بطن نخلة)^(٣) نوێژى به هاوه لانی ده كرد، خواى گه وده له قورئاندا نه وه والهي پي پاكه ياند، له م باره وه ده فه رموى: ﴿وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفْرًا مِّنَ الْجِبِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّذَرِّينَ (٢٩) قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ (٣٠) يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ (٣١) وَمَن لَّا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (٣٢)﴾^(٤) [الأحقاف: ٢٩-٣٢]

(١) _ نه و كاته پښه مبهري خوا ﷺ له تائيف گه پايه وه، كاتى بانگى خه لكى تائيفى بۆ ئيسلام كردو، نه وانيش به خراپه پوو به پوو بونه وه، به رده بارانيان كردو، لای نه وان گه پايه وه، خواى گه وده چند جنۆكه يه كى بۆ ئاماده كرد بۆ نه وهى گوى له قورئان بگرن و، به قهومه كانى خويانى پاكه يه نن.

(٢) _ صحيح: وله طرق عن النبي ﷺ منها.

(٣) _ بطن نخلة: دۆلكه له نيوان مهككه و تائيفدايه، ئيستا ناسراوه، به (النخلة اليمانية) و (النخلة الشامية) ناسراوه.

(٤) _ ﴿قَالُوا أَنصِتُوا﴾ گوتيان به يه كترى بيدهنگ بن و گوييگرن، نه مه به لكه يه بۆ نه وهى كه هه ركه سيك گوييبيستى قورئان بيت پيويسته بيدهنگ بيت، خوى له سه رقالييه كانى دونيا به دور بگريت، بۆ نه وهى سوودى ليوه ر بگريت، وه بۆ نه وهى به رامبه ر به قورئان په وشت به رزى بنوييت، خواى گه وده ده فه رموى: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا﴾ [الأعراف: ٢٠٤] واته: وه كاتيک كه قورئان خويندرا ده بى گوى لى بگرن و بيدهنگيش بن، نابى خوتان سه رقان كه ن، چونكه له گه ل ئيوه دا

وړه. وه (میرمن بخاره وه) کتره چته جنوکه به کمان نارد بولات نا گوی له قوربان
مړه. دا کتره تمانده ی گونگرته له قوربان بوون گووتیان (به به کتری) بینه مگ بن
وړ گونگرته) جا که (قوربان خویننه که) تهولو بوو هه موو گه رانه وه بولای قهوم و
هوزه کین به ترسینه ر گووتیان نه ی هوزو قهومه که مان به راسنی نیمه گونبیستی
کتیبت بووین که نه پاش مووسا نیربرلوه ته خواره وه په رلوه کانی پیش خوی به راست
داده نه (خه) رستمونی ده کت بولای بولای راست نه ی قهومه که مان وه لایمی
بانگخواری خوا بنده نه وه و باوهری پی بیتن (خوا) له تاوانه کانتان خوش ده بی و
ده سیرته وه وه نه سزای سخت دوتان پاریزی هر که سیش وه لایمی بانگخواری خوا
که موحه مده ده (سیرته) نه دمه وه نه وه به هیچ جوړی ناتولنی له زه ویدا له ده ست خوا
ده رچی و خوی قوتار کت وه جگه له خوا یارمه تی دهر پشٹیوانیکی نییه نا نه وانه
له گومرینه کی ناشکرانان.

ده نوت. باشه چون خوی گوره له گه ل تودا ده نوت و تو گوی پیتاده ییت، پروت
لیوه رگنراوه، (ووتو ی قومیته سیرته) هه موو گه رانه وه بولای قهوم و هوزه که یان
به ترسینه نه مه به لگه به بولای نه وه ی که هر که سیك زانستیك فیر بوو له وانه ی که
خوای گوره بولای پیغه مبه ره که ی خوی (سیرته) نارویه تیه خواره وه پیویسته به خه لکی
پاگه ییت، (هه قوامه ی خه کدیا تیر من بغیر موسی مصادقا لما یتر یدیه) به راستی
نیمه گونبیستی کتیبت بووین که له پاش مووسا نیربرلوه ته خواره وه په رلوه کانی
پیش خوی به راست داده نیت، نه مه به لگه به بولای نه وه ی نه وان نیمانیان به مووسا
پیغه مبه رو کتیبه که ی هه یه. نه مړو که سانیک هه ن ده لنین: من نازادم، نه و نایین و
مزه به هله بتریم که حزم لیبه تی، نه خیر، نه و نازاد نییه، به لکو نه و به نده ی
خوای گوره به پیویسته ملکه چی خولو پیغه مبه ره که ی بیت (سیرته). نه و که سه ی
ده ی ویت بزرگار بوون بولای خودی خوی به ده سبیتیت و، نیمان به خواو پیغه مبه ره که ی
بیتیت، با دلنیا بیت نه و په ری نازادی راسته قینه ی بولای خودی خوی به ده ست هیناوه،

ئازادی راست و دروست. به لام ئیمان نه هیتان به خواو پیغه مبه ره کھی، وه شوینکه وتنی هه واو ئاره زوات و شهیتان و بانگه وازکارانی گومراییی، نه وه با دلتیا بیت به بندهی شتانیکی تری غهیری خوای گه وره. که و ابو ئاده میزاد هه ر چوئیک بیت به بندهی وه، هه ر گیز له چوار چیهی به ندایه تی ناچیتته دهره وه، یا به بندهی خوای گه وره وه یان به بندهی شتانیکی تره، بویه پیشه وای ئیبنولقه بیم فهرموویه تی:

كُربوا مِنَ الرِّقِّ الَّذِي خُلِقُوا لَهُ فَبَلَّوْا بِرِّقِ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ

واته: له و به ندایه تیهی بوی خولقینرا بوون هه لهاتن به لام توشی به ندایه تی نه فس و شهیتان هاتن.

بوون به کوپلهی شهیتان و هه واو ئاره زاتی نه فسی خویان، دلتیا بن ئازادی راسته قینه ته نها و ته نها بریتیه له ئیمان هیتان به خوای گه وره، به ندایه تی کردن و ملکه چ کردن بو شتی تری غهیری خوای گه وره کوفرو هاوه ل بریاردانه بو خوای گه وره.

باشان خوای گه وره ئەم ئایە تانە ی دابە زاند: ﴿قُلْ أُوجِبِي إِلَىٰ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ نَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا (۱) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا (۲) وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا (۳) وَأَنَّهُ كَانَ يَفُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا (۴)﴾^(۱) [الجن: ۱-۴] واتە: (ئە ی موخە مەد ﷺ) بلی: نیگام بۆ کرا که بیگومان چەند کە سیک له جنۆکە گوئیانگرت (له قورئان خویندنه وەم) ئینجا گووتیان: بە راستی ئیمە قورئانیکی سەر سۆرەیتە رمان بیست پێنموونی دەکات بۆ پێی راست ئیمەش باوەرمان پێکرد وە هەرگیز کەس ناکەین بە هاوبەشی پەروەردگارمان وە بە راستی بلێدە گەورەیی پەروەردگارمان لەشتی ناشایسته هیچ هاوسەر و منداڵیکی بۆخۆی دانە ناوە بیگومان بێ ئاوەزە کە مان درۆی نالە باری هەڵدە بەست دەربارە ی خوا.

﴿سَفِيهُنَا﴾^(۲) واتە نادان و بێ ئاوەزو هەرزەکان له ئیمە، بە پێی دیارترین بۆچوون له دوو بۆچونە کە ی زانایان.

زیاتر له زانیە ک له پێشینى چاک گووتویانە: ((هەر کات پیاویک له ئادەمیزاد له دۆلێکدا بمایاتە وە، دە یگوت: پەنا دەگرم بە گەورە ی ئەم دۆلە له شەڕ و خراپە کاریی هەرزە ی قەومە کە ی، کاتیک ئادەمیزاد پەنایان بە جنۆکەکان گرت ئیتر جنۆکەکان کوفرو سەرکەشیان زیاتر بوو))^(۳)،

- (۱) _ هەموو ئەم ئایە تانە سەبارەت بە ئیمان هێنانی جنۆکە یە بە پێغەمبەری خوا ﷺ، وە سەرزەنشست کردنیانی تێدا یە بۆ ئەوانە یان کە باوەر پێان پێنە هێناوە.
- (۲) _ واتە: نادان و بێ ئاوەزو هەرزە ی جنۆکەکان.
- (۳) _ پێغەمبەری خوا ﷺ بە یادی هێناوە تەو وە کە خەڵکانی سەردەمی نەفامی ئەگەر له شوینیکی چۆلە وانیدا دابە زینایە، پەنایان بە گەورە ی ئەو شوینە دەگرت له شەڕ و خراپە ی نادان و بێ ئاوەزو هەرزە ی قەومە کە ی، بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمانی دا یە موسلمانان، له جیاتی ئەوە بلێن: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) واتە: ((پەنا دەگرم بە وشە تەواوەکانی خوای گەورە له شەڕ و خراپە ی دروستکراوەکانی)).

هَرَوْرَه‌ها خَوای گه‌وره ده‌ه‌رموی: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ (۶) وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَنْبَغْتَ اللَّهُ أَحَدًا (۷) وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلْتِ خَرَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا (۸) ﴿^(۱)﴾ [الجن: ۶-۸].

(۱) _ په‌ناگرتن جوړیکه له جوړه‌کانی په‌رستن، جگه له خوای گه‌وره په‌نا به هیچ یه‌کینکی دیکه ناگیریت، هر که سیک په‌نای به‌شتیکي دیکه ی غه‌یری خوای گه‌وره گرت به دلنیاپی هاوه‌لی بو خوای گه‌وره برپار داوه، له‌سهرده‌می نه‌فامیدا په‌نایان به جنوکه‌کان ده‌گرت، له جیاتی نه‌وه‌ی په‌نا به‌خوای گه‌وره بگرن په‌نایان به جنوکه ده‌گرت، چونکه نه‌فام بوون، هر کات یه‌کینکیان له جیگه‌یه‌ک دابه‌زیایه، له دُولیک له دُوله‌کان دابه‌زیایه، ده‌یگوت: په‌نا ده‌گرم به گه‌وره‌ی نه‌م دُوله له شه‌پو خراپه‌کاری نادان و بی‌ناوه‌زو هه‌رزه‌ی قه‌ومه‌که‌ی، بی‌گومان نه‌مه شیرک و هاوه‌لپه‌رستییه، بویه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هاوه‌لانی فی‌ر ده‌کرد، موسلمانانی فی‌ر ده‌کرد که واز له‌و شیرک و هاوه‌لپه‌رستییه بیتن و، هر کات له شوینیک دابه‌زین بلین: ((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)) واته: ((په‌نا ده‌گرم به وشه ته‌واوه‌کانی خوای گه‌وره له شه‌پو خراپه‌ی دروستکراوه‌کانی))، نه‌گه‌ر نه‌و دوعایه بلینته‌وه نه‌وا هیچ شتیک زیانی پی‌ناگه‌یه‌نیت چهند له‌و شوینه‌دا بمینیته‌وه، چونکه هر که سیک په‌نا به خوای گه‌وره بگرت نه‌وا په‌نای ده‌دات، نه‌مه به‌لگه‌یه بو نه‌وه‌ی په‌نا گرتن به هیچ شتیک ترشیاو نییه جگه له خوای گه‌وره، یان به سیفه‌تیک له سیفاته‌کانی خوای گه‌وره که که‌لام و گوفتاره‌که‌یه‌تی، چونکه که‌لام و گوفتار له سیفه‌ته‌کانی خوای گه‌وره‌یه، بویه نه‌گه‌ر په‌نای به گوفتار یان به وشه ته‌واوه‌کانی خوای گه‌وره گرت نه‌وه په‌نای به‌خوای گه‌وره گرتووه، چونکه په‌ناگرتن به سیفه‌ت په‌ناگرتنه به وه‌سف کراو، نابهم جوړه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نوممه‌ته‌که‌ی فی‌ری په‌نا گرتن کردووه. ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ به راستی پیاوونیک له ناده‌می په‌نایان

دەبردە بەر پیاوانیك لە جنۆكه، كه بیان پارێزن، كه چى زۆرتر ماندویان كردن،
 مەروەها بە مانایەكى تریش تەفسیر کراوە: پیاوانیك لە ئادەمیزاد پەنایان دەبر دەبر
 پیاوانیك لە جنۆكه، ئیتر جنۆكه كانیش لووت بەرز بوون و، لە خۆیان بایی بوون
 چونكه ئادەمیزاد ملکه چیان بوون، داوایی یارمەتیان لێکردن. هەر کەس پەنا بە خوای
 گەورە بگریت، دەپارێزیت، شکۆمەندی دەکات، بەلام هەر کەس پەنا بە شتانیکی
 دیکە ی غەیری خوای گەورە بگریت، ئەوا خوای گەورە سەرشۆری دەکات، شاھید
 قسەکانمان ئەوەیە كه پەناگرتن پەرستنهو، بۆ غەیری خوای گەورە ناشیت، ئەمە
 بەلگەیە بۆ ئەوەی كه کەلام و وشەکانی خوای گەورە مەخلوق و دروستکراو نییە،
 چونكه پەناگرتن بەشتی دروستکراو جایز نییە، کەوا بوو کەلام و وشەکانی خوای
 گەورە سیفەتێکن لە سیفاتەکانی و مەخلوق و دروستکراو نییە. ﴿حَزَسًا شَدِيدًا وَشُهْبًا﴾
 پاسەوانی بەهێز لە فریشتەکان و، تیری ئەستێرە، پارچەییەکی سووتینەر لە
 ئەستێرەکه جیادەبێتەو، ئەو شەیتانە دەپیکیت كه بەدزیەو گوێدەگرن و،
 دەیانسووتینیت.

شه‌یتانه‌کان به تیره نه‌ستیره لییان ده‌درا پینش نه‌وه‌ی قوچان دابه‌زیت، به‌لام جار به‌جار به‌دزیه‌وه گونیان ده‌گرت پینش نه‌وه‌ی تیره نه‌ستیره‌که به به‌کینکیان بگات، ی بیغه‌مبه‌ر ﴿وَلَقَدْ نَزَّلْنَا نَاسْمَانَ لَه‌پاسه‌وانی به‌هینو تیره نه‌ستیره پر‌کرا، نیتر تیره نه‌ستیره‌کان له بوسه‌دا بوون بویان پینش نه‌وه‌ی گوی بگرن^(۱)،

(۱) _ خوای گه‌وره نه‌ستیره‌کانی دروست کردوه، سووده‌کانیشیانی بوون کردوته‌وه که بۆ پازاندنه‌وه‌ی ناسمان و، بۆ په‌جمی شه‌یتانه‌کانن، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ [الملك: ۵] واته: سویندبی بیگومان ناسمانی دونیامان پازاندوته‌وه به‌چرای زور (ی نه‌ستیره) ﴿وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ وه گپ‌اومانن به‌په‌جمی شه‌یتانه‌کان. هه‌روه‌ها له‌سه‌فه‌ردا شه‌وان سوود له‌نه‌ستیره‌کان وهرده‌گیریت بۆ پیده‌رکردن، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ﴾ [النحل: ۱۶] واته: هه‌روه‌ها نیشانه‌ی زوری داناوه‌و به‌نه‌ستیره‌ش خه‌لکی پی درده‌که‌ن (له‌شه‌ودا). که‌وابوو نه‌ستیره‌کان له‌به‌ر سی شت دروست کراون: پازاندنه‌وه‌ی ناسمان، په‌جمی شه‌یتانه‌کان، پی درکردن، خوای گه‌وره نه‌ستیره‌کانی کردوه به‌نیشانه‌گه‌لیک که گه‌شتیاران به‌شه‌و سوودیان لیوه‌رده‌گرن بۆ پی درکردن، له‌م باره‌وه خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾ [الأنعام: ۹۷] واته: وه هه‌ر خواجه که نه‌ستیره‌ی داناوه‌بو‌تان بۆ نه‌وه‌ی پیان پیده‌رکه‌ن له‌تاریکیه‌کانی وشکانی و ده‌ریادا. موسافیر به‌گویره‌ی شوینی نه‌ستیره‌که پیده‌کات و، به‌ناپاراسته‌ی دروستی خوازوای خویدا ده‌پوات، به‌پاستی فه‌زل و به‌خششی خوای گه‌وره‌یه. به‌لام نه‌وکه‌سه‌ی وا تیده‌گات که نه‌ستیره‌کان سوودو زیان ده‌گه‌یه‌نن و، له‌جیاتی خوای

گه وره ده پهرستیت، وه کو بار و حالئ قه ومه که ی ئیبراهیم پیغه مبه ر _ علیه السلام _، هاوه لانی نه مروود که هه ساره کانیاں ده پهرست، به دلنیا بی خه ساره تمه ندن، چونکه نه ستیره کان بۆ شتیکی ئاوه ها دروست نه کراون، به لکو بۆ نه و سئ سووده ی پیشه وه دروستکراون، شتی دروستکراویش ناپه رستریت، نه ستیره له لایه ن خوای گه وره وه به پئوه ده بریت، هیچ شتیکی به ده ست نییه، بۆیه پیغه مبه ر ئیبراهیم _ علیه السلام _ ویستی به لگه و به هانه ی قه ومه که ی تیکشکینیت و، فه رموئی: ﴿فَلَمَّا جَزَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ (٧٦) فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَّمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ (٧٧) فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ (٧٨) إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ خَافِعًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ (٧٩)﴾ [الأنعام: ٧٦-٧٩] واته: کاتی شهوی به سهر داهات نه ستیره یه کی بینی گوتی نه مه په روه ردگاری منه به لام کاتی ئاوا بوو گوتی من هه رچی ئاوابی خوشم ناوی، ئینجا کاتی مانگی بینی هه لّهات گوتی نه مه په روه ردگاری منه، به لام کاتی که ئاوا بوو گوتی سویند به خوا نه گه ر په روه ردگارم پئیموونیم نه کات بیگومان له کومه لی گومپایان ده بم ئینجا کاتی خوری بینی هه لّهات گوتی نه مه په روه ردگاری منه نه مه گه وره تره (له وان) جا کاتی خوریش ئاوا بوو گوتی نه ی گه له که م به راستی من به ریم له هه رشتی که ئیوه ده یکه ن به هاوبه ش بۆخوا به راستی من پووی خۆم وه رده گیږم بۆ لای زاتی که ناسمانه کان و زه وی به دی هیناوه جگه له خوا پووم له هیچی تر ناکه م وه بیگومان من له هاوبه ش په یدا که ران نیم. نه مه به لگه یه بۆ نه وه ی که نه ستیره کان به پئوه براون و، هیچیان به ده ست نییه، نه م په فتاره ی پیغه مبه ر ئیبراهیمیش بۆ نه وه بوو که ده یه ویست پیچه وانه ی قه ومه که ی کردار بکات، به م گفتوگو و موناقه شانه به لگه ی

له سەر دامه زانندن، چونکه ئهستیره کانیان ده په رست له جیاتی خوای گه وره. ﴿وَإِنَّا
 كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ﴾ وه بیگومان ئیمه جاران داده نیشته ئین له چه ند شو ئینیک
 له ئاسمان بو گو یگرتن، وشه یه کیان له فریشته کان ده بیست و، ده سته جی
 به کاهینه کانیان پاده گه یاند، ئه وانیش سه د درو یان تی که ل ده کردو، بو خه لکیان باس
 ده کرد، ئه مه له سه رده می نه فامید ابوو، کاتی کیش موحه ممه د ﷺ نیردرا ئاسمان
 به تیری ئه ستیره پاسه وانی توند کرا، ئیتر توانای ئه وه یان نه بوو که پیشتر ده یان کرد،
 توانای بیستنیان نه ما، هر کامیکیشیان هه ولی بیستنی بدایه تیره ئه ستیره ی
 تیده گیراو، ده یسوتاند، ئه وه ش بو پاراستنی وه حی بوو، بو ئه وه ی هیچ که سیك
 نه توانیت یاری به وه حیه که ی خوای گه وره بکات، ئه مه ش فه زلی خوای گه وره یه.

دهكو ئه وهى گوتويانه: ﴿وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا﴾ [الجن: ۹] واته وه بيگومان نيمه جاران داده نيشتين له چه ند شوينيك له ناسمان بۆ گوى گرتن به لام هر كه سيك نىستا كه به دواوه گوئيگرى تيريكي نهستيره ده بينى له بۆسه يدايه.

خوای گه وره له نايه تيكي ديكه دا ده فهرمويت: ﴿وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ (۲۱۰) وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ (۲۱۱) إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ (۲۱۲)﴾^(۱) [الشعراء: ۲۱۰-۲۱۲].

(۱) واته: شهيتانه كان نه و قورپانه يان نه هيئاو ته خواره وه، به لكو فريشته يه ك له فريشته كان كه جبريله _ عليه السلام _ هيئايه خواره وه، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمويت: ﴿نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (۱۹۳) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (۱۹۴)﴾ [الشعراء: ۱۹۳-۱۹۴] واته: جوپره ئيلي نه مين هيئايه خواره وه بۆ سه ر دلى توبؤ نه وهى له ترسيته ران بى. نه شياوى نه وهن و نه ده شتوانن، شهيتان شياوى نه وه نيبه قورپان دابه زينيت، وه حى دابه زينيت و ناشتوانيت، چونكه قورپان ده يسوتينيت، ده يكو زيت، ناتوانيت توخنى قورپان بكه ويته وه، ئيتير چۆن تواناي دابه زيني قورپانى ده بيت وه كو ئه وهى موشريك و هاوه لپه رستان بانگه شهى بۆده كه ن، ئيتير چۆن ده توانيت بۆ پيغه مبه رى ﷺ دابه زينيت، ﴿إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمْعَزُولُونَ﴾ به راستى شهيتانه كان له گوى گرتنى هه والى ناسمان به رگرى كراون، شهيتانه كان له گوى گرتنى وه حى و سرووش به تيره نه ستيره به رگرى كراون. قورپان و سرووش له نيوان خوای گه وره پيغه مبه رى خوادا ﷺ پاريزراوه، بۆيه شهيتانه كان هيچ په يوه نديه كيان پيوه نيبه، له راستيدا شهيتان ته نها له گه ل كاهيناندا كارده كه ن نه ك پيغه مبه ران، له م باره وه خوای گه وره ده فهرمويت: ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَنْ نَزَّلَ الشَّيَاطِينُ (۲۲۱) تَنْزَلُ عَلَىٰ كُلِّ آفَاكٍ أَثِيمٍ (۲۲۲)﴾ [الشعراء: ۲۲۱-۲۲۲] واته: هه والتان بده مى شهيتانه كان داده به زنه سه ر كى؟! داده به زنه سه ر هه موو (كه سيكى) زۆر درۆزنى زۆر تاوانبار.

جنۆكه كان دهيانگوت: ﴿وَأَنَا لَا نَذْرِي أَشْرَ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ (١٠) وَأَنَا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا ﴿١١﴾ ﴿^(١) [الجن: ١٠-١١].

(١) _ دهلئین: نازانین ھۆکاری ئەمە چییە؟ ئەم نیشانانە ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن کە شتیک پوو دەدات و، نازانین چییە، شتیک بۆ خەلکی سەرزهەمین دیت، خەیرە یان...، ئەوان گوتیان خەیر، ئەوە بوو قورئان و، سووننەت و، زانستی بەسوودو، ھۆشیاریی لەسەر دەستی ئەم پیغەمبەرە ﷺ بەدیھات. تەماشای ئەدەب و پەروەشتی جنۆکه کان بکەن بەرامبەر بەخوای گەورە، کاتێ باسی شەپ دەکەن، دهلئین: ﴿وَأَنَا لَا نَذْرِي أَشْرَ أُرِيدَ بِمَن فِي الْأَرْضِ﴾ واتە وە بەراستی نازانین ئایا شەپو خراپی و یستراوە بۆ ئەوانە ی لەسەر زەوین، دهلئین: شەپو خراپی و یستراوە، نالئین: خوای گەورە شەپو خراپە ی و یستوو، شەپو خراپە نادەنە پال خوای گەورە. بەلام کاتێ باسی پێنموونیان کردوو داویانە تە پال خوای گەورە، گوتووین: ﴿أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ یا پەروەردگاریان پێنموونی و یستوو بۆیان، ﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا﴾ ئێمە جاران خاوەنی پێبازی زۆربوین، جنۆکه کانیش جیاوازن، بەشیکیان ئیماندارن، بەشیکیان کافرن، بەشیکیان پیاوچاکن، بەشیکیان خراپەکارن، بەشیکیان تەقواکارن، بەشیکیان خواپەرستن، بەشیکیان فاسیق و لەپیی پاست لادەرن، ئەوانیش وەکو ئادەمیزاد دابەشبوونە.

﴿وَأَنَا ظَنُّنَا أَنَّ لَّن تَعْجِزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَئِن تَعَجَّزَ هَذَا﴾ [الجن: ۱۲] واته: وه نيمه دنيا بووين که هرگيز ناتوانين له دهستی خوا درچين له زهويدا وه بهمه لهاتنبش له دهستی خوا بزرگار نابين. جنوکه کان پايانگه ياندوره که ناتوان له دهستی خواي گوره درچين و بزرگاريان بيت، نه گهر له زهويدا بميننه وه، يان لبي هلبين^(۱): ﴿وَأَنَا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِن بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا﴾ (۱۳) ﴿وَأَنَا مِمَّا الْخَائِفُونَ وَمِمَّا يُضِلُّونَ﴾ (۱۴)^(۲) [الجن: ۱۳-۱۴].

(۱) جنوکه کان دانيان پيدانا که هرگيز تواناي درچونيان له دهستی خواي گوره نابيت، هرگيز له چوارچيوه قودرته و تواناو دهسه لاتی خواي گوره درچونيان نابيت، هرچه نده خواي گوره کيش سووکی و فريز و تاييه تمه ندي ديکی داونه تی، نه وان هر له ژير دهسه لاتی نه ودان، ﴿وَأَنَا ظَنُّنَا﴾ وه نيمه دنيا بووين، چونکه له زماني عه ره بيدا وشه ی (الظَّن) هندی جار به مانای یه قين و دنيا بوونيش ديت، وهك ده بنين له شوينیکی تر دا خواي گوره دهفه رمويت: ﴿قَالَ الَّذِينَ يَشْكُونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ﴾ [البقرة: ۲۴۹] واته: گوتيان: نه وانه ی که دنيا بوون به خرمهت خوا دهگن له پوژی دواييدا، ليره دا وشه ی (الظَّن) مانای گومان نابه خشيت، به لکو وشه ی (الظَّن) به مانای یه قين و دنيا بوون ديت، ﴿وَأَنَا ظَنُّنَا أَنَّ لَّن تَعْجِزَ اللَّهُ فِي الْأَرْضِ﴾ وه نيمه دنيا بووين که هرگيز ناتوانين له دهستی خوا درچين، به يه کساني نه گهر له زهويدا بميننه وه يان له زهوی هلبين، نيمه هر له ژير دهسه لاتی خواي گوره دابن.

(۲) جنوکه کان موسلمان بوونی خويان ناشکرا کرد، نه م چند که سه ی جنوکه کان موسلمان بوونی خويان راگه ياند، ﴿وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ﴾ به راستی

ئیمه کاتی رینموونی قورئانمان بیست ئیمانمان پی هیئا، ئه مه به لگه یه بۆ نه وه ی که
 جنۆکه کانیش موسلمان و، ئیماندارو، ته قواکاریان تیدایه، ههروه ها خراپه کاریشیان
 تیدایه، بۆیه گوتوویانه: ﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدَا﴾ [الجن: ۱۱] ئیمه جاران خاوه نی رپیازی نۆر
 بوین، ﴿وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ﴾ وه بیگومان ئیمه هیندیگمان موسلمانین و
 هیندیگمان سته م کار، واته کافر. له زمانی عه ره بیدا وشه ی (قَسَطَ) که سی پیته
 مانای سته م کردن ده به خشیت، به لام وشه ی (أَقْسَطَ) که چوار پیته مانای دادپهروه ی
 ده به خشیت، (إِسْمُ الْفَاعِلِ) ناوی بکه ری وشه ی (أَقْسَطَ) (القاسط) ه، بۆیه گوتوویانه:
 ﴿وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ﴾ واته کافران و خراپه کاران.

يَقُولُونَ نَحْنُ الْمُسْلِمُونَ فَكَانُوا إِخْهُمُ حَقًّا (۱۵) وَإِذْ
 نَادَىٰ عَلَىٰ صَرْفَةِ لَاسْتَبِيْنَاهُمْ مَاءً عَذْقًا (۱۶) يَنْفَتِنَهُمْ فِيهِ وَمِنْ بَعْرَضٍ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْتَكْبِرُ
 عَنِ صَرْفَةِ (۱۷) وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا (۱۸) وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَمْشِي يَدْعُو كَذِبًا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِيَدَا (۱۹) فَلَمَّا دُعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا (۲۰) فَلَمَّا إِنِّي لَا
 تَسْلُكُكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا (۲۱) فَلَمَّا إِنِّي لَسْتُ يُجْعَلِي مِنَ اللَّهِ أَحَدًا وَلَسْتُ أَحَدًا مِنْ دُونِهِ
 مُنْجِدًا (۲۲) إِلَّا بِلَاغَا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَفْصِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ نَازٍ خَتَمَ خَالِدِينَ
 بِهِ لِيَدَا (۲۳) حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْأَلُونَ مَنْ أَعْطَاهُ تَأْوِيلًا وَأَقْبَلَ عَذْدًا (۲۴) فَلَمَّا إِن
 تَبَيَّنَ لِقَائِهِ أَوْيَبَ مَا يُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا (۲۵) عَامٍ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ غَيْبِهِ
 أَحَدًا (۲۶) إِلَّا مَنْ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا (۲۷) لِيَقْضِيَ
 لَكُمْ أَذْيَبَ رِسَالَاتٍ رَحِيمًا وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدْدًا (۲۸) ﴿١﴾ [الجن:

۱-۲۸]

(۱) - خَوای گه وره دده رموی: ﴿وَأُولَئِكَ اسْتَقَامُوا﴾ وه نه گه رنه وان مروؤ و جنوکه،
 وان به دپه تراوان ﴿عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ به رده وام بوونایه له سه رپتی راست، له سه رنایینی
 راست و دروست ﴿لَاسْتَبِيْنَاهُمْ مَاءً عَذْقًا﴾ ناوی زورمان پی دد توشین، بارانی زورمان پی
 دد توشین به خوشی و حاللی، له راستیدا خوی گه وره بارانیان لی دد گرتیه وه به
 مزی کوفر و تاوره کانیا نه وه ﴿يَنْفَتِنَهُمْ فِيهِ﴾ تا تاقیتان کهینه وه تیایدا. به جورنکی
 تریش ته فسیر کراوه: ﴿وَأُولَئِكَ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ نه گه رنه وان مروؤ و جنوکه
 به رده وام بوونایه له سه رپنکی کوفر ﴿لَاسْتَبِيْنَاهُمْ مَاءً عَذْقًا﴾ ناوی زورمان پی
 دد توشین، بو نه ودهی پله به پله له تیاجوون نزیکیان بکاته وه، خوی گه وره نیعمه
 به کافر دده به خشیت بو نه ودهی پله به پله به رده وه تیاجوون پاکیشیان بکات، ﴿وَأَنَّ
 الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ﴾ بیگومان مزگوته کان تاییهت خوان، مزگوت بو په رستنی خوی گه وره
 دروست دد گرتیت، له م باره وه خوی گه وره له نایه تنکی تردا دده رموی: ﴿فِي بُيُوتٍ
 لِّدُنِّ اللَّهِ أَنْ يُدْعَىٰ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ (۳۶) رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ

وَلَا يَبْغُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (۳۷) ﴿[النور: ۳۶-۳۷] واته: له مزگه وتانیځدا خوا مؤله تی داوه که به گه وره و پاک پاگیری (به رزو بلند دروست کریت) زیکرو یادی خوی تیدا بکری له و (مزگه وتانه دا) ته سبیحاتی خوا ده کهن به به یانیان و نیواراندا پیاوانیک که بازرگانی و کرین و فروشتن بی ناگایان ناکات له یادی خوا. نا ئه مه نه و شته یه که مزگه وتی له پیناودا دروست ده کریت، بۆ په رستنی خوی گه وره، بۆ نویژ کردن، بۆ زیکرو یادی خوی گه وره، به لام که مزگه وت بۆ شیرک و هاوه لپه رستی دروست بکریت، له سهر گور دروست بکریت نه مه مزگه وت نییه، چونکه له سهر شیرک و هاوه لپه رستی و په رستنی غهیری خوی گه وره دروستکراوه، بویه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ که واته له گه ل خوادا هاوار له که سی تر مه کهن، هاوار و هانا بۆ غهیری خوی گه وره مه بهن، له و بواراندا که غهیری خوی گه وره که سی توانای به سهریدا نییه، هانا بردن و داوای یارمه تی کردن جوړیکه له جوړه کانی په رستن، هانا بردن و داوای یارمه تی کردن ته نها له خوی گه وره ده کریت، به تایبته له و بواراندا که ته نها خوی گه وره توانای به سهریدا هیه، به لام له هندی بوازی تر دا که موقوف توانای به سهریدا هیه جایزه داوای یارمه تی له براهته بکهیت بۆ نه وهی یارمه تیت بدات، چونکه خوی گه وره له ئایه تیکی تر دا ده فهرمویت: ﴿فَاسْتَعَاذَ الَّذِي مِنْ شَيْعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ﴾ [القصص: ۱۵] واته: ئینجا نه وهیان که له تایه فهی خوی بوو داوای یارمه تی لیکرد له درئی نه وهی که له (تاقمی) دوژمنه کهی بوو. نه وانهی مزگه وته کان له شیرک و هاوه لپه رستی و بیدعه پاک ناکه نه وه با بزائن پیچه وانهی شهرعی خوی گه وره په فتاریان کردوه، خوی گه وره فهرمانی داوه به مزگه وت دروست کردن بۆ به که خواپه رستی و، زیکرو یادی خوا، نویژ کردن، نه وانهی مزگه وته کان به شیرک و بیدعهی وه کو داوای یارمه تی کردن له خه لک و شتی تر پرده کهن مزگه وته کان پیس

ده‌کن، بپیره‌وی مزگه‌وته‌کانیان گۆریوه له‌وه‌ی که له‌بنه‌په‌ته‌وه بۆی دروست کراوه،
 بپیره‌سته مزگه‌وته‌کان بپاریزیت، له‌جۆره‌کانی شیرک و هاوه‌لپه‌رستی و بیدعه
 بپاریزیت، بۆ نویژو، فیرکردنی زانستی به‌سوودو، زیکری خوای گه‌وره‌و، خویندن
 نوربان نایبه‌ت بکریت، پتویه‌سته مزگه‌وته‌کان به‌م جۆره‌بن به‌لای موسلمانانه‌وه،
 که‌چی گۆره‌رستان قایل نه‌بوون به‌وه نه‌بیت که بیکه‌ن به‌شوینی به‌په‌رستی و ناوی
 مزگه‌وتیشیان لیناوه، ﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِيَدَا﴾ وه‌به‌نده‌ی
 خوا موحه‌مه‌د ﷺ که هه‌ستا له‌خوا بپاریته‌وه و بپه‌رستی بپه‌رواکانی مه‌که‌که نزیک
 بوو دابارن به‌سه‌ریدا، وه‌که‌سی تر نه‌په‌رستیت. بپه‌رواپان داوایان له‌غیری خوای
 گه‌وره‌ده‌کرد، بۆیه کاتی پتیه‌مه‌ری خوا ﷺ هه‌ستا و ته‌نها داوی له‌خوای گه‌وره
 کرد، ته‌نها خوای گه‌وره‌ی په‌رست، سه‌ریان سوپماو، له‌ده‌وری کۆبونه‌وه، ﴿قُلْ إِنَّمَا
 أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ بلی: دلنیا بن من هه‌ر خوای خۆم ده‌په‌رستم، وه‌که‌س
 ناکه‌م به‌هاوبه‌شی، ئه‌مه به‌لگه‌یه که داواکردن له‌غیری خوای گه‌وره
 هاوه‌لپه‌رستییه، ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ بلی: به‌پاستی من نه‌زیان
 نه‌پنموونی ئیوه‌م به‌ده‌ست نییه، ئه‌مه زیده‌پۆی کردن له‌پتیه‌مه‌ری خوا
 په‌نده‌کاته‌وه، چونکه که‌سانیک له‌و باوه‌په‌دان که پتیه‌مه‌ری خوا ﷺ سوود و زیانی
 به‌ده‌سته له‌جیاتی خوای گه‌وره، پتیه‌مه‌ری خوا ﷺ سوود و زیانی به‌ده‌ست نییه،
 نه‌وه‌ی سوود و زیانی به‌ده‌سته ته‌نها خوای گه‌وره‌یه، ته‌نها خوای گه‌وره‌یه که داوی
 سوودی لیده‌کریت و، په‌نای پیده‌گیریته‌له‌شه‌ر، پتیه‌مه‌ری خوا ﷺ ته‌نها
 به‌نده‌یه‌که‌و په‌یامه‌که‌ی خوای گه‌وره‌پاده‌گه‌یه‌نیت، بۆیه زیده‌پۆی کردن له
 پتیه‌مه‌ری خوا داو و باوه‌ر بوون به‌وه‌ی که سوود و زیان گه‌یاندنی به‌ده‌سته شیرک و
 هاوه‌لپه‌رستییه، ئه‌وانه‌ی داوی یارمه‌تی له‌پتیه‌مه‌ری خوا ﷺ ده‌کن و، هانای بۆ

ده بن به تاييهت له م زه مه ندا كه ناوی پوژانی مه ولوديان لیناوه، له م پوژانه دا
 جوړه ها شیرك و داواكردن و كپوژانه وه به پیغه مبهري خواوه ﷺ تاييهت ده كهن،
 ده ستیان بۆ خوای گه وړه به رز ناكه نه وه، داواكار په كانیان تاييهت ناكه ن به خوای
 گه وړه وه، كه چي داوا له پیغه مبهري خوا ﷺ ده كهن و، ده لین: گوايه ناماده ی
 حه فله و ناهه نكه كانیان ده بیټ، گویيستی دوعا كانیان ده بیټ و... و... هتد، دلنیا بن
 مه مو نه مانه له شهیتانه كانی مړوف و جنو كه وه یه، پیغه مبهري خوا ﷺ په یامه كی
 په روه ردگاری خوی پاگه یاند، دوو شتی بۆ به جیه پشستوین كه نه گه ر دهستی پیوه
 بگرین هه رگیز گومړا نابین، قورپان و سووننه ت، پیغه مبهري خوا ﷺ په یامه كی
 خوای گه وړه زور به جوانی و به ناشكراو پوونی گه یاندوه، پیغه مبهري خوا ﷺ
 به ده ر له گه یاندن هیچ شتیكي تری به ده ست نییه. نیتر نه م كرده وه ناشیرینه چیه
 كه له م زه مه نه دا داهینراوه به بۆنه ی مه ولیدو له دایكبوونی ناوده بن، پیغه مبهري
 خوا ﷺ ته نها له م پوژانه دا ده ناسنه وه، هه موو پوژيك پینج جار له سه ر مناره كانه وه
 ناوی پیغه مبهري خوا ﷺ ده هینریت و، ده ناسریت، (أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن
 محمداً رسول الله) هه موو پوژيك پینج جار له سه ر مناره كانه وه به به رزترین ده نك
 ده گوتريته وه، چونكه خوای گه وړه ده فهرمویت: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ [الشرح: ٤] وه
 ناو و ناو بانگتمان بۆ به رزكردیته وه. بۆیه كه ناوی خوای گه وړه ده هینریت پاشان
 ناوی پیغه مبهريش ﷺ ده بریت، له كاته كانی بانگدان و، نیقامه كردن و، وتاره كاندا،
 نه مه به رزكردنه وه ی ناو و ناو بانگیتی ﷺ، به لام كه یادی پیغه مبهري خوا ﷺ ته نها
 له م پوژاندا بكریته وه، به پاستی بیدعه یه كی ناشكرايه، كه سانتيكیان ده لین:
 نه حجامدانی یادی له دایكبوونی پیغه مبهري خوامان ﷺ به س بۆ نه وه ی بچینه
 به هه شته وه نه گه ر هیچ كرده وه یه كی تریشمان نه حجام نه دایټ، ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ

مَنْ لَا رَشَدًا ﴿٤٦﴾ بَلَى: به راستی من نه زیان و نه پریتمونینی نیوهم به دست نییه، خوای گه وره فهرمانی پیداوه شه وه یان پی راگه یه نیت که توانای زیان و پریتونینی هیچ که سیک به دست نییه، به لکو ته نها پوون کردنه وهی نایینه که ی خوای گه وره و گه یاندنه که ی له شه ستودایه، به راستی پیغه مبه ری خوا ﷺ به چاکترین شیوه نایینه که ی خوای گه وره ی پوون کردو ته وه و گه یاندو یه تی، پیغه مبه ری خوا ﷺ زیان و رسود گه یاندنی به خودی خویشی نییه مه گه ر نه وه ی خوای گه وره بیه وی، ﴿قُلْ إِنِّي أَنُحْيِيكُمُ الْحَيَاةَ وَلَئِنْ أَجَدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ بَلَى: بیگومان که سیک نییه که من بیاریزی له سزای خوا وه بیجگه له و په ناگه یه ک شک نابهم، نه گه ر خوای گه وره ویستی سزای به نده که ی خوی هه بیّت نه و ا هیچ که سیک ناتوانیت ریگری له خوای گه وره بکات، بز نه وه ی سزای به نده که ی خوی نه دات، نه پیغه مبه ریگ و نه غهیری پیغه مبه ریگ توانای نه وه ی نییه، نه گه ر خوای گه وره بیه ویّت توله له به نده که ی خوی بکاته وه نه و ا هیچ که سیک ناتوانیت بیپاریزیّت، له م باره وه خوای گه وره ده فهرموی: ﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ (٤٤) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (٤٥) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (٤٦) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (٤٧)﴾ [الحاقة: ٤٤-٤٧] واته: نه گه ر (موحه ممه د ﷺ) به دهم نیمه وه میندی (روته ی) هه لیبه ستایه بیگومان نییه به دهستی خویمان توله مان لیده سه ند له پاشان ره گی دلیمان ده بری، واته به خراپترین شیوه ده مان کوشت وه که س له نیوه نه یده توانی به رگری لی بکات، هیچ که سیک نه یده توانی ریگری له خوای گه وره بکات، نه گه ر بیه ویّت سزای به نده یه ک بدات هیچ که سیک ناتوانیت نه و سزایه له و به ندیه دوربخاته وه. ﴿إِلَّا بَلَاغًا مِّنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ﴾ وه هیچم به دست نییه راگه یاندن نبی له خوا وه و گه یاندنی په یمانی نه و نه بی، نه مه یه که پیغه مبه ری خوا ﷺ به دهستی، راگه یاندنی په یامی خوای گه وره، که به شیوازیکی ناشکراو پوون

گه یاندویه تی، ﴿وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا﴾ وه هر که سئ
 بی فرمانی خواو پیغمبری بکات نه وه بیگومان ناگری دوزه خ بو نه وه
 تیاده میبیته وه به همیشه یی، هاوه لپه رست و کافر ناگری دوزه خ جیگه یانه و
 به همیشه یی تیایدا ده میننه وه، به لام که سانی یاخی بوو، نه وانه ی سهر پیچیه کانیا
 له کوفر به خوار تره له ژیر ویستی خوی گه وره دان، نه گهر ویستی لیبت به ناگر
 سزایان دهدات و، نه گهر ویستیشی لیبت ده یانبه خشیت، نه گهر به ناگریش سزایان
 بدات نه و به همیشه یی تیایدا نامیننه وه به لکو دینه دهره وه و، دهره نجامیشیان بو
 به هه شته، نه مه له نایه ته کانی هه ره شه یه (الوعید) و به لگه نییه له سهر نه وه ی که هر
 مه عصیه ت و سهر پیچیه ک کوفر بیت و ناده میزاد له چوار چپوه ی نایینی ئیسلام بکاته
 دهره وه، وه کو نه وه ی خه واریجه کان بانگه شه ی بو ده کهن، نه م نایه ته له موجه لاتی
 قورپانه، له موته شایبه کانی قورپانه که پیویسته بو به وردی و چاک تیگه یشتنی بو
 نایه ته موحه که مه کانی تری قورپان بیگه رینیته وه، نایه تانیکی تری قورپان ته فسیری
 ده کات، ﴿حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا﴾ تا به چاری
 خویان ده بینن نه و سزایانه ی که به لئینان پیدراوه ئینجا نه و کاته ده زانن که کی
 یارمه تی دهری که متره و ژماره ی که مه، که کافرو هاوه لپه رستان نه و سزایانه یان بین
 که په یمانیان پیدرا بوو، نه و کاته بویان پوون ده بیته وه کی پشتیوانی که مه، نایا
 نه و ان یان پیغمبری خوا ﷺ ژماره یان که متره، پیغمبری خوا ﷺ خواو،
 فریشته کان و، ئیماندارانی له گه لدا یه، به لام نه و ان هیچ که سیکیان له گه لدا نییه ته نها
 شه یتانه کانی خویان نه بیت، هیچ که سیکیان له گه ل دانییه پشتگیریان بکه ن و،
 یارمه تیان بده ن.

باشان که جنۆکه کان گوئیستی قورئان بوون چوونه خزمه تی پیغه مبهری خوا
 پیغ و نیمانیان پی هیئا، نه مانه جنۆکه کانن نصیبین بوون^(۱)، نه مهش به فه مووده ی
 (صبح) بۆیان جیگیر بووه هاوه لی به پرئز نبین و مه سعور^(۲).

وه ده گیرنه وه پیغه مبهری خوا ﷺ سوپه تی (الرحمن) ی بۆ خویندنه وه، ئیتر که
 نه م نایه ته ی ده خویندنه وه: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾ واته: جا به کام نیعمه تانی
 به روه ردگار تان باوه ر ناکه ن؟ ده یانگوت: به هر هه موو نیعمه ته کانن تو باوه ر
 ده که بن به روه ردگار مان، سوپاس و ستایش بۆ تویه^(۳) أخرجه الترمذي (۳۲۹۱)، قال
 ترمذي: هذا حديث غريب، لا نعرفه إلا من حديث الوليد بن مسلم عن زهير بن محمد.

(۱) واته: جنۆکه کانن سه ر زه مینی عیراق بوون، چوون و گوئیان له پیغه مبهری
 خوا ﷺ گرت، کاتی پیش نویژی بۆ هاوه لانی ده کرد له دۆلی (وادی النخلة) له نیوان
 مه که و تانیفدا، نه و کاته بوو که پیغه مبهری خوا ﷺ له تانیف گه رایه وه،
 سوکایه تیان پیکردو، گالته یان پیکرد، بۆ مه که گه رایه وه، پیغه مبهری خوا ﷺ
 نویژی به یانی به هاوه لانی ده کرد، قورئانی خویند، جنۆکه کان قورئان خویندنه که ی
 پیغه مبهری خویان ﷺ بیست، که پیشتر نه یان بیستبوو، هاوشیوه ی نه و قورئانه
 پیشتر ته نها بۆ مووسا پیغه مبهر _ علیه السلام _ دابه زیبوو، ئیتر گه رانه وه به
 نه مه کانن خویانیان راگه یاند، ئیتر موسلمان بوون و، هاتنه خزمه تی پیغه مبهری خوا
 ﷺ له سه ر ئیسلام به یعه تیان دایه، چونکه پیغه مبهری خوا ﷺ بۆ هه ر دوو جیهانی
 ئاده میزادو جنۆکه کانیش نیردراوه.

(۲) تقدم الکلام علیه و ذکر طرقة قریباً.

(۳) پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: ((وه لأمی جنۆکه کان له ئیوه باشت
 بو)) مه به ستی ئیوه ی ئاده میزاده. کاتی گوئیستی نه م فه رمایشته ی خوی گه وره
 ده بوون: ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ﴾، ده یانگوت: به هر هه موو نیعمه ته کانن
 باوه رمان هیئا وه نه ی به روه ردگار مان، سوپاس و ستایش بۆ تویه.

كَاتِيكَ جَنْوَكَه كَان لَه گَهَل پَیغَه مَبَه رِی خَوَادَا ﷺ كُوبُونَه وَه، دَاوای خَوَارْدَه مَه نِیَان
 لَبَكْرَد بُو خَوِیَان وَ چَوَارِ پَیكَانِیَان، پَیغَه مَبَه رِی خَوَا ﷺ پَیئِی فَه رَمُوْن: ((لَكُمْ كُلُّ عَظْمٍ
 ذِكْرٌ اِسْمُ اللّٰهِ عَلَیْهِ یَجْذُوْهُ اَوْ فَرَّ مَا یَكُوْنُ لَحْمًا، وَكُلُّ بَعْرَةٍ عَلَفٌ لِّدَوَابِّكُمْ))، قَالَ النَّبِیُّ ﷺ:
 ((فَلَا تَسْتَنْجُوا بِهَمَّا، فَإِنَّهُمَا زَادَا إِخْوَانَكُمْ مِنَ الْجَنِّ))^(۱) معناه صحیح: وَهَذَا النِّهْيُ ثَابِتٌ مِنْ
 وَجُوْهِ مُتَعَدِّدَةٍ مِنْهَا: حَدِیْثُ أَبِي هُرَیْرَةَ عِنْدَ الْبُخَارِی (۳۸۶۰)، وَاتِهِ: ((هَمْ مَوُو ثَیْسَكِیْكَ نَاوِی
 خَوای گَه وَرَه ی لَه سَهَر هَیْتَرَابِیْت بُو نِیَوَه یه دَه بَیْنِن زَوْرْتَرِیْن گُوشْتِی بَه سَهَرَه وَه یه، هَر
 پَشَقْلِیْ كِیْش عَه لَه فِی چَوَارِ پَیكَانِی نِیَوَه یه))، پَیغَه مَبَه رِی خَوَا ﷺ بَه هَاوَه لَانِی خَوِی
 فَه رَمُو: ((بَه وَ دَوَاْنَه خَوْتَان پَاك مَه كَه نَه وَه، چَوْنَكَه خَوَارْدَه مَه نِی بَرَا
 جَنْوَكَه كَانْتَان)).

ئَه م قَه دَه غَه وَ پَیْگَرِی كَرْدَنَه ش لَه چَه نَدِیْن پَوَوَه وَه جِیْگَرِی بَوَوَه، بُو یه زَانَا یَان
 قَه دَه غَه ی خَو پَاك كَرْدَنَه وَه یَان كَرْدَوَه بَه وَ دَوَاْنَه، زَانَا یَان گُوْتُو شِیَانَه: ئَه گَه ر
 قَه دَه غَه ی خَو پَاك كَرْدَنَه وَه كَرَا بَیْت بَه وَ شْتَانَه ی كَه بُو خَوَارْدَنِی جَنْوَكَه وَ چَوَار
 پَیكَانِیَان دَانِرَاوَه، كَه وَ بَوُو بَه وَانَه ی كَه بُو خَوَارْدَه مَه نِی ئَادَه مِیْزَاد وَ چَوَارِ پَیكَانِیَان
 دَانِرَاوَه پَیْشْتَر شَا یَسْتَه تَرَه^(۲).

(۱) _ بُو یه پَیغَه مَبَه رِی خَوَا ﷺ پَیْگَرِی كَرْدَوَه لَه وَه ی مَرُوْش خَوِی بَه ثَیْسَك وَ
 پَشَقْل پَاك بَكَاتَه وَه، چَوْنَكَه ثَیْسَك خَوَارْدَنِی جَنْوَكَه مُوسَلْمَانَه كَانَه وَ خَوای گَه وَرَه بَه
 گُوشْت بُو یَانِی دَادَه پُوشِیْت، پَشَقْل وَ پَا شَه پُوی ئَاژَه لَانِیْش خَوای گَه وَرَه دَه یَكَا ت بَه
 عَه لَه فِی چَوَارِ پَیكَانِیَان.

(۲) _ كَه وَاتَه ئَه مَه بَه لَكَه یه بُو ئَه وَه ی بَه خَوَارْدَه مَه نِی ئَادَه مِیْزَادُو، عَه لَه فِی چَوَار
 پَیكَانِیَان خَو پَاك نَاكْرِیْتَه وَه، ئَه وَ عَه لَه فَه ی بُو ئَاژَه لَان دَانِرَاوَه بُو هِیْچ كَه سِیْكَ نِیْیَه
 مِیْزِی بَه سَه رِدَا بَكَات وَ، خَوِی پَی پَاك بَكَاتَه وَه، هَه رَوَه هَا خَوَارْدَه مَه نِی ئَادَه مِیْزَادِیْش
 بُو هِیْچ كَه س نِیْیَه خَوِی پَی پَاك بَكَاتَه وَه.

وه پښغه مبهري خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بڼ هره هره موو ناده ميزاد و جنوکه ليردراوه، له لای
خوای گه ورده وه نه مه پله و پايه يه کی گه ورده تره له چاونه وهی که جنوکه کان بڼ
سوله يمان پښغه مبهري _ عليه السلام _ پام کرابوو^(۱)، جنوکه کانی بڼ پام کرا بوو
نه سرېون پڼوه ده کردن به سيفه تی نه وهی که پاشا بوو، به لام پښغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به
سيفه تی پښغه مبهرايه تی نيراوه بڼيان، له رمانی به و شتانه پښده دات که خوای گه ورده
پښغه مبهري که ی له رمانيان،

(۱) _ سوله يمان پښغه مبهري _ عليه السلام _ جنوکه ی بڼ پام کرا بوو، کاريان بڼ
ده کرد، خواستی هره شتيکی بوايه ده ست به جڼ بڼيان جڼبه جڼ ده کرد، چونکه
خوای گه ورده مولک و ده سه لاتيکی پښدابوو که هرگيز به هيچ که سيکی ديکی غه يری
نه وی نابه خشيت، له وهی که عفريت و جنوکه کانی بڼ پام کرد بوو، له م باره وه خوای
گه ورده ده فرموي: ﴿يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّغَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجَهَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ
رَاسِبَاتٍ﴾ | سبا: ۱۳ | واته: (سوله يمان) هرچی بويستايه بڼيان دروست ده کرد له
به رستگاو په يکه رو چه ندين قاپی (نان خواردن) وه که حه وزی گه ورده چه ند قازان و
مه نجه لی دامه زراو (نه ده جولان له بهر گه ورده يان). خوای گه ورده جنوکه کانی بڼ
سوله يمان پښغه مبهري _ عليه السلام _ پام کرد بوو که هه لده ستان به شت دروست کردن و
ناوه دانکردنه وه، هه روه ها خوای گه ورده ده فرموي: ﴿وَالشَّيَاطِينُ كُلٌّ نَّاءٍ
(غُزَافٍ)﴾ | ص: ۳۷ | واته: وه هه موو (پهري و) شه يتانه کانمان بڼ پام هينا بوو که
بيناسازو مه له وانی ژير ده ريبابوون. بيناسازيان ده کرد، له ژير ده ريادا مه له وانيان
ده کردو، هه موو شتيکیان بڼ سوله يمان پښغه مبهري _ عليه السلام _ ده هينا که داوی
ده کرد. به لام پښغه مبهريمان صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له و پايه دارتره چونکه له سوله يمان پښغه مبهري زياتری
بڼ درا بوو، خوای گه ورده وه کو پښغه مبهريک بڼ تيکپرای ناده ميزادو جنوکه کان ناردی،
به مزده درو ترسینه ر، په يامه که ی گشتييه .

چونکه پیغمبر ﷺ به ندهی خواو پیغمبرکه یه تی، پایه ی به ندهی پیغمبریش (العبد الرسول) له پایه ی پیغمبره ی پادشا (النبي الملك) گه وره تره^(١).

وه کافرانی جنۆکه ده چنه دۆزه خه وه به به لگه و ده قه شرعیه کان و به یه ک دهنگی زانایان^(٢)، به لام سه بارهت به ئیماندارانیان جه ماوهری زانایان یه ک دهنگ بوون له سه ر نه وه ی که ده چنه به هه شته وه.

وه جه ماوهری زانایان له سه ر نه وه ن که پیغمبره ران هه موویان له ئاده میزادن^(٣)، هه یچ پیغمبریک له جنۆکه نه نیردراوه، به لام ترسینه ر (النذر) یان تیدا ده بیئت^(٤)، وه نه م سه لانه به وردی له شوینی تر دا باس کراوه.

(١) _ سوله یمان پیغمبر _ علیه السلام _ پیغمبره و پادشایه (النبي الملك)، وه کو بابی داود پیغمبر _ علیه السلام _ که پیغمبره بوو وه پادشاش بوو له هه مان کاتدا، وه کو یوسف پیغمبر _ علیه السلام _ که پیغمبره و پادشاش بوو، به لام پیغمبره ی خوا موحه ممه د ﷺ پیغمبره پادشا نییه. پیغمبره رمان ﷺ فه رمانی پیدرا یان پیغمبره و پادشا بیئت، وه یان به نده و پیغمبره ی بیئت، ئیتر نه وه ی هه لبارد که پیغمبره ی بیئت و پادشا نه بیئت.

(٢) _ له پووی سزاوه جنۆکه کان وه کو ئاده میزادن، جنۆکه کان ده چنه دۆزه خه وه، زانایان جیاواز بوون سه بارهت به وه ی که ئایا پیاو چاکانیان ده چنه به هه شته وه؟ وا دیاره پیاو چاکانیان ده چنه به هه شته وه وه کو ئاده میزاد.

(٣) _ پیغمبره ران له ئاده میزاد ده بن، له جنۆکه نابن، وه له پیاوانیش ده بن نه ک له ژنان.

(٤) _ پی پراگه یه ن و ترسینه ریان تیدایه، له م باره وه خوا ی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَلَوْ إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ﴾ [الأحقاف: ٢٩] هه موو گه پانه وه بۆ لای قه وم و هۆزه که یان به ترسینه ر بۆ نه وه ی له سه ر کوفرو شیرک و هاوه لپه رستی نه میئنه وه، که واته ترسینه ریان تیدایه.

نه و ناده میزاددهی که فرمان به جنۆکه کان دهکات بهودی که خواو پیغه مبه ره که ی فرمانیان پیداوه، وهکو په رستنی خوا ی گه وده به ته نها^(۱)، گوپراپه ن بوون بۆ پیغه مبه ره که ی، وه هه مان نه و فرمانانه به مروفیش ده دات، نه و ناده میزاده به کینکه له چاکترین نه و لیاو دۆستانی خوا ی گه وده، وه له و پوه وده جینشین وه نۆینه ی پیغه مبه ری خوا یه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ^(۲).

(۱) وهکو پیغه مبه ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، نه و فرمانه ی داوه به جنۆکه کان که خوا ی گه وده فرمانی پیداوون، وهکو په رستنی خوا ی گه وده به ته نها که هیچ هاو به شینکی نییه، وه وازه یان له په رستنی شتانی دیکه ی جگه له خوا ی گه وده.

(۲) مه به ستی شیخولنیسلام نه وه یه که ده یه ویت به رپه چی نه و که سانه بداته وه که جنۆکه خزمه تیان ده که ن، ده شلین: نه مه که پامه تیکه له لایه ن خوا ی گه وده وه، پیشتەر ناماژده به وه درا که نه مه که پامه تی خوا ی گه وده نییه، نه مه ته نها گومرا بوون و له خۆ با ییبوونه له راستیدا نه وه ی فرمانیان ده داتی به گوپراپه لی و ملکه چ بوون بۆ خوا ی گه وده، بۆ په رستنی خوا ی گه وده بانگیان دهکات بینگومان که سیکه له پیاو چاکان، به لام نه و که سه ی له کاره چه پامه کان و، جادوو، شتی تر دا به کاریان دینیت و له و شتانه دا به کاریان دینیت که خوا ی گه وده چه پامی کردوه، بینگومان نه وه به کاره یانیکه چه پامه.

وه مهرکەس جنۆکە لەو بوارانەدا بە کاربێنیت که خواو پیغه مبه ره که ی قه ده غه یان کردوه، یا له شیرک و هاوه لپه رستیدا، یا له کوشتنی که سیکی خوین پارێزراودا، یا بۆ ئه وه ی ده ست درێژیان بکاته سه ر به بی کوشتنیان وه کو ئه وه ی نه خوشیان بخت و، زانست و زیکو یادی خوی گه و ره یان بیرباته وه، یا له خراپه و به درپه وشتیدا، وه کو هینانی که سانیك که داوای داوین پیسی لی بکات، ئه م که سانه جنۆکه ی له بواری تاوان و ده سترێژیدا به کارهیناوه، پاشان ئه گه ر له بواری کوفردا به کاریان بێنیت ئه وه کافره، ئه گه ر بۆ تاوان و سه رپیچی به کاریان بێنیت ئه وه که سیکی سه رپیچی کارو یاخییه، یان خراپه کاره و له هه ق و پیی راست لایداوه (فاسق)، یان تاوانباره و له هه ق و پیی راست لاینه داوه (مذنّب غیر فاسق).

وه ئه گه ر به ته واوی به شه ریه ت زانا نه بیّت و^(۱)، لهو بوارنه دا به کاری هینان که وا ده زانیّت له که پامه تن، وه کو ئه وه ی به کاری هینان بۆ هه ج کردن، یان له کاتی گوێ بیست بوونی بیده شه یتانه کان بیفرینن^(۲)،

(۱) ته ماشاکه، ئه م مهرجه، به ته واوی به شه ریه ت زانا بیّت، ئه گه ر زانستیکی ته واوی به شه ریه ت هه بیّت ئه وه له کاروباری موباح و پێپیداودا با به کاریان بێنیت، به لام که سی نه فام باهه رگیز ئه م ده روزه یه نه کاته وه.

(۲) بیستنی بیده، واته گۆرانی، گۆرانی به لای صوفیه کانه وه، کۆ ده بنه وه، گۆرانی ده لێن و، ده ف لیده ده ن، پاشان بارو حالیکیان به سه ردا دیت ده فین و، ده لێن: ئه مه که پامه ته که چی له حه قیه تدا ته نها کرده وه گه لیکی شه یتانییه، ئه وه ی فپاندنی ته نها شه یتان بوو، خودی خویان نه فپین، به لکو له راستیدا ته نها شه یتان بوو هه لیگرتن و فپینی پیکردن.

يان بۆ عەرەفات ھەلگرن، ئەو ھەجە شەرىيە بەجىنەھىننەت كە خواو
پىغەمبەرەكەى ھەرمانيان پىداو، يان لە شارىكەو بۆ شارىكى تر ھەلگرن و،
شتىترى بەو ھاوشىوانە، ئەمە گومرايىو، بە راستى فرىويانداو^(۱).

وہ زۆرىك لەو كەسانە پىدەچىت ھەر نەزانىت ئەو لە لاىەن جنۆكەو ھە، بەلكو
بىستوىەتى كەوا ئەولياو دۆستانى خواى گەرە كەپامەت و كردهو ھەى نااسايى لە
سروشەت بەدەريان ھە، ئەو ھەندەش ھەقىقەتەكانى ئيمان و زانىنى قورپانى^(۲) پىنىيە
بەھۆيەو لە نىوان كەپامەتى پەھمانى و لە نىوان سەرلىشىواندەكانى شەيتانىدا
جياكارى بىكات، نىتر بە گوڤرەى بىروباو ھەپى خۆى فرىوى دەدەن.

(۱) _ جايز نىيە لە پەرسەنەكاندا بەكارىان بىنن، بۆ مەككەو مەدىنەو
بەيتولمەقدىس بىانبەن، ئەمە جايز نىيە، نابىت لە پەرسەندا بەكارىان بىنن، بەلكو لە
پاستىدا تەنھا لە موباحات و پىپىدراو ھەكاندا بەكارىان دىنن بەمەرجىك ئەو مەرقە تەواو
زانابىت بەشەرىعەت.

(۲) _ ئەو كەسەى زانستىكى تەواوى بەشەرىعەت نەبىت دەكەو پتە نىو ئەم
شەتەو.

بزیه نه گه هاوه لپه رست بئیت و هه ساره و بته کان بپه رستیت، وای به خه یالدا بئین
 ی له و په رستنه سوود وهرده گریت، به نیازه نه ویدی بته که یان له سه رستوهی
 کنساره نکاکاری بۆ بکات و بیکات به هوکاری نزیکیوونه وه، که پادشایه که یان
 پیتفه مبرنگه یان شینخیکی چاکه، واده زانیت نه و پیتفه مبره یان نه و شینخه چاکه
 ده په رستیت، که چی په رستنه که ی له حقیقه تدا بۆ شه یتانه، خوای گه وره ده فهرموی:
 ﴿وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ خِيْفًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهْلَاءَ إِنَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ (٤٠) فَأُولَٰئِكَ سُبْحَانَتْ أَنْتَ
 بِشَاءِ مَنْ ذُوْنِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُّؤْمِنُونَ (٤١)﴾^(١) [سبأ: ٤٠-٤١] واته:
 وه بۆئی (خوا) هه موویان کو ده کاته وه پاشان به فریشته کان ده فهرمویت تایا نه وانه
 (ه دونیا) نئوه یان ده په رست (فریشته کان) ده لئین پاک و بیتگه ردی بۆ تو ته نیا تو
 گهردی نئمه ی نه ک نه وان به لکو نه وان جنۆکه یان ده په رست زۆربه یان باوه پریان به وان
 (جنۆکه) هه بوو.

(١) هه موشریک و هاوه لپه رستی که نه گه ر به رد یان ده رخت یان بتیکی
 په رستیت، باد لئیا بیت له راستیدا ته نها شه یتانی په رستوه، چونکه شه یتان فهرمانی
 نه ویدی پیکردون، ﴿بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ﴾ به لکو نه وان جنۆکه یان ده په رست، واته
 شه یتانیان ده په رست، ﴿أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُّؤْمِنُونَ﴾ زۆربه یان باوه پریان به وان (جنۆکه)
 هه بوو.

بۆیه ئەوانەى كە سوژدەيان بۆ خۆرو، مانگ و، ھەسارەكان دەبرد، مەبەستیان سوژود بردن بوو بۆ خودى ئەوانە، كە چى شەيتانىش خۆى لەگەڵ ئەو خۆرو، مانگ و، ھەسارانەدا جووت دەکرد لە كاتى سوژدە بردنەكەى ئەواندا، بۆ ئەوەى سوژدەكەيان بۆ ئەو بىت، شەيتان خۆى بەشێوەى ئەوانە دەگۆرپىت كە موشريك و ھاوئەلپەرستان ھانىيان بۆ دەبەن و داواى فرياكەوتنيان لێدەكەن، ئەگەر ئەو ھاوئەلپەرستە گاور بىت و ھاناي بۆ جرجس يان غەيرى ئەو بردو داواى فرياكەوتنى لێکرد، ئەوا شەيتان لەسەر شێوەى جرجس و غەيرى ئەویش كە ھاوئەلپەرستان ھانىيان بۆ دەبەن و داواى فرياكەوتنيان لێدەكەن دىتە لايان، يان ئەگەر خۆى دابىتە پال ئىسلام و، ھاناي بۆ شىخىك لەشېخانى موسلمانان برد كە گومانى چاكىتى لێدەكات، ئەوا شەيتان لەسەر شێوە ئەو شىخە دىتە لاي، وە ئەگەر لەموشريك و ھاوئەلپەرستانى ھىندىش بوو، ئەوا شەيتان لەسەر شێوەى ئەو دىتە لاي كە ھىندىكە بەگەرەى دادەنىت.

پاشان ئەگەر ئەو شىخەى ھاناي بۆ براوھو داواى فرياكەوتنى لێكراوھ لەوانە بىت كە پسپۆرو زانان لە شەرىعەتدا، ئەوا شەيتان پىي راناگەيەنىت كە لەسەر شێوەى ئەو خۆى پىشانى ئەو ھاوئەلانەى داوھ، كە ھانىيان بۆ بردوھو، داواى فرياكەوتنيان لێكردوھو، وە ئەگەر شىخەكە لەوانە بىت كە ھىچ زانىنىكى ئەوتۆى بە گوشتارى ھاوئەلانى نەبىت، ئەوا شەيتان گوشتارى ھاوئەلانى پىدەگەيەنىت، ھاوئەلانىشى وادەزانن كەوا شىخ لەدورەوھ دەنگەكانى بىستوون و، وەلامى داوئەتەوھ، كە چى لەپراستيدا تەنھا بەواسىتە و نۆوھەندكارى شەيتانەوھ بووھ.

شىخىك كە شتانىكى وەكو ئەمەى بۆ بە دىھات بوو بەشێوەى موكاشەفەو موخاتەبە، گروتى: جنۆكەكان شتىكى درەوشاوھم پىشان دەدەن وەكو ئاو و شوشە، خۆيانى تىدا دەنوینن لەسەر شێوەى ئەو شتانەى كە لىي داواكراوھ ھەوالمان لە بارەوھ بداتى^(۱)،

(۱) _ وەكو ئەو كەسانەى كە بانگەشەى زانىنى شتى شوینى دزراو دەكەن،

پووحە شەيتانىكەكان ئامادە دەكەن، وە ژنان و مندالانىش جار بە جار لەشتانىكى وەكو

نه ودا به کار دینن، کوپنکی بو دینن ناوی تیدایه، منداله که ته ماشای ناوی نئو کوپه که دهکات هاوکات جنوکه که خوی دهگوریت و خوی پیشان دهکات که چند شتیک نهجام دهکات، کوتومت وهکو دزه که، منداله که له نئو ناوی کوپه که دا وینه ی پیاوینک ده بینیت له سه ر شیوه ی نه و پیاوه ی که دایه که ی کردووه، پندهکات و ده چیتته مالی فلان که سه وه، نیتر هه لده ستیت و پیی ده لیت: من بینیم فلانی کوپی فلان دزیه که ی کرد، پیی ده لیت: نه و فلان که سه شته که ی دزیووه، بچو له مالی نه و فلان که سه به درایدا بگه پی، نیتر پیاوه که ده چیت و له مالی نه و فلان که سه د شته که ی ده دزیتته وه، شتانیکی وهکو نه مه له بارو حالی جنوکه کانه، که جنوکه که له وینه ی نه و پیاوه دا که مانگه که ی دزیوه خوی ده نوینیت، جنوکه که خوی له شیوه ی پیاوه که و له شیوه ی شته دزراوه که ش له نئو ناوه که یان شوشه که دا خویانی بو ده نوینیت. بپوانه: الشیخ یاسر برهامی، شرح الفرقان بین اولیاء الرحمن وأولیاء الشیطان، وه رگنیر.

گوتی: منیش هه والی شته که به خه لکه که ده لیم. جنۆکه کان گوفتاری نه و که سانه م
پیده گه یه نن که هانام بو ده بن و داوای فریا که وتنم لیده که ن، وه لامی منیش به وان
ده گه یه نیت^(۱).

شیخانیکی زوریش که شتانیکی زوری وه کو نه و کرده وه نا ئاساییانه یان بو به دی
هاتوه، نه گهر که سانیک که له و باره وه شتیک نه زانن و بپوایان پینه که ن و به دروایان
بخه نه وه، بلین: ئیوه به ریگهی فیل نه و شتانه نه نجام ده دن، ئیوه به (حجر
الطلق)^(۲) توئیکلی نارنج و، پونی بوق و، چه ندین فیلی سروشتی تر ده چنه نیو
ناگره وه، نه و شیخانه سه ریان سوڤده مینیت و، ده لین: سویند به خوا ئیمه هیچ شتیک
له و فیلانه نازانین، به لام نه گهر که سانیکی شاره زا پیمان بلین: ئیوه له وه دا راست
ده لین، به لام ئیوه له ریگهی بارو حالی شه یتانه وه نه و شتانه نه نجام ده دن، دان
به وه دا ده نین، که سانیکیشان ته و به یان کردو په شیمان بوونه وه، خوای گهره لییان
ببورئ و لیتان خوش بی، کاتی هه قیان بو پوون بویه وه، کاتی له چهنده ها پووی
جور به جور وه بویان ئاشکرا بوو که کاری شه یتانه، ته ماشایان کرد له لایه ن
شه یتانه وه نه نجام ده دریت، چونکه بویان ده رکوت له کاتی نه نجام دانی بیدعه زهم
کراوه کانی شه رعدا، له کاتی مه عصیه ت و سه ریچی کردنی خواو پیغه مبه ره که یدا پوو
ده دن.

(۱) _ ده بن به پۆسته چی!

(۲) _ حجر الطلق: به ردیکی بریسکه دارو پوونه، چینه چینه، نه گهر پیاکی شیت

پریشکی لیده بیته وه، ده هاردی و وه کو بۆدره به جهسته وه ده کریت، پیستی مروف
نهرم ده کات. بپوانه: مه لا مه حمودی گه لاله یی، قامووسی رسته، وه رگیز.

وه له کاتی نه نجام دانی نه و کرده وه، په رسته شه رعیانه دا پوونادهن که خواو
 پیغه مبه ره که ی خوشیان ده ویت^(۱)، نه و کاته زانیان که له کرده وه ناناساییاکانی
 شه یانه که یو دۆستانی خوی نه نجامی ده دات، نه ک له که پامه تی په حماییی که یو
 دۆستانی خوی به دی دینت.

والله أعلم بالصواب والیه المرجع والمآب، وصلى الله وسلم على محمداً سيد رسله وأنبيائه،
 وعلى آله وصحبه وأنصاره وأشياعه وخلفائه صلاة وسلاما نستوجب بحما شفاعته . . . آمين.

(۱) _ له راستیدا که پامه ت پوو ده دات له کاتی به جیته یانی گو یزایه ل بوون و
 نه نجام دانی نه و په رستانانه دا که خوا ی که وړه و پیغه مبه ره که ی خوشیان ده ویت،
 به لام کرده وه ی ناناسایی له سروشت به دهری شه یانی له کاتی نه نجامدانی نه و
 کرده وانه دا خواو پیغه مبه ره که ی رقیان لیته تی پووده دهن، وه کو مه عصیه ت و تاوان و
 شیرک و هاوه لپه رستی، نه مه یه جیاوازی نیوان که پامه ت و کرده وه ی ناناسایی
 شه یانیدا.

ناوەرۈك

ناوهړوک

- به شينک سه بارهت به وهی که پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) له و نه وليا و دوستان
 ۵۱۷..... چاکترن که پيغه مبه ر نين
 ۵۲۲..... نازلی ماوه لانی پيغه مبه ر ﷺ و نوممه ته کی
 ۵۵۴..... گومرایي نه وانه ی وه لایهت و دوستایه تی له پيغه مبه رایه تی به چاکتر داده نین
 ۵۶۲..... بیرو باوه په پوچه کانی ئی بنوسینا و قه یله سوفان
 ۵۷۱..... (ضعیف) بوونی نه و قه رمودانه ی که له باره ی چاکیتی نه قله وه هاتون
 ۵۷۵..... حقیقه تی عه قل
 ۵۸۵..... ره سنی فریشته کان له قورئاندا
 ۶۰۲..... نیلجادی نه وانه ی باوه ریان (وحدة الوجود)
 به شينک سه بارهت به نالوز بوون و تیکه لېوونی مانای حقیقه ته نه مریه شه رعیه کان
 به حقیقه ته خه لقیه قه ده رییه که ونیه کان
 ۷۰۲..... ماندان بۆ ته و به کردن و داوای لیخوشبون
 ۷۱۸..... به ر په رچدانه وهی نه و که سانه ی که قه ده ری خوا ده که نه به هانه ی تاوانه کانیا
 ۷۵۱..... ماندان بۆ نارام گرتن و، داوای لیخوشبون و، پازیبون به قه زا
 ۷۷۳..... حقیقه تی قه ده ری (کۆن) ی حقیقه تی شه رعی
 ۷۸۹..... به شينک سه بارهت به وهی خوای گه وره له قورئانه پیروزه که یدا باسی جیاوازی نیوان
 نیرادی که ونی نیراده ی شه رعی کردووه غه یری نه وانه شی کردووه
 ۸۱۶..... نیراده ی که ونی و نیراده ی شه رعی
 ۸۲۰..... نه مری که ونی و نه مری شه رعی
 ۸۳۰..... نیزنی که ونی و نیزنی شه رعی
 ۸۳۵..... قه زای که ونی و قه زای شه رعی
 ۸۳۹.....

- ۸۴۶.....ناردنی (به عشی) که ونی و به عشی شهرعی
- ۸۵۱.....(الإرسال) ی که ونی و (الإرسال) ی شهرعی
- ۸۵۴.....پی سپاردنی (الجعل) ی که ونی و شهرعی
- ۸۵۶.....(التحریم) ی که ونی و (التحریم) ی دینی
- ۸۵۹.....(الكلمات) ی که ونی و (الكلمات) ی دینی
- باسینک سه بارهت به وودی که و (پیزی) که پامه تی نه ولیا و دوستانی خوی گه و ره
- ۸۹۶.....له راستیدا ته نها به هوی شوینکه و تنی پیغه مبه ره وه ﷺ به دی دیت
- باسینک سه بارهت به یاد هینانه وه و باسکردنی چه مکینک له که پامه تی هاوه لانی به ریز
- ۹۰۷.....و تابعین
- ۹۳۶.....نه ملی بارو حاله شهیتانیه کان
- ۹۵۲.....جیاوازیه کانی نیوان که پامه ت و بارو حاله شهیتانیه کان
- پنگیرکردن له به گه وره دانانی گۆپه کان و وریا کردنه وه له وه ی مزگه وتی له سه ر دروست
- ۹۷۲.....بکریت
- کرده وه نااساییه له سروشته دهره کان له دیدی خه لکدا
- ۱۰۰۲.....گۆرانی گوتن بار و حاله شهیتانیه کان به هیژ ده کات قورئانیش ئیمان به هیژ
- ۱۰۰۷.....ده کات
- له گومان و دودلیه کانی (وسوس) ی شهیتان
- ۱۰۳۰.....به شینک سه بارهت به وودی که پیغه مبه ری خوا ﷺ بو تی کرای ئاده میزاد و جنۆکه
- نیردراود
- ۱۰۴۴.....
- ۱۰۶۹.....بارو حاله کانی جنۆکه له گه ل ئاده میزاددا